

Wilhelm Lurfeld
Griechische Synopse

BS
2560
A2
L3
1911
GTU
Storage

SIZE 2

Library of the
Church Divinity School
of the Pacific

No. _____ Class _____

Ex Dono **Rev. F. C. Grant Library**

Date _____ 1961 _____

Griechische Synopse der vier neutestamentlichen Evangelien

nach literarhistorischen Gesichtspunkten
und mit textkritischem Apparat

von

Prof. Dr. Wilhelm Lارفeld

Tübingen · Verlag von J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) · 1911

BS

2560

A2

L3

1911

Diese Synopse erscheint gleichzeitig in drei Ausgaben
als 1) Griechisch-deutsche, 2) Griechische, 3) Deutsche Synopse.

CB37.6

L321

Vormort.

Die vorliegende Synopse verdankt ihre Entstehung dem persönlichen Bedürfnis. Zwar ist an trefflichen vergleichenden Zusammenstellungen der Evangelientexte kein Mangel. Hervorgehoben seien nur die Arbeiten von De Wette-Lücke, Tischendorf und Guck. Wer aber in die Geschichte der Entstehung unserer Evangelien und die Art ihrer Komposition eindringen möchte, vermisst den Aufbau einer Synopse nach literarhistorischen Gesichtspunkten. Einen solchen suchte ich für meine Privatstudien zu entwerfen, und aus ihm ist das vorliegende Buch entstanden, welches ich in der Hoffnung, daß es auch anderen einige Dienste leisten möge, der Öffentlichkeit übergebe. Daß die genannten, auf anderer Grundlage aufgebauten parallelen Arbeiten ihren selbständigen Wert behalten, brauche ich nicht zu erwähnen. Wieviel mein Buch namentlich der vorzüglichen Synopse von Guck verdankt, zu der es eine Art von Komplement bilden möchte, wird dem Sachkundigen nicht verborgen sein.

Von den uns erhaltenen kanonischen Evangelien ist nach jetzt wohl allgemeiner Annahme das Markus-Evangelium das älteste. Zunächst Matthäus und weiterhin Lukas scheinen es bei der Abfassung ihrer Schriften benutzt und in deren Gesamtanlage mehr oder minder zum Muster genommen zu haben. Hieraus ergab sich, daß das Markus-Evangelium als Grundlage für den Aufbau der Synopse dienen mußte, und daß ihm die Texte der beiden anderen Synoptiker einzugliedern waren.*) Wo Markus versagt, mußte Matthäus die Führung übernehmen. Das Lukas-Evangelium, dessen Abhängigkeit von Matthäus zweifelhaft ist, hat somit am meisten eine Änderung seiner Kapitel- und Versfolge erfahren, um so mehr, als es die bei Matthäus zu großen Reden zusammengefaßten Aussprüche Jesu nach deren Bestandteilen zu gliedern und an verschiedene Orte und Zeiten zu knüpfen sucht.

*) Dieselbe Anordnung befolgt das Buch: „Deutsche Synopse. Vergleichende Zusammenstellung der drei ersten Evangelien. (Die Leidensgeschichte mit Beifügung des Johannes-Evangeliums.) Im genauen Anschluß an die revidierte Lutherbibel geordnet und mit erläuternden Stellen des Urtextes versehen von Lic. Dr. W. Koppelman, Oberlehrer an der Königl. Klosterschule in Isfeld. Berlin 1897.“

Doch wird sich eine zusammenhängende Lektüre auch dieses Evangeliums mit Hilfe des Stellenregisters leicht ermöglichen lassen.

Vielleicht ist es nicht überflüssig hervorzuheben, daß die dem Markus-Evangelium eingeräumte Bevorzugung nicht zu identifizieren ist mit der Auffassung, als sei die von diesem Evangelium dargebotene Überlieferung immer als die älteste und echteste zu betrachten. Vielmehr wird die Frage, welchem Evangelisten der Preis der Zuverlässigkeit zuerkennen sei, immer nur von Fall zu Fall auf Grund der inneren Glaubwürdigkeit der Einzelberichte entschieden werden können.

Den Grad der Verwandtschaft oder Abhängigkeit der Evangelien in Sprache und Komposition möglichst genau aufzuzeigen sowie das Sondergut der einzelnen Schriftsteller deutlich hervortreten zu lassen, mußte als Hauptaufgabe erscheinen. Die sprachlichen Berührungspunkte sind durch eine entsprechende typographische Anordnung des Textes und durch Verwendung einer besonderen Letterngattung hervorgehoben, wobei auch die Übereinstimmung von Wortteilen als solche gekennzeichnet ist. Eine Übersicht über die Kompositionsart sucht das Verzeichnis der Einzelabschnitte zu bieten.

In eine Analyse der Quellen der Evangelien habe ich geglaubt nicht eintreten zu sollen, um mich nicht in das Gebiet des Hypothetischen zu verlieren. Die mutmaßlichen Bestandteile einer uns verlorenen „Spruchsammlung“ (vgl. u. a. P. Wernle, Die synoptische Frage, Leipzig und Tübingen 1899, der diese Quelle mit Q bezeichnet) wird jeder in dem ihm wahrscheinlich dünkenden Umfange leicht kennzeichnen können. Dasselbe gilt von den „Sonderquellen“ des Matthäus und Lukas (bei letzterem namentlich in der „Kindheitsgeschichte“, dem „Reisebericht“ und anderwärts).

Nach Tischendorfs Vorgang habe ich auch das Johannes-Evangelium in die Synopse einbezogen. Mag man für den Verfasser desselben den Lieblingsjünger Jesu halten oder nicht — das „geistige“ Evangelium bleibt ein unvergleichlich wertvolles Dokument von dem überwältigenden Eindruck, den die christliche Urgemeinde von der Person ihres Meisters empfangen hatte. In das innerste Geheimnis seiner Erscheinung ist es weit tiefer eingedrungen, und für die Erkenntnis des Wesens unserer Religion ist ihm eine ungleich

höhere Bedeutung beizumessen als den Synoptikern. Eine Synopse, die sich die Aufgabe stellen möchte, unser gesamtes kanonisches Quellenmaterial über Jesus zu inhaltlicher Vergleichung und Abwägung vorzulegen, durfte an dem vierten Evangelium nicht achtlos vorübergehen oder sich etwa mit der Wiedergabe der johanneischen Parallelen zur Leidensgeschichte Jesu begnügen. Das Johannes-Evangelium, als innerstes Bekenntnis einer gläubigen Jüngerseele gewürdigt, kann nichts dabei verlieren, wenn der Unterschied zwischen seinem Jesusbilde und dem der drei ersten Evangelisten um so mehr in die Augen fällt. Und sollte auch sein Aufriß des Lebens Jesu mit dem der Synoptiker unvereinbar erscheinen, — es bleibt eine offene Frage, ob nicht das Johannes-Evangelium für die Erforschung der evangelischen Geschichte größeren Quellenwert besitzt als die konventionell-schematische Darstellung der Synoptiker.

Aber diese Probleme brauchen hier nicht weiter erörtert zu werden. Von einer künstlichen Harmonisierung des Johannes-Evangeliums mit den Synoptikern habe ich mich fern halten wollen. Man wird daher die johanneischen Berichte meist in größeren zusammenhängenden Abschnitten finden. Die Frage, ob dieselben stets „richtig“ eingefügt sind, kann nach den vorherigen Ausführungen kaum gestellt werden. Im einzelnen bemerke ich, daß die vielfach angenommene Parallele von Mark. 1, 14 = Matth. 4, 12 = Luk. 4, 14 mit Joh. 4, 1—3 (vgl. n. 29) mir nicht erwiesen erscheint, sowie daß Joh. 5, 1—47 (vgl. n. 32) wegen B. 33. 35 bereits nach der Gefangennahme des Täufers anzusetzen ist. Den Bericht über die Tempelreinigung habe ich nach dem Beispiele Tischendorfs auf Grund des Johannes-Evangeliums in den Anfang der öffentlichen Wirksamkeit Jesu gesetzt (vgl. n. 25) und nach dem Bericht der Synoptiker gegen den Schluß derselben wiederholt (vgl. n. 160). Auf anderes hier einzugehen, dürfte sich erübrigen.

Die griechische Textform der Synopse ist aus Eb. Nestles für die Württembergische Bibelanstalt hergestellter Bearbeitung des NTs, die seit 1904 auch von der Britischen Bibelgesellschaft gedruckt wird, übernommen worden. Dieser Text beruht auf einer Verbindung der Tischendorfschen Rezension mit der von Westcott-Hort. Es traf sich glücklich, daß auch in dieser Hinsicht ein Zusammenfallen mit der Synopse von Guck vermieden werden konnte, da der letzteren der Tischendorf-Gehardtsche Text zugrunde gelegt ist. Die vorliegende Textform wird man also im allgemeinen die „alexandrinische“ (wahrscheinlich nach der Rezension des Hesychius) nennen dürfen. Wie weit dieselbe, die durch Kompromisse aller Art gewonnen ist, sich noch von dem dem Bibelforscher vorschwebenden Ideal entfernt, möge man in Nestles „Einführung in das griechische NT“ nachlesen. Gleichwohl dürfte sie für die zurzeit beste Textgestaltung zu halten sein. Inwiefern die von v. Soden in Aussicht gestellte Texther-

stellung von der hier gebotenen abweichen wird, bleibt abzuwarten. Wahrscheinlich wird es sich nur um relative Verschiedenheiten handeln können, da auch aus v. Sodens Untersuchungen nicht der zum Teil radikal abweichende „westliche“ Text, d. h. der Text der altlateinischen und altsyrischen Übersetzungen, als Norm hervorgehen wird.

Der dem griechischen Text beigegefügte kritische Apparat ist, wie dem Kenner nicht entgehen wird, in engem Anschluß an Tischendorfs editio VIII. critica maior zusammengestellt. Eine Reihe neuerer Berichtigungen und Ergänzungen sind berücksichtigt worden. Die Fülle von Varianten, die der seit Tischendorfs Ausgabe entdeckte sinaitische Syrer bietet, erschöpfend zu vermerken, war weder zweckdienlich noch möglich, da der Text dieser Handschrift nicht selten einer vollständigen Paraphrase gleichkommt (vgl. als klassisches Beispiel die Heilung des Blindgeborenen Joh. 9).

In erster Linie soll der Apparat dem Sprachsinn, nicht der Sprachform dienen. In der Regel sind daher nicht angegeben Varianten, die sich beziehen auf abweichende Wortstellung, den Gebrauch verschiedener Tempora (εἶπεν bzw. ἔλεγεν), einleitendes ὅτι bei direkter Rede, λέγων nach εἶπεν, ἀπεκρίθη usw., den Wechsel der Konjunktionen καί und δέ (bei Johannes οὐν), den Artikel bei Eigennamen (z. B. [ὁ] Ἰησοῦς), μαθηταί u. a. mit oder ohne αὐτοῦ, λέγει und εἶπεν mit oder ohne αὐτῷ und αὐτοῖς, εἶπεν πρὸς αὐτόν oder αὐτῷ usw. Nicht aufgeführt sind auch Varianten wie εὐθύς — εὐθέως, ἡδύνατο — ἐδύνατο, ἡλόγησεν — εὐλόγησεν, παρεστηκός — παρεστώς, αὐτόν — ἐαυτόν. Ferner sind die Sprachformen der κοινή meist unberücksichtigt geblieben: εἶπαν und ἤλθαν statt εἶπον und ἤλθον, ἐλθάτω statt ἐλθέτω, λήμψεται statt λήψεται, das häufige ἐάν statt ἔν usw. Die auf phonetischer Wiedergabe der zur Zeit des NTs herrschenden itazistischen Aussprache beruhenden orthographischen Varianten (z. B. ἰδεν statt εἶδεν, ἰστήκει statt εἰστήκει usw., ε statt αι) sind nur dann verzeichnet, wenn sie einen abweichenden Sinn ergeben, z. B. μνημεῖον κενόν statt καινόν Joh. 19, 41 (S. 171); ebenso Verwechslungen umgekehrter Art wie ἐρχεσθαι statt ἐρχεσθε Luk. 14, 17 (n. 166), ἀσφαλίσασθαι statt ἀσφαλισασθε Matth. 27, 65 (n. 228), γινώσκεται statt γινώσκετε Mark. 13, 28. 29 (n. 179), ἐταίρους statt ἐτέροις Matth. 11, 16 (S. 42).

Konjekturen der ntlichen Textkritik sind in den Apparat nicht aufgenommen worden. — Für einen Stellennachweis der attischen Zitate schien mir ein Bedürfnis nicht vorzuliegen. — Auch die von Guck in so übersichtlicher Weise gebrachten „ältesten Zeugnisse für die synoptischen Evangelien“ und seine Bemerkungen über „die apokryphischen Evangelien und Agrapha“ nebst deren Parallelen zu dem kanonischen Text zu wiederholen, konnte ich als meine Aufgabe nicht betrachten.

Im übrigen mag das Buch für sich selber sprechen.

Sollte sich beim Studium desselben die Überzeugung befestigen, daß wir in unseren Evangelien, diesem Zentrum der heiligen Schrift, ein in allen wesentlichen Stücken vorzügliches Quellenmaterial über die Person und Lehre Jesu besitzen, sollte daneben aber auch der Eindruck erweckt und bekräftigt werden, daß es noch einbringender Forschungen zur Wiedergewinnung eines

dem ursprünglichen möglichst nahekommenen Textes und zu einer Einsicht in die Verwandtschaftsverhältnisse und Quellen der Evangelien bedarf, und sollte dann der eine oder andere Benutzer des Buches zu solchen Studien ermuntert werden, so wäre dies die schönste Frucht, die meiner bescheidenen Arbeit erwachsen könnte.

Kemfheid, im Mai 1911.

W. Garfeld.

Inhalt.

	Seite
Vorwort	III
Einleitung	VII
Zur Literatur	"
A. Die Materialien der neutestamentlichen Textkritik	"
I. Griechische Handschriften des Neuen Testaments	"
1. Unzialhandschriften	IX
2. Minuskelhandschriften	X
3. Liturgische Bücher	XI
II. Übersetzungen	"
1. Östliche Übersetzungen	"
1) Syrische	"
2) a) Ägyptische	XII
b) Äthiopische	"
c) Armenische	"
2. Westliche Übersetzungen	"
1) Lateinische	"
a) Itala	"
b) Vulgata	XIII
2) Gotische	"
3. Handschriften der Übersetzungen	XIV
III. Schriftstellerzitate	XV
B. Zur neueren Geschichte der neutestamentlichen Textkritik	XVII
Zur Text der Synopse angewandte Bezeichnungen	XXII
Zur Apparat der Synopse angewandte Bezeichnungen	"
Übersicht über die Evangelien-Abschnitte der Synopse	XXIII
Stellenregister der Synopse	XXIX
Griechische Synopse	1

Einleitung.

Nur Literatur.

Aug. Pott, Divisionspfarrer, Der Text des NTes nach seiner geschichtlichen Entwicklung. Mit 8 Taf. Aus Natur und Geisteswelt, 134. Bändchen. Leipzig 1906.

Eberh. Nestle, Einführung in das griechische NT. Dritte, umgearbeitete Auflage. Mit 12 Handschriften-Tafeln. Göttingen 1909.

Constant. Tischendorf, Novum Testamentum Graece. Ad antiquissimos testes denuo recensuit, apparatus criticum omni studio perfectum apposuit, commentationem isagogicam praetexit. — Editio octava critica maior. Vol. I. Leipzig 1869. [Evangelien.] Vol. II. Ebd. 1872. [Rest des NTs.] Dazu als Vol. III: Prolegomena von C. R. Gregory. Ebd. 1894 [= Gregory¹]. In deutscher Bearbeitung:

Casp. René Gregory, Textkritik des NTes. Bd. I. [S. 1—478.] Leipzig 1900. Bd. II. [S. 479—993.] Ebd. 1902. Bd. III. [S. 995—1486.] Ebd. 1909. [= Gregory²].

Derf., Die griechischen Handschriften des NTs. (Versuche und Entwürfe 2.) Leipzig 1908 [= Gregory³].

Dr. F. Westcott DD. and F. J. A. Hort DD., The New Testament in the original Greek. London und Cambridge 1895.

Herm. Freiherr v. Soden, Die Schriften des NTs in ihrer ältesten erreichbaren Textgestalt hergestellt auf Grund ihrer Textgeschichte. Bd. I, 1. Abteil. [S. 1—704.] Berlin 1902. [„Die Textzeugen“.] 2. Abteil. [S. 705—1520.] Ebd. 1906. [S. 1521—1648.] Ebd. 1907. [„Die Textformen“.] [Bd. II wird den ältesten Text mit kritischem Apparat enthalten.]

Vgl. F. S. A. Scrivener, A plain introduction to the criticism of the New Testament. Fourth edition, edited by Edw. Miller. 2 vols. London 1894.

Eberh. Nestle, Novum Testamentum Graece et Germanice. Das NT griechisch und deutsch. Der griechische Text mit abweichenden Lesarten aus Handschriften und Ausgaben, der deutsche nach der durchgesehenen Ausgabe von Luthers Übersetzung, verglichen mit Luthers letzter Ausgabe von 1545. Fünfte, neu durchgesehene Auflage. Stuttgart 1906.

Constant. Tischendorf, Synopsis evangelica ex quatuor evangelis ordine chronologico concinnavit, praetexto brevi commentario illustravit, ad antiquos testes apposito apparatu critico recensuit. — Leipzig 1851. Nach der editio octava critica maior (f. v.) umgearbeitet 1871. Neuere Ausgaben 1878. 1888. 1890. 1897.

M. Hud., Lic., Pfarrer in Schiltigheim bei Straßburg i. E., Synopse der drei ersten Evangelien. Vierte, durchgesehene und verbesserte Auflage. Tübingen 1910. [Griechisch.]

Joh. Weiß, Die Aufgaben der ntl. Wissenschaft in der Gegenwart. Göttingen 1908. [Vortrag.]

Hans Lietzmann, Die klassische Philologie und das NT. [Erweiterter Vortrag.] Neue Jahrbücher für das klassische Altertum, Geschichte und deutsche Literatur und für Pädagogik 1908, Heft 1, S. 7—21.

A. Die Materialien der neutestamentlichen Textkritik.

I. Griechische Handschriften des Neuen Testaments.

Keine einzige Schrift des NTs oder ein Teil derselben ist uns in der Urschrift ihres Verfassers erhalten. Zur Feststellung des ursprünglichen Textes sind wir daher auf Abschriften späterer Jahrhunderte angewiesen, die mehr oder minder verschiedenartige Lesarten aufweisen. Diese griechischen „Handschriften“ sind in großer Zahl auf uns gekommen.

Ihrem Schreibstoff nach unterscheidet man 1) Papyrus-, 2) Pergament-, 3) Papierhandschriften.

ten. — Auf zusammengepreßten, getrockneten und geglätteten Markstreifen der Papyrusstaude sind uns wegen deren Zerbrechlichkeit nur wenige Textfragmente erhalten. Gregory³, S. 45—47 zählt ihrer 14 auf, die größtenteils aus Ägypten stammen und sämtlich dem 3.—6. Jahrh. angehören. Im textkritischen Apparat sind sie nicht erwähnt. — Das aus Tierhäuten hergestellte Pergament (so benannt nach Pergamon, der Residenz des Königs Eumenes II., 197—159

v. Chr., dem die Erfindung desselben zugeschrieben wurde) ist fast ausschließlich das Material unserer Handschriften. Der Codex Sinaiticus besteht aus äußerst feinem Antilopenfell. An die Stelle der beim Papyrus üblichen Rolle trat beim Pergament die Buchform. Um das Material zu sparen, wurde bisweilen ein neuer Text über den getilgten älteren geschrieben (codices rescripti oder palimpsesti; vgl. Codex C). Das sog. Baumwollenpapier fand seit dem 8. Jahrh. von Ostasien aus immer mehr Verbreitung. Für unsere Handschriften wurde es nur selten verwandt und bisweilen mit Pergament gemischt.

Nach ihrem Schriftcharakter zerfallen die Handschriften in

- 1) Unzial- oder Majuskel-, Großhandschriften,
- 2) Minuskel- oder Kleinhandschriften.

Die Unzialschrift besteht im allgemeinen die Formen der Inschriftenbuchstaben bei (litterae unciales = zollhohe Buchstaben) und blieb bis ins 10. Jahrh. im Gebrauch. Seit dem 9. Jahrh. wurde sie allmählich durch die Minuskel verdrängt. Bisweilen finden sich beide Schriftarten in derselben Handschrift neben- oder nacheinander.

Die älteste datierte Minuskelhandschrift (461), aus dem Kloster Mar Saba beim Toten Meere, wurde von einem Mönch Nikolaus am 7. Mai 835 vollendet. Einen datierten Unzialcodex besitzen wir vom Jahre 995, dem noch viele undatierte des 10. Jahrh. zur Seite stehen (v. Soden, S. 33).

Wären wir genauer über die Geschichte der griechischen Buchschrift unterrichtet, so würde es möglich sein, die Handschriften nach Zeit und Gegenden bestimmter zu fixieren.

Sind auch die Unzialhandschriften meist älter als die Minuskeln, so bieten doch viele Minuskelhandschriften einen bessern Text als Jahrhunderte ältere Unziales.

Länger als in den Handschriften mit fortlaufendem Text (vielfach bis ins 11. Jahrh.) wurde die Unzialschrift beibehalten in den liturgischen Büchern oder Lektionarien, d. h. in den kirchlichen Perikopenbüchern mit den beim Gottesdienst zu verlesenden Schriftabschnitten. Diese kirchlichen Lesebücher geben wichtige Aufschlüsse über den offiziellen Evangelientext der betreffenden Kirchenprovinzen.

Gregorys Liste (³ S. 32—171; Nachträge S. 363—365) verzeichnet 161 Großschriften, 14 Papyri, 2304 Kleinschriften und 1547 Lesebücher des NTs.

Die Großschriften stammen aus dem 4.—10., die meisten Kleinschriften aus dem 10.—16. Jahrh. Die Lesebücher gehören fast sämtlich später Zeit an.

Zur Bezeichnung der Handschriften verwendet man seit Wettstein (1730) für die Unziales große lateinische Buchstaben (ABC usw.), für die Minuskeln und liturgischen Bücher arabische Ziffern; bei letzteren

mit dem Zusatz ^{ev} (1^{ev} usw.). Als das lateinische Alphabet zur Bezeichnung der Großschriften erschöpft war, griff Tischendorf zu dem griechischen (ΓΔΘ usw.), und nachdem dieser Gelehrte die von ihm entdeckte Sinaihandschrift, um sie als älteste und wertvollste auszuzeichnen, mit α bezeichnet hatte, nahm Gregory die weiteren Buchstaben des hebräischen zu Hilfe (Ⲁ—Ⲛ). Aber die verschiedenen Forscher setzten beim Auffinden neuer Handschriften die Listen nicht gleichmäßig fort. In dem Verzeichnis der Kleinschriften gehen z. B. die Zahlen bei Gregory und Scrivener von 470 (nach Gregory; = 509 Scrivener) an auseinander, und Westcott-Hort befolgten noch andere Zählweisen. Dazu kam, daß gleichfalls seit Wettstein jeder von den vier Teilen des NTs: Evangelien, Apostelgeschichte nebst katholischen Briefen, Paulinische Briefe und Apokalypse mit einer neuen Zahlenreihe begann, so daß eine und dieselbe Handschrift, die das ganze NT umfaßte, in jeder Abteilung eine andere Nummer trug; z. B. ev 18 = act 113 = paul 132 = apoc 51 oder ev 35 = act 14 = paul 18 = apoc 17, und daß dieselben Zahlen völlig verschiedene Handschriften je nach den einzelnen Abteilungen derselben bezeichneten.

Zur Beseitigung dieses Übelstandes schlug v. Soden (S. 37—39: „Das System der neuen Bezeichnung der Codd.“) eine radikale Umgestaltung der ganzen Bezeichnungsmethode vor, die Gregory³, S. 5 zwar geistvoll und bewundernswert, doch in der Praxis der Textkritik schlechterdings nicht verwendbar nennt. Gregory selber ersetzte sie, nachdem er sich der Zustimmung fast aller in Betracht kommenden Gelehrten versichert hatte, durch eine neue Liste, welche die Buchstaben α A—Z, Γ—Ω mit geringfügigen Differenzierungen in ihrer bisherigen Wertung beibehält, daneben aber auch, falls man in Zukunft einmal ausschließlich Nummern sollte verwenden wollen, für dieselben die Numerierung 01—045 (in großen und kräftigen Zahlen) vorschlägt und die Großschriften bis 0161 weiterführt. Die Papyri werden von ihm ohne Rücksicht auf die Schriftart durch P^{1—14} bezeichnet. Bei Kleinschriften bezeichnet die bloße arabische Ziffer eine Handschrift der Evangelien; die einzelnen Teile des NTs werden durch e a p r (= evangelia, acta, Paulus, revelatio) gekennzeichnet. Die Lesebücher erhalten ein l mit fortlaufender arabischer Ziffer, wenn sie lediglich Abschnitte aus den Evangelien enthalten; l^{7a}, wenn auch solche aus dem „Apostel“, l^{7b}, falls nur aus dem Apostel. — Eine Kritik dieser Bezeichnungsmethode nebst eigenen Vorschlägen s. bei Nestle, S. 59 f., der jedoch erklärt, sich bei Gregorys Liste begnügen zu wollen.

Das folgende Verzeichnis der wichtigsten Handschriften enthält deren Buchstaben oder Ziffer, etwaige lateinische Benennung, den jetzigen Aufbewahrungsort, das Jahrhundert der Abfassung (in römischer Zahl), Notizen über Inhalt usw.

1. Unzialhandschriften.

a) Ursprünglich enthielten die ganze Bibel:

- Σ Sinaiticus, Petersburg, Kaiserl. Bibl., (IV. oder) Anfang V. AT nahezu vollständig, NT lückenlos; mit Barnabasbrief und einem Teil des Hirten des Hermas. (1844 bzw.) 1859 von Tischendorf im Sinai kloster der heil. Katharina aufgefunden und zuerst herausgegeben, in seiner Bedeutung jedoch überschätzt. Nach Tischendorf ebenso wie der Vaticanus (s. B) wohl eine der 50 Handschriften, die Eusebius im Auftrage Konstantins d. Gr. 331 für die Kirchen Konstantinopels herstellen ließ. Einen der von ihm unterschiedenen 4 Schreiber des Kodes hielt er für identisch mit dem Schreiber von B. Nach Tischendorf 7 Korrektoren: ^a ^b ^c ^o ^e ^{cc} ^{cc*} ^e.
- A Alexandrinus, London, Brit. Mus.; aus Alexandria, V. AT, NT von Matth. 25, 6 ab (es fehlen Joh. 6, 50—8, 52. 2. Kor. 4, 13—12, 6) und die 2 Clemensbriefe. 1628 von Cyrillus Lufaris, dem Patriarchen von Konstantinopel, an Karl I. von England geschenkt.
- B Vaticanus, Rom, Vatikan, IV. AT, NT bis Hebr. 9, 14. Vielleicht eine der von Athanasius während seines römischen Exils (340—346) für Kaiser Konstans besorgten Bibelhandschriften. Sorgfältiger als Σ von (4 oder) 3 Schreibern geschrieben (vgl. zu Σ). Nach Westcott-Hort und B. Weiß bester Text; Rezension des ägyptischen Bischofs und Märtyrers Peshchius? 2 Korrektoren.
- C Codex Ephraemi, Paris, Nat.-Bibl., V. (aus Ägypten?), Palimpsest. A und NT bruchstückweise. Von den Evangelien fehlen etwa 37 Kapitel. Korrektoren des 6. und 9. Jahrh. Im 12. Jahrh. wurden über den alten Text 38 Abhandlungen des syrischen Kirchenlehrers Ephraem von Odeffa († 373) geschrieben.

b) Evangelienhandschriften.

- D Codex Bezae Cantabrigiensis, Cambridge, Univ.-Bibl., VI. Griechisch und lateinisch. Von Beza, dem Freunde und Mitarbeiter Calvins, 1581 der Universität Cambridge geschenkt. Vielleicht aus Lyon stammend und auf Grenäus (177—202 Bischof von Lyon) zurückführend, mit dessen Bibelzitataten er bis auf Schreibfehler hinaus übereinstimmt. Zahlreiche (9?) Korrektoren. Der Text weicht an unendlich vielen Stellen (namentlich im Lukas) von allen anderen griechischen Handschriften in auffallendster Weise ab. Nach Westcott-Hort bietet die Handschrift ungefähr die im 2. Jahrh. verbreitetste Textgestalt. Der lateinische Text (d; s. S. XIV) enthält bisweilen andere Lesarten als der griechische; dann letzterer im Apparat mit D^{ex} bezeichnet.
- E Basileensis, Basel, Univ.-Bibl., VIII. Es fehlt

Luk. 3, 4—15. 24, 47—53. Vom Kardinal Johannes von Ragusa, der 1431 vom Baseler Konzil zu den Griechen gesandt wurde, nach Basel gebracht. Eine der besten Handschriften des „textus receptus“ mit vielen liturgischen Anmerkungen.

- F Boreelianus, Utrecht, Univ.-Bibl., IX. Einst im Besitze des Holländers Johann Boreel († 1629). Viele Lücken. Von Wettstein (F^w; vgl. zu Luk. 9, 55. 56 S. 96) sind manche jetzt verschwundene Abschnitte bezeugt.
- G Seidelianus I, teils London, Brit. Mus., teils Cambridge, Trinity College, X. Von A. E. Seidel aus dem Orient gebracht. Sehr lückenhaft.
- H Seidelianus II, teils Hamburg, Stadtbibl., teils Cambridge, Trinity College, IX. Lücken.
- I Petersburg, Kaiserl. Bibl., 28 Palimpsestblätter, V. Aus dem Kloster Mar Saba beim Toten Meere. 255 Verse des NTs, 190 der Evangelien.
- K Cyprian (Colbertinus), Paris, Nat.-Bibl., IX. 1673 auf Cypern für Colbert gekauft. Enthält nebst den Unzialen Σ B M S U Ω den vollständigen Evangelientext. Verwandt mit H und M.
- L Parisiensis, Paris, Nat.-Bibl., VIII. Nur 5 Lücken (Matth. 4, 22—5, 14; 28, 17—20. Mark. 10, 16—30; 15, 2—20. Joh. 21, 15—25). Wichtig wegen des doppelten Markusschlusses, den sonst nur noch T¹ P⁵⁷⁹ enthalten. Vielfach mit B übereinstimmend.
- M Campianus, Paris, Nat.-Bibl., IX. Von Abbé François de Camps Neujahr 1706 an Ludwig XIV. geschenkt. Vgl. zu K. Eine der ältesten Handschriften außer D, welche die Perikope von der Ehebrecherin Joh. 7, 53—8, 11 enthalten.
- N Purpureus, 227 Blätter: 182 (aus Kappadozien) in Petersburg, Kaiserl. Bibl., 33 im Johanneskloster auf Patmos, 6 in Rom, Vatikan, 4 in London, Brit. Mus., 2 in Wien, Kaiserl. Bibl., Ende VI. Eine der prachtvollsten Handschriften, Silberschrift auf Purpurpergament, die Namen Gottes und Christi in Gold. Viele gute Lesarten. Korrekturen von einer 2. alten Hand.
- O Moskau, heil. Synod, IX. Vom Athos? Von einem Einband losgelöste Blätter mit Joh. 1, 1—4; 20, 10—13. 15—17. 20—24.
- PQ Wolfenbüttel, Herzogl. Bibl., Palimpseste, zusammengebunden. P wahrscheinlich aus Bobbio, VI.; Q V. Bruchstücke.
- R London, Brit. Mus., Palimpsest, VI. Aus einem Kloster der nitrischen Wüste. Etwa 516 Verse aus Lukas.
- S Rom, Vatikan. Eine der ältesten datierten Handschriften: vollendet Donnerstag, 1. März 949, 6 Uhr von einem Mönch Michael. Vgl. zu K.
- T 23 Bruchstücke in Rom, Petersburg, Paris usw., V—X. — T^a in Rom, Coll. de prop. fide, V. Luk. 22, 20—23, 20. Joh. 6, 28—67; 7, 6—8, 31 mit syrischer Übersetzung. Wohl von einem Kop-

- ten geschrieben. Sehr guter Text. T¹ in Paris, VII./VIII. Bgl. zu L.
- U Nannianus, Benedig, Markus-Bibl., IX./X. Mit Goldverzierungen und Bildern. Bgl. zu K.
- V Moskau, heil. Synod, IX. Vom Athos. Lücken in Matth. und Joh.
- W 14 kleine Fragmente in Paris, Neapel, St. Gallen, Cambridge, Oxford, London usw., VII.—IX.
- X München, Univ.-Bibl., X. Lückenhaft, mit Kommentar in Minuskelschrift.
- Y Rom, Barberin. Bibl., VIII. Nur Joh. 16, 3—19, 41. Guter Text.
- Z Dublin, Trinity College, Palimpsest, V./VI. Nur Matth., lückenhaft. Außerordentlich guter Text, der am meisten mit α , doch auch mit BD übereinstimmt.
- T Oxford und Petersburg, IX./X. (Tischendorf deutet die Datierung: 844, Gardthausen: 979). Lücken in Matth. und namentlich Mark. (es fehlt 3, 34—6, 20). Der Text stimmt vielfach mit älteren Handschriften überein; daneben Sonderlesarten.
- A St. Gallen, vielleicht dort geschrieben, von irischer Hand, mit lateinischer Interlinearversion, IX./X. Es fehlt nur Joh. 19, 17—35. Der Mark.-Text stimmt mehr als der der anderen Evangelien mit CL.
- A Oxford, IX. Luk. und Joh. Wahrscheinlich der 2. Teil der Minuskel 566. Eigentümliche Lesarten.
- E London, Brit. Bibelges., Palimpsest, VIII. Aus Zante. Bruchstücke aus Luk. Älteste Handschrift mit Kommentar. Außerordentlich guter Text; auffällige Übereinstimmung mit den besten Handschriften.
- II Petersburg, Kaiserl. Bibl., IX. Aus Smyrna. Lückenhaft. Bgl. zu K.
- S Rossano, Kalabrien, beim Erzbischof, VI. Silberschrift auf Purpur, die 3 ersten Zeilen jedes Evangeliums golden. Nur Matth. und Mark. (bis 16, 13). Gemischter Text, verwandt mit A A II, namentlich mit N. Die 8 erhaltenen Miniaturen sind die ältesten, die evangelische Gegenstände darstellen.
- Φ Berat, Albanien, VI. Purpurtodex mit Silberschrift. Matth. und Mark. Lückenhaft. Häufige Übereinstimmung mit N und E, sowie mit 13 69 124 346.
- Ψ Athos, VIII./IX. Vom NT fehlt nur der Anfang bis Mark. 9, 5, Hebr. 8, 11—9, 19 und Apokalypse. Bgl. zu L.
- Ω Athos, VIII./IX. Die Evangelien vollständig (f. zu K) mit Ausnahme von Luk. 1, 15—28.

2. Minuskelhandschriften.

Von einer Charakterisierung der einzelnen im kritischen Apparat angeführten Minuskeln (10.—16. Jahrh.) kann hier abgesehen werden. Ausführliche

Nachweise enthält Gregory² I, 127—262, dessen Nummern sich mit denen des Apparates decken. Die Zählung von Westcott-Hort ist befolgt bei 81 und 102 (= Gregory 565 und 489 = Tischendorf 2^{ps} und w^{scr}).

Als zu einzelnen Textfamilien gehörig sind bisher erkannt worden

- 1) die Minuskelgruppe:
 1. Basel, Univ.-Bibl., XII. Einst im Besitze des Dominikanergenerals Johannes von Ragusa († um 1441). NT ohne Apokalypse.
 118. Oxford, XIII. Evangelien. Mit Ergänzungen von späterer Hand auf Papier.
 131. Rom, Vatikan, XIV./XV. Von Aldus Manutius der vatikanischen Bibliothek geschenkt. NT ohne Apokalypse.
 209. Benedig, Markus-Bibl., XIV. Einst im Besitze des Kardinals Bessarion. NT mit Lücken; Apokalypse aus dem 15. Jahrh.
- Zu den Eigentümlichkeiten dieser Gruppe gehören u. a. die Lesarten: $\mu\sigma\theta\lambda\omega\nu$ Mark. 1, 20, $\tau\acute{o}\pi\omicron\nu \pi\acute{o}\lambda\epsilon\omega\varsigma$ Luk. 9, 10^b.
- 2) die Ferrargruppe:
 13. Paris, XIII. Evangelien. Lücken in Matth., Mark., Joh.
 69. Leicester, XV. NT; in den Evangelien fehlt Matth. 1, 1—18, 15.
 124. Wien, XII. Evangelien. Es fehlt Luk. 23, 31—24, 28.
 346. Mailand, XII. Evangelien. Es fehlt Joh. 3, 26—7, 52. — Matth. 1, 16 mit der Lesart der altlateinischen und -syrischen Übersetzungen: $\iota\omega\sigma\eta\phi \delta \mu\eta\eta\sigma\tau\epsilon\nu\theta\eta\sigma\alpha \pi\alpha\rho\theta\acute{\epsilon}\nu\omicron\varsigma \mu\alpha\rho\iota\acute{\alpha}\mu \epsilon\gamma\acute{\epsilon}\nu\eta\eta\sigma\epsilon\acute{\iota}\nu \iota\eta\sigma\omicron\nu\tau\acute{o}\nu \tau\acute{o}\nu \lambda\epsilon\gamma\acute{o}\mu\epsilon\nu\omicron\nu \chi\rho\iota\sigma\tau\acute{o}\nu$.
 543. London, XII. Evangelien mit Lücken.
 713. Wisbech, Cambridgeshire, XII./XIII. Evangelien. Es fehlt Joh. 10, 27—11, 14; 11, 29—42.
 788. Athen, XI. Evangelien.
 826. Grottaferrata, XII. Evangelien.
 828. Grottaferrata, XII. Evangelien.

Von diesen Handschriften, die der Mehrzahl nach aus Kalabrien stammen, nahm zuerst der Dubliner Gelehrte W. H. Ferrar die Nummern 13 69 124 346 als Abschriften eines und desselben Archetypus in Anspruch, für den O. v. Gebhardt die Bezeichnung Φ vorschlug. Andere Forscher haben die Gruppe erweitert. In 13 fehlen Matth. 16, 2. 3 und Luk. 22, 43. 44, die Perikope von der Ehebrecherin Joh. 7, 53—8, 11 steht hinter Luk. 21, 38. Dieselben Eigentümlichkeiten oder Modifikationen derselben finden sich in den übrigen Handschriften.

Zu einer Gruppe nächstverwandter Handschriften gehören auch 47 54 56 58 61 109 171 (780), zu einer weiteren Gruppe 74 90 234 412 483 484 856, die sämtlich von Theodoros von Hagiopetros in Arta dien in den Jahren 1278—1301 geschrieben oder (90) von einer seiner Handschriften abgeschrieben worden sind.

Sehr häufig im Apparat angeführt sind die Handschriften:

33. Paris, IX./X. Propheten, NT ohne Apokalypse. Lücken in Mark. und Luk. Der Text stimmt vielfach mit dem der besten Unzialen überein. Nach Eichhorn „die Königin unter den kursive geschriebenen Handschriften“.

81 (Westcott-Hort; = Gregory 565). Petersburg, IX(X.). Goldschrift auf Purpurpergament. Evangelien mit Nachträgen von jüngerer Hand. Es fehlen Joh. 11, 26—48; 13, 2—23. Nach Hort gehört sie für Mark. zu den ersten Zeugen für den westlichen Text.

102 (Westcott-Hort; = Gregory 489). Cambridge; von einem Mönch Jacobus 1316 auf dem Sinai geschrieben. NT ohne Apokalypse.

3. Liturgische Bücher.

Nachweise über die kirchlichen Lesebücher mit Abschnitten aus den Evangelien s. bei Gregory² I, S. 387—464. Im Apparat sind nur angeführt 17^{ev} (Paris, IX.) zu Mark. 14, 68 und x^{scr} (= Gregory 183^{ev}, London, X., Unzialschrift; „kein schlechter Text“) zu Luk. 23, 15.

II. Übersetzungen.

Neben den griechischen Handschriften bilden die alten Übersetzungen das Haupthilfsmittel für die Feststellung des ursprünglichen Textes des NTs. Ihr Wert kommt dem der Handschriften vielfach gleich; nicht selten ist er ihm überlegen, da manche Übersetzungen in ältere Zeiten hinaufreichen als unsere ältesten Handschriften. Neben ihrem Alter hängt die Wichtigkeit dieser Textzeugen von ihrer Treue ab. Je slavischer und mechanischer der Übersetzer sich bemühte, alle Eigentümlichkeiten seiner griechischen Vorlage wiederzugeben, um so eher wird es uns möglich zu entscheiden, welche Satzkonstruktion, welche Wortstellung, welches Wort jene enthielt. Ein sehr schlechter Übersetzer kann somit das Allerwichtigste für den Textkritiker leisten.

Übersetzungen aber können erst dann fruchtbringend verwertet werden, wenn die verschiedenen Handschriften, in denen sie auf uns gekommen sind, sorgfältig verglichen und ihr eigener Text zuverlässig hergestellt ist. Vieles ist in dieser Hinsicht in den letzten Jahrzehnten geschehen; aber vieles bleibt noch zu tun übrig. Nur von den ältesten und wichtigsten Übersetzungen in syrischer und lateinischer Sprache besitzen wir textkritische Ausgaben, die als ausreichend gelten können. — Eine zweite Schwierigkeit für den Bearbeiter erwächst daraus, daß die lateinischen Wiedergaben orientalischer Übersetzungen, auf die zahlreiche Gelehrte wegen ihrer Unbekanntschaft mit deren Sprache angewiesen sind, viele Ungenauigkeiten enthalten und von dem Bestreben ausgehen, den laubäufigen Text des NTs in einer möglichst fließenden Wiedergabe zu bieten. Daher ist unser kritischer Apparat noch mit vielen irreführenden Angaben belastet, und nur bedeutendere Zusätze oder Auslassungen sind als solche mit einiger Sicherheit erkennbar.

1. Östliche Übersetzungen.

1) Syrische Übersetzungen. — Bruchstücke der alt-syrischen Übersetzung wurden von William Cureton

1858 aus einer Handschrift des 5. Jahrh. herausgegeben, die 1842 aus dem Kloster Marias der Gottesgebärerin in der nitrischen Wüste in das Britische Museum gekommen war. Jene Handschrift scheint zwischen 450 und 470 entstanden zu sein. Eine Rückübersetzung ins Griechische: F. Bähgen, Evangelienfragmente. Der griechische Text des Cureton'schen Syrrers wiederhergestellt. Leipzig 1885. — Eine jener Übersetzung nahe verwandte Palimpsesthandschrift des 4. Jahrhunderts wurde 1892 von den Engländerinnen A. S. Lewis und ihrer Zwillingsschwester M. D. Gibson in dem Sinaitloster der heil. Katharina aufgefunden, von R. L. Bensly, J. R. Harris und F. C. Burkitt in äußerst mühsamer Arbeit entziffert und 1894 herausgegeben. Frau Lewis und Frau Gibson veröffentlichten 1896 eine Übersetzung dieses „sinaitischen Syrrers“ ins Englische. Eine deutsche Übersetzung bot Adalb. Merx, Die vier kanonischen Evangelien nach ihrem ältesten bekannten Texte. I. Berlin 1897 (Übersetzung mit „Nachwort“, in welchem u. a. über Auffindung und Entzifferung der Handschrift berichtet, doch deren Wert bedeutend überschätzt wird); II 1. 1902 (Kommentar zu Matth.); II 2. 1905 (Kommentar zu Mark. und Luk.).

Der epochemachende Fund jener beiden Handschriften, die sich offenbar nur als parallele Rezensionen der syra vetus, des in den Handschriften selbst erwähnten „Evangelium der Getrennten“, nicht als zwei verschiedenartige Übersetzungen darstellen, und von denen der sinaitische Syrer (syrsin) einen relativ älteren Text bewahrt hat als der Cureton'sche (syrcour), hat eine umfangreiche Literatur hervorgerufen. Das Problem, welches sie stellen, ist ihr Verhältnis zu dem von dem Syrer Tatian, einem Schüler Justins des Märtyrers, verfaßten Diatessaron (τὸ διὰ τεσσάρων εὐαγγέλιον), einer Evangelienharmonie, die bei den Syrern bis ins 5. Jahrh. im Gebrauch war und die uns nicht im Original (Griechisch?), sondern in lateinischer und arabischer Übersetzung erhalten ist. Mag

die syra vetus aber vor oder nach Tatian (noch im 2. Jahrh.) entstanden sein, auf jeden Fall ist Gregory² I, S. 493 beizustimmen, daß ein Einfluß seiner Harmonie auf die schon vorhandene oder erst später entstandene altsyrische Übersetzung anzunehmen ist.

Die eigentliche syrische Kirchenbibel wurde die von dem Bischof Rabbula von Odeffa (411—435) verfaßte und verbreitete Peshitta (oder Peschitto) = „die einfache“ oder „die gewöhnliche“ (= Vulgata), die lange Zeit als „Königin unter den Übersetzungen“ galt und in zahlreichen Handschriften auf uns gekommen ist. Sie schließt sich, genauer dem griechischen Original an als syrsin und eur und hat allmählich die syra vetus und das Diatessaron Tatians verdrängt. Doch fehlten in ihr die sog. Antilegomena (2. Petr., 2. u. 3. Joh., Jud. und Apokalypse).

Daher wurde im Auftrage des gelehrten monophysitischen Bischofs Philoxenus (Xenai) von Mabug (Hierapolis) am Euphrat durch den Landbischof Polycarp im Jahre 508 eine noch viel wörtlichere Übersetzung aus dem Griechischen angefertigt, die die fehlenden Schriften mit Ausnahme der Apokalypse enthielt. — Eine neue Bearbeitung dieser Übersetzung unternahm 616 der als Flüchtling in einem Kloster bei Alexandria weilende Thomas von Heraklea (Charfel) in Syrien, später gleichfalls monophysitischer Bischof von Mabug, unter Benutzung von zwei oder drei guten griechischen Handschriften und mit dem Bestreben, den griechischen Text bis auf Satzbau, Wortstellung und Artikel genau wiederzugeben. Leider sind wir nicht mehr in der Lage, die älteren (philogenischen) und die jüngeren (heraklenischen) Bestandteile dieser philonenisch-heraklenischen Übersetzung (im Apparat = phil; bei Tischendorf = syr^P) mit Sicherheit festzustellen.

Eine weitere, mehr provinzielle Umarbeitung des altsyrischen Textes, der sog. jerusalemische Syrer (im Apparat = hier), war bis vor kurzem nur aus einem in der vatikanischen Bibliothek befindlichen kirchlichen Lesebuche bekannt, welches 1030 in einem Dorfe bei Jerusalem geschrieben wurde. Zwei weitere Handschriften desselben wurden 1892/3 von der oben genannten Frau A. S. Lewis und J. R. Harris im Katharinenkloster auf dem Sinai entdeckt. Der Dialekt, in dem die Lesestücke geschrieben sind, ist altertümlischer und derber als der irgendeiner anderen syrischen Übersetzung. Er ähnelt dem Chaldäischen und dürfte der von Jesus und seinen Jüngern gesprochenen Mundart am nächsten stehen. — Gregory², S. 501 möchte diese Bearbeitung für älter halten als die philonenisch-heraklenische Übersetzung.

2) Von sonstigen östlichen Übersetzungen seien erwähnt:

a. Die ägyptische, die nach den drei Dialektformen, in denen sie vorliegt, sich scheidet in

α) die boheirische oder unterägyptische (alexandrinische) Übersetzung, die in dem zur Kirchensprache

des ganzen Landes erhobenen Hauptdialekt geschrieben ist und die man, da sie lange allein bekannt war, schlechthin als koptische = arabische Verkürzung von ägyptisch (im Apparat = cop) bezeichnete. Der ihr zugrunde liegende griechische Text hat sich am meisten von sog. westlichen Lesarten freigehalten.

β) Die sahidische oder oberägyptische (thebäische) Übersetzung (= sah), die eine ganz andere griechische Vorlage benutzte, sich im Satzbau weniger treu an ihr Original anschließt (Bindewörter fehlen häufig), derber ist und mehr westliche Lesarten aufweist als die boheirische.

γ) Die fajjumische oder mittelägyptische, von der bisher nur Bruchstücke bekannt sind (darunter aus den Evangelien: Matth. 5, 46—6, 19. Joh. 4, 28—34. 36. 40. 43—53). Im Apparat ist sie nicht berücksichtigt.

Aus welcher Zeit diese Übersetzungen stammen, ist ungewiß. Die bisher bekannten ältesten Handschriften, eine sahidische und eine fajjumische, gehören dem 4. oder 5. Jahrh. an.

b. Die äthiopische Übersetzung. Sie wurde wahrscheinlich im 5. Jahrh. verfaßt und enthält außer dem NT auch die Briefe des Clemens von Rom und ein aus 8 Büchern bestehendes kirchenrechtliches Werk. Ursprünglich sehr fehlerhaft, ist sie später mit Hilfe koptischer und arabischer Übersetzungen mehrfach verbessert worden. Der Evangelientext ist in vielen Handschriften sehr verderbt. Eine kritische Ausgabe fehlt.

c. Die armenische Übersetzung. Unter den Armeniern, die bis ins 5. Jahrh. die syrische Bibel gebrauchten, scheinen Mesrob, der Erfinder des armenischen Alphabets, und der armenische Patriarch Isaak zuerst einige biblische Schriften aus dem Syrischen übersetzt zu haben. Als aber zwei Schüler Mesrobs von dem Konzil zu Ephesus (431) griechische Bibelhandschriften mitbrachten, ließ M. sie in Alexandrien die griechische Sprache noch besser erlernen und übersetzte dann mit ihrer Hilfe die Bibel aus dem Griechischen. — Nach anderer Annahme wäre die armenische Übersetzung schon 406 von St. Sahak angefertigt worden. Sie zeigt viele syrische Einflüsse und mancherlei Abweichungen in den Handschriften.

Die anderen östlichen Übersetzungen, georgische, persische, arabische (vgl. Gregory², S. 573—592), sind für die Textkritik ohne Bedeutung und deshalb im Apparat unberücksichtigt geblieben.

2. Westliche Übersetzungen.

1) Lateinische Übersetzungen.

a. Itala. Der Name Itala (im Apparat: it), unter dem man die altlateinischen, vorhieronymianischen Übersetzungen zusammenzufassen pflegt, ist völlig unsicher. Er stützt sich auf einen Ausspruch des Augustinus, de doctr. christ. 2, 15 (22), 1: „In ipsis autem inter-

pretationibus Itala ceteris praeferatur, nam est verborum tenacior cum perspicuitate sententiae.“ Ist derselbe richtig überliefert, so würde er nach dem Sprachgebrauch jener Zeit nach Norditalien weisen, und Augustin dürfte dann als Schüler des Ambrosius von Mailand eine in der Lombardei gebräuchliche Textform mit nach Afrika gebracht und für die beste altlateinische Übersetzung gehalten haben. Nach F. C. Burkitt aber (*The Old Latin and the Itala. Texts and studies* IV, 3. 1896 S. 78 Anm.) hätte er die Vulgata des Hieronymus gemeint. Andere Forscher haben für „Itala“ die Konjekturen „illa“ oder „usitata“ vorgeschlagen.

Die altlateinische Übersetzung war keine einheitliche, sondern durch verschiedene Verfasser und an verschiedenen Orten entstanden. Die frühesten Spuren der Übersetzungstätigkeit scheinen nach Afrika zu weisen und auf einen Zusammenhang mit den altchristlichen Übersetzungen hinzuweisen. Der unvergleichliche Wert der afrikanischen Übersetzung, die wir schon bei Tertullian und Cyprian vorfinden, besteht darin, daß deren Übersetzer ihre Sprache fast slavisch dem ihnen vorliegenden griechischen Original anpaßten.

Schon Augustin klagt über die Verschiedenheit der Handschriften, lobt hingegen (*de consensu evangelistarum* 2, 128) die der gebräuchlichen kirchlichen Übersetzung, unter der er den afrikanischen Text zu verstehen scheint. Auf seiner Wanderung nach Italien, Gallien, Britannien mochte dann dieser Text bereits lateinische Teilübersetzungen vorfinden, die zu seiner Revision Veranlassung boten, namentlich auch, um afrikanische Provinzialismen auszumerzen und lokale einzufügen. Aus einer solchen Emenstationstätigkeit mag der Widerstreit der altlateinischen Handschriften entstanden sein, den wir in einzelnen nicht erklären können. Spätere Abschreiber scheinen dann auch an vielen Stellen die hieronymianische Übersetzung in den älteren Text eingetragen zu haben, wie umgekehrt in jene vielfach Ausdrücke der altlateinischen Bibel aufgenommen worden sind. Gregory², S. 598 ff. verzeichnet 25 altlateinische Handschriften, die aber fast sämtlich unvollständig, vielfach nur in Bruchstücken erhalten sind. Man pflegt sie mit kleinen lateinischen Buchstaben zu bezeichnen (vgl. S. XIV). Von fast allen besitzen wir textkritische Ausgaben. Dagegen ist die kritische Herstellung einer Gesamt-Itala unmöglich.

b. **Vulgata.** Im 4. Jahrh. wurde die Verwirrung in dem lateinischen Bibeltexte unerträglich. Daher beauftragte der Papst Damasus im Jahre 382 den sprachkundigen Kirchenvater Hieronymus († 420) mit einer Revision der in Rom gebräuchlichen Übersetzung. Hieronymus hat seine Aufgabe in der Weise zu lösen gesucht, daß er sich im allgemeinen darauf beschränkte, den vorhandenen Text sprachlich zu glätten, und Änderungen nur dann vornahm, wenn die ihm vorliegenden griechischen Handschriften einen anderen

Sinn zu geben schienen. Welcher Art die von ihm benutzten griechischen Handschriften waren, ist noch nicht völlig klargestellt. Sie scheinen & am nächsten gestanden zu haben, während zu D sich keinerlei Beziehungen finden. Einzelne seiner Lesarten sind bisher in keiner der uns bekannten Handschriften nachgewiesen.

Die von ihm geschaffene Vulgata brauchte lange Zeit, um sich durchzusetzen. Bis zur Zeit Gregors d. Gr. († 604) benutzte der päpstliche Stuhl die ältere und die jüngere Übersetzung nebeneinander. Noch die im 12. Jahrh. geschriebene colbertinische Italahandschrift (c) enthält den alten Text. Selbst ihr Name stammt erst aus dem späteren Mittelalter. Im Lauf der Jahrhunderte erlitt auch sie mannigfache Veränderungen und Entstellungen. Karl d. Gr. ließ daher durch seinen Hofgelehrten Alcuin mit Hilfe von Handschriften, die dieser aus seiner Heimat Northumberland bezog, einen verbesserten Text herstellen, dessen erstes Exemplar 801 dem Kaiser überreicht werden konnte und der fortan für das ganze Frankenreich maßgebend sein sollte. Um die Mitte des 15. Jahrh. war der Pariser Text — durch den Einfluß der Sorbonne — der am weitesten verbreitete. In seiner 4. Sitzung am 8. April 1546 wurde von dem Tridentiner Konzil der Text einer willkürlich vorausgesetzten „vetus et vulgata editio, quae longo tot seculorum usu in ipsa ecclesia probata est“ kirchlich approbiert, der aber nicht der Text des Hieronymus, sondern ein Mischgebilde war. Seitdem haben viele Gelehrte sich bemüht, den ursprünglichen Text wiederherzustellen. Die zurzeit beste Vulgataausgabe ist ein Werk der Engländer J. Wordsworth und H. J. White: *Novum Testamentum Domini nostri Jesu Christi Latine, secundum editionem sancti Hieronymi, ad codicum manuscriptorum fidem recens.* Pars prior: Quattuor evangelia. Oxford 1889—98.

Die älteren Vulgatahandschriften werden durch Silben oder Buchstabengruppen bezeichnet, die meist eine Abkürzung ihrer früheren oder jetzigen Aufbewahrungsorte enthalten.

2) Von anderen westlichen Übersetzungen hat nur noch die **gotische** textkritischen Wert. Sie stammt aus der Mitte des 4. Jahrh. und ist das Werk des Westgotenbischofs Ulfilas (Wulfila = Wölflin). Vom 9. bis 16. Jahrh. scheint sie unbekannt gewesen zu sein. Ihr altlicher Text schließt sich im wesentlichen an den des Chrysostomus an. Erhalten sind nur Teile der Evangelien und der Paulinischen Briefe. Am berühmtesten ist die aus Werden a. d. Ruhr stammende prächtige Handschrift, der „Codex argenteus“ aus dem 5. oder 6. Jahrh., mit Gold und Silber auf Purpurpergament geschrieben (187 Blätter), 1648 von den Schweden in Prag erbeutet, jetzt in Upsala. Sie enthält Fragmente der vier Evangelien. Außer ihr existieren noch Reste einiger Palimpsesthandschriften in Mailand, Rom, Turin und Wolfenbüttel (6. Jahrh.).

Die slawische, sächsische, fränkische und andere westliche Übersetzungen sind für die Textkritik ohne Bedeutung.

3. Handschriften der Übersetzungen.

Syrische.

syrsin: der sinaitische Syrer; Sinai, Katharinenkloster; IV. Die vier Evangelien mit Lücken (vgl. S. XI).
syreur: der Curetonische Syrer; aus einem Kloster der nitrischen Wüste, jetzt London, Brit. Mus.; V. Fragmente der vier Evangelien.

pesch: Peshitta (vgl. S. XII). Gregory², S. 508 ff. verzeichnet 122 Handschriften, davon die Hälfte in England. Mindestens 10 Handschriften V., 30: VI.—XV.

phil: die philogenisch-heraklenische Übersetzung (vgl. S. XII). 29 Evangelienhandschriften, vorwiegend in England; VIII.—XVII.

hier: der jerusalemitische Syrer; kirchliches Lesebuch (vgl. S. XII). 10 Handschriften, Sinai, England, Rom, Petersburg; VII.—XII.

Ägyptische.

cop: die boheirische Übersetzung (vgl. S. XII). 68 Handschriften der Evangelien; die älteste in Paris, VIII. Teilweise aus XVII. und XVIII.

sah: die sahidsche Übersetzung (vgl. S. XII). 91 Handschriften; die ältesten aus V., die meisten aus ungewisser Zeit.

Äthiopische (vgl. S. XII).

aeth: 101 Handschriften, meist in London und Paris, XIII.—XIX.; viele aus ungewisser Zeit.

Armenische (vgl. S. XII).

arm: 64 Handschriften, hauptsächlich in England und Deutschland; die älteste (X.?) in Leipzig.

Italacodices (it).

a Vercellensis, IV. Vom Bischof Eusebius von Vercelli († 371) geschrieben? Silberschrift auf Purpurpergament (vgl. b e f i j). Evangelien mit Lücken. Altertümlicher, nicht emendierter Text.

b Veronensis, IV./V. Silberschrift auf Purpur (vgl. zu a). Lücken. Europäische Textform.

c Colbertinus, Paris, XII. Guter, altlateinischer Text der europäischen Form, verwandt mit dem von ff².

d Cantabrigiensis, der lateinische Text von D (f. S. IX), der bisweilen andere Lesarten hat als der griechische. Nach Gregory², S. 601 ist er größtenteils dem griechischen angepaßt; nach anderen wäre das Verhältnis umgekehrt. Nach Nestle, S. 72 wäre der lateinische Text nicht aus dem griechischen überseht, sondern schon aus dessen Vorlage. VI.

e Palatinus, Wien, IV./V. Gold- und Silberschrift auf Purpur (vgl. zu a). Beträchtliche Lücken. Sehr guter Text (afrikanische Übersetzung?).

f Brixianus, Breszia, VI. Silberschrift (vgl. zu a). Vielleicht der Vorlage des Hieronymus am nächsten stehend; stimmt am meisten zu den Zitaten bei Augustinus.

ff¹ Corbeiensis I, früher in Kloster Corbey bei Amiens, jetzt Petersburg, X./XI. Nur Matth. Erste altlateinische Handschrift, die herausgegeben wurde (1695).

ff² Corbeiensis II, früher ebd., jetzt Paris, V.? Lücken in Matth., Luk. und Joh. Text der europäischen Rezension.

g¹ Sangermanensis I, früher St. Germain, jetzt Paris, VIII./IX. Mischung des hieronymianischen Textes mit altlateinischen Zitaten?

g² Sangermanensis II, desgl., X. Von irischer Hand. Gleichfalls Mischung.

h Claromontanus, früher Clermont, jetzt Rom, Vatikan, V. Nur Matth. (1, 1—3, 15; 14, 33—18, 12 fehlt), altlateinisch, größtenteils nach der europäischen Übersetzung, sonst Vulgata-text.

i Vindobonensis, Wien, V./VI. (VII.?) Silber- und Goldschrift auf Purpur (vgl. zu a) Bruchstücke aus Mark. und Luk. Europäische Rezension?

j Saretianus (Gregory: 2), 1872 in Sarezzano bei Tortona entdeckt, jetzt Florenz, V. Silberschrift auf Purpur (vgl. zu a). Joh. 1—9 mit Lücken. Europäische Rezension?

k Bobbiensis, früher in Kloster Bobbio, jetzt Turin, V./VI. Nur Bruchstücke aus Matth. und Mark. Sehr guter Text der afrikanischen Rezension. Vielleicht die wichtigste altlateinische Handschrift.

l Rehdigeranus, 1569 in Venedig von Rehdiger erworben, jetzt Breslau, VII. Lücken in Matth. und Joh.

m Sessorianus, Rom, VIII./IX. Keine eigentliche Texthandschrift, sondern Handschrift des pseudoaugustinischen „Speculum“ oder „Liber de divinis scripturis“ mit biblischen Belegstellen. Von den ntl. Büchern sind 3. Joh., Hebr. und Philemon nicht benutzt, dagegen der Laodizenerbrief.

n } V./VI. Bruchstücke aus Matth. 17—28.
Joh. 19. Mark. 7—16, 13. Europäische Rezension.

o } Gregory: VII. Mark. 16, 14—20. Schlußblatt
a₂; von n?
p } St. Gallen. VII./VIII. 2 Blätter einer Totenmesse mit Joh. 11, 16—44. Frische Schrift.

q Monacensis, München, VI./VII. Lücken in allen Evangelien.

r Usserianus, Dublin, VII. Lücken. Europäische Rezension?

s Mailand, VI. Bruchstücke aus Luk. 17—21.

t Bern, V./VI. Schwer lesbarer Palimpsest. Mark.
1—3 mit Lücken. Europäische Rezension?
v Wien, VII. Joh. 19, 27—20, 11.

Vulgatacodices (vg).

am Amiatinus, früher Monte Amiata, jetzt Florenz,
um 715 geschrieben im Auftrage des Abtes Ceol-
frid von Wearmouth, der 25. Sept. 716 auf einer
Reise nach Rom, wohin er den Kodex als Geschenk
für den Papst bringen wollte, in Langres starb.
Sehr guter Text mit vielen angelsächsischen und
irischen Lesarten.
bodl Bodleianus, Oxford, VII. Es fehlt Matth.
1, 1—4, 14; 8, 29—9, 18; Joh. 21, 15—25.
for Foroiuliensis, Frejus (nebst Bruchstücken in
Benedig und Prag), VI./VII. Es fehlt Joh. 19,
29—40; 20, 19—21, 25.
fos Fossatensis, früher St. Germain, jetzt Paris,
VIII./IX. A und NT. Text Alcuins (vgl. S. XIII).
fu Fuldensis, zwischen 540 und 546 im Auftrage
des Bischofs Victor von Capua geschrieben und von
diesem selbst korrigiert. NT; doch sind die Evan-
gelien nach Tatians Vorgang zu einer Harmonie
verbunden. Sehr guter Text.
gat Gatianus, früher St. Gatien in Tours, jetzt
Paris, VIII./IX. Frische Schrift.

harl Harleianus, London, Brit. Museum, VI./VII.
Sehr guter Text.
ing Ingolstadensis, jetzt München, VII. (IX.?)
Lücken in Matth., Luk. und Joh.
mm früher Marmontiers bei Tours, jetzt London,
Brit. Museum, X./XI. Es fehlt Mark. 6, 56—
16, 20. Luk. 1, 1—11, 1.
mt St. Martin in Tours, VIII./IX. Goldschrift.
pe Perugianus, Perugia, VI. Purpurhandschrift.
Bruchstücke aus Luk. 1—12.
reg regius, Paris, VII./VIII. Goldschrift auf Pur-
pur. Bruchstücke aus Matth. und Mark.
san Sangallensis, St. Gallen, VI. Fragment von
Matth. 6, 21—Joh. 17, 18.
taur Taurinensis, Turin, VII. Es fehlt Matth.
1, 1—13, 34. Sehr guter Text.
tol Toletanus, früher Toledo, jetzt Madrid, VIII.
A und NT. Mit spanischen Lesarten. Von einem
Westgoten geschrieben.
d lateinische Interlinearübersetzung von A (f. S. X).
Außer den obigen und einigen anderen ähnlich
bezeichneten Vulgatahandschriften verzeichnet Gregory²,
S. 634—729 weitere 2369 Nummern, meist aus
späterer Zeit.
Gotische Übersetzung = go (vgl. S. XIII).

III. Schriftstellerzitate.

Während die Handschriften und Übersetzungen sich
selten zeitlich und örtlich genau fixieren lassen, werden
durch die Schriftstellerzitate Zeit und Ort ihrer Lesarten
genau festgelegt. Hierin beruht ihr großer Wert für
die Textkritik. Ihre Zeugnisse sind wichtig für die Ge-
schichte des Textes wie für die Verbreitung der Les-
arten. Sie reichen größtenteils in eine Zeit hinaus,
aus der uns keinerlei Handschriften erhalten sind.

Eine große Schwierigkeit aber erwächst daraus,
daß wir nicht immer in der Lage sind zu entscheiden,
ob ein Schriftsteller nur flüchtig aus dem Gedächtnisse
und dem Sinne nach zitiert, oder ob er bestrebt ist,
den biblischen Wortlaut mit urkundlicher Treue wieder-
zugeben. — In dem ersteren Falle mußten sich Ände-
rungen der Sätze und Wörter, Zusätze und Auslas-
sungen unvermeidlich ergeben. Dazu kommt, daß in
der ältesten Zeit der Kirche die ntlichen Schriften noch
nicht als kanonisch galten, daß der Form ihrer Aus-
sagen wenig Beachtung geschenkt wurde und der Wort-
laut ihres Textes noch nicht normativ war. Außer-
dem wird der Text des einen Evangeliums sehr oft
mit dem eines anderen gemischt oder sein Wortlaut
durch die parallelen Texte ersetzt worden sein. Ohne
Zweifel hat auch Tatians Evangelienharmonie viel
zum Verderbnis der Synoptiker beigetragen.

Wörtliche Zitate hingegen liegen vor, wenn die
gleichen Schriftstellen mehrfach in demselben Wortlaut
angeführt werden oder gar mehrere in verschiedenen
Gegenden lebende Schriftsteller dieselben Stellen gleich-
lautend wiedergeben, wenn umfangreiche Textstellen
zitiert werden, wenn der Wortlaut besonders hervor-
gehoben oder mit Bezugnahme auf Handschriften ver-
teidigt wird. — Ohne Belang ist es hierbei, ob die
Schriftsteller der kirchlich-rechtgläubigen oder einer
kezerischen Richtung angehören; ja gerade die Häretiker
(z. B. Marcion) sind mit den von ihnen vertretenen
Lesarten ungemein wichtige Zeugen für die lokalen
Textverschiedenheiten. Nicht minder können die heid-
nischen Gegner des Christentums mit ihren Zitaten
von größter Bedeutung sein. — Höchst wichtig sind
auch Spruchsammlungen, wie Cyprians Testimo-
nien, das „Speculum“ Augustins (vgl. S. XIV unter
m), die Kommentare des Origenes, Chrysostomus u. a.

Wertvolle Quellen für die Textgeschichte sind ferner
die sog. „Patenen“, d. h. biblische Kommentare, welche
die Erklärungen der Väter (am häufigsten werden
Origenes und Chrysostomus angeführt) wie Glieder
einer Kette aneinander reihen. Sie sind uns in Hand-
schriften des 8.—10. Jahrh. erhalten, scheinen jedoch
schon im 5. und 6. veranstaltet worden zu sein.

Es ist unnötig hervorzuheben, daß für den griechischen Text in erster Linie die griechischen Schriftsteller, in zweiter erst die syrischen und lateinischen in Frage kommen. Die letzteren sind zunächst Zeugen für die Übersetzungen in die eigene Muttersprache. Doch verdanken wir beispielsweise die Überreste Marcions größtenteils einer Schrift Tertullians, und die Werke Cyprians sind eine wahre Fundgrube für die Textkritik.

Über „die bisherige Benutzung des Zeugnisses der Schriftsteller“ für die ntliche Textkritik vgl. Gregory², S. 747—753 (Nestle, S. 162). Eine kritische Ausgabe der vornizienischen griechischen Kirchenschriftsteller hat die Berliner Akademie, eine solche der lateinischen die Wiener (bisher 50 Bde.) in Angriff genommen. Die Rateneu harren größtenteils noch der Herausgabe.

Eine ausführliche Liste der kirchlichen Schriftsteller s. bei Gregory², S. 770—823. Im Apparat sind angeführt:

Ambrosius, Bischof von Mailand 374—397, Lehrer Augustins. Dogmatische und moralische Schriften. Kommentar zu Luf. in 10 Büchern.

Athanasius, geb. um 296 in Alexandria, daselbst Bischof seit 328, Hauptgegner des Arianismus, † 373. Dogmatisch-polemische und exegetisch-homiletische Schriften. Bruchstücke einer Katene zu Luf.

Augustinus, Aurelius, 354—430, Bischof von Hippo. Bedeutendster Kirchenvater des Abendlandes. Zahlreiche dogmatisch-polemische und moralische Schriften. Zu seinen Evangelienzitaten stimmt am meisten f, weniger q (vgl. S. XIV).

Basilus d. Gr., 329—379, Bischof von Cäsarea in Kappadozien. Dogmatische und liturgische Schriften.

Chrysostomus, Johannes, geb. in Antiochien um 347, Bischof von Konstantinopel 398—404, † im Exil 407. Predigten und Homilien über fast alle Schriften des A und NTs.

Clemens von Alexandria, geb. in Athen, Vorsteher der Katechetenschule in Alexandria, † um 220. *στωματεῖς* (Abhandlungen dogmatischen Inhalts) in 8 Büchern.

Clemens (Romanus), Bischof von Rom. Von 2 nach ihm benannten Schriften ist die eine ein Brief der römischen Gemeinde an die korinthische, ca. 95 wahrscheinlich von Cl. verfaßt; der sog. 2. Brief ist eine Homilie, vielleicht zwischen 130 und 160 geschrieben.

Cyprianus, um 248 Bischof von Karthago, enthauptet 258. Bedeutendste Schrift: *De catholicae ecclesiae unitate*.

Cyrillus, Bischof von Alexandria 412—444. Kommentare und apologetisch-polemische Schriften. Ein Luf.-Kommentar in Bruchstücken erhalten.

Cyr^{hier}, Cyrill, geb. um 315, Bischof von Jerusalem 350—386. Katechetische Schriften.

Damascenus, Johannes von Damaskus, unter Kaiser Leo dem Isaurier (717—741) Kanzler eines sara-

zenischen Fürsten, † um 754 als Mönch im Kloster Mar Saba zwischen Jerusalem und dem Toten Meere. Dogmatische Streitschriften.

Dialogus contra Marcionitas et alios, früher irrtümlich dem Origenes zugeschrieben, Ende 3. Jahrh.

Didymus von Alexandria, 309—394 (oder 314—399?). Exegetische, polemische und dogmatische Schriften.

Epiphanius, geb. in Palästina, Bischof von Salamis auf Cypern seit 368, † 402. Hauptchrift: *Panarium sive adversus haereses octoginta* [Hausapotheke gegen alle Ketereien].

Eusebius Pamphili (= Freund des Pamphilus), ca. 270—340, wahrscheinlich in Palästina geboren, seit 313 Bischof von Cäsarea. Hauptwerk: *Historiae ecclesiasticae libri decem*. Kommentare (zu Luf.), dogmatische und apologetische Schriften.

Greg. Naz., Gregor von Nazianz, geb. um 328 in Kappadozien, Bischof von N. seit ca. 370, 380—381 Patriarch von Konstantinopel, † 389. Predigten.

Greg. Nyss., Gregor von Nyssa, Bruder Basilus d. Gr., ca. 331—394, seit 370 Bischof von N. Polemische und dogmatische Schriften, Homilien.

Hesychius, Presbyter, später Patriarch von Jerusalem, † 609. Kommentare.

Hieronymus, geb. 321 (341?) zu Stridon in Dalmatien, 379 Presbyter in Antiochia, dann in Konstantinopel, 382—385 in Rom, † 420 in Bethlehem. Der gelehrteste und fruchtbarste von den lateinischen Kirchenvätern. Kommentare, archäologische Schriften, Legenden, Streitschriften. Über seine Bibelübersetzung s. S. XIII.

Hilarius, Bischof von Poitiers, ca. 310 (320?)—368. Kommentar zu Matth.

Irenaeus, geb. um 130 in Kleinasien, Schüler Polikarps, 177—202 Bischof von Lyon. Höchst wertvoll ist seine Schrift „adversus haereses“ in 5 Büchern; griechische Bruchstücke des 1. Buches bei Epiphanius, die übrigen Bücher nur in lateinischer Übersetzung erhalten (Ir^{int} = Iren. interpres).

Justinus der Märtyrer, geb. um 100 zu Neapolis in Samarien, schrieb unter Antoninus Pius, † um 165 als Märtyrer in Rom. Hauptwerk: *Apologiae pro christianis*. *Dialogus cum Tryphone Judaeo*.

Juvencus, spanischer Presbyter und Dichter, blühte um 330. *Historia evangelica* (poetisch) in 4 Büchern.

Leof Luciferus, Bischof von Cagliari auf Sardinien, † 371. Streitschriften.

Meion Marcion, geb. um 105 (110?) in Sinope, † um 165 (170?), stiftete um 150 in Rom eine gnostische Sekte. Sein Kanon des NTs enthielt nur eine Bearbeitung des Luf. und die paulinischen Briefe. Auszüge aus seinen Schriften bei Tert., Or., Epiph.

Origenes, geb. 186 in Alexandria, daselbst 203 Vor-

sieher der Katechetenschule, lebte zeitweilig in Cäsarea, † 254 in Tyrus. Der gelehrteste von den griechischen Kirchenvätern. Kommentare (u. a. zu Matth., Luk., Joh.) und dogmatisch-apologetische Schriften. Or^{int} = lateinische Übersetzung.

Porphyrius von Tyrus, Philosoph, blühte nach 250. 15 Bücher gegen die Christen; uns nicht erhalten.

Ptolemaeus, valentinianischer Gnostiker, blühte nach 150. Bruchstücke in den Gegenschriften des Irenäus und Epiphanius erhalten.

Tertullian, geb. um 150 in Karthago, daselbst Presbyter, † um 240. Schriften apologetischen, moralischen und disciplinarischen Inhalts.

B. Zur neueren Geschichte der neutestamentlichen Textkritik.

Die erste Druckausgabe des griechischen NTs wurde von dem spanischen Kardinal Ximenes (1437–1517) in Angriff genommen. Der das NT (griechischer Text nach ungewissen jüngeren Handschriften mit lateinischer Übersetzung) enthaltende Band seiner nach dem Druckort Alcalá = Complutum sog. „Complutensischen Bibel-polyglotte“ war 1514 vollendet. Aber erst 1520 gab Papst Leo X. die Erlaubnis zur Verbreitung des 1517 beendeten Gesamtwerkes. Die Zwischenzeit beschloß der Baseler Buchdrucker Froben auszunutzen. Auf sein Ansuchen veranstaltete der berühmte Humanist Desiderius Erasmus (1467–1536) von Rotterdam in aller Eile eine Ausgabe des NTs, die bereits im März 1516 erschien. Erasmus hatte die ersten besten Handschriften benutzt, die ihm in Basel zur Hand waren. Für die Evangelien, die für uns lediglich in Frage kommen, übergab er dem Setzer die Minuskelhandschrift 2 (noch jetzt in Basel; 12., nach anderen 15. Jahrh., nur die Evangelien enthaltend), deren schlechter Text „von Schreibfehlern wimmelt“ (Gregory). Nur an wenigen Stellen zog er auch die bessere Minuskel 1 (vgl. S. X) zu Rate. Für seine 2. Ausgabe (1519) konnte er außerdem die Minuskelhandschrift 3 (Wien; 12. Jahrh.) benutzen und die früher begangenen Fehler teilweise beseitigen. Die hervorragende Bedeutung dieser Ausgabe besteht darin, daß nach ihr Luther 1522 das NT in deutscher Sprache herausgab.

Die Complutensische Polyglotte wurde von Erasmus noch nicht für seine 3. Ausgabe (1522), wohl aber für die 4. (1527) verwertet. Seine 5. und letzte Ausgabe (1535) ist bis auf Mill (1707) und Bengel (1734) für alle späteren Ausgaben maßgebend geblieben und somit die Stammutter des „Textus receptus“ geworden.

Nach ihr veröffentlichte der gelehrte Pariser Buchdrucker Robert Estienne (Stephanus) 1550 seine 3. Ausgabe des NTs, die er König Heinrich II. zu Ehren die „regia“ nannte und die zum ersten Male mit einem textkritischen Apparat versehen war. Für sie benutzte Estienne außer den Ausgaben von Erasmus und Alcalá 15 Handschriften, von denen auf die Evangelien entfallen: D (6. Jahrh.), L (8. Jahrh.) und die Minuskeln 4–8 (9?) 38 120 (sämtlich 11.–14. Jahrh.).

Nach Estiennes 4. Ausgabe (Genf 1551) ver-

öffentlichte Théodore de Bèze (Beza), der Freund und Nachfolger Calvins, 1565 eine neue Ausgabe des NTs, der noch mehrere folgten. Obwohl Besitzer des nach ihm benannten Kodes (s. unter D S. IX), verwertete er dessen von den damaligen Texten erheblich abweichenden Lesarten kaum mehr als die von ihm erstmalig benutzte syrische Übersetzung.

Dagegen enthielt die mit Unterstützung König Philipps II. gedruckte und daher „regia“ genannte Antwerpener Polyglotte in ihrem 5. Bande (1571) außer dem meist mit der Complutensischen Polyglotte und Estiennes 3. Ausgabe übereinstimmenden NT auch dessen syrischen Text nebst lateinischer Übersetzung und die Vulgata, sowie im 6. Bande (1572) nochmals den griechischen Text mit einer lateinischen Interlinearversion.

„Ex regis aliisque optimis editionibus“ gaben dann die Leidener Buchhändler Elzevir in ihrer 2. Ausgabe 1633 das NT heraus. Der Stammbaum derselben ist folgender:

Erasmus V 1535	Compl. Pol. 1520	Handschr. DL und Min.
Estienne III („regia“) 1550		
Estienne IV 1551		
Bèze I 1565	Antw. Pol. („regia“) 1571	
Elzevir II („Textus receptus“) 1633		

Obwohl diese Ausgabe an nicht weniger als 286 Stellen des NTs von der regia des Estienne abwich, rühmten die Verleger von ihr im Vorwort: „Textum ergo habes nunc ab omnibus receptum, in quo nihil immutatum aut corruptum damus,“ und erreichten durch diese buchhändlerische Reklame, daß ihr „Textus receptus“ bis in unsere Zeit der allgemein angenommene und maßgebende blieb und beispielsweise von der Britischen Bibelgesellschaft noch bis zum Jahre 1904 in immer neuen Auflagen und Hunderttausenden von Exemplaren verbreitet worden ist.

Aber die handschriftliche Unterlage des Textus receptus erwies sich, je mehr ältere und bessere Handschriften bekannt wurden, in immer steigendem Maße als unzureichend. Mit den Theologen wetteiferten daher die Meister der philologischen Wissenschaft in der Herstellung einer berichtigten Textform.

Durch hervorragendes Fingers Glück in der Entdeckung wertvollster Handschriften (vgl. unter Σ S. IX) wie als genialer Pfadfinder auf neuen Bahnen der Textkritik ist unter ihnen ausgezeichnet der Leipziger Gelehrte Constantin von Tischendorf, der durch seine im wesentlichen auf den ältesten Handschriften Σ und B aufgebaute editio octava critica maior (Bd. I 1869; vgl. S. VII) eine völlig neue Textgestalt und in dem jener Ausgabe beigegebenen ungeheuern kritischen Apparat ein bisher unübertroffenes Rüstzeug für die gelehrte Forschung schuf.

Wie er haben ein ganzes Menschenleben an die Herstellung des ntlichen Textes auch die Engländer Westcott und Hort gesetzt. In fast 30jähriger gemeinsamer Arbeit kamen sie zu der Überzeugung, daß alle besseren Handschriften des NTs mit Ausnahme von B und der Doppelform von D keine einheitlichen Textrezensionen, sondern einen aus verschiedenen Bearbeitungen gemischten Text enthalten. Nach ihren Untersuchungen darf es als wahrscheinlich gelten, daß um die Wende des vierten Jahrh. in Syrien, vielleicht in Antiochien, eine Textrevision vorgenommen wurde, der die im byzantinischen Reiche verbreitete, uns in den jüngeren Handschriften vorliegende und zum „Textus receptus“ gewordene Form des NTs ihre Entstehung verdankt. Diese offenbar von autoritativer Seite unternommene Revision glaubten sie mit großer Wahrscheinlichkeit auf Lucian, den aus Odesa stammenden berühmten Stifter der antiochenischen Exegeschule, der 312 in Nikomedien den Märtyrertod erlitt, zurückführen zu dürfen, zumal da Hieronymus im Prolog seiner Chronik codices erwähnt, „quos a Luciano et Hesychio [ein ägyptischer Bischof und Märtyrer, von dem wir wenig wissen] nuncupatos paucorum hominum adserit perversa contentio, quibus . . . nec in novo (sc. testamento) profuit emendasse, cum multarum gentium linguis scriptura ante translata doceat falsa esse quae addita (andere Lesart: edita) sunt.“

Von vielleicht noch größerem Werte ist die folgende Bemerkung des Hieronymus: „Alexandria et Aegyptus in Septuaginta suis [dem griechischen AT] Hesychium laudat auctorem, Constantinopolis usque Antiochiam Luciani martyris exemplaria probat, mediae inter has provinciae Palaestinae (andere Lesart: Palaestinos) codices legunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius et Pamphilus vulgaverunt: totusque orbis hac inter se trifaria varietate compugnat.“ — Nach dieser Notiz herrschten in den Kirchenprovinzen des Ostens (Konstantinopel, Kleinasien, Syrien — Palästina — Ägypten) drei verschiedene, geographisch be-

grenzte Rezensionen des griechischen ATs (Lucian — Origenes — Hesychius), und — falls wir diesen Schluß machen dürfen — wohl auch die gleichen Rezensionen des NTs.

Westcott und Hort haben sich nun das große Verdienst erworben, in unsäglich mühevoller Arbeit den Bestand unserer Handschriften und Übersetzungen, der zunächst den Eindruck chaotischer Verwirrung macht, auf Grund ihres Verwandtschafts- und Abhängigkeitsverhältnisses in große Textfamilien zu scheiden und sind dabei zu folgenden Resultaten gelangt (Gregory², S. 919 f.):

- a. Vorsyrischer, zu keiner Familie gehöriger, „neutraler“ Text: B; Σ großenteils, doch mit vielen westlichen (namentlich im Joh.) und alexandrinischen Lesarten. Weniger, aber sehr Wertvolles auch in LT Σ , ebenso A (im Mark.) CZRQP.
- β . Westlicher Text: D (allein ungemischt). Viele Lesarten in Σ XI 565, 1 118 131 209 (vgl. S. X), 13 69 124 346 (vgl. ebd.), 22 28 157. Die altlateinische und -syrische Übersetzung enthalten den westlichen Text reichlicher, die jüngeren Übersetzungen spärlicher.
- γ . Alexandrinischer Text: Fast keine einzige Handschrift bietet die reine Textform. Viele Überreste in den besseren Handschriften:

Σ CLX 33, ebenso A (im Mark.) und RZE 157.

Die ägyptischen Übersetzungen, namentlich die boheirische, enthalten zwar keinen rein alexandrinischen Text, aber vieles, was aus ihm herstammt.

Überreste dieses Textes finden sich auch in den späteren Übersetzungen.

- d. Syrischer Text: Fast unvermischt in den meisten Minuskeln und in den jüngeren Unzialen (auch A hat hauptsächlich syrischen Text):

EFGHSUV Π (ACNXXKMTA mischen bisweilen Älteres mit syrischen Lesarten).

Namentlich die altsyrische und die heraklensische Übersetzung bieten den syrischen Text. In alle Übersetzungen vom 4. Jahrh. an ist er mehr oder weniger eingebracht, hauptsächlich in die jüngeren Itala-Handschriften und die gotische Übersetzung.

Der „syrische Text“ von Westcott-Hort würde auf die Rezension des Lucian, ihr „alexandrinischer Text“ auf Hesychius zurückführen. Die nach Hieronymus in Palästina gebräuchliche Bearbeitung des Origenes in unseren Handschriften und Übersetzungen nachzuweisen, ist den verdienten Forschern nicht gelungen. Ihr „westlicher Text“ (D) weist auf einen uns rätselhaften Zusammenhang zwischen der altsyrischen und altlateinischen Übersetzung (syrsin, eur — it) und zeigt eine völlig eigenartige Textgestaltung. Ihm gegenüber steht in B und Σ eine „neutrale“ und, wie Westcott-Hort richtig erkannten, ältere Textform, als sie durch die unter γ und δ repräsentierten Textfamilien dargestellt wird.

Die Stichentscheidung, die das eigentliche Problem

der ntlichen Textkritik bildet, ist somit zwischen B^{ss} einerseits und D nebst den alten Syrern und Lateinern andererseits zu treffen. Westcott-Hort haben, wie schon Tischendorf, in allen Fällen, wo B und **ss** übereinstimmen, deren Zeugnis den Vorzug gegeben. Nach Salmon haben sie wahrscheinlich diejenige Textform hergestellt, die in Alexandria im 3. Jahrh. am meisten verbreitet und vielleicht im 2. Jahrh. dorthin gekommen war. Diese Annahme würde sich ungefähr decken mit Boussets Vermutung, daß uns in B vielleicht die Revision des Hesychius erhalten sei.

Die Frage aber ist, ob Westcott-Hort — und nach ihnen die neueren Herausgeber — die Bedeutung des „neutralen“ Textes als des vermeintlich ursprünglichen nicht überschätzt und die westliche Textform nicht zu Unrecht als abendländische Entartung verworfen haben. Sollten etwa Scrivener und Lake im Rechte sein mit ihrer Behauptung, das ganze viel gepriesene Lebenswerk von Westcott-Hort sei nur ein „splendidum peccatum“ gewesen? — Aber selbst, wenn B^{ss} die ursprünglichsten Textzeugen sein sollten, die uns erhalten wären, bliebe immer noch zu beherzigen, daß auch sie, wie alle unsere Handschriften, das Produkt gelehrter Überarbeitung sind und uns keineswegs die Textgestalt bieten, wie sie von den Aposteln aufgezeichnet wurde.

Die textkritischen Untersuchungen von Westcott-Hort hat in neuester Zeit v. Soden (s. S. VII) auf Grund eines riesenhaften Materials mit bewundernswertem Fleiß und Scharfsinn weitergeführt. Gut orientierende Auszüge aus seinem umfangreichen, noch nicht vollständig vorliegenden Werke s. bei Nestle, S. 197 ff.

Nach v. Soden scheiden sich unsere Textzeugen schon bei oberflächlicher Orientierung in zwei sich scharf von einander abhebende Typen, die allmählich von der textkritischen Forschung in annähernder Reinheit herausgearbeitet worden sind:

1. Der eine, nur in verhältnismäßig wenigen, aber ältesten Handschriften erhaltene ist später völlig von dem anderen Typus verdrängt worden, der im 2. Jahrtausend als *Κολυή* (= K) herrscht und hauptsächlich in den ältesten Drucken bis zur Recepta der Elzevire (vgl. S. XVII) dargeboten wird.

Diese K-Rezension hat Neuauflagen, Revisionen und Superrezensionen erfahren. Sie diente als stetiges Korrektiv für die von ihr abweichenden Texte; daher die vielen Korrekturen in unseren Handschriften. Namentlich **ss** ist von einer Hand des 7. Jahrh. häufig nach ihr korrigiert worden; ebenso, doch seltener, B und C. Noch häufiger müssen solche Übermalungen in den verlorenen Vorlagen unserer Handschriften erfolgt sein. Diese schon im 4. Jahrh. beginnende Einwirkung hat in immer steigendem Maße alle anderen Typen fast bis zur Unkenntlichkeit verwischt.

Aus den früheren Jahrhunderten besitzen wir für K nur ganz kleine Fragmente. Der erste uns voll-

ständig erhaltene K-Kodex Ω ist im 8. Jahrh. geschrieben; als ungefähr gleichalterig oder wenig jünger gehören hierhin Σ und X. Aber schon die Vorlagen für PC^{ss} erweisen durch Aufnahme zahlreicher K-Varianten die Existenz, Verbreitung und Autorität dieser Rezension zu ihrer Zeit. Für B steht eine Beeinflussung durch K-Varianten nicht in gleichem Maße fest.

Die älteste K-Form K¹ ist der Lucianische Text, der zur Zeit des Hieronymus in den Patriarchaten von Antiochia und Konstantinopel herrschte. Doch ist auch er nicht die ursprüngliche Textform des NTs, sondern eine Bearbeitung desselben.

2. Das gleiche gilt nach v. Soden von derjenigen Textgestalt, die bisher fast allgemein als die Urform angesehen und von Tischendorf, Westcott-Hort, B. Weiß bevorzugt wurde. Jetzt haben wir in ihr die Rezension des Hesychius (= H) zu erkennen. Auf sie sind nach v. Soden mit Wahrscheinlichkeit zurückzuführen: BNC^{ss} P 33 ZL^{ss} A 892 1241 579, außerdem wohl noch ungefähr 40 Fragmente und Fragmentchen, fast alles Unzialtexte. Von diesen Handschriften nehmen BC^{ss} PZ eine besonders einsame Stellung ein. Nur B^{ss} repräsentieren einen gemeinsamen entfernten Vorfahren, der schon einige K-Varianten enthielt, und in der Geschichte des **ss**-Textes hat schon die Eusebianische Rezension (s. u.) eine Rolle gespielt. Als sicher bezeichnet es v. Soden, daß das Markus-Evangelium in H mit *ἐποβοῦντο γὰρ* (16,8) geschlossen habe. Diese ägyptische Rezension sei in dieselbe Zeit, wie die antiochenische, gegen Ende des 3. oder um die Wende des 3. und 4. Jahrh. zu setzen.

3. Aus derselben Zeit soll nun auch die 3. Rezension stammen, die nach Hieronymus auf Origenes zurückgeht und von Eusebius und Pamphilus herausgegeben oder verbreitet wurde (I = jerusalemische Rezension?). Sie sei nicht so rein in einem uralten Zeugen erhalten, wie H in B^{ss}, und daher von der bisherigen Forschung nicht entdeckt worden. Aber schon die häufige Übereinstimmung von Varianten der Itala, des sinaitischen Syrers, der Ferrargruppe, der Baseler Minuskel 1 mit D brachten v. Soden zu der Annahme eines uralten, weitverbreiteten Texttypus mit verschiedenen Unterarten. Die reinsten von diesen soll D bilden. Die Minuskel 1 und ihre Verwandten (s. S. X) sollen mehr oder weniger durch K-Einflüsse verderbt sein. Zu dieser Textform gehören außerdem in verschiedenen Untergruppen die Handschriften M, 348 829, K II, eine aus den Minuskeln 709 780 1012 157 245 713 291 235 bestehende Handschriftensippe, eine Gruppe der Purpurcodices Φ Σ N usw., ferner U und Genossen u. a.

Diese Textform wurde von Eusebius und Thrill von Jerusalem benutzt. Sie müsse daher mit der von Hieronymus bezeichneten identisch sein. Habe ferner Eusebius den im Jahre 331 erfolgten Auftrag des Kaisers Konstantin, 50 Exemplare heiliger Schriften

für die Kirchen seiner neuen Hauptstadt zu liefern (vgl. vita Constant. 4, 36. 37), wie es wahrscheinlich sei, erst nach Abschluß seiner Redaktion erhalten, so habe er natürlich den *I*-Text nach Konstantinopel gesandt, und dadurch erkläre sich dessen Vorherrschaft in den nächstfolgenden Jahrhunderten.

Alle abgeschwächten *I*-Typen seien dann als Kompromisse zwischen Antiochia und Konstantinopel aufzufassen und des Hieronymus Notiz: „Constantinopolis usque Antiochiam Luciani martyris exemplaria probat“ sei auf den siegreichen Ansturm von *K* gegen den durch Eusebius in Konstantinopel eingeführten *I*-Text zu deuten. Der bisher so rätselhafte *D*-Text erweise sich jetzt in der Hauptsache als eine Mischung von *I* und *K*¹; doch sei ein Vorfahre von *D* partienweise nach af (der altafrikanischen Übersetzung) korrigiert worden.

Da nun Pamphilus — so schließt v. Soden weiter —, der 309 umkam, nach allgemeiner Tradition an diesen Textarbeiten stark beteiligt war, so ist die Entstehung von *I* um die Wende des 3. und 4. Jahrh. anzusetzen.

Alle 3 Textrezensionen, die v. Soden glaubt festgestellt zu haben und die, mehr oder weniger abgewandelt und vermischt, in den uns erhaltenen Evangelienhandschriften vorliegen, sind somit um rund 300 in Antiochia, Cäsarea und Ägypten entstanden. Ihre völlige Übereinstimmung in der Hauptmasse des Textes (die meisten Differenzen finden sich bei Mark.) muß bei ihrer gegenseitigen Unabhängigkeit um so bedeutungsvoller erscheinen. Es fragt sich nun, ob wir über die Einzelrezensionen *IHK* hinaus zu dem ihnen gemeinsam zugrunde liegenden *I-H-K*-Texte vordringen können.

Sobiel wir wissen, war Origenes (186–254; vgl. S. XVI f.) der erste, der sich um die Authentie des Textes der kanonisch gewordenen Schriften des Christentums bemüht hat. Besäßen wir seinen Evangelientext, so wäre Origenes selbst der sicherste Führer auf der Spur nach dem Urtexte, da es ihm möglich gewesen sein muß, Handschriften zu verwerten, die der Entstehungszeit der ntlichen Schriften nicht allzu fern standen. Aber eine unmittelbare Kenntnis seines Textes ist uns versagt, und wir sind lediglich auf die von ihm erhaltenen Schriften angewiesen, von deren überaus zahlreichen Zitaten des Evangelientextes jedoch viele nur mit Vorsicht zu verwerten sind.

v. Soden sucht nun nachzuweisen, daß der Text des Origenes weder der *I*-, noch der *H*-, noch der *K*-Text, sondern ein aus jenen 3 Rezensionen zu gewinnender *I-H-K*-Text gewesen sei. Origenes selbst hat ihn nicht geschaffen; sonst würde er sich nicht so zahlreiche Abweichungen von ihm gestatten haben. Gleichwohl kann er überall da für die Rekonstruktion dieses mindestens im Orient in ziemlich einheitlicher Form im 3. Jahrh. verbreiteten und anerkannten Textes als Instanz benutzt werden, wo die Abwägung der

Lesarten der 3 gesonderten Rezensionen einen sichern Schluß nicht ermöglicht. Die Tatsache, daß die 3 großen Textbearbeitungen — vielleicht seltene Ausnahmen in *I* vorbehalten — die zahlreichen Sonderlesarten des Origenes nicht aufnahmen, bezeugt, wie fest die Textüberlieferung gewesen sein muß, ja, daß die Schöpfer jener Rezensionen, die alle Origenes kannten, sich wohlbewußt waren, daß die von ihnen benutzten Urkunden des *I-H-K*-Textes noch über Origenes zurückreichten.

Schon vor Origenes ist in dogmatischem wie häretischem Interesse die ursprüngliche Textgestalt verändert worden. Namentlich warf die Kirche den Gnostikern, insbesondere den Valentinianern, Schriftfälschung vor. Bestimmte Nachrichten sind uns nur spärlich erhalten und betreffen mehr die Geschichte des Kanons als den Text. Näher unterrichtet sind wir nur über die Bestrebungen Marcions und Tatians. Aber auch Marcions (um 150; vgl. S. XVI) Evangelium — nur Luk. — und seinen „Apostolos“ kennen wir lediglich aus den Zitaten seiner Gegner, und Tatians Evangelienharmonie ist uns nicht erhalten. Die Bruchstücke des von der Kirche als „kezerisch“ gebrandmarkten Marciontextes hat v. Soden, S. 1624–1629 untersucht und ihn als eine der vielen Vorlagen, aus denen Lesarten in einen Vorfahren von *D* geflossen sind, erwiesen. Da Marcion von Rom ausging, kann es nicht überraschen, daß sein Text vielfach mit den altlateinischen Handschriften übereinstimmt. Einzelne für ihn bezeugte Lesarten finden sich auch in den Minuskeln 157 und 700.

Tatians (um 160; vgl. S. XI) wahrscheinlich griechisch geschriebenes Diatessaron scheint nach v. Soden nicht nur Kirchenväter wie Clemens, Hippolytus und Irenäus beeinflusst zu haben. Auch syrsin und cur sind nach ihm der Hauptsache nach eine Mischung des *I-H-K*-Textes mit dem Text des Diatessaron. Auch die altlateinischen Übersetzungen, die italische (it) noch mehr als die afrikanische (af) stehen unter seinem Einfluß. Hauptsächlich von der ersteren zeigt sich sehr häufig *D* abhängig, „also daß ihm keine selbständige Stimme zukommt“ (S. 1570), und die eigenartigen Lesungen in dem Lucianischen Text (*K*), der in Syrien und im ganzen späteren Mittelalter herrschend wurde, sollen vor allem dem Diatessaron entstammen. Aber nicht nur *K*, sondern auch *H* und *I* sollen bisweilen Tatians Einwirkungen aufweisen.

Da es nun unwahrscheinlich sei, daß die 3 selbständig entwickelten Rezensionen *IHK* unabhängig voneinander solchen Einflüssen Raum gegeben, so folgert v. Soden, daß schon in der gemeinsamen *I-H-K*-Rezension, dem Texte des 3. Jahrh., der Urtext bisweilen durch Tatian-Lesarten verdrängt worden sei. Lediglich die Hypothese, daß das Diatessaron in der Textgeschichte der Evangelien eine hervorragende Rolle gespielt habe, erkläre die bisher sich jeder annehmbaren Erklärung entziehenden Gemeinsamkeiten der altlatei-

nischen und altkyrischen Übersetzungen in sicher dem Urtexte nicht angehörenden Versarten und das sporadische Erscheinen der letzteren in griechischen Handschriften und bei Kirchenvätern, sowie das Entstehen einer so stark abweichenden Rezension wie K, in der Tatian noch einen letzten und dauernden Sieg gefeiert habe, unmittelbar bevor sein Werk der Vernichtung anheimfiel. Tatians Diatessaron sei „im Grunde die einzige Quelle für alle irgendwie bedeutungsvolleren Abwandlungen des Evangelientextes“ (S. 1633).

v. Soden weist nun nach, daß Tatian-Versarten außer in K am häufigsten in der altkyrischen Übersetzung und in it, selten in af, unter den Evangelienhandschriften weitaus am meisten in D, unter den H-Codices ziemlich gleich häufig in CL 33 579, vielleicht öfter noch in s, kaum je in der Vorlage von B^s und in B sich finden. D ist von Tatian geradezu infiziert. Ja, die Textgeschichte ist bis zur Entstehung der 3 großen Rezensionen im Grunde nichts anderes, als ein Konkurrieren zwischen ihrer Grundlage (I-H-K) und Tatian. „Der Textkritiker sieht sich zuletzt in der Hauptsache vor die Aufgabe gestellt, zu entscheiden, wer von den beiden Konkurrenten den älteren Text vertritt.“ — Im allgemeinen bestätigt sich die im voraus wahrscheinliche Annahme, daß das Diatessaron als eine Bearbeitung den jüngeren Text biete; bisweilen aber könne es auch den älteren bewahrt haben. Hätte Tatian seine Harmonie nicht geschrieben, so würde die Textüberlieferung des NTs ebenso durchsichtig sein wie die der übrigen handschriftlich erhaltenen Literatur. Glücklicherweise aber habe er nur selten unwichtige Worte eingefügt, noch seltener Worte gestrichen, nicht wesentlich häufiger andere Ausdrücke gewählt, noch viel seltener — und zwar nur in leisen Nuancierungen — den Sinn geändert. Erst Tertullian und Origenes scheinen die Forderung einer peinlichen Wiedergabe des Wortlautes erhoben zu haben, und diese grundsätzliche Bindung an den Buchstaben habe dann um das Jahr 300 zu dem dreifach unternommenen Versuche geführt, den Text bis auf den Buchstaben genau festzustellen.

v. Soden schließt: „Wenn es gelingt, den I-H-K-Text herzustellen und ihn aus den älteren Texten, namentlich af, it, syrsin und eur, Tatian, Marcion, da und dort mehr oder weniger sicher zu emendieren, so dürfen wir hoffen, den Text hergestellt zu haben, in dem die Evangelien in dem Jahrzehnt 130–140 in die Geschichte eintraten, einen Text, der mindestens bei Mark. und Luk. kaum von dem Wortlaut abweichen dürfte, in welchem die Verfasser dieser Schriften sie ein bis zwei Generationen früher veröffentlicht hatten. Nur bei Matth. und Joh. muß die Möglichkeit vorbehalten bleiben, daß die Kreise, die sie als ihr Werk und Eigentum betrachteten, ihnen erst bei Gelegenheit dieser Übernahme derselben durch

die Gesamtschriften die endgültige Redaktion gaben. Aber dies ist kein Gegenstand der Textkritik mehr.“

Dem Abschlusse des großen Werkes v. Sodens, welches uns den „ältesten erreichbaren Text“ der ntlischen Schriften ganz oder nahezu in der ihm von den Aposteln selbst gegebenen Gestalt zu bringen verspricht, darf mit Spannung entgegengesehen werden. So viel aber ist schon jetzt gewiß, daß der feste Boden, welchen die ntlische Kritik durch die von Tischendorf und Westcott-Hort den Handschriften B und s zugewiesene Herrscherstellung betreten zu haben glaubte, durch seine Untersuchungen abermals ins Schwanken geraten ist. Die Übereinstimmung von B und s, auf Grund deren der Textus receptus des 16. und 17. Jahrh. durch einen neuen Textus receptus ersetzt worden ist, kann an sich gar nichts beweisen. Wer bürgt uns dafür, daß jene Handschriften uns nicht gerade deswegen erhalten worden sind, weil sie als minderwertig bei Seite gelegt wurden? Nach v. Soden stellen sie keinen ruhenden Pol mehr dar in der Flucht der ntlischen Textbearbeitungen, sondern erweisen sich auch ihrerseits als durch gleichberechtigte andere Faktoren stark beeinflusste vorübergehende Erscheinungen in dem beständigen Flusse der Textentwicklung. — Die Frage bleibt nur, ob nicht auch das anscheinend so solide Fundament, auf dem v. Soden seinen epochemachenden Wunderbau aufgeführt hat, sich wiederum als trügerisch und als ein abermaliges „splendidum peccatum“ erweisen wird.

Nestle, S. 246, bezeichnet es als möglich, daß der bisher von den Bauleuten verachtete Kodex D und mit ihm der von Westcott-Hort versemte und von v. Soden eliminierte „westliche Text“ zum Grundstein eines neuen Baues werden könne. Das Dilemma: D oder sB? glaubte Fr. Blaß wenigstens für die Schriften des Lukas als falsch gestellt erweisen zu können, indem er beiden Textformen Berechtigung zuerkannte und D nebst Genossen für die Apostelgeschichte als erste (antiochenische), für das Evangelium als zweite (römische) Ausgabe erklärte; für die anderen Textzeugen gelte die umgekehrte Ordnung. Dieser Anschauung hat u. a. auch Th. Zahn zugestimmt, doch mit der Einschränkung, daß wir bei dem Evangelium nicht wie bei der Apostelgeschichte zwei gleichberechtigte Paralleltexte besäßen, sondern einem Entweder—Oder gegenüberständen. — Auf jeden Fall bleibt eine genauere Erforschung des westlichen Textes, namentlich auch hinsichtlich der anderen ntlischen Schriften, eines der Hauptbedürfnisse der Textkritik.

So wenig aber wie bei irgendeinem anderen Zeugen oder einer Zeuengruppe erscheint es auch bei D angängig, sich seiner Textgestalt ausnahmslos anzuvertrauen, was eigentlich die einzig einwandfreie textkritische Methode sein würde. Das bisherige „effektische“ Verfahren, welches dem subjektiven Ermessen des Herausgebers weitesten Spielraum läßt, scheint demnach auch weiterhin befolgt werden zu müssen. — Inzwischen gilt es rastlos weiter zu arbeiten, Alter,

Herkunft und Verwandtschaft unserer Handschriften, insbesondere auch der Minuskeln, und ihr Verhältnis zu den Übersetzungen noch eingehender zu erforschen, die Kommentare und Ratenen der Kirchenschriftsteller noch genauer zu untersuchen und die Ergebnisse zu den sonstigen Indizien der Textgeschichte in Beziehung zu setzen.

Hoffentlich gelingt es uns dann einmal, zu dem Urquell der ntlichen Überlieferung vorzudringen und den Text in derjenigen Reinheit wiederherzustellen, in der er aus der Feder der ntlichen Schriftsteller geflossen ist!

Im Text der Synopse angewandte Bezeichnungen:

Fettdruck = Übereinstimmung mit einem andern Evangelientext.

Im Apparat der Synopse angewandte Bezeichnungen:

add = addit (-unt)
al = alii
cet = ceteri
cod = codex
codd = codices

min = Minuskeln
om = omittit (-unt)
pm = praemittit (-unt)
syrr = alle Syrer
verss = versiones

1° 2° 3° = das 1., 2., 3. von gleichlautenden Wörtern desselben Verses.

Σ* A* usw. = Urschrift, ² ³ oder ^a ^b ^c ^{ob} = Korrekturen von 1., 2., 3. Hand, ^{txt} = Text, ^{mg} = Randlesart.

10 min, 5 it, 3 vg bedeutet, daß 10 Minuskeln, 5 Itala- und 3 Vulgatahandschriften die Lesart vertreten.

Angaben wie 10, 50, 100 min sind näherungsweise zu verstehen.

Handschriften f. S. IX ff., Übersetzungen S. XIV f., Schriftsteller S. XVI f.

Ein . gibt an, daß noch einzelne, ein . . , daß noch eine Reihe von Textzeugen derselben Art hinzukommen.

Übersicht über die Evangelien-Abschnitte der Synopse.

Zusammenhängende Abschnitte sind durch Verstärkung der linken Seitenlinie bezeichnet.

		Mark.	Matth.	Luf.	Joh.	Seite
I. Prologe.						
1	Prolog des Lukas-Evangeliums	—	—	1, 1—4	—	1
2	Prolog des Johannes-Evangeliums	—	—	—	1, 1—18	„
II. Die Kindheitsgeschichte Johannes des Täufers und Jesu.						
3	Ankündigung der Geburt Johannes des Täufers	—	—	5—25	—	2
4	Ankündigung der Geburt Jesu	—	—	26—38	—	„
5	Marias Besuch bei Elisabeth	—	—	39—56	—	3
6	Geburt und Beschneidung des Johannes	—	—	57—80	—	„
7	Stammtafeln Jesu	—	1, 1—17	3, 23—38	—	4
8	Verkündigung an Joseph	—	18—25	—	—	5
9	Geburt Jesu	—	—	2, 1—20	—	„
10	Beschneidung und Darstellung Jesu	—	—	21—40	—	6
11	Die Weisen aus dem Morgenlande	—	2, 1—12	—	—	7
12	Flucht nach Ägypten, Kindermord und Rückkehr	—	13—23	—	—	„
13	Der zwölfjährige Jesus im Tempel	—	—	41—52	—	8
III. Die Wirksamkeit Johannes des Täufers. Jesu Vorbereitung.						
14	Auftreten des Täufers	1, 1—6	3, 1—6	3, 1—6	[6. 23]	„
15	Bußpredigt des Täufers	—	7—10	7—9	—	10
16	Standespredigt des Täufers	—	—	10—14	—	„
17	Messiaspredigt des Täufers	7. 8	11. 12	15—18	[26. 27. 33]	„
17a	Vorläufige Notiz über die Gefangennahme des Täufers (vgl. n. 72)	—	—	19. 20	—	11
18	Die Taufe Jesu	9—11	13—17	21. 22	—	„
19	Die Versuchungen Jesu	12. 13	4, 1—11	4, 1—13	—	„
20	Verantwortungsrede des Täufers	—	—	—	19—28	13
21	Hinweis des Täufers auf Jesus	—	—	—	29—34	„
IV. Die Wirksamkeit Jesu bis zur Gefangennahme Johannes des Täufers.						
(Sonderbericht des Johannes-Evangeliums.)						
22	Die ersten Jünger Jesu	—	—	—	35—51	„
23	Hochzeit zu Kana	—	—	—	2, 1—11	14
24	Jesu kurzer Aufenthalt in Kapernaum	—	—	—	12	„
25	Tempelreinigung (vgl. n. 160)	—	—	—	13—22	„
26	Anhänger Jesu in Jerusalem	—	—	—	23—35	15
27	Gespräch mit Nikodemus	—	—	—	3, 1—21	„
28	Rechtfertigung der Wirksamkeit Jesu durch den Täufer	—	—	—	22—36	16

		Mark.	Matth.	Luk.	Joh.	Seite
V. Die Wirksamkeit Jesu von der Gefangennahme des Täufers bis zur galiläischen Krisis.						
29	Gespräch mit der Samariterin. Aufnahme in Galiläa	1, 14a	4, 12	4, 14a	4, 1—3	16
30	Jesu Rückkehr nach Galiläa	—	—	—	4—45	"
31	Heilung des Sohnes eines Könighen	—	—	—	46—54	18
32	Heilung eines Kranken am Teiche Bethesda	—	—	—	5, 1—47	"
33	Jesus erwählt Kapernaum als Wohnort	14b. 15	13—17	14b. 15	—	20
34	Berufung ständiger Nachfolger	16—20	18—22	5, 1—11	—	"
35	Jesus lehrt in der Synagoge zu Kapernaum	21. 22	7, 28. 29	4, 31. 32	—	21
36	Heilung eines Besessenen	23—28	—	33—37	—	"
37	Heilung der Schwiegermutter des Petrus	29—31	8, 14. 15	38. 39	—	22
38	Heilungen am Abend	32—34	16. 17	40. 41	—	"
39	Jesus verläßt Kapernaum	35—38	—	42. 43	—	23
40	Jesu Wirken in Galiläa	39	4, 23	44	—	"
			9, 35			
41	Heilung eines Aussätzigen	40—45	8, 1—4	5, 12—16	—	"
42	Heilung eines Gichtbrüchigen in Kapernaum	2, 1—12	9, 1—8	17—26	—	24
43	Berufung des Levi (Matthäus)	13—17	9—13	27—32	—	25
44	Die Fastenfrage	18—22	14—17	33—39	—	26
45	Das Ährenraufen am Sabbat	23—28	12, 1—8	6, 1—5	—	27
46	Heilung einer verdorrten Hand am Sabbat	3, 1—6	9—14	6—11	—	28
47	Volkszudrang und Heilungen	7—12	15—21	17—19	—	29
			4, 24. 25			
48	Wahl der zwölf Apostel	13—19	10, 1—4	12—16	—	30
49	Die Bergpredigt					
	1) Einleitung	—	5, 1. 2	20a	—	"
	2) Seligpreisungen (und Weherufe)	—	3—12	20b—26	—	31
	3) Aufgabe der Jünger: Salz und Licht	—	13—16	14, 34. 35	—	"
				11, 33		
	4) Jesu Stellung zu Gesetz und Propheten	—	17—20	16, 17	—	32
	5) Vom Töten und von der Versöhnlichkeit	—	21—24	—	—	"
			25. 26	12, 57/59	—	
	6) Von Ehebruch und Ehescheidung	—	27—32	16, 18	—	33
	7) Vom Schwören	—	33—37	—	—	"
	8) Vom Wiedervergelten	—	38—42	6, 29. 30	—	"
	9) Von der Feindesliebe	—	43—48	27. 28	—	34
				32/36		
	10) Vom Almosengeben	—	6, 1—4	—	—	"
	11) Vom Beten	—	5—8	—	—	35
	12) Das Vater-Unser	—	9—15	11, 1—4	—	"
	13) Vom Fasten	—	16—18	—	—	"
	14) Vom Schätzeammeln	—	19—21	12, 33. 34	—	36
	15) Vom Leibeslicht	—	22. 23	11, 34/36	—	"
	16) Vom Gottes- und Mammondienst	—	24	16, 13	—	"
	17) Vom Sorgen	—	25—34	12, 22/32	—	"
	18) Vom Michien	—	7, 1—5	6, 37. 38	—	37
				41. 42		
	19) Von Entweihung des Heiligen	—	6	—	—	"
	20) Vom anhaltenden Gebet	—	7—11	11, 5—13	—	"
	21) Von der Nächstenliebe	—	12	6, 31	—	38
	22) Von der engen Pforte	—	13. 14	13, 23. 24	—	"
	23) Warnung vor Heuchlern	—	15—20	6, 43. 44	—	"
	24) Warnung vor Selbstbetrug	—	21—23	46	—	39
				13, 26. 27		
	25) Schlußgleichnis	—	24—27	6, 47/49	—	"
50	Der Hauptmann von Kapernaum	—	8, 5—13	7, 1—10	—	"
				13, 28. 29		
51	Der Jüngling zu Nain	—	—	7, 11/17	—	40
52	Die Botschaft des Täufers	—	11, 2—6	18—23	—	41
53	Jesu Zeugnisrede für den Täufer	—	7—19	24—35	—	"
54	Die große Sünderin	—	—	36—50	—	43
55	Verteidigungsrede gegen die Pharisäer	20—30	12, 22/37	6, 45	—	"
			43—45	11, 14/26		
				12, 10		
56	Seligpreisung der Mutter Jesu	—	—	11, 27. 28	—	46
57	Rede gegen die Wunderjucht	—	38—42	29—32	—	"
58	Die wahren Verwandten Jesu	31—35	46—50	8, 19—21	—	"

		Mark.	Matth.	Luk.	Joh.	Seite
59	Die Nachfolgerinnen Jeſu	—	—	8, 1—3	—	47
60	Gleichniſſe vom Reichs Gottes	—	—	—	—	—
	1) Gleichniß von viererlei Acker	4, 1—9	13, 1—9	4—8	—	48
	2) Zweck der Gleichniſſe	10—12	10—15	9, 10	—	49
	3) Seligpreisung der Jünger	—	16, 17	10, 23, 24	—	50
	4) Erklärung des Gleichniſſes von viererlei Acker	13—20	18—23	8, 11—15	—	51
	5) Aufmunterung der Jünger	21—25	—	16—18	—	52
	6) Gleichniß von der ſelbſtwachſenden Saat	26—29	—	—	—	53
	7) Gleichniß vom Unkraut unter dem Weizen	—	24—30	—	—	54
	8) Gleichniß vom Senfkorn	30—32	31, 32	13, 18, 19	—	55
	9) Gleichniß vom Sauerteig	—	33	20, 21	—	56
	10) Bedeutung der Gleichnißreden	33, 34	34, 35	—	—	57
	11) Erklärung des Gleichniſſes vom Unkraut unter dem Weizen	—	36—43	—	—	58
	12) Gleichniſſe vom Schatz im Acker und von der köſtlichen Perle	—	44—46	—	—	59
	13) Gleichniß vom Fiſchnetz	—	47—50	—	—	60
	14) Schluß der Gleichnißreden	—	51, 52	—	—	61
61	Die Stillung des Sturmes	35—41	8, 18—27	8, 22—25	—	62
62	Befreienheilung im Lande der Geraſener	5, 1—20	28—34	9, 57—62	—	63
63	Auferweckung der Tochter des Jairus und Heilung eines blutflüſſigen Weibes	21—43	9, 18—26	40—56	—	64
64	Heilung zweier Blinden und eines Stummen	—	27—34	—	—	65
65	Predigt und Verwerfung in Nazareth	6, 1—6a	13, 53—58	4, 16—30	—	66
66	Ausſendung der Jünger	6b—11	9, 36—38	9, 1—5	—	67
		—	10, 5—16	10, 1—12	—	68
67	Ausharren in Verfolgungen	—	23—33	6, 40	—	69
68	Standhaftigkeit gegen ungläubige Verwandte	—	34—39	12, 2—9	—	70
		—	—	49—53	—	71
		—	—	14, 25—27	—	72
		—	—	17, 33	—	73
69	Segen und Fluch des Verhaltens gegen die Jünger	—	40, 41	10, 16	—	74
70	Wirſamkeit der Jünger (Matth.: Jeſu) nach deren Ausſendung	12, 13	11, 1	9, 6	—	75
71	Jeſus im Urteil des Herodes und des Volkes	14—16	14, 1, 2	7—9	—	76
72	Bericht über die Enthauptung Johannes des Täufers (vgl. n. 17a)	17—29	3—12	—	—	77
73	Rückkehr der Jünger	30	—	10a	—	78
74	Beheruf über Chorazin, Bethſaida und Kapernaum	—	11, 20—24	10, 13—15	—	79
75	Rückkehr der 70 Apöſtel	—	—	17—20	—	80
76	Zubekruf Jeſu	—	25—27	21, 22	—	81
77	Heilandsruf Jeſu	—	28—30	—	—	82
78	Speiſung der 5000 Mann	31—44	14, 13—21	9, 10b—17	6, 1—15	83
79	Jeſus wandelt auf dem See	45—52	22—33	—	16—21	84
80	Rückkehr nach dem Weſufer. Heilungen	53—56	34—36	—	—	85
81	Rückkehr des Volkes. Jeſus lehrt in Kapernaum vom Brote des Lebens	—	—	—	22—59	86
82	Abfall vieler Anhänger	—	—	—	60—66	87

VI. Von der galiläiſchen Kriſis bis zum Einzug Jeſu in Jeruſalem.

1. Jeſu Wanderungen im Norden des Landes.

83	Jeſu Rede zu einer Geſandſchaft aus Jeruſalem über Menſchenſagungen	7, 1—23	15, 1—20	6, 39	—	72
84	Das ſananäiſche Weib	24—30	21—28	—	—	74
85	Heilung eines Taubſtummen	31—37	29—31	—	—	75
86	Speiſung der 4000 Mann	8, 1—10	32—39	—	—	76
87	Reiſenforſcherrede	11—13	16, 1—4	12, 54—56	—	77
88	Warnung vor dem Sauerteig der Phariſäer und Sadducäer	14—21	5—12	1	—	78
89	Heilung eines Blinden in Bethſaida	22—26	—	—	—	79
90	Bekenntnis des Petrus. Erste Leidensankündigung	27—33	13—23	9, 18—22	67—71	80
91	Leidensweg der Nachfolge Jeſu	34—9, 1	24—28	23—27	—	81
92	Die Verkündigung Jeſu	9, 2—8	17, 1—8	28—36	—	82
93	Vom Kommen des Elias	9—13	9—13	—	—	83
94	Heilung eines mondbüchigen Knaben	14—29	14—20	37—43a	—	84
		—	[21]	17, 5, 6	—	85
95	Zweite Leidensankündigung	30—32	22, 23	9, 43b—45	7, 1	86
96	Die Tempelsteuer	—	24—27	—	—	87

		Matth.	Matth.	Luk.	Joh.	Seite
97	Rangstreit der Jünger	9, 33—37	18, 1—5	9, 46—48	—	84
98	Mahnung zur Duldsamkeit	38—41	10, 42	49, 50	—	85
99	Von Argernissen	42—50	18, 6—9	17, 1, 2	—	"
100	Gleichnis vom verlorenen Schaf	—	10—14	15, 1—7	—	86
101	Gleichnis vom verlorenen Groschen	—	—	8—10	—	87
102	Gleichnis vom verlorenen Sohn	—	—	11—32	—	"
103	Von brüderlicher Zucht	—	15—20	17, 3	—	88
104	Von versöhnlicher Gesinnung	—	21, 22	4	—	"
105	Gleichnis vom Schalksknecht	—	23—35	—	—	"

2. Jesus auf dem Laubhüttenfest in Jerusalem.

(Sonderbericht des Johannes-Evangeliums.)

106	Unglaube und Spott der Brüder Jesu	—	—	—	7, 2—9	89
107	Jesus in Jerusalem. Zwiespalt des Volkes	—	—	—	10—13	"
108	Jesu Zeugnis vom göttlichen Ursprung seiner Lehre	—	—	—	14—24	"
109	Erneuter Zwiespalt des Volkes	—	—	—	25—31	90
110	Anschlag der Pharisäer	—	—	—	32—36	"
111	Jesus das Wasser des Lebens	—	—	—	37—39	"
112	Fortgesetzter Zwiespalt des Volkes	—	—	—	40—44	91
113	Ratschlag wider Jesus. Fürsprache des Nikodemus	—	—	—	45—52	"
[113a]	Die Ehebrecherin	—	—	—	53/8, 11]	"
114	Jesus das Licht der Welt	—	—	—	8, 12—20	92
115	Jesu Streit mit den Juden über seinen Gengang	—	—	—	21—29	"
116	Jesu Verteidigung seiner göttlichen Herkunft	—	—	—	30—59	"
117	Die Heilung des Blindgeborenen	—	—	—	9, 1—41	93
118	Jesus der gute Hirte	—	—	—	10, 1—18	95
119	Erneuter Zwiespalt unter den Juden	—	—	—	19—21	"

3. Sonderstücke aus dem „Reisebericht“ des Lukas (9 51—18 14).

120	Ausbruch Jesu von Galiläa	10, 1	19, 1, 2	9, 51	—	96
121	Verweigerte Aufnahme in Samaria	—	—	52—57	—	"
122	Gleichnis vom barmherzigen Samariter	—	—	10, 25—37	—	"
123	Jesus in Bethanien bei Maria und Martha	—	—	38—42	—	97
124	Ablehnung der Schlichtung eines Erbstreites	—	—	12, 13—15	—	"
125	Gleichnis vom überflachten Reichen	—	—	16—21	—	"
126	Das Blutbad der Galiläer eine Mahnung zur Buße	—	—	13, 1—5	—	"
127	Gleichnis vom unfruchtbaren Feigenbaum	—	—	6—9	—	98
128	Heilung eines gichtleidenden Weibes am Sabbat	—	—	10—17	—	"
129	Fortsetzung der Reise nach Jerusalem	—	—	22	—	"
130	Nachstellungen des Herodes	—	—	31—33	—	"
131	Heilung eines Wassersüchtigen am Sabbat	—	—	14, 1—6	—	99
132	Vom Rangstreit beim Gastmahl. Wahl der Gäste	—	—	7—14	—	"
133	Bedingungen der Nachfolge Jesu	—	—	28—33	—	"
134	Gleichnis vom ungerechten Haushalter	—	—	16, 1—12	—	100
135	Warnung vor dem Hochmut der Pharisäer	—	—	14—16	—	"
136	Gleichnis vom reichen Mann und dem armen Lazarus	—	—	19—31	—	"
137	Vom Knechteslohn	—	—	17, 7—10	—	101
138	Heilung von zehn Aussätzigen	—	—	11—19	—	"
139	Vom Kommen des Reiches Gottes	—	—	20, 21	—	"
140	Gleichnis von der Witwe und dem ungerechten Richter	—	—	18, 1—8	—	102
141	Gleichnis vom Pharisäer und Zöllner	—	—	9—14	—	"

4. Jesu Aufenthalt im Süden des Landes.

142	Von der Ehescheidung	2—12	3—12	—	—	"
143	Segnung der Kinder	13—16	13—15	15—17	—	103
144	Der reiche Jüngling	17—27	16—26	18—27	—	104
145	Die Lohnfrage der Jünger	28—31	27—30	28—30	—	105
				13, 30		
				22, 28—30		
146	Gleichnis von den Arbeitern im Weinberge	—	20, 1—16	—	—	106
147	Jesus auf dem Tempelweihfest in Jerusalem	—	—	—	10, 22—39	107
148	Jesus in Peräa	—	—	—	40—42	108
149	Auferweckung des Lazarus	—	—	—	11, 1—44	"
150	Todesbeschluss gegen Jesus	—	—	—	45—53	109

		Mark.	Matth.	Luk.	Joh.	Seite
151	Jesus Rückzug nach Ephrem	—	—	—	11, 54—57	109
152	Dritte Leidensankündigung	10, 32—34	20, 17—19	18, 31—34	—	110
153	Ehrgeiz der Zebedäusöhne	35—45	20—28	22, 24—27	—	"
154	Heilung des blinden Bartimäus	46—52	29—34	18, 35—43	—	111
155	Einfuhr bei Jakchäus	—	—	19, 1—10	—	112
156	Die Salbung in Bethanien	14, 3—9	26, 6—13	—	12, 1—8	113
157	Todesbeschluss gegen Lazarus	—	—	—	9—11	114

VII. Jesu letzte Wirksamkeit in Jerusalem.

158	Der Einzug in Jerusalem	11, 1—11	21, 1—11	28—44	12—19	"
159	Verfluchung des unfruchtbaren Feigenbaumes	12—14	18, 19	—	—	117
160	Tempelreinigung (vgl. n. 25)	15—19	12—17	45—48	—	"
161	Gespräch beim verdorren Feigenbaum	20/25 (26)	20—22	—	—	118
162	Die Vollmachtsfrage	27—33	23—27	20, 1—8	—	"
163	Gleichnis von den ungleichen Söhnen	—	28—32	—	—	119
164	Gleichnis von den Weingärtnern	12, 1—12	33—46	9—19	—	"
165	Gleichnis von der königlichen Hochzeit	—	22, 1—14	—	—	121
166	Gleichnis vom großen Abendmahl	—	—	14, 15—24	—	"
167	Vom Zinsgroschen	13—17	15—22	20, 20—26	—	122
168	Die Sabbucäerfrage nach der Auferstehung	18—27	23—33	27—40	—	123
169	Vom vornehmsten Gebot	28—34	34—40	—	—	124
170	Jesus der Sohn und Herr Davids	35—37	41—46	41—44	—	125
171	Weheruf über die Schriftgelehrten und Phariseer	38—40	23, 1—36	11, 37—54	—	126
172	Weissagung über Jerusalem	—	37—39	13, 34, 35	—	129
173	Das Scherflein der Witwe	41—44	—	21, 1—4	—	"
174	Die heilsverlangenden Griechen	—	—	—	20—36	"
175	Gegner und geheime Anhänger Jesu	—	—	—	37—43	130
176	Jesu göttliche Sendung	—	—	—	44—50	"

Eschatologische Reden und Gleichnisse.

177	Von der Zerstörung Jerusalems und dem Ende der Welt	13, 1—23	24, 1—28	5—24	—	131
			10, 17—22	12, 11, 12	—	
				17, 22—25.	—	
				37	—	
178	Von der Wiederkunft Jesu	24—27	24, 29—31	21, 25—28	—	134
179	Zeitpunkt der Wiederkunft	28—32	32—36	29—33	—	135
180	Sorglosigkeit der Menschen bei Jesu Wiederkunft	—	37—42	17, 26—32	—	136
				34—36	—	
181	Mahnung zur Bereitschaft	—	43, 44	12, 39, 40	—	"
182	Gleichnis von den wachsamten Knechten	33—37	45—51	41—48	—	137
183	Mahnung zur Nüchternheit	—	—	21, 34—36	—	"
184	Gleichnis von den klugen und törichten Jungfrauen	—	25, 1—13	12, 35—38	—	138
				13, 25	—	
185	Gleichnis von den anvertrauten Pfunden	—	14—30	19, 11—27	—	"
186	Vom jüngsten Gericht	—	31—46	—	—	140
187	Schlussbemerkung über Jesu Wirksamkeit in Jerusalem	—	—	21, 37, 38	—	"

VIII. Jesu Leiden und Tod.

188	Der Anschlag der Feinde	14, 1, 2	26, 1—5	22, 1, 2	—	141
189	Der Verrat des Judas	10, 11	14—16	3—6	—	"
190	Vorbereitungen zum Passahmahl	12—17	17—20	7—14	—	"
191	Das Passahmahl. Die Fußwaschung	—	—	—	13, 1—20	142
192	Die Bezeichnung des Verräters	18—21	21—25	21—23	21—30	143
193	Die Einsetzung des Abendmahls	22—25	26—29	15—20	[1. Kor. 11 23—25]	144
194	Von Jesu Scheiden. Mahnung zur Liebe	—	—	—	31—35	145
195	Ankündigung der Verleugnung des Petrus	27—31	31—35	31—34	36—38	"
196	Die zwei Schwerter	—	—	35—38	—	146

Abschiedsreden Jesu nach dem Johannes-Evangelium.

197	Verheißung der Wiedervereinigung	—	—	—	14, 1—14	"
198	Verheißung des heiligen Geistes	—	—	—	15—24	147

		Mark.	Matth.	Luf.	Joh.	Seite
199	Verheißung vollkommener Erleuchtung	—	—	—	14, 25—31	147
200	Jesus der rechte Weinstock	—	—	—	15, 1—8	148
201	Mahnung zur Liebe	—	—	—	9—17	"
202	Mahnung zur Standhaftigkeit gegenüber dem Haß der Welt	—	—	—	18—25	"
203	Mahnung zum Zeugnisablegen	—	—	—	26. 27	149
204	Mahnung zum Ausharren in Verfolgung und Tod	—	—	—	16, 1—4	"
205	Notwendigkeit des Scheidens Jesu	—	—	—	5—15	"
206	Verwandlung der Trauer in Freude und Friede	—	—	—	16—33	"
207	Das hohepriesterliche Gebet	—	—	—	17, 1—5	150
	1) Gebet Jesu für sich	—	—	—	6—19	"
	2) Gebet für die Jünger	—	—	—	20—26	151
	3) Gebet für die künftigen Gläubigen	—	—	—	—	—
208	Jesu Seelenkampf in Gethsemane	14, 26. 32/42	26, 30. 36/46	22, 39—46	18, 1	"
209	Jesu Gefangennahme	43—52	47—56	47—53	2—11	153
210	Jesu Verhör vor dem hohen Rat	53—65	57—68	54. 55	12—24	155
				63—71		
211	Verleugnung des Petrus	66—72	69—75	56—62	25—27	157
212	Übergabe an Pilatus	15, 1	27, 1. 2	23, 1	28	159
213	Ende des Judas	—	3—10	—	[Apg. 1, 15—20]	"
214	Jesu Verhör vor Pilatus	2—5	11—14	2—5	29—38	160
215	Sendung zu Herodes und Rückführung zu Pilatus	—	—	6—12	—	161
216	Abermalige Erklärung von Jesu Unschuld	—	—	13—16	—	"
217	Jesus oder Barabbas?	6—14	15—23	17—23	39. 40	"
218	Sehet, welch ein Mensch!	—	—	—	19, 1—15	163
219	Die Verurteilung Jesu	15	24—26	24. 25	16	"
220	Die Verspottung Jesu	16—20	27—31	—	—	164
221	Der Gang nach Golgatha	21	32	26—32	17a	"
222	Die Kreuzigung	22/27 [28]	33—38	33/35a. 38	17b—27	165
223	Lästerungen des Gekreuzigten	29—32a	39—43	35b—37	—	167
224	Die beiden Schächer	32b	44	39—43	—	"
225	Der Tod Jesu	33—41	45—56	44—49	28—30	168
226	Bezeugung des Todes Jesu	—	—	—	31—37	170
227	Das Begräbnis Jesu	42—47	57—61	50—56	38—42	"
228	Die Grabwache	—	62—66	—	—	171

IX. Von der Auferstehung bis zur Himmelfahrt Jesu.

229	Jesus erscheint den Frauen	16, 1—8	28, 1—10	24, 1—11	20, 1—18	172
				[12]		
230	Der Betrug der Hohenpriester	—	11—15	—	—	174
231	Jesus und die Emmauszünger	—	—	13—35	—	175
232	Jesus erscheint den Jüngern außer Thomas	—	—	36—49	19—23	"
233	Jesus erscheint den Jüngern mit Thomas	—	—	—	24—29	176
234	Schluß des ursprünglichen Johannes-Evangeliums	—	—	—	30. 31	177
235	Jesu Erscheinung am See Genesareth	—	—	—	21, 1—23	"
236	Jesus erscheint den Jüngern auf einem Berge in Galiläa	—	16—20	—	—	178
237	Die Himmelfahrt Jesu	—	—	50—53	[Apg. 1, 1—14]	"
238	Schluß des Johannes-Evangeliums	—	—	—	24. 25	179
[238a]	Bericht des unechten Markus-Schlusses über Erscheinungen und Himmelfahrt Jesu	9—20	—	—	—	"
[238b]	Bericht des Paulus über die Erscheinungen Jesu	—	—	—	1. Kor. 15, 3—8	"
[238c]	Kürzerer Schluß des Markus-Evangeliums	—	—	—	—	180

Stellenregister der Synopse.

1. Markus.

1	1-6	8	3	1-6	28	6	14-16	64	9	30-32	83	12	13-17	122	14	32-42	151
	7-8	10		17-12	29		17-29	"		33-37	84		18-27	123		43-52	153
	9-11	11		23-19	30		30	65		38-41	85		28-34	124		53-65	155
	12-13	"		30-30	43		31-44	66		42-50	"		35-37a	125		66-72	157
	14a.	16	4	1-35	46		45-52	69	10	1	96		37b-40	126	15	1	159
	14b.15	20		11-9	47	7	53-56	70		2-12	102		41-44	129		2-5	160
	16-20	"		10-12	48		1-23	72		13-16	103	13	1-23	131		6-14	161
	21-22	21		23-20	49		24-30	74		17-27	104		24-27	134		15	163
	23-28	"		21-25	50	8	31-37	"		28-31	105		28-32	135		16-20a	164
	29-31	22		36-29	"		1-10	75		32-34	110		33-37	137		20b.21	"
	32-34	"		30-32	51		11-13	"		35-45	"	14	1. 2	141		22/27[28]	165
	35-38	23		33. 34	"		14-21	76	11	46-52	111		3-9	113		29-32a	167
	39	"		5-41	53		22-26	77		1-11	114		10. 11	141		32b	"
	40-45	"	5	1-20	54		327-33	"		12-14	117		12-17	"		33-41	168
2	1-12	24		21-43	56	9	4-9, 1	79		15-19	"		18-21	143		42-47	170
	13-17	25	6	1-6a	58		2-8	"		20/25[26]	118		22-25	144	16	1-8	172
	18-22	26		6b-11	59		9-13	81	12	27-33	"		26	151		[9-20]	179
	23-28	27		12. 13	64		14-29	"		1-12	119		27-31	145			

2. Matthäus.

1	1-17	4	6	22. 23	36	10	34-39	63	14	1. 2	64	20	1-16	106	26	14-16	141
	18-25	5		24	"		40. 41	"		3-12	"		17-19	110		17-20	"
2	1-12	7		25-34	"		42	85		13-21	66		20-28	"		21-25	143
	13-23	"	7	1-5	37	11	1	64		22-33	69		29-34	111		26-29	144
3	1-6	8		6	"		2-6	41		34-36	70	21	1-11	114		30	151
	7-10	10		7-11	"		7-19	"	15	1-20	72		12-17	117		31-35	145
	11. 12	"		12	38		20-24	65		21-28	74		18. 19	"		36-46	151
	13-17	11		13. 14	"		25-27	66		29-31	"		20-22	118		47-56	153
4	1-11	"		15-20	"		28-30	"		32-39	75		23-27	"		57-68	155
	12	16		21-23	39	12	1-8	27	16	1-4	"		28-32	119		69-75	157
	13-17	20		24-27	"		9-14	28		5-12	76		33-46	"	27	1. 2	159
	18-22	"		28. 29	21		15-21	29		13-23	77	22	1-14	121		3-10	"
	23	23	8	1-4	23		22-37	43		24-28	79		15-22	122		11-14	160
	24. 25	29		5-13	39		38-42	46	17	1-8	"		23-33	123		15-23	161
5	1. 2	30		14. 15	22		43-45	43		9-13	81		34-40	124		24-26	163
	3-12	31		16. 17	"		46-50	46		14/20[21]	"		41-46	125		27-31a	164
	13-16	"		18-27	53	13	1-9	47		22. 23	83	23	1-36	126		31b.32	"
	17-20	32		28-34	54		10-15	48		24-27	"		37-39	129		33-38	165
	21-24	"	9	1-8	24		16. 17	49	18	1-5	84	24	1-28	131		39-43	167
	25. 26	"		9-13	25		18-23	"		6-9	85		29-31	134		44	"
	27-32	33		14-17	26		24-30	51		10-14	86		32-36	135		45-56	168
	33-37	"		18-26	56		31. 32	"		15-20	88		37-42	136		57-61	170
	38-42	"		27-34	58		33	"		21. 22	"		43. 44	"		62-66	171
	43-48	34		35	23		34. 35	"		23-25	"		45-51	137	28	1-10	172
6	1-4	"		36-38	59		36-43	52	19	1. 2	96	25	1-13	138		11-15	174
	5-8	35	10	1-4	30		44-46	"		3-12	102		14-30	"		16-20	178
	9-15	"		5-16	59		47-50	"		13-15	103		31-46	140			
	16-18	"		17-22	131		51. 52	"		16-26	104	26	1-5	141			
	19-21	36		23-33	62		53-58	58		27-30	105		6-13	113			

3. Lukas.

1	1-4	1	1	39-56	3	2	21-40	6	3	7-9	10	3	19. 20	11	4	1-13	11
	5-25	2		57-80	"		41-52	8		10-14	"		21. 22	"		14a.	16
	26-38	"	2	1-20	5	3	1-6	"		15-18	"		23-38	4		14b.15	20

4	16-30	Σ. 58	7	11-17	Σ. 40	10	17-20	Σ. 66	13	20. 21	Σ. 51	17	22-25	Σ. 131	22	15-20	Σ. 144
	31. 32	21		18-23	41		21. 22	"		22	98		26-32	136		21-23	143
	33-37	"		24-35	"		23. 24	49		23. 24	38		33	63		24-27	110
	38. 39	22		36-50	43		25-37	96		25	138		34.35[36]	136		28-30	105
	40. 41	"	8	1-3	47		38-42	97		26. 27	39		37	131		31-34	145
	42. 43	23		4-8	"	11	1-4	35		28. 29	"	18	1-8	102		35-38	146
	44	"		9. 10	48		5-13	37		30	105		9-14	"		39-46	151
5	1-11	20		11-15	49		14-26	43		31-33	98		15-17	103		47-53	153
	12-16	23		16-18	50		27. 28	46		34. 35	129		18-27	104		54. 55	155
	17-26	24		19-21	46		29-32	"	14	1-6	99		28-30	105		56-62	157
	27-32	25		22-25	53		33	31		7-14	"		31-34	110		63-71	155
	33-39	26		26-39	54		34-36	36		15-24	121		35-43	111	23	1	159
6	1-5	27		40-56	56		37-54	126		25-27	63	19	1-10	112		2-5	160
	6-11	28	9	1-5	59	12	1	76		28-33	99		11-27	138		6-12	161
	12-16	30		6	64		2-9	62		34. 35	31		28-44	114		13-16	"
	17-19	29		7-9	"		10	43	15	1-7	86		45-48	117	[17]18/23	"	"
	20a	30		10a	65		11. 12	131		8-10	87	20	1-8	118		24. 25	163
	20b-26	31		10b-17	66		13-15	97		11-32	"		9-19	119		26-32	164
	27. 28	34		18-22	77		16-21	"	16	1-12	100		20-26	122		33-35a	165
	29. 30	33		23-27	79		22-32	36		13	36		27-40	123		35b-37	167
	31	38		28-36	"		33. 34	"		14-16	100		41-44	125		38	165
	32-36	34		37-43a	81		35-38	138		17	32		45-47	126		39-43	167
	37. 38	37		43b-45	83		39. 40	136		18	33	21	1-4	129		44-49	168
	39	72		46-48	84		41-48	137		19-31	100		5-24	131		50-56	170
	40	62		49. 50	85		49-53	63	17	1. 2	85		25-28	134	24	1/11[12]	172
	41. 42	37		51	96		54-56	75		3	88		29-33	135		13-35	175
	43. 44	38		52-56	"		57-59	32		4	"		34-36	137		36-49	"
	45	43		57-62	53	13	1-5	97		5. 6	81		37. 38	140		50-53	178
	46	39	10	1-12	59		6-9	98		7-10	101	22	1. 2	141			"
	47-49	"		13-15	65		10-17	"		11-19	"		3-6	"			"
7	1-10	"		16	63		18. 19	51		20. 21	"		7-14	"			"

4. Johannes.

1	1-18	Σ. 1	6	1-15	Σ. 66	7	53-8,11	Σ. 91	12	12-19	Σ. 114	15	26. 27	Σ. 149	19	1-15	Σ. 163
	19-28	13		16-21	69	8	12-20	92		20-36	129	16	1-4	"		16a	"
	29-34	"		22-59	70		21-29	"		37-43	130		5-15	"		16b. 17a	164
	35-51	"		60-66	71		30-59	"		44-50	"		16-33	"		17b-27	165
2	1-11	14		67-71	77	9	1-41	93	13	1-20	142	17	1-5	150		28-30	168
	12	"	7	1	83	10	1-18	95		21-30	143		6-19	"		31-37	170
	13-22	"		2-9	89		19-21	"		31-35	145		20-26	151		38-42	"
	23-25	15		10-13	"		22-39	107		36-38	"	18	1	"	20	1-18	172
3	1-21	"		14-24	"		40-42	108	14	1-14	146		2-11	153		19-23	175
	22-36	16		25-31	90	11	1-44	"		15-24	147		12-24	155		24-29	176
4	1-3	"		32-36	"		45-53	109		25-31	"		25-27	157		30. 31	177
	4-45	"		37-39	"		54-57	"	15	1-8	148		28	159	21	1-23	"
	46-54	18		40-44	91	12	1-8	113		9-17	"		29-38	160		24. 25	179
5	1-47	"		45-52	"		9-11	114		18-25	"		39. 40	161			"

Apgeſch.

1 1-14 Σ. 178
15-20 159

1. Kor.

11 23-25 Σ. 144
15 3-8 179

Griechische Synopse.

I. Prologe.

1. Prolog des Lukas-Evangeliums.

Luk. 1 1—4.

¹Επειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, ²καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρεταὶ γενόμενοι τοῦ λόγου, ³ἔδοξε καί μοι παρ-

ηκολουθηκῶτι ἀνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι, κρᾶτιστε Θεόφιλε, ⁴ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

2. Prolog des Johannes-Evangeliums.

Joh. 1 1—18.

¹Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. ²Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. ³πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. ⁴ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. ⁵καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.* ⁶Ἐγένετο ἄνθρωπος, ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης.*** οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. ⁷οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. ⁸Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ⁹ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. ¹⁰οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. ¹¹εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. ¹²οἱ οὖν οὐκ ἔλαβον ὃ ὢν εἰς τὸν κόσμον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ¹³οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. ¹⁴Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. ¹⁵Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγεν λέγων· οὗτος ἦν ὃν εἶπον· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν.*** ¹⁶ὅτι ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος· ¹⁷ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. ¹⁸Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε· μονογενὴς Θεὸς καὶ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

* Bgl. Joh. 3 19 (n. 27): Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ αὐτῶν πονηρὰ τὰ ἔργα.

** Bgl. Mark. 1 4 (n. 14): Ἐγένετο Ἰωάννης ὁ βαπτίζων . . .

*** Bgl. ju n. 17.

Luk. 1 ² καθὼς] καθά D Eus | παρέδοσαν] παρέδωκαν KΠ 8min ³ καί μοι] add et spiritui sancto bg¹qgo
Joh. 1 ³ οὐδὲ ἐν] οὐδέν x²D 6min. ³⁻⁴ οὐδὲ ἐν δ γέγονεν. ἐν αὐτῷ C²EG¹HK . . vg hier² cop . .]
οὐδὲ ἐν. δ γέγονεν ἐν αὐτῷ AC²DG¹L 6it 2vg sah syrcur aeth. ⁴ ἦν 1⁰ABCL . . min vg cop . .] ἐστίν
x D Or 7it sah syrcur. ⁶ Θεοῦ] κυρίου D* | ὄνομα αὐτῷ] ἦν ὄνομα αὐτῷ x²D* ¹² ἔλαβον] ἔλαβαν B*
¹⁴ πλήρης] πλήρη D. ¹⁵ λέγων] om x²D. | ὃν εἶπον x²bAB³DL . .] ὁ εἰπὼν x²B²C* ; om x² add ὃς παθ' ἐσχ.
¹⁶ ὅτι xBC²DL . .] καὶ AC²EF¹GH . . ¹⁸ μονογενὴς x²BC²L . .] ὁ μονογ. x²AC²ΓΔΔ . . | Θεός xBC²L cop
pesh aeth] υἱός AC²ΓΔΔ . . min 8it vg syrcur phil hier arm . . | ὁ ὢν] om x²a | ἐξηγήσατο] add nobis
c syrcur

II. Die Kindheitsgeschichte Johannes des Täuflers und Jesu.

3. Ankündigung der Geburt Johannes des Täuflers.

Luk. 1 5—25.

⁵Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἱερεὺς τις ὀνόματι Ζαχαρίας ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά, καὶ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλεισάβη. ⁶ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμότεροι ἐναντίον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν τοῦ κυρίου ἀμεμπτοι. ⁷καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν ἡ Ἐλεισάβη στεῖρα, καὶ ἀμώτεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

⁸Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεῦν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἐναντι τοῦ θεοῦ, ⁹κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, ¹⁰καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. ¹¹ὥφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου ἐστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. ¹²καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. ¹³εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ ἄγγελος· μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνὴ σου Ἐλεισάβη γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. ¹⁴καὶ ἔσται χαρὰ σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρήσονται. ¹⁵ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίνει, καὶ πνεύματος ἁγίου πληροῦνται ἐν αὐτῷ, καὶ ἔσται ἡμεῖς ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἐναντι τοῦ θεοῦ. ¹⁶καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστήψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν. ¹⁷καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἥλεα, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. ¹⁸καὶ εἶπεν Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον· κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γὰρ εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνὴ μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. ¹⁹καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ· ἐγὼ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σέ καὶ εὐαγγελισασθαι σοὶ ταῦτα. ²⁰καὶ ἰδοὺ ἔση σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρη ἥς ἡμέρας γέννηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οὔτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. ²¹καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρόνῳ ἐν τῷ ναῷ αὐτόν. ²²ἔξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύνάτο λαλῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὄπτασιν ἐώρακεν ἐν τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός. ²³καὶ ἐγένετο ὡς ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. ²⁴Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλεισάβη ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα ²⁵ὅτι οὕτως μοι πεποίηκεν κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν ὄνειδος μου ἐν ἀνθρώποις.

4. Ankündigung der Geburt Jesu.

Luk. 1 26—38.

²⁶Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ἣν ὄνομα Ναζαρέθ, ²⁷πρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυεὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ. ²⁸καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν εἶπεν· χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ. ²⁹ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. ³⁰καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. ³¹καὶ ἰδοὺ συλλήμνη ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. ³²οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαυεὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ³³καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. ³⁴εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον· πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα

⁵ βασιλ. NBL.] τοῦ βασιλ. ACD.. min. | γυνὴ αὐτῷ NBC*D..] ἡ γ. αὐτοῦ AC³EFH.. ⁶ ἐναντίον NBC*] ἐνώπιον AC³DL.. ⁷ ἡ Ἐλ. NACDL.] ἡ om B 6min ⁸ ἐναντι BDEL..] ἐναντίον NACF.. 60min ⁹ κυρίον NABC³L.] θεοῦ C³D³.. ¹³ εἶπ. δέ] καὶ εἶπ. D 4it pesch | διότι NABC³D..] ὅτι C³Δ | σοι] om D³.. ¹⁴ γενέσει NABCD..] γεννήσει GXΓ.. ¹⁵ κυρίον NACL 60min] τοῦ κυρίου BDE.. ¹⁷ προσελ. NAB³D..] προσελ. B³CL. | Ἥλεα NBL] Ἥλιον AB³CD.. ¹⁹ παρεστηκός] παρεστὸς D ²⁰ πληρωθήσονται NABC..] πληροῦνται D³Or ²¹ προσδοκῶν] προσδεχόμενος D | ἐν 1°] ἐπὶ D | ἐν τῷ ναῷ αὐτόν BLΞ] αὐτόν ἐν τῷ ναῷ NACD.. 6it vg arm go ²⁵ ἀπῆλθεν] τότε ἀπ. D ²⁴ μετὰ δέ] καὶ μετὰ D ²⁵ κύριος NCDL 38] ὁ κύριος AB.. min | ἐπεῖδεν] ἐφείδεν D. | ὄνειδος NBD.] τὸ ὄν. AB³C.. ²⁶ ἀπό NBL..] ὑπό ACD.. | τῆς Γαλιλ.] Ἰουδαίας N*; Γαλιλαίαν D | ἡ ὄν. Ναζ.] om D ²⁷ ἐμνηστευμένην N³AB³L.] ἐμνηστευμένην N³B³C..; μεμνησμένην D ²⁸ πρ. αὐτὴν BLΞ 1 81 131 cop] add ὁ ἄγγελος NΔ 69 4it pesch arm; ὁ ἄγγ. πρ. αὐτ. ACD.. min 4it vg go phil | μετὰ σοῦ NBL 4min sah cop hier arm] add ἐλογημένην σὺ ἐν γυναιξίν ACD.. min it vg go pesch phil aeth ²⁹ ἡ δέ] add ἰδοῦσα AC.. min it go pesch phil aeth | διελογίζετο] add ἐν ἑαυτῇ D 28 73 arm

οὐ γινώσκω; ³⁵ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. ³⁶ καὶ ἰδοὺ Ἐλεισάβετ ἡ συγγενὴς σου καὶ αὐτὴ συνελήφεν υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ

οὗτος μὴν ἔκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στέρᾳ· ³⁷ ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τοῦ θεοῦ πᾶν ῥῆμα. ³⁸ εἶπεν δὲ Μαριάμ· ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥημά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

5. Marias Besuch bei Elisabeth.

Λuk. 1 39—56.

³⁹ Ἀναστᾶσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰουδα, ⁴⁰ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἡσπάσατο τὴν Ἐλεισάβετ. ⁴¹ καὶ ἐγένετο ὥς ἤκουσεν τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας ἡ Ἐλεισάβετ, ἐσκίρτησεν τὸ βρόφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλεισάβετ, ⁴² καὶ ἀνεφώνησεν κραυγὴ μεγάλη καὶ εἶπεν· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. ⁴³ καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς ἐμέ; ⁴⁴ ἰδοὺ γὰρ ὥς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρόφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. ⁴⁵ καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελειώσις τοῖς λεαλιημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου.

⁴⁶ Καὶ εἶπεν Μαριάμ· Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον, ⁴⁷ καὶ ἡγαλλίασεν τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου· ⁴⁸ ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεινώσιν τῆς δούλης αὐτοῦ.

ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσίν με πᾶσαι αἱ γενεαί· ⁴⁹ ὅτι ἐποίησέν μοι μεγάλα ὁ δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ⁵⁰ καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς καὶ γενεὰς τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. ⁵¹ Ἐποίησεν κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν· ⁵² καθεῖλεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσεν ταπεινοὺς, ⁵³ πενῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλεν κενούς. ⁵⁴ ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, ⁵⁵ καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. ⁵⁶ Ἐμείνει δὲ Μαριάμ σὺν αὐτῇ ὡς μῆνας τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

6. Geburt und Beschneidung des Johannes.

Λuk. 1 57—80.

⁵⁷ Τῇ δὲ Ἐλεισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. ⁵⁸ καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. ⁵⁹ Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἦλθον περιτεμῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίου. ⁶⁰ καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν· οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. ⁶¹ καὶ εἶπαν πρὸς αὐτήν ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ἐκ τῆς συγγενείας σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. ⁶² ἐνένεον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτό. ⁶³ καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων· Ἰωάννης

ἐστὶν ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες. ⁶⁴ ἀνεώχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν. ⁶⁵ Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτοῦς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὄρεινῃ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, ⁶⁶ καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες· τί ἔρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ γὰρ χεὶρ κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ. ⁶⁷ Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου καὶ ἐπροφήτευσεν λέγων· ⁶⁸ Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ,

³⁵ γεννώμενον] γενόμενον XΓ min; add ἐκ σοῦ C* 25 min ace ³⁶ συγγενὴς NAB* C³ (συγγ. D) .. min
συγγενῆς B³ C* K .. min | συνελήφεν NBLΞ 81 it vg cop] συνελήφεν ACD .. min pesch phil ³⁷ τοῦ θεοῦ
N* BDLΞ] τῷ θεῷ N* AC .. min ³⁸ ἀπῆλθεν] ἀπέστη D ⁴¹ ἐσκίρτ. τὸ βρ. ἐν τ. κοιλ. αὐτ.] ἐσκίρτ. ἐν τῇ
κοιλίᾳ τῆς Ἐλισάβετ τὸ βρ. αὐτῆς D; add ἐν ἀγαλλιάσει N* 5 min gat ⁴² ἀνεφ. ABDL .. min] ἀνεβόησεν
NCF 13 28 33 69 | κραυγὴ BDLΞ] φωνὴ NACD .. ⁴⁶ Μαριάμ] Elisabeth a b l l r ⁴⁷ ἐπὶ ἐν D ⁴⁸ ἐπέβλεψεν
add κύριος D ⁴⁹ μεγαλὰ NBDL] μεγαλεῖα ACEF .. min | ὁ δυνατός] pm ὁ θεός D ⁵⁰ εἰς γεν. καὶ γεν.
εἰς γενεὰς γενεῶν AC² D .. min bc go phil ⁵¹ διανοία] διανοίας N* EF .. min ⁵² εἰς τ. αἰῶνα NABD .. min
ἕως αἰῶνος CF .. 60 min ⁵³ ἦλθον] ἦλθαν D* ⁵⁴ κληθήσεται] add τὸ ὄνομα αὐτοῦ C* D cop ⁵⁵ εἶπαν
NDLΔΞ] εἶπον ABC .. min | τῷ ὀνόμ. τούτῳ] τὸ ὄνομα τοῦτο D ⁵⁶ ἐνένεον δέ] εἶπαν δὲ καὶ syrsin
⁶³ πινακίδιον] πινακίδα C* D | λέγων] om De | ὄνομα B* L 81 Or] τὸ ὄν. NACD .. | καὶ ἐθαύμασαν πάντες
naq vs. 64 syrsin ⁶⁵ καὶ παραχρ. ἐλάθη ἡ γλ. αὐτ. κ. ἐθαύμασ. πάντες] ἀνεώχθη δὲ τὸ στόμα αὐτ. Dabg¹
⁶⁶ ἦν] ἐστὶν syrsin ⁶⁷ ἐπροφ. λέγων] εἶπεν D ⁶⁸ κύριος] om syrsin

⁶⁹ καὶ ἡγείρεν κέρας σωτηρίας ἡμῖν
ἐν οἴκῳ Δαυεὶδ παιδὸς αὐτοῦ,
⁷⁰ καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ' αἰῶνος
προφητῶν αὐτοῦ,
⁷¹ σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς πάντων
τῶν μισούντων ἡμᾶς,
⁷² ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν
καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ,
⁷³ ὅρκον ὃν ὤμοσεν πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν,
τοῦ δοῦναι ἡμῖν ⁷⁴ ἀφόβως ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν
ῥυσθέντας
λατρεῦν αὐτῷ ⁷⁵ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ
ἐνώπιον αὐτοῦ πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν.

⁷⁶ Καὶ σὺ δέ, παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ·
προπορεύσῃ γὰρ ἐνώπιον κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς
αὐτοῦ,
⁷⁷ τοῦ δοῦναι γνώσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ
ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν,
⁷⁸ διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν,
ἐν οἷς ἐπισκέπτεται ἡμᾶς ἀνατολή ἐξ ὕψους,
⁷⁹ ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθη-
μένοις,
τοῦ κατενθῆναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.
⁸⁰ Τὸ δὲ παιδίον ἠΰξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύ-
ματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως
αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

7. Stammtafeln Jesu.

a) Matth. 1 1—17.

¹ Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυεὶδ
υἱοῦ Ἀβραάμ.
² Ἀβραὰμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ δὲ ἐγέν-
νησεν τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν
καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ³ Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν
Φαρέζ καὶ τὸν Ζαρά ἐκ τῆς Θάμαρ, Φαρέζ δὲ ἐγέν-
νησεν τὸν Ἑσρώμ, Ἑσρώμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ,
⁴ Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ, Ἀμιναδάβ δὲ
ἐγέννησεν τὸν Ναασσών, Ναασσών δὲ ἐγέννησεν τὸν
Σαλμών, ⁵ Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοές ἐκ τῆς
Ραχάβ, Βοές δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβήδ ἐκ τῆς Ρούθ,
Ἰωβήδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί, ⁶ Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησεν
τὸν Δαυεὶδ τὸν βασιλέα.

Δαυεὶδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ
Οὐροῦ, ⁷ Σολομῶν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ροβοάμ, Ροβοάμ
δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ,
⁸ Ἀσάφ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέν-
νησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὁξείαν,
⁹ Ὁξείας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωάθαμ, Ἰωάθαμ δὲ ἐγέν-
νησεν τὸν Ἀχαζ, Ἀχαζ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκίαν,
¹⁰ Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆ, Μαννασσή
δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμώς, Ἀμώς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰω-
σεῖαν, ¹¹ Ἰωσεῖας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς
ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος.

¹² Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος Ἰεχονίας
ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ, Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν

b) Luk. 3 23—38.

²³ Καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὡσεὶ ἐτῶν
τριάνκοντα, ὃν υἱός, ὡς ἐνομίζετο, Ἰωσήφ, τοῦ Ἡλεὶ
²⁴ τοῦ Ματθαίου τοῦ Λευεὶ τοῦ Μελχεί τοῦ Ἰανναὶ τοῦ
Ἰωσήφ ²⁵ τοῦ Ματθαίου τοῦ Ἀμώς τοῦ Ναοὺμ τοῦ
Ἑσλεί τοῦ Ναγκαὶ ²⁶ τοῦ Μαὰθ τοῦ Ματθαίου τοῦ
Σεμεὶν τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ἰωδὰ ²⁷ τοῦ Ἰωανὰν τοῦ Ῥησὰ
τοῦ Ζοροβάβελ τοῦ Σαλαθιήλ τοῦ Νηρεὶ ²⁸ τοῦ
Μελχεί τοῦ Ἀδδὲ τοῦ Κωσάμ τοῦ Ἑλμαδάμ τοῦ Ἡρ
²⁹ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ἑλιέζερ τοῦ Ἰωρεὶμ τοῦ Ματθαίου
τοῦ Λευεὶ ³⁰ τοῦ Συμεὼν τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰωσήφ τοῦ

Matth. 1 ³ Ζαρά] Ζαρέ B ^{4,5} Σαλμών] Sela syrsin cur ⁵ Βοές NB sah cop] Βοός EKL. min 7it vg. |
Ἰωβήδ NBC³ min sah cop aeth arm] Ἰωβήδ C⁵ E.. min it vg syrsin ⁸ Δαυεὶδ δὲ NBΓ.. sah cop syrsin cur
pesch arm] add ὁ βασιλεὺς CE.. min 5it vg phil aeth ^{7,8} Ἀσάφ NBC 5it sah cop phil arm] Ἀσά EKL..
min 3it vg syrsin cur pesch ⁹ Ὁξείαν] Ochoziam, Ochozias genuit Ioas, Ioas genuit Amaziam, Amazias
syrcur aeth ¹⁰ Ἀμώς 1° 2° NBC.. 6it sah cop arm aeth] Ἀμών EKL.. min 2it vg syrc ¹¹ τὸν Ἰεχονίαν
NBCE.. it vg sah cop syrsin cur pesch arm aeth] τὸν Ἰωακείμ, Ἰωακείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεχ. MU.. hier phil
Luk. 1 ⁷⁰ ἁγίων ἀπ' αἰῶν. NBL 13 33 69 346 Or] ἁγ. τῶν ἀπ' αἰ. AC.. min; τῶν ἁγ. προφ. αὐτ. τῶν
ἀπ' αἰ. D it syrsin cur cop ⁷⁵ πάσαις ταῖς ἡμέραις BL 81it vg] πάσας τὰς ἡμέρας NACD.. | ἡμῶν
NABCD.. min it vg go cop pesch phil arm aeth] τῆς ζωῆς ἡμ. E.. min arm ⁷⁶ ἐνώπιον NB] πρὸ προ-
σώπου ACD.. min it vg syrsin; ἐν προσώπῳ pesch ⁷⁸ ἐπισκέπεται N*BL cop syrsin pesch arm] ἐπισκέψατο
N*ACD.. min it vg

3 ^{23—31} Ἦν δὲ Ἰησοῦς ὡς ἐτῶν λ' ἀρχόμενος ὡς ἐνομίζετο εἶναι υἱὸς Ἰωσήφ τοῦ Ἰακώβ τ. Ματθαίου τ.
Ἠλεάζαρ τ. Ἠλιοῦδ τ. Ἰαχέιν τ. Σαδὼκ τ. Ἀζώρ τ. Ἐλιακείμ τ. Ἀβιοῦδ τ. Ζοροβάβελ τ. Σαλαθιήλ τ. Ἰεχονίου
τ. Ἰωακείμ τ. Ἐλιακείμ τ. Ἰωσεῖα τ. Ἀμώς τ. Μανασσῆ τ. Ἐζεκεία τ. Ἀχαζ τ. Ἰωάθαμ τ. Ὁξεία τ. Ἀμασίον τ.
Ἰωᾶς τ. Ὀρχοζίου τ. Ἰωράμ τ. Ἰωσαφάδ τ. Ἀσάφ τ. Ἀβιοῦδ τ. Ροβοάμ τ. Σολομών τ. Δαυεὶδ D

Ζοροβάβελ, ¹³ Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιούδ, Ἀβιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑλιακεῖμ, Ἑλιακεῖμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀζώρ, ¹⁴ Ἀζώρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδώκ, Σαδώκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχείμ, Ἀχείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιούδ, ¹⁵ Ἐλιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Μαθθάν, Μαθθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, ¹⁶ Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός.

Ἰωνάμ τοῦ Ἑλιακεῖμ ³¹ τοῦ Μελεὰ τοῦ Μεινὰ τοῦ Ματταθὰ τοῦ Ναθὰμ τοῦ Δαυεὶδ ³² τοῦ Ἰεσσαὶ τοῦ Ἰωβήδ τοῦ Βοὺς τοῦ Σαλὰ τοῦ Ναασσὸν ³³ τοῦ Ἀμιναδάβ τοῦ Ἀδμείν τοῦ Ἀρνεί τοῦ Ἐσρὼμ τοῦ Φαρὲς τοῦ Ἰούδα ³⁴ τοῦ Ἰακώβ τοῦ Ἰσαάκ τοῦ Ἀβραάμ τοῦ Θάρα τοῦ Ναχώρ ³⁵ τοῦ Σεροῦχ τοῦ Ραγαῦ τοῦ Φάλεκ τοῦ Ἐβερ τοῦ Σαλὰ ³⁶ τοῦ Καϊνὰμ τοῦ Ἀρφαξὰδ τοῦ Σὴμ τοῦ Νῶε τοῦ Ἀάμεχ ³⁷ τοῦ Μαθουσαλὰ τοῦ Ἐνὼχ τοῦ Ἰάρετ τοῦ Μαλελεήλ τοῦ Καϊνὰμ ³⁸ τοῦ Ἐνὼς τοῦ Σήθ τοῦ Ἀδὰμ τοῦ Θεοῦ.

¹⁷ Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαυεὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυεὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες.

8. Verkündigung an Joseph.

Matth. 1 18—25.

¹⁸ Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. ²² Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῇ Ἰωσήφ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. ¹⁹ Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. ²⁰ ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ υἱὸς Δαυεὶδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαρίαν τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἁγίου. ²¹ τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαόν αὐτοῦ

²³ ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶν μεθερμηνευσόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. ²⁴ Ἐγερθεὶς δὲ [ὁ] Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου, καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· ²⁵ καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν ἕως οὗ ἔτεκεν υἱόν· καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

9. Geburt Jesu.

Luk. 2 1—20.

¹ Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθεν πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν. δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν ⁴ Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως τὴν οἰκουμενὴν. ² αὕτη ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο Ναζαρεθ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυεὶδ ἥτις ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου. ³ καὶ ἐπορεύοντο καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ

Matth. 1 ¹⁸ τ. ἄνδρ. Μαρ., ἐξ ἧς ἐγ. Ἰησ. ὁ λεγ. Χρ. [ὃ μνηστευθεῖσα παρθένος Μαριάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰησοῦν (τὸν λεγόμενον) Χριστόν 346 543 ag¹kq (ὁμ παρθ.), bcd syrcur arm; Ἰωσήφ δέ, ὃ μνηστευθεῖσα ἦν παρθ. Μ., ἐγ. τ. Ἰ. τ. λεγ. Χρ. syrsin ¹⁷ add omnes itaque generationes ab abraham usque in (c ad) adventum iesu christi generationes sunt XLII bc aeth ¹⁸ Ἰησοῦ Χριστοῦ sCEK.. min sah cop pesch phil arm] Χρ. Ἰησ. B; Ἰησ. om it vg syrsin cur Ir | γένεσις sBC.. min phil] γέννησις EKL.. min syrsin cur pesch cop ²⁰ Μαριάμ sCD..] Μαρίαν BL ²² τ. προφ.] pm Ἡσαίου D min it syrsin cur phil hier ²⁴ Ἰωσήφ sKZ..] ὁ Ἰωσ. BCD.. ²⁵ οὐκ — οὐ] om syrsin | ἐγίνωσκεν] ἔγνω D pesch it | οὐ] om B | υἱόν sBZ 1 33 5 it syrsin cur sah cop] τὸν υἱόν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον CDEL (ὁμ αὐτῆς).. min fff¹g² (ὁμ αὐτῆς dq) pesch phil arm aeth

Luk. 2 ¹ Αὐγούστου ABDL..] Αὐγούστου sC⁴Δ q go | ἀπογράφεσθαι] pm τοῦ L 33 Eus; ἀπογραφεσθαι 1 13 69 131 ² αὐτῇ] add ἡ ACL.. min. | πρώτη ἐγ.] ἐγ. ἀπογραφὴ πρ. D | Κυρηνίου sCDL..] Κυρηνίου A; Κυρείνου B² it vg sah ³ καὶ ἐπορ. ἕκαστος ἀπογράφ. εἰς τὴν ἑαυτῶν πόλιν s* | ἑαυτοῦ s²BDL 3] ἰδιαν ACR.. min | πόλιν] πατριδα D ⁴ τὴν Ἰουδ.] γῆν Ἰουδα De | πόλιν] pm τὴν s* | αὐτόν] ἀμφοτέρους syrsin | καὶ πατριὰς] om syrsin

³ ³¹ Ναθὰμ s²B.] Ναθάν s²AL.. min 6 it vg cop go.. ³² Ἰωβήδ s²AFL. min] Ἰωβήλ s²B syrsin; Ὡβήδ EGH. min; Ὡβήλ D ³³ τοῦ Ἀμιναδάβ] om B; τοῦ Ἀδάμ s* | Ἀδμείν τοῦ Ἀρνεί sBL.. min cop arm] Ἀράμ ADE. min 7 it vg go pesch; Ἀράμ τοῦ Ἰωράμ KM. 70 min bc phil aeth

πατριᾶς Δαυεὶδ, ⁵ ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ, οὕτῃ ἐγκύφ. ⁶ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, ⁷ καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

⁸ Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποιμνὴν αὐτῶν. ⁹ καὶ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. ¹⁰ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ¹¹ ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὃς ἐστὶν Χριστὸς κύριος, ἐν πόλει Δαυεὶδ. ¹² καὶ τοῦτο ὑμῖν σημεῖον, εὐρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον καὶ κείμενον ἐν φάτνῃ. ¹³ καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἄγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανόων αἰνοῦντων τὸν θεὸν καὶ λεγόντων·

¹⁴ δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας.

¹⁵ Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, οἱ ποιμένες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους· διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἴδωμεν τὸ δῆμα τοῦτο τὸ γεγονός· ὁ δὲ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. ¹⁶ καὶ ἦλθαν σπεύσαντες, καὶ ἀνεύραν τὴν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. ¹⁷ ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ δῆματος τοῦ λαλήθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. ¹⁸ καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. ¹⁹ ἡ δὲ Μαρία πάντα συνετήρει τὰ δῆματα ταῦτα συνβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. ²⁰ καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

10. Beschneidung und Darstellung Jesu.

Luk. 2 21—40.

²¹ Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὅπως τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

²² Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον Μωϋσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱερουσόλυμα παραστῆσαι τῷ κυρίῳ, ²³ καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν ἔχον τῷ κυρίῳ κληθήσεται, ²⁴ καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ κυρίου, ζευγὸς τρυγόνων ἢ δύο νοσσοὺς περιστερῶν.

²⁵ Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν ἐν Ἱερουσαλὴμ ὃ ὄνομα Συμεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν. ²⁶ καὶ ἦν αὐτῷ κεχηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν κύριον. ²⁷ καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, ²⁸ καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν·

²⁹ νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ δῆμά σου ἐν εἰρήνῃ·

³⁰ ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου,

³¹ ὃ ἠτόλμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν,

³² φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἔθνων

καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ.

³³ καὶ ἦν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. ³⁴ καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον· ³⁵ καὶ σοὺ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία—, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

³⁶ Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουὴλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα μετὰ ἀνδρὸς ἕτη ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, ³⁷ καὶ αὕτη χήρα ἕως ἑτῶν ὀγδοήκοντα τεσσαρῶν, ἣ οὐκ ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ νηστείας καὶ δεήσεων λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. ³⁸ καὶ αὕτῃ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ θεῷ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἱερουσαλὴμ.

⁵ τῇ ἐμν. αὐτ. NBC*DL 1 81 131 sah cop pesch] add γυναικί AΓΔ. min vg go; τῇ γυναικί αὐτοῦ 4it syrsin ⁷ ἐν τ. καταλύματι] om syrsin ⁸ τ. νυκτός] om syrsin ⁹ καὶ 1° sBLΞ eg¹ go sah hier arm aeth Eus] add ἰδοὺ ADΓ. min 7it vg cop pesch phil ¹² σημεῖον BΞ 130] τὸ σημ. sADL min syrsin ¹³ οὐρανόων sA.] οὐρανοῦ B*D* ¹⁴ εὐδοκίας s*AB*D it vg go] εὐδοκία LΔ. min cop syrr arm aeth ¹⁶ οἱ ποιμένες sBLΞ min sah cop syrsin pesch.] pm καὶ οἱ ἄνθρωποι AD. min q go phil aeth | κύριος] ἄγγελος syrsin ¹⁷ ἐγνώρισαν sBDLΞ min] διεγνώρισαν AΔ. min ¹⁹ Μαρία s*BD.] Μαριὰμ AL. min ²¹ αὐτόν sAB.] τὸ παιδίον DEG. min vg | ἐκλήθη] ἀνομάσθη D ²² αὐτῶν sAB. min verss] αὐτοῦ D min ²⁶ καὶ ἦν αὐτ. κεχρ.] κεχηματισμένους δὲ ἦν D 6it | πρὶν ἢ ἂν L 33] πρὶν ἂν BF 36; πρὶν ἢ ADΓ. min; ἕως ἂν s*e ²⁸ ὁ πατὴρ αὐτ. sBDL 1 131 157 syrsin verss.] (ὁ) Ἰωσήφ AΔ. min it | ἡ μήτηρ BD 1 g² vg Or Aug] add αὐτοῦ s*L 131 157 syrsin verss ³⁵ σοὺ δὲ sAD] om δὲ BLΞ it vg cop arm aeth Or Aug | ἐκ (3it vg Or Aug) om D 6it pesch ³⁶ ἔτη] ἡμέρας syrsin ³⁷ ἕως s*ABLΞ min verss] ὡς XΓΔ. min pesch phil; om D 7it go aeth | ἱεροῦ] ναοῦ D ³⁸ Ἱερουσ. sBΞ min it vg verss] pm ἐν ADL. min phil

³⁹ Καὶ ὡς ἐτέλεσαν πάντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέθ.

⁴⁰ Τὸ δὲ παιδίον ἡῤῥαεν καὶ ἐκραταιοῦτο πληροῦς σοφίᾳ, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

11. Die Weisen aus dem Morgenlande.

Matth. 2 1—12.

¹ Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα ² λέγοντες· ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἰδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. ³ ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, ⁴ καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. ⁵ οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου· ⁶ καὶ σὺ Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.

⁷ Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρόβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, ⁸ καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν· πορευθέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὶ δὲ εὗρητε, ἀπαγγεῖλατέ μοι, ὥπως καγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. ⁹ οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτοὺς ἕως ἐλθὼν ἐστᾶθαι ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. ¹⁰ ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. ¹¹ καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. ¹² καὶ χρηματισθέντες κατ' ὅραρ μὴ ἀνακάνῃαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

12. Flucht nach Ägypten, Kindermord und Rückkehr.

Matth. 2 13—23.

¹³ Αναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ¹⁴ ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, ¹⁵ καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. ¹⁶ Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαλχθῇ ὑπὸ τῶν μάγων ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνείλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρόβωσεν παρὰ τῶν μάγων. ¹⁷ τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος·

¹⁸ φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμός πολὺς· Ῥαχὴλ κλαίονσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσὶν. ¹⁹ Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. ²¹ ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. ²² ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, ²³ καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ· ὥπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

Matth. 2 ⁶ γῆ Ἰούδα] τῆς Ἰουδαίας D 61 51t | γάρ] add μοι CKΓ. . arm ¹¹ τὸ παιδίον] τὸν παῖδα D; item v. 13. 14. 20. 21 ¹³ φαίν. κατ' ὄναρ] κατ' ὄν. ἐφάνη B ¹⁵ διά] add τοῦ στόματος Ἡσαίου syrsin ¹⁷ διά] pm ὑπὸ κυρίου D 3 min ¹⁸ κλαυθμὸς] sBZ 2 min it vg . .] pm θρήνος καὶ CDE . . min syrsin eur phil arm ²² τῆς Ἰουδ.] sB min arm] pm ἐπὶ CDE . . min . .
Luk. 2 ³⁹ πάντα τὰ κατὰ ABΞ min] τά om sDL min ⁴⁰ ἐκράτ.] add πνεύματι AXΓ. . min 2it go pesch phil | σοφία BL 3 min] σοφίας s*AD . . min | ἐπ' αὐτό sAB . . min] ἐν αὐτῷ D 4it vg Aug

13. Der zwölfjährige Jesus im Tempel.

Luk. 2 41—52.

⁴¹ Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. ⁴² Καὶ ὅτε ἐγένετο ἑτῶν δώδεκα, ἀναβαινόντων αὐτῶν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, ⁴³ καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. ⁴⁴ νομίσαντες δὲ αὐτὸν εἶναι ἐν τῇ συνόδῳ ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενεῦσιν καὶ τοῖς γνωστοῖς, ⁴⁵ καὶ μὴ εὐρόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀναζητοῦντες αὐτόν. ⁴⁶ καὶ ἐγένετο μετὰ ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. ⁴⁷ ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες

αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. ⁴⁸ καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ· τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὁδυνώμενοι ζητοῦμέν σε. ⁴⁹ καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναι με; ⁵⁰ καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. ⁵¹ καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέθ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

⁵² Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν ἐν τῇ σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῶ καὶ ἀνθρώπων.

III. Die Wirksamkeit Johannes des Täufer's. Jesu Vorbereitung.

14. Auftreten des Täufer's.

Mark. 1 1—6.

Matth. 3 1—6.

Luk. 3 1—6.

Aus Joh. 1 (n. 2. 20):

¹ Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

¹ Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις

¹ Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαίδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ τετραρχοῦτος τῆς Γαλιλαίας Ἡρώδου, Φίλιππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχοῦντος τῆς Ἰουδαίας καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Ανδανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος; ² ἐπὶ ἀρχιερέως Ἰωννᾶ καὶ Καϊάφα, ἐγένετο

⁶ Ἐγένετο ἄνθρωπος, ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης.

vgl. B. 4

παράγνεται

Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας,

ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

² λέγων· μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ

³ Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς

Mark. 1 ¹ Ἰησ. Χριστ. N* 28 255 Ir Or Bas Hier] add υἱοῦ (τοῦ AEL . . min) θεοῦ N*BDL 102 it vg . .

Luk. 2 ⁴² ὅτε ἐγ. . . αὐτῶν] ὅτε ἐγ. αὐτῶ ἔτη ἰβ', ἀνέβησαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἔχοντες αὐτόν D | αὐτῶν NB . .] add εἰς Ἱεροσόλυμα ACX . . min it vg go phil arm aeth | ἑορτῆς] add τῶν ἁγίων DXace ⁴⁸ ὁδυν.] add καὶ λυπούμενοι D 6it syrcur | ζητοῦμεν N*B .] ἐζητοῦμεν ACD . . min it vg syrr ⁴⁹ ᾔδειτε] οἶδατε D min 8it syrcur ⁵¹ καὶ ἦλθεν NAB . . min it vg syrr arm go] om C*D | ῥήματα N*BD ae syrsin pesch arm] add ταῦτα ACL . . min 6it vg syrcur | ἐν τ. καρδ. αὐτ.] om syrsin ⁵² ἐν τῇ σοφ. NL cop Or] om ἐν B; om ἐν τῇ ACD . . min Or Ath

³ ἡγεμονεύοντος] ἐπιτροπεύοντος D it vg Eus min Or

³ πᾶς. τὴν περίχ. NCD min cop Eus] τὴν om ABL

<p>² Καθὼς γέγραπται ἐν τῷ Ἡσαΐα τῷ προφήτῃ· ιδού ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου·</p>	<p>ἢ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· vgl. 11, 10 (n. 53)</p>	<p>ἄφεισιν ἁμαρτιῶν, ⁴ ὥς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου· vgl. 7, 27 (n. 53)</p>	<p>vgl. B. 23b</p>
<p>³ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.</p>	<p>φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.</p>	<p>φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ· ⁵ πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείας καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας· ⁶ καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.</p>	<p>²³ Ἐφη· ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· εὐθύνετε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης.</p>
<p>⁴ ἐγένετο Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. vgl. B. 6</p>	<p>vgl. B. 1. 2</p>	<p>vgl. B. 2b. 3b</p>	<p>vgl. B. 6</p>
<p>⁴ Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἐνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριῶν καμήλων καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφή ἦν αὐτοῦ ἄκριδες καὶ μέλι ἄγριον. ⁵ Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἰεροσόλυμοι πάντες, καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. ⁶ καὶ ἦν ὁ Ἰωάννης ἐνδεσμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἔσθων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.</p>	<p>⁴ Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἐνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριῶν καμήλων καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφή ἦν αὐτοῦ ἄκριδες καὶ μέλι ἄγριον. ⁵ Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περιχώρος τοῦ Ἰορδάνου, ⁶ καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ἐπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. vgl. B. 4</p>	<p>vgl. B. 3a</p>	

Mark. 1 ²τ. Ἡσ. τ. πρ. **ABD** (om τῷ 1^ο) **L** 33 min it vg pesch hier] τοῖς προφήταις **AEF**.. min phil. | **id**on BD 28 it vg] add ἐγὼ **AL**.. min phil arm aeth | τ. ὁδὸν σου **ABD**.. 36 102 5it 7vg pesch hier aeth] add ἐμπροσθέν σου **AGL**.. min 5it phil arm go ³αὐτοῦ **ABL**.. min 4it vg..] τοῦ θεοῦ ἡμῶν **D** 7it go ⁴ἐγένετο] pm καὶ **x***; add δέ cop | ὁ βαπτ. **ABL**..] om ὁ **AD**.. min | κηρύσσ. **B** 33 73 102] pm καὶ **ADL**.. min it vg.. ⁵πάντες **BDL**.. 3min 4it vg cop arm] nach ἐβαπτ. **AP**.. min phil go ⁶τρίχας] δέρον **D**^{sr} **Luk. 3** ⁴προφήτου **BDL** 1 118 124 it vg cop syrsin cur arm] add λέγοντος **ACX**.. min fq go pesch phil aeth | αὐτοῦ] ἡμῶν **D**^{sr} ⁵εὐθείας **BD**^{sr} 73 253* abcf^{ff} 2g¹ vg arm] εὐθείαν **ACL**.. min defq cop syrsin cur pesch go ⁶τ. θεοῦ] κυρίου **D** aeth

15. Bußpredigt des Täufers.

Matth. 3 7—10.

⁷Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα εἶπεν αὐτοῖς· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;* ⁸ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας· ⁹καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ. ¹⁰ἤδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Luk. 3 7—9.

⁷Ἐλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;* ⁸ποιήσατε οὖν καρπὸς ἄξιους τῆς μετανοίας· καὶ μὴ ἄρξῃσθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ. ⁹ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

16. Standespredigt des Täufers.

Luk. 3 10—14.

¹⁰Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες· τί οὖν πρὸς αὐτοὺς· μὴδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ποιήσωμεν; ¹¹ἀποκριθεὶς δὲ ἔλεγεν αὐτοῖς· ὁ ἔχων ὕμιν πράσσετε. ¹⁴Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι λέγοντες· τί ποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς; καὶ εἶπεν αὐτοῖς· μὴδὲν διασεύσῃτε μὴδὲ συκοφαντήσῃτε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.

17. Messiaspredigt des Täufers.

Mark. 1 7. 8.

Matth. 3 11. 12.

Luk. 3 15—18.

Aus Joh. 1 (n. 2. 20. 21):

⁷Καὶ ἐκήρυσεν λέγων· ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω [μου], οὗ οὐκ εἰμι ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.

⁸ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς πνεύματι ἁγίῳ.

¹¹Εγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμι ἱκανός

τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· ¹²οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ διακαθαρεῖ τὴν ἄλωνα

¹⁵Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ διαλογομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μή ποτε αὐτὸς εἴη ὁ Χριστός, ¹⁶ἀπεκρίνατο λέγων πᾶσιν ὁ Ἰωάννης· ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμι ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. ¹⁷οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καθάραι τὴν ἄλωνα

vgl. B. 19—22 (n. 20)

²⁶ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων· ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· (vgl. B. 31. 33) ^{15. 27}ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος (30: ὁπ. μ. ἔρχεται ἀνὴρ ὅς) ^{15. 30}ἐμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρωτός μου ἦν. ²⁷οὗ οὐκ εἰμι ἐγὼ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.

* Vgl. Matth. 23 33 (n. 171).

Mark. 1 ⁷ἐκήρ. λέγων] ἔλεγεν αὐτοῖς Da | ἔρχεται — ἁγίῳ] ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι· ἔρχ. δὲ ὁπ. μου ὁ ἰσχ. μου, οὗ — ἰκ. λῦσαι — αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πν. ἁγ. Daff² | ὀπίσω μου] om μου B 102 Or | κύψας] om D 28 81 256 5it ⁸ἐβάπτισα ὑμ.] ὑμ. βαπτίζω D min 5it | ὕδατι ABC min vg] ἐν ὕδ. ADL.. min it 3vg cop | πνεύματι BLb vg] ἐν πν. AD.. min it 3vg cop
Matth. 3 ⁷βάπτισμα AB sah Or] add αὐτοῦ BCDE.. ⁸καρπὸν ἄξιον ABC.. min it vg sah cop phil] καρπὸς ἄξιους LU min ag²m syrsin cur pesch
Luk. 3 ⁷ὅπ' ἐνώπιον Dbelq ⁸καρπὸς ἄξιους AB (ἀξ. καρπ.) CL.. min it vg syrsin syrcur pesch arm Eus] καρπὸν ἄξιον D 106 e go cop phil aeth | ἐν ἑαυτοῖς] om it vg syrsin cur arm ⁹καρπ. καλόν] καρπὸς καλοὺς D syrcur pesch; καρπὸν aff²am for Or Ir ¹⁰οὖν] om D. 5it syrsin cur cop aeth | ποιήσ. ABC.. min go aeth] add ἵνα σωθῶμεν Dbg¹q syrcur ¹²διδάσκ.] om syrsin cur ¹⁴καὶ ἡμεῖς] om D | αὐτοῖς BC*DL 1 33it vg] πρὸς αὐτοὺς A.. min go syrsin | μὴδὲ ABCD.. min it vg phil] μὴδὲνα AB syrsin cur pesch cop ¹⁶ἀπεκρ. — Ἰωάν.] ἐπιγινώσκ. τὰ νοήματα αὐτῶν εἶπεν D | ὑμᾶς 19] add εἰς μετάνοιαν CD 8it 2vg | ἔρχεται — μου] ὁ δὲ ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν D

αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν οἶτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυ- ρὶ ἀσβέστω.	αὐτοῦ καὶ συναγαγεῖν τὸν οἶτον εἰς τὴν ἀπο- θήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυ- ρὶ ἀσβέστω. ¹⁸ Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγε- λίζετο τὸν λαόν.	³³ οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
--	--	---

17a. Vorläufige Notiz über die Gefangennahme des Täufers (vgl. n. 72).

Luk. 3 19. 20.

¹⁹ Ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' Ἡρώδης, ²⁰ προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, κατέ-
αυτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ κλείσεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ.
αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ

18. Die Taufe Jesu (vgl. Joh. 1 32—34; n. 21).

Mark. 1 9—11.

⁹ Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς
ἡμέραις ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζα-
ρετ τῆς Γαλιλαίας

καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην
ὑπὸ Ἰωάννου. ¹⁰ καὶ εὐθὺς
ἀναβαίνων ἐκ τοῦ ὕδατος εἶδεν
σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ
τὸ πνεῦμα
ὡς περιστερὰν καταβαῖνον εἰς
αὐτόν· ¹¹ καὶ φωνὴ [ἐγένετο] ἐκ
τῶν οὐρανῶν· σὺ εἶ ὁ
υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ
εὐδόκησα.

Matth. 3 13—17.

¹³ Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορ-
δάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπ-
τισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. ¹⁴ ὁ δὲ διεκώ-
λυεν αὐτὸν λέγων· ἐγὼ χρεῖαν ἔχω
ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἐρχῇ
πρὸς με; ¹⁵ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτῷ· ἄφες ἄρτι· οὕτως γὰρ
πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν
δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν.
¹⁶ βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εὐθὺς
ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ
ἠνεώχθησαν οἱ οὐρανοί, καὶ
εἶδεν πνεῦμα θεοῦ καταβαῖνον
ὡσεὶ περιστερὰν, ἐρχόμενον ἐπ'
αὐτόν· ¹⁷ καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν
οὐρανῶν λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ
υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ
εὐδόκησα.

Luk. 3 21—22.

²¹ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆ-
ναι ἅπαντα τὸν λαόν

καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος
καὶ προσευχομένου
ἠνεώχθησαν τὸν οὐρανόν, ²² καὶ
καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
σωματικῶς εἶδει ὡς περιστερὰν ἐπ'
αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ
οὐρανοῦ γενέσθαι· σὺ εἶ ὁ
υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ
εὐδόκησα.

19. Die Versuchungen Jesu.

Mark. 1 12—13.

¹² Καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐ-
τὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.
¹³ καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαερά-
κοντα ἡμέρας πειραζόμενος

Matth. 4 1—11.

¹ Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν
ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πει-
ρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.
² καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαερά-

Luk. 4 1—13.

¹ Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος
ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδά-
νου, καὶ ἦγετο ἐν τῷ πνεύματι ἐν
τῇ ἐρήμῳ ² ἡμέρας τεσσαεράκοντα
πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

Mark. 1 ⁹ καὶ om B ¹¹ φωνή N* Dff² add ἐγένετο ABL.. min it vg cop peach phil | σοί NBD^{sr}.
30 min 5 it vg] ᾧ A.. 3 it ¹² τὸ πνεῦμα] add τὸ ἅγιον D ¹³ πειραζ.] καὶ πειραζ. D^{sr}
Matth. 3 ¹² οἶτον αὐτοῦ NBC.. min 4 it vg sah cop] om αὐτοῦ EL 20 min 5 it syrsin cur pesch phil
arm | ἀποθήκην N C.. min 5 it vg sah cop] add αὐτοῦ BEL 20 min 4 it syrsin cur pesch phil arm ¹⁴ ὁ δέ
N* Bc sah] add Ἰωάννης N^b CE.. min ¹⁰ ἠνεώχθ. N* B sah syrsin cur] add αὐτῷ N^b C.. min ¹⁷ οὗτός —
ἀγαπ.] σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου καὶ ὁ ἀγαπητός μου syrsin 4 ¹ ὁ Ἰησ. NCD.. min] om ὁ B D
Luk. 3 ¹⁸ παρακαλ.] παραινῶν D ²² ἐπ' εἰς D it vg | σὺ — εὐδόκησα] υἱὸς μου εἰ σὺ, ἐγὼ σήμερον
γενένηκά σε Daboff² 1 4 ² διαβ.] σατανᾶ D 243 e

ὑπὸ τοῦ σατανᾶ, καὶ ἦν μετὰ τῶν **κοντα καὶ τεσσεράκοντα νύκτας** | Καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέ-
θηρίων, **ὑστερον ἐπείνασεν.** | ραῖς ἐκείναις, καὶ συντελεσθεισῶν
αὐτῶν ἐπείνασεν.

³ Καὶ προσελθὼν ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ·
εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι
οὗτοι ἄρτοι γένωνται. ⁴ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν· γέγραπται· οὐκ ἐπ' ἄρτι μόνον
ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι
ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ.

⁵ Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος
εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ
τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, ⁶ καὶ λέγει αὐτῷ·
εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω·
γέγραπται γάρ ὅτι

τοῖς ἁγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ
σοῦ

καὶ ἐπὶ χειρῶν ἁρουσίν σε,
μή ποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν
πόδα σου.

⁷ ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πάλιν γέγραπται· οὐκ
ἐκπειράσεις κύριον τὸν Θεόν σου.

⁸ Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος
εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ
πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν
δόξαν αὐτῶν, ⁹ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ταῦτά
σοι πάντα δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς
μοι.

¹⁰ τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὕπαγε, σα-
τανᾶ· γέγραπται γάρ· κύριον τὸν Θεόν
σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνον λα-
τρεύσεις.

vgf. B. 5—7

³ Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος· εἰ υἱὸς εἶ
τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τοῦτῳ ἵνα γέ-
νηται ἄρτος. ⁴ καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν ὁ
Ἰησοῦς· γέγραπται ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτι μόνον
ζήσεται ὁ ἄνθρωπος.

vgf. B. 9—12

⁵ Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ἔδειξεν αὐτῷ
πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν
στιγμῇ χρόνου. ⁶ καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διά-
βολος· σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην
ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ
παραδίδεται καὶ ὃ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν·
⁷ σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιον ἐμοῦ,
ἔσται σοῦ πᾶσα. ⁸ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτῷ· γέγραπται· προσκυνήσεις κύ-
ριον τὸν Θεόν σου καὶ αὐτῷ μόνον λα-
τρεύσεις.

⁹ Ἦγαγεν δὲ αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ
ἔστησεν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ
εἶπεν αὐτῷ· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε
σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω· ¹⁰ γέγραπται γάρ
ὅτι τοῖς ἁγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ
σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε, ¹¹ καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν
ἁρουσίν σε, μή ποτε προσκόψῃς πρὸς λί-
θον τὸν πόδα σου. ¹² καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι εἴρηται· οὐκ ἐκπειρά-
σεις κύριον τὸν Θεόν σου.

¹¹ Τότε ἀφῆσιν αὐτὸν ¹³ Καὶ συντελέσας πάντα πειρα-
ὁ διάβολος, καὶ ἰδοὺ ἅγγελοι **σμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἐπ' αὐτοῦ**
καὶ οἱ ἅγγελοι διηκόνουν αὐτῷ. **ἀφ' οὗ καιροῦ.**

Mark. 1 ¹³ οἱ] om AM 15 min

Matth. 4 ⁴ ὁ δὲ ἀποκρ.] ἀποκρ. δὲ ὁ Ἰησοῦς D | ἐπὶ ἁBL.. min] ἐν CD.. it vg | ἐκπορ. διὰ στόμ.]
om Dbg¹g² hier ⁷ οὐκ ἐκπειρ.] οὐ πειράσεις D ⁸ δείκν.] ἔδειξεν D ¹⁰ ὕπαγε ἁBC*.. min fk vg sah
cop pesch phil] add ὀπίσω μου DELZ.. 150 min it syrcur arm aeth Just Aug; add ὀπίσω σου syrsin
Luk. 4 ⁴ ἐπείνασεν ἁBDL 7 it vg sah cop arm aeth] pm ὑστερον AE.. min 3 it go pesch phil ³ τ. λίθ.—
ἄρτος] ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται D ⁴ ἐτι] om D min | add ἀλλ' ἐπὶ (ἐν D) παντὶ ῥήματι Θεοῦ
AD.. min it vg pesch phil go arm ⁵ αὐτόν ἁBDL 5 min ae sah arm] add ὁ διάβολος AΓΔ.. min it vg
go syrsin pesch phil aeth; add εἰς ὄρος ὑψηλόν AΓΔ.. min 4 it vg go pesch phil aeth arm; add λίαν D
4 min | τῆς οἰκ.] τοῦ κόσμου D 5 245 fOr ⁸ αὐτῶν] τούτων D | δίδωμι] δώσω ἁ* ⁸ αὐτῷ I⁰] add ὕπαγε
ὀπίσω μου, σατανᾶ AΓΔ.. min blq cop phil aeth ¹⁰ γάρ] om ἁ 244 ¹² ἐτι] om D 7 it vg pesch arm |
εἴρηται] γέγραπται D 9 it ¹³ καιροῦ] χρόνον D

20. Verantwortungsrede des Täufers.

Joh. 1 19—28.

¹⁹ Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱερουσολύμων ²⁰ καὶ ὠμολόγησεν καὶ οὐκ ἠρνήσατο, καὶ ὠμολόγησεν ὅτι ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ὁ Χριστός. ²¹ καὶ ἠρώτησαν αὐτόν· τί οὖν; [σὺ] Ἡλείας εἶ; καὶ λέγει· οὐκ εἰμὶ. ὁ προφήτης εἶ σὺ; καὶ ἀπεκρίθη· οὐ. ²² εἶπαν οὖν αὐτῷ· τίς εἶ; ἵνα ἀποκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; ²³ ἔφη· ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· εὐθύνετε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης.*

²⁴ Καὶ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων. ²⁵ καὶ ἠρώτησαν αὐτόν καὶ εἶπαν αὐτῷ· τί οὖν βαπτίζεις εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστός οὐδὲ Ἡλείας οὐδὲ ὁ προφήτης; ²⁶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων· ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι.** μέσος ὑμῶν στήκει ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, ²⁷ ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, οὗ οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.* ²⁸ Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν ὁ Ἰωάννης βαπτίζων.

21. Hinweis des Täufers auf Jesus.

Joh. 1 29—34.

²⁹ Τῇ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει· ἴδε ὁ ἄμνος τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. ³⁰ οὗτός ἐστιν ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εἶπον· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν.** ³¹ καὶ ἐγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν ὕδατι βαπτίζων.**

³² Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περισσεῖαν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. ³³ καὶ ἐγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι,** ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.* ³⁴ καὶ ἐώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

(vgl. n. 18)

IV. Die Wirksamkeit Jesu bis zur Gefangennahme Johannes des Täufers.

(Sonderbericht des Johannes-Evangeliums.)

22. Die ersten Jünger Jesu.

Joh. 1 35—51.

³⁵ Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἰσῆλκει ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο, ³⁶ καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκελυγνῇ· ὥρα ἦν περιπατοῦντι λέγει· ἴδε ὁ ἄμνος τοῦ θεοῦ. ³⁷ καὶ ἤκουσαν οἱ δύο μαθηταὶ αὐτοῦ λαλοῦντος καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. ³⁸ στραφεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· ῥαββί, (ὃ λέγεται μεθερμηνευόμενον διδάσκαλε,) ποῦ μένεις; ³⁹ λέγει αὐτοῖς· τὸν Μεσσίαν (ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον Χριστός).

* Bgl. zu n. 14.

** Bgl. zu n. 17.

¹⁹ πο. αὐτόν BC* 33 249. 3it syrcur pesch cop arm aeth] om AC³L... min Or ²¹ τί οὖν] σὺ οὖν τί; B | Ἡλ. εἰ BLa pesch Cyr] add σὺ AC³... min 3it vg phil Chr; σὺ Ἡλ. εἰ C* 33 3it 2vg Or ²⁰ στήκει BL] ἐσθίγει AG; ἐσθίκεν AC... min 7it... ²⁷ ἐρχ.] add ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν A... min 7it vg... | ὁποδ.] add ἐκεῖνος ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ EFG... ²⁸ Βηθανία N*ABC*... min it vg cop pesch phil... Bηθαβαρά C²K... min syrsin cur... ²⁹ βλέπει] add ὁ Ἰωάννης C³EF... min 7it vg pesch ³⁰ ὁπέρ N*BC*] περὶ AL... ³³ ἐν ὕδατι] om syrsin | fin add καὶ πυρὶ C*Or ³⁴ ὁ υἱὸς τ. θ.] ὁ ἐκλεκτός τ. θ. N* 77 218 e syrsin cur ³⁶ θεοῦ] add ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου C* 59 235 aff³ 3vg aeth Cyr ³⁸ καὶ θεασ. αὐτ. ἀκ.] om syrsin | λέγ. μεθερμ. N*ABC. 33 157 249... λέγ. ἐρμηνευόμενον N*...; ἐρμηνεύεται 1... ³⁹ δεκάτῃ] ἔκτη A ⁴¹ πρῶτον N*AB... min cop arm pesch phil hier] πρῶτος N*L... min Epiph Cyr; om syrsin

⁴² ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ἐμβλέψας αὐτῷ ὁ καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ· ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλῆτης, ἐν ᾧ Ἰησοῦς εἶπεν· σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωάννου, σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς (ὃ ἐρμηνεύεται Πέτρος).

⁴³ Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ εὐρίσκει Φίλιππον. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀκολουθεῖ μοι. ⁴⁴ ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδά, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου. ⁴⁵ εὐρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ· ὃν ἔγραψεν Μαυσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται εὐλόγηκαμεν, Ἰησοῦν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ. ⁴⁶ καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναὴλ· ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ ὁ Φίλιππος· ἔρχου καὶ ἴδε. ⁴⁷ εἶδεν Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν

23. Hochzeit zu Kana.

Joh. 2 1—11.

¹ Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ. ² ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. ³ καὶ ὅτε ἔρησαντος οἴνου λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν· οἶνον οὐκ ἔχουσιν. ⁴ καὶ λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὐπω ἤκει ὥρα μου. ⁵ λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις· ὅ τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. ⁶ ἦσαν δὲ ἐκεῖ λίθιναι ὕδρια ἕξ κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων κείμεναι, χωροῦσαι ἀνὰ μετροῦσας δύο ἢ τρεῖς. ⁷ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· γεμίσατε τὰς ὕδριας ὕδατος. καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. ⁸ καὶ λέγει αὐτοῖς· ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρίκλινῳ. οἱ δὲ ἤνεγκαν. ⁹ ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἔστιν, οἱ δὲ διάκονοι ᾗδισαν οἱ ἠντηλκότες τὸ ὕδωρ, φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος ¹⁰ καὶ λέγει αὐτῷ· πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησιν, καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. ¹¹ Ταύτην ἐποίησεν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφανερώσεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

24. Jesu kurzer Aufenthalt in Kapernaum.

Joh. 2 12.

¹² Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καφαρναούμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

25. Tempelreinigung (vgl. n. 160).

Joh. 2 13—22.

¹³ Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς. ¹⁴ καὶ εὗρεν ἐν τοῖς πύλαις τοῦ ἱεροῦ τὰς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περὶ τὰς πύλας τοὺς πωλοῦντας βοῦς καὶ πρόβατα καὶ περὶ τὰς πύλας τοὺς πωλοῦντας κατὰ τὸν νόμον, ¹⁵ καὶ ποιήσας φραγέλιον ἐκ σχοινίων πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τὰ τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεεν τὰ κέρματα καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψεν, ¹⁶ καὶ τοῖς τὰς περισσότερας πωλοῦσιν εἶπεν· ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν, μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου. ¹⁷ ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἔστιν· ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεται με. ¹⁸ Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ· τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; ¹⁹ ἀπε-

⁴² Ἰωάννου AB³L 33 5it 5vg cop] Ἰωανᾶ AB³X.. min eq vg syrsin pesch phil hier arm ⁴³ ἠθέλησεν AB.. min it vg cop syrsin phil arm aeth] add ὁ Ἰησοῦς EGH.. min pesch | ὁ Ἰησοῦς AB.. min 7it vg phil hier arm aeth] om EH.. min e 2vg pesch cop ⁴⁴ ἐν τ. νόμῳ] om syrsin ⁴⁵ ὅψεσθε BBL 6it vg cop arm aeth] pm ἀπ' ἄρτι AΓΔ.. min eq pesch phil

² τ. ἡμ. τ. τρ.] τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ B min Epiph ³ ὅστ. οἶν.] οἶνον οὐκ εἶχον, ὅτι συνετελέσθη ὁ οἶνος τοῦ γάμου· εἰτα α²abff² | οἶν. οὐκ εἶχ. N²AB.. min it vg phil cop..] οἶνος οὐκ ἔστιν N² pesch hier aeth ¹⁰ μεθ. N²B min 5it cop aeth] add τότε N²A.. min 3it vg pesch phil hier arm ¹¹ ἀρχὴν ABL.. min arm Or Eus] pm τὴν NΓΔ.. min Chr | αὐτοῦ 1°] om N² ¹² Καφαρναοὺμ NB.. it vg cop Or Epiph] Καπερναοὺμ AΓΔ.. min q Chr Cyr | ἀδελφ. BL ace Or] add αὐτοῦ NΑΓΔ.. min bfl vg cop pesch phil hier arm aeth Cyr | ἔμειναν NBE.. min it vg pesch phil aeth] ἔμεινεν AFG.. min b cop arm hier ¹⁶ τὰ κέρμ. BL. 33 bq cop arm Or Eus] τὸ κέρμα NA.. min it vg | ἀνέτρ. B..] ἀνέστρεψεν AL.. min; κατέστρεψεν N min ¹⁷ καταφάγ. NAB.. 160min Or Cyr] κατέφαγε 69 it vg syrsin Eus

κρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· λύσατε τὸν ναὸν τοῦ-
τον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.* ²⁰ εἶπαν οὖν ²² Ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ
οἱ Ἰουδαῖοι· τεσσεράκοντα καὶ ἕξ ἔτεσιν οἰκοδομήθη
ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.

26. Anhänger Jesu in Jerusalem.

Ίωη. 2 23—25.

²³ Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα γινώσκειν πάντας, ²⁵ καὶ ὅτι οὐ χρεῖαν εἶχεν ἵνα τις
ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν
θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίη· ²⁴ αὐτὸς δὲ τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν αὐτὸν αὐτοῖς διὰ τὸ αὐτὸν

27. Gespräch Jesu mit Nikodemus.

Ίωη. 3 1—21.

¹ Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος
ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων· ² οὗτος ἦλθεν
πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ῥαββί, οἶδαμεν
ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ δύ-
ναιται ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ἦ
ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. ³ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ·
ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν,
οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ⁴ λέγει πρὸς
αὐτὸν ὁ Νικόδημος· πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννη-
θῆναι γέρον ὢν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς
μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι;
⁵ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις
γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσ-
ελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ⁶ τὸ γεγεννημένον
ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ
πνεύματος πνεῦμα ἐστίν. ⁷ μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν
σοι· δεῖ ἡμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. ⁸ τὸ πνεῦμα ὅπου
θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ
οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶν
πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος. ⁹ ἀπεκρίθη
Νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ· πῶς δύναται ταῦτα γε-
νεσθαι; ¹⁰ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· σὺ εἰ ὁ
διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;
¹¹ ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ὁ οἶδαμεν λαλοῦμεν καὶ ὁ

ἐωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ
λαμβάνετε. ¹² εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε,
πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε; ¹³ καὶ
οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ¹⁴ καὶ καθὼς
Μωϋσῆς ὕψωσεν τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὕψω-
θῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ¹⁵ ἵνα πᾶς ὁ πι-
στεύων ἐν αὐτῷ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

¹⁶ Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε
τὸν υἱὸν τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων
εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. ¹⁷ οὐ
γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν εἰς τὸν κόσμον ἵνα
κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.
¹⁸ ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται· ὁ μὴ πιστεύων
ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. ¹⁹ αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ κρίσις,
ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἠγάπησαν
οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ
αὐτῶν πονηρὰ τὰ ἔργα. ²⁰ πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πρᾶσ-
σων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα
μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ²¹ ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλή-
θειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ
ἔργα ὅτι ἐν θεῷ ἐστὶν εἰργασμένα.

* Bgl. Mark. 14 58. Matth. 26 61 (n. 210). Mark. 15 29. Matth. 27 40 (n. 223).

** Bgl. Ίωη. 1 5 (n. 2): Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.

¹⁰ ἐν ΑΔ.. min it vg syrsin] om B ²⁰ οἰκοδ. AB* 33] ὁκοδ. AB*L.. min ²⁴ 25 διὰ — οὐ] οὐδέ syrsin
3 ¹ ὄν. αὐτ. ὀνόματι N*bcfl ² οὐδεὶς γάρ] καὶ οὐδεὶς Nc | ἃ σὺ ποιεῖς] om syrsin ³ καὶ εἶπ. αὐτ.] om N*
⁴ γεννηθ. 1⁰] add ἄνωθεν H 28 | γεννηθ. 2⁰] add ἄνωθεν syrsin ⁵ Ἰησ.] add καὶ εἶπεν αὐτῷ KL.. fm
pesch hier cop arm aeth | εἰσελθ. εἰς] ἰδεῖν N*M | τ. θεοῦ ABL.. min it vg cop syrsin pesch phil hier]
τῶν οὐρανῶν N* min em ⁶ σὰρξ ἐστίν] add ὅτι ἐκ τῆς σαρκὸς ἐγεννήθη 161* abeff²lq* syrcur Tert Amb
πνεῦμα ἐστίν] add ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος ἐστίν 161* aeff²m syrcur Tert Amb; add ὅτι ὁ θεὸς πνεῦμα ζῶν ἐστίν
syrsin ⁸ ἐκ τ. πνεύμ.] ἐκ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ πνεύματος N abeff²m 2vg syrsin cur Hil ¹³ ἀνθρ. NB. 33
aeth] add ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ AΓΔ.. min it vg syrcur pesch phil hier arm; add ὁ ὢν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ syrsin
¹⁵ ἐν αὐτ. B 3it 6vg] ἐπ' αὐτῷ L; ἐπ' αὐτόν A; εἰς αὐτόν NΓΔ.. min 5it; add μὴ ἀπόληται ἀλλ' AΓΔ..
min 7it vg syrsin pesch phil aeth ¹⁸ υἱὸν N*B] add αὐτοῦ AL.. min it vg syrsin etc. | ἔδωκεν] δώσει
syrsin | πιστεύων] πιστεύων syrsin ¹⁷ εἰς τ. κόσμ.] om syrsin ¹⁸ τ. θεοῦ] om syrsin ¹⁹ ἠγάπησαν οἱ ἀνθρ.] —εν
ὁ κόσμος syrsin | ἦν] ἐστίν syrsin | αὐτῶν] αὐτοῦ syrsin ²⁰ αὐτοῦ] add ὅτι πονηρὰ ἐστίν LΔ 13 33.. cop etc.

28. Rechtfertigung der Wirksamkeit Jesu durch den Täufer.

Joh. 3 22—36.

²² Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβεν μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν. ²³ Ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ, καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. ²⁴ οὕτω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν Ἰωάννης.

²⁵ Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίον περὶ καθαρισμοῦ. ²⁶ καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπεν αὐτῷ· ῥαββεῖ, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὃ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. ²⁷ ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν· οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲν ἂν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. ²⁸ αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον· οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμι ἔμπροσθεν ἐκείνου.

²⁹ Ὁ ἔχων τὴν νόμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος

τοῦ νυμφίου, ὁ ἐστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρὰ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἢ ἐμὴ πεπλήρωται. ³⁰ ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι.

³¹ Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν· ὁ ἂν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς ἐστίν καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ³² ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν· ³³ ὁ ἑώρακεν καὶ ἤκουσεν, τοῦτο μαρτυρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. ³⁴ ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθὴς ἐστίν. ³⁵ ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν τὸ πνεῦμα. ³⁶ ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. ³⁶ ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ οὐκ ὀψεται ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

V. Die Wirksamkeit Jesu von der Gefangennahme des Täufers bis zur galiläischen Kriß.

29. Jesu Rückkehr nach Galiläa.

Mark. 1 14a.	Matth. 4 12.	Luk. 4 14a.	Joh. 4 1—3.
^{14a} Καὶ μετὰ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην	¹² Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη	^{14a} Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος	¹ Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης, — ² καὶ τοιγε Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, — ³ ἀφῆκεν τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθεν πάλιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.
ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν (B. 14b f. n. 33)	ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.	εἰς τὴν Γαλιλαίαν (B. 14b f. n. 33)	

30. Gespräch mit der Samariterin. Aufnahme in Galiläa.

Joh. 4 4—45.

⁴ Ἐδεῖ δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρίας. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· δός μοι πεῖν. ⁵ οἱ γὰρ μαθηταὶ ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρίας λεγομένην Συχάρ, αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν Ἰακώβ Ἰωσήφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ⁶ λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις· πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢν παρ' ἐμοῦ πεῖν αἰτεῖς γυναικὸς Σαμαρεῖτιδος οὕσης; [οὐ γὰρ συνγινώσκονται Ἰουδαῖοι Σαμαρεῖταις.] ¹⁰ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· εἰ ᾔδεις τὴν δωρεάν τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστίν ὁ λέγων

Mark. 1 ¹⁴ καὶ μετὰ BD⁶⁷ a syrsin] μετὰ δὲ ABL.. min it vg pesch phil arm aeth go
 Joh. 3 ²⁵ ζήτησις] add τιμι syrsin | Ἰουδαίου ABL.. 125min syrsin pesch phil] Ἰουδαίων *G.. min it vg syrcur cop arm aeth go Or ²⁶ πάντες] πολλοὶ syrsin ²⁷ λαμβ.] add ἀφ' ἐκείνου LA min ce cop pesch phil hier arm aeth Eus Chr | οὐδὲν ἐν B syrcur Chr | αὐτῷ om F; add ἄνωθεν 13 69 124 ²⁸ εἶπον] add ἐγὼ B hier | ἐγὼ om Dal syrsin cur ³¹ ἐπάνω πάντ. ἐστ. 2° *A⁶ABL.. min 4it vg syrsin pesch phil hier cop aeth go] om *D min 6it syrcur arm Eus ³² τοῦτο ABL.. min 4it vg phil hier Chr] om *D 1 22 28 113 5it cop syrcur pesch arm aeth Eus ³⁴ μέτρου] add αὐτοῦ syrsin | δίδωσιν *BC⁶L 1 33 befl Cyr] add ὁ θεός AC²D Γ.. min aeff²gq vg pesch phil cop aeth Or Chr; add θεός ὁ πατὴρ syrsin | τὸ πνεῦμα] om B* syrsin ³⁵ δέδωκεν] ἔδωκεν DK 131 ³⁶ ὁ πιστ. — ἐχει] ἵνα ὁ πιστ. — ἐχη D | δὲ ABCD..] om *aeff²l Tert Cyp | μένει EHK.. 7it vg syrcur phil arm] μενεῖ MΓΠ min 3it syrsin cop pesch aeth ⁴ τὴν Ἰουδαίαν] add γῆν D 30min 5it 3vg arm aeth | πάλιν *B²CD.. min 7it vg cop syrsin cur pesch arm aeth] om AB* ΓΔ.. 120min phil ⁴ Συχάρ *ABCD..] Συχάρ min c ⁷ γυνή] τις γυνή *b sah cop ⁹ πεῖν *AB* C²D.] πείν *B²C³ ΓΔ.. min | γυν. — οὕσης] om syrsin | οὕσης] om D arm | οὐ — Σαμαρ. *ABC.. min 5it vg syrsin] om *Dabe

σοι· δός μοι πῆν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν καὶ ἔδωκεν ἅν σοι ὕδωρ ζῶν. ¹¹ λέγει αὐτῷ· κύριε, οὐτε ἀντίλημα ἔχεις καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶν βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; ¹² μὴ σὺ μελίων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιεν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ; ¹³ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψᾷ πάλιν· ¹⁴ ὃς δ' ἂν πλῇ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψᾷ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. ¹⁵ λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή· κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ διέρχουμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. ¹⁶ λέγει αὐτῇ· ὕπαγε φάνησον τὸν ἄνδρα σου καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε. ¹⁷ ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν· οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· καλῶς εἶπες ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω· ¹⁸ πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστιν σου ἀνὴρ· τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκας.

¹⁹ λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. ²⁰ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου προσκυνεῖν δεῖ. ²¹ λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· πίστενέ μοι, γύναι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρὶ. ²² ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν, ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν· ²³ ἀλλὰ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνῇαι προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιοῦτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν· ²⁴ πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. ²⁵ λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται, ὁ λεγόμενος Χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν ἅπαντα. ²⁶ λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.

²⁷ Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμαζον ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μὲντοι εἶπεν· τί ζητεῖς ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; ²⁸ ἀφῆκεν ἑορτήν.

οὖν τὴν ὕδραν αὐτῆς ἡ γυνὴ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις· ²⁹ δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέν μοι πάντα ἃ ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; ³⁰ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.

³¹ Ἐν τῷ μεταξὺ ἡρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες· ῥαββί, φάγε. ³² ὃ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἐγὼ βρώσιν ἔχω φαγεῖν ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. ³³ ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους· μή τις ἡνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; ³⁴ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐμὸν βρωμά ἐστίν· ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. ³⁵ οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐτι τετράμηνός ἐστιν καὶ ὁ θερισμός ἐρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσιν πρὸς θερισμόν· ἤδη ³⁶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. ³⁷ ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ἀληθινός ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. ³⁸ ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιᾶκατε· ἄλλοι κεκοπιᾶκασιν, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

³⁹ Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι εἶπέν μοι πάντα ἃ ἐποίησα. ⁴⁰ ὥς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτόν οἱ Σαμαρεῖται, ἡρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. ⁴¹ καὶ πολλῶν πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, ⁴² τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι οὐκ ἐτι διὰ τὴν σὴν καλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθὺς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου.

⁴³ Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. ⁴⁴ αὐτὸς γὰρ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατριδί τιμὴν οὐκ ἔχει. ⁴⁵ ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτόν οἱ Γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ὅσα ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.

* Matth. 9 37 = Luk. 10 2 (n. 66): Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.

** Mark. 6 4. Matth. 13 57. Luk. 4 24 f. n. 65.

¹¹ λέγ. αὐτ. B] add ἡ γυνή s^cACD.. min it vg etc. | οὖν ABCL.. min 4it vg phil cop aeth] om xD 5it syrsin cur pesch hier sah ¹⁴ ὃς δ' ἂν πλῇ | ὃ δὲ πίνων s^cD | μὴ] om D | ὃ ABCL.. min c9 3vg] add ἐγὼ xD. min 5it vg phil hier ¹⁶ διψῶ] διειψῶ] D | διέσχ. s^cB] ἐρχομαι sACDΓ.. min ¹⁰ λέγ. αὐτ. BC*] add ὁ Ἰησοῦς s^cC²DL.. min ¹⁷ εἶπεν s^cAD.. min 4it vg cop phil] add αὐτῷ BC.. 40min 3it sah syrsin cur pesch arm aeth | ἔχω 2° ABC.. min 3it vg syrsin] ἔχεις sD 4it 2vg ¹⁹ κύριε] om s^c* | σύ] om D 4it ²⁰ ὁ τόπος] om s ²² τ. Ἰουδαίων] τῆς Ἰουδαίας syrsin ²³ τοῖς] add προσκυνήτας ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ syrsin ²⁴ om syrsin; vgl. ju ²⁵ | ἐν] pm αὐτόν s^cABCD².. min it vg ²⁶ οἶδα] οἶδαμεν s^cGL min sah cop arm aeth | ἀναγγ. ἡμῖν] δώσει syrsin | ἀναγγελεῖ ἀναγγέλλει s^cD⁵⁷ ²⁷ εἶπεν sBCL.. min 4it vg sah pesch phil hier] add αὐτῷ sD 3it syrcur cop aeth ²⁸ αὐτῆς] ἐαυτῆς D | τ. ἀνθρ.] om syrsin ²⁹ ἔ sBC* 4it sah cop syrcur pesch aeth] ὅσα AC³D⁵⁷.. min 4it vg | οὗτος] ἐκεῖνος D ³³ πρὸς ἀλλ.] ἐν ἐαυτοῖς D⁵⁷ ³⁴ ποιῶ sAG².. min] ποιῶ BCD.. ³⁵ ἐτι sABC.. min it vg cop syrsin pesch phil hier arm aeth] om DL.. min syrcur ³⁶ θερισμόν. ἤδη s^cAC²D.. 4it (syrsin cur καὶ ἡδη)] θερισμόν ἤδη GHK².. min cop phil ³⁸ ἵνα BCL. 1 33 67 2it cop phil hier arm] add καὶ sAD.. min 7it vg syrcur pesch aeth ³⁷ ἀληθινός sBC*.. 1 22 33.. | ὁ ἀληθ. AC³D.. min ³⁸ ἀπέστειλα ABC.. min] ἀπέσταλκα sD | ὁ] om D²L | κεκοπιᾶκατε] ἐκοπιᾶσατε D | κεκοπιᾶκασιν] ἐκοπίασαν D ³⁹ ἔ] et ὅσα wie v. 29 ⁴⁰ ἐκεῖ] παρ' αὐτοῖς s min syrcur pesch hier ⁴² ὅτι 1° sACD.. | om B min | σὴν καλ. s^cAC².. min] καλιὰν σου B; σὴν μαρτυρίαν s^cDbl | αὐτοῖ] αὐτοῦ D | ὁ σωτ. τ. κ. sBC* min 5it vg..] add ὁ Χριστός AD.. min 3it ⁴³ ἐξῆλθ. ἐκ. sBCD 7it] add καὶ ἀπῆλθεν AG².. min vg ⁴⁵ ὅτε] ὥς s^cD | ἐδέξ. ἐδέξαντο D | ὅσα s^cABC²..] ἔ s^cD.. min etc. | Ἱεροσ.] Ἱερουσαλήμ D | ἐν 2°] om D

31. Heilung des Sohnes eines Königschen.

Joh. 4 46—54.

⁴⁶ Ἦλθεν οὖν πάλιν εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησεν τὸ ὕδωρ οἶνον.

Καὶ ἦν τις βασιλικὸς οὗ ὁ υἱὸς ἡσθένει ἐν Καφαρ-
ναούμ· ⁴⁷ οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἦκει ἐκ τῆς Ἰου-
δαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπήλθεν πρὸς αὐτὸν καὶ
ῥωτά ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσῃται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἡμελ-
λεν γὰρ ἀποθνήσκειν. ⁴⁸ εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς
αὐτόν· ἂν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδῃτε, οὐ μὴ πιστεύ-
σητε. ⁴⁹ λέγει πρὸς αὐτόν ὁ βασιλικός· κύριε, κατὰ-
βηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. ⁵⁰ λέγει αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς· πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ. ἐπίστευσεν ὁ

ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ
ἐπορεύετο. ⁵¹ ἦδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος οἱ δοῦλοι
ὕπνιπται αὐτῷ λέγοντες ὅτι ὁ παῖς αὐτοῦ ζῇ.
⁵² ἐπύθετο οὖν τὴν ὥραν παρ' αὐτῶν ἐν ᾗ κομψό-
τερον ἔσχεν· εἶπαν οὖν αὐτῷ ὅτι ἐχθὲς ὥραν ἐβδόμην
ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. ⁵³ ἔγνω οὖν ὁ πατήρ ὅτι
ἐκείνη τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὁ υἱός σου
ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.

⁵⁴ Τοῦτο [δὲ] πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ
Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

32. Heilung eines Kranken am Teiche Bethesda.

Joh. 5 1—47.

¹ Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη
Ἰησοῦς εἰς Ἱερουσόλυμα.

² Ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ
κολυμβήθρᾳ, ἣ ἐπικρομένη Ἑβραϊστὶ Βεθζαθαΐ, πέντε
στοαὶς ἔχουσα. ³ ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος τῶν ἀσθε-
νούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν. ⁴ ἦν δὲ τις ἄνθρω-
πος ἐκεῖ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ
αὐτοῦ· ⁵ τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ
γινούς ὅτι πολὺν ἦδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ· θέλεις
ὕγις γενέσθαι; ⁷ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν· κύριε,
ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ βάλλῃ
με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος
πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. ⁸ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἔγειρε

ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. ⁹ καὶ εὐθέως
ἐγένετο ὕγις ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρεν τὸν κράβατον
αὐτοῦ καὶ περιεπάτει.

¹⁰ Ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. ¹¹ ἔλεγον
οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ· σάββατόν ἐστιν,
καὶ οὐκ ἔξεστίν σοι ἄραι τὸν κράβατον. ¹² ὃς δὲ
ἀπεκρίθη αὐτοῖς· ὁ ποιήσας με ὕγιᾳ, ἐκείνός μοι
εἶπεν· ἄρον τὸν κράβατόν σου καὶ περιπάτει. ¹³ ῥω-
τήσαν αὐτόν· τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπὼν σοι·
ἄρον καὶ περιπάτει; ¹⁴ ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν·
ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.

¹⁵ Μετὰ ταῦτα εὗρίσκει αὐτόν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ
ιερῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἰδε ὕγις γέγονας· μηκέτι ἁμάρ-
τανε, ἵνα μὴ χειρόν σοί τι γένηται. ¹⁶ ἀπήλθεν ὁ

⁴⁶ καὶ ἦν ABC.. min eg vg syrcur pesch phil hier arm aeth] ἦν δὲ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

⁵ ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴

ἄνθρωπος καὶ εἶπεν τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ ποιήσας αὐτὸν ὄντι.¹⁶ καὶ διὰ τοῦτο ἐδίδωκεν οἱ πέμψαντός με.

Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ.

¹⁷ Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς· ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὰρ ἐργάζομαι.¹⁸ διὰ τοῦτο οὖν μάλλον ἐζητοῦν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτείνειν, ὅτι οὐ μόνον ἔλυνεν τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἰδίου ἔλεγεν τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιοῦν τῷ θεῷ.

¹⁹ Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἂν μὴ τὴν βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα· ὃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ.

²⁰ ὁ γὰρ πατήρ φιλεῖ τὸν υἱὸν καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ὃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μελίζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαναμάξητε.²¹ ὥσπερ γὰρ ὁ πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὕς θέλει ζωοποιεῖ.²² οὐδὲ γὰρ ὁ πατήρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ υἱῷ,²³ ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα.

ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν.²⁴ ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν.²⁵ ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστὶν ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσουσιν τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ οἱ ἀκούοντες ζήσουσιν.²⁶ ὥσπερ γὰρ ὁ πατήρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως καὶ τῷ υἱῷ ἔδωκεν ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ.²⁷ καὶ ἔξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν.²⁸ μὴ θαναμάξετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσουσιν τῆς φωνῆς αὐτοῦ²⁹ καὶ ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.*

³⁰ Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἅπ' ἑμαυτοῦ οὐδέν· καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δίκαια ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

³¹ Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἐστὶν ἀληθής·³² ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστὶν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.³³ ὑμεῖς ἀπεστάλακατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ.³⁴ ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.³⁵ ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καίόμενος καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ ἠθέλησατε ἀγαλλιασθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.³⁶ ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μελίζω τοῦ Ἰωάννου· τὰ γὰρ ἔργα ἃ δέδωκεν μοι ὁ πατήρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκεν.³⁷ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, ἐκεῖνος μεμαρτύρηκεν περὶ ἐμοῦ, οὕτε φωνὴν αὐτοῦ πώποτε ἀκηκόατε οὕτε εἶδος αὐτοῦ ἐωράκατε,³⁸ καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ὑμῖν μένοντα, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τοῦτω ὑμεῖς οὐ πιστεύετε.³⁹ ἔραυνάτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν· καὶ ἐκεῖναι εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ·⁴⁰ καὶ οὐ θέλετε ἔλθειν πρὸς με ἵνα ζωὴν ἔχητε.

⁴¹ Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω,⁴² ἀλλὰ ἔγνων καὶ ὑμᾶς ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.⁴³ ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου, καὶ οὐ λαμβάνετε με· ἂν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήμψεσθε.⁴⁴ πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε;⁴⁵ μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἐστὶν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε.⁴⁶ εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν.⁴⁷ εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γραμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν πιστεύετε;

* Bgl. Matth. 25 46 (n. 186).

¹⁶ εἶπεν NCL... 3it cop syrsin cur pesch hier Cyr] ἀνήγγειλεν ABΓ... min ¹⁶ Ἰησοῦν] add καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτείνειν AΓΔ... min efq pesch phil cop aeth | σαββάτῳ] add τὰ ἱάματα EFH... ¹⁷ ὁ δὲ NB] adl Ἰησοῦς ACDL... min it | ἀπεκρίνατο] ἀπεκρίνετο N; ἀπεκρίθη D ¹⁸ οὖν ABC... min 3it vg phil Chr Cyr] om ND 7it arm hier ¹⁹ ἀπεκρ... αὐτοῖς] ἔλεγεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς N* | ἀπεκρ.] ἀπεκρίθη D | ὁ Ἰησ.] om B | ἔλεγεν NB] εἶπεν ADΓ... min it vg Cyr | ὁ υἱὸς 1°] add τοῦ ἀνθρώπου D 13 69 124 arm ²⁰ φιλεῖ] ἀγαπᾷ D Or Chr | δείκνυσιν] δεικνύει D | ὃ αὐτ. ποιεῖ] ὃ αὐτὸς ποιῇ D | δείξει] δεικνυσιν D 28 e syrsin cur arm | θαναμάξετε ABD... min] θαναμάξετε NL ²¹ ὥσπερ] ὥς N | οὕς] — ζωοπ.] ζωοποιεῖ τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν syrsin ²² κρίνει] κρίνει syrsin | δέδωκεν] δώσει syrsin ²⁴ ὅτι] om D ²⁵ ἀκούσουσιν B 22 257 Chr Cyr] ἀκούσωσιν NL 1 33 69 81 157; ἀκούονται ADΓ... min | ζήσουσιν BBD] ζήσονται AΓΔ... min ²⁶ ὁ πατήρ] add ὁ ζῶν D ²⁹ ἐκπορεύσ.] ἐξελεύσονται D | οἱ 2°] οἱ δὲ NAD... min 5it vg phil hier etc. | τὰ] om D | πράξαντες] πράσσοντες D ³⁰ με NABD...] add πατρός EG... min 2it 2vg ³² οἶδα N* ABL... min 5it vg pesch phil hier cop aeth Chr Cyr] οἶδατε N* D 3it syrcur arm; οἶδμεν 56 58 61 ³⁴ ἀνθρώπου] ἀνθρώπων D ³⁶ δέδωκεν NB...] ἔδωκεν AD... | ἀπέσταλκεν] ἀπέστειλεν D ³⁷ ἐκεῖνος NB] add αὐτός D; αὐτός AΓΔ... | μεμαρτύρηκεν] μαρτυρεῖ D 6it syrcur pesch phil hier Or Did ³⁸ ἀπέστειλεν] ἀπέσταλκεν D ³⁹ αἱ μαρτ.] ἀμαρτάνουσαι Dst* ⁴⁰ ζωὴν] add αἰώνιον D 6min eg pesch Chr ⁴¹ ἀνθρώπων] ἀνθρώπου AK. 20min cop Chr Cyr ⁴⁴ θεοῦ] om Bab ⁴⁶ ὑμῶν 1°] ὑμᾶς D* | ὑμῶν 2°] add πρὸς τὸν πατέρα B ⁴⁷ πιστεύετε NAL... min 6it vg pesch phil hier] πιστεύετε D. min syrsin; πιστεύετε B.

33. Jesus erwählt Kapernaum als Wohnort.

Mark. 1 14b. 15.

Matth. 4 13—17.

Luk. 4 14b. 15.

(B. 12 f. n. 29)

¹³ καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρά ἐλθὼν κατώκησεν εἰς Καφαρναούμ τὴν παρα-
θαλασσίαν ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλείμ· ¹⁴ ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ
Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος·

(B. 14a
f. n. 29)

¹⁵ γῆ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλείμ,
ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου,
Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν,
¹⁶ ὃ λαὸς ὁ καθημένος ἐν σκοτίᾳ φῶς εἶδεν μέγα,
καὶ τοῖς καθημένοις ἐν ᾠρᾷ καὶ σκιᾷ θανάτου
φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

(B. 14a
f. n. 29)

^{14b} κηρύσσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ
θεοῦ ¹⁵ [καὶ] λέγων, ὅτι πεπλή-
ρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ
βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε
καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

¹⁷ Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς
κηρύσσειν
καὶ λέγειν·
μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ
βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

^{14b} καὶ φήμη ἐξηλθεν κατ' ὅλης
τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ· ¹⁵ καὶ αὐ-
τὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς
αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

34. Berufung bländiger Nachfolger.

Mark. 1 16—20.

Matth. 4 18—22.

Luk. 5 1—11.

¹⁶ Καὶ παράγων παρὰ τὴν
θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν
Σίμωνα
καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελ-
φὸν Σίμωνος ἀμφιβάλλοντας
ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν
γὰρ ἁλεῖς.

¹⁸ Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θά-
λασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο
ἀδελφούς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον
Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελ-
φὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβλη-
τρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν
γὰρ ἁλεῖς.

¹ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον
ἐπικεῖσθαι αὐτῷ καὶ ἀκούειν τὸν
λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς
παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ· ² καὶ
εἶδεν πλοῖα δύο ἐστῶτα παρὰ τὴν
λίμνην· οἱ δὲ ἅλεις ἀπ' αὐτῶν
ἀποβάντες ἔπλυνον τὰ δίκτυα.
³ Ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν
Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς
γῆς ἐπαναγαγεῖν ὄλγον· καθίσας δὲ

ἐκ τοῦ πλοίου ἐδίδασκεν τοὺς ὄχλους. ⁴ ὥς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα·
ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. ⁵ καὶ ἀποκριθεὶς
Σίμων εἶπεν· ἐπιστάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιᾶσάντες οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ
ῥήματί σου χαλάσω τὰ δίκτυα. ⁶ καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων
πολύ· διεμήρετο δὲ τὰ δίκτυα αὐτῶν. ⁷ καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ ἑτέρῳ
πλοίῳ τοῦ ἐλθόντος συλλαβεῖσθαι αὐτοῖς· καὶ ἦλθαν, καὶ ἔπλησαν ἀμφοτέρω τὰ
πλοῖα ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. ⁸ ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνασιν Ἰησοῦ

Mark. 1 ¹⁴ τοῦ θεοῦ xBL 10min 3it syrsin cop arm] τῆς βασιλείας τ. θ. ADΓΔ.. min 5it vg pesch
aeth. ¹⁵ καὶ λέγων BKL min 4it vg cop pesch phil] om x³ syrsin Or; om καὶ AD.. min 3it go | πεπλ.
ὁ καιρ.] -νται οἱ καιροί D 5it ¹⁶ καὶ παράγων xBDL min it vg cop arm go] περιπατῶν δὲ AΓΔ.. min
syrsin pesch phil | ἀμφιβ. xB] add τὰ δίκτυα D; βάλλοντας ἀμφίβλητρον AΓΔ.. min
Matth. 4 ¹⁶ σκοτία BD] σκότει x³CL.. ¹⁷ μετανοεῖτε et γὰρ om syrsin cur (Eus) ¹⁸ περιπατῶν
xBC.. min vg] παράγων D it Eus

Luk. 5 ² πλοῖα xBD.. min it vg] πλοῖαρία AC*L. 6min af | ἔπλυνον (-αν) xBC*D..] ἀπέπλ. AΔ..
min ³ ὄλγον] ὅσον ὅσον D | ἐκ τοῦ πλοίου ABCL.. min it vg] ἐν τῷ πλοίῳ xDe ⁴ ὥς] ὅτε D ⁵ ἐπιστ.]
διδάσκαλε D cop | ὅλης xABL 33 131] add τῆς CD.. min ⁶ χαλάσω—ποιήσαντες] οὐ μὴ παρακούσομαι
καὶ εὐθὺς χαλάσαντες τὰ δίκτυα De ⁶ διεμ. — αὐτῶν] ὥστε τὰ δίκτυα ἐμήρεσθαι Def arm aeth ⁷ μετόχοις
xBDL] add τοῖς AC.. min. | συλλαβ.] βοηθεῖν D it vg

λέγων· ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς εἰμι, κύριε. ⁹ θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτόν καὶ πάντα τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων ἢ συνέλαβον, ¹⁰ δημοῖως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἱ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι.

¹⁷ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλεῖς ἀνθρώπων. ¹⁸ καὶ εὐθὺς ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

¹⁹ Καὶ προβάς ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα. ²⁰ καὶ εὐθὺς ἐκάλεσεν αὐτούς· καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.

¹⁹ καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλεῖς ἀνθρώπων. ²⁰ οἱ δὲ εὐθὺς ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

²¹ Καὶ προβάς ἐκείθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. ²² οἱ δὲ εὐθὺς ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ.

καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς· μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωοῶν.

¹¹ καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

35. Jesus lehrt in der Synagoge zu Kapernaum.

Mark. 1 21. 22.

Matthj. 7 28. 29.

Luk. 4 31. 32.

²¹ Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καφαρναοὺμ· καὶ εὐθὺς τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν ἐδίδασκεν.

²² καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

²⁸ Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους,

ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ²⁹ ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν.

³¹ Καὶ κατήλθεν εἰς Καφαρναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας. καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν·

³² καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

36. Heilung eines Besessenen.

Mark. 1 23—28.

Luk. 4 33—37.

²³ Καὶ εὐθὺς ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτι, καὶ ἀνέκραξεν ²⁴ λέγων· τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἤλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς, οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ. ²⁵ καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· φριμώθητι καὶ ἐξέλθε ἐξ αὐτοῦ. ²⁶ καὶ σπαράξαν αὐτόν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον καὶ φωνῆσαν φωνῇ καὶ ῥίψαν αὐτόν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον ἐξῆλθεν μεγάλη ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. ²⁷ καὶ ἐθαμβήθησαν

³³ Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου· ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ· ³⁴ ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἤλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ. ³⁵ καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων· φριμώθητι καὶ ἐξέλθε ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτόν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ μηδὲν βλάψαν αὐτόν. ³⁶ καὶ ἐγένετο

Mark. 1 ¹⁸ τὰ δίκτυα. ¹⁹ ἀπῆλθον. ²⁰ ἀπῆλθον. ²¹ ἀπῆλθον. ²² ἀπῆλθον. ²³ ἀπῆλθον. ²⁴ ἀπῆλθον. ²⁵ ἀπῆλθον. ²⁶ ἀπῆλθον. ²⁷ ἀπῆλθον. ²⁸ ἀπῆλθον. ²⁹ ἀπῆλθον. ³⁰ ἀπῆλθον. ³¹ ἀπῆλθον. ³² ἀπῆλθον. ³³ ἀπῆλθον. ³⁴ ἀπῆλθον. ³⁵ ἀπῆλθον. ³⁶ ἀπῆλθον. ³⁷ ἀπῆλθον. ³⁸ ἀπῆλθον. ³⁹ ἀπῆλθον. ⁴⁰ ἀπῆλθον. ⁴¹ ἀπῆλθον. ⁴² ἀπῆλθον. ⁴³ ἀπῆλθον. ⁴⁴ ἀπῆλθον. ⁴⁵ ἀπῆλθον. ⁴⁶ ἀπῆλθον. ⁴⁷ ἀπῆλθον. ⁴⁸ ἀπῆλθον. ⁴⁹ ἀπῆλθον. ⁵⁰ ἀπῆλθον. ⁵¹ ἀπῆλθον. ⁵² ἀπῆλθον. ⁵³ ἀπῆλθον. ⁵⁴ ἀπῆλθον. ⁵⁵ ἀπῆλθον. ⁵⁶ ἀπῆλθον. ⁵⁷ ἀπῆλθον. ⁵⁸ ἀπῆλθον. ⁵⁹ ἀπῆλθον. ⁶⁰ ἀπῆλθον. ⁶¹ ἀπῆλθον. ⁶² ἀπῆλθον. ⁶³ ἀπῆλθον. ⁶⁴ ἀπῆλθον. ⁶⁵ ἀπῆλθον. ⁶⁶ ἀπῆλθον. ⁶⁷ ἀπῆλθον. ⁶⁸ ἀπῆλθον. ⁶⁹ ἀπῆλθον. ⁷⁰ ἀπῆλθον. ⁷¹ ἀπῆλθον. ⁷² ἀπῆλθον. ⁷³ ἀπῆλθον. ⁷⁴ ἀπῆλθον. ⁷⁵ ἀπῆλθον. ⁷⁶ ἀπῆλθον. ⁷⁷ ἀπῆλθον. ⁷⁸ ἀπῆλθον. ⁷⁹ ἀπῆλθον. ⁸⁰ ἀπῆλθον. ⁸¹ ἀπῆλθον. ⁸² ἀπῆλθον. ⁸³ ἀπῆλθον. ⁸⁴ ἀπῆλθον. ⁸⁵ ἀπῆλθον. ⁸⁶ ἀπῆλθον. ⁸⁷ ἀπῆλθον. ⁸⁸ ἀπῆλθον. ⁸⁹ ἀπῆλθον. ⁹⁰ ἀπῆλθον. ⁹¹ ἀπῆλθον. ⁹² ἀπῆλθον. ⁹³ ἀπῆλθον. ⁹⁴ ἀπῆλθον. ⁹⁵ ἀπῆλθον. ⁹⁶ ἀπῆλθον. ⁹⁷ ἀπῆλθον. ⁹⁸ ἀπῆλθον. ⁹⁹ ἀπῆλθον. ¹⁰⁰ ἀπῆλθον.

Luk. 4 ³¹ Γαλιλαίας· add τὴν παραθαλάσσιον ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλείμ D ³² δαιμ. ἀκαθ. δαιμόνιον ἀκάθαρτον D ³³ ἔα ³⁴ ἔα ³⁵ ἔα ³⁶ ἔα ³⁷ ἔα ³⁸ ἔα ³⁹ ἔα ⁴⁰ ἔα ⁴¹ ἔα ⁴² ἔα ⁴³ ἔα ⁴⁴ ἔα ⁴⁵ ἔα ⁴⁶ ἔα ⁴⁷ ἔα ⁴⁸ ἔα ⁴⁹ ἔα ⁵⁰ ἔα ⁵¹ ἔα ⁵² ἔα ⁵³ ἔα ⁵⁴ ἔα ⁵⁵ ἔα ⁵⁶ ἔα ⁵⁷ ἔα ⁵⁸ ἔα ⁵⁹ ἔα ⁶⁰ ἔα ⁶¹ ἔα ⁶² ἔα ⁶³ ἔα ⁶⁴ ἔα ⁶⁵ ἔα ⁶⁶ ἔα ⁶⁷ ἔα ⁶⁸ ἔα ⁶⁹ ἔα ⁷⁰ ἔα ⁷¹ ἔα ⁷² ἔα ⁷³ ἔα ⁷⁴ ἔα ⁷⁵ ἔα ⁷⁶ ἔα ⁷⁷ ἔα ⁷⁸ ἔα ⁷⁹ ἔα ⁸⁰ ἔα ⁸¹ ἔα ⁸² ἔα ⁸³ ἔα ⁸⁴ ἔα ⁸⁵ ἔα ⁸⁶ ἔα ⁸⁷ ἔα ⁸⁸ ἔα ⁸⁹ ἔα ⁹⁰ ἔα ⁹¹ ἔα ⁹² ἔα ⁹³ ἔα ⁹⁴ ἔα ⁹⁵ ἔα ⁹⁶ ἔα ⁹⁷ ἔα ⁹⁸ ἔα ⁹⁹ ἔα ¹⁰⁰ ἔα.

ἅπαντες, ὥστε συνζητεῖν αὐτοὺς λέγοντας· τί ἐστὶν τοῦτο; διδαχὴ καινὴ κατ' ἐξουσίαν· καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ.

²⁸ καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εὐθὺς πανταχοῦ εἰς ὅλην τὴν περὶχωρον τῆς Γαλιλαίας.

θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν καὶ ἐξέρχονται;

³⁷ καὶ ἐξεπορεύετο ἡχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περὶχωρου.

37. Heilung der Schwiegermutter des Petrus.

Mark. 1 29—31.

²⁹ Καὶ εὐθὺς ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξεληθόντες ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. ³⁰ ἡ δὲ πενθερὰ Σίμωνος κατεκέειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθὺς λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. ³¹ καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν κρατήσας τῆς χειρὸς· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

Matth. 8 14. 15.

¹⁴ Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν· ¹⁵ καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἡγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτῷ.

Luk. 4 38. 39.

³⁸ Ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος. πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχόμενη πυρετῷ μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. ³⁹ καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς ἐπιτίμησεν τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν· παραχρῆμα δὲ ἀναστὰσα διηκόνει αὐτοῖς.

38. Heilungen am Abend.

Mark. 1 32—34.

³² Ὁψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυσεν ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους· ³³ καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις ἐπισυνηγμένη πρὸς τὴν θύραν. ³⁴ καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν,

Matth. 8 16. 17.

¹⁶ Ὁψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς· καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν·

Luk. 4 40. 41.

⁴⁰ Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου ἅπαντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιτιθεὶς ἐθεράπευεν αὐτούς.* ⁴¹ ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κραυγάζοντα καὶ λέγοντα ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.** καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

* Mark. 6 5b (n. 65): εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν.

** Mark. 3 11 (n. 47): Καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν, προσέπιπτον αὐτῷ καὶ ἤκραζον λέγοντα ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Mark. 1 ²⁷ αὐτοὺς NB 4it] πρὸς ἑαυτοὺς ACD.. min it syrsin | τί ἐστὶν τοῦτο] om D 7min | διδ.— καὶ NB L 33 102] τίς ἡ διδ. ἡ καινὴ αὕτη; ὅτι κατ' ἐξ. καὶ (A) CΓΔ.. min 4it vg pesch phil go; τίς ἡ διδαχὴ ἐκείνη ἡ καινὴ αὕτη ἡ ἐξουσία ὅτι καὶ D ²⁸ πανταχοῦ N^c BCL 69 124 beq cop] om N^a ADΓ.. min 6it vg syrsin pesch phil arm go ²⁹ ἐξεληθόντες ἦλθον N^c ACL.. min vg cop pesch phil] ἐξεληθὼν ἦλθεν BD min fg¹ arm aeth ³¹ ἤγειρε.—χειρὸς] ἐκτείνας τὴν χεῖρα κρατήσας ἤγειρεν αὐτὴν Dbqf ³² ἔδυσεν BD 28] ἔδυν N^c AC.. min ³⁴ αὐτόν N^c AD.. min 8it vg syrsin pesch go] add Χριστὸν εἶναι BCG L.. min ff¹g¹l cop aeth arm phil

Matth. 8 ¹⁵ αὐτῷ N^c BC.. min kq phil go arm] αὐτοῖς LΔ 1 33 it vg syrsin cur pesch cop aeth ¹⁶ ἐξέπ. ἡχος] ἐξῆλθεν ἡ ἀκοή D ³⁸ Σίμωνος 1°] add καὶ Ἀνδραῖον D 6it | συνεχ.] κατεχομένη D ³⁹ ἐπιστὰς] ἐπισταθείς D | παραχρ.—αὐτοῖς] παραχρῆμα, ὥστε ἀναστὰσαν αὐτὴν διακονεῖν αὐτοῖς D ⁴⁰ δύνοντος] δούσαντος D⁸⁷ it vg | ἔθερε BD it vg pesch phil] ἐθεράπευσεν N^c AC.. min ⁴¹ ἐξήρχ. ABD.. min] ἐξήρχοντο N^c C 1 33 Or | κραυγ. AD 13 69 124 346] κρᾶζοντα N^c (-των N^a) BC.. | καὶ λέγοντα] om L* | ὁ υἱὸς τ. θ. N^c BCD.. 33 130 220 it vg cop syrsin arm] pm ὁ Χριστὸς A Q.. min fq go pesch phil aeth

39. Jesus verläßt Kapernaum.

Mark. 1 35—38.

Luk. 4 42. 43.

³⁵ Καὶ πρωτὶ ἔννυχα ἴκων ἀναστὰς ἐξῆλθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον, κακεῖ προσηύχετο.
³⁶ καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ,
³⁷ καὶ εὗρον αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι πάντες ζητοῦσίν σε. ³⁸ καὶ λέγει αὐτοῖς· ἄγωμεν ἀλλαχοῦ εἰς τὰς ἐρημίας κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξῆλθον.

⁴² Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν.
⁴³ ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι καὶ ταῖς ἐτείραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαι με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἀπεστάλην.

40. Jesu Wirken in Galiläa.

Mark. 1 39.

Matth. 4 23.

Luk. 4 44.

³⁹ Καὶ ἦλθεν κηρύσσειν εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν

²³ Καὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

⁴⁴ Καὶ ἦν κηρύσσειν εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Ἰουδαίας.

καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

Matth. 9 35.

³⁵ Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων τὰς νόσους, διδάσκων* ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

41. Heilung eines Aussätzigen.

Mark. 1 40—45.

Matth. 8 1—4.

Luk. 5 12—16.

⁴⁰ Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρῶς παρακαλῶν αὐτὸν καὶ γονυπετῶν λέγων αὐτῷ ὅτι ἐὰν θέλῃς δύνασαι με καθαρίσαι. ⁴¹ καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἥψατο καὶ λέγει αὐτῷ· θέλω, καθαρίσθῃτι. ⁴² καὶ εὐθὺς ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη. ⁴³ καὶ ἐμβριμῆσάμενος αὐτῷ εὐθὺς ἐξέβαλεν αὐτόν, ⁴⁴ καὶ λέγει αὐτῷ· ὅρα μηδενὶ μὴδὲν εἶπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε σεαυ-

¹ Καταβάντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. ² καὶ ἰδοὺ λεπρῶς προσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων· κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι. ³ καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ λέγων· θέλω, καθαρίσθῃτι. καὶ εὐθὺς ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.

¹² Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας· ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων· κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι. ¹³ καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ λέγων· θέλω, καθαρίσθῃτι· καὶ εὐθὺς ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.

⁴ καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὅρα μηδενὶ εἶπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε

¹⁴ καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελ-

* Mark. 6 6b (n. 66): Καὶ περιῆγεν τὰς νόσους κύκλῳ διδάσκων.

Mark. 1 ³⁵ καὶ ἀπῆλθεν NACD.. min 5it cop phil arm aeth go Or] om B 5min ff²g¹ ³⁹ ἀλλαχοῦ NBC²L 33 cop arm aeth] om AD.. min it vg syrsin pesch phil go ⁴⁰ καὶ γονυπ. NL 4min arm] om BD. 102 124 5it; add αὐτόν AC.. min syrsin phil cop aeth arm | δύνασαι] δύνη B ⁴¹ σπλαγχν.] ὀργισθεὶς D aff² | αὐτῷ ABCD.. min it vg phil cop] om N 1 209 eff² pesch ⁴² καὶ 1° NBDL 4min 6it cop pesch etc.] add ἐπόντος αὐτοῦ ACT.. min 4it vg phil arm aeth go

Matth. 8 ¹ καταβ. δὲ αὐτοῦ BC] καὶ καταβ. αὐτοῦ Z; καταβάντι δὲ αὐτῷ N^oL min ³ ἐκαθερ. B^oEL..] ἐκαθαρίσθη NC min ⁴ λέγει] εἶπεν N^ok ⁹ ³⁵ καὶ κηρύσσει] καὶ om N | μαλακίαν BC^oD 50min it vg sah cop syrsin pesch phil go aeth Chr] add ἐν τῷ λαῷ N^oL.. min cg¹ 2vg arm; add καὶ πολλοὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ N^o (om πολλοί) L 10min 4it

Luk. 4 ⁴² κατεῖχον] ἐπέχον D ⁴⁴ Ἰουδαίας NBCL. 20min syrsin phil cop] Γαλιλαίας AD.. min it vg pesch arm aeth go ⁵ ¹² πλήρ. λέπρας] λεπρός D | πεσών] ἐπεσαν De, om ἐδεήθη αὐτοῦ ¹³ λέγων NBDCL min] εἰπών AEH..

τὸν δεῖξον τῷ ἱερεὶ καὶ προσ-
ένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ
σου ὃ προσέταξεν Μωϋσῆς εἰς
μαρτύριον αὐτοῖς.

⁴⁵ ὁ δὲ ἐξεληθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ δια-
φημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι
φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἔξω ἐπ' ἐρήμοις
τόποις ἦν· καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πάντοθεν.

σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεὶ καὶ
προσένεγκον τὸ δῶρον ὃ προσ-
έταξεν Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον
αὐτοῖς.

¹⁵ διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ
συνήρχοντο ὅχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θεραπευέσθαι
ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν· ¹⁶ αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν
ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος.

θὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεὶ,
καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθα-
ρισμοῦ σου καθὼς προσέταξεν
Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

42. Heilung eines Gichtbrüchigen in Kapernaum.

Mark. 2 1—12.

¹ Καὶ εἰσελθὼν πάλιν εἰς Κα-
παρναοὺμ δι' ἡμερῶν ἠκούσθη ὅτι
ἐν οἴκῳ ἐστίν. ² καὶ συνήχθησαν
πολλοί, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ
πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς
τὸν λόγον.

³ Καὶ ἔρχονται φέροντες πρὸς
αὐτὸν παραλυτικὸν αἰρούμενον ὑπὸ
τεσσάρων.

⁴ καὶ μὴ δυνάμενοι προσενέ-
γει αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἀπε-
στέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ
ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον
ὅπου ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.

⁵ Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν
πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλ-
υτικῷ· τέκνον, ἀφίενταί σου αἱ
ἁμαρτίαι. ⁶ ἦσαν δὲ τινες τῶν
γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ
διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις
αὐτῶν· ⁷ τί οὕτως οὕτως λαλεῖ;
βλασφημεῖ· τίς δύναται ἀφίεναι
ἁμαρτίας εἰ μὴ εἷς ὁ θεός; ⁸ καὶ
εὐθύς ἐπιγνούς ὁ Ἰησοῦς τῷ
πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως δια-
λογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, λέγει αὐτοῖς·

Matth. 9 1—8.

¹ Καὶ ἐμβὰς εἰς πλοῖον διεπέ-
ρασεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν
πόλιν.

² Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐ-
τῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης
βεβλημένον.

καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν
πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παρα-
λυτικῷ· θάρσει, τέκνον, ἀφίεν-
ται σου αἱ ἁμαρτίαι. ³ καὶ
ἰδοὺ τινες τῶν γραμματέων
εἶπαν ἐν ἑαυτοῖς·
οὗτος
βλασφημεῖ.

⁴ καὶ εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς
τὰς ἐν-
θυμήσεις αὐτῶν εἶπεν·

Luk. 5 17—26.

¹⁷ Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμε-
ρῶν καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων, καὶ
ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομο-
διδάσκαλοι οἱ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ
πάσης κόμης τῆς Γαλιλαίας καὶ
Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ· καὶ δύ-
ναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι
αὐτόν.

¹⁸ Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες
ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παρα-
λελυμένος, καὶ ἐξήτουν αὐτὸν εἰς-
ενεργεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ.
¹⁹ καὶ μὴ εὐρόντες ποίας εἰσενέ-
γκωσιν αὐτόν διὰ τὸν ὄχλον, ἀνα-
βάντες ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ τῶν κερά-
μων καθήκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινι-
δίῳ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ
Ἰησοῦ. ²⁰ καὶ ἰδὼν τὴν
πίστιν αὐτῶν εἶπεν·

ἄνθρωπε, ἀφίενται
σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. ²¹ καὶ ἤρ-
ξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμμα-
τεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι λέγοντες· τίς
ἐστιν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφη-
μίας; τίς δύναται ἁμαρτίας
ἀφίεναι εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεός;
²² ἐπιγνούς δὲ ὁ Ἰησοῦς
τοὺς δια-
λογισμοὺς αὐτῶν ἀποκριθεὶς εἶπεν

Mark. 1 ⁴⁵ πολλά] om D it vg | φαν. εἰς πόλιν εἰσελθεῖν ABΓΔ.. min it 3vg phil arm go] εἰς πόλ.
φαν. εἰσελθ. NCL 4min cop; φαν. εἰσελθ. εἰς πόλ. D vg pesch | ἦν] om B 102; ἦν καὶ om be | πάντοθεν
NABCD.. min] πανταχούθεν EG.. min

2 ¹ ἐν οἴκῳ NBDL.. it vg] εἰς οἶκον AC.. min ² καὶ ¹⁰ NBL] add εὐθέως ACD.. min 7it phil go
⁴ προσενέγκαι NBL min vg etc.] προσεγγίσει ACD.. min it pesch arm go | ἐξορύξ.] om D it pesch aeth
⁶ τέκνον] pm θάρσει C; τέκν. μου N* cop ⁷ τί] ὅτι B | βλασφ. NBDL 6it vg] βλασφημίας AC.. min
⁸ οὕτως] om B 102 ag¹; add αὐτοῖ AC.. min

Matth. 9 ⁴ εἰδὼς BM min sah etc.] ἰδὼν NCD.. it vg cop
Luk. 5 ¹⁴ εἰς μαρτ. αὐτ.] ἵνα εἰς μαρτύριον ἢ ὅμιν τοῦτο D (ἦν statt ἦ) 6it Tert Amb; ἵνα εἰς μαρτ. ἦς
αὐτοῖς syrsin; add ὁ δὲ ἐξεληθὼν ἤρξατο κηρύσσειν καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι δύνασθαι αὐτὸν φανερώς
εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλὰ ἔξω ἦν ἐν ἐρήμοις τόποις· καὶ συνήρχοντο πρὸς αὐτόν· καὶ ἦλθεν πάλιν εἰς Καπαρ-
ναοὺμ D ¹⁵ θεραπευ. NBC*DL 10min it vg cop syrsin pesch arm aeth] add ὅπ' αὐτοῦ (A ἀπ') C*EH.. min
phil go ¹⁷ ἡμερ.—ἐληλυθότες] ἡμερ. αὐτοῦ διδάσκοντος συνελθεῖν τοὺς Φαρισαίους καὶ νομοδιδασκάλους· ἦσαν
δὲ συνεληλυθότες D | αὐτόν NB. aeth] αὐτούς ACD.. min it vg syrsin pesch phil cop arm ¹⁸ θεῖναι
NACD..] add αὐτόν BL* syrr ¹⁹ ἀναβάντες—κλινιδίῳ] ἀνέβησαν ἐ. τ. δ. καὶ ἀποτεγάζαντες τοὺς κερά-
μους ὅπου ἦν καθ. τὸν κράββατον σὺν τῷ παραλυτικῷ D | διὰ τ. κερ.] om syrsin | τοῦ Ἰησ.] πάντων B
²¹ λέγοντες] pm ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν D 6it ²² εἶπ. πρ. αὐτ.] λέγει αὐτοῖς D

τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ⁹ τί ἐστὶν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ· ἀφίενται σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν· ἔγειρε καὶ ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει; ¹⁰ ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφίεναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς, — λέγει τῷ παραλυτικῷ· ¹¹ σοὶ λέγω, ἔγειρε ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ ἔπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. ¹² καὶ ἡγεῖσθαι καὶ εὐθὺς ἄρας τὸν κράβαττον ἐξῆλθεν ἔμπροσθεν πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν λέγοντας ὅτι οὕτως οὐδέποτε εἶδαμεν.

ἵνα τί ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ⁵ τί γὰρ ἐστὶν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν· ἀφίενται σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν· ἔγειρε καὶ περιπάτει; ⁶ ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας — τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ· ἔγειρε ἄρον σου τὴν κλίνην καὶ ἔπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. ⁷ καὶ ἐγεῖσθαι ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. ⁸ ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

πρὸς αὐτοὺς· τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ²³ τί ἐστὶν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν· ἀφίενται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν· ἔγειρε καὶ περιπάτει; ²⁴ ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας, εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ· σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἄρας τὸ κλινίδιον σου πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. ²⁵ καὶ παραχοῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ὃ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ δοξάζων τὸν θεόν. ²⁶ καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου λέγοντες ὅτι εἶδομεν παράδοξα σήμερον.

43. Berufung des Levi (Matthäus).

Mark. 2 13—17.

Matth. 9 9—13.

Luk. 5 27—32.

¹³ Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς. ¹⁴ Καὶ παράγων εἶδεν Λευεὶν τὸν τοῦ Ἀλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. ¹⁵ Καὶ γίνεται κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συναρέκιντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθουν αὐτῷ. ¹⁶ καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων ἰδόντες ὅτι ἐσθίει μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ τελωνῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει;* ὑμῶν;*

⁹ Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Μαθθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. ¹⁰ Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακεῖμενον ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἔλθόντες συναρέκιντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ¹¹ καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;*

²⁷ Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν, καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι Λευεὶν καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀκολούθει μοι. ²⁸ καὶ καταλιπὼν πάντα ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. ²⁹ Καὶ ἐποίησεν δοχὴν μεγάλην Λευεὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος πολὺς τελωνῶν καὶ ἄλλων οἱ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι. ³⁰ καὶ ἐγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγοντες· διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;*

* Bgl. Luk. 15 1. 2 (n. 100).

Mark. 2 ⁹ ἔγειρε sACD... ἐγείρον BL 28 | καὶ ἄρον sAB... min etc.] om καὶ CD⁶⁷ L min vg pesch arm | περιπάτει ABC... min verss] ἔπαγε sD (add εἰς τὸν οἶκόν σου)... ¹² λέγοντας] om Bb; καὶ λέγειν D ¹³ παρὰ ABCD... εἰς s* ¹⁴ Λευεῖν] Ἰάκωβον D 13 69 124 6it ¹⁵ γίνεται sBL] ἐγένετο ACD... min | κατακεῖσθαι sBL min] pm ἐν τῷ AC... min; κατακειμένων αὐτῶν D 5it | ἠκολ. sB... ἠκολούθησεν ACD... ¹⁶ καὶ οἱ γρ. τ. Φ. 124] καὶ γρ. τ. Φ. sBLΔ 33 b cop (BΔ cop om καί); καὶ οἱ γρ. καὶ οἱ Φ. ACD... min it vg | ἰδόντες ABC... min it vg] pm καὶ sLΔ 33 b cop; καὶ εἶδαν D | ὅτι ἐσθίει B 33 81 3it pesch] ὅτι ἡσθίεν sDL 3it vg; αὐτὸν ἐσθίουσα AC... min | ἐσθίει ²⁹ sBD 3min 4it] add καὶ πίνει AC... min CEF... ⁹ ἠκολούθησεν BC... -θει sD 3min ¹⁰ καὶ ²⁰ BC... min] om sD 6it vg ¹¹ ἐσθίει] add καὶ πίνει M 50min

Luk. 5 ²² ὑμῶν] add πονηρὰ D ²⁴ παραλελ. AB... min] παραλυτικῷ sCD... min | τὸ κλιν.] τὸν κράβαττον D ²⁵ εἰ, ὃ κατεκ.] τὴν κλίνην De pesch ²⁶ καὶ ¹⁰ — θεόν] om DMX 15min e ²⁷ καὶ — καθήμενον] καὶ ἐλθὼν πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν τὸν ἀκολουθοῦντα αὐτῷ ὄχλον ἐδίδασκεν καὶ παράγων εἶδεν Λευεὶν τὸν τοῦ Ἀλφαίου καθ. D ²⁸ Λευεῖς] Λευεὶ D | οἱ ἦσαν μετ' αὐτῶν (αὐτοῦ B* 1 22) κατακ.] ἀνακειμένων De ³⁰ καὶ ἁμαρτ. sABL... min it vg pesch phil hier cop] om C* D

¹⁷ καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· οὐ χρειαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες·

οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς.

¹² ὁ δὲ ἀκούσας εἶπεν· οὐ χρειαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. ¹³ πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν· ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν·* οὐ γὰρ ἤλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς.

³¹ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς· οὐ χρειαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες·

³² οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

44. Die Fastenfrage.

Mark. 2 18—22.

¹⁸ Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες. καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ· διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν;

¹⁹ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν νηστεύειν; ὅσον χρόνον ἔχουσιν τὸν νυμφίον μετ' αὐτῶν, οὐ δύνανται νηστεύειν. ²⁰ ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

²¹ Οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφον ἐπιράπτει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μή, αἶρει τὸ πλήρωμα ἀπ' αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χειρὸν σχίσμα γίνεται. ²² καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήξει ὁ οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ ὁ οἶνος ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοί. [ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς.]

Matth. 9 14—17.

¹⁴ Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου

λέγοντες· διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν, οἱ δὲ μαθηταὶ σου οὐ νηστεύουσιν;

¹⁵ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν.

¹⁶ Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφον ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἶρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χειρὸν σχίσμα γίνεται. ¹⁷ οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπόλλυνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.

Luk. 5 33—39.

³³ Οἱ δὲ εἶπαν πρὸς αὐτόν· οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν πυκνὰ καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν.

³⁴ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς· μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν, ποιῆσαι νηστεύσαι;

³⁵ ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. ³⁶ Ἐλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα ἀπὸ ἱματίου καινοῦ σχίσας ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱματίον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίσει καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνήσεται τὸ ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ. ³⁷ καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ³⁸ ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.

* Bgl. Matth. 12 7 (n. 45).

Mark. 2 ¹⁷ αὐτοῖς] om D 1 209 6it; add ὅτι B 4 ¹⁸ Φαρισαῖοι NABCD.] τῶν Φαρισαίων EFL. . 1 33 4it pesch aeth | σοὶ μαθηταὶ ACDL. . min] om μαθ. B 3 min; μαθ. σου N 4 min om D 1 33 118 209. . 6it pesch aeth ²⁰ ἐν ἐκ. τ. ἡμέρᾳ NABCD. .] ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις Γ. . min 8it vg cop ²¹ ἐπιράπτει] ἐπισυνράπτει D ²² ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοί BL 102 cop] καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται D 5it; ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται NAC. . min 6it vg syrsin; ἐκχ. κ. οἱ ἀσκοὶ L 102 | add ἀλλὰ — καινοὺς N* B 102; ἀλλὰ — καινοὺς βλητέον ACL. . min 7it vg cop pesch phil arm aeth go Matth. 9 ¹² ἰατροῦ] ἰατρῶν N ¹³ ἁμαρτ. NBD. . min 8it vg] add εἰς μετάνοιαν CEL. . min 3it syrsin sah cop ¹⁴ νηστ. N* B 2 min] add πολλὰ CDL. . min verss; σπουδαίως syrsin ¹⁵ νυμφῶνος] νυμφίον D | πενθεῖν] νηστεύειν D 9it sah pesch | νηστεύουσιν] add ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις D 6it ¹⁷ ῥήγνυνται — ἀπόλλυται] ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκοὺς καὶ ὁ οἶνος ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοὶ Dk | ἀπόλλυνται N B min f vg sah cop pesch phil go] ἀπολοῦνται CEL. . min it arm aeth Luk. 5 ³³ ἐλήλ.] ἤλθον D 1 28 157 | ἁμαρτ.] ἀσεβεῖς N* ³⁴ οἱ δὲ σοὶ ἐσθ. κ. πίν.] οἱ δὲ μαθηταὶ σοῦ οὐδὲν τούτων ποιοῦσιν D ³⁵ μὴ δύνασθε — ποιῆσαι] μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τ. ν., ἐφ' ὅσον ἔχουσιν τὸν νυμφίον μεθ' ἑαυτῶν De | νηστεύσαι N* BX 28] νηστεύειν N* ACD. . min ³⁷ τοὺς ἀσκοὺς] add τοὺς παλαιούς D cop arm ³⁸ βλητέον N* ABC. . min vg] βάλλουσιν N* D 9it pesch phil aeth; add καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται (Dae τηροῦνται) ACD. . min verss

³⁹ καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν θέλει νέον· λέγει γάρ· ὁ παλαιὸς χρηστός ἐστιν.

45. Das Ährenausraufen am Sabbat.

Mark. 2 23—28.

Matth. 12 1—8.

Luk. 6 1—5.

²³ Καὶ ἐγένετο αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασιν παραπορεύεσθαι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχνας. ²⁴ καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ· Ἰδε τί ποιοῦσιν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεστιν;

²⁵ καὶ λέγει αὐτοῖς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ, ὅτε χρεῖαν ἔσχεν καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; ²⁶ πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάδαρ ἄρχιερέως καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ τοὺς ἱερεῖς, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσιν;

²⁷ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, καὶ οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον· ²⁸ ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

¹ Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἔπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασιν διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχνας καὶ ἐσθίειν. ² οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπαν αὐτῷ· Ἰδοὺ οἱ μαθηταὶ σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. ³ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς·

οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ ὅτε ἐπείνασεν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; ⁴ πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, ὃ οὐκ ἔστιν ἡν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις;

⁵ ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσιν καὶ ἀναιτίοι εἰσιν; ⁶ λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε. ⁷ εἰ δὲ ἐγνώκατε τί ἐστιν· ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσιάν*, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους.

⁸ κύριος γάρ ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

¹ Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ σπορίμων, καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἥσθιον τοὺς στάχνας ψάλλοντες ταῖς χερσίν. ² τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπαν·

τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν;

³ καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησεν Δαυεὶδ ὅποτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες; ⁴ ὥς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ

καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως λαβὼν ἔφαγεν καὶ ἔδωκεν τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;

⁵ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς·

κύριός ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

* Bgl Matth. 9 13 (n. 43).

Mark. 2 ²³ παραπορ. sAL.. min] διαπορεύεσθαι BCD | ὁδὸν ποιεῖν] ὁδοποιεῖν BGH | ἤρξ.—στάχνας] ἤρξαντο τίλλειν τ. στ. D; ἥσθιον στ. syrsin ²⁴ αὐτῷ] om Dei ²⁵ καὶ add αὐτός A.. min; add ἀποκριθεὶς Da ²⁶ πῶς] om BD 102 | τοὺς ἱερεῖς sBL] τοῖς ἱερεῦσιν ACD (add μόνοις).. min ²⁷ καὶ ἔλ. αὐτοῖς] λέγω δὲ ὑμῖν Daceff²¹ | τὸ σάββ. 1^ο... ὥστε] om Daceff²² g¹i | ἐγένετο] ἐκτίσθη 1 131 209 pesch | καὶ οὐχ — σάββ.] om syrsin

Matth. 12 ¹ σάββασιν] σαββάτοις B ⁴ ἔφαγον sB] ἔφαγεν CD.. min it vg cet. ⁵ τοῖς σάββασιν] pm ἐν CD ⁶ μεῖζον sBD.. min syrsin cop] μεῖζον CLΔ.. it vg etc.

Luk. 5 ³⁹ om Dabceff²¹ (Eus) | καὶ] om s^cB | θέλει sBC^sL min cop arm aeth] pm εὐθέως A.. min 4it vg pesch phil go | χρηστός sBL 157 225 cop pesch] χρηστότερος AC.. min it vg phil etc.

6 ¹ σαββάτῳ sBL min 6it cop pesch hier aeth] add δευτεροπρώτῳ ACD.. min 5it vg go phil arm | καὶ ἔτιλλον οἱ μαθ. αὐτ.] οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο τίλλειν D ² τί — σάββασιν] εἰδὲ, τί ποιοῦσιν οἱ μαθηταὶ σου τοῖς σάββασι, ὃ οὐκ ἔξεστιν D | ἔξεστιν B 69 it vg arm] add ποιεῖν sACL.. q cop pesch phil hier go aeth ³ ὅποτε AEH.. min] ὅτε sBCD | ὄντες AC.. min go phil] om sBD. min cop pesch hier ⁴ ὥς s^cAC.. min phil hier] om BD Epiph; πῶς s^cLX 1 13 33 etc. | λαβὼν BC^s. 33] om sD. 1 13 69 .. hier arm aeth Ir; ἔλαβεν καὶ AC^s.. min it vg go phil | ἔδωκεν BL 1 112 it vg cop pesch arm go] add καὶ sAD.. min hier phil aeth ⁵ αὐτοῖς s^cB 1 131 arm aeth] add ὅτι s^cA D min it vg go cop | τ. σαββ. ὁ υἱ. τ. ἀνθρ. sB pesch hier cop aeth] ὁ υἱ. τ. ἀνθρ. καὶ τ. σαββ. ADL.. min it vg phil arm go | D [itell B. 5 hinter B. 10; auf B. 4 folgt: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ θεασάμενός τινα ἐργαζόμενον τῷ σαββάτῳ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπε, εἰ μὲν οἶδας τί ποιεῖς, μακάριος εἶ· εἰ δὲ μὴ οἶδας, ἐπικατάρατος καὶ παραβάτης εἶ τοῦ νόμου

46. Θειλung einer verdorrten Hand am Sabbat.

Mark. 3 1—6.

Matth. 12 9—14.

Luk. 6 6—11.

¹ Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς συναγωγὴν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα· ² καὶ παρετήρουν αὐτόν

εἰ τοῖς σάββασιν θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

³ καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν χεῖρα ἔχοντι ξηράν· ἔγειρε εἰς τὸ μέσον.

⁴ καὶ λέγει αὐτοῖς· ἔξεστιν τοῖς σάββασιν ἀγαθὸν ποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτείνειν; οἱ δὲ ἐσιώπων.* ⁵ καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συνλυπούμενος ἐπὶ τῇ παρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ἔκτεινον τὴν χεῖρα, καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ.

⁶ καὶ ἐξεληθόντες οἱ Φαρισαῖοι εὐθὺς μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν συμβούλιον ἐδίδουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

⁹ Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. ¹⁰ καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος χεῖρα ἔχων ξηράν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν λέγοντες· εἰ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν θεραπεύσαι; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

¹¹ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τίς ἔσται ἔξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἔξει πρόβατον ἓν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσῃ αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; ¹² πόσω οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου.*

ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν.

¹³ τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ἔκτεινόν σου τὴν χεῖρα, καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη

ὕγις ὡς ἡ ἄλλη. ¹⁴ ἐξεληθόντες δὲ οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

⁶ Ἐγένετο δὲ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκεῖ καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά· ⁷ παρετηροῦντο δὲ αὐτόν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύει, ἵνα εὐρωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ. ⁸ αὐτὸς δὲ ᾗδει τοὺς διλογισμοὺς αὐτῶν, εἶπεν δὲ τῷ ἀνδρὶ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα· ἔγειρε καὶ στήθι εἰς τὸ μέσον· καὶ ἀναστὰς ἔστη.

⁹ εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς· ἔπερωτῶ ὑμᾶς εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι;* ¹⁰ καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς

εἶπεν αὐτῷ· ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ.

¹¹ αὐτοὶ δὲ ἐπληρώθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους τί ἂν ποιήσαιεν τῷ Ἰησοῦ.

* Luk. 14 3. 4 (n. 131): Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους λέγων· ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσαι ἢ οὐ; ⁴ οἱ δὲ ἡσώχασαν.

** Luk. 14 5 (n. 131): Καὶ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς εἰς φρέαρ πεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτόν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

Luk. 13 15. 16 (n. 128): Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν· ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βόυν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; ¹⁶ ταύτην δὲ θνητέρα ἄβραμ οὐκ εὐχόμενος ἔδωκεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτώ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

Mark. 3 ¹ ἐξηρ. ξηράν D ² παρετήρουν ABC³L.. min] παρετηροῦντο AC⁴D min | τοῖς σάββ. ABL.. min go] ἐν τ. σάββ. SC⁵D min | θεραπεύσει ABCDL.. min] θεραπεύει S⁶ΔΣ 271 ⁷ τ. χ. ἐχ. BL 102 a cop aeth phil] τ. χ. ἐχ. SC⁸Δ 33 etc. ⁸ ἄγαθον ποιῆσαι S⁹Debdg¹⁰] ἀγαθοποιῆσαι ABC¹¹L.. min it vg ⁹ παρώσει νεκρώσει Dccf¹²i syrsin | χεῖρα B.. min] add σου SACD.. min verss | αὐτοῦ] add ὑγιᾶς ὡς ἡ ἄλλη C¹³L.. min ¹⁰ ἐδίδουν BL 13 28 69 124 346] ἐποίησαν SC¹⁴Δ 81 238; ἐποίουν AP.. min it vg; ποιούντες D¹⁵e

Matth. 12 ¹⁰ θεραπεύσαι S¹⁶DL min] θεραπεύειν BCΣ.. min ¹¹ ἔσται SB.. min eg¹⁷ vg phil] om C¹⁸LX 61 124 ff¹⁹ 2; ἐστίν D 20 min fkg.

Luk. 6 ⁶ Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ πάλιν εἰς τὴν συναγωγὴν σαββάτῳ, ἐν ᾗ ἦν ἄνθρωπος ξηρὰν ἔχων τὴν χεῖρα D ⁷ δέ] om D | αὐτόν SBD.. min pesch phil cop arm aeth] om AΔ.. min it vg go | θεραπεύει S⁸ADL.. min] θεραπεύσει BXΔ.. min cop ⁸ ᾗδει — εἶπεν] γεννώσκων — λέγει Dbf | ἐστη] ἐστάθη D ⁹ ἀπολέσαι SBDL.. min it vg cop pesch hier arm go] ἀποκτείνει AΔ.. phil aeth; add οἱ δὲ ἐσιώπων DA min ¹⁰ πάντ. αὐτ. αὐτ. πάντ. ἐν ὀργῇ DXΔ 1 11 22 262 | ὁ δέ] καὶ D it vg pesch hier | ἐποίησεν] ἐξέτεινεν S¹¹DX min it vg go cop pesch arm aeth | αὐτοῦ] add ὡς καὶ ἡ ἄλλη, folgt B. 5 D ¹¹ διελ. — Ἰησοῦ] διελογίζοντο πρ. ἀλλ. πῶς ἀπολέσωσιν αὐτόν D

47. Volkszudrang und Heilungen.

Mark. 3 7—12.

⁷ Καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεχώρησεν πρὸς τὴν θάλασσαν·

καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἠκολούθησεν· καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ⁸ καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, πλῆθος πολὺ, ἀκούοντες ὅσα ποιεῖ, ἦλθον πρὸς αὐτόν. ⁹ καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν·

¹⁰ πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἅψονται ὅσοι εἶχον μάστιγας. ¹¹ καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν, προσέπιπτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον λέγοντα ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.*

¹² καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιήσωσιν.

Matth. 12 15—21. 4 24. 25.

¹⁵ Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ πολλοί,

4 ²⁵ καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας,

4 ²⁴ καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, δαιμονιζομένους καὶ σεληνιαζομένους καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

¹⁶ καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν·

¹⁷ ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος·

¹⁸ ἰδοὺ ὁ παῖς μου ὃν ἠρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου· θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρῖσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ.

¹⁹ οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάζει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

²⁰ κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει,

ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νίκος τὴν κρῖσιν.

²¹ καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιούσιν.

Luk. 6 17—19.

¹⁷ Καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ,

καὶ ὄχλος πολλὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ

καὶ τῆς παραλλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, ¹⁸ οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν,

καὶ οἱ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο· ¹⁹ καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐξήτουν ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰάτο πάντας.

* Vgl. Luk. 4 41 (n. 38).

Mark. 3 ⁷ πρὸς ABCL.. min] εἰς DHP min | ἠκολούθησεν ABL.. min 3it vg cop] -θησαν SC.. ff¹; om D 28 124 7it syrsin; καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας pm SC 238 it vg, add ABL.. min cop pesch phil go ⁸ καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας] om S* 2min 3it syrsin arm | ποιεῖ BL] ἐποιεῖ SACD.. min verss ⁹ πλοιάριον] πλοῖα B ¹¹ λέγοντα ABCL.. min] λέγοντες SD. 5min ¹² ποιήσωσιν SAB* C.. min] ποιῶσιν DL. min

Matth. 4 ²⁴ καὶ — Συρίαν] om syrsin | συνεχ. BC* 13 235 cop Eus] add καὶ SDΣ.. min it vg syrcur pesch phil | κ. ἐθερ. αὐτούς] καὶ πάντας ἐθερ. Dabcs¹h syrsin cur ¹² ¹⁵ πολλοὶ SB 6it vg aeth Eus] pm ὄχλοι CDL.. min 3it cop ¹⁸ ὃν 2° S*B 115 244] εἰς ὃν EGL.. min; ἐν ᾧ C*D 1 33

Luk. 6 ¹⁷ καὶ [Ιερ. — ἦλθον] καὶ ἄλλων πόλεων ἐληλυθότων D | [Ιερ.] add καὶ Πι(ρ)ραίας S*; et trans fretum abcff¹lq ¹⁸ ἐθεραπ.] add ἅπαντες 69

48. Wahl der zwölf Apostel.

Mark. 3 13—19.

¹³ Καὶ ἀναβαίνει
εἰς τὸ ὄρος,

καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν
αὐτός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν.
¹⁴ καὶ ἐποίησεν δώδεκα ἵνα ὡσιν
μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ
αὐτοὺς κηρύσσειν

¹⁵ καὶ ἔχειν ἐξουσίαν
ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.*

¹⁶ καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα, καὶ

ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι
Πέτρον· ¹⁷ καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ
Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελ-
φὸν τοῦ Ἰακώβου, καὶ ἐπέθηκεν
αὐτοῖς ὄνομα Βοανηργές, ὃ ἐστὶν
υἱὸς βροντῆς· ¹⁸ καὶ Ἀνδρέαν
καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολο-
μαῖον καὶ Μαθθαῖον καὶ Θω-
μᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλ-
φαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμων-
α τὸν Καναναῖον
¹⁹ καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ
παρέδωκεν αὐτόν.

Matth. 10 1—4.

¹ Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς
δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ

ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων
ἀκαθάρτων ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά,
καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ
πᾶσαν μαλακίαν.*

² Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων
τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα·

πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος
Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ, καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβε-
δαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ,

³ Φίλιππος καὶ Βαρθολο-
μαῖος Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος ὁ
τελώνης, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλ-
φαίου καὶ Θαδδαῖος, ⁴ Σίμων
ὁ Καναναῖος
καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ
παραδούς αὐτόν.

Luk. 6 12—16.

¹² Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις
ταύταις ἐξελεῖν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος
προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυνκτερεύων
ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ. ¹³ καὶ
ὅτε ἐγένετο ἡμέρα,
προσεφώνησεν τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ, καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν
δώδεκα,
οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν,

¹⁴ Σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασεν
Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελ-
φὸν αὐτοῦ, καὶ Ἰάκωβον καὶ
Ἰωάννην,

καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολο-
μαῖον, ¹⁵ καὶ Μαθθαῖον καὶ Θω-
μᾶν, [καὶ] Ἰάκωβον Ἀλ-
φαίου καὶ Σίμωνα τὸν καλού-
μενον ζηλωτὴν, ¹⁶ καὶ Ἰούδαν Ἰα-
κώβου, καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς
ἐγένετο προδότης.

49. Die Bergpredigt.

1) Einleitung.

Matth. 5 1. 2.

¹ Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ κα-
θίσαντος αὐτοῦ προσήλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·
² καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς
λέγων·

Luk. 6 20a.

^{20a} Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν·

* Mark. 6 7 (n. 66): Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδον
αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.

Luk. 9 1 (n. 66): Συνκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ
δαιμόνια καὶ νόσους θεραπεύειν.

Mark. 3 ¹⁴ δώδεκα ADL.. min verss] add οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν NBC* Δ min cop aeth |
κηρύσσειν] add τὸ εὐαγγέλιον D 8 it arm ¹⁵ ἐξουσίαν] add θεραπεύειν τὰς νόσους καὶ AD Σ.; ἀσθενούντας
θεραπεύειν καὶ syrsin ¹⁶ καὶ ἐπ. τ. δώδ. NBC* Δ] om ADL.. min verss ¹⁷ ὄνομα BD^ε min pesch] ὀνό-
ματα ACL.. min verss ¹⁸ Θαδδαῖον] Λεββαῖον D 5 it ¹⁹ Ἰσκαριώθ NBCL Δ] Σκαριώθ D 8 it 2 vg;
Ἰσκαριώτην ΑΓ.. min vg cop phil go

Matth. 10 ¹ ἐξουσίαν] add κατὰ EFL min Cyr | μαλακίαν] add ἐν τῷ λαῷ L 157 bg¹ Cyr ⁸ Θαδδαῖος
NB 17 124 4 it vg sah cop] — syrsin; Λεββαῖος D 122 k Hes Or; Λεββ. ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδ. C² EFL Σ.. min
pesch phil arm aeth ⁴ Καναναῖος BCDL min it vg cop] Κανανίτης NEF.. min sah phil; add καὶ Ἰούδας
Ἰακώβου syrsin ⁵ ¹ αὐτῷ] om BOr

Luk. 6 ¹² τοῦ Θεοῦ] om D ¹⁸ προσεφώνησεν] ἐφώνησεν D 1 22 131 157 | ὀνόμ.] ἐκάλεσεν D ¹⁴ Σίμωνα]
pm πρώτων D | καὶ 1⁹] om beff² g^{1,2} lq vg cop syrsin pesch | ὀνόμ. Πέτρον] Πέτρον ἐπωνόμασεν D arm |
Ἰωάννην] add τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, οὓς ἐπωνόμασεν Βοανηργές, ὃ ἐστὶν υἱὸς βροντῆς D ¹⁵ Θωμᾶν] add τὸν
ἐπικαλούμενον Δίδυμον D | καὶ Ἰάκ.] om καὶ AX.. min 7 it vg etc. ²⁰ αὐτοῖς] om De pesch

2) Seligpreisungen (und Berufe).

Matth. 5 3—12.

³ Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

⁴ μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.

⁵ μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν.

⁶ μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

⁷ μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

⁸ μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.

⁹ μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι [αὐτοὶ] υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.

¹⁰ μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

¹¹ μακάριοι ἐστε ὅταν

ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν καὶ εὖπωσιν πᾶν πονηρὸν καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἰμοῦ. ¹² χαίrete

καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

Luk. 6 20b—26.

^{20b} Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

²¹ μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίνοντες νῦν, ὅτι γελάσετε.

²² μακάριοι ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσιν καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ²³ χαίrete ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποιοῦν τοῖς προφῆταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

²⁴ Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παρακλήσιν ὑμῶν.

²⁵ οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι νῦν, ὅτι πεινᾶσете. οὐαὶ, οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.

²⁶ οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς εὖπωσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποιοῦν τοῖς ψευδοπροφῆταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

3) Aufgabe der Jünger (Salz und Licht).

Matth. 5 13—16.

¹³ Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθῆσεται;* εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθὲν ἔξω καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

¹⁴ Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη·

Luk. 14 34. 35. 11 33.

14 ³⁴ Καλὸν οὖν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθῆσεται;* ³⁵ οὕτε εἰς γῆν οὕτε εἰς κοπρίαν εὐθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὥτα ἀκούειν ἀκούτω.

* Mark. 9 50 (n. 99): Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε;

Matth. 5 ⁴ μακ. οἱ πενθ. ... μακ. οἱ πραεῖς ... ⁵ \aleph BC Σ .. min 3it syrsin pesch phil cop arm aeth] μακ. οἱ πραεῖς ... μακ. οἱ πενθ. ... D 83 8it vg syrcur Clem Or Eus ⁹ ὅτι \aleph CD 9it vg pesch Hil] add αὐτοὶ BEK Σ .. min 2it 2vg syrcur phil cop arm aeth ¹¹ διώξωσιν BC..] διώξουσιν \aleph D Δ Σ | ψευδόμενοι \aleph BC.. min 5it vg syrcur pesch phil cop arm aeth] om D 6it syrsin Or | ἕνεκεν ἰμοῦ] ἐν. δικαιοσύνης D 47 5it; ἐν. τοῦ ὀνόματός μου it syrsin cur ¹² ἀγαλλ.] add ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ syrsin | τ. πρὸ ὑμῶν] om syrsin, add ὑπάρχοντας D; add οἱ πατέρες αὐτῶν Υ bc(k) syrsin (cur)

Luk. 6 ²⁰ μακ. οἱ πτωχ., ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασ. τῶν οὐρανῶν syrsin ²¹ χορτασθήσεσθε] χορτασθήσονται \aleph * min 6it arm aeth | γελάσετε] γελάσονται eg¹ arm aeth Tert Or Eus ²⁵ οὐαὶ — πεινᾶς.] om syrsin | νῦν 1°] om AD.. 7it vg pesch Ir | οὐαὶ 2° \aleph B.. min] add ὑμῖν AD.. min it vg ²⁶ οὐαὶ \aleph A.B.. min it vg go phil] add ὑμῖν D Δ min cop syrsin pesch arm aeth | πάντες] om DL. min vg syrsin pesch arm aeth | γὰρ] om D 29it 9vg sax | οἱ πατ. αὐτ.] om B syrsin

14 ³⁴ καὶ \aleph BD.] om A.. ³⁵ βάλλουσιν] βαλοῦσιν M min 6it vg

¹⁵ οὐδὲ καλοῦσιν λύχρον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχρίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.* ¹⁶ οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

11 ³³ Οὐδεὶς λύχρον ἄψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχρίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.*

4) Jesu Stellung zu Gesetz und Propheten.

Mattij. 5 17—20.

Luk. 16 17.

¹⁷ Μὴ νομίσητε ὅτι ἤλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἤλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. ¹⁸ ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. ¹⁹ ὃς ἂν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ²⁰ λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἂν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

¹⁷ Εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.

5) Vom Töten und von der Veröhnlichkeit.

Mattij. 5 21—24.

²¹ Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐ φονεύσεις· ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ²² ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

²³ Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ κεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ²⁴ ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθαι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

Mattij. 5 25. 26.

Luk. 12 57—59.

²⁵ Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ·

μὴ ποτέ σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ καὶ ὁ κριτὴς τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ· ²⁶ ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

⁵⁷ Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; ⁵⁸ ὥς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ ὁδὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μὴ ποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτὴς σε παραδώσει τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πρᾶκτωρ σε βαλεῖ εἰς φυλακὴν. ⁵⁹ λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

* Mark. 4 21 (n. 60⁵): Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι μήτι ἔρχεται ὁ λύχνος ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχρίαν τεθῇ;

Luk. 8 16 (n. 60⁵): Οὐδεὶς δὲ λύχνος ἄψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχρίας τίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς.

Mattij. 5 ¹⁸ ἢ μ. κεραία] om syrsin | νόμου] add καὶ τῶν προφητῶν 13 124 arm hier Ir | ἕως ἂν ²⁰ ἂν om B* ²⁰ καὶ Φαρ.] om syrsin ²² αὐτοῦ 1° sB 2min vg aeth (Or Bas) add εἰκὴ DeKΣ... min it syrsin cur pesch phil hier cop arm go Eus Cyr Cyp Lef | ῥακά BE... min] ῥακά s^oD 7it 3vg Tert Cpy ²⁴ ἔμπροσθεν] ἐπὶ syrsin ²⁶ καὶ — ὑπὸ] om syrsin | ὁ κριτὴς sB 4min k arm aeth] add σε παραδῶ (D — δώσει) EKL... min it vg syrcur pesch phil cop sah go

Luk. 11 ³³ οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον] om LGΞ 1 69 118 131 209 syrsin | φέγγος AL... min] φῶς sBCD... min 12 ⁵⁸ ἀπ' αὐτοῦ] om ἀπ' B Bas | κατασύρῃ] κατακρεῖν D 5it syrsin cur ⁵⁹ τὸ ἔσχ. λεπτὸν ἀποδῷς] ἀποδοῖς τὸν ἔσχατον κοδράντην D

6) Vom Ehebruch und Ehecheidung.

Matth. 5 27—32.

²⁷ Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· οὐ μοιχεύσεις. ²⁸ ἐγὼ δὲ ἵνα ἀπόληται ἕν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπι- σου βληθῇ εἰς γέενναν. ³⁰ καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· αὐτοῦ. ²⁹ εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἕν τῶν μελῶν σου σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου εἰς γέενναν ἀπέλθῃ.*

Luk. 16 18.

³¹ Ἐρρέθη δέ· ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.

³² ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας ποιῇ αὐ- τὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὃς ἂν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.*

¹⁸ Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν

γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.*

7) Vom Schwören.

Matth. 5 33—37.

³³ Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐκ ὀρκισθήσεσθε, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. ³⁶ μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμώσης, ὅτι οὐ δύνασαι ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμῶσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐ- μίαν τρίχα λευκὴν ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. ³⁷ ἔστω δὲ ρανῶ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ Θεοῦ· ³⁵ μήτε ἐν τῇ γῇ, ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί, οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ὅτι ὑποπόδιόν ἐστιν τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἰε- ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

8) Vom Wiederbergelten.

Matth. 5 38—42.

Luk. 6 29. 30.

³⁸ Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ³⁹ ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίζει εἰς τὴν

²⁰ Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν

* Matth. 18 8. 9 (n. 99): Εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοὶ ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν καλλὸν ἢ χαλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

⁹ καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοὶ ἐστὶν μονόφθαλμος εἰς τὴν ζωὴν εἰσελ- θεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

** Matth. 19 9 (n. 142): Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμῇσῃ ἄλλην, μοιχᾶται.

Mark. 9 43. 45. 47. 48 (n. 99): Καὶ ἐὰν σκανδαλίσῃ σε ἡ χεὶρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλὸν ἐστὶν σε καλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελ- θεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. ⁴⁵ καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίσῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλὸν ἐστὶν σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χαλόν, ἢ τοὺς δύο πό- δας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν. ⁴⁷ καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίσῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλὸν σέ ἐστὶν μονόφθαλμος εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, ⁴⁸ ὅπου ὁ σκόληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννεται.

Mark. 10 11. 12 (n. 142): Καὶ λέγει αὐτοῖς· ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν· ¹² καὶ ἐὰν αὕτη ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμήσῃ ἄλλον, μοιχᾶται.

Matth. 5 ²⁷ ἐρρέθη] add τοῖς ἀρχαίοις LMΔ min 5it vg syrcur phil ²⁸ αὐτήν BDL.. min] om K* 236 Clem Or; αὐτῆς MΣ Just Ath Or ³² πᾶς ὁ ἀπολ. xB.. 50min 6it vg go pesch phil arm aeth] ὃς ἂν ἀπολύσῃ D.. min 5it syrsin eur cop Or | καὶ ὃς — μοιχᾶται] om D 64 abk Aug; καὶ ὁ ἀπολ. γαμήσας μοιχ. B 80 ³⁷ ἔστω xD.. min] ἔσται BΣ 245 Eus | ναὶ ναί, οὐ οὐ] τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὐ οὐ Just Clem Cyr

Luk. 6 ²⁹ ἐπὶ ABL.. min] εἰς K*D Clem Or 16 ¹⁸ ἀπὸ ἀνδρὸς] om D 28 64 go syrsin pesch arm

δεξιάν *σιαγόνα* [σου], στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· ⁴⁰ καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· ⁴¹ καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἓν, ὑπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. ⁴² τῷ αἰτοῦντί σε δός, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανίσασθαι μὴ ἀποστραφῆς.

σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν χιτῶνα μὴ καλύσῃς ³⁰ παντὶ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει.

9) Von der Feindesliebe.

Matth. 5 43—48.

⁴³ Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.

⁴⁴ ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπάτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν

καὶ προσεύχεσθε

ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς·

⁴⁵ ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.

⁴⁶ ἐὰν γὰρ ἀγαπήσῃτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;

⁴⁷ καὶ ἐὰν ἀσπάσῃσθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισθὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ ἔθνηκοι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;

vgl. B. 45

⁴⁸ Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν.

Luk. 6 27. 28. 32—36.

²⁷ Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν· ἀγαπάτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, ²⁸ εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, προσεύχεσθε περὶ τῶν ἐπηρεάζόντων ὑμᾶς.

vgl. B. 35

³² καὶ εἰ ἀγαπάτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. ³³ καὶ γὰρ ἐὰν ἀγαθοποιῇτε τοὺς ἀγαθοποιούντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν.

³⁴ καὶ ἐὰν δανίσῃτε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανίζουσιν ἵνα ἀπολάβωσιν τὰ ἴσα.

³⁵ πλὴν ἀγαπάτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανίζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς.

³⁶ Γίνεσθε οἰκτίρμονες, καθὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν.

10) Vom Almofengeben.

Matth. 6 1—4.

¹ Προσέχετε δὲ τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θαυθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

² Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς

συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. ³ σοῦ δὲ ποιούντος ἐλεημοσύνην μὴ γινώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, ⁴ ὅπως ἢ σου ἢ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.

Matth. 5 ³⁹ δεξιάν] om Dk syrsin cur | *σιαγόνα* xΣ 55min 3it] add σου BD it vg; σου *σιαγ.* EGL Δ.. 3it go ⁴¹ ὑμῶν xB 7min abff¹g^{1,2}kl (vg) syrsin cur cop sax] add εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς DEKL.. min it (καλῶς — ὑμᾶς vg) go pesch phil arm aeth | τῶν xB 5min 2it syrsin cur cop aeth] add ἐπηρεάζόντων ὑμᾶς (om D 157 Eus) καὶ DEKL.. min 5it go pesch phil arm ⁴⁶ ἔχετε xBZ.. min ff¹g¹] ἔξετε D 18 124 it vg | τὸ αὐτό xBEKL.. min go pesch phil arm] οὕτως DZ 5min hk syrsin cur cop aeth ⁴⁷ om syrsin | ἀδελφοὺς, ἐθνηκοὶ φίλους, τελῶναι EKLΔ.. min phil arm go | τὸ αὐτό xB..] οὕτως EKLΔ.. min cop syrcur phil ⁴⁸ οὐράν. xBE.. 30min aff¹g²l vg phil arm aeth] ἐν τοῖς (om D*) οὐρανοῖς D*E²K.. min bedg¹hk syrsin cur pesch ⁶ 1° δέ 1° xLZ min cop pesch phil aeth] om BDEKL.. min it vg go syrcur | δικαιοσύνην] ἐλεημοσύνην EKL.. min fk phil go arm | τοῖς BEKLΣ..] om x*D 1 33 ⁴ σοι xBDZ min ff¹k vg sax cop syrcur Cyp Aug Hier] add ἐν τῷ φανερῷ EKL.. min abc fg¹hq syrsin pesch phil go arm aeth ²⁰ *σιαγόνα*] pm δεξιάν x*E* 28 Or Bas ³⁰ παντί xBKL.. min 3it pesch arm aeth] add τῷ AD.. min ²³ γὰρ x*l] om AD.. min it vg etc. | καὶ 2° xBA syrsin aeth] add γὰρ ADL.. min it vg ³⁴ ἐστίν] om Be | τὰ ἴσα] om D 7it ³⁶ μηδέν AB.. min] μηδένα xΣ sytt

11) Vom Beten.

Matth. 6 5—8.

⁵ Καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὥπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. ⁶ σὺ δὲ ὅταν προσεύχη, εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσ-ευξαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ

σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.

⁷ Προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσθε ὥστε οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. ⁸ μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδεν γὰρ ὁ πατήρ ὧν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

12) Das Vater-Unser.

Matth. 6 9—15.

Luk. 11 1—4.

⁹ Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς·
Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·
¹⁰ ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·
γενηθήτω τὸ θέλημά σου,
ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς·
¹¹ τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν
σήμερον·
¹² καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ
ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·
¹³ καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ
ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.
¹⁴ Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα
αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος·
¹⁵ ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ ὁ πατήρ
ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.*

¹ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσ-ευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπεν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· κύριε, διδάξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητάς αὐτοῦ.
² εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ὅταν προσεύχησθε, λέγετε·

Πάτερ,
ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·
ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·

³ τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν
τὸ καθ' ἡμέραν·

⁴ καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ
αὐτοὶ ἀφίμεν παντὶ ὀφείλουσι ἡμῖν·
καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.

13) Vom Fasten.

Matth. 6 16—18.

¹⁶ Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί· σκυθρωποὶ ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὥπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. ¹⁷ σὺ δὲ νηστεύων

ἄλειψαι σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νύλαι, ¹⁸ ὥπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυφαῖῳ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυφαῖῳ ἀποδώσει σοι.

* Mark. 11 25 [26] (n. 161): Καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος, ἵνα καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν. [²⁶ εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.]

Matth. 6 ⁵ προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε s* BZ 1 22 118 it vg go sah cop aeth] προσεύχη, οὐκ ἔση DEKL.. min q syrcur pesch phil ⁶ σοι] wie ⁴ ⁷ ἐθνικοί] ὑποκριταί B syrcur ⁸ ὁ πατήρ] pm ὁ θεός s* B sah | αἰτῆσαι αὐτόν] ἀνοίξαι τὸ στόμα Dh ¹⁰ ἐπὶ γῆς s BZ Σ.] ἐπὶ τῆς γῆς DEL.. min ¹² ἀφήκαμεν s* BZ] ἀφίμεν DE.; ἀφίμεν GK.. min verss ¹³ πονηροῦ] add ὅτι σου ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα iis τοὺς αἰῶνας. ἀμὴν EGL Δ.. min 3it syrcur (om x. η. δύν.) pesch phil hier aeth arm go ¹⁵ ἀνθρ. s D min it vg pesch] add τὰ παραπτώματα αὐτῶν BEGL Δ Σ.. min sah cop syrcur phil go ¹⁸ σοι s BD.. 150 min 5it vg syrcur pesch phil hier cop go] add ἐν τῷ φανερῷ E Δ min 6it aeth

Luk. 11 ² προσεύχ. | add μὴ βαττολογεῖτε ὡς οἱ λοιποὶ· δοκοῦσιν γὰρ τινες ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται· ἀλλὰ προσευχόμενοι D | πάτερ s BL (add ἡμῶν) min vg syrsin arm] add ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ACD.. min 9it syrcur pesch phil aeth | ἐλθ. ἡ βασιλ. σου] ἐλθέτω τὸ ἄγιον πνεῦμά σου ἐφ' ἡμᾶς καὶ καθαρῶς ἡμᾶς Greg Nyss (Meion fhatt ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου?); add γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς s ACD.. min 7it per tol pesch phil cop aeth ³ δίδου] δός s D min Or Cyr | τὸ καθ' ἡμ.] σήμερον D min 9it phil aeth ⁴ τὰς ἁμαρτ.] τὰ ὀφειλήματα D 131 b c ff² per tol | καὶ γὰρ] ὡς καὶ s* D 7it syrcur | αὐτοὶ] ἡμεῖς D 5it syrcur | παντὶ ὀφ. ἡμ.] τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν D 4it | πειρασμόν s* BL 10 min vg syrsin arm Or] add ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ ACD.. min 7it cop syrcur pesch phil aeth

14) Vom Schatzesammeln.

Matth. 6 19—21.

¹⁹ Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βροῦσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν· ²⁰ θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βροῦσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν· ²¹ ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά σου.

Luk. 12 33. 34.

³³ Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίξει οὐδὲ σῆς διαφθείρει· ³⁴ ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.

15) Vom Reibeklicht.

Matth. 6 22. 23.

²² Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός. ἔαν οὖν ἡ ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· ²³ ἔαν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον.

Luk. 11 34—36.

³⁴ Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός σου. ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἐστίν· ἔπᾳν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν. ³⁵ σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. ³⁶ εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον μέρος τι σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίῃ σε.

16) Vom Gottes- und Mammondienst.

Matth. 6 24.

²⁴ Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεῦν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθίσταται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει· οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῦν καὶ μαμωνᾷ.

Luk. 16 13.

¹³ Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεῦν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθίσταται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῦν καὶ μαμωνᾷ.

17) Vom Sorgen.

Matth. 6 25—34.

²⁵ Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε [ἢ τί πίητε], μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσῃσθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; ²⁶ ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχὶ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; ²⁷ τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα;

²⁸ καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἄγρου πῶς αὐξάνουσιν· οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν·

²⁹ λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ

Luk. 12 22—32.

²² Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι τί ἐνδύσῃσθε. ²³ ἡ γὰρ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. ²⁴ κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὔτε σπεύρουσιν οὔτε θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστιν ταμείον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς· πόσω μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν.

²⁵ τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ προσθεῖναι πῆχυν; ²⁶ εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε; ²⁷ κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς οὔτε νήθει οὔτε ὑφαίνει·

λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ

Matth. 6 ²¹ σου 1° 2° NB 1 28 it vg sah cop aeth sax] ὑμῶν EG... min syrcur pes h phil go | καί] om B ²² οὖν BEGLJΣ... min 4it pesch phil] om N 3it vg syrcur ²⁴ οὐδεὶς] add οἰκέτης LΔ. ²⁶ φάγητε N 1 4 22 5it vg syrcur aeth] add ἢ τί πίητε B 10min 6it cop arm; καὶ τί πίητε EGKL... min pesch phil go Luk. 11 ³⁶ σκόπει — ἐστίν] εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος, τὸ σκότος πόσον Dabeff² i ³⁰ om Dabe ff² i syrcur | τι] om CLΓ | τῇ] pm ἐν B

12 ²² αὐτοῦ ADL... min it vg etc.] om Bce | σώματι] add ὑμῶν B. 30min a sah cop pesch aeth ²³ γὰρ BD... min bce cop syr] om AEG... 7it vg phil ²⁴ τ. κόρακας] τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ Del | οὔτε — οὔτε ADL... min it vg ²⁶ μεριμνῶν ABL... min it vg syrsin cur pesch phil sah cop arm aeth] om D 64* 225 ²⁸ εἰ — λοιπῶν] καὶ περὶ τῶν λοιπῶν τί D 7it ²⁷ οὔτε νήθ. οὔτε ὑφ. Da syrsin cur Clem Tert] αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει SAB... min fg^{1,2} q vg sah cop pesch phil arm aeth

τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. ³⁰ εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὐ-
ριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως
ἀμφιένυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;
³¹ μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· τί φάγωμεν; ἢ· τί
πίωμεν; ἢ· τί περιβαλώμεθα; ³² πάντα γὰρ ταῦτα
τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν· οἶδεν γὰρ
ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων
ἐπάντων. ³³ ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν καὶ
τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προσ-
τεθήσεται ὑμῖν.
³⁴ μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὐριον, ἣ γὰρ αὐριον
μεριμνήσει ἑαυτῆς· ἀρεκτὸν τῇ ἡμέρᾳ ἣ κακία αὐτῆς.

τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. ²⁸ εἰ
δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον ὄντα σήμερον καὶ αὐ-
ριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως
ἀμφιάζει, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι.
²⁹ καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε καὶ τί
πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε· ³⁰ ταῦτα γὰρ πάντα
τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν· ὑμῶν δὲ
ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων·
³¹ πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν
αὐτοῦ, καὶ ταῦτα προσ-
τεθήσεται ὑμῖν.

³² Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι ἐνδόκησεν ὁ
πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.

18) Vom Nichten.

Matth. 7 1—5.

Luk. 6 37. 38. 41. 42.

¹ Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· ² ἐν ᾧ γὰρ κρί-
ματι κρίνετε κριθήσεσθε,
καὶ ἐν ᾧ
μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν.*
³ Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ
δοκὸν οὐ κατανοεῖς;
τῷ ἀδελφῷ σου· ἄφες ἐκβάλω τὸ
κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ
δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; ⁴ ἢ πῶς ἔρεις
βαλε πρῶτον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου τὴν δοκόν,
καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ
τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

³⁷ Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· καὶ μὴ
καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε. ἀπολύετε,
καὶ ἀπολυθήσεσθε· ³⁸ δίδετε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
μέτρον καλὸν πεπιεσμένον σεσαλευμένον ὑπερεκχυν-
νόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· ᾧ γὰρ
μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.*
⁴¹ Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ
ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; ⁴² πῶς δύνασαι λέ-
γειν τῷ ἀδελφῷ σου· ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ
κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτά, ἐκ-
βαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,
καὶ τότε διαβλέψεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκβαλεῖν.

19) Von Entweihung des Heiligen.

Matth. 7 6.

⁶ Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσίν, μηδὲ βάλητε τοὺς
μαργαρίτας ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν χοίρων, μὴ ποτε
καταπατήσουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσίν αὐτῶν καὶ
στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

20) Vom anhaltenden Gebet.

Matth. 7 7—11.

Luk. 11 5—13.

⁵ Καὶ εἴπεν πρὸς αὐτούς· τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον,
καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ εἴπῃ αὐ-
τῷ· φίλε, χρησόν μοι τρεῖς ἄρτους, ⁶ ἐπειδὴ φίλος μου

* Mark. 4 24 (n. 60°): Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· βλέπετε, τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν,
καὶ προστεθήσεται ὑμῖν.

Matth. 6 ³³ τὴν βασ. κ. τ. δικ. αὐτ. 8 g¹ km am Fus] τ. δικ. κ. τ. βασ. αὐτ. B; τ. βασ. τοῦ θεοῦ κ. τ.
δικ. αὐτ. EGKLΔΣ.. min it vg syrcur pesch phil ³⁴ ἐαυτῆς] αὐτῆς B¹ LΔ; τὰ ἐαυτῆς EKΣ..
7 ⁴ ἐκ 8 BΣ min] ἀπό EGKLΔ.. ⁶ καταπατήσουσιν BCLΣ.] -σωσιν 8 EΔ.. min
Luk. 6 ³⁷ καὶ οὐ 1° ABC.. min 6 it vg cop etc.] ἵνα ADA min acef go aeth | καὶ οὐ 2°] ἵνα Dac
eff² aeth ³⁸ ἀντιμετρ. 8 ACD..] μετρηθήσεται B¹ P min beq syrsin arm ⁴² ἀδελφέ] om D 157 7 it |
αὐτὸς — βλέπων] καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ ὑπόκειται D 7 it 11 ⁵ πρὸς αὐτούς] om Dc Epiph
12 ³⁰ ἀμφιάζει B] ἀμφιέζει DL; ἀμφιένυσσι 8 A.. min ³¹ ταῦτα 8 B.. min a e sah syrsin cur] add
πάντα AD.. min 9 it vg cop pesch phil aeth ³² ἐνδόκ.] pm ἐν αὐτῷ D

⁷ Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. ⁸ πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. ⁹ ἢ τις ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ; ¹⁰ ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσῃ αὐτῷ; ¹¹ εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρὸς με καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ. ⁷ καὶ ἐκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἶπη· μὴ μοι κόπους πάρεχε· ἡδὴ ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κολίτην εἰσὶν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. ⁸ λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι φίλον αὐτοῦ, διὰ γε τὴν ἀναιδίαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρήζει.

⁹ Καγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. ¹⁰ πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. ¹¹ τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἰχθὺν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσῃ; ¹² ἢ καὶ αἰτήσῃ ψῶν, ἐπιδώσῃ αὐτῷ σκορπίον; ¹³ εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἄγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

21) Von der Nächstenliebe.

Matth. 7 12.

¹² Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὕτως γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Luk. 6 31.

³¹ Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

22) Von der engen Pforte.

Matth. 7 13. 14.

¹³ Εἰσελθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα [ἡ πύλη] καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπόλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς· ¹⁴ ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν.

Luk. 13 23. 24.

²³ Εἶπεν δέ τις αὐτῷ· κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοῦς· ²⁴ ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς θύρας, ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.

23) Warnung vor Heuchlern.

Matth. 7 15—20.

¹⁵ Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασιν προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσὶν λύκοι ἄρπαγες.

Luk. 6 43. 44.

¹⁶ Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; ¹⁷ οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς

vgl. B. 44a

vgl. B. 44b

Matth. 7 ⁸ ἀνοιγήσεται] ἀνοίγεται B cop syrcur pesch phil ⁹ ἐστίν] om B*L b c h syrcur pesch phil sah cop etc. ¹¹ δόματα] om L 3it 4vg ¹³ ἡ πύλη BCL.. min verss] om S* 6it ¹⁴ ὅτι S*B*X] add δέ B; τί EGKLΔΣ.. min it vg syrcur pesch phil go aeth | ἡ πύλη] om 3min a h k m patr ¹⁵ προσέχ. SB min it vg syrcur pesch sah arm aeth] add δέ CEL.. min cop phil go

Luk. 6 ³¹ ποιεῖτε Baff²1 syrsin Ir] pm καὶ ὑμεῖς SA..

¹¹ ⁶ παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ] πάρεστιν ἀπ' ἀγροῦ D ⁹ ἀνοιγήσεται SABCL.. min] ἀνοιχθήσεται DE.. min ¹⁰ ἀνοιγήσεται SCL.. min] ἀνοιχθήσεται AEL.. min; ἀνοίγεται BD⁸⁷ syrsin cur pesch phil ¹¹ τὸν πατ.] om b syrsin cur | ἰχθὺν Bff²1l syrsin sah arm] pm ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ SA.. ¹² ἐπιδώσει BL sah] pm μὴ SACD.. min ¹³ ὑπάρχ. ABC.. min] ὅτις SD.. min | ὁ ἐξ] om ὁ SLX 33it vg sah cop syrcur pesch | πνεῦμα ἁγ.] πνεῦμα ἀγαθόν L min vg; ἀγαθὸν δόμα D b c ff²1l Amb Or; ἀγαθὰ syrsin

¹³ ²⁴ θύρας SBDL 1 181] πύλης AEL.. min | οὐκ ἰσχύσουσιν] οὐχ εὐρήσουσιν D

πονηροὺς ποιεῖ.* ¹⁸ οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ἐνεγκεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ἐνεγκεῖν. ¹⁹ πᾶν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ²⁰ ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.*

⁴³ Οὐ γὰρ ἐστὶν δένδρον καλὸν ποιῶν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιῶν καρπὸν καλόν. ⁴⁴ ἔκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκειται.* οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου σταφυλὴν τρυγῶσιν.

24) Warnung vor Selbstbetrug.

Matth. 7 21—23.

Luk. 6 46. 13 26. 27.

²¹ Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ²² πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· κύριε κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ἐπροφητευσάμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; ²³ καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνω ὑμεῖς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

^{6 46} τί δέ με καλεῖτε· κύριε κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;

^{13 26} Τότε ἄρξεσθε λέγειν· ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας· ²⁷ καὶ ἐρεῖ λέγων ὑμῖν· οὐκ οἶδα πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες ἐργάται ἀδικίας.

25) Gleichheitsweis.

Matth. 7 24—27.

Luk. 6 47—49.

²⁴ Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρουρίῳ, ὅστις ὠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν πέτραν. ²⁵ καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσαν· τεθεμελιώτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. ²⁶ καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ὠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον. ²⁷ καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσαν, καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.

⁴⁷ Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος. ⁴⁸ ὅμοιος ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ ἔθηκεν θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρης δὲ γενομένης προσέρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλευθαι αὐτήν διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆαι αὐτήν. ⁴⁹ ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιος ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ἣ προσέρηξεν ὁ ποταμὸς, καὶ εὐθὺς συνέπεσαν, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

(Das Nachwort Matth. 7 28. 29 [n. 35].)

50. Der Hauptmann von Kapernaum.

Matth. 8 5—13.

Luk. 7 1—10. 13 29. 28.

⁵ Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς Καφαρναοὺμ προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος

¹ Ἐπειδὴ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καφαρναοὺμ. ² Ἐκατοντάρχου δὲ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων

* Matth. 12 33 (n. 55): Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκειται.

Matth. 7 ¹⁸ ἐνεγκεῖν ¹⁹ οὐ δύναται ²⁰ οὐ γὰρ ²¹ οὐ δύναται ²² οὐ γὰρ ²³ οὐ γὰρ ²⁴ οὐ γὰρ ²⁵ οὐ γὰρ ²⁶ οὐ γὰρ ²⁷ οὐ γὰρ ²⁸ οὐ γὰρ ²⁹ οὐ γὰρ ³⁰ οὐ γὰρ ³¹ οὐ γὰρ ³² οὐ γὰρ ³³ οὐ γὰρ ³⁴ οὐ γὰρ ³⁵ οὐ γὰρ ³⁶ οὐ γὰρ ³⁷ οὐ γὰρ ³⁸ οὐ γὰρ ³⁹ οὐ γὰρ ⁴⁰ οὐ γὰρ ⁴¹ οὐ γὰρ ⁴² οὐ γὰρ ⁴³ οὐ γὰρ ⁴⁴ οὐ γὰρ ⁴⁵ οὐ γὰρ ⁴⁶ οὐ γὰρ ⁴⁷ οὐ γὰρ ⁴⁸ οὐ γὰρ ⁴⁹ οὐ γὰρ ⁵⁰ οὐ γὰρ ⁵¹ οὐ γὰρ ⁵² οὐ γὰρ ⁵³ οὐ γὰρ ⁵⁴ οὐ γὰρ ⁵⁵ οὐ γὰρ ⁵⁶ οὐ γὰρ ⁵⁷ οὐ γὰρ ⁵⁸ οὐ γὰρ ⁵⁹ οὐ γὰρ ⁶⁰ οὐ γὰρ ⁶¹ οὐ γὰρ ⁶² οὐ γὰρ ⁶³ οὐ γὰρ ⁶⁴ οὐ γὰρ ⁶⁵ οὐ γὰρ ⁶⁶ οὐ γὰρ ⁶⁷ οὐ γὰρ ⁶⁸ οὐ γὰρ ⁶⁹ οὐ γὰρ ⁷⁰ οὐ γὰρ ⁷¹ οὐ γὰρ ⁷² οὐ γὰρ ⁷³ οὐ γὰρ ⁷⁴ οὐ γὰρ ⁷⁵ οὐ γὰρ ⁷⁶ οὐ γὰρ ⁷⁷ οὐ γὰρ ⁷⁸ οὐ γὰρ ⁷⁹ οὐ γὰρ ⁸⁰ οὐ γὰρ ⁸¹ οὐ γὰρ ⁸² οὐ γὰρ ⁸³ οὐ γὰρ ⁸⁴ οὐ γὰρ ⁸⁵ οὐ γὰρ ⁸⁶ οὐ γὰρ ⁸⁷ οὐ γὰρ ⁸⁸ οὐ γὰρ ⁸⁹ οὐ γὰρ ⁹⁰ οὐ γὰρ ⁹¹ οὐ γὰρ ⁹² οὐ γὰρ ⁹³ οὐ γὰρ ⁹⁴ οὐ γὰρ ⁹⁵ οὐ γὰρ ⁹⁶ οὐ γὰρ ⁹⁷ οὐ γὰρ ⁹⁸ οὐ γὰρ ⁹⁹ οὐ γὰρ ¹⁰⁰ οὐ γὰρ ¹⁰¹ οὐ γὰρ ¹⁰² οὐ γὰρ ¹⁰³ οὐ γὰρ ¹⁰⁴ οὐ γὰρ ¹⁰⁵ οὐ γὰρ ¹⁰⁶ οὐ γὰρ ¹⁰⁷ οὐ γὰρ ¹⁰⁸ οὐ γὰρ ¹⁰⁹ οὐ γὰρ ¹¹⁰ οὐ γὰρ ¹¹¹ οὐ γὰρ ¹¹² οὐ γὰρ ¹¹³ οὐ γὰρ ¹¹⁴ οὐ γὰρ ¹¹⁵ οὐ γὰρ ¹¹⁶ οὐ γὰρ ¹¹⁷ οὐ γὰρ ¹¹⁸ οὐ γὰρ ¹¹⁹ οὐ γὰρ ¹²⁰ οὐ γὰρ ¹²¹ οὐ γὰρ ¹²² οὐ γὰρ ¹²³ οὐ γὰρ ¹²⁴ οὐ γὰρ ¹²⁵ οὐ γὰρ ¹²⁶ οὐ γὰρ ¹²⁷ οὐ γὰρ ¹²⁸ οὐ γὰρ ¹²⁹ οὐ γὰρ ¹³⁰ οὐ γὰρ ¹³¹ οὐ γὰρ ¹³² οὐ γὰρ ¹³³ οὐ γὰρ ¹³⁴ οὐ γὰρ ¹³⁵ οὐ γὰρ ¹³⁶ οὐ γὰρ ¹³⁷ οὐ γὰρ ¹³⁸ οὐ γὰρ ¹³⁹ οὐ γὰρ ¹⁴⁰ οὐ γὰρ ¹⁴¹ οὐ γὰρ ¹⁴² οὐ γὰρ ¹⁴³ οὐ γὰρ ¹⁴⁴ οὐ γὰρ ¹⁴⁵ οὐ γὰρ ¹⁴⁶ οὐ γὰρ ¹⁴⁷ οὐ γὰρ ¹⁴⁸ οὐ γὰρ ¹⁴⁹ οὐ γὰρ ¹⁵⁰ οὐ γὰρ ¹⁵¹ οὐ γὰρ ¹⁵² οὐ γὰρ ¹⁵³ οὐ γὰρ ¹⁵⁴ οὐ γὰρ ¹⁵⁵ οὐ γὰρ ¹⁵⁶ οὐ γὰρ ¹⁵⁷ οὐ γὰρ ¹⁵⁸ οὐ γὰρ ¹⁵⁹ οὐ γὰρ ¹⁶⁰ οὐ γὰρ ¹⁶¹ οὐ γὰρ ¹⁶² οὐ γὰρ ¹⁶³ οὐ γὰρ ¹⁶⁴ οὐ γὰρ ¹⁶⁵ οὐ γὰρ ¹⁶⁶ οὐ γὰρ ¹⁶⁷ οὐ γὰρ ¹⁶⁸ οὐ γὰρ ¹⁶⁹ οὐ γὰρ ¹⁷⁰ οὐ γὰρ ¹⁷¹ οὐ γὰρ ¹⁷² οὐ γὰρ ¹⁷³ οὐ γὰρ ¹⁷⁴ οὐ γὰρ ¹⁷⁵ οὐ γὰρ ¹⁷⁶ οὐ γὰρ ¹⁷⁷ οὐ γὰρ ¹⁷⁸ οὐ γὰρ ¹⁷⁹ οὐ γὰρ ¹⁸⁰ οὐ γὰρ ¹⁸¹ οὐ γὰρ ¹⁸² οὐ γὰρ ¹⁸³ οὐ γὰρ ¹⁸⁴ οὐ γὰρ ¹⁸⁵ οὐ γὰρ ¹⁸⁶ οὐ γὰρ ¹⁸⁷ οὐ γὰρ ¹⁸⁸ οὐ γὰρ ¹⁸⁹ οὐ γὰρ ¹⁹⁰ οὐ γὰρ ¹⁹¹ οὐ γὰρ ¹⁹² οὐ γὰρ ¹⁹³ οὐ γὰρ ¹⁹⁴ οὐ γὰρ ¹⁹⁵ οὐ γὰρ ¹⁹⁶ οὐ γὰρ ¹⁹⁷ οὐ γὰρ ¹⁹⁸ οὐ γὰρ ¹⁹⁹ οὐ γὰρ ²⁰⁰ οὐ γὰρ ²⁰¹ οὐ γὰρ ²⁰² οὐ γὰρ ²⁰³ οὐ γὰρ ²⁰⁴ οὐ γὰρ ²⁰⁵ οὐ γὰρ ²⁰⁶ οὐ γὰρ ²⁰⁷ οὐ γὰρ ²⁰⁸ οὐ γὰρ ²⁰⁹ οὐ γὰρ ²¹⁰ οὐ γὰρ ²¹¹ οὐ γὰρ ²¹² οὐ γὰρ ²¹³ οὐ γὰρ ²¹⁴ οὐ γὰρ ²¹⁵ οὐ γὰρ ²¹⁶ οὐ γὰρ ²¹⁷ οὐ γὰρ ²¹⁸ οὐ γὰρ ²¹⁹ οὐ γὰρ ²²⁰ οὐ γὰρ ²²¹ οὐ γὰρ ²²² οὐ γὰρ ²²³ οὐ γὰρ ²²⁴ οὐ γὰρ ²²⁵ οὐ γὰρ ²²⁶ οὐ γὰρ ²²⁷ οὐ γὰρ ²²⁸ οὐ γὰρ ²²⁹ οὐ γὰρ ²³⁰ οὐ γὰρ ²³¹ οὐ γὰρ ²³² οὐ γὰρ ²³³ οὐ γὰρ ²³⁴ οὐ γὰρ ²³⁵ οὐ γὰρ ²³⁶ οὐ γὰρ ²³⁷ οὐ γὰρ ²³⁸ οὐ γὰρ ²³⁹ οὐ γὰρ ²⁴⁰ οὐ γὰρ ²⁴¹ οὐ γὰρ ²⁴² οὐ γὰρ ²⁴³ οὐ γὰρ ²⁴⁴ οὐ γὰρ ²⁴⁵ οὐ γὰρ ²⁴⁶ οὐ γὰρ ²⁴⁷ οὐ γὰρ ²⁴⁸ οὐ γὰρ ²⁴⁹ οὐ γὰρ ²⁵⁰ οὐ γὰρ ²⁵¹ οὐ γὰρ ²⁵² οὐ γὰρ ²⁵³ οὐ γὰρ ²⁵⁴ οὐ γὰρ ²⁵⁵ οὐ γὰρ ²⁵⁶ οὐ γὰρ ²⁵⁷ οὐ γὰρ ²⁵⁸ οὐ γὰρ ²⁵⁹ οὐ γὰρ ²⁶⁰ οὐ γὰρ ²⁶¹ οὐ γὰρ ²⁶² οὐ γὰρ ²⁶³ οὐ γὰρ ²⁶⁴ οὐ γὰρ ²⁶⁵ οὐ γὰρ ²⁶⁶ οὐ γὰρ ²⁶⁷ οὐ γὰρ ²⁶⁸ οὐ γὰρ ²⁶⁹ οὐ γὰρ ²⁷⁰ οὐ γὰρ ²⁷¹ οὐ γὰρ ²⁷² οὐ γὰρ ²⁷³ οὐ γὰρ ²⁷⁴ οὐ γὰρ ²⁷⁵ οὐ γὰρ ²⁷⁶ οὐ γὰρ ²⁷⁷ οὐ γὰρ ²⁷⁸ οὐ γὰρ ²⁷⁹ οὐ γὰρ ²⁸⁰ οὐ γὰρ ²⁸¹ οὐ γὰρ ²⁸² οὐ γὰρ ²⁸³ οὐ γὰρ ²⁸⁴ οὐ γὰρ ²⁸⁵ οὐ γὰρ ²⁸⁶ οὐ γὰρ ²⁸⁷ οὐ γὰρ ²⁸⁸ οὐ γὰρ ²⁸⁹ οὐ γὰρ ²⁹⁰ οὐ γὰρ ²⁹¹ οὐ γὰρ ²⁹² οὐ γὰρ ²⁹³ οὐ γὰρ ²⁹⁴ οὐ γὰρ ²⁹⁵ οὐ γὰρ ²⁹⁶ οὐ γὰρ ²⁹⁷ οὐ γὰρ ²⁹⁸ οὐ γὰρ ²⁹⁹ οὐ γὰρ ³⁰⁰ οὐ γὰρ ³⁰¹ οὐ γὰρ ³⁰² οὐ γὰρ ³⁰³ οὐ γὰρ ³⁰⁴ οὐ γὰρ ³⁰⁵ οὐ γὰρ ³⁰⁶ οὐ γὰρ ³⁰⁷ οὐ γὰρ ³⁰⁸ οὐ γὰρ ³⁰⁹ οὐ γὰρ ³¹⁰ οὐ γὰρ ³¹¹ οὐ γὰρ ³¹² οὐ γὰρ ³¹³ οὐ γὰρ ³¹⁴ οὐ γὰρ ³¹⁵ οὐ γὰρ ³¹⁶ οὐ γὰρ ³¹⁷ οὐ γὰρ ³¹⁸ οὐ γὰρ ³¹⁹ οὐ γὰρ ³²⁰ οὐ γὰρ ³²¹ οὐ γὰρ ³²² οὐ γὰρ ³²³ οὐ γὰρ ³²⁴ οὐ γὰρ ³²⁵ οὐ γὰρ ³²⁶ οὐ γὰρ ³²⁷ οὐ γὰρ ³²⁸ οὐ γὰρ ³²⁹ οὐ γὰρ ³³⁰ οὐ γὰρ ³³¹ οὐ γὰρ ³³² οὐ γὰρ ³³³ οὐ γὰρ ³³⁴ οὐ γὰρ ³³⁵ οὐ γὰρ ³³⁶ οὐ γὰρ ³³⁷ οὐ γὰρ ³³⁸ οὐ γὰρ ³³⁹ οὐ γὰρ ³⁴⁰ οὐ γὰρ ³⁴¹ οὐ γὰρ ³⁴² οὐ γὰρ ³⁴³ οὐ γὰρ ³⁴⁴ οὐ γὰρ ³⁴⁵ οὐ γὰρ ³⁴⁶ οὐ γὰρ ³⁴⁷ οὐ γὰρ ³⁴⁸ οὐ γὰρ ³⁴⁹ οὐ γὰρ ³⁵⁰ οὐ γὰρ ³⁵¹ οὐ γὰρ ³⁵² οὐ γὰρ ³⁵³ οὐ γὰρ ³⁵⁴ οὐ γὰρ ³⁵⁵ οὐ γὰρ ³⁵⁶ οὐ γὰρ ³⁵⁷ οὐ γὰρ ³⁵⁸ οὐ γὰρ ³⁵⁹ οὐ γὰρ ³⁶⁰ οὐ γὰρ ³⁶¹ οὐ γὰρ ³⁶² οὐ γὰρ ³⁶³ οὐ γὰρ ³⁶⁴ οὐ γὰρ ³⁶⁵ οὐ γὰρ ³⁶⁶ οὐ γὰρ ³⁶⁷ οὐ γὰρ ³⁶⁸ οὐ γὰρ ³⁶⁹ οὐ γὰρ ³⁷⁰ οὐ γὰρ ³⁷¹ οὐ γὰρ ³⁷² οὐ γὰρ ³⁷³ οὐ γὰρ ³⁷⁴ οὐ γὰρ ³⁷⁵ οὐ γὰρ ³⁷⁶ οὐ γὰρ ³⁷⁷ οὐ γὰρ ³⁷⁸ οὐ γὰρ ³⁷⁹ οὐ γὰρ ³⁸⁰ οὐ γὰρ ³⁸¹ οὐ γὰρ ³⁸² οὐ γὰρ ³⁸³ οὐ γὰρ ³⁸⁴ οὐ γὰρ ³⁸⁵ οὐ γὰρ ³⁸⁶ οὐ γὰρ ³⁸⁷ οὐ γὰρ ³⁸⁸ οὐ γὰρ ³⁸⁹ οὐ γὰρ ³⁹⁰ οὐ γὰρ ³⁹¹ οὐ γὰρ ³⁹² οὐ γὰρ ³⁹³ οὐ γὰρ ³⁹⁴ οὐ γὰρ ³⁹⁵ οὐ γὰρ ³⁹⁶ οὐ γὰρ ³⁹⁷ οὐ γὰρ ³⁹⁸ οὐ γὰρ ³⁹⁹ οὐ γὰρ ⁴⁰⁰ οὐ γὰρ ⁴⁰¹ οὐ γὰρ ⁴⁰² οὐ γὰρ ⁴⁰³ οὐ γὰρ ⁴⁰⁴ οὐ γὰρ ⁴⁰⁵ οὐ γὰρ ⁴⁰⁶ οὐ γὰρ ⁴⁰⁷ οὐ γὰρ ⁴⁰⁸ οὐ γὰρ ⁴⁰⁹ οὐ γὰρ ⁴¹⁰ οὐ γὰρ ⁴¹¹ οὐ γὰρ ⁴¹² οὐ γὰρ ⁴¹³ οὐ γὰρ ⁴¹⁴ οὐ γὰρ ⁴¹⁵ οὐ γὰρ ⁴¹⁶ οὐ γὰρ ⁴¹⁷ οὐ γὰρ ⁴¹⁸ οὐ γὰρ ⁴¹⁹ οὐ γὰρ ⁴²⁰ οὐ γὰρ ⁴²¹ οὐ γὰρ ⁴²² οὐ γὰρ ⁴²³ οὐ γὰρ ⁴²⁴ οὐ γὰρ ⁴²⁵ οὐ γὰρ ⁴²⁶ οὐ γὰρ ⁴²⁷ οὐ γὰρ ⁴²⁸ οὐ γὰρ ⁴²⁹ οὐ γὰρ ⁴³⁰ οὐ γὰρ ⁴³¹ οὐ γὰρ ⁴³² οὐ γὰρ ⁴³³ οὐ γὰρ ⁴³⁴ οὐ γὰρ ⁴³⁵ οὐ γὰρ ⁴³⁶ οὐ γὰρ ⁴³⁷ οὐ γὰρ ⁴³⁸ οὐ γὰρ ⁴³⁹ οὐ γὰρ ⁴⁴⁰ οὐ γὰρ ⁴⁴¹ οὐ γὰρ ⁴⁴² οὐ γὰρ ⁴⁴³ οὐ γὰρ ⁴⁴⁴ οὐ γὰρ ⁴⁴⁵ οὐ γὰρ ⁴⁴⁶ οὐ γὰρ ⁴⁴⁷ οὐ γὰρ ⁴⁴⁸ οὐ γὰρ ⁴⁴⁹ οὐ γὰρ ⁴⁵⁰ οὐ γὰρ ⁴⁵¹ οὐ γὰρ ⁴⁵² οὐ γὰρ ⁴⁵³ οὐ γὰρ ⁴⁵⁴ οὐ γὰρ ⁴⁵⁵ οὐ γὰρ ⁴⁵⁶ οὐ γὰρ ⁴⁵⁷ οὐ γὰρ ⁴⁵⁸ οὐ γὰρ ⁴⁵⁹ οὐ γὰρ ⁴⁶⁰ οὐ γὰρ ⁴⁶¹ οὐ γὰρ ⁴⁶² οὐ γὰρ ⁴⁶³ οὐ γὰρ ⁴⁶⁴ οὐ γὰρ ⁴⁶⁵ οὐ γὰρ ⁴⁶⁶ οὐ γὰρ ⁴⁶⁷ οὐ γὰρ ⁴⁶⁸ οὐ γὰρ ⁴⁶⁹ οὐ γὰρ ⁴⁷⁰ οὐ γὰρ ⁴⁷¹ οὐ γὰρ ⁴⁷² οὐ γὰρ ⁴⁷³ οὐ γὰρ ⁴⁷⁴ οὐ γὰρ ⁴⁷⁵ οὐ γὰρ ⁴⁷⁶ οὐ γὰρ ⁴⁷⁷ οὐ γὰρ ⁴⁷⁸ οὐ γὰρ ⁴⁷⁹ οὐ γὰρ ⁴⁸⁰ οὐ γὰρ ⁴⁸¹ οὐ γὰρ ⁴⁸² οὐ γὰρ ⁴⁸³ οὐ γὰρ ⁴⁸⁴ οὐ γὰρ ⁴⁸⁵ οὐ γὰρ ⁴⁸⁶ οὐ γὰρ ⁴⁸⁷ οὐ γὰρ ⁴⁸⁸ οὐ γὰρ ⁴⁸⁹ οὐ γὰρ ⁴⁹⁰ οὐ γὰρ ⁴⁹¹ οὐ γὰρ ⁴⁹² οὐ γὰρ ⁴⁹³ οὐ γὰρ ⁴⁹⁴ οὐ γὰρ ⁴⁹⁵ οὐ γὰρ ⁴⁹⁶ οὐ γὰρ ⁴⁹⁷ οὐ γὰρ ⁴⁹⁸ οὐ γὰρ ⁴⁹⁹ οὐ γὰρ ⁵⁰⁰ οὐ γὰρ ⁵⁰¹ οὐ γὰρ ⁵⁰² οὐ γὰρ ⁵⁰³ οὐ γὰρ ⁵⁰⁴ οὐ γὰρ ⁵⁰⁵ οὐ γὰρ ⁵⁰⁶ οὐ γὰρ ⁵⁰⁷ οὐ γὰρ ⁵⁰⁸ οὐ γὰρ ⁵⁰⁹ οὐ γὰρ ⁵¹⁰ οὐ γὰρ ⁵¹¹ οὐ γὰρ ⁵¹² οὐ γὰρ ⁵¹³ οὐ γὰρ ⁵¹⁴ οὐ γὰρ ⁵¹⁵ οὐ γὰρ ⁵¹⁶ οὐ γὰρ ⁵¹⁷ οὐ γὰρ ⁵¹⁸ οὐ γὰρ ⁵¹⁹ οὐ γὰρ ⁵²⁰ οὐ γὰρ ⁵²¹ οὐ γὰρ ⁵²² οὐ γὰρ ⁵²³ οὐ γὰρ ⁵²⁴ οὐ γὰρ ⁵²⁵ οὐ γὰρ ⁵²⁶ οὐ γὰρ ⁵²⁷ οὐ γὰρ ⁵²⁸ οὐ γὰρ ⁵²⁹ οὐ γὰρ ⁵³⁰ οὐ γὰρ ⁵³¹ οὐ γὰρ ⁵³² οὐ γὰρ ⁵³³ οὐ γὰρ ⁵³⁴ οὐ γὰρ ⁵³⁵ οὐ γὰρ ⁵³⁶ οὐ γὰρ ⁵³⁷ οὐ γὰρ ⁵³⁸ οὐ γὰρ ⁵³⁹ οὐ γὰρ ⁵⁴⁰ οὐ γὰρ ⁵⁴¹ οὐ γὰρ ⁵⁴² οὐ γὰρ ⁵⁴³ οὐ γὰρ ⁵⁴⁴ οὐ γὰρ ⁵⁴⁵ οὐ γὰρ ⁵⁴⁶ οὐ γὰρ ⁵⁴⁷ οὐ γὰρ ⁵⁴⁸ οὐ γὰρ ⁵⁴⁹ οὐ γὰρ ⁵⁵⁰ οὐ γὰρ ⁵⁵¹ οὐ γὰρ ⁵⁵² οὐ γὰρ ⁵⁵³ οὐ γὰρ ⁵⁵⁴ οὐ γὰρ ⁵⁵⁵ οὐ γὰρ ⁵⁵⁶ οὐ γὰρ ⁵⁵⁷ οὐ γὰρ ⁵⁵⁸ οὐ γὰρ ⁵⁵⁹ οὐ γὰρ ⁵⁶⁰ οὐ γὰρ ⁵⁶¹ οὐ γὰρ ⁵⁶² οὐ γὰρ ⁵⁶³ οὐ γὰρ ⁵⁶⁴ οὐ γὰρ ⁵⁶⁵ οὐ γὰρ ⁵⁶⁶ οὐ γὰρ ⁵⁶⁷ οὐ γὰρ ⁵⁶⁸ οὐ γὰρ ⁵⁶⁹ οὐ γὰρ ⁵⁷⁰ οὐ γὰρ ⁵⁷¹ οὐ γὰρ ⁵⁷² οὐ γὰρ ⁵⁷³ οὐ γὰρ ⁵⁷⁴ οὐ γὰρ ⁵⁷⁵ οὐ γὰρ ⁵⁷⁶ οὐ γὰρ ⁵⁷⁷ οὐ γὰρ ⁵⁷⁸ οὐ γὰρ ⁵⁷⁹ οὐ γὰρ ⁵⁸⁰ οὐ γὰρ ⁵⁸¹ οὐ γὰρ ⁵⁸² οὐ γὰρ ⁵⁸³ οὐ γὰρ ⁵⁸⁴ οὐ γὰρ ⁵⁸⁵ οὐ γὰρ ⁵⁸⁶ οὐ γὰρ ⁵⁸⁷ οὐ γὰρ ⁵⁸⁸ οὐ γὰρ ⁵⁸⁹ οὐ γὰρ ⁵⁹⁰ οὐ γὰρ ⁵⁹¹ οὐ γὰρ ⁵⁹² οὐ γὰρ ⁵⁹³ οὐ γὰρ ⁵⁹⁴ οὐ γὰρ ⁵⁹⁵ οὐ γὰρ ⁵⁹⁶ οὐ γὰρ ⁵⁹⁷ οὐ γὰρ ⁵⁹⁸ οὐ γὰρ ⁵⁹⁹ οὐ γὰρ ⁶⁰⁰ οὐ γὰρ ⁶⁰¹ οὐ γὰρ ⁶⁰² οὐ γὰρ ⁶⁰³ οὐ γὰρ ⁶⁰⁴ οὐ γὰρ ⁶⁰⁵ οὐ γὰρ ⁶⁰⁶ οὐ γὰρ ⁶⁰⁷ οὐ γὰρ ⁶⁰⁸ οὐ γὰρ ⁶⁰⁹ οὐ γὰρ ⁶¹⁰ οὐ γὰρ ⁶¹¹ οὐ γὰρ ⁶¹² οὐ γὰρ ⁶¹³ οὐ γὰρ ⁶¹⁴ οὐ γὰρ ⁶¹⁵ οὐ γὰρ ⁶¹⁶ οὐ γὰρ ⁶¹⁷ οὐ γὰρ ⁶¹⁸ οὐ γὰρ ⁶¹⁹ οὐ γὰρ ⁶²⁰ οὐ γὰρ ⁶²¹ οὐ γὰρ ⁶²² οὐ γὰρ ⁶²³ οὐ γὰρ ⁶²⁴ οὐ γὰρ ⁶²⁵ οὐ γὰρ ⁶²⁶ οὐ γὰρ ⁶²⁷ οὐ γὰρ ⁶²⁸ οὐ γὰρ ⁶²⁹ οὐ γὰρ ⁶³⁰ οὐ γὰρ ⁶³¹ οὐ γὰρ ⁶³² οὐ γὰρ ⁶³³ οὐ γὰρ ⁶³⁴ οὐ γὰρ ⁶³⁵ οὐ γὰρ ⁶³⁶ οὐ γὰρ ⁶³⁷ οὐ γὰρ ⁶³⁸ οὐ γὰρ ⁶³⁹ οὐ γὰρ ⁶⁴⁰ οὐ γὰρ ⁶⁴¹ ο

παρακαλῶν αὐτὸν ⁶ καὶ λέγων· κύριε, ὁ παῖς μου βέβηται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος.

⁷ λέγει αὐτῷ· ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.

⁸ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη· κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς·

ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

⁹ καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ· ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δοῦλῳ μου· ποιήσον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ¹⁰ ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, παρ' οὐδενὶ τοσαύτην πίστιν ἐν τῷ Ἰσραὴλ εὑρον.

¹¹ Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ

ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ¹² οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·

ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.*

¹³ Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῃ· ὕπαγε, ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι. καὶ ἰάθη ὁ παῖς ἐν τῇ ᾠρᾷ ἐκείνῃ.

ἤμελλεν τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος. ³ ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. ⁴ οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρῆξ τοῦτο. ⁵ ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ὠκοδόμησεν ἡμῖν. ⁶ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψεν φίλους ὁ ἑκατοντάρχης λέγων αὐτῷ· κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γὰρ ἱκανὸς εἰμι ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς. ⁷ διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἤξιωσα πρὸς σὲ ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήτω ὁ παῖς μου. ⁸ καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ· ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δοῦλῳ μου· ποιήσον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ⁹ ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν· λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὑρον.

13 ²⁹ Καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

²⁸ Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,* ὅταν ὤψησθε Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.

¹⁰ Καὶ ὑποστρέψαντες εἰς τὸν οἶκον οἱ πεμφθέντες εὑρον τὸν δοῦλον ὑγιαίνοντα.

51. Der Jüngling zu Nain.

Luk. 7 11—17.

¹¹ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑξῆς ἐπορεύθη εἰς πόλιν καλουμένην Ναϊν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ

αὐτοῦ καὶ ὄχλος πολὺς. ¹² ὡς δὲ ἤγγισεν τῇ πόλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς μονογενῆς

* Matth. 13 42. 50 (n. 60¹¹⁻¹³): καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ — ὀδόντων.

22 13. 25 30 (n. 165. 185): ἐκβάλετε (αὐτόν) εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ — ὀδόντων.

24 51 (n. 182): ἐκεῖ — ὀδόντων.

Matth. 8 ⁶ κύριε] om N* syrsin cur Hil ⁷ ἐγὼ] pm ἀκολουθεῖ μοι N* ⁹ ἐξουσίαν CEΣ.. 2it 3vg pesch phil arm aeth go] add τασσόμενος NB min it vg ¹⁰ παρ' — Ἰσρ. B 5min a k q gat sah cop syrcur

aeth Aug] οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν NCEΣ.. min it vg syrsin pesch phil arm ¹² ἐκβληθήσονται N*BC.. min 3it vg sah cop go] ἐξελεύσονται N* it syrsin cur pesch ¹³ παῖς NB 1 22 33 118 it vg cop hier] add αὐτοῦ CE.. min syrsin cur pesch phil sah go arm aeth | ἐκείνῃ] add καὶ ὑποστρέψας ὁ ἑκατόνταρχος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ (ἐν αὐτῇ τῇ ᾠρᾷ; om N* aeth) εὑρον τὸν παῖδα ὑγιαίνοντα N*CE.. min phil hier aeth

Luk. 7 ⁴ παρεκάλουν BC.. min] παρεκάλεσαν A; ἡρώτων NDLΞ 1 13 69 346 ⁶ ὁ δὲ — αὐτοῖς] ἐπορ. δὲ μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς Dacel | ἀπὸ ABCL.. min] om ND min go | ἔπεμψεν N*B] add πρὸς αὐτόν N*

(A ἐπ' αὐτ.) CDL.. min it vg syrsin | ἑκατοντάρχης BL 1 131] ἑκατόνταρχος NACDΞ.. min | αὐτῷ AB CD.. min it syrsin] om N*bq vg ⁷ διὸ — ἐλθεῖν] om D 3min 6it syrsin | ἰαθήτω BL] ἰαθήσεται NACD.. min ⁹ λέγω] pm ἀμὴν DX min it vg go arm | οὐδέ — εὑρον] οὐδέποτε τοσ. π. εὑρ. ἐν τ. Ἰσρ. D ¹⁰ τὸν δοῦλον NBL 3min etc.] τ. ἀσθενεῖν δ. AC (D om δοῦλον).. min etc. ¹¹ τῷ ABE.. 70min 6it vg] τῇ N*CD.. min cef go cop pesch phil arm aeth | αὐτοῦ NBD. 7it vg cop syrsin pesch hier arm] add ἱκανοί ACE.. min bcq cop phil

¹³ ²⁸ ὤψησθε AL.. min] ὤψεσθε B*DX min; ἴδτε N Mcion ²⁹ ἀπὸ βορρᾶ BL. min adfq] om ἀπὸ NAD⁶⁷.. 100min 6it vg sah cop phil

υἱὸς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὕτη ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν αὐτῇ. ¹³ καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ· μὴ κλαῖε. ¹⁴ καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σoroῦ, οἱ δὲ βασιτάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπεν· νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. ¹⁵ καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς καὶ ἤρξατο λα-

λεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ¹⁶ Ἐλαβεν δὲ φόβος πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες ὅτι προφήτης μέγας ἠγέρθη ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. ¹⁷ καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

52. Die Botschaft des Täufers.

Matth. 11 2—6.

² Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ³ εἶπεν αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

⁴ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἀπαγγεῖλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· ⁵ τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν, καὶ νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· ⁶ καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλίσθῃ ἐν ἐμοί.

Luk. 7 18—23.

¹⁸ Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης ¹⁹ ἔπεμψεν πρὸς τὸν κύριον λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

²⁰ Παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπαν· Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέστειλεν ἡμᾶς πρὸς σέ λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; ²¹ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχρῆσατο βλέπειν.

²² Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἀπαγγεῖλατε Ἰωάννῃ ἃ εἶδετε καὶ ἠκούσατε· τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· ²³ καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλίσθῃ ἐν ἐμοί.

53. Jesu Bennisrede für den Täufer.

Matth. 11 7—19.

⁷ Τούτων δὲ πορευομένων ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου· τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ⁸ ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἡμφιεσμένον;

ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων. ⁹ ἀλλὰ τί ἐξήλθατε; προφήτην ἰδεῖν; καὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. ¹⁰ οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται·

Luk. 7 24—35.

²⁴ Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου· τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ²⁵ ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἡμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς βασιλεῦσι εἰσίν. ²⁶ ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν; προφήτην; καὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. ²⁷ οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται·

Matth. 11 ² Χριστοῦ Ἰησοῦ D min syrsin cur Or | διὰ ABC*.. 33 124 q pesch phil arm go] δύο EFG.. min ff¹ g¹ vg cop aeth Or Chr ⁶ καὶ 1° ABC*.. min 5it go syrsin cur pesch phil etc.] om Z 28 6it vg cop arm aeth | καὶ νεκροὶ ABD.. min 6it syrsin cur pesch phil arm go] om καὶ CEFX*.. min 5it vg cop ⁸ μαλακοῖς BDZ 7it vg] add ἱματίους CEF L.. min syrcur pesch phil arm aeth go ⁹ ἐξήλθατε; προφήτην ἰδεῖν; S* BZ] ἐξήλθ. ἰδεῖν; προφήτην; S* CD.. min syrsin ¹⁰ οὗτος ABDZ b g¹ k syrsin cur aeth] add γάρ CE.. min 6it cop pesch phil go arm

Luk. 7 ¹² ἦν 1° ABC*.. 1 33 verss] om AEX*.. min go phil | ὄχλ.—αὐτ.] πολὺς ὄχλ. τῆς πόλεως συνελθούσῃ αὐτῇ D ¹³ ὁ κύριος] ὁ Ἰησοῦς D min sax cop syrsin pesch | ἐπ' αὐτῇ ABCD*.. min] ἐπ' αὐτὴν SX 13 69 346 it vg ¹⁴ νεανίσκος] add νεανίσκος Daff² ¹⁶ ἀνεκάθισεν] ἐκάθισεν Bce Ir ¹⁶ πάντας BD*.. min] ἅπαντας SAC*.. min | αὐτοῦ] add εἰς ἀγαθόν MXA min ¹⁹ ἄλλον AD*.. min Or] ἕτερον SBL. 33 ²⁰ ἀπέστειλεν SB min] ἀπέσταλκεν ADL*.. min | ἄλλον AB. Or] ἕτερον SD. ²² ἀπαγγ.—ἠκούσ.] εἶπατε Ἰωάννῃ ἃ εἶδον ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἃ ἤκουσαν ὑμῶν τὰ ὦτα D | τυφλοὶ SB. min 6it Or] ἦν ὅτι AD*.. min 4it vg go syrr | καὶ κωφοὶ SBD. min syrsin pesch aeth] om καὶ AEL*.. min it vg go cop phil arm ²⁴. ²⁵. ²⁶ ἐξήλθατε SA (exc. v. 26) BD] ἐξεληλύθατε (A) EF*.. min ²⁶ ὑπάρχοντες] διάγοντες D min Clem ²⁶ προφήτου] add ὅτι οὗτος μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ D (cf. v. 28)

ιδού ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ
προσώπου σου,
ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν
σου.*

¹¹ ἄμην λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγγίγεται ἐν γεννητοῖς
γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ
μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων
αὐτοῦ ἐστίν.

¹² Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ
ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασται
ἀρπαζοῦσιν αὐτήν. ¹³ πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ
νόμος ἕως Ἰωάννου ἐπροφήτευσαν.** ¹⁴ καὶ εἰ θέλετε
δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἡλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.
¹⁵ ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω.

¹⁶ Τίτι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν
ταύτην; ὁμοία ἐστὶν παι-
δίοις καθημένοις ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἃ προσφωνοῦν-
τα τοῖς ἑτέροις ¹⁷ λέγουσιν·
ἠυλόησαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·
ἐθρηνήσαμεν καὶ οὐκ ἐκόψασθε.

¹⁸ ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης μῆτε ἐσθίων
μῆτε πίνων, καὶ λέγουσιν· δαιμόνιον
ἔχει. ¹⁹ ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων
καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· ἰδοὺ ἀνθρώπος φάγος καὶ
οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ
ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῆς.

ιδού ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ
προσώπου σου,
ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν
σου.*

²⁸ λέγω ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς
γυναικῶν Ἰωάννου οὐδεὶς ἐστίν· ὁ δὲ
μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων
αὐτοῦ ἐστίν.

²⁹ Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαιώ-
σαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου·
³⁰ οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλήν τοῦ
θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ'
αὐτοῦ.***

³¹ Τίτι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς
ταύτης, καὶ τίτι εἰσὶν ὅμοιοι; ³² ὅμοιοι εἰσὶν παι-
δίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις καὶ προσφωνοῦ-
σιν ἀλλήλοις ἃ λέγει·
ἠυλόησαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·
ἐθρηνήσαμεν καὶ οὐκ ἐκλάυσατε.

³³ ἔηλθεν γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστής μὴ ἐσθίων
ἄρτον μῆτε πίνων οἶνον, καὶ λέγετε· δαιμόνιον
ἔχει. ³⁴ ἔηλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων
καὶ πίνων, καὶ λέγετε· ἰδοὺ ἀνθρώπος φάγος καὶ
οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. ³⁵ καὶ
ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων αὐτῆς.

* Sgl. Mark. 1 2 (n. 14).

** Luk. 16 16 (n. 135): Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται μέχρι Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελί-
ζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτήν βιάζεται.

*** Matth. 21 32 (n. 163): Ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ·
οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρνοι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐδὲ μετεμελήθητε ὅτιον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

Matth. 11 ¹⁰ ἀποστέλλω] ἀποστελῶ X min | ὃς sBCD..] καὶ Pabck cop phil ¹¹ γεννητοῖς] pm τοῖς
D* syrsin | γυναικῶν] pm τῶν D* ¹² δέ] om D^{87*} syrsin cop Amb | καὶ] add οἱ D ¹³ ἐπροφήτευσαν
sB*CD..] προεφήτευσαν B**EFGK.. min ¹⁵ ὦτα BD 32 k] add ἀκούειν sC.. etc. ¹⁶ ταῖς ἀγορᾷ. sBZ
124 157 cop phil] ἀγοραῖς CE.. min; τῇ ἀγορᾷ D it vg syrsin cur pesch arm aeth go | προσφωνοῦντα
et λέγουσιν sBDZ 10 min ff¹g²1 vg cop] καὶ προσφωνοῦσι et καὶ λέγ. EFGKL.. | ἑτέροις BCD.. 50 min]
ἐταῖροις GS.. min 2it vg syrsin cur pesch phil arm aeth ¹⁷ ἐθρην. sBDZ 1 248 7it vg cop go] add ὑμῖν
CE.. min 4it syrr arm aeth ¹⁹ ἔργων sB* 124 cop pesch phil aeth] τέκνων CDΣ.. it vg syrsin cur go

Luk. 7 ²⁷ ἰδοὺ sBDLΣ 1 131 209 243 346 it vg cop arm] add ἐγὼ AEGH.. min go pesch phil aeth |
ἔμπροσθέν σου] om D 122* a1 Tert ²⁸ λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὁ μικρ. αὐτοῦ ἐν τῇ βασ. cet. D | λέγω BΣ 5 min
cop syrsin pesch] pm ἀμην sLX 157 hier arm aeth; λέγω γὰρ AEGHK.. min fg²q vg go phil | γυναικῶν
sBL. min 6it cop hier aeth Or] add προφήτης A (D vid. v. 26) EG.. min 4it vg go syrsin pesch phil |
Ἰωάν(ν)ου sBLΣ 1 131 157 cop hier arm] add τοῦ βαπτιστοῦ AEGHK.. min it vg syrsin go pesch phil aeth
³⁰ οἱ 2°] om D | εἰς ἑαυτούς] om sD 60 243 syrsin aeth Cyr ³¹ Τίτι] pm εἶπε δὲ ὁ κύριος min fg¹
³² παιδίοις] pm τοῖς D* | ἃ λέγει sB 1] λέγοντες DL 13 69 124 346 6it cop; καὶ λέγουσιν APX.. min 5it
vg go pesch phil | ἐθρην. sBD. 13 346 5it cop arm] add ὑμῖν AEG.. min 5it vg syrsin pesch phil aeth
³³ μὴ sBΣ 157] μῆτε ADL.. min it vg | ἐσθίων sAL..] ἐσθων BD | ἄρτον et οἶνον] om D min 7it syr-
sin cur arm aeth ³⁵ πάντων] om DLX. 1 13 28 syrcur arm | τέκνων] ἔργων s

54. Die große Sünderin.

Luk. 7 36—50.

³⁶ Ἡρώτα δὲ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου κατεκλίθη. ³⁷ Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἁμαρτωλός, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατέκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου ³⁸ καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίονσα, τοῖς δάκρυσιν ἠρξάτο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ταῖς θορξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασεν, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειπεν τῷ μύρῳ. ³⁹ Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων· οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν. ⁴⁰ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δὲ διδάσκαλε, εἰπέ, φησὶν. ⁴¹ Δύο χρεοφιλῆται ἦσαν δανιστῇ τινι· ὁ εἰς ὥφελλον δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. ⁴² μὴ

ἐχόντων αὐτῶν ἀποδοῦναι ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν πλεῖον ἀγαπήσει αὐτόν; ⁴³ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν· ὑπολαμβάνω ὅτι ὃ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ὀρθῶς ἔκρινας. ⁴⁴ καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη· βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθὼν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ μοι ἐπὶ πόδας οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξεν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θορξίν αὐτῆς ἐξέμαξεν. ⁴⁵ φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ ἀπ' ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλειπεν καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. ⁴⁶ ἐλαῖον τὴν κεφαλὴν μου οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειπεν τοὺς πόδας μου. ⁴⁷ οὐ χάριν λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν πολὺ· ὃ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. ⁴⁸ εἶπεν δὲ αὕτῃ· ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι. ⁴⁹ καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· τίς οὗτός ἐστιν, ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν; ⁵⁰ εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

55. Verteidigungsrede gegen die Pharisäer.

Mark. 3 20—30.

Matth. 12 22—37. 43—45.

Luk. 6 45. 11 14—26. 12 10.

²⁰ Καὶ ἔρχεται εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν [ὁ] ὄχλος, ὥστε μὴ δύνανθαι αὐτοὺς μηδὲ ἄρτον φαγεῖν. ²¹ καὶ ἐκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη.

²² Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν. ²³ καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον· μῆτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυεὶδ;

¹¹ ¹⁴ Καὶ ἦν ἐκβάλλον δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν· ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελεθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι·

Mark. 3 ²⁰ ὁ ABD. min] om CEL.. min | μηδέ ABL. min syrsin] μήτε ACDEΣ.. min ²¹ καί — αὐτοῦ] καὶ ὅτε ἤκουσαν περὶ αὐτοῦ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ λοιποὶ D def g¹ 2 ff² i q | ἐξέστη] ἐξεσταται αὐτοὺς D* a b d ff² i q

Matth. 12 ²² προσην. — κωφός ACDE.. min it vg] προσήνεγκαν αὐτ. δαιμονιζόμενον τυφλὸν κ. κωφόν B syrcur p¹esch phil cop aeth | τὸν κωφόν ABD 3 it cop syrcur aeth] τὸν τυφλὸν καὶ κωφόν CE.. min arm

Luk. 7 ²⁷ ἥτις ἦν BBL. 6 it vg] παθὴ πόλει APX.. min 4 it go phil; om D aeth | καὶ ἐπιγνοῦσα] γνοῦσα D | ἠρξ. βρέχειν] βρεξε D | ἐξέμασεν BΓΔ.. min it vg syrr Or] ἐξέμαξεν S* ADL. 3 min cop ³⁹ ὁ καλ. αὐτ.] παρ' ὃ κατέκειτο De | προφ.] pm ὁ BΞ ⁴¹ δύο SAB.. min a l q vg] pm ὁ δὲ εἶπεν D cop arm (add αὐτῷ phil hier aeth); ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Xbcef (add αὐτῷ syrsin eur p¹esch) ⁴² ἐχόντων BDL. 5 min 4 it vg] add δέ SA.. min 4 it go cop phil arm aeth | πλεῖον ABDL. 4 min it vg syrsin eur p¹esch cop aeth] pm εἰπέ AE.. min go phil ⁴⁴ μοι ἐπὶ πόδ. B] ἐπὶ πόδ. μοι Da ff² g¹ i q; μοῦ ἐπὶ τοὺς πόδ. SLΞ cop; ἐπὶ τοὺς πόδ. μου A.. min b c f g² v g aeth | θορξίν SABD.. 25 min it vg cop go p¹esch phil hier arm aeth] add τῆς κεφαλῆς EFG.. min syrsin eur ⁴⁵ διέλειπεν SAEL.. min] διέλειπεν BD. min ⁴⁷ αἱ ἁμαρτ. — πολλαί] αὐτῇ πολλαί D ff² 1 | ὅτι ἠγάπ. πολὺ] om De | ὃ — ἀγαπᾷ] om D | ἀφίεται] add καὶ B

¹¹ ¹⁴ ταῦτα δὲ εἰπόντος αὐτοῦ προσφέρεται αὐτῷ δαιμονιζόμενος κωφός, καὶ ἐκβαλόντος αὐτοῦ πάντες ἐθαύμαζον D | καὶ αὐτὸ ἦν] om SA*BL min syrcur cop arm aeth

²² καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱερουσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι Βεεζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.*

²³ Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς·

²⁴ πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν; καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἢ βασιλεία ἐκείνη·

²⁵ καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δυνήσεται ἢ οἰκία ἐκείνη στῆναι.

²⁶ καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ ἐμερίσθη, οὐ δύναται στῆναι ἀλλὰ τέλος ἔχει.

²⁷ ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δῇσῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.

²⁸ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἄφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν

²⁴ οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον· οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεεζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.*

²⁵ Εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς·

πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται.

²⁶ καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἢ βασιλεία αὐτοῦ;

²⁷ καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν.

²⁸ εἰ δὲ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

²⁹ ἢ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἀρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δῇσῃ τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει;

³⁰ Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.*

³¹ Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἄφεθή-

¹⁵ τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπαν·

ἐν Βεεζεβοὺλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.*

¹⁶ ἄλλοι δὲ πειράζοντες σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ.

¹⁷ Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα εἶπεν αὐτοῖς·

πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πλῖπτει.

¹⁸ εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν

διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἢ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγεται ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.

¹⁹ εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν κριταὶ ἔσονται.

²⁰ εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ Θεοῦ [ἐγὼ] ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

²¹ ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθ'απλομένους φυλάσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. ²² ἐπὰν δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει ἐφ' ἣ ἐπεποιθεῖ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαδίδωσιν.

²³ Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.*

* Matth. 9 34 (n. 64): οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

** Bgl. Mark. 9 40. Luk. 9 50 (n. 98).

Mark. 3 ²² Βεεζεβοὺλ B] Βεελζεβοὺλ sADL.. ²³ αὐτοῖς] add ὁ κύριος Ἰησοῦς D 6it ²⁵ δυνήσεται sBCLΔ 3it 8vg] δύναται AD.. min 6it vg pesch phil go | στήναι BL min] σταθῆναι sACΔ.. 7it vg cet.; ἐστάναι D ²⁶ ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν] σατανᾶν ἐκβάλλει D 8it | καὶ ἐμερίσθη, οὐ BL] καὶ μεμερίσται, οὐ AC².. min pesch phil cop go; ἐμερίσθη καὶ οὐ s* C² Δ fg² vg; μεμερίσται ἐφ' ἑαυτὸν οὐ Di q syrsin
Matth. 12 ²⁴ Βεεζεβοὺλ sB] Βεελζεβοὺλ CDE.. ²⁵ εἰδὼς] ἰδὼν s^b D 3min ff¹ k syrsin cur cop
²⁹ διαρπάσει BCEL.. min] διαρπάσῃ sDΣ.. min ³¹ ἄφεθήσεται 1°] add ὑμῖν B 1 Ath
Luk. 11 ¹⁵ Βεεζεβοὺλ sB] Βεελζεβοὺλ ACDE.. ¹⁶ δαιμόνια] add ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν AD.. min phil aeth ¹⁸ πῶς] οὐ D ²⁰ ἐγὼ BCLR 33 69 124 346] om s* AΔ.. min bff² i vg arm; εἰ δὲ ἐγὼ.. D min c cop aeth

ἀνθρώπων τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασφημίαι, ὅσα ἂν βλασφημήσωσιν·

²⁹ ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου ἁμαρτήματος. ³⁰ ὅτι ἔλεγον· πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.

σεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἄφεθήσεται. ³² καὶ ὃς ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἄφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἄφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

12¹⁰ Καὶ πᾶς ὃς ἑρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἄφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἄφεθήσεται.

³³ Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.* ³⁴ γεννήματα ἐμυδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσέυματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. ³⁵ ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει ἀγαθὰ, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά.

³⁶ λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἄργον ὃ λαλήσουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. ³⁷ ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

⁴³ Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξελθῇ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπανσιν, καὶ οὐχ εὐρίσκει. ⁴⁴ τότε λέγει· εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω ὅθεν ἐξῆλθον· καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σχολάζοντα [καὶ] σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. ⁴⁵ τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χεῖρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

6⁴⁵ Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ περισσέυματος καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

²⁴ Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξελθῇ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπανσιν, καὶ μὴ εὐρίσκον λέγει· ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. ²⁵ καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. ²⁶ τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ ἑπτὰ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χεῖρονα τῶν πρώτων.

* Matth. 7 17. 20. Luk. 6 43 [i. n. 49²³).

Mark. 3 ²⁸ ὅσα ᾤBDE.. min] ὅσας ACL.. min ²⁹ ἔστιν ABC.. min b cop pesch phil go] ἔσται ᾤDLΔ min 9it vg arm aeth | ἁμαρτήματος ᾤBLΔ 28 33 81] ἁμαρτίας C*D 13 69 346; κρίσεως AC².. min f pesch phil

Matth. 12 ³¹ οὐκ ἄφεθ.] add τοῖς ἀνθρώποις CDEL.. min 4it pesch phil ³² οὐκ ἄφεθ.] οὐ μὴ ἄφεθ.] ᾤ B ³³ ἡ ποιεῖ τ. δ. καλ. κ. οἱ καρποὶ αὐτ. καλοί, ἡ ποιεῖ τ. δ. πονηρόν καὶ οἱ κ. αὐτ. πονηροὶ syrsin ³⁵ θησ ᾤBCD.. 130 min it vg cop pesch phil] add τῆς καρδίας L min 2it 2vg syrsin cur arm aeth | ἀγαθὰ BDE.. min] τὰ ἀγ. ᾤCLΣ. min Or ³⁶ λαλήσουσιν ᾤBC] -σωσιν EG.. min Or ⁴⁴ σχολ. καὶ ᾤC*Z min 5it syrsin cur] om καὶ BDEΣ.. 4it cop arm aeth

Luk. 6 ⁴⁶ πονηροῦ ᾤBDLΣ 1 69 131 a ff² g¹ l 3vg arm] add θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ ACX.. min cefg² q cop syrsin pesch phil go aeth | αὐτοῦ] om C 20min g¹ vg cop syrsin pesch aeth

11 ²⁴ λέγει ᾤ*ACD.. min it vg syrsin] pm τότε ᾤBLXΣ 33 157 b l cop phil Or ²⁵ εὐρίσκει] add σχολάζοντα ᾤBCL. min fl cop phil

12 ¹⁰ τῷ — ἄφεθῆς.] εἰς δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἄφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι D

56. Seligpreisung der Mutter Jesu.

Luk. 11 27, 28.

²⁷ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα ἐπάρασά ²⁸ αὐτὸς δὲ εἶπεν· μενοῦν μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν
τις φωνὴν γυνῆ ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ· μακαρία λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσοντες.
ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας.

57. Rede gegen die Wundersucht.

Matth. 12 38—42.

Luk. 11 29—32.

³⁸ Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινες τῶν γραμματέων
καὶ Φαρισαίων λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ
σημεῖον ἰδεῖν. ³⁹ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· γε-
νεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ
σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον
Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.* ⁴⁰ ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν
τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας,
οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ
τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

⁴¹ ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ
κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦ-
σιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ,
καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.

⁴² βασιλίσσα νότου ἐγερεθήσεται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατα-
κρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς
γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ
πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.

²⁹ Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισομένων ἤρξατο λέγειν· ἡ
γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρὰ ἐστίν· σημεῖον ζητεῖ, καὶ
σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον
Ἰωνᾶ.* ³⁰ καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς
τοῖς Νινευεῖταις σημεῖον,
οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ γενεᾷ
ταύτῃ.

³² ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ
κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦ-
σιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ,
καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.

³¹ βασιλίσσα νότου ἐγερεθήσεται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατα-
κρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς
γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ
πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.

58. Die wahren Verwandten Jesu.

Mark. 3 31—35.

Matth. 12 46—50.

Luk. 8 19—21.

³¹ Καὶ ἔρχονται ἡ μήτηρ αὐτοῦ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ἔξω
στήκοντες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν
καλοῦντες αὐτόν. ³² καὶ ἐκάθητο

⁴⁶ Ἐπὶ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς
ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελ-
φοὶ αὐτοῦ εἰστήκεισαν ἔξω ζη-
τοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι.

¹⁹ Παρεγένετο δὲ πρὸς αὐτὸν
ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,
καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ
διὰ τὸν ὄχλον.

* Mark. 8 11, 12 (n. 87): Καὶ ἐξηλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συνζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ
σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. ¹³ καὶ ἀναστεινόμενος τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει τί ἡ γενεὰ αὕτη
ζητεῖ σημεῖον; αὐτὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.

Matth. 16 1, 4 (n. 87): Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτόν
σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδείξαι αὐτοῖς. ² ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ⁴ γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον
ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.

Mark. 3 ³¹ ἔρχονται ABCL.. min cf vg cop pesch phil go Aug] ἔρχεται ND. 8 min it vg cet. | κα-
λοῦντες NBCL min] φωνοῦντες DΓΠ.. min; ζητοῦντες A

Matth. 12 ³⁶ αὐτῷ NBCL. 10 min it vg cop syrr arm aeth] om EG.. | καὶ Φαρ.] om B 2 min

Luk. 8 ¹⁹ μήτηρ ABL.. min it vg phil] add αὐτοῦ ND min 2it cop syrsin cur pesch hier aeth

11 ²⁹ γενεὰ 2° N BD. 20 min it vg cop syrsin cur hier phil arm] om CΓΔ.. min pesch aeth | Ἰωνᾶ
NBCL 7it vg hier arm] add τοῦ προφήτου AC.. min e f q syrsin pesch phil aeth ³⁰ Ἰωνᾶς] pm ὁ ΒΔ
ταύτῃ] add καὶ καθὼς Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους ἐγένετο τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ γῇ Daef² ³¹ ἐν τῇ κρίσει] om Dff² ³² om D

περὶ αὐτὸν ὄχλος, καὶ λέγουσιν αὐ-
τῷ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ
ἀδελφοί σου [καὶ αἱ ἀδελφαί σου]
ἔξω ζητοῦσίν σε.

³³ καὶ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει·
τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ
μου καὶ οἱ ἀδελφοί;

³⁴ καὶ περιβλεψάμενος τοὺς περὶ
αὐτὸν κύκλῳ καθημένους λέγει·

ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελ-
φοί μου. ³⁵ ὃς ἂν ποιήσῃ
τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ,

οὗτος ἀδελφός μου
καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.*

⁴⁷ [εἶπεν δέ τις αὐ-
τῷ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ
ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν
ζητοῦντές σοι λαλήσαι.]

⁴⁸ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ
λέγοντι αὐτῷ· τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ
μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί
μου; ⁴⁹ καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα [αὐ-
τοῦ] ἐπὶ τοὺς μαθητάς αὐτοῦ εἶπεν·
ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελ-
φοί μου. ⁵⁰ ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ
τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ
ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφός
καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.*

²⁰ ἀπηγγέλη δὲ αὐ-
τῷ· ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ
ἀδελφοί σου
ἔξω ἰδεῖν θέλοντές σε.

²¹ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
πρὸς αὐτούς·

μήτηρ μου καὶ ἀδελ-
φοί μου οὐτοί εἰσιν οἱ
τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες
καὶ ποιοῦντες.*

59. Die Nachfolgerinnen Jesu.

Luk. 8 1—3.

¹ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς διώδευεν μένη Μαгдаληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἐπὶ ἐξεληλύθει,
κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος ³ καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου καὶ Σου-
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, σάννα καὶ ἕτεροι πολλοί, αἵτινες διηκόνουν αὐτοῖς ἐκ
² καὶ γυναικῆς τινες αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.**
πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλου-

60. Gleichnisse vom Reich Gottes.

1) Gleichnis von viererlei Acker.

Mark. 4 1—9.

¹ Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν
παρὰ
τὴν θάλασσαν. καὶ συνάγεται
πρὸς αὐτὸν ὄχλος πλεῖστος, ὥστε
αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα κα-
θῆσθαι ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ πᾶς
ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ
τῆς γῆς ἦσαν. ² καὶ ἐδίδασκεν
αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλάς, καὶ
ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·
³ ἀκούετε.

Matth. 13 1—9.

¹ Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξεληθὼν
ὁ Ἰησοῦς τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ
τὴν θάλασσαν· ² καὶ συνήχθησαν
πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε
αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα κα-
θῆσθαι, καὶ πᾶς
ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν
εἰστήκει. ³ καὶ ἐλάλησεν
αὐτοῖς πολλά ἐν παραβολαῖς
λέγων·

Luk. 8 4—8.

⁴ Συνιόντος δὲ
ὄχλου πολλοῦ
καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομέ-
νων πρὸς αὐτὸν
εἶπεν διὰ παραβολῆς·

* Joh. 15 14 (n. 201): Ὑμεῖς φίλοι μου ἔστε, ἐὰν ποιῇτε ὃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν.

** Bgl. Mark. 15 40. 41. Matth. 27 55. 56. Luk. 23 49 (n. 225).

Mark. 3 ³² καὶ αἱ ἀδ. σου ADE.. min 7it go] om NBCL.. 1 13 33 69 4it vg cop pesch aeth arm
³³ ἀδελφοί BD⁵ 102 arm] add μου SACL.. min it vg cop pesch phil go ³⁵ ὃς Bbe cop] add γὰρ SACD
L.. min 4it vg go syrsin pesch phil | τὸ θέλημα] τὰ θέληματα B

4 ¹ παρὰ] πρὸς D | ὄχλος] ὁ λαὸς D | πλεῖστος NBCLΔ] πολὺς AD.. min | πλοῖον NB*CL. min
syrsin go] pm τὸ AB*ΔΔ.. min cop

Matth. 12 ⁴⁷ S*CDE.. min it vg pesch phil cop arm aeth] om S*BLΓ 4min ff¹k syrsin cur ⁴⁸ ἀδ.
μου] om μου B* ⁴⁹ χεῖρα αὐτοῦ BCZΣ.. min e f h syrsin] om αὐτοῦ S*D min 6it vg Or Aug

13 ¹ τ. οἱκ.] om D abe ff^{1,2}g¹k syrsin | τῆς B 3min] pm ἐκ SZ 33; ἀπό CEFLΣ.. min

Luk. 8 ³ αὐτοῖς BDE.. min 5it 6vg syrsin cur pesch go] αὐτῷ S*AL. min 4it cop phil arm aeth
⁴ συνιόντος S* 157 248; συνελθόντος D 4min | διὰ παραβ.] παραβολὴν τοιαύτην πρὸς αὐτούς D 89
blq ⁵⁰ αὐτῷ] add λεγόντων A.. min phil arm; add ὅτι SDLX min 9it cop phil hier go | ἰδεῖν — σε]
ζητοῦντές σε D

Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων
σπείραι. ⁴καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ σπείρειν ὁ μὲν
ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν,
καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ
καὶ κατέφαγεν αὐτό.

⁵καὶ ἄλλο ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πε-
τρῶδες ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολ-
λήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέτειλεν διὰ
τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· ⁶καὶ ὅτε
ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ἐκαυματίσθη,
καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξη-
ράνθη.

⁷καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς
ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκαν-
θαι καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ
καρπὸν οὐκ ἔδωκεν.

⁸καὶ ἄλλα ἔπεσεν εἰς τὴν
γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρ-
πὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενα,
καὶ ἔφερεν εἰς τριάκοντα καὶ ἐν
ἐξήκοντα καὶ ἐν ἑκατόν.

⁹καὶ ἔλεγεν·
ὃς ἔχει ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ
σπείρειν. ⁴καὶ
ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ὁ μὲν
ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν,
καὶ ἐλθόντα τὰ πετεινὰ
κατέφαγεν αὐτά.

⁵ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πε-
τρῶδη ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολ-
λήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέτειλεν διὰ
τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς, ⁶ἡλίου
δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη,
καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξη-
ράνθη.

⁷ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς
ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκαν-
θαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.

⁸ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν
γῆν τὴν καλήν καὶ ἐδίδου καρ-
πόν,

ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ
ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.

⁹ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω.

⁵Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ
σπείραι τὸν σπóρον αὐτοῦ. καὶ
ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ὁ μὲν
ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ
κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ
οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό.

⁶καὶ ἕτερον κατέπεσεν ἐπὶ
τὴν πέτραν,
καὶ φυνέν

ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν
ἰμμάδα.

⁷καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ
τῶν ἀκανθῶν, καὶ συνφνεῖσαι αἱ
ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό.

⁸καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς τὴν
γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυνέν ἐπο-
ήσεν καρπὸν

ἑκατονταπλασίονα.

ταῦτα λέγων ἐφώνει
ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

2) Zweck der Gleichnisse.

Mark. 4 10—12.

¹⁰Καὶ ὅτε ἐγένετο κατὰ μόνας,
ἡρώτων αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν
τοῖς δώδεκα τὰς παραβολὰς. ¹¹καὶ
ἔλεγεν αὐτοῖς· ὑμῖν τὸ μυστήριον
δίδοται τῆς βασι-
λείας τοῦ Θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς
ἔξω

ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται,
¹²ἵνα βλέποντες

Mattth. 13 10—15.

¹⁰Καὶ προσελθόντες οἱ μαθη-
ται εἶπαν αὐτῷ· διὰ τί ἐν παρα-
βολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; ¹¹ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς εἶπεν· ὅτι ὑμῖν δέδοται
γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασι-
λείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ
οὐ δέδοται. ¹²ὅστις γὰρ ἔχει, δοθή-
σεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται·
ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθή-
σεται ἀπ' αὐτοῦ.*

¹³διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς
αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες

Luk. 8 9. 10.

⁹Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ τίς αὕτη εἴη ἡ
παραβολή. ¹⁰ὁ δὲ

εἶπεν· ὑμῖν δέδοται
γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασι-
λείας τοῦ Θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς

ἐν παραβολαῖς,
ἵνα βλέποντες

* Mark. 4 25 und Paral. f. n. 5).

Mark. 4 ³σπείραι s^cB 102 7it Or] om D^{sc}; pm τοῦ s^cACLΔ.. min; add τὸν σπóρον αὐτοῦ F min g² go
⁴πετεινὰ s^cABCLΔ.. min 7it 9vg cop syrsin pesch phil arm aeth go] add τοῦ οὐρανοῦ DGM. 5it ⁵ὅπου]
pm καὶ Ba | ὅπου — πολλήν om syrsin | γῆς] pm τῆς B; τὴν γῆν D^{sc} ⁶ἐκαυματίσθη] -θησαν BD^{sc}ae
⁵ἄλλο ADΔ.. min it vg go pesch phil arm aeth] ἄλλα s^cBCL 28 33 124 e cop | αὐξανόμενα s^cB] αὐξανό-
μενον ACDLΔ 238; αὐξάνοντα 10unc min | εἰς — ἐν — ἐν B] εἰς — εἰς — εἰς s^cC²Δ min; εἰς — ἐν — ἐν L;
ἐν — ἐν — ἐν EFG.. min; ἐν — ἐν — ἐν D min it vg pesch ⁹ἀκουέτω] add καὶ ὁ συνίων συνιέτω D 6it
¹⁰ἡρώτων ABLΔ.] ἐπηρώτων D 2min; ἡρώτων s^cC; ἡρώτησαν Π.. min 6it vg pesch phil | περὶ — δώδεκα]
μαθηταὶ αὐτοῦ D 13 28 69 81 124 346 7it syrsin | τὰς παραβ. s^cBCLΔ] τὴν παραβολήν A.. min vg pesch
arm aeth go; τίς ἡ παραβολή αὕτη D 6min 9it Or ¹¹τὸ μυστ. δέδ. s^cBC²L 102] δέδ. τὸ μυστ. AKΠ 10min ff¹;
δέδ. γινῶναι τὸ μυστ. (τὰ μυστήρια G 14min phil) C²ΔΔ.. min it vg pesch phil arm aeth | ἔξω] ἔξωθεν
BΣ | τὰ ABCLΔ..] om s^cD.

Mattth. 13 ⁴ἐλθόντα B 13 124] ἦλθεν (-θον DLZ) s^cC.. min | κατέφ. B 13 124] pm καὶ s^cCDLZ..
min ⁵γῆς] pm τῆς B ⁶ἐκαυματίσθη] -τώθη B | ἐξηράνθη] -θησαν D ⁷ἀπέπνιξαν BCZΣ.. min]
ἐπνιξαν s^cD 13 124 346 ⁹ὅτα s^cBL 4it] add ἀκούειν CD.. ¹¹εἶπεν s^cCZ ff¹k cop aeth] add αὐτοῖς
BDE.. syrsin ¹³ὅτι — συνοῦσιν] ἵνα βλ. μὴ βλέπωσιν κ. ἀκ. μὴ ἀκούσωσιν καὶ μὴ συνιῶσιν, μὴ ποτε ἐπι-
στρέψωσιν D min it syrsin cur Eus Cyr Ir

Luk. 8 ⁶τοῦ οὐρανοῦ] om D 6it syrsin cur pesch ^{6. 7.}ἕτερον] ἄλλο D ⁸τὴν ἀγαθὴν] add καὶ
καλήν Dace syrcur pesch arm

βλέπωσιν καὶ μὴ ἰδῶσιν, καὶ ἀκού- οντες ἀκούωσιν καὶ μὴ συνιῶσιν, μὴ ποτε ἐπιστρέψωσιν καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς.	οὐ βλέπουσιν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνιούσιν.	μὴ βλέπωσιν καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.
---	---	---

¹⁴ καὶ ἀναπληροῦται αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἣ λέγουσα·

ἀκοῇ ἀκούετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε,
καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

¹⁵ ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου,
καὶ τοῖς ὠσὶν βαρέως ἤκουσαν,
καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν·
μὴ ποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς
καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσιν
καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν,
καὶ ἰάσομαι αὐτούς.*

3) Seligpreisung der Jünger.

Matth. 13 16. 17.

Luk. 10 23. 24.

¹⁶ Ὡμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὅτι βλέπου-
σιν, καὶ τὰ ὅσα [ὧμῶν] ὅτι ἀκούουσιν.
¹⁷ Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ
δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε καὶ οὐκ
εἶδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν.

²³ Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ' ἰδίαν
εἶπεν· μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέ-
πετε. ²⁴ λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ
βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε καὶ οὐκ
εἶδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν.

4) Erklärung des Gleichnisses von viererlei Ader.

Mark. 4 13—20.

Matth. 13 18—23.

Luk. 8 11—15.

¹³ Καὶ λέγει αὐτοῖς· οὐκ οἴδατε
τὴν παραβολὴν ταύτην, καὶ πῶς πά-
σας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε; ¹⁴ ὁ
σπειρῶν τὸν λόγον σπείρει. ¹⁵ οὗτοι
δὲ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν ὅπου
σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκού-
σωσιν, εὐθὺς ἔρχεται ὁ σατανᾶς
καὶ αἶρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρ-
μένον εἰς αὐτούς.

¹⁸ Ὡμεῖς οὖν ἀκούσατε
τὴν παραβολὴν τοῦ σπειράντος.

¹¹ Ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή.

¹⁹ Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον
τῆς βασιλείας καὶ
μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς
καὶ ἀρπάζει τὸ ἐσπαρ-
μένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ·
οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν
σπαρείς.

ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.
¹² οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσιν
οἱ ἀκού-
σαντες, εἴτα ἔρχεται ὁ διάβολος
καὶ αἶρει τὸν λόγον
ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν,
ἵνα μὴ πιστευσάντες σωθῶσιν.

¹⁶ καὶ οὗτοι εἰσιν ὁμοίως οἱ
ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἱ
ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον εὐθὺς
μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν,

²⁰ ὁ δὲ ἐπὶ
τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ἐπὶ τῆς πέτρας
ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθὺς
μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν·

¹³ οἱ δὲ
οἱ
ὅταν ἀκούσωσιν
μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον,

* Joh. 12 39. 40 (n. 175): Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεῦναι, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας· ⁴⁰ τετύφλωκεν αὐτῶν
τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐπόρευσεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσιν τῇ καρδίᾳ καὶ
στραφῶσιν, καὶ ἰάσομαι αὐτούς.

Mark. 4 ¹² αὐτοῖς NBCL 6min b cop arm] add τὰ ἀμαρτήματα AD.. min it vg cop syrsin pesch phil
¹⁵ εἰς αὐτούς B 6min] ἐν αὐτοῖς NCL A c verss; ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν D.. min verss ¹⁶ ὁμοίως] om D
10min 7it syrsin pesch arm

Matth. 13 ¹⁴ λέγουσα] add πορεύθητι καὶ εἰπὲ τῷ λαῷ τούτῳ D it Eus ¹⁶ ὧμῶν 2° NCD.. min 5it vg
syrcur pesch phil] om B min 6it ¹⁷ γὰρ BCD.. min k syrcop] om NX min 9it arm aeth | εἶδαν]
ἠδυνήθησαν ἰδεῖν D

Luk. 8 ¹⁰ βλέπωσιν] ἴδωσιν DLΞ 1 131 ¹³ τῆς πέτρας N^o ABL.. min] τὴν πέτραν N^o D. Or
¹⁰ 2³ κατ' ἰδίαν] om D 9it vg syrsin cur | βλέπετε] add καὶ ἀκούοντες & ἀκούετε D ²⁴ n. βασιλεῖς]
om D 5it

¹⁷ καὶ οὐκ ἔχουσιν ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν, εἴτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζονται.

¹⁸ καὶ ἄλλοι εἰσὶν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι· οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούσαντες, ¹⁹ καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συνπνίγουσιν τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.

²⁰ καὶ ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσιν τὸν λόγον καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἑξήκοντα καὶ ἐν ἑκατόν.

²¹ οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζεται.

²² ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου

συνπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.

²³ ὁ δὲ ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιεῖς, ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.

καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οὐ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται.

¹⁴ τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ περιμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συνπνίγονται καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν.

¹⁵ τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.

5) Aufmunterung der Jünger.

Mark. 4 21—25.

²¹ Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι μῆτι ῥηχεται ὁ λύχνος ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῇ;* ²² οὐ γὰρ ἐστὶν τι κρυπτόν, εἰ μὴ ἵνα φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν.** ²³ εἰ τις ἔχει ὅσα ἀκούειν, ἀκούειτω.

²⁴ Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρω μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προσεθήσεται ὑμῖν.***

²⁵ ὃς γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.†

Luk. 8 16—18.

¹⁶ Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθειν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθει· ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς.*

¹⁷ οὐ γὰρ ἐστὶν κρυπτόν ὃ οὐ φανερόν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ.**

¹⁸ βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε***

ὃς ἂν γὰρ ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.†

6) Gleichnis von der selbstwachsenden Saat.

Mark. 4 26—29.

²⁶ Καὶ ἔλεγεν· οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἄνθρωπος βάλλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, ²⁷ καὶ

καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστᾷ καὶ μηκύνεται ὥς οὐκ οἶδεν αὐτός. ²⁸ αὐτο-

* Matth. 5 15. Luk. 11 33 f. n. 49³).

** Matth. 10 26 (n. 67): Οὐδὲν γὰρ ἐστὶν κεκαλυμμένον ἢ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται.

*** Matth. 7 2. Luk. 6 38 f. n. 49¹⁸).

† Matth. 13 12 (n. 2): Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσεύσεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Luk. 12 2 (n. 67): Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται.

Matth. 25 29 (n. 185): Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσεύσεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Luk. 19 26 (n. 185): Λέγω ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται.

Mark. 4 ¹⁸ εἰς ABDL.. min] ἐπὶ NCΔ cop ¹⁹ αἰῶνος BCD. 8 min 9 it vg arm] add τούτου A.. min f cop pesch phil aeth go | ἢ ἀπάτη τ. πλ.] ἀπάται τοῦ κόσμου D arm | καὶ αἱ π. τ. λ. ἐπιθ.] om D 1 118 131 209 6 it arm ²⁰ ἐν 2° Et 3°] om B 102 300 360 ²¹ ὅτι BL' om NACD.. min | ῥηχεται] ἀπτεται D 5 it aeth | ἐπὶ ὑπὸ (fo) NB*Σ 13 33 69 ²² τί] om BD.. min 6 it aeth ²⁴ ὑμῖν 2° NBCDLΔ] add τοῖς ἀκούουσιν A.. 1 33 69 q pesch phil ²⁶ ὡς BDE LΔ.. cop] add ἐάν AC.. min it vg go ²⁷ μηκύνεται NABCL Δ..] -νεται DΣ min ²⁸ αὐτομ. NABCL min phil aeth] add γὰρ ΔΠ.. min it vg go; pm ὅτι D 81 arm

Matth. 13 ²² αἰῶνος N*BD 5 it arm] add τούτου CE.. min 5 it cop syr

Luk. 8 ¹³ οἱ τοὶ αὐτοί B; om De syrsin eur arm aeth ¹⁵ καλῇ καὶ] om D 7 it | τ. λόγον] add τοῦ θεοῦ D ¹⁶ λυχνίας ABLΞ.. min] τὴν λυχνίαν NΔ.. min | τίθειν 2° NBD.. min] ἐπιτίθειν AE.. min | ἵνα — φῶς] om B ¹⁷ ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ NBLΞ 33] ἀλλὰ ἵνα γνωσθῇ D

μάτη ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτεν στάχυν, ὁ καρπός, εὐθὺς ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρ-
εἶτεν πλήρης σῖτος ἐν τῷ στάχνι. ²⁹ ὅταν δὲ παραδοῖ ἐσθήκεν ὁ θερισμός.

7) Gleichnis vom Unkraut unter dem Weizen.

Matth. 13 24—30.

²⁴ Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ἔχει ζιζάνια; ²⁸ ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· ἔχθρος ἄνθρωπος ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπων σπει-
ραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἄργῳ αὐτοῦ. ²⁵ ἐν δὲ τῷ οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; ²⁹ ὁ δὲ φησιν· οὐ,
καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἤλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς μὴ ποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς
καὶ ἐπέσπειρεν ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλ- τὸν σῖτον. ³⁰ ἄφετε συνανξάνεσθαι ἀμφοτέρω εἰς τὸ
θεν. ²⁶ ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποι- θερισμοῦ· καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἔρω τοῖς θερι-
σεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. ²⁷ προσελθόντες δὲ ταῖς· συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δῆσατε αὐτὰ
οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἰπον αὐτῷ· κύριε, οὐχὶ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον
καλὸν σπέρμα ἐσπειρας ἐν τῷ σῳ ἄργῳ; πόθεν οὖν συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

8) Gleichnis vom Senfkorn.

Mark. 4 30—32.

Matth. 13 31. 32.

Luk. 13 18. 19.

³⁰ Καὶ ἔλεγεν· πῶς ὁμοιώσω-
μεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ
ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ θῶμεν;
³¹ ὥς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν
σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερον ὢν
πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ
τῆς γῆς, ³² καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀνα-
βαίνει καὶ γίνεται μεῖζον πάντων
τῶν λαχάνων, καὶ ποιεῖ κλάδους
μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν
σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ
οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.

³¹ Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν
αὐτοῖς λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν
κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν
ἄνθρωπος ἐσπείρεν ἐν τῷ ἄργῳ
αὐτοῦ. ³² ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν
πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ
ἀύξηθῇ, μεῖζον
τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται
δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν
ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

¹⁸ Ἐλεγεν οὖν· τίνι ὁμοία
ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ
τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; ¹⁹ ὁμοία
ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λα-
βὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον
ἐαυτοῦ,
καὶ ἡύξησεν
καὶ ἐγένετο
εἰς δένδρον, καὶ τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν
ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

9) Gleichnis vom Sauerteig.

Matth. 13 33.

Luk. 13 20. 21.

³³ Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία
ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα
γυνὴ ἐνέκρυπεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ
ἐξυμώθη ὅλον.

²⁰ Καὶ πάλιν εἶπεν· τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ; ²¹ ὁμοία ἐστὶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα
γυνὴ ἔκρυπεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ
ἐξυμώθη ὅλον.

10) Bedeutung der Gleichnisreden.

Mark. 4 33. 34.

Matth. 13 34. 35.

³³ Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει
αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἡδύναντο ἀκούειν· ³⁴ χωρὶς

³⁴ Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παρα-
καὶ χωρὶς

Mark. 4 ²⁸ πλήρης σῖτος B (πλ. ὁ σῖτος D) | πλήρη σῖτον sAC²L.. min ⁸¹ τῆς γῆς 1° | τὴν γῆν DL
⁸² κατασκηνοῦν B*] -νοῦν sAB²CDL.. min ³³ πολλαῖς] om LΔ min bce pesch aeth | αὐτοῖς] om D s1 ff²
g¹i ³⁴ χωρὶς δέ] καὶ χωρὶς B cop

Matth. 13 ³⁰ δοῦλοι] om B 157 g²h cop | αὐτῷ λέγ. (λέγ. αὐτῷ sD) BC; εἶπον αὐτῷ EFLXΔ.. min
3it vg cop phil arm aeth ³⁰ ἕως BD] μέχρι s²CEΣ..; ἄχρι s* et °L | εἰς δέσμας sBCEΣ.. min ff¹
cop phil aeth] om εἰς LXΔ.. min 7it 6vg syrsin cur pesch; om αὐτὰ εἰς D | συναγάγετε] συνάγετε BΓ 1
³¹ παρῑθ.] ἐλάλησεν DL* 1 13 124 346 it syrsin cur ³⁵ ἐλάλ. αὐτ.] om D 76 k syrsin cur; add λέγων sCLX.
min g²hl arm

Luk. 13 ¹⁹ δένδρον sBDL 6it cop syrsin cur hier arm] add μέγα AX.. min cfg pesch phil aeth
²¹ ἐκρυπεν BL.. min] ἐνέκρ. sAD.. min Eus

δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς ἰδίοις μαθηταῖς ἐπέλυνεν πάντα.

παραβολῆς οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς.
³⁵ ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος·
 ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου,
 ἐρεῦξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς.

11) Erklärung des Gleichnisses vom Unkraut unter dem Weizen.

Matth. 13 36—43.

³⁶ Τότε ἀφείδους τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· διασάφισον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. ³⁷ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ³⁸ ὁ δὲ ἀγρός ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ, ³⁹ ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια αἰωνός ἐστιν, οἱ δὲ θεριστὰὶ ἄγγελοι εἰσιν. ⁴⁰ ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ κατακαίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντέλει τοῦ αἰῶνος. ⁴¹ ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, ⁴² καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.* ⁴³ τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὥτα ἀκουέτω.

12) Gleichnisse vom Sesam im Acker und von der köstlichen Perle.

Matth. 13 44—46.

⁴⁴ Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὗρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πωλεῖ ὅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. ⁴⁵ Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· ⁴⁶ εὗρὼν δὲ ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

13) Gleichnis vom Fischeknecht.

Matth. 13 47—50.

⁴⁷ Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ σαγγήνη βληθεῖση εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσης· ⁴⁸ ἢν ὅτε ἐπληρώσῃ ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἄγην, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. ⁴⁹ οὕτως ὀδόντων.*

14) Schluß der Gleichnisreden.

Matth. 13 51. 52.

⁵¹ Συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ· ναί. ⁵² ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότη, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιὰ.

* Vgl. die Parall. zu Matth. 8 12. Luk. 13 28 (n. 50).

Mark. 4 ³⁴ τ. ἰδ. μαθ. sBCLΔ] τ. μαθ. αὐτοῦ AD.. min
 Matth. 13 ³⁴ οὐδὲν s*BC. min f phil arm] οὐκ s°DEL.. it vg syrsin eur pesch ³⁵ διὰ s°BCDΣ.. min it vg syrsin eur pesch phil cop arm] add Ἐρσαῖον s* 5 min aeth Clem hom Porphy Eus Hier | καταβ. s°B 1 22 ek syrsin eur Or] add κόσμον s* et °CDE.. min it vg pesch phil cop Clem hom ³⁶ διασάφ. s°B Or] φράσον s°CD.. min Or ⁴⁰ αἰῶνος sBDΓ 10 min it vg syrsin eur arm aeth] add τούτου CP.. min f h q cop pesch phil Chr ⁴³ ὡς ὁ ἥλ.] om syrsin | ὅτα s*. B 4 it 3 vg] add ἀκούειν s°CDE.. min it vg syrsin eur pesch phil cop ⁴⁴ Ὁμοία s°BD 9 it vg syrsin eur cop aeth] pm πάλιν CEL.. min f h q pesch phil arm Or Hil | ὅσα B 28 61 435] pm πάντα sCDE.. min it vg syrsin eur pesch phil cop arm aeth ⁴⁵ ἐμπόρῳ s°B 50 59 Ath Cyr Chr Amb] pm ἀνθρώπῳ s° cet | καλοὺς] om syrsin ⁴⁶ πέπρακεν] ἐπώλησεν D ⁴⁸ καλὰ] κάλλιστα D ⁴⁹ αἰῶνος] κόσμον D ⁵¹ Συνήκα. sBD 8 it vg cop syrsin aeth Or] pm λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς CEL.. min 3 it syrr arm | ναί sBD 1 13 124 ff^{1,2} k vg syrsin eur hier cop] add κύριε CEL.. min it pesch phil arm ⁵² εἶπεν sB*CE..] λέγει B°D

61. Die Stillung des Sturmes.

Mark. 4 35—41.

Matth. 8 18—27.

Luk. 8 22—25. 9 57—62.

³⁵ Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ ὁψίας γενομένης·
διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.

¹⁸ Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὄχλον περὶ
αὐτὸν ἐκέλευσεν
ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

²² Ἐγένετο δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν
καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον καὶ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς
αὐτούς· διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν
τῆς λίμνης·

¹⁹ Καὶ προσελθὼν εἰς γραμματεὺς
εἶπεν αὐτῷ· διδάσκαλε, ἀκολου-
θήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ. ²⁰ καὶ
λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· αἱ ἀλώπεκες
φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ κατασκηρῶσεις, ὁ δὲ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ
τὴν κεφαλὴν κλίνει.

²¹ Ἐτερος δὲ τῶν μαθητῶν
εἶπεν αὐτῷ κύριε, ἐπίτρεψόν μοι
πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πα-
τέρα μου. ²² ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ·
ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς
θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς.

⁹ ⁵⁷ Καὶ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ
ὁδῷ εἶπεν τις πρὸς αὐτὸν· ἀκολου-
θήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ. ⁵⁸ καὶ
εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· αἱ ἀλώπεκες
φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ κατασκηρῶσεις, ὁ δὲ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ
τὴν κεφαλὴν κλίνει.

⁵⁹ Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον· ἀκολού-
θει μοι. ὁ δὲ εἶπεν· ἐπίτρεψόν μοι
πρῶτον ἀπελθόντι θάψαι τὸν πα-
τέρα μου. ⁶⁰ εἶπεν δὲ αὐτῷ·

ἄφες τοὺς νεκροὺς
θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, σὺ δὲ ἀπ-
ελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

⁶¹ Εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος· ἀκολουθήσω
σοι, κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι
ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου.

⁶² Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· οὐδεὶς
ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ' ἄροτρον καὶ
βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω εὐθετὸς ἐστὶν τῇ
βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

³⁶ καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παρα-
λαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ
πλοίῳ, καὶ ἄλλα πλοῖα ἦν μετ'
αὐτοῦ.

³⁷ καὶ γίνεται λαίλαψ μεγάλη
ἀνέμου, καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν
εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε ἦδη γεμίζεσθαι
τὸ πλοῖον. ³⁸ καὶ αὐτὸς ἦν ἐν τῇ
πρόρμῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον
καθεύδων·

καὶ ἐγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέ-
γουσιν αὐτῷ· διδάσκαλε, οὐ μέλει
σοὶ ὅτι ἀπολλύμεθα;

²³ Καὶ ἐμβαίνει
αὐτῷ εἰς τὸ
πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ.

²⁴ καὶ ἰδοὺ σεισμός μέγας·
ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ,
ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι
ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ

ἐκάθευδεν.

²⁵ καὶ προσελθόντες ἤγει-
ραν αὐτὸν λέγοντες· κύριε, σῶ-
σον, ἀπολλύμεθα.

καὶ ἀνήχθησαν.

²³ πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνω-
σεν. καὶ κατέβη λαίλαψ ἀνέμου
εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο
καὶ ἐκινδύνουν.

²⁴ προσελθόντες δὲ διήγειραν
αὐτὸν λέγοντες· ἐπιστάτα ἐπιστά-
τα, ἀπολλύμεθα.

Mark. 4 ³⁶ κ. ἄλλα sBC*LD 5 min it vg cop pesch arm] add δέ AC*2D.. phil | πλοῖα sABCD.. min]
πλοῖα EF.. | ἦν ABC.. min] ἦσαν sDΔ; om L ³⁷ ὥστε — πλοῖον] om s* e ³⁸ ἐπὶ τὸ προσκ.] ἐπὶ
προσκεφάλαιον D 131

Matth. 8 ¹⁸ ὄχλον B] ὄχλους s* cop; πολλοὺς ὄχλους s*CEL.. min it vg cet ²² Ἰησοῦς BCELΣ..]
om s 33 b c k q syrsin ²³ τό s* et c ELΣ..] om s^bBC min ²⁴ κυμάτων] add ἦν γὰρ ὁ ἀνέμος ἐναντίος
αὐτοῖς 108 262.. g³ gat hier ²⁵ προσελθ. sB 5 it 5 vg sah cop] add οἱ μαθηταὶ EFL.. 100 min h arm;
add οἱ μ. αὐτοῦ C* X min 3 it vg syrsin pesch phil go aeth

Luk. 8 ²³ λαίλ. (πολλή add D) ἀν. εἰς τ. λ.] λαίλ. εἰς τ. λ. ἀν. Ba ²⁴ ἐπιστ. ἐπιστ. sABLD.. min q
syrsin pesch phil] ἐπιστ. XΓ min it vg go cop syrcur arm aeth; κύριε κύριε D

9 ⁵⁷ Καὶ sBCL. 4 min cop syrsin cur pesch arm aeth] add ἐγένετο D 346 a c e hier; ἐγένετο δέ AΓ..
min 6 it vg go phil | ἀπέρχῃ] ὁπάγει D 157 ⁵⁹ ἐπίτρο. B*DV 57 Or] pm κύριε sAB³CL.. min ⁶⁰ ἀπελθόν]
πορευθεὶς D ⁶² πρὸς αὐτὸν] om B | ἐπιβαλ. — ὀπίσω] εἰς τὰ ὀπίσω βλέπων καὶ ἐπιβάλλον τὴν χεῖρα αὐτοῦ
ἐπ' ἄροτρον D 5 it Clem Cyp | χεῖρα B 1 209. a b q arm] add αὐτοῦ sACDLΞ.. min 6 it vg cop go syrr
aeth Clem Bas cet

vgf. B. 40

³⁹ καὶ διεγεροθῆεις ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θαλάσῃ· σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

⁴⁰ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τί δειλοί ἐστε οὕτως; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν; ⁴¹ καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούει αὐτῷ;

²⁶ καὶ λέγει αὐτοῖς· τί δειλοί

ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγεροθῆεις ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ,

καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

vgf. B. 26a

³⁷ οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες· ποταπὸς ἐστὶν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν;

vgf. B. 26a

ὁ δὲ διεγεροθῆεις ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.

²⁵ εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ποῦ ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· τίς ἄρα οὕτως ἐστὶν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

62. Beseffenenheilung im Lande der Gerasener.

Mark. 5 1—20.

¹ Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν. ² καὶ ἐξεληθόντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθὺς ὑπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἀνθρωπος ἐν πνεύματι ακαθάρτῳ, ³ ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασιν, καὶ οὐδὲ ἐλύσει οὐκέτι οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτὸν δῆσαι, ⁴ διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἀλύσειν δεδέσθαι, καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἀλύσεις καὶ τὰς πέδας συντετριῖσθαι, καὶ οὐδεὶς ἔσχυνεν αὐτὸν δαμάσαι· ⁵ καὶ διὰ παντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασιν καὶ ἐν τοῖς ὕρρεσιν ἦν κράζων καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. ⁶ καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐτόν. ⁷ καὶ κράζας φωνῇ μεγάλῃ λέγει· τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὀρκίζω σε τὸν θεόν, μή με βασανίσῃς. ⁸ ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ· ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκαθάρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.

vgf. B. 4

Matth. 8 28—34.

²⁸ Καὶ ἐληθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν ὑπήντησεν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἑξερχόμενοι,

χαλεποὶ λίαν,

ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παραελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.

²⁹ καὶ ἰδὼν ἔκραξαν

λέγοντες· τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ Θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;

Luk. 8 26—39

²⁶ Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν, ἧτις ἐστὶν ἀντίπερα τῆς Γαλιλαίας. ²⁷ ἐξεληθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν ὑπήντησεν ἀνὴρ τις ἐκ τῆς πόλεως ἔχων δαιμόνια, καὶ χρόνον ἱκανῶ οὐκ ἐνεδύσατο ἱμάτιον, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.

vgf. B. 29b

²⁸ ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀνακράζας προσέειπεν αὐτῷ καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν· τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς. ²⁹ παρήγγειλεν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἔξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου.

πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεύετο ἀλύσειν καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρῆσσαν τὰ δεσμὰ ἡλαύνετο ἀπὸ τοῦ δαιμονίου εἰς τὰς ἐρήμους.

Mark. 4 ⁴⁰ οὕτως; πῶς οὐκ AC.. min] οὕτω SBDL min it vg cop arm aeth ⁴¹ ὑπακούει] ὑπακούουσιν AD⁵⁷ Σ.. min 7it vg cop arm go | αὐτῷ om D⁵⁷

5 ¹ Γερασηνῶν S⁶BD it vg] Γαδαρηνῶν ACΣ.. min pesch phil go; Γερασηνῶν S⁶LΔ.. min cop syrsin arm aeth ² εὐθὺς] om B 6it syrsin pesch arm | ἐκ τ. μνημ.] om syrsin ⁶ αὐτόν ABCLΔ..] αὐτῷ SΔ.. min

Matth. 8 ²⁶ τοῖς ἀν.] τῷ ἀνέμῳ S⁶ 5min 5it syrsin pesch sah Eus ²⁸ Γαδαρηνῶν S⁶ (Γαζαρ.) BC*. min syrsin pesch phil^{1st} Epirh Or] Γερασηνῶν it vg sah phil^{ms} Hil; Γερασηνῶν S⁶C³ELX.. min cop go arm aeth ²⁹ υἱὲ SBC*L 1 33 209 cet] pm Ἰησοῦ C³ELXΔ.. min 8it vg sah pesch phil go arm aeth | πρὸ καιρ.

bas. ἡμᾶς] ἡμᾶς ἀπολέσαι πρὸ καιροῦ S⁶

Luk. 8 ²⁴ τοῦ ὕδατος] om D | καὶ ἐπαύσ.] om 131 abe syrsin cur | ἐπαύσαντο ABDL..] -σατο SE. 1 13 28 6it vg ²⁶ καὶ ὑπακ. αὐτ.] om B ²⁶ Γερασηνῶν BD it vg sah phil^{ms}] Γερασηνῶν SLXΣ min cop

hier arm aeth Cyr Epirh; Γαδαρηνῶν ARΔ.. min go syrsin cur pesch phil^{1st} | τῆς] om D ²⁷ ἀνὴρ τις] τις ἀνὴρ B; om τις D a tol | ἔχων — ἱμάτιον] ὃς εἶχεν (ALXΣ.. min) δαιμόνια ἀπὸ χρόνων ἱκανῶν (ἐκ χρόν. καὶ S⁶AXΔ.. min it vg go syrcur pesch phil^{1st}), ὃς ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο (S⁶AXΔ.. min it vg syrr arm) D ²⁸ ἀνακρ. — εἶπεν] ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν D | Ἰησοῦ] om DR 1 69 81.. cop | τ. Θεοῦ] om D Σ 1 g¹

²⁹ παρήγγειλεν SACE.. min] -γείλε BΣ. min; ἔλεγεν De | πνεύματι] δαιμονίῳ De | ἐξελθεῖν] ἔξελθε D | ἀπὸ 2° BΣ] ὑπὸ SACDL.. min

⁹ καὶ ἐπηρώτα αὐτόν·
τί ὄνομά σοι; καὶ λέγει
αὐτῷ· λεγιὼν ὄνομά μοι, ὅτι
πολλοὶ ἔσμεν. ¹⁰ καὶ
παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ ἵνα μὴ
αὐτὰ ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας.

¹¹ Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει
ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη·
¹² καὶ παρεκάλει αὐτὸν λέ-
γοντες· πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς
χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθω-
μεν. ¹³ καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.
καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ
ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς
χοίρους, καὶ ὥρμησεν
ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς
τὴν θάλασσαν, ὡς δισχιλιοί, καὶ
ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ.

¹⁴ Καὶ οἱ βόσκοντες αὐτοὺς
ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν
πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς· καὶ
ἦλθον ἰδεῖν τί ἐστὶν τὸ γεγονός.
¹⁵ καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν,
καὶ θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον
καθήμενον ἱματισμένον καὶ σω-
φρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγι-
ῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν. ¹⁶ καὶ
διηγῆσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς
ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ καὶ περὶ
τῶν χοίρων. ¹⁷ καὶ ἤρξαντο παρ-
καλεῖν αὐτὸν
ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

¹⁸ Καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον
παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα μετ'
αὐτοῦ ᾗ. ¹⁹ καὶ οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ
λέγει αὐτῷ· ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς
τοὺς σοῦς, καὶ ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅσα ὁ κύ-
ριός σοι πεποίηκεν καὶ ἡλέησέν σε. ²⁰ καὶ
ἀπῆλθεν καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκα-
πόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ
πάντες ἐθαύμαζον.

Mark. 5 ⁹ μοι x ACLΔ.. min ae] add ἔστιν B 69 124 238 346 it vg; ἔστιν μοι ὄνομα λεγιὼν D ¹³ καὶ
ἐπέτρεψε. — χοίρους] καὶ ἐθθέως κύριος Ἰησοῦς ἔπεμψεν αὐτοὺς εἰς τοὺς χοίρους Dc ff ¹⁷ ἦρε. παρακαλ.] παρ-
εκάλεον D 81 225 ¹⁸ παρεκάλει] ἤρξατο παρακαλεῖν D it vg ¹⁹ ἀπάγγειλον x B C Δ min] διάγγειλον D 7 min
Matth. 8 ³¹ ἀπόστ. ἡμᾶς x B 1 22 33 118 8 it vg sah cop syrsin phil^{ms} aeth] ἐπέτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν
CELΔ.. min q pesch phil go arm ³² τοὺς χοίρ. ABC* 1 22 33 118 it vg sah cop pesch aeth] τὴν ἀγέλην
τῶν χοίρων C³ ELΔ.. min fh phil go arm | ἀγέλη x B C* Δ min it vg sah pesch phil arm go aeth] add τῶν
χοίρων C³ ELΔ.. min cop Chr ³⁴ τῷ B.. min] τοῦ x C 33 | ὅπως] ἵνα B
Luk. 8 ³⁰ Ἰησοῦς x B min 7 it pesch] add λέγων ACDLXΞ.. min f vg syrsin cur phil hier cop arm go
λεγιῶνα — αὐτόν] λεγιὼν ὄνομά μοι· πολλὰ γὰρ ἦσαν δαιμόνια D ³² ἱκανῶν] om Dc 49 | βοσκομένη x B D^{ff}..
hier a pesch hier arm aeth] — μένων ACELXΞ.. min 9 it vg go cop syrsin cur phil | ἐπιτρέψον] ἐπέτρεψε
D | ἐξῆλθεν x* Bf] ἐξεληλύθει ACLΞ.. min it vg | τοῦ Ἰησοῦ] om τοῦ B ³⁷ καὶ ἠρώτ. — Γερασ.]
ἠρώτησαν δὲ τὸν Ἰησοῦν πάντες καὶ ἡ χώρα τῶν Γερασ. D | ἠρώτησεν x ABC.. min a phil] — τῆσαν DEL..
min verss | Γερασσηῶν BC* D it vg sah] Γερεσσηῶν x* C² L min cop hier arm aeth; Γερασσηῶν x^{ca} A E Δ..
min go syrsin cur pesch phil | πλοῖον x B C L.. min] pm τό A Δ.. min ³⁸ ἐδεῖτο x* B C² LX 33] ἐδέετο x*

³⁰ Ἦν δὲ μακρὸν ἀπ' αὐτῶν
ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκο-
μένη. ³¹ οἱ δὲ δαίμονες παρεκά-
λουν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἐκβάλ-
λεις ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς
τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. ³² καὶ
εἶπεν αὐτοῖς· ὑπάγετε. οἱ δὲ
ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τοὺς
χοίρους· καὶ ἰδοὺ ὥρμησεν πᾶσα
ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς
τὴν θάλασσαν, καὶ
ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασι.

³³ Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον,
καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν
ἀπήγγειλαν πάντα καὶ τὰ τῶν
δαιμονιζομένων. ³⁴ καὶ ἰδοὺ πᾶσα
ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς ὑπάντησιν
τῷ Ἰησοῦ, καὶ ἰδόντες αὐτὸν

παρεκάλεισαν ὅπως μεταβῇ
ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

³⁰ ἐπηρώτησεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰη-
σοῦς· τί σοι ὄνομά ἐστιν; ὁ δὲ
εἶπεν· λεγιὼν, ὅτι εἰσῆλθεν δαι-
μόνια πολλὰ εἰς αὐτόν. ³¹ καὶ
παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπι-
τάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελ-
θεῖν.

³² Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων
ἱκανῶν βοσκομένη ἐν τῷ ὄρει·
καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα ἐπι-
τρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελ-
θεῖν.

καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.
³³ ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια
ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς
τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν
ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς
τὴν λίμνην καὶ
ἀπεπνίγη.

³⁴ Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ
γεγονὸς ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν
εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.
³⁵ ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός,
καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ
εἶδον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον
ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξῆλθεν ἱμα-
τισμένον καὶ σοφρονοῦντα παρὰ
τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐφοβή-
θησαν. ³⁶ ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς
οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμο-
νισθεὶς. ³⁷ καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν
ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν
Γερασσηῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν,
ὅτι φόβος μεγάλος συνέειχοντο.

αὐτοὺς δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ὑπέστρεψεν.

³⁸ ἐδεῖτο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ
δαιμόνια εἶναι σὺν αὐτῷ. ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν
λέγων· ³⁹ ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου,
καὶ διηγοῦ ὅσα

σοι ἐποίησεν ὁ θεός. καὶ
ἀπῆλθεν καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων
ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.

³⁹ ὑπόστρεφε] πορεύου D

63. Aufmerckung der Tochter des Jairus und Heilung eines blutflüssigen Weibes.

Mark. 5 21—43.

²¹ Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. ²² Καὶ ἔρχεται εἰς τῶν ἁρχισυναγώγων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. ²³ καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν πολλὰ λέγων ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει, ἵνα ἔλθῶν ἐπιθῇς τὰς χεῖρας αὐτῇ, ἵνα σωθῇ καὶ ζήσῃ. ²⁴ καὶ ἀπήλθεν μετ' αὐτοῦ. καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.

²⁵ Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος δώδεκα ἔτη, ²⁶ καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' αὐτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα, ²⁷ ἀκούσασα τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὀπισθεν ἤψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. ²⁸ ἔλεγεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἄψωμαι κἄν τῶν ἱματίων αὐτοῦ σωθήσομαι. ²⁹ καὶ εὐθὺς ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι ὅτι ἵαται ἀπὸ τῆς μάστιγος. ³⁰ καὶ εὐθὺς ὁ Ἰησοῦς ἐπιγινούς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγεν· τίς μου ἤψατο τῶν ἱματίων; ³¹ καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλιβοντά σε, καὶ λέγεις· τίς μου ἤψατο; ³² καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσαν.

³³ ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν αὐτῇ,

Matth. 9 18—26.

¹⁸ Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς,

ἰδοὺ ἄρχων [εἰς] προσελθὼν

προσεκύνει αὐτῷ

λέγων ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπιθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται. ¹⁹ καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθει αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

²⁰ Καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμορροοῦσα δώδεκα ἔτη

προσελθοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. ²¹ ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ· ἐὰν μόνον ἄψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.

²² ὁ δὲ Ἰησοῦς

στραφεὶς

Luk. 8 40—56.

⁴⁰ Ἐν δὲ τῷ ὑποστρέφειν τὸν Ἰησοῦν ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. ⁴¹ καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ οὗτος ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχεν· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτόν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ⁴² ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἑτῶν δώδεκα καὶ αὐτὴ ἀπέθνησκεν.

Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτόν οἱ ὄχλοι

συνέπνυγον αὐτόν.

⁴³ Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἑτῶν δώδεκα, ἣτις οὐκ ἔσχυσεν ἀπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι,

⁴⁴ προσελθοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ,

καὶ παραχρῆμα ἔσθη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς.

⁴⁵ καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· τίς ὁ ἀψάμενός μου; ἀρνούμενων δὲ πάντων εἶπεν ὁ Πέτρος· ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσίν σε καὶ ἀποθλίβουσιν. ⁴⁶ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἤψατό μου τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξεληλυθυῖαν ἀπ' ἐμοῦ.

⁴⁷ Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν, τρέμουσα

Mark. 5 ²² ὄνομ. Ἰάειρος] om Daef²i ²³ καὶ παρακαλεῖ sACL min] u. παρεκάλει BΔ.. min c f g^{1,2} vg cop arm go; παρακαλῶν D 6it ²⁶ αὐτῆς ABL . min] ἑαυτῆς sCD (παρ' om D min it vg). min ³³ τρέμουσα] add διὸ πεποιθίμην λάθρα D 4min aff²i arm

Matth. 9 ¹⁸ εἰς προσελθόν s^bB abef¹ vg] om εἰς s* 13 157; τις προσελθὼν C^sL min; εἰσελθὼν s^cCD EΣ.. min Bas Chr; εἰς ἐλθὼν KSΔ.. min df go pesh phil arm aeth | ὅτι BCELΔ.. min go phil] om sD min it 2vg sah cop pesh arm aeth ¹⁹ ἠκολούθει sCD min it vg] -θησεν BLΣ.. min sah cop ²⁰ ἔτη] add ἔχουσα ἐν τῇ ἀσθενείᾳ L (cf. Joh. 5, 5) ²² Ἰησοῦς s^bBC.. min fff¹g¹h vg etc.] om s* D abek q syrsin

Luk. 8 ⁴⁰ ἐν δὲ τῷ s^caBLR 5min cop syrsin cur pesh aeth] ἐγένετο δὲ ἐν τῷ s* ACDE.. min it vg go phil ⁴¹ οὗτος BDR min af cop aeth go] αὐτός sACLΔ. min 6it syrsin phil hier arm ⁴² ὡς sAB CE.. min] om D 240 sah aeth | καὶ — ἀπέθνη. ἀποθνήσκουσα D | ἐν δὲ τῷ sABC^sLΔ.. min f syrr sah cop aeth go] καὶ ἐγένετο ἐν τῷ C* DP 251 it vg | ὑπάγειν sABC^sLΔ.. min] προεῖνέσθαι C* DP ⁴³ ἣτις B arm syrsin] add ἰατροῖς προσαναλόασα ὅλον τὸν βίον sACLΔΞ.. min | ἣτις — θεραπευθῆναι] ἦν οὐδὲ εἰς ἴσχνει θεραπεύσα D sah ⁴⁴ ὀπισθεν] om D 258 | τοῦ κρασπέδου] om Da fff²1 | αὐτοῦ] om A* | παραχρῆμα] om syrcur ⁴⁵ καὶ — μου] ὁ δὲ Ἰησοῦς γινούς τὴν ἐξεληλυθούσαν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐπηρώτα· τίς μου ἤψατο Da | Πέτρος BΠ min sah syrsin cur hier] add καὶ οἱ σὺν αὐτῷ sACDLΞ.. min; καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ EΓΔ.. min | ἀποθλίβ. sBL 1 22 131 157 sah cop arm] add καὶ λέγεις· τίς ὁ ἀψάμενός μου AC (D τίς μου ἤψατο) XΣ.. min it vg syrr go aeth ⁴⁷ τρέμουσα] ἐντρομος οὖσα D

ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

³⁴ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιής ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.

³⁵ Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγοντες ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανεν· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον; ³⁶ ὁ δὲ Ἰησοῦς παρακούσας τὸν λόγον λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ· μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.

³⁷ καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα μετ' αὐτοῦ συνακολουθεῖσαι εἰ μὴ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου. ³⁸ καὶ ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον, καὶ κλαίοντας καὶ ἀλαλῶντας πολλὰ, ³⁹ καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς· τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παῖδ' οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. ⁴⁰ καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν πάντας παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παῖδ' οὗτος. ⁴¹ καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ· ταλιθὰ κούμ, ὃ ἔστιν μεθερμηνευόμενον· τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε. ⁴² καὶ εὐθὺς ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει· ἦν γὰρ ἑτῶν δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν εὐθὺς ἐκστάσει μεγάλῃ. ⁴³ καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ ἵνα μὴ δεῖς γνοῖ τοῦτο, καὶ εἶπεν δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἶπεν· θάρσει, θυγάτερ· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης

²³ Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον

²⁴ ἔλεγεν· ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.

²⁵ ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος,

εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς,

καὶ ἡγέρθη τὸ κοράσιον.

²⁶ καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὐτῆς εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

ἦλθεν καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν ἤψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. ⁴⁸ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

⁴⁹ Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μηκέτι σκύλλε τὸν διδάσκαλον. ⁵⁰ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας

ἀπεκρίθη αὐτῷ· μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευσον, καὶ σωθήσεται. ⁵¹ ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν τινα σὺν αὐτῷ εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα. ⁵² ἔκλειον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν.

ὁ δὲ εἶπεν· μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. ⁵³ καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.

⁵⁴ αὐτὸς δὲ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησεν λέγων·

ἡ παῖς, ἔγειρε. ⁵⁵ καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα, καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. ⁵⁶ καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς· ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μὴ δεῖν εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Mark. 5 ³⁴ θυγάτηρ BD] θύγατερ BAC²LΔ.. min ³⁶ παρακούσας BBLΔe] ἀκούσας ACD.. min it vg ⁴¹ τῆς χειρὸς] τὴν χεῖρα D 435 | αὐτῇ] add ραββί D | ταλιθὰ BACL.. min etc.] ταβιτά D | κούμ BCLΔΣ. min] κομὴ ADΔ.. min it vg pesch phil cop arm aeth ⁴² γὰρ] δέ 81 it vg | εὐθὺς BCLΔ 33 cop aeth] om ADII.. min it vg pesch phil go ⁴³ δοθῆναι] δοῦναι D

Matth. 9 ²⁴ αὐτοῦ] αὐτὸν D²; add εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν N* 61 ²⁶ αὐτῇ BELΣ.. it vg syrsin pesch phil go] αὐτῆς NC 1 33 118 124 cop; αὐτοῦ D 71 435 sah

Luk. 8 ⁴⁶ θυγάτηρ BKL] θύγατερ BACD.. min; pm θάρσει ACEΔ.. min q go pesch phil arm aeth ⁴⁹ ἔρχεται — λέγων] ἔρχονται ἀπὸ τ. ἀ. λέγοντες D ⁵¹ οὐκ — σὺν] οὐδένα ἀφ. συνεισελθεῖν B | τινὰ σὺν αὐτῷ BCDLX 33 69 sah cop pesch phil hier aeth] οὐδένα AC³E.. min syrsin cur go arm | Ἰω. κ. Ἰάκ. BCD.. 125min 7it 3vg phil hier] Ἰάκ. κ. Ἰω. BCL.. min vg sah cop syrsin cur pesch go arm aeth | τῆς παιδὸς] τοῦ κορασίου D ⁵² οὐκ AER.. min b e vg] οὐ γὰρ BBC.. min 8it verss ⁵⁴ δέ BDLX 4min it vg syrsin cur aeth] add ἐκβαλὼν πάντας καὶ AC* K.. 20min f q em sah pesch phil hier go arm | ἔγειρε BCD. 1 33] ἐγείρων AER.. min

64. Heilung zweier Blinden und eines Stummen.

Matth. 9 27—34.

²⁷ Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ ἠκολούθησαν λέγων· ὁράτε, μηδεὶς γινωσκέτω. ³¹ οἱ δὲ ἐξεληθόντες δύο τυφλοὶ κραζόντες καὶ λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς, διεφθήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκεῖνη. ²⁸ ἔλθοντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν προσήλθον αὐτῷ οἱ τυφλοὶ, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ· ναί, κύριε. ²⁹ τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέγων· κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. ³⁰ καὶ ἠνεώχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.*

65. Predigt und Verwerfung in Nazareth.

Mark. 6 1—6a.

Matth. 13 53—58.

Luk. 4 16—30.

¹ Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἔρχεται εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ² καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο διδάσκειν ἐν τῇ συναγωγῇ·

⁵³ Καὶ ἐγένετο ὅτι ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετήρην ἐκεῖθεν. ⁵⁴ καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,

¹⁶ Καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν τετραμμένος, καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. ¹⁷ καὶ ἐπεδόθη

αὐτῷ βιβλίον τοῦ προφήτου Ἡσαίου, καὶ ἀνοίξας τὸ βιβλίον εἶδεν [τὸν] τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον·

¹⁸ πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέν με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς, ἀπέσταλκέν με κηρῦξαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τετραμμένους ἐν ἀφέσει,

¹⁹ κηρῦξαι ἐν παντί κυρίου δεκτόν.

²⁰ καὶ πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν· καὶ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ.

²¹ ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.

καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο

ὥστε ἐκπλήσσεσθαι

²² καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον·

λέγοντες· πόθεν τοῦτο

αὐτοὺς καὶ λέγειν· πόθεν τοῦτο

* Mark. 3 22 u. Parall. f. n. 55.

Mark. 6 ¹ ἔρχεται BCLΔ... min phil; ἀπῆλθεν D ² γεν. σαββ.] ἡμέρᾳ σαββάτων D | οἱ BL 4 min] om BACDΔ... min | ἐξεπλ.] add ἐπὶ τῇ διδασκῇ αὐτοῦ D

Matth. 9 ²⁷ ἠκολούθ. BD min] add αὐτῷ BCEΣ... min syrsin | νίος B. min] νίε C²DEΣ... ³⁰ ἠνεώχθ. BD 33] ἀνεώχθ. C²EL... min ³² αὐτῷ B. sah cop syrsin peach aeth] add ἀνθρώπον CDEΣ... min it vg go phil arm ³⁴ om D a k syrsin Hil Juv

Luk. 4 ¹⁶ Ναζαρά B*Σ 33 e Or] -ράτ A; ράθ Δ; -ρέτ B³L min a; -ρέθ EF... min verss; -ρέδ D | τετραμμ. ABΔ... min] ἀνατεθρ. NLΣ min ¹⁷ βιβλ. — Ἡσαίου] ὁ προφήτης Ἡσαίας D | ἀνοίξας ABLΣ 33 syrsin peach phil cop arm aeth] ἀναπτύξας B (D ἀπνύξας) Δ... min it vg go hier Or Eus | τὸν BBDΔ... min] om NLΣ 33 ¹⁸ ἀπέστ. με BBDLΣ 13 33 69 it 7vg sax cop arm aeth Or Eus] add ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν AΓΔ... min f go pesch phil hier Ir

ταῦτα, καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα
τούτῳ; καὶ αἱ δυνάμεις τοιαῦται
διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γινόμεναι;

⁵ οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκ-
των, ὁ υἱός

τῆς Μαρίας* καὶ ἀδελ-
φὸς Ἰακώβου καὶ Ἰωσήφ
καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ
οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὥδε
πρὸς ἡμᾶς;

καὶ ἔσκαν-
δαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

⁴ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
ὅτι οὐκ ἔστιν προφήτης
ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐ-
τοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενεῦσιν αὐτοῦ
καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.**

⁵ Καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι
οὐδεμίαν δύναμιν, εἰ μὴ ὀλίγοις
ἀρρώστοις ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας ἐθερά-
πευσεν.*** ⁶ καὶ ἐθαύμασεν διὰ τὴν
ἀπιστίαν αὐτῶν.

^{6b} Καὶ περιῆγεν τὰς κύ-
μας κύκλῳ διδάσκων.

ἡ σοφία αὕτη
καὶ αἱ δυνάμεις;

⁵⁵ οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκ-
τωνος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ
λέγεται Μαριάμ* καὶ οἱ ἀδελ-
φοὶ αὐτοῦ Ἰακώβος καὶ Ἰωσήφ
καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; ⁵⁶ καὶ
αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι
πρὸς ἡμᾶς εἰσιν; πόθεν οὖν
τούτῳ ταῦτα πάντα; ⁵⁷ καὶ ἔσκαν-
δαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
οὐκ ἔστιν προφήτης
ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι
καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.**

²⁵ ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλοὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς
ἡμέραις Ἡλείου ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη
τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὥς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν,
²⁶ καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἡλείας εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα
τῆς Σιδωνίας πρὸς γυναῖκα χήραν. ²⁷ καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν
τῷ Ἰσραήλ ἐπὶ Ἐλισαίου τοῦ προφήτου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθα-
ρίσθη εἰ μὴ Ναϊμὰν ὁ Σύρος.

⁵⁸ Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ
δυνάμεις πολλὰς
διὰ τὴν
ἀπιστίαν αὐτῶν.

οὐχὶ υἱὸς ἐστιν Ἰωσήφ οὗτος;*

²³ Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· πάν-
τως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύ-
την· ἱατρέ, θεράπευσον σεαυτόν·
ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα εἰς τὴν
Καφαρναούμ, ποιήσον καὶ ὧδε ἐν
τῇ πατρίδι σου. ²⁴ εἶπεν δέ· ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης
δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐ-
τοῦ.**

²⁸ Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ
ἐν τῇ συναγωγῇ ἀκούοντες ταῦτα,
²⁹ καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτόν
ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτόν
διὰ τὴν
ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἡ
πόλις ὠκοδόμητο αὐτῶν, ὥστε κατα-
κρημνίσαι αὐτόν· ³⁰ αὐτὸς δὲ διελ-
θὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.

66. Ausfendung der Jünger.

Mark. 6 6b—11.

Matth. 9 36—38. 10 5—16.

Luk. 9 1—5.

Luk. 10 1—12.

vgl. 3. 35 (n. 40)

¹ Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέ-
δειξεν ὁ κύριος ἐτέρους

* Joh. 6 42 (n. 81): Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα;

** Joh. 4 44 (n. 30): Αὐτὸς γὰρ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.

*** Luk. 4 40 b j. n. 38.

Mark. 6 ² αἱ ἄBΔ 33 cl vg cop] om AC²EL.. min a e | γινόμεναι ἄBLΔ 33 cet] γίνονται AC²E
min a e ³ τέκτων] τοῦ τέκτονος υἱὸς καὶ 10 13 33. 69.. 7 it vgcod arm aeth | Ἰωσήφτος BDΛ 13 33 69.
a cop] Ἰωσήφ ἄ 121 6 it vg aeth; Ἰωσή AC.. min pesch phil go arm ⁴ αὐτοῦ ἄ² ABCD.. min] ἐαυτοῦ
ἄ² L 13 69 346 ⁵ ἐθαύμασεν ἄB.] -μαζεν ACDL.. min

Matth. 13 ⁵⁵ Ἰωσήφ ἄ² BC 1 33 it vg syrsin cur] Ἰωσήs LΔ. min; Ἰωάννης ἄ² DE.. min ⁵⁷ πατρίδι
BD 33 346 a k] add αὐτοῦ ELΔΣ.. min verss; ἰδίᾳ πατρ. ἄZ. ff¹; ἰδ. π αὐτοῦ C ⁵⁸ τὴν ἀπιστίαν] τὰς
ἀπιστίας D

Luk. 4 ²⁴ ἀμὴν] add ἀμὴν D 300 | αὐτοῦ ABL.. min] ἐαυτοῦ ἄD ²⁵ ὑμῖν ABD.. min it vg] add
ὅτι ἄLX. min e fl go arm syrr | ἐπὶ 1° ἄACL.. min a go phil] om BD min it vg cop syrsin pesch hier Or
10 ¹ Μετὰ — ἐτέρ.] Ἀπέδειξεν δὲ καὶ ἐν. Dabccl | ἐτέρ. BLΞ 33 cop syrsin pesch aeth] pm καὶ ἄA
CD.. min it vg syrcur phil hier arm go

³⁶ Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐριμμένοι ὥσει πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.* ³⁷ τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.*³⁸ δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

⁷ Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων,***

⁸ καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς

¹⁰ Τούτους τοὺς δώδεκα

ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγείλας αὐτοῖς λέγων· Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθῃτε· ⁶ πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. ⁷ πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ⁸ ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, νεκροὺς ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

ἵνα μὴδὲν αἰῶσιν εἰς ὁδὸν εἰ μὴ ῥάβδον μόνον, μὴ ἄρτον, μὴ πήραν, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν, ⁹ ἀλλὰ ὑποδεσμένους σανδάλια, καὶ μὴ ἐνδύσῃσθε δύο χιτῶνας.

⁹ Μὴ κτήσῃσθε χρυσὸν μὴδὲ ἄργυρον μὴδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, ¹⁰ μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μὴδὲ δύο χιτῶνας μὴδὲ ὑποδήματα μὴδὲ ῥάβδον· ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τῆς τῆς τροφῆς αὐτοῦ.

ἐβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνά δύο πρὸς προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπου οὗ ἤμελλεν αὐτοὺς ἐρχεσθαι.

³ ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτούς· ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.*³⁸ δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

¹ Συνκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα ἐδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια καὶ νόσους θεραπεύειν·***

² καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς

κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι,

(B. 3 f. C. 61)

vgI. B. 9 b

vgI. B. 9 a

³ καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· μὴδὲν αἶρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδον μήτε πήραν μήτε ἄρτον μήτε ἄργυριον μήτε ἅνα δύο χιτῶνας ἔχετε.

⁴ μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πήραν, μὴ ὑποδήματα· καὶ μὴδὲνα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσῃσθε.

vgI. B. 7 b

* Mark. 6 34 (n. 78): Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολλὸν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοὺς ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.

** Joh. 4 35 (n. 29): Ἴδον λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσιν πρὸς θερισμόν.

*** Mark. 3 13—15. Mattth. 10 1 f. n. 48.

Mark. 6 ⁷ ἤρξ. αὐτ. ἀποστ.] ἀπέστειλεν αὐτούς D 81 6 it syrsin ⁸ μὴ ἄρτ. μὴ π. BCL 33 cop aeth] μ. π. μ. ἄ. ADΠ. min it vg syrsin pesch phil arm ⁹ ἐνδύσῃσθε BACD 1 min a cop arm go] ἐνδύσασθαι BS min; ἐνδεδύσθαι LΣ

Mattth. 9 ³⁶ ἐσκυλμένοι BCD 150 min it vg Hil Hier] ἐκλελυμένοι L min

¹⁰ ⁶ πορεύεσθε] ὑπάγετε D ⁷ ἡ βασ.] pm ἐφ' ὑμᾶς N ⁸ νεκρ. ἐγ., λεπρ. καθ.] BCD 16 min 10 it vg sax cop syrsin aeth] λεπρ. καθ., νεκρ. ἐγ. min pesch; om νεκρ. ἐγ. C³EL 150 min sah arm ¹⁰ ῥάβδον BCD min 8 it vg sah pesch phil arm aeth] ῥάβδους C³EL 150 min a k [τῆς τροφῆς] τοῦ μισθοῦ KMP min 8 it cet Luk. 9 ² ἰᾶσθαι B syrsin cur] add τοὺς ἀσθενεῖς B ADL 1 min; τ. ἀσθενοῦντας CX 1 min ³ ἅνα A C³DE 1 min phil] om B C³. verss

¹⁰ ¹ ἐβδομ. BACL 1 min b f q cop pesch phil hier Ir Tert Eus Cyr] ἐβδομ. δύο BDMR a c e g 1² 1 vg syrsin cur arm Dial Epiph | δύο] add δύο BKΠ min syrr ⁴ καὶ B³ABCD 1 min verss] om B³A³ 28 33

¹⁰ Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς·
ὅπου ἂν
εἰσέλθῃτε εἰς οἰκίαν,
ἐκεῖ μένετε ἕως
ἂν ἐξέλθῃτε ἐκεῖθεν.

¹¹ Εἰς ἣν θ' ἂν πόλιν
ἢ κώμην εἰσέλθῃτε, ἐξε-
τάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός
ἐστίν· κἀκεῖ μένετε ἕως
ἂν ἐξέλθῃτε. ¹² εἰσερχό-
μενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν
ἀσπάσασθε αὐτήν· ¹³ καὶ
ἐὰν μὲν ἡ ἢ οἰκία ἀξία.
ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν
ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ἡ
ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς
ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.

⁴ Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν
εἰσέλθῃτε,
ἐκεῖ μένετε
καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε.

⁵ Εἰς ἣν θ' ἂν εἰσέλ-
θῃτε οἰκίαν, πρῶτον
λέγετε· εἰρήνη τῷ οἴκῳ
τούτῳ.

⁶ καὶ ἐὰν ἐκεῖ ἡ νῦν
εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ'
αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν·
εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς
ἀνακάμψει

vgf. B. 10b

vgf. B. 8a. 7

¹¹ Καὶ ὁς ἂν τόπος μὴ
δέξῃται ὑμᾶς μηδὲ ἀκού-
σωσιν ὑμῶν, ἐκπο-
ρευόμενοι
ἐκεῖθεν
ἐκτινάξατε τὸν χοῦν
τὸν ὑποκάτω τῶν πο-
δῶν ὑμῶν
εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

¹⁴ Καὶ ὁς ἂν μὴ δέξη-
ται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ
τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερ-
χόμενοι ἔξω τῆς οἰκίας
ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης
ἐκτινάξατε τὸν κοριορ-
τὸν
τῶν πο-
δῶν ὑμῶν.

¹⁵ ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον ἔσται γῇ
Σοδόμων καὶ Γομόρρων
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.*

¹⁶ Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς
ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων·
γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ
ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

⁵ Καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέ-
χωνται ὑμᾶς,
ἐξερ-
χόμενοι
ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης
τὸν κοριορτὸν
ἀπὸ τῶν πο-
δῶν ὑμῶν ἀποτινάσσετε
εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς.

¹⁰ Εἰς ἣν θ' ἂν πόλιν
εἰσέλθῃτε καὶ μὴ δέχων-
ται ὑμᾶς, ἐξελ-
θόντες εἰς τὰς πλατείας
αὐτῆς εἵπατε·
¹¹ καὶ τὸν κοριορτὸν τὸν
κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς
πόλεως ὑμῶν εἰς τοὺς πό-
δας ἀπομασσόμεθα ὑμῖν·
πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι
ἡγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ.

¹² λέγω ὑμῖν ὅτι
Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ
ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται

ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.*

³ Ὑπάγετε· ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς
ὡς ἄγνας ἐν μέσῳ λύκων.

* Mattth. 11 24 (n. 74): Πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῇ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ σοί.

Mark. 6 ¹¹ τόπος xBL min cop aeth] om C* 1 118 209 syrsin; ὅσοι ἂν μὴ δέχωνται AC²D.. min it vg go pesch phil^{xt} arm | τὸν ὑποκάτω] om D 33 81 it vg arm aeth syrsin | αὐτοῖς] add ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκ-
τότερον ἔσται Σοδόμοις ἢ Γομόρροις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ AΠ.. min

Mattth. 10 ¹² αὐτήν] add λέγοντες· εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ x*DL.. min it vg arm aeth ¹³ πρὸς CDEΣ..
min] ἐφ' xB ¹⁴ τῆς οἰκίας ἢ] om D | τῶν BDΣ.. min cop syrsin] pm ἐκ xC min it vg arm pesch ¹⁶ ἐν
μέσῳ] εἰς μέσον B | οἱ ὄφεις] ὁ ὄφις x* Or | ἀκέραιοι] ἀπλούστατοι D

Luk. 9 ⁶ τὸν xBC²DL min a cf sah cop arm aeth] pm καὶ AC²EΔ.. min 7it vg syrr

10 ⁶ ἐφ' pm ἡ εἰρήνη ὑμῶν R cop syrsin pesch hier aeth Or | ἀνακάμψει] ἐπιστρέψει ἡ εἰρήνη ὑμῶν D
¹¹ εἰς τ. πόδας xBDR 90 121 157 it mm sax syrcur] om ES. min vg aeth Bas; add ἡμῶν ACL.. 50min f
go cop syrsin pesch phil hier arm | ἡγγικ. xBDLΞ 6min it vg syrcur] add ἐφ' ὑμᾶς AC.. min fl mm go
pesch phil hier arm Bas ¹² λέγω ABCE.. min bcei vg go syrr arm aeth] add δέ xD.. min afq cop

67. Ansharren in Verfolgungen.

Matth. 10 23—33.

²³ Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσῃτε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

²⁴ Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.* ²⁵ ἄρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεεζεβοὺλ ἐπεκάλεσαν, πόσω μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ.

²⁶ Μὴ οὖν φοβηθῇτε αὐτούς· οὐδὲν γὰρ ἔστιν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται.** ²⁷ ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ σὺς ἀκούετε, κηρύξτε ἐπὶ τῶν ὁωμάτων.

²⁸ Καὶ μὴ φοβείσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυνάμενων ἀποκτείνειν·

φοβείσθε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γένει.

²⁹ Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίον πωλεῖται; καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ πωρεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. ³⁰ ὕμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσίν.*** ³¹ μὴ οὖν φοβείσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

³² Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ³³ ὅστις δ' ἂν ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι καὶ ἐγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.†

Luk. 6 40. 12 2—9.

⁴⁰ Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον·* κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

^{12 2} Οὐδὲν δὲ συγ-κεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται.** ³ ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε ἐν τῷ φωτί ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ σὺς ἐλάλησατε ἐν τοῖς ταμείοις κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν ὁωμάτων.

⁴ Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῇτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἔχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι. ⁵ ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθήτε· φοβηθήτε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτείνειν ἔχοντα ἐξουσίαν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. καὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

⁶ Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλοῦνται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλεησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ⁷ ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἡριθμῶνται.*** μὴ φοβείσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε.

⁸ Λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. ⁹ ὃ δὲ ἀρνήσάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.†

* Joh. 13 16 (n. 191): Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστιν δοῦλος μεῖζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μεῖζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. Joh. 15 20 (n. 202): Οὐκ ἔστιν δοῦλος μεῖζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

** Mark. 4 22. Luk. 8 17 f. n. 60⁶).

*** Luk. 21 18 (n. 177): Καὶ θριξὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπώληται.

† Mark. 8 38 (n. 91): Ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

Luk. 9 26 (n. 91): Ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

Matth. 10 ²³ ἑτέραν B 33 265 Or] ἄλλην CDELΣ.; add καὶ (ἐὰν δὲ D) ἐν τῇ ἑτέρᾳ (ἐν τ. ἄλλῃ D, ἐν ταύτῃς L min Or) διώκωσιν (-ουσιν D, ἐκδιώξουσιν L 247) ὑμᾶς, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην (ἑτέραν L) DL min 7it 2vg syrsin arm Or etc | τοῦ 1° om BD ²⁵ τὸν οἰκοδ., τοὺς οἰκιακ. | τῷ οἰκοδεσπότη, τοῖς οἰκιακοῖς B* | Βεεζεβοὺλ B] Βεελζεβοὺλ CEF.. min verss; Βεελζεβοὺλ DLX b k cop | ἐπεκάλ.] ἐπεκαλέσαντο B* 4 59; καλοῦσιν D ²⁶ φοβείσθε 1° BBC.. min] φοβήθητε DS min | ἀποκτεννόντων BCD..] -κτεινόντων D min | ἀποκτείναι] σφάζει D* | φοβείσθε 2° wie 1° | ἐν γένει] εἰς γέενναν D it vg lr Tert ³¹ πολλῶν] πολλῶ min 6it Bas Hil ³² τοῖς BV min Cyr] om BDE.. min Clem Chr ³³ δ' ἂν BDE.. min] δὲ BL 300 Luk. 12 ² οὐκ ἀποκαλ.] οὐ φανερωθήσεται D Tert ⁴ ἀποκτενν. B AEL.. min] -κτειν- DG.. min; -κτειν- B min | καὶ — μὴ] τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυνάμενων ἀποκτείνειν μηδὲ D 157 ⁷ μὴ BLR 157 5it sah cop] add οὖν B AD.. min 6it vg syrr arm aeth ⁸ ὁμολογήσῃ B B E L X.. min Clem Or Bas] -γήσει AB* D A.

68. Standhaftigkeit gegen ungläubige Verwandte.

Matth. 10 34—39.

³⁴ Μὴ νομίζετε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν.
³⁵ ἦλθον γὰρ διχάσαι

ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς
καὶ νύμφην κατὰ τῆς
πενθερᾶς αὐτῆς, ³⁶ καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.

³⁷ Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος· ³⁸ καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος.*

³⁹ ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν.*

Luk. 12 49—53. 14 25—27. 17 33.

⁴⁹ Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἥδη ἀνίφθῃ. ⁵⁰ βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗτο τελεσθῇ.

⁵¹ Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμεν δοῦναι ἐν τῇ γῇ· οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἡ διαμερισμὸν. ⁵² ἔδονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισὶν ⁵³ διαμερισθήσονται, πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί, μήτηρ ἐπὶ θυγατέρα καὶ θυγάτηρ ἐπὶ τῇ μητέρᾳ, πενθερὰ ἐπὶ τῇ νύμφῃ αὐτῆς καὶ νύμφη ἐπὶ τῇ πενθερᾷ.

¹⁴ ²⁵ Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· ²⁶ εἴ τις ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι τε καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής. ²⁷ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.*

¹⁷ ³³ Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὃς ἂν ἀπολέσει, ζωογονήσει αὐτήν.*

69. Segen und Fluch des Verhaltens gegen die Jünger.

Matth. 10 40. 41.

⁴⁰ Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.*

Luk. 10 16.

¹⁶ Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.*

* Mark. 8 34. 35 (n. 91): Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. ³⁵ ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, σώσει αὐτήν.

Job. 12 25 (n. 174): Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολλύει αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τοῦτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.

** Mark. 9 37 (n. 97): Ὃς ἐὰν ἐν τῶν τοιοῦτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέχεται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.

Matth. 16 24. 25 (n. 91): Τότε δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. ²⁵ ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν.

Matth. 18 5 (n. 97): Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται ἐν παιδίῳ τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.

Bgl. Job. 13 20 (n. 191).

Luk. 9 23. 24 (n. 91): Ἐλεγεν δὲ πρὸς πάντας· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. ²⁴ ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.

Luk. 9 48 (n. 97): Ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.

Matth. 10 ⁵⁷ καὶ — ἄξιος] om B*D 17 243 phil

Luk. 10 ¹⁶ ἐμὲ ²⁰ — με] ἐμοῦ ἀκούων ἀκούει τοῦ ἀποστείλαντός με Dabil | με] add καὶ ὁ ἀκούων ἐμοῦ ἀκούει τοῦ ἀποστείλαντός με 13 124 346 (syrcin) cur phil hier arm aeth

12 ⁶¹ δοῦναι] ποιῆσαι De syrcur ⁶⁵ τὴν μητ. BDL min] om τὴν s | αὐτῆς s^c ABDL.. min] om s^{*} Δ¹

14 ²⁶ αὐτοῦ sAD Δ.. min] αὐτοῦ BL min | τε BLR Δ] δέ sAD s^c.. min c f v g cop go phil

17 ³³ ζητ. — περιπ.] θελήσῃ ζωογονῆσαι τ. ψ αὐτ. D

⁴¹ ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου
μισθὸν προφήτου λήμψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον
εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήμψεται.

70. Wirkksamkeit der Jünger (Matth.: Jesu) nach deren Aussendung.

Mark. 6 12. 13.

¹² Καὶ ἐξελθόντες ἐκίχρυσαν ἵνα
μετανοῶσιν, ¹³ καὶ δαιμόνια πολλὰ
ἐξεβάλλον, καὶ ἡλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς
ἀρρώστους καὶ ἐθεράπευον.

Matth. 11 1.

¹ Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰη-
σοῦς διατάσσω τοῖς δώδεκα μαθη-
ταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ
διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς
πόλεσιν αὐτῶν.

Luk. 9 6.

⁶ ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ
τὰς κώμας εὐαγγελιζόμενοι
καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

71. Jesus im Urteil des Herodes und des Volkes.

Mark. 6 14—16.

¹⁴ Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς
Ἡρώδης, φανερόν γὰρ ἐγένετο τὸ
ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον
ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτί-
ζων ἐγγεγραμται ἐκ νε-
κρῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν
αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ.

¹⁵ ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι Ἡλείας
ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προ-
φήτης ὡς εἷς τῶν προφητῶν.
¹⁶ ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης ἔλεγεν·
ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην,
οὗτος ἠγέρθη.

Matth. 14 1. 2

¹ Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν
Ἡρώδης ὁ τετραάρχης τὴν ἀκοήν
Ἰησοῦ, ² καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐ-
τοῦ· οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτί-
στής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νε-
κρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνά-
μεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.

Luk. 9 7—9.

⁷ Ἦκουσεν
δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης τὰ γι-
νόμενα πάντα, καὶ διηπόρει διὰ τὸ
λέγεσθαι ὑπὸ τινῶν ὅτι Ἰωάννης
ἠγέρθη ἐκ νε-
κρῶν,

⁸ ὑπὸ τινῶν δὲ ὅτι Ἡλείας
ἐφάνη, ἄλλων δὲ ὅτι προ-
φήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.
⁹ εἶπεν δὲ Ἡρώδης·
Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· τίς
δὲ ἐστὶν οὗτος περὶ οὗ ἀκούω τοι-
αῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

72. Bericht über die Enthauptung Johannes des Täuflers.

Mark. 6 17—29.

¹⁷ Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης ἀποστείλας ἐκράτησεν
τὸν Ἰωάννην καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ διὰ
Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν. ¹⁸ ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης
τῷ Ἡρώδῃ ὅτι οὐκ ἐξεστὶν σοὶ ἔχειν τὴν γυναῖκα
τοῦ ἀδελφοῦ σου.*

¹⁹ ἡ δὲ Ἡρωδιάς ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ᾔθελεν αὐτὸν
ἀποκτείνειν, καὶ οὐκ ἠδύνατο. ²⁰ ὁ γὰρ Ἡρώδης
ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον
καὶ ἁγίον,

Matth. 14 3—12.

³ Ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας
τὸν Ἰωάννην ἔδωκεν καὶ ἐν φυλακῇ ἀπέθετο διὰ
Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ. ⁴ ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης
αὐτῷ· οὐκ ἐξεστὶν σοὶ ἔχειν αὐτήν.*

⁵ καὶ θέλων αὐτὸν
ἀποκτείνειν
ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

* Luk. 3 19. 20 (n. 17 a): Ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναι-
κὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, ²⁰ προσέειπεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν,
κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ.

Mark. 6 ¹³ ἐθεράπευον] -πεύοντο H min fg² ¹⁴ ἔλεγον B (-οσαν D) 6 271 a b ff²] -γεν SACL.. min
5 it vg cop syrsin pesch phil arm aeth go ¹⁵ προφ. ὡς] om D b c ff² i ¹⁶ οὗτος S*BDL 69 102 346 c ff²
g^{1,2} vg] add ἐστίν· αὐτός AC.. min a b i q go phil arm | ἠγέρθη SBL 33 102 cop syrsin hier] add ἐκ
νεκρῶν A II.. min 6 it go pesch phil arm aeth; pm ἐκ νεκρ. D⁸ min 4 it vg; add ἀπὸ τῶν νεκρ. C min Or

Matth. 14 ² βαπτ.] add ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα D 5 a b ff¹ g² h 2 vg sax ³ κρατ.] pm τότε B 13 124
ἔδωκεν S* B ff¹ h Or] add αὐτόν CD..; ἐδ. καὶ om syrsin | ἀπέθετο S* B* min] ἔθετο CEL 4.. min verss
Φιλίππου] om D 6 it vg Aug

Luk. 9 ⁶ κατὰ τ. κώμας] κατὰ πόλεις καὶ ἤρχοντο D ⁷ πάντα καὶ] om D | διηπόρει] ἠπορεύετο D
i. γ. ἐκ νεκρ.] ἐκ νεκρ. ἀνέστη D

καὶ συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἠπόρει,
καὶ ἠδέως αὐτοῦ ἤκουεν.

²¹ Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου ὅτε Ἡρώδης
τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίησεν τοῖς μεριστάσιν
αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλι-
λαίας, ²² καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς
Ἡρῳδιάδος καὶ ὀρχησαμένης, ἤρρεσεν τῷ Ἡρώδῃ
καὶ τοῖς συνανακειμένοις. ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπεν τῷ κο-
ρασίῳ· αἰτήσόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι. ²³ καὶ
ᾤμωσεν αὐτῇ ὅτι ἐάν με αἰτήσῃς δώσω σοι ἕως
ἡμίσεος τῆς βασιλείας μου. ²⁴ καὶ ἐξελθοῦσα εἶπεν
τῇ μητρὶ αὐτῆς· τί αἰτήσωμαι; ἡ δὲ εἶπεν· τὴν
κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτίζοντος. ²⁵ καὶ εἰσελθοῦσα
εὐθὺς μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα ἠτήσατο λέ-
γουσα· θέλω ἵνα ἐξαυτῆς θῷς μοι ἐπὶ πίνακι τὴν
κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ²⁶ καὶ περι-
λυπηθεὶς ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὅρκους καὶ
τοὺς ἀνακειμένους οὐκ ἠθέλησεν ἀθετῆσαι αὐτήν.
²⁷ καὶ εὐθὺς ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σκεκουλάτορα
ἐπέταξεν ἐνέγκαι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ἀπελθὼν
ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, ²⁸ καὶ ἤνεγκεν
τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἔδωκεν αὐτήν
τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτήν τῇ
μητρὶ αὐτῆς.

²⁹ Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθαν
καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ καὶ ἔθαψαν αὐτὸ ἐν
μνημεῖῳ.

⁶ Γενεσίοις δὲ γενομένοις τοῦ Ἡρώδου

ὀρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς
Ἡρῳδιάδος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἤρρεσεν τῷ Ἡρώδῃ,

⁷ ὅθεν μεθ' ὅρκου
ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃται.

⁸ ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ
τῆς μητρὸς αὐτῆς·

δὸς μοι, φησὶν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν
κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ⁹ καὶ
λυπηθεὶς ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὅρκους καὶ
τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσεν δοθῆναι,
καὶ πέμψας

ἀπεκεφάλισεν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. ¹¹ καὶ ἠνέχθη
ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἐδόθη
τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκεν τῇ
μητρὶ αὐτῆς.

¹² Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
ἦραν τὸ πτῶμα καὶ ἔθαψαν αὐτόν,
καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ.

73. Rückkehr der Jünger.

Mark. 6 30.

Luk. 9 10a.

³⁰ Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν,
καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα
ἐδίδαξαν.

^{10a} Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο
αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν.

74. Weheruf über Chorazin, Bethsaida und Kapernaum.

Matth. 11 20—24.

Luk. 10 13—15.

²⁰ Τότε ἤρξατο ὀνειδίξειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγέν-
οντο αἱ πλείους τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν·

²¹ οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν· οὐαὶ σοι, Βηθσαϊδάν·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνά-
μεις αἱ γερόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ
καὶ σποδῷ μετενόησαν.

¹³ Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν, οὐαὶ σοι, Βηθσαϊδά·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν αἱ δυνά-
μεις αἱ γερόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ
καὶ σποδῷ καθήμενοι μετενόησαν.

Mark. 6 ²⁰ ἠπόρει SBL cop | ἐποίησιν ACD.. min it vg syrsin pesch phil go ²¹ γενεσίοις | γενεθλίους D^a
²² αὐτῆς τῆς AC.. min it vg phil | αὐτοῦ SBDL 81 238; om αὐτῆς 1 118 209 b c f syrsin pesch cop arm
aeth go ²³ ὅτι B L min | add ὃ SACL min it vg cet | με | om HL min b e l q vg cop | ἕως ἡμίσεος | καὶ
τὸ ἡμισυ D ²⁴ βαπτίζ. SBL 28 phil | βαπτιστοῦ ACD.. min it vg cet ²⁵ εὐθὺς — σπουδ. | om D a b c i q
ἠτήσ. — θῷς | εἶπεν· δὸς D | πίνακι | add ὧδε D ²⁷ ἐνέγκαι SBC L | ἐνεχθῆναι ADL.. min it vg cet
²⁸ αὐτὸ ABCL. | αὐτόν S 346 ³⁰ πάντα SBCD.. | add καὶ AΓΠ.. min go phil | ἐποίησαν, ἐδίδαξαν |
ἐποίησεν, ἐδίδαξεν (scil. Johannes) syrsin | ὅσα 2° S^a ABC² DL.. min cop syrsin pesch phil | om S^a C^a min it vg
Matth. 14 ⁸ ἐπὶ πίν. τὴν | om D ¹² πτῶμα SBCDL min vers | σῶμα EF L min phil

²² πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρω καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ ὑμῖν. ²³ καὶ σὺ, Καφαρναούμ, μὴ ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῇσῃ; ἕως ἄδου καταβῇσῃ·

οἱ εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν σοί, ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

²⁴ πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῆ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ σοί.*

¹⁴ πλὴν Τύρω καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει ἢ ὑμῖν. ¹⁵ καὶ σὺ, Καφαρναούμ, μὴ ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῇσῃ; ἕως τοῦ ἄδου καταβῇσῃ.

75. Rückkehr der 70 Apostel.

Luk. 10 17—20.

¹⁷ Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἐβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες· κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου.

¹⁸ Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἄστροπην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. ¹⁹ ἰδοὺ δέδωκα

ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει. ²⁰ πλὴν ἐν τούτῳ

μὴ χαίrete ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται, χαίrete δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

76. Jubelruf Jesu.

Matth. 11 25—27.

²⁵ Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐξομολογοῦμαι σοί, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἔκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· ²⁶ ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.

²⁷ Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου*, καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ὃ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

Luk. 10 21. 22.

²¹ Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἡγαλλιάσατο τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ εἶπεν· ἐξομολογοῦμαι σοί, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· ²² ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.

²² Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου*, καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστὶν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστὶν ὁ πατήρ εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ὃ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

77. Heilandsruf Jesu.

Matth. 11 28—30.

²⁸ Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ²⁹ ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῖς εἰμι

καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπausιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ³⁰ ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

78. Speisung der fünftausend Mann.

Mark. 6 31—44.

³¹ Καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύσασθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.

Matth. 14 13—21.

Luk. 9 10b—17.

Joh. 6 1—15.

* Matth. 10 15. Luk. 10 12 f. n. 66.

** Joh. 3 35 (n. 28): Ὁ πατήρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

Joh. 17 2 (n. 207): Καθὼς ἔδωκες αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός.

Mark. 6 ³¹ ὁμ. αὐτοῖς] ἐπάγωμεν D a c f f² i syrsin | κατ' ἰδίαν] om D a c f f² i

Matth. 11 ²⁸ μὴ — ὑψωθῇσῃ] BCDL 3 min 6 it vg syrcur cop arm aeth Ir^{int} Hier] ἡ — ὑψώθησῃ EFG.. 50 min 4 it pesch phil; ἡ — ὑψωθῆσῃ KMX Δ Σ.. min go | καταβῇσῃ BD it vg aeth] καταβιβασθῇσῃ] ACE Σ.. min syrcur pesch phil arm ²⁷ ἐπιγινώσκει — υἱός] ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός, οὐδὲ τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ Marc Just Clem

Luk. 10 ¹⁴ ἐν τῇ κρίσει] om D 63 253 e l ¹⁵ μὴ — ὑψωθῇσῃ] BDL 5 it syrsin cur cop aeth] ἡ — ὑψωθῆσῃ ACRX.. min 4 it vg go pesch phil arm; ἡ — ὑψώθησῃ B³ | τοῦ BL min] om ACD.. min | καταβῇσῃ BD syrsin cur aeth] καταβιβασθῇσῃ] ACL.. min it go cop pesch phil arm ¹⁷ ἔβδουμ.] add δύο BD 6 it vg syrsin arm ¹⁹ ἀδικήσῃ] ADE. min] — ἡσῃ BC.. min ²¹ τῷ πνεύματι ABC.. min 3 it vg go etc] pm ἐν ΔD. 33 8 it cop Clem | τ. ἁγίῳ] BCD.. 7 min 7 it vg cop syrsin cur pesch phil hier arm aeth] om AEG.. min f q go ²² πάντα] BDL.. min 6 it vg syrsin cur cop arm] pm καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν AC*E.. min 4 it go pesch phil aeth | μου] om D a c l 3 vg arm Eus | γινώσκει — υἱός] ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός, οὐδὲ τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ Marc Just Clem

<p>³² καὶ ἀπῆλθον ἐν τῷ πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν. ³³ καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἐπ-έγνωσαν πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ καὶ προ-ῆλθον αὐτούς.</p>	<p>¹³ Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκού-σαντες οἱ ὄχλοι ἠκολού-θησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.</p>	<p>^{10b} Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ὑπεχώρησεν κατ' ἰδίαν εἰς πόλιν κα-λουμένην Βηθσαιδᾶ. ¹¹ οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ·</p>	<p>¹ Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς θα-λάσσης τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος. ² ἠκολούθει δὲ αὐτῷ ὄχλος πολὺς,</p>
<p>³⁴ Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐ-σπλαγχνίσθη ἐπ' αὐ-τοὺς ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα*, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.</p>	<p>¹⁴ Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐ-σπλαγχνίσθη ἐπ' αὐ-τοῖς* καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.</p>	<p>Καὶ ἀποδεξάμενος αὐ-τοὺς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας θεραπειᾶς ἰᾶτο.</p>	<p>ὅτι ἐώραν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούν-των.</p>
<p>³⁵ Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης προσελθόν-τες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔλεγον ὅτι ἔρημὸς ἐστὶν ὁ τόπος, καὶ ἡδη ὥρα πολλή· ³⁶ ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγρούς καὶ κώμας ἀγοράσωσιν ἐαυτοῖς τί φάγωσιν. ³⁷ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· δότε αὐτοῖς ἡμεῖς φαγεῖν.</p>	<p>¹⁵ Ὁψίας δὲ γενομένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες· ἔρημὸς ἐστὶν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρήλθεν· ἀπόλυσον οὖν τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπ-ελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἐαυτοῖς βρώματα. ¹⁶ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρεῖαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ἡμεῖς φαγεῖν.</p>	<p>^{12c} Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπαν αὐτῷ· ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα πορευθέντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ ἀγ-ρούς καταλύσωσιν καὶ εὖ-ρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὥδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. ¹³ εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· δότε αὐτοῖς φαγεῖν ἡμεῖς.</p>	<p>³ ἀνῆλθεν δὲ εἰς τὸ ὄρος Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ⁴ ἦν δὲ ἔγγυς τὸ πᾶσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. ⁵ ἐπάρας οὖν τοὺς ὀφ-θαλμοὺς ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς Φίλιππον· πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους ἵνα φάγωσιν οὗτοι; ⁶ τοῦτο δὲ ἔλεγεν πειράζων αὐτόν· αὐτοὺς γὰρ ᾗδει τί ἐμελλεν ποιῆν.</p>
<p>καὶ λέγουσιν αὐτῷ· ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν θηραρίων διακοσίων ἄρτους, καὶ δώσωμεν αὐτοῖς φαγεῖν;</p>		<p>vgl. B. 13b</p>	<p>⁷ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Φίλιππος· διακοσίων θηραρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος βραχὺ τι λάβῃ.</p>

* Matth. 9 36 f. n. 66.

Mark. 6 ³² καὶ ἀναβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἀπ. εἰς ἔρ. τ. κ. ἰ. D it vg | ἀπῆλθον sABD... -ῆλθεν EF.. 35 min | τῷ] om s ³³ ὁπάγ. sABD... 130 min it vg cop phil arm aeth] add οἱ ὄχλοι 13 69 124... | ἐπέργνωσαν] ἐγνώσαν B*D 1 118 209; add αὐτοῖς sAΣ... 70 min f q cop syrsin pesch phil aeth, αὐτόν EF... min, om BD min ail vg | προσῆλθον αὐτοῖς sB (προσῆλθον LΔ) min vg cop arm] συνῆλθον αὐτοῦ D 28 81 b c ff* i; add καὶ συνῆλθον πρὸς αὐτόν AΓΠ... min f q phil aeth ³⁶ γενομ. ABL... min | γινομ. sD it vg | αὐτῷ s*BΔ... min c q cop pesch phil] om s* min a i ff² vg syrsin arm aeth ³⁸ κύκλῳ] ἐγγύς D it vg | τί φάγ. sBLΔ (τι φαγεῖν D)] ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν AΓΠ... min b f pesch phil aeth arm ³⁷ ἀγοράσωμεν] -ομεν L* 1 209 a b c ff² q tol syrsin | δώσωμεν ALΔ min it vg] -ωμεν sBD 13 33 69 124 229 ¹⁵ πεζῇ BCDEΣ... min a ff¹] πεζοὶ sLZ 4 min it vg ¹⁶ οὖν sCZ 1 238 cop] om BDEΣ... min it vg ¹⁰ Ἰησοῦς s*BCEΛΣ... min] om s*D 61 k syrcur pesch cop arm aeth ⁹ πόλιν καλ. s*BΛXΞ 33 sah cop] κώμην λεγομένην D; τόπον ἔρημον s* 13 69 157 346 it vg syrcur pesch; τόπ. ἔρ. (ἔρ. τόπ.) πόλεως καλουμένης AΓΠ... min phil arm go aeth | Βηθσ.] om s* 13 69 157 346 syrcur ¹¹ θεραπ. add αὐτοῦ πάντας D | ἰᾶτο sABD... min it vg cop syrr] ἰάσατο CLΞ min sah ¹² καὶ 2° — ἐπισιτ.] om D ¹ Γαλιλ.] add εἰς τὰ μέρη D 77 249 b e phil Chr | ² ἐώραν sΔ... min] ἐθεώρουν BDL... ³ ἐκάθητο ABLΔ... min] ἐκαθέζετο s (-θήζετο D) 13 69 124 ⁵ ἀγοράσωμεν sABD... min] -σομεν KU. min it vg syrsin ⁷ ἀπεκρίθη s*ABL... min it vg etc] ἀποκρίνεται s*D^{6r} | τι sALΔ... min c f g vg phil arm] om BD 5 it cop go

³⁸ ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς·
πόσους ἔχετε ἄρτους;
ὑπάγετε ἴδετε. καὶ γινόντες
λέγουσιν· πέντε,
καὶ δύο ἰχθύας.

vgI. B. 44

³⁹ καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς
ἀνακλιθῆναι πάντας
συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ
χλωρῷ χόρτῳ. ⁴⁰ καὶ ἀν-
έπεσαν πρᾶσαι κατὰ
ἐκατὸν καὶ κατὰ
πεντήκοντα.

⁴¹ καὶ λαβὼν τοὺς
πέντε ἄρτους καὶ τοὺς
δύο ἰχθύας ἀναβλέψας
εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλό-
γησεν καὶ κατέκλασεν
τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου
τοῖς μαθηταῖς ἵνα παρα-
τιθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς
δύο ἰχθύας ἐμέρισεν πᾶσιν.
⁴² καὶ ἔφαγον πάντες
καὶ ἐχορτάσθησαν·

⁴³ καὶ ἦσαν κλάσματα
δώδεκα κοφίνων πληρώ-
ματα καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.
⁴⁴ καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες
τοὺς ἄρτους πεντακισχι-
λιοὶ ἄνδρες.

¹⁷ οἱ δὲ λέγουσιν αὐ-
τῷ· οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ
πέντε ἄρτους

καὶ δύο ἰχθύας.
¹⁸ ὁ δὲ εἶπεν· φέρετέ μοι
ὧδε αὐτούς.

vgI. B. 21

¹⁹ καὶ κελεύσας τοὺς
ὄχλους ἀνακλιθῆναι
ἐπὶ
τοῦ χόρτου,

λαβὼν τοὺς
πέντε ἄρτους καὶ τοὺς
δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας
εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλό-
γησεν, καὶ κλάσας
ἔδωκεν
τοῖς μαθηταῖς τοὺς
ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς
ὄχλοις.

²⁰ καὶ ἔφαγον πάντες
καὶ ἐχορτάσθησαν,

καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον
τῶν κλασμάτων δώδεκα
κοφίνους πλήρεις. ²¹ οἱ
δὲ ἐσθλόντες ἦσαν ἄνδρες
ὥσει πεντακισχίλιοι χω-
ρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

οἱ δὲ εἶπαν·
οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεον ἢ
ἄρτοι πέντε
καὶ ἰχθύες δύο, εἰ μὴ τι
πορευθέντες ἡμεῖς ἀγορά-
σωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν
τοῦτον βρώματα. ¹⁴ ἦσαν
γὰρ ὥσει ἄνδρες πεντα-
κισχίλιοι.

εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθη-
τὰς αὐτοῦ· κατακλίνατε
αὐτοὺς κλισίας ὥσει ἀνὰ
πεντήκοντα. ¹⁵ καὶ ἐποί-
ησαν οὕτως καὶ κατέκλι-
ναν ἅπαντας.

¹⁶ λαβὼν δὲ τοὺς
πέντε ἄρτους καὶ τοὺς
δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας
εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλό-
γησεν αὐτούς καὶ κατέ-
κλασεν, καὶ ἐδίδου
τοῖς μαθηταῖς παρα-
τιθῆναι τῷ
ὄχλῳ.

¹⁷ καὶ ἔφαγον καὶ
ἐχορτάσθησαν πάντες,

καὶ ἦρθη τὸ περισσεῦ-
σαν αὐτοῖς κλασμάτων
κόφινος δώδεκα.

⁸ λέγει αὐτῷ εἰς ἐκ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας
ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου·
⁹ ἔστιν παιδάριον ὧδε ὃς
ἔχει πέντε ἄρτους κριθί-
νους καὶ δύο ὀψάρια·
ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστὶν εἰς
τοσούτους;

vgI. B. 10b

¹⁰ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς·
ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους
ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος
πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. ἀν-
έπεσαν οὖν οἱ ἄνδρες
τὸν ἀριθμὸν ὡς πεντα-
κισχίλιοι.

¹¹ ἔλαβεν οὖν τοὺς
ἄρτους ὁ Ἰησοῦς
καὶ εὐχα-
ριστήσας
διέδωκεν
τοῖς ἀνακειμένοις,
ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψα-
ρίων ὅσον ἤθελον.

¹² ὥς δὲ ἐνεπλήσθησαν,
λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·
συναγάγετε τὰ περισσεύ-
σαντα κλάσματα, ἵνα μὴ τι
ἀπόληται. ¹³ συνηγάγον
οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα
κοφίνους κλασμάτων ἐκ
τῶν πέντε ἄρτων τῶν κρι-
θίνων ἃ ἐπερίσσευσαν
τοῖς βεβρωκόσιν.

¹⁴ Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν σημεῖον ἔλεγον
ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν
κόσμον. ¹⁵ Ἰησοῦς οὖν γινὼνς ὅτι μέλλουσιν ἐρῆσθαι καὶ
ἀρπάξαι αὐτὸν ἵνα ποιήσωσιν βασιλεία, ἀνεχώρησεν πάλιν
εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος.

Mark. 6 ³⁹ ἀνακλιθῆναι B²G min] -κλῖναι AB²DL. min f vg | συμπ. συμπ.] κατὰ τὴν συμπόσιαν D
⁴¹ αὐτοῖς] κατέναντι αὐτῶν D ⁴³ κλάσματα BLΔ 28] -μάτων NAD min | κοφίνων N^B min] -ρους ADLΔ. |
πληρώματα] πλήρεις AD..

Mattth. 14 ¹⁹ κελεύσας B² (-σατε B*) CDEΣ.] ἐκέλευσεν N^Z ff¹ Or | τοῦ χόρτου N^BC* min] τοὺς
χόρτους C²EF. min phil^{xt}; τὸν χόρτον D 16 61 | λαβὼν BC²EΣ. min it vg phil] pm καὶ N^C*. min ff¹
h cop arm; ἔλαβε D

Luk. 9 ¹⁴ γὰρ N^{ca}ABCD. min 6 it sah (syrsin εἰσὶν γὰρ) cur pesch phil cet] δέ N²L 4 it vg cop |
ὥσει 2° N²BCDL 33 157 a e sah Or] ἀνὰ AEXΔ. min it vg cop syrr arm aeth ¹⁶ καὶ κατέκλ. ἀπ.] om
DX ¹⁶ οὐραν.] add προσθήκετο καὶ D | εὐλ. αὐτ. ABCL. min 3 it vg phil] εὐλ. ἐπ' αὐτούς D 7 it syrsin
cur; om ND pesch arm aeth | καὶ κατέκλ.] om D

Joh. 6 ¹¹ εὐχ. διέδ. ABLΔ. min c f ff² l vg] εὐχαρίστησεν καὶ ἔδωκεν ND beq; add τοῖς μαθηταῖς,
οἱ δὲ μαθηταὶ N²DΔ. min b e ¹⁴ ὃ — σημεῖον NADLΔ. min 7 it vg syrr etc] & — σημεῖα B a cop arm
ἀληθῶς] om D ¹⁵ ἀνεχ. N²ABDLΔ. min b e f q sah cop pesch phil go aeth] φεύγει N² 5 it vg syrcur
μόνος] add κάκει προσθήκετο D

79. Jesus wandelt auf dem See.

Mark. 6 45—52.

⁴⁵ Καὶ εὐθὺς ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολῶι τὸν ὄχλον.

⁴⁶ καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεῦξασθαι.

⁴⁷ Καὶ ὁψίας γενομένης ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.

⁴⁸ καὶ ἰδὼν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς, περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης· καὶ ἠθέλεν παρελθεῖν αὐτούς. ⁴⁹ οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἔδοξαν ὅτι φάντασμα ἔστιν, καὶ ἀνέκραξαν· ⁵⁰ πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδαν καὶ ἐταράχθησαν. ὁ δὲ εὐθὺς ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς· θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

Matth. 14 22—33.

²² Καὶ [εὐθὺς] ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους.

²³ καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεῦξασθαι.

Ὀψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. ²⁴ τὸ δὲ πλοῖον ἦδη σταδίους πολλοὺς ἀπὸ τῆς γῆς ἀπεῖχεν,

βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. ²⁵ τετάρτη δὲ φυλακὴ τῆς νυκτὸς ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν.

²⁶ οἱ δὲ μαθηταὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι φάντασμα ἔστιν, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

²⁷ εὐθὺς δὲ ἐλάλησεν [ὁ Ἰησοῦς] αὐτοῖς λέγων· θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.

²⁸ Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν· κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με ἐλθεῖν πρὸς σέ ἐπὶ τὰ ὕδατα. ²⁹ ὁ δὲ εἶπεν· ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα καὶ ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ³⁰ βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν λέγων· κύριε, σῶσόν με. ³¹ εὐθὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;

⁵¹ Καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο. ⁵² οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἔργοις, ἀλλ' ἦν αὐτῶν ἡ καρδιά πεπωρωμένη.

³² Καὶ ἀναβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. ³³ οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες· ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ.

Joh. 6 16—21.

¹⁶ Ὡς δὲ ὁψία ἐγένετο κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ¹⁷ καὶ ἐμβάντες εἰς πλοῖον ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Καφαρναούμ.

Καὶ σκοτία ἦδη ἐγεγόνει καὶ οὐπω ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς,

¹⁸ ἢ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διεγείρετο.

¹⁹ Ἑλληκότες οὖν ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε ἢ τριάκοντα

θεωροῦσιν τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον,

καὶ ἐφοβήθησαν. ²⁰ ὁ δὲ

λέγει αὐτοῖς· ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

Mark. 6 ⁴⁷ ἦν] add πάλα D⁸⁷ 1 28 209 251 ⁵⁰ γὰρ — εἶδαν] om D 81 6it | θαρσεῖτε] om G 6min ⁵¹ λίαν] om D⁸⁷ 1 28 81 b syrsin | ἐκ περ. A (περισσῶς D 81) .. min phil arm] om sBL 102 syrsin pesch aeth | ἐξίστ.] ἐθαύμαζον syrsin; ἐξίστ. καὶ ἐθαύμ. ADXΣ .. min a b f q pesch phil arm aeth

Matth. 14 ²² εὐθὺς s^bBC³Σ .. min it vg] om s^cO*ff¹ syrcur | μαθητ. sCD .. min efl vg arm] add αὐτοῦ BEXΣ .. min it syrr cop aeth | τό 1° sCDE .. min] om BΣ min arm ²⁴ σταδ. — ἀπεῖχεν B 13 124 238 346 syrcur pesch hier cop arm] μέσον τῆς θαλάσσης ἦν sCELΣ .. min it vg phil aeth; ἦν εἰς μέσον τ. θαλ. D ²⁶ οἱ — αὐτόν s^bBD 4min] ἰδ. δὲ αὐτόν s^c 8it; καὶ ἰδ. αὐτ. 1 c g² vg; κ. ἰδ. αὐτ. οἱ μαθηταὶ CEL (add αὐτοῦ Σ) min syrr cop aeth ²⁷ ὁ Ἰησοῦς BCELΣ .. min it vg pesch phil arm aeth] om s^cD syrcur cop ²⁹ καὶ ἦλθεν BC* syrsin cur arm] ἐλθεῖν s^c(²DE)Σ .. min it vg; ἐλθεῖν· ἦλθεν οὖν s^c ⁵⁰ ἄνεμον s^b* 33 cop] add ἰσχυρόν B^cCD .. min it vg ³³ οἱ δὲ sBC³ 12min ff¹ cop aeth] add ἐλθόντες DEFL .. min it vg syrsin cur pesch phil arm

Joh. 6 ¹⁷ πλοῖον sBL 1 33 113 131 syrsin go] pm τό AD .. min | καὶ — ἐγεγόνει] κατέλαβεν δὲ αὐτοὺς ἡ σκοτία sD ¹⁸ διεγείρε. BL .. min] διηγ. sADE .. min ¹⁹ σταδίους s^cABL .. min] στάδια s^cD 106 ²¹ ἐπὶ τῆς γῆς s^cABDL .. min] ἐπὶ τὴν γῆν s^c* min

80. Rückkehr nach dem Westufer. Heilungen.

Mark. 6 53—56.

Matth. 14 34—36.

⁵³ Καὶ διαπεράσαντες ἐπὶ τὴν γῆν ἤλθον εἰς Γεννησαρέτ καὶ προσωρμίσθησαν. ⁵⁴ καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς ἐπιγινόντες αὐτὸν ⁵⁵ περιέδρομον ὅλην τὴν χώραν ἐκείνην καὶ ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον ὅτι ἐστίν. ⁵⁶ καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις ἢ εἰς ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθεσαν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἤψαντο αὐτοῦ ἐσώζοντο.

⁵⁴ Καὶ διαπεράσαντες ἤλθον ἐπὶ τὴν γῆν εἰς Γεννησαρέτ. ⁵⁵ καὶ ἐπιγινόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας,

⁵⁶ καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μόνον ἄψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἤψαντο διεσώθησαν.

81. Rückkehr des Volkes. Jesus lehrt in Kapernaum vom Brote des Lebens.

Joh. 6 22—59.

²² Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἐστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης εἶδον ὅτι πλοίαριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἓν, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοῖον ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον· ²³ ἄλλα ἦλθεν πλοίαρια ἐκ Τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου. ²⁴ ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοίαρια καὶ ἤλθον εἰς Καφαρναοὺμ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν.

²⁵ Καὶ εὐρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης εἶπον αὐτῷ· ῥαββί, πότε ὧδε γέγονας; ²⁶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἶδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. ²⁷ ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρώσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρώσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός. ²⁸ εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· τί ποιῶμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; ²⁹ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτό

ἐστὶν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκείνος. ³⁰ εἶπον οὖν αὐτῷ· τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἰδωμέν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ; ³¹ οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς ἐστὶν γεγραμμένον· ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. ³² εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατὴρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν· ³³ ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καταβαλὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζῶν διδοὺς τῷ κόσμῳ. ³⁴ εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. ³⁵ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρὸς ἐμὲ οὐ μὴ πεινῶσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε. ³⁶ ἀλλ' εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἐωράκατέ [με] καὶ οὐ πιστεύετε. ³⁷ Πᾶν ὃ δίδωσίν μοι ὁ πατὴρ πρὸς ἐμὲ ἤξει, καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω, ³⁸ ὅτι καταβέβηκα ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. ³⁹ τοῦτο δέ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶν ὃ δέ-

Mark. 6 ⁵³ ἐπὶ — Γενν. xBLΔ 28 33 81] ἤλθον ἐπὶ τὴν γῆν Γ. ADN. min it vg syrsin pesch phil aeth | Γεννησαρέτ] -σάρ Dbcff² syrsin pesch ⁵⁵ τοὺς] pm πάντας D 5it | περιέφειν] φέρειν DM min 4it cop go | ὅπου ἦκ.] περιέφερον γὰρ αὐτούς, ὅπου ἂν ἤκουσαν D 4it aeth ⁵⁶ ἀγοραῖς] πλατείαις D 81 9it vg go pesch phil

Matth. 14 ³⁴ ἐπὶ ABCD. min] εἰς EFL. min cop arm | εἰς xBD. syrcur phil arm] om CEFL. min it vg pesch aeth | Γεννησαρέτ] Γεννησάρ D* it vg syrsin cur pesch ⁵⁵ αὐτόν] om B* Joh. 6 ²² εἶδον ABL 5it sah cop pesch phil hier go aeth] εἶδεν xD^{er} 42 bcf² g vg arm; ἰδὼν Γ. min syrcur | ἔν x^cABL min 7it vg go cop aeth] add ἐκεῖνον x; ἄλλων πλοιαρίων ἐλθόντων D arm | ἤλθεν ABD. min] -θον KL. min | πλοίαρια ALΔ. min ae q] πλοῖα B 157 6it vg | τοῦ τόπου] οὐσης x | εὐχ. τ. κυρ.] om D 69* ae syrcur arm ²⁴ ὅτε — ὄχλος] καὶ ἰδόντες x syrcur ²⁵ γέγονας] ἡλθας x 28; ἐλήλυθας D ²⁷ ὑμῖν δώσει ABL. min syrsin etc.] δίδωσιν ὑμῖν xD e ff² foss syrcur go ³⁰ τί ἐργ.] om syrsin ³² δίδωσιν] δώσει syrsin ³³ ἄρτος ABL. min] add ὁ xD ³⁵ εἶπεν BL 113 abe fos cop syrsin cur pesch arm] add οὖν xDΓ min g q sah phil^{1st}; add δέ AΔ. min c vg | πεινάσῃ xABLΔ. min] -σει D. min syrsin | διψήσῃ xAB*DL. min syrsin] -σῃ B³ΓΔ. min ³⁶ με BDL. min 4it vg sah cop pesch phil hier go arm aeth] om xA 4it gat syrsin cur ἐμέ xE. min | ἔξω x^cABL. min 4it vg pesch phil hier] om x^cDabe syrcur ³⁸ ποιῶ AB. min] ποιήσω xD | με] add πατρός D min 4it syrsin cur hier ³⁹ τοῦτο — με] om syrsin | με x*ABCD. min 4it sah cop syrcur go] add πατρός ΓΔ. min a c vg phil hier arm aeth

δωκέν μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ⁴⁰ τοῦτο γὰρ ἐστὶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεῦσιν εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

⁴¹ Ἐργόγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶπεν· ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ⁴² καὶ ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα;* πῶς νῦν λέγει ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα; ⁴³ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων. ⁴⁴ οὐδεὶς δύναται ἔλθειν πρὸς με ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ αὐτόν, κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ⁴⁵ ἔστιν γεγραμμένον ἐν τοῖς προφῆταις· καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ· πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται πρὸς ἐμέ. ⁴⁶ οὐχ ὅτι τὸν πατέρα ἐώρακέν τις, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἐώρακεν τὸν πατέρα. ⁴⁷ ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ⁴⁸ ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. ⁴⁹ οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον· ⁵⁰ οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ

φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. ⁵¹ ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω ἡ σὰρξ μου ἐστὶν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.

⁵² Ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; ⁵³ εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνετε αὐτοῦ τὸ αἶμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. ⁵⁴ ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ⁵⁵ ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθὴς ἐστὶν βρώσις, καὶ τὸ αἶμά μου ἀληθὴς ἐστὶν πόσις. ⁵⁶ ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα ἐν ἐμοὶ μένει κἀγὼ ἐν αὐτῷ. ⁵⁷ καθὼς ἀπέστειλέν με ὁ ζῶν πατὴρ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖνος ζήσῃ δι' ἐμέ. ⁵⁸ οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, οὗ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδασκῶν ἐν Καφαρναούμ.

82. Abfall vieler Anhänger.

Σολ. 6 60—66.

⁶⁰ Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπαν· σκληρὸς ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; ⁶¹ εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζουσιν περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτο ὅμας σκανδαλίζει; ⁶² ἐὰν οὖν θεωρήτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαλόντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον; ⁶³ τὸ πνεῦμά ἐστιν τὸ ζωοποιῶν, ἡ σὰρξ οὐκ ὀφείλει οὐδέν· τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν πνεῦμά

ἐστὶν καὶ ζωὴ ἐστὶν. ⁶⁴ ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἳ οὐ πιστεύουσιν. ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες καὶ τίς ἐστὶν ὁ παραδώσων αὐτόν. ⁶⁵ καὶ ἔλεγεν· διὰ τοῦτο εἶρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται ἔλθειν πρὸς με ἐὰν μὴ ἡ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρὸς.

⁶⁶ Ἐκ τούτου πολλοὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν.

* Mark. 6 3. Matth. 13 55. Luk. 4 22 f. n. 65.

³⁹ ἐξ αὐτοῦ] μηδέν D | ἀλλά] ἀλλ' ἵνα D f foss | ἐν ἸΑΔ min 6it vg sah cop] om BCEL.. min e 4vg ⁴⁰ ἐν ἸΑΔ.. min 7it vg sah cop go] om BC.. min em ⁴² οὐχ ἸΑΔCL.. min] οὐχ B | κ. τ. μητέρα] om ὡ b syrsin cur arm | λέγει BCDL min a ff² q sah cop syrsin cur arm aeth] add (pm) οὗτος ἸΑΔ.. min 5it vg go pesch phil hier | ὅτι — καταβ.] ἐαυτὸν ἀπὸ τ. οὐρ. καταβηκέναι D syrsin ⁴⁴ με 1° ἸΑΔCL.. min] ἐμέ BE.. min | ὁ πατήρ] om A 9min | ἐν ABCDL.. min it vg go sah cop] om ἸΑΔ min e 4vg ⁴⁶ τοῦ (om B) θεοῦ] τοῦ πατρὸς Ἰ | πατέρα 2° ἸΑΔCL.. min 5it vg syrr sah cop] θεόν ἸΑΔ b e; θεὸν τὸν πατέρα syrsin ⁴⁷ πιστ. ἸΑΔ] add εἰς ἐμέ ACDΔ.. min it vg pesch phil sah cop arm aeth go; add τῷ θεῷ syrsin | ζῶν αἰών.] τὴν ζωὴν syrsin ⁵⁰ καταβαίνων] —βάς syrsin | ἀποθάνῃ] —θνήσκῃ B ⁵¹ τοῦτ. τ. ἄρτ. BCLΔ.. min 5it vg sah cop syrr aeth] τοῦ ἐμοῦ ἄρτου ἸΑΔ syrsin | ζήσῃ ἸΔL 33] —σετα BCLΔ.. min | ἡ σὰρξ — ζωῆς BCDL min 5it vg sah syrsin cur aeth] ἡ σὰρξ τῆς τ. κόσμ. ζωῆς, ἡ σὰρξ μου ἐστὶν Ἰ m Tert; ἡ σὰρξ μου ἐστὶν, ἡν ἐγὼ δώσω ὑπ. τ. τ. κ. ξ. ΓΔ.. min fq go cop pesch phil hier arm Clem Chr | ἡ σὰρξ] τὸ σῶμα syrsin; so überall weiterhin ⁵² σάρκα ἸΔL.. min ff² go] add αὐτοῦ B 7it vg syrsin cur pesch phil hier arm aeth ⁵³ φάγητε] λάβητε Δ ⁵⁴ τῇ ἸΑΔE.. min a e ff² pm ἐν CΔ.. min 5it vg arm ⁵⁶ καὶ — πόσις] om D ⁵⁶ αὐτῷ] add καθὼς ἐν ἐμοὶ ὁ πατήρ κἀγὼ ἐν τῷ πατρὶ. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ λάβητε τὸ σῶμα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ὡς τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν αὐτῷ D a ff² ⁵⁸ ἐν] add τῇ D syrsin arm Cyr | Καρ.] add σαββάτω D a ff² ⁶³ ζωοποιῶν] add τὸ σῶμα· ὑμεῖς δὲ λέγετε syrsin ⁶⁴ τίνες — καὶ] om syrsin ⁶⁶ με BDL..] ἐμέ ἸC ⁶⁶ ἐκ τούτου] διὰ τούτου τὸν λόγον syrsin | τούτου BCL.. min 4it vg syrcur pesch phil] add οὖν ἸΔ 13 69 106 124 258 b c f l fos | πολλοὶ ἸΔL.. min 4it vg] add ἐκ B. min 5it syrsin | αὐτοῦ 1°] om Ἰ 209 | εἰς τ. ὀπ.] om syrsin

VI. Von der galiläischen Krisis bis zum Einzug Jesu in Jerusalem.

1. Jesu Wanderungen im Norden des Landes.

83. Jesu Rede zu einer Gesandtschaft von Jerusalem über Menschenfahrungen.

Mark. 7 1—23. Luk. 6 39.

Matth. 15 1—20.

¹ Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ
τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων.
² καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὅτι κοιναῖς
χερσίν, τοῦτ' ἔστιν ἀνίπτοις, ἐσθίουσιν τοὺς ἄρτους,
— ³ οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ
πυγμῇ νύψωνται τὰς χεῖρας οὐκ ἐσθίουσιν, κρατοῦντες
τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ⁴ καὶ ἀπ' ἀγορᾶς
ἐὰν μὴ ῥαντίσωνται οὐκ ἐσθίουσιν, καὶ ἄλλα πολλά
ἐστὶν ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ
ξεστῶν καὶ χαλκίων, — ⁵ καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρι-
σαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς· διὰ τί οὐ περιπατοῦσιν οἱ
μαθηταὶ σου κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν
πρεσβυτέρων, ἀλλὰ κοιναῖς χερσίν
ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον; ⁶ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς·

vgl. B. 9—13

καλῶς ἐπροφῆτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν
τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται ὅτι
οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χεῖλεσίν με τιμᾷ,
ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ·
⁷ μάτην δὲ σέβονται με,
διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα
ἀνθρώπων.
⁸ ἀφέντες τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ κρατεῖτε τὴν
παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων.

¹ Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύ-
μων Φαρισαῖοι καὶ γραμματεῖς

² λέγοντες· διὰ τί οἱ
μαθηταὶ σου παραβαίνουσιν τὴν παράδοσιν τῶν
πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νύψονται τὰς χεῖρας ὅταν
ἄρτον ἐσθίωσιν. ³ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·
διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ
θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ⁴ ὁ γὰρ θεὸς
εἶπεν· τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καί·
ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευ-
τάτω· ⁵ ὑμεῖς δὲ λέγετε· ὅς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ
ἢ τῇ μητρὶ· δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς,
⁶ οὐ μὴ τιμήσει τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα
αὐτοῦ· καὶ ἠκυρώσατε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διὰ
τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

⁷ Ὑποκριταί, καλῶς ἐπροφῆτευσεν περὶ ὑμῶν
Ἡσαΐας λέγων·

⁸ ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλεσίν με τιμᾷ,
ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ·
⁹ μάτην δὲ σέβονται με,
διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα
ἀνθρώπων.

Mark. 7 ² ἰδόντες] ἰδότες D^{8v} | ὅτι ... ἐσθίουσιν SBL 33] ἐσθίουσιν AD.. min a go | ἄρτ.] add
κατέγνωσαν D; ἐμέμφαντο FK.. min ³ πυγμῇ AB (-κμῇ D) L.. min eff² iq Or] πυγμῇ Sfg^{1,2} vg go cop
pesch phil aeth; om Δ syrsin ⁴ ἀγορῇ] add ὅταν ἔλθωσιν D 7it | ῥαντίσ. SBL min] βαπτίζονται AD.. min
it vg Or | κρατεῖν] τηρεῖν D | καὶ χαλκίων SBL 4.. min] om syrsin; add καὶ κλινῶν ADΣ.. min it vg
pesch phil go arm ⁶ τιμᾷ] ἀγαπᾷ D^{8v} abc | ἀπέχει] ἀφίστηκεν D, ἀπέστη Δ ⁸ ἀνθρ. SBL 4 min cop
arm] add βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε ADX.. min 8it vg go
pesch phil aeth arm

Matth. 15 ¹ ἀπὸ SBD min] pm oi CEF.. min ⁴ εἶπεν BD. 1 124 verss] ἐνετείλατο λέγων S*CL..
min f phil ⁵ ὠφελ.] add οὐδὲν ἐστὶν S* ⁶ οὐ] pm καὶ EFL.. min cfq vg pesch phil arm | ἢ — αὐτοῦ]
om SBD syrcur | τ. λόγον S*BD 5it syrcur pesch cop arm aeth Eus Ir Aug] τ. νόμον S*C 13 124 346
Ptol; τὴν ἐντολὴν EFL (Δ om τὴν) Σ.. min 4it vg arm phil ⁸ ἀπέχει] ἐστὶν D it vg

⁹ Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσῃτε. ¹⁰ Μωϋσῆς γὰρ εἶπεν· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, καὶ· ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω. ¹¹ ὑμεῖς δὲ λέγετε· ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ· κορβάν, ὃ ἐστὶν δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῇται, ¹² οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, ¹³ ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ἢ παρεδώκατε· καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

¹⁴ Καὶ προσκαλεσάμενος πάλιν τὸν ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς· ἀκούσατέ μου πάντες καὶ σύνετε. ¹⁵ οὐδὲν ἐστὶν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύναται κοινῶσαι αὐτόν· ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενά ἐστιν τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον.

Luk. 6 ³⁹ Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς·
μήτι δύναται
τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφοτέροι εἰς βόθρον ἐμπεσοῦνται;

¹⁷ Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπὶ ῥώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὴν παραβολήν. ¹⁸ καὶ λέγει αὐτοῖς· οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι, ¹⁹ ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζων πάντα τὰ βρώματα; ²⁰ ἔλεγεν δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ²¹ ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, πορνεῖαι, κλοπαί, φόνοι, ²² μοιχεῖαι, πλεονεξίαι, πονηραί, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφημίαι, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη. ²³ πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

vgl. 3. 3—6

¹⁰ Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς· ἀκούετε καὶ συνέετε·

¹¹ οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

¹² Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ λέγουσιν αὐτῷ. οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδάλισθησαν; ¹³ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· πᾶσα φυνεῖα ἦν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκριζωθήσεται. ¹⁴ ἄφετε αὐτούς· τυφλοὶ εἰδὼν ὁδηγοὶ τυφλῶν· τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφοτέροι εἰς βόθρον πεσοῦνται.

¹⁵ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· φράσον ἡμῖν τὴν παραβολήν.

¹⁶ ὁ δὲ εἶπεν· ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; ¹⁷ οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα

εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;

¹⁸ τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κακεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ¹⁹ ἐκ γὰρ τῆς καρδίας

ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροὶ, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι.

²⁰ ταῦτα ἐστὶν τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ ἀνίπτους χερσὶν φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Mark. 7 ⁹ τηρῆς.] στήσῃτε D⁸⁷ 1 28 209 7it syrsin pesch arm go. ¹³ ὑμῶν] add τῇ μωρᾷ D 8it sax
¹⁴ ἔλεγεν] λέγει B 59 ¹⁶ — ABL⁴ 28 102 cop] εἴ τις ἔχει ὥτα ἀκούειν, ἀκουέτω ADX.. min it vg go syrsin pesch phil arm aeth ¹⁷ οἶκον ABL.. min] pm τὸν A 5min syrsin; τὴν οἰκ(ε)λίαν D 81 ¹⁹ εἰς τ. ἀφεδρ.] εἰς τ. ὀχετὸν D; ἔξω syrsin | ἐκπορ.] ἐκβάλλεται A 5min syrsin; ἐξέρχεται D | καθαρίζων ABE L.. min] καθαρίζον KMT.. min; (καὶ) καθαρίζει D⁸⁷ i go; καὶ καθαρίζεται syrsin ^{21, 22} πορν. — δόλος] πορνεία, κλέμματα, μοιχεῖαι, φόνος, πλεονεξία, δόλος, πονηρία D ²³ βλασφημία] -μίαι D [ὑπερηφανία] -νίαι D
Matth. 15 ¹¹ οὐ] add πᾶν D | κοινοῖ] κοινωνεῖ D⁸ (item vs 18. 20) ¹⁴ αὐτούς] τοὺς τυφλοὺς D | τυφλ. εἰς. ὁδ. τυφλ.] ὁδ. εἰς. τυφλῶν syrsin; τυφλῶν om A BD 209 syrcur ¹⁷ οὐ BDZ 33 238 it vg syrcur pesch aeth arm] οὐπω A CEL.. min q cop phil
Luk. 6 ³⁹ ὁδηγεῖν] ὁδαγεῖν D

84. Das kananäische Weib.

Mark. 7 24—30.

²⁴ Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὄρια Τύρου. Καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν οὐδένα ἤθελεν γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνάσθη λαθεῖν· ²⁵ ἀλλ' εὐθύς ἀκούσασα γυνὴ περὶ αὐτοῦ,

ἧς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον,

ἔλθοῦσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ²⁶ ἡ δὲ γυνὴ ἦν Ἑλληνίς, Συροφονίκισσα τῷ γένει· καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. ²⁷ καὶ ἔλεγεν αὐτῇ· ἄφες πρῶτον χορηγεῖσθαι τὰ τέκνα· οὐ γάρ ἐστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ τοῖς κυναρίοις βαλεῖν. ²⁸ ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ· ναί, κύριε· καὶ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίουσιν ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων.

²⁹ καὶ εἶπεν αὐτῇ· διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε, ἐξηλέλυθεν ἐκ τῆς θυγατρὸς σου τὸ δαιμόνιον.

³⁰ Καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς εὗρεν τὸ παιδίον βεβλημένον ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ τὸ δαιμόνιον ἐξηληλυθός.

Matth. 15 21—28.

²¹ Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.

²² καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναana ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἔκραξεν λέγουσα· ἐλέησόν με, κύριε υἱὸς Δαυὶδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. ²³ ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες· ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν. ²⁴ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. ²⁵ ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνη αὐτῷ

λέγουσα· κύριε, βοήθει μοι. ²⁶ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ²⁷ ἡ δὲ εἶπεν· ναί, κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. ²⁸ τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γεννηθήτω σοι ὥς θέλεις.

Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

85. Heilung eines Taubstummen.

Mark. 7 31—37.

³¹ Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου ἦλθεν διὰ Σιδῶνος εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως.

³² Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν καὶ μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. ³³ καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν ἔβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὄτια αὐτοῦ καὶ πτύσας ἤψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ, ³⁴ καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐστέναξεν, καὶ λέγει αὐτῷ· ἐφφαθά, ὃ ἐστιν διανοήθητι. ³⁵ καὶ ἠνοήγησεν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ εὐθύς ἐλύθη ὁ δεσμός τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς· ³⁶ καὶ διεστεύλατο αὐτοῖς ἵνα μηδὲν λέ-

Matth. 15 29—31.

²⁹ Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἀναβάς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ.

³⁰ Καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλούς, κυλλούς, τυφλούς, κωφούς, καὶ ἐτέρους πολλούς, καὶ ἔριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Mark. 7 ²⁴ Τύρου DLΔ 28 81 5it syrsin Or | add καὶ Σιδῶνος SAB.. min 6it vg cop pesch phil arm aeth go | ἡθελεν ABD.. min | ἡθέλησεν SΔ 5min syrsin Or | ἠδυνάσθη SB | -νήθη ADL.. min | λαθεῖν] λαθεῖν S* ²⁵ ἐλθοῦσα ABD⁸⁵.. min a q syrsin pesch phil | εἰσελθοῦσα SΔΔ it vg cop ²⁶ Συροφ. SΔΔ.. min go | Σύρα Φοινίκισσα BEΣ.. min ²⁸ ναί] om D 13 69 81 4it syrsin arm | καὶ SBD.. 13 28 33 69 cop syrsin pesch arm aeth] pm ἀλλά Dbcff²i; add γὰρ AL.. min 7it vg phil go | ἐσθίουσιν SBDΔΔ min] ἐσθίει A.. min | παιδίων] παίδων D ³⁰ τ. παιδ. βεβλ. SBLΔ min it vg cop pesch hier aeth] τὴν θυγατέρα βεβλημένην D 1 81 209 f q ³¹ ἦλθ. δ. Σ. SBDΔΔ 33 81it vg cop hier aeth] καὶ Σ. ἦλθ. ANX.. min q syrsin pesch phil go arm ³³ αὐτοῦ 1° ABDΔ.. min it vg syrsin] om SLei ³⁴ ἐστέν.] ἀνεστέναξεν D 13 69 124 346 ³⁵ καὶ 1° SBDΔΔ 33 102 5it cop] add εὐθέως AE.. min cfl vg pesch phil arm aeth go | εὐθύς S (εὐθέως L) Δ syrsin aeth] om ABD.. min it vg etc

Matth. 15 ²³ ἔκραξεν S^oBDΣ.] ἔκραγασεν CELΔ.. min | υἱὸς BD 2min] υἱέ SCELΔ.. min Or ²⁶ ἔστ. καλ. SBDΔΔΣ.. min 5it vg cop syrn] ἔξεστιν Dabcff^{1,2}g¹ ²⁷ γὰρ] om Be syrsin pesch ³⁰ κωφούς] om D 5min g¹ | παρὰ] ὑπό Db | αὐτούς] add πάντας Dbcff²g¹

γῶσιν· ὅσον δὲ αὐτοῖς διεστέλλετο, αὐτοὶ μᾶλλον περι-
ρισσότερον ἐκήρυσσον. ³⁷ καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσ-
σαντο λέγοντες· καλῶς πάντα πεποίηκεν, καὶ τοὺς
κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν καὶ ἀλάλους λαλεῖν.

³¹ ὥστε τὸν ὄχλον θαυμάσαι βλέποντας
κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὕγρεις καὶ χωλοὺς περι-
πατοῦντας καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν
θεὸν Ἰσραήλ.

86. Spreifung der viertausend Mann.

Mark. 8 1—10.

Matth. 15 32—39.

¹ Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις πάλιν πολλοῦ ὄχλου
ὄντος καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν, προσκαλεσάμενος
τοὺς μαθητὰς λέγει αὐτοῖς· ² σπλαγχνίζομαι ἐπὶ
τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένουσιν
μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· ³ καὶ ἔν ἀπο-
λύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθί-
σονται ἐν τῇ ὁδῷ· καὶ τινες αὐτῶν ἀπὸ μακρόθεν
εἰσὶν. ⁴ καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
ὅτι πόθεν τούτους θυνήσεται τις ὧδε χορτάσαι
ἄρτων ἐπ' ἐρημίας; ⁵ καὶ ἠρώτα αὐτούς· πόσους
ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπαν· ἑπτὰ.

⁶ καὶ παραγγέλλει τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ
τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους
εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παρατιθῶσιν, καὶ παρέ-
θηκεν τῷ ὄχλῳ. ⁷ καὶ εἶχον ἰχθῦδια ὀλίγα· καὶ
εὐλόγησας αὐτὰ εἶπεν καὶ ταῦτα παρατιθέναι.

⁸ καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ
ἦσαν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σφυρίδας.
⁹ ἦσαν δὲ ὡς τετρακισχίλιοι.
καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.

¹⁰ Καὶ εὐθὺς ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μα-
θητῶν αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.

³² Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν· σπλαγχνίζομαι ἐπὶ
τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένουσιν
μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· καὶ ἀπο-
λύσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μή ποτε ἐκλυθῶσιν
ἐν τῇ ὁδῷ.

³³ καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί·
πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι ὥστε χορτάσαι
ὄχλον τοσοῦτον; ³⁴ καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πόσους
ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπαν· ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχ-
θῦδια. ³⁵ καὶ παραγγέλλας τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ
τὴν γῆν ³⁶ ἔλαβεν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς
ἰχθῦδας καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου
τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ
τοῖς ὄχλοις.

³⁷ καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ τὸ
περισεῖον τῶν κλασμάτων ἦσαν ἑπτὰ σφυρίδας
πλήρεις. ³⁸ οἱ δὲ ἐσθιόντες ἦσαν τετρακισχίλιοι
ἄνδρες χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

³⁹ Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον,
καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια Μαργαδάν.

87. Beidenforderungsrede.

Mark. 8 11—13.

Matth. 16 1—4.

Luk. 12 54—56.

¹¹ Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρι-
σαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ,
ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον
ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες
αὐτόν. ¹² καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύ-
ματι αὐτοῦ λέγει·

¹ Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρι-
σαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζον-
τες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδειξάμενοι αὐτοῖς.
² ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· [ὁψίας
γενομένης λέγετε· εὐδία, πυρραῖ
ὄμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως·

⁵⁴ Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις.
ὅταν ἴδῃτε νεφέλην ἀνατέλλουσαν
ἐπὶ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε ὅτι
ὄμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως·

Mark. 7 ³⁷ καὶ τοὺς] pm ὡς B cop

8 ¹ πάλιν πολλοῦ sBDL.. min it vg cop go arm aeth] παμπολλοῦ AE.. min pesch phil | τ. μαθ.]
add αὐτοῦ ABX.. min syrsin pesch arm ² ἡμ. τρεῖς sAL.. min] ἡμέραις τρεῖς B; ἡμέρας τρεῖς Δ 1 69;
ἡμέραι τρεῖς εἰσιν ἀπὸ τότε ὧδε εἰσιν καὶ D 5it | μοι] om B cop ³ καὶ — ἐκλυθῆσ.] καὶ ἀπολύσαι αὐτούς
νήστεις εἰς οἶκον οὐ θέλω, μὴ ἐκλυθῶσιν D 81 | εἰσὶν BLΔ cop] ἦκασιν sADN min syrsin; ἡκουσιν EFX..
min ⁷ εὐλογ.] εὐχαριστήσας D q | εἶπεν — παρατιθ. s*BLΔ 115 q; εἶπ. παραθεῖναι (παραθῆναι, παρατι-
θέναι, παρατεθῆναι) καὶ αὐτὰ AEF.. min phil go cop; εἶπεν· παρὰθετε καὶ ταῦτα C 33; καὶ αὐτοὺς ἐκέλευσεν
παρατιθέναι D; αὐτὰ παρέθηκεν s* ⁸ σφυρίδας s*BCLD.. min] σφυρίδας sA*D; add πλήρεις 13 33 69
¹⁰ ἐμβὰς] pm αὐτός Dbi, add B | Δαλμ.] Μελεγαδά D*; Μαργαδά D³

Matth. 15 ³¹ τ. ὄχλον sCDΣ. min] τοὺς ὄχλους BELX.. min syrsin | λαλοῦντας] ἀκούοντας B 59 115
238; ἀκ. καὶ λαλ. Σ | κυλλ. ὕγ.] om s* min it vg syrsin cur cop aeth | ἐδόξασαν BCDΣ.. min] -ἄζον sL
min it vg ³³ ἦδη] om B 106 301 l ^{35. 36} παραγγέλλας... ἔλαβεν sBD 5min Or] ἐκέλευσε... καὶ λαβὼν CE
LXΔ.. min it vg ³⁷ σφυρίδας D] σφυρίδας cet ³⁸ τετρακισχ.] pm ὡς B min ff¹ phil arm aeth ³⁹ Μαγ.
sBD it vg syrsin cur hier Hier Aug] Μαργαδά EFLXΔ.. min arm phil aeth Chr

16 ¹ οἱ] om 1 33 124 al Or | ἐπηρώτησαν BCDΣ.. min] -ρώτων s 1 13 346 cop ^{2. 3} ὁψίας — δύ-
νασθε CDLΔΣ.. min it vg pesch phil cop aeth] om sBX. 13⁶ 124⁶ 167 syrsin cur arm Or
Luk. 12 ⁶⁴ ἐπὶ sBL 64] ἀπὸ ADΔ.. min

τί ἡ γενεά
αὕτη ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ
σημεῖον.*
¹³ καὶ ἀφ' οὗ
αὐτοὺς πάλιν ἐμβὰς ἀπῆλθεν εἰς
τὸ πέραν.

γὰρ ὁ οὐρανός· ³ καὶ πρωτὶ σήμερον
χειμῶν, πυρράξει γὰρ στυγνάζων ὁ
οὐρανός. τὸ μὲν πρόσωπον
τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρί-
νειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν
οὐ δύνασθε;] ⁴ γενεὰ πονηρὰ καὶ
μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ
σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ
τὸ σημεῖον Ἰωάν.* καὶ καταλιπὼν
αὐτοὺς ἀπῆλθεν.

⁵⁵ καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε
ὅτι καύσων ἔσται, καὶ γίνεται.
⁵⁶ ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς
καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμά-
ζειν, τὸν καιρὸν δὲ τοῦτον πῶς
οὐ δοκιμάζετε;

88. Warnung vor dem Sauerteig der Pharisäer und Sadducäer.

Mark. 8 14—21.

Matth. 16 5—12.

Luk. 12 1.

¹⁴ Καὶ
ἐπελάθοντο
λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἓνα ἄρτον
οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.
¹⁵ καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων· ὁρά-
τε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν
Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώ-
δου ¹⁶ καὶ διελογίζοντο πρὸς
ἀλλήλους ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχουσιν.
¹⁷ καὶ γνοὺς λέγει αὐτοῖς· τί δια-
λογίζεσθε
ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὐπω
ροεῖτε οὐδὲ συνίετε; πεπωρωμένην
ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν; ¹⁸ ὁφθαλ-
μοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὧτα
ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνη-
μονεύετε, ¹⁹ ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους
ἐκλάσα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους,
πόσους κοφίνους κλασμάτων πλή-
ρεις ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ· δώδεκα.
²⁰ ὅτε τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρα-

⁵ Καὶ ἐλθόντες οἱ
μαθηταὶ εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο
ἄρτους λαβεῖν.

⁶ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ὁρά-
τε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν
Φαρισαίων καὶ Saddouκαίων.

⁷ οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς
λέγοντες ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.

⁸ γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· τί δια-
λογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς. ὀλιγόπιστοι,
ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; ⁹ οὐπω
ροεῖτε,

οὐδὲ μνη-
μονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους
τῶν πεντακισχιλίων καὶ
πόσους κοφίνους
ἐλάβετε;

¹⁰ οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρα-

* Matth. 12 38. 39. Luk. 11 29 f. n. 57.

Mark. 8 ¹² ὑμῖν] om BL ¹³ ἐμβὰς sBCLΔ ff²g¹ am tol] add εἰς (τὸ HK. min) πλοῖον AEF.. min
7it vg go cop pesch phil ¹⁵ ὁράτε] om D 5min 5it tol syrsin arm | Ἡρώδου] τῶν Ἡρωδιανῶν G 9min i
tol arm ¹⁶ ἔχουσιν B 4min c g²] ἔχομεν sACLΔ.. min fg¹ vg go pesch phil arm aeth ¹⁷ γνοὺς s^cBΔ
i cop] add ὁ Ἰησοῦς s*ACD.. min 6it 4vg syrsin pesch phil go etc | πεπωρωμ. — ὑμῶν] pm εἰ AX.. min
4it vg pesch phil; πεπωρωμένη ἐστὶν ἡ καρδία ὑμ. D 81 a q ¹⁹ πόσους ABL.. min ff² vg cop phil go] pm
καὶ sCDΔ.. min 4it 4vg arm aeth ²⁰ ὅτε BL 81] add καὶ sΔg¹⁻² vg; add δέ ADX.. min 4it go phil
arm aeth; add δὲ καὶ CNf

Matth. 16 ³ οὐρ.] ἀήρ D^{sr} | τό C*DLΔ 11min 6it vg phil aeth Aug] pm ὑποκριταί EF.. min 5it
pesch cop | δύν.] δοκιμάζετε L; συνίετε S ⁴ κ. μοιχ.] om D 4 a e ff¹⁻² | ἐπιζ.] αἰτεῖ B*; ζητεῖ σημ. D^{sr}*
bce | Ἰωάν sBDL 262 3it 7vg] add τοῦ προφήτου CE.. min it syrr cop arm aeth Or ⁸ ἔχετε sBD 13
124 346 it vg arm aeth] ἐλάβετε CELEΣ.. min syrr

Luk. 12 ¹ ἐν· ἀλλήλ.] πολλῶν δὲ ὅλων συνερχόντων κύκλῳ, ὥστε ἀλλήλους συνπνίγειν D | πρῶτον·
προσέχ. ACD.. min cop phil] Πρῶτον προσέχ. (GLΔ min 5it syrcur pesch aeth ⁵⁶ τ. καιρ. δ. τοῦτ. B] τ. δ.
καιρ. τοῦτ. cet (πλὴν τ. καιρ. τοῦτ. D 157); add καὶ τὰ σημεῖα syrsin eur (l) | πῶς] om Dcei syrsin eur
οὐ δοκ. ADΔ.. min it vg syrcur pesch phil arm] οὐκ οἴδατε δοκιμάζειν sBL 33 ff²l sah cop aeth; οὐ θέλετε
δοκιμάζειν syrsin

μισχιλίωνς, πόσων σπυρίδων πλη-
ρώματα λασμάτων ἤρατε; καὶ λέ-
γουσιν· ἐππά. ²¹ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς·
οὐπω συνίετε;

μισχιλίων καὶ πόσας σφυρίδας
ἐλάβετε; ¹¹ πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ
περὶ ἄρτων εἶπον ὑμῖν; προσέχετε
δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης

τῶν Φαρισαίων καὶ
Σαδδουκαίων. ¹² τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ
εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης [τῶν
ἄρτων], ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν
Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

προσέχετε
ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης, ἥτις ἐστὶν
ὑπόκρισις, τῶν Φαρισαίων.

89. Heilung eines Blinden in Bethsaida.

Mark. 8 22—26.

²² Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαϊδάν. Καὶ φέρουσιν
αὐτῷ τυφλόν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ
ἄψῃται. ²³ καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ
ἐξήνεγκεν αὐτὸν ἔξω τῆς κόμης, καὶ πύσας εἰς τὰ
ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα
αὐτόν· εἰ τι βλέπεις; ²⁴ καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν· βλέπω

τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ περιπατοῦντας.
²⁵ εἶτα πάλιν ἐπέθηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
αὐτοῦ, καὶ διέβλεψεν καὶ ἀπεκατέστη, καὶ ἐνέβλεπεν
τηλαυγῶς ἅπαντα. ²⁶ καὶ ἀπέστειλεν αὐτόν εἰς οἶκον
αὐτοῦ λέγων· μηδὲ εἰς τὴν κόμην εἰσεέλθης.

90. Bekenntnis des Petrus. Erste Leidensankündigung.

Mark. 8 27—33.

Matth. 16 13—23.

Luk. 9 18—22.

Joh. 6 67—71.

²⁷ Καὶ ἐξῆλθεν ὁ
Ἰησοῦς

καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς
τὰς κόμας Καισαρίας
τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ
ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μα-
θητὰς αὐτοῦ λέγων αὐ-
τοῖς· τίνα με λέγουσιν
οἱ ἄνθρωποι εἶναι;

²⁸ οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ λέ-
γοντες ὅτι Ἰωάννην τὸν
βαπτιστὴν, καὶ ἄλλοι
Ἡλείαν, ἄλλοι δὲ ὅτι
εἰς τῶν προφητῶν. ²⁹ καὶ
αὐτὸς ἐπηρώτα αὐτούς·
ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε

¹³ Ἐλθὼν δὲ ὁ
Ἰησοῦς

εἰς
τὰ μέρη Καισαρίας
τῆς Φιλίππου
ἠρώτα τοὺς μα-
θητὰς αὐτοῦ λέγων·
τίνα λέγουσιν
οἱ ἄνθρωποι εἶναι
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;

¹⁴ οἱ δὲ εἶπαν· οἱ μὲν
Ἰωάννην τὸν
βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ
Ἡλείαν, ἕτεροι δὲ Ἰερε-
μίαν ἢ ἓνα τῶν προφη-
τῶν. ¹⁵ λέγει αὐτοῖς·
ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε

¹⁸ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον
κατὰ μόνας συνῆσαν αὐτῷ

οἱ μαθηταί,
καὶ
ἐπηρώτησεν αὐτοὺς
λέγων·
τίνα με οἱ ὄχλοι λέγουσιν
εἶναι;

¹⁹ οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν·
Ἰωάννην τὸν
βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ
Ἡλείαν, ἄλλοι δὲ ὅτι
προφήτης τις τῶν ἀρχαίων
ἀνέστη ²⁰ εἶπεν δὲ αὐτοῖς·
οὐκ ἔστιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώ-
δεκα· καὶ ὑμεῖς θέλετε

⁶⁷ Εἶπεν
οὐκ ἔστιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώ-
δεκα· καὶ ὑμεῖς θέλετε

Mark. 8 ²⁰ πόσ. σπυρίδων πληρ. κλασμ. | πόσας σφυρίδας κλασμάτων D | κ. λέγουσιν κ k syrsin pesch |
add αὐτῷ BCLΔ 115 g^{1,2} | vg cop aeth; οἱ δὲ εἶπον ADX.. min 6 it phil go arm ²¹ οὐπω κ CKL. min k |
pm πῶς A I¹ 30 min 7 it pesch phil go; πῶς οὐ BEF. min 3 it cop aeth | συνίετε] νοεῖτε BD²; συννοεῖτε D*
²² Βηθσ. | Βηθανιάν D 262* 6 it go ²³ ἐξήν. κ BCL 33 | ἐξήγαγεν AD.. min it vg | βλέπεις BCD² 81
cop aeth (τί βλέπεις, om εἰ syrsin) | βλέπει κ AL.. min it vg pesch phil go arm ²⁴ ὅτι — ὁρῶ κ ABC² L..
min go] ὡς δένδρα C² D min it vg cop syrsin pesch phil arm aeth ²⁵ ἐπέθε. | ἔθηκεν BL | διέβλ. κ BC² L Δ
4 min] ἐποίησεν αὐτόν ἀναβλέψαι ANX.. min 3 it go phil; ἠρώτα ἀναβλ. D 6 it vg | τηλαυγ. κ ABD.. min]
δηλ. κ² CL Δ ²⁶ μηδὲ (μὴ κ²) εἰς τ. κ. εἰς. κ² BL 1* 209 syrsin cop] add μηδὲ εἰπῆς τιπὶ ἐν τῇ κόμῃ AC Δ..
min pesch phil go aeth; ὅπως εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ μηδενὶ εἰπῆς εἰς τὴν κόμην D ²⁷ εἰς τ. κ. Καισ.] εἰς
Καισαρίαν D ab ff² i q

Matth. 16 ¹⁰ σφυρ. BD] σφυρ. κ CEL Δ.. min
ab ff² syrsin arm; add τ. Φαρ. κ. Σαδδ. κ² ff¹ syrcur
it syr | τόν] om D

Luk. 9 ¹⁸ αὐτόν] αὐτούς D | προσευχ.] om D ace syrsin eur | συνῆσαν] συνήντησαν B* 245 f; καὶ οἱ
αμθ. σὺν αὐτῷ syrsin

12 ¹ τ. ζύμ. — Φαρ. BLE] τ. ζύμ. τ. Φαρ. ἡτ. ε. δ. cot

εἶναι; ἀποκριθεὶς ὁ εἶναι; ¹⁶ ἀποκριθεὶς δὲ εἶναι;
 Πέτρος λέγει αὐτῷ· Σίμων Πέτρος
 εἶπεν· Πέτρος δὲ ἀποκριθεὶς
 εἶπεν·

ὑπάγειν; ⁶⁸ ἀπεκρίθη αὐ-
 τῷ Σίμων Πέτρος· κύριε,
 πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα;
 ὅρματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις·
⁶⁹ καὶ ἡμεῖς πεπιστευκάμεν
 καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ
 ἄγιος τοῦ Θεοῦ. ⁷⁰ ἀπ-
 εκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·
 οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα
 ἐξελεξάμην; καὶ ἐξ ὑμῶν
 εἷς διάβολός ἐστιν. ⁷¹ ἔλεγεν
 δὲ τὸν Ἰούδαν Σίμωνος
 Ἰσκαριώτου· οὗτος γὰρ
 ἔμελλεν παραδιδόναι αὐτόν,
 εἷς ἐκ τῶν δώδεκα.

σὺ εἶ ὁ Χριστός.

σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς
 τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.

τὸν Θεοῦ.

τὸν Χριστὸν

¹⁷ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· μακάριος
 εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκά-
 λυψέν σοι ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
¹⁸ καὶ γὰρ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ
 τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι
 ᾗδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. ¹⁹ δώσω σοι τὰς κλεί-
 δας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς
 ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ
 ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς
 οὐρανοῖς.*

³⁰ καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς
 ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ
 αὐτοῦ.

³¹ Καὶ ἤρξατο
 διδάσκειν
 αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ
 ἀνθρώπου πολλὰ
 παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασ-
 θῆναι ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων
 καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν
 γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆ-
 ναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας
 ἀναστῆναι· ³² καὶ παρρησίᾳ τὸν
 λόγον ἐλάλει.

Καὶ προσλαβόμενος
 ὁ Πέτρος αὐτὸν ἤρξατο ἐπι-
 τιμᾶν αὐτῷ.

³³ ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν
 τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπετίμησεν
 Πέτρῳ καὶ λέγει· ὕπαγε ὀπίσω
 μου, σατανᾶ,

ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ
 Θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώ-
 πων.

²⁰ τότε ἐπετίμησεν τοῖς μα-
 θηταῖς ἵνα μηδενὶ εἰπωσιν ὅτι
 αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός.

²¹ Ἀπὸ τότε ἤρξατο Ἰησοῦς
 Χριστὸς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς
 αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱερο-
 σόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ
 παθεῖν

ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων
 καὶ ἀρχιερέων καὶ
 γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆ-
 ναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
 ἐγερθῆναι.

²² Καὶ προσλαβόμενος
 αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπι-
 τιμᾶν αὐτῷ λέγων· Ἰλεῶς σοι,
 κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.

²³ ὁ δὲ στραφεὶς
 εἶπεν
 τῷ Πέτρῳ· ὕπαγε ὀπίσω
 μου, σατανᾶ· σκάνδαλον εἶ
 ἐμοῦ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ
 Θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώ-
 πων.

²¹ ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς
 παρήγγειλεν μηδενὶ λέγειν
 τοῦτο,

²² εἰπὼν ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ
 ἀνθρώπου πολλὰ
 παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασ-
 θῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων
 καὶ ἀρχιερέων καὶ
 γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆ-
 ναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
 ἐγερθῆναι.

* Matty. 18 18 (n. 103): Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ, καὶ ὅσα
 ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ.

Joh. 20 23 (n. 232): Ἄν τινων ἀφήτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφένονται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατήτε, κεκράτηνται.

Mark. 8 ²⁹ Χρ.] add ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ sL 13 69 124 157 346 b pesch hier (+ τοῦ ζῶντος 13) ³¹ μετὰ
 τρ. ἡμ.] τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ 1 13 28 33 69 81 124 dg¹ syrsin pesch arm aeth

Matty. 16 ¹⁶ ζῶντος] σώζοντος D* d* ¹⁷ τοῖς] om B Or ¹⁹ δώσω sB* C² D 1 33 ff¹ syrcur pesch] pm
 καὶ B² C¹ sE.. min it vg cop phil ²⁰ ἐπετίμ. B* De syrcur] διεστέλλω sB* C² E L.. min cop pesch phil aeth |
 ὁ Χρ. sBL.. 70 min 5it syrcur pesch arm] add Ἰησοῦς D^{8c} c ff² fu; Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς s* C² E.. 4it vg cop phil
 aeth ²¹ Ἰησ. Χρ. s* B* cop] ὁ (om B² D) Ἰησοῦς C² E L.. min | τῇ τρ. ἡμ.] μετὰ τρεῖς ἡμέρας D cop | ἐγερθ.]
 ἀναστῆναι D 10 min ²² ἤρξ. — λέγων] λέγει αὐτῷ ἐπιτιμῶν B 346

Luk. 9 ²⁰ Χρ.] add υἱὸν D 28 e ²² τ. τρ. ἡμ.] μεθ' ἡμέρας τρεῖς D 7it syrsin Epiph | ἐγερθ. sBE..
 min] ἀναστῆναι ACD. min

Joh. 6 ⁶⁸ ἄγιος sBC* DL] Χριστὸς ὁ υἱὸς C² ΓΔ.. min it vg syrsin pesch phil arm go | Θεοῦ] add τοῦ
 ζῶντος NΓΔ.. min ff² pesch phil hier go ⁷⁰ τ. δῶδ.] ἅπαντας syrsin ⁷¹ Σίμ.] om syrsin | Ἰσκ.] -ώτην
 ΓΔ.. min syrsin; ἀπὸ Καρυώτου s* min | εἷς BC* DL syrcur pesch aeth] add ὦν sC² Δ.. min verss

91. Leidensweg der Nachfolge Jesu.

Mark. 8 34—9 1.

³⁴ Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον
σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν
αὐτοῖς· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου
ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν
καὶ ἁράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ,
καὶ ἀκολουθεῖτω
μοι. ³⁵ ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει
αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ
τοῦ εὐαγγελίου, σώσει αὐτήν.*
³⁶ τί γὰρ ὠφελεῖ ἄνθρωπον
κερδήσαι τὸν κόσμον ὅλον
καὶ ζημιωθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;
³⁷ τί γὰρ δοῖ ἄνθρωπος ἀντάλ-
λαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; ³⁸ ὃς
γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς
ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ
τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυ-
θήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ
δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.**

¹ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ἄμην λέγω
ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες ὧδε τῶν
ἐστηκότων οἵτινες οὐ μὴ γεύ-
σονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυ-
θυῖαν ἐν δυνάμει.

Matth. 16 24—28.

²⁴ Τότε ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·
εἴ τις θέλει ὀπίσω μου
ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν
καὶ ἁράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ,
καὶ ἀκολουθεῖτω
μοι. ²⁵ ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει
αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ,
ἐυρήσει αὐτήν.*
²⁶ τί γὰρ ὠφελήθησεται ἄνθρω-
πος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ,
τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;
ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλ-
λαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; ²⁷ μέλλει
γὰρ
ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι
ἐν τῇ
δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ,
καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν
πράξιν αὐτοῦ.

²⁸ ἄμην λέγω
ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ὧδε
ἐστηκότων οἵτινες οὐ μὴ γεύ-
σονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον
ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

Luk. 9 23—27.

²³ Ἐλεγεν δὲ πρὸς πάντας·
εἴ τις θέλει ὀπίσω μου
ἔρχεσθαι, ἀρνησάσθω ἑαυτὸν
καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθεῖτω
μοι. ²⁴ ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει
αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ,
οὗτος σώσει αὐτήν.*
²⁵ τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος
κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον
ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθεὶς;
²⁶ ὃς
γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς
ἐμοὺς λόγους,
ὁ
τοῦτον ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυ-
θήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ
δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς
καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.**

²⁷ λέγω δὲ
ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσὶν τινες τῶν
αὐτοῦ ἐστηκότων οἳ οὐ μὴ γεύ-
σονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

92. Die Verklärung Jesu.

Mark. 9 2—8.

² Καὶ μετὰ
ἡμέρας ἑξ
παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν
Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ

Matth. 17 1—8.

¹ Καὶ μεθ'
ἡμέρας ἑξ
παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν
Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ

Luk. 9 28—36.

²⁸ Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους
τούτους ὥσει ἡμέραι ὀπώ, καὶ
παραλαβὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην
καὶ Ἰάκωβον

* Matth. 10 38. 39. Luk. 14 27. 17 33. Joh. 12 25 f. n. 68.

** Matth. 10 33. Luk. 12 9 f. n. 67.

Mark. 8 ²⁴ εἴ τις ABC²DL min it vg arm syrsin Or] ὅστις AC²X.. min cop pesch phil go aeth |
ἐλθεῖν ABC²L. min 4it cop syrr arm] ἀκολουθεῖν C²DX.. min 8it vg go aeth ³⁶ ὠφελεῖ BLa nq
syrsin pesch arm] ὠφελήσει ACD.. min 7it vg phil | ἄνθρωπον B. min go] τὸν ἄνθρ. AC²D min;
ἄνθρωπος B²C²E²LΔΣ. 25 min | κερδ. — ζημιωθ. BBL] ἐὰν κερδήσῃ — ζημιωθῇ ACDΔ.. min ³⁷ ἄνθρ.]
ὁ ἄνθρ. B

9 ¹ ἐστ.] add μετ' ἐμοῦ D 81 5it

Matth. 16 ²⁶ ὠφελήθ. BBL min 3it sah cop syrr] ὠφελείται CDEΔ.. min it vg arm ²⁷ τ. πράξ. B²
BCD.. min eg² etc.] τὰ ἔργα B²F min it vg sah cop syrr arm

Luk. 9 ²³ ἀρνησ. BAB²DL min Or] ἀπαρν. B²CXΔ.. min | καὶ — αὐτοῦ] om Dal | καθ. ἡμ.] om
CDXΔ. min 7it syrsin Or ²⁶ ὠφελ. ἄνθρ. κερδ. ... ἀπολ. ... ζημ.] ὠφελεί ἄνθρωπον κερδήσαι ... ἀπολέσαι
... ζημιωθῆναι D ²⁸ λόγους] om D ael syrcur Or ²⁷ τ. βασ. τ. θ.] τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν
τῇ δόξῃ αὐτοῦ D Or ²⁸ καὶ 1°] om B 28 abg¹ go sah cop pesch phil arm aeth

93. Vom Kommen des Elias.

Mark. 9 9—13.

⁹ Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους
διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ ἂ εἶδον διηγῶνται,
εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν
ἀναστῇ. ¹⁰ καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς*
συνζητοῦντες τί ἐστὶν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.

¹¹ Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες·
ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἑλείας δεῖ
ἔλθειν πρῶτον; ¹² ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· Ἑλείας
μὲν ἔλθων πρῶτον ἀποκαθιστάνει πάντα· καὶ πῶς
γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ
πάθῃ καὶ ἐξουδενηθῇ; ¹³ ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ
Ἑλείας ἐλήλυθεν, καὶ
ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἤθελον, καθὼς γέγραπται ἐπ'
αὐτόν.

Matth. 17 9—13.

⁹ Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους
ἐντεῖλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· μηδενὶ εἴπητε
τὸ ὄραμα ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν
ἐγερθῇ.*

¹⁰ Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες·
τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἑλείαν δεῖ
ἔλθειν πρῶτον; ¹¹ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἑλείας
μὲν ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει πάντα·

¹² λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
Ἑλείας ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν, ἀλλ'
ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν· οὕτως καὶ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν. ¹³ τότε
συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ
εἶπεν αὐτοῖς.

94. Heilung eines mondsüchtigen Knaben.

Mark. 9 14—29.

¹⁴ Καὶ ἐλθόντες πρὸς τοὺς μα-
θητὰς εἶδον ὄχλον
πολὺν περὶ αὐτοὺς καὶ γραμματεῖς
συνζητοῦντας πρὸς αὐτούς. ¹⁵ καὶ
εὐθὺς πᾶς ὁ ὄχλος ἰδόντες αὐτόν
ἐξεθαμβήθησαν, καὶ προστρέχοντες
ἡσπάζοντο αὐτόν. ¹⁶ καὶ ἐπηρώτησεν
αὐτούς· τί συνζητεῖτε πρὸς αὐτούς;
¹⁷ καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ εἰς ἓν τοῦ
ὄχλου· διδάσ-
καλε, ἤνεγκα
τὸν υἱόν μου πρὸς σέ, ἔχοντα
πνεῦμα ἄλαλον.
¹⁸ καὶ ὅπου ἐὰν αὐτόν καταλάβῃ,
ὀήσσει αὐτόν, καὶ
ἀφρῖζει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας καὶ
ξηραίνεται·

Matth. 17 14—20.

¹⁴ Καὶ ἐλθόντων πρὸς
τὸν ὄχλον
προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυ-
πετῶν αὐτόν ¹⁵ καὶ λέγων· κύριε,
ἐλέησόν
μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται
καὶ καθὼς ἔχει· πολλάκις γὰρ πίπτει
εἰς τὸ πῦρ καὶ πολλάκις εἰς τὸ
ῥέμα.

Luk. 9 37—43a. 17 5. 6.

³⁷ Ἐγένετο δὲ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ
κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ
ὄρους συνήτησεν αὐτῷ ὄχλος
πολύς.

³⁸ καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ
ὄχλου ἐβόησεν λέγων· διδάσ-
καλε, δέομαί σου ἐπιβλέψαι ἐπὶ
τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενὴς
μοι ἐστίν, ³⁹ καὶ ἰδοὺ πνεῦμα
λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης
κραεῖ καὶ σπαράσσει αὐτόν μετὰ
ἀφροῦ, καὶ μόλις ἀποχωρεῖ ἀπ'
αὐτοῦ συντρίβον αὐτόν·

* Bgl. Luk. 9 36b (n. 92).

Mark. 9 ⁹ ἐκ BD 33] ἀπὸ s ACL.. min ¹⁰ τό — ἀναστ.] ὅταν ἐκ νεκρ. ἀναστῇ D min 8 it vg pesch
phil ¹¹ λέγουσιν ABCD.. min 7 it syrsin pesch phil cop go etc] add οἱ Φαρισαῖοι καὶ s L 4 it vg ¹² μὲν
s ABCD.. min cop phil go] om DL 4 min 11 it vg pesch arm aeth | ἐξουδ. BD 81] ἐξουδενωθῇ AC..;
ἐξουθενηθῇ LNΣ.; ἐξουθενωθῇ s 69 ¹⁴ ἐλθόντες... εἶδον s BLΔ k arm] ἐλθὼν... εἶδεν ACD.. min it
vg cop pesch phil go aeth; ἐλθὼν... εἶδον (sol) syrsin ¹⁶ αὐτ. 1° s BDLΔ] τοὺς γραμματεῖς ACNX..
¹⁸ αὐτόν 2° ABCL.. min it vg etc] om s D k

Matth. 17 ⁹ ἐγερθῇ BD] ἀναστῇ s CΣ.. min Or Chr ¹⁰ οἱ μαθ. s LZ 1 33 124 it vg sah cop arm Or]
add αὐτοῦ BCD.. min f q syr aeth Chr ¹¹ ἐρχ. s BD 1 22 33 435 it vg sah cop syrcur arm] add πρῶτον
CE.. min f q pesch phil aeth ^{12, 13} οὕτως... αὐτῶν. τότε... αὐτοῖς] τότε... αὐτοῖς. οὕτως... αὐτῶν
D abceff^{1, 2} g¹ ¹⁶ ἔχει s BLZΣ Or] πάσχει CDE.. min it vg syrcur phil Chr | πολλάκις 2°] ἐνίοτε D 1 22 Or

Luk. 9 ³⁷ τ. ἐξ. ἡμ. s BL 1 69] pm ἐν ACE.. min cf vg; διὰ τῆς ἡμέρας D 5 it | κατελθ. αὐτ. | κατελ-
θόντα αὐτόν D | συνῆρτ. — πολὺς] συνελθεῖν αὐτῷ ὄχλον πολὺν D ³⁹ μόλις BR 5 min] μόλις s ACD.. min

καὶ εἶπα τοῖς μα-
θηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν,
καὶ οὐκ ἔρχυσαν.

¹⁹ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς
λέγει· ὦ γενεὰ ἄπιστος,
ἕως πότε πρὸς
ὁμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι
ὁμῶν; φέρετε αὐτὸν πρὸς με.

²⁰ καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν τὸ
πνεῦμα εὐθύς συνεσπάραξεν αὐτόν, καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς
γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. ²¹ καὶ ἐπηρώτησεν τὸν πατέρα αὐτοῦ·
πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπεν· ἐκ
παιδιοῦθεν. ²² καὶ πολλὰκις καὶ εἰς πῦρ αὐτὸν ἔβαλεν καὶ
εἰς ὕδατα ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ' εἴ τι δύνη, βοήθησον
ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. ²³ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ·
τὸ εἰ δύνη, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. ²⁴ εὐθύς κραῖζας
ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου ἔλεγεν· πιστεύω· βοήθει μου τῇ ἀπι-
στίᾳ. ²⁵ ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπι-
συντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησεν τῷ
πνεύματι τῷ ἀκαθάρτι λέγων
αὐτῷ· τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν πνεῦμα,
ἐγὼ ἐπιτάσσω σοι, ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ
καὶ μηκέτι εἰσελθῇ εἰς αὐτόν. ²⁶ καὶ
κραῖζας καὶ πολλὰ σπαράζας ἐξῆλ-
θεν· καὶ ἐγένετο ὥσει νεκρός, ὥστε
τοὺς πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν.
²⁷ ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς
αὐτοῦ ἔγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη.

²⁸ Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς
οἶκον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κατ' ἰδίαν
ἐπηρώτων αὐτόν· ὅτι ἡμεῖς οὐκ
ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

¹⁶ καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μα-
θηταῖς σου,
καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θερα-
πεῦσαι.

¹⁷ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν· ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ
διεστραμμένη, ἕως πότε μεθ'
ὁμῶν ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι
ὁμῶν; φέρετέ μοι αὐτόν ὥδε.

¹⁸ καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς,

καὶ
ἐξῆλ-
θεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον.

καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς
ῥαγας ἐκείνης.

¹⁹ Τότε προσελθόντες
οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν
εἶπον· διὰ τί ἡμεῖς οὐκ
ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;
²⁰ ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· διὰ τὴν ὀλι-
γοπιστίαν ὁμῶν· ἀμὴν γὰρ λέγω
ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον
σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ·

⁴⁰ καὶ ἐδεήθη τῶν μα-
θητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό,
καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

⁴¹ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν· ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ
διεστραμμένη, ἕως πότε
ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς καὶ ἀνέξομαι
ὁμῶν; προσάγαγε ὥδε τὸν υἱόν
σου.

⁴² ἔτι δὲ προσερ-
χόμενου αὐτοῦ ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ
δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν·

ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ
πνεύματι τῷ ἀκαθάρτι,

καὶ ἔλαστο τὸν παῖδα καὶ ἀπέθω-
κεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.
⁴³ ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ
τῇ μεγαλειότητι τοῦ Θεοῦ.

¹⁷ Καὶ εἶπαν οἱ ἀπόστολοι τῷ
κύριῳ· πρόσθετε ἡμῖν πιστίν.
⁶ εἶπεν δὲ ὁ κύριος·

εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον
σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμύ-

Mark. 9 ¹⁸ [ῥα.] add ἐκβαλεῖν αὐτό D 81 a b arm ¹⁹ αὐτοῖς NABDLΔ] αὐτῷ C³NX.. | ἄπιστος]
-στε D; add καὶ διεστραμμένη 13 69 124 157 cet. ²¹ ὡς N³AC³D.. min go] ἕως B; ἐξ οὗ N³C³LΔ 33 81;
ἀφ' οὗ N 13 40 124 346 | ἐκ παιδιοῦθεν N³BCL. 33 209] ἐκ παιδοῦθεν IN 1 118; ἐκ παιδός D 81 Chr; παι-
διοῦθεν A.. min ²² δύνη N³BCL min] δύνασαι AC.. min | ἡμῖν] add κύριε DG 81 5it arm ²³ το N³A
BCL.. min go cop arm aeth] om D. 25 min it vg | δύνη (δύνασαι N³ACL.. min) N³BC³ΔΣ 1 118 209 244
k³ cop arm aeth] add πιστεύσαι AC³DX.. min 10it vg go pesch phil Chr ²⁴ ἔλεγεν (λέγει D 81) N³A³BC³
LΔ 28 k syrsin cop arm aeth] pm μετὰ δακρύων A³C³DΣ.. min 7it vg pesch phil go | πιστεύω N³ABC³DL
346 4it am go pesch phil] add κύριε C³NXΔ.. min 5it vg Chr ²⁵ ὄχλος BCD.. min] pm ὁ N³AL.. min
arm ²⁶ ὅτι N³BCL.. min] διὰ τί AD.. min

Matth. 17 ¹⁷ ἀποκρ. δέ BCDΣ.. min cefg vg syrsin phil] τότε ἀποκρ. N³Z cop aeth; ὁ δὲ ἀποκρ. (om
ὁ Ἰησ.) N³ | ἄπιστος] -στε 142 Or Eus; πονηρά Z ²⁰ ὀλιγοπ. N³B min syreur cop arm aeth Or] ἀπιστίαν
CDEL.. min it vg syrsin pesch phil

Luk. 9 ⁴² ἰάσ. τ. παιδα] ἀφῆκεν αὐτόν De | αὐτόν] τὸν παῖδα D
¹⁷ ἔχετε N³ABLΔ.. 40min] ἔχετε DE.. min it vg syrsin phil | ἂν 1°] add τῷ ὄρει τούτῳ· μετάβα
ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μετεβαίνεν, καὶ D

²⁹ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτο τὸ γένος | μετάβα ἔνθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, | νῶ ταύτῃ· ἐκκρισώθητι καὶ φρυγέ-
ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελεῖν εἰ μὴ | καὶ οὐδὲν | θῆτι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπή-
ἐν προσευχῇ. | ἀδυνατήσει ὑμῖν.* | κουσεν ἂν ὑμῖν.*

95. Zweite Leidensankündigung.

Mark. 9 30—32.	Matth. 17 22. 23.	Luk. 9 43b—45.	Joh. 7 1.
³⁰ Κακέϊθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ᾔθε- λεν ἵνα τις γνοῖ· ³¹ ἐδ- δασκεν γὰρ τοὺς μαθητάς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρα- δίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀπο- κτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔγερθήσεται. ³² Οἱ δὲ ἡγνούν το ῡῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτόν ἐπερωτήσαι.	²² Συντρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρα- δίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, ²³ καὶ ἀπο- κτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἔγερθήσεται. Καὶ ἔλυπήθησαν σφό- δρα.	^{43b} Παντῶν δὲ θαυμαζόν- των ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ· ⁴⁴ θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὅσα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παρα- δίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. ⁴⁵ Οἱ δὲ ἡγνούν το ῡῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρα- κεκαλυμμένοι ἀπ' αὐτῶν ἵνα μὴ αἰσθωνται αὐτό, καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτόν περὶ τοῦ ῡῆματος τούτου.	¹ Καὶ μετὰ ταῦτα περι- επάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ᾔθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐξήτουν αὐτόν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι.

96. Die Tempelsteuer.

Matth. 17 24—27.

²⁴ Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναοὺμ προσήλ-
θον οἱ τὰ δίδραγμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ
εἶπαν· τὸ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ δίδραγμα; ²⁵ λέ-
γει· ναί.
Καὶ ἐλθόντα εἰς τὴν οἰκίαν προέφθασεν αὐτόν
ὁ Ἰησοῦς λέγων· τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς
γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν
υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν ἄλλοτρίων; ²⁶ εἰπόντος δέ· ἀπὸ
τῶν ἄλλοτρίων, ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἄραγε ἐλεύθεροί
εἰσιν οἱ υἱοί. ²⁷ ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πο-

* Mark. 11 22. 23 (n. 161): Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· ἔχετε πίστιν θεοῦ. ²³ ἀμὴν λέγω
ὑμῖν ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ· ἄρθῃτι καὶ βλήθῃτι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται, ἔσται αὐτῷ.

Matth. 21 21 (n. 161): Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ
διακριθῇτε, οὐ μόνον τὸ τῆς σκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε· ἄρθῃτι καὶ βλήθῃτι εἰς τὴν θά-
λασσαν, γενήσεται.

Mark. 9 ²⁹ προσεν. s* Bk] add καὶ νηστεία ACDL. . min it vg phil cop go; x. ἐν νηστ. pesch arm aeth
³⁰ παρεπ. sAB³CL. . min it vg cop pesch phil arm] ἐπορ. B³D⁸a c f go aeth ³¹ αὐτοῖς] om B 26 k
³¹ ἀποκτανθεὶς] om D 4 it cop | μετὰ τρ. ἡμ. sBC³DL¹ it cop] τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ AC³NX. . min f g^{1,2} l vg go
syrsin pesch phil arm aeth

Matth. 17 ²¹ om s* B 33 e ff¹ syrsin cur hier cop] τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ
καὶ νηστείᾳ s^bCDEL. . min it vg pesch phil ²² συντρ. δὲ αὐτ. sB 1 8 it vg] ἀναστρ. δὲ αὐτ. C (αὐτ. δὲ
ἀναστρ. D). . min ²³ τ. τρ. ἡμ.] μετὰ τρεῖς ἡμέρας D cop | ἔγερθ. sCD. . min] ἀναστήσεται B min Or Chr |
x. ἔλυπ. σφ.] om K min ²⁴ δίδραγμα ²⁹ s* D] pm τὰ s^bBCΣ. . ²⁶ ἐλθόντα B 1 aeth] εἰσελθ. s*; εἰσελ-
θόντι D; ὅτε εἰσῆλθεν (δ. ἦλθον C) EFLΣ. . min it vg sah cop pesch phil arm | τίνων] τίνος B arm aeth Cyr
²⁷ σκανδ. BDΣ. . min] -ίζωμεν sLZ

Luk. 17 ⁹ ταύτῃ] om sDLX cop | ἐκριξ. καί] om D | φρυγέθ.] μεταφρυγέθ. D it vg | ἐν τ. θαλ.] εἰς
τὴν θάλασσαν D it vg
Joh. 7 ¹ καὶ BC³L. . min q cop phil hier arm go aeth] om sC²D 157 248 7 it 7 vg sah syrsin cur pesch

ρευθείς εἰς θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον καὶ τὸν ἀνα- αὐτοῦ εὐρήσεις στατήρα· ἐκείνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς
βάντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

97. Rangstreit der Jünger.

Mark. 9 33—37.

³³ Καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναούμ.
Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος ἐπρωῶτα
αὐτοῦς· τί ἐν τῇ ὁδῷ διελογίζεσθε;
³⁴ οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους
γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ τίς
μείζων. ³⁵ καὶ καθίσας ἐφώνησεν
τούς δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς· εἴ
τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων
ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος.*
³⁶ καὶ λαβὼν παιδίον
ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν,
καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν
αὐτοῖς·

³⁷ ὃς ἂν ἦν τῶν τοιοῦτων
παιδίων δέξεται ἐπὶ τῷ ὀνό-
ματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς
ἂν ἐμὲ δέχεται, οὐκ ἐμὲ δέχεται
ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.†

vgl. B. 35b

Matth. 18 1—5.

¹ Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσήλθον
οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες·

τίς ἄρα
μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
οὐρανῶν;

² καὶ προσκαλεσάμενος παιδίον
ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν
³ καὶ εἶπεν·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῇτε
καὶ γέννησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ
εἰσεέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν
οὐρανῶν.** ⁴ ὅστις οὖν ταπεινώσει
ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός
ἐστὶν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
οὐρανῶν.*** ⁵ καὶ ὃς ἐὰν δέξεται
ἐν παιδίῳ τοιοῦτῳ ἐπὶ τῷ ὀνό-
ματί μου, ἐμὲ δέχεται.†

vgl. B. 4

Luk. 9 46—48.

⁴⁶ Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς ἐν
αὐτοῖς,

τὸ τίς ἂν εἴη
μείζων αὐτῶν. ⁴⁷ ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἰδὼς τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας
αὐτῶν,

vgl. B. 48b

ἐπιλαβόμενος παιδίον
ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτοῦ,
⁴⁸ καὶ εἶπεν
αὐτοῖς·

vgl. B. 48b

ὃς ἐὰν δέξεται
τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνό-
ματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς
ἂν ἐμὲ δέχεται, δέχεται
τὸν ἀποστείλαντά με.†
ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν
ὁπάρχων, οὗτός ἐστιν μέγας.*

* Mark. 10 43. 44 (n. 153): Οὐχ
οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἂν
θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν, ἔσται
ὑμῶν διάκονος, ⁴⁴ καὶ ὃς ἂν θέλῃ ἐν
ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται πάντων
δοῦλος.

** Mark. 10 15 (n. 143): Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ
δέξεται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ
εἰσελθῇ εἰς αὐτήν.

*** Matth. 23 12 (n. 171): Ὅστις
δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ
ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.
† Matth. 10 40. 18 5. Luk. 10 16 f. n. 69.

Matth. 20 26. 27 (n. 153): Οὐχ
οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ
ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν
διάκονος, ²⁷ καὶ ὃς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν
εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος.

Matth. 23 11 (n. 171): Ὁ δὲ
μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος.

Luk. 18 17 (n. 143): Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ
δέξεται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ
εἰσελθῇ εἰς αὐτήν.

Luk. 14 11 (n. 132): Ὅτι πᾶς
ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ
ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Luk. 22 26 (n. 153): Ὑμεῖς δὲ
οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν
γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγού-
μενος ὡς ὁ διακονῶν.

Luk. 18 17 (n. 143): Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ
δέξεται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ
εἰσελθῇ εἰς αὐτήν.

Luk. 18 14 (n. 141): Ὅτι πᾶς
ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ
δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Mark. 9 ³³ ἦλθον AB (-θσαν D) 10min 8it vg pesch] -θεν ACLΔ.. min f q cop go syrsin phil aeth |
διελογ.] pm πρὸς ἑαυτούς ANXΔ.. min f go syrsin pesch phil arm aeth ³⁴ ἐν τ. ὁδ.] om ADΔ 5it go
syrsin | τίς μείζ.] add ἐστὶν B; add γέννεται αὐτῶν D 81 ³⁵ καὶ λέγει — διάκονος] om Dk ³⁷ ἐν] om
DXΓ 3min | τ. τοιοῦτ. παιδ. ABDL.. min it vg Or] τ. παιδίων τοῦτων BCLΔ min
Matth. 18 ¹ ἐκείνῃ BZΔ.. min it vg pesch phil] add δέ BM cop | ὥρᾳ BBD.. min f q vg sah cop
pesch phil] ἡμέρᾳ 1 33it syrsin cur arm
Luk. 9 ⁴⁷ εἰδὼς AB.. min syrcur pesch phil arm aeth] ιδὼν ACD.. min it vg go cop | παιδίον
BCD..] -δίον BAEΔ.. min ⁴⁸ ἐστὶν BCL. 12min 8it vg go cop syrsin] ἔσται ADΓΔ.. min e q pesch
phil arm

98. Mahnung zur Duldsamkeit.

Mark. 9 38—41.

³⁸Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης·

διδάσκαλε, εἰδομέν τινα
ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα
δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν,
καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν, ὅτι οὐκ
ἠκολούθει ἡμῖν. ³⁹ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν· μὴ κωλύετε αὐτόν· οὐδεὶς
γὰρ ἔστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ
τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ
κακολογῆσαί με· ⁴⁰ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν
καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἔστιν.*

⁴¹Ὅς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς
ποτήριον ὕδατος
ἐν ὀνόματι, ὅτι Χριστοῦ ἔστε, ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν
μισθὸν αὐτοῦ.

Matth. 10 42.

⁴ Καὶ ὃς ἂν ποτίσῃ ἕνα τῶν
μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ
μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν
μισθὸν αὐτοῦ.

Luk. 9 49. 50.

⁴⁹ Αποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης
εἶπεν· ἐπιστάτα, εἰδομέν τινα
ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα
δαιμόνια,
καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν, ὅτι οὐκ
ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. ⁵⁰ εἶπεν
δὲ πρὸς αὐτόν Ἰησοῦς· μὴ κω-
λύετε·

ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν
καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἔστιν.*

99. Von Ärgernissen.

Mark. 9 42—50.

⁴² Καὶ ὃς ἂν
σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν
τούτων τῶν πιστευόντων,
καλὸν ἔστιν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περι-
κεῖται μύλος ὀνικός περὶ τὸν τρά-
χηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς
τὴν θάλασσαν.

⁴³ Καὶ εἰς σκαν-
δαλίσῃ σε ἡ χεὶρ σου, ἀποκοψον αὐτήν·
καλὸν ἔστιν σε
κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, ἢ τὰς
θεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν ἢ χωλόν, ἢ

Matth. 18 6—9.

⁶ Ὅς δ' ἂν
σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν
τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ,
συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρε-
μασθῇ μύλος ὀνικός περὶ τὸν τρά-
χηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν
τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.

⁷ Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκαν-
δάλων· ἀνάγκη γὰρ εἰσελθεῖν τὰ
σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ
δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.

⁸ Εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς σου σκαν-
δαλίζει σε,
ἐκκοψον αὐτόν

καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοί ἔστιν εἰσελ-
θεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν ἢ τὸν
χωλόν, ἢ

Luk. 17 1. 2.

¹ Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ· ἀνένδεκτόν ἐστιν τοῦ τὰ
σκάνδαλα μὴ εἰσελθεῖν, οὐαὶ δὲ
δι' οὗ ἔρχεται·

² λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ λίθος
μυλικὸς περιέκεῖται περὶ τὸν τρά-
χηλον αὐτοῦ καὶ ἔρριπται εἰς
τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδα-
λίσῃ τῶν μικρῶν τούτων ἕνα.

vgl. B. 1

* Vgl. Matth. 12 30. Luk. 11 23 (n. 55).

Mark. 9 ³⁸ Ἐφη ἡ B Δ cop pesch] ἀπεκρίθη δὲ ANX.. min 5 it go arm; ἀπεκρίθη D min 4 it vg phil
Ἰωάν.] add λέγων ALNX.. min 3 it vg phil go arm; καὶ εἶπεν D | ὃς — ἡμῖν A (μεθ' ἡμῶν D) X.. min 10 it
vg phil go arm] om ἡ B C L Δ 10 115 346 cop syrsin pesch aeth | ἐκωλύομεν ἡ B D E F L Δ 1 209] -σαμεν AC
Σ.. min it vg | ὅτι — ἡμῖν] om DX min it vg arm | ἠκολ. ἡ B Δ] ἀκολουθεῖ ACL syrsin ⁴¹ ὀνόμ. ἡ C A
BC L 9 min pesch phil arm] add μου ἡ C D.. min it vg cop go aeth ⁴² πιστ. ἡ Δ b f f² i k] add εἰς ἐμέ
ABC L Δ.. min 6 it vg syrsin pesch phil go aeth ⁴³ πλὴν οὐαὶ ἡ C D a | περιέκεῖται D | μύλ. δν. ἡ BC
DL Δ 10 min it vg pesch go arm aeth] λίθος μυλικὸς AX.. min q cop phil ⁴⁹ σκανδαλίσῃ ἡ B L Δ 3 min 7 it
vg] -ξη ACD.. min

Matth. 10 ⁴² μικρ. ἐλαχίστων D it vg go | ψυχροῦ] ψυχροῦν MXZ 33; pm vel add ὕδατος D it vg
syreuc cop arm aeth go Or | ἀπολ. τ. μισθ.] ἀπόληται ὁ μισθός D 7 it syrsin cop aeth

18 ⁷ γὰρ BL 1 33 verss] add ἔστιν ἡ D.. min ⁸ αὐτόν] αὐτὰ E F X Δ.. min cop phil

Luk. 9 ⁴⁹ ἐν ἡ B L.. min cop] ἐπὶ ACD.. min | ἐκωλύομεν ἡ B L E a b e l] -σαμεν ACD.. min 5 it vg

17 ¹ οὐαὶ δὲ AX Δ.. min fl vg pesch phil^{1st} arm] πλὴν οὐαὶ ἡ B D L 8 min 7 it cop syrsin ² λυσιτ.]
συμφέρει De | λιθ. μύλ. ἡ B D L min verss] μύλος ὀνικός AX Δ.. min pesch phil^{1st} aeth | περιέκεῖται Dae

δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γένναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον.

⁴⁵ καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλὸν ἐστὶν σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γένναν.

⁴⁷ καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἐκβαλε αὐτόν· καλὸν σέ ἐστιν μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γένναν,*
⁴⁸ ὅπου ὁ σκόληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

⁴⁹ Πᾶς γὰρ πυρὶ ὀλισθήσεται. ⁵⁰ Καλὸν τὸ ἄλλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ** ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλα καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

vgf. B. 8

⁹ καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοὶ ἐστὶν μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γένναν τοῦ πυρός.*

100. Gleichnis vom verlorenen Schaf.

Matth. 18 10—14.

¹⁰ Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντός βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

¹² Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηται τινὶ ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφῆσει τὰ ἐνεσθῆναι ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; ¹³ καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνεσθῆναι ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

¹⁴ οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μικρῶν τούτων.

Luk. 15 1—7.

¹ Ἦσαν δὲ αὐτῷ ἐγγιζόντες πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. ² καὶ διεργάζον οἱ τε Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.

³ Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων· ⁴ τίς ἀνθρώπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν οὐ καταλείπει τὰ ἐνεσθῆναι ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ πορευέται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὗρη αὐτό; ⁵ καὶ εὗρὼν ἐπιτίθῃσιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ χαίρων, ⁶ καὶ ἔλθων εἰς τὸν οἶκον συνακαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς· συνχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.

⁷ λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνεσθῆναι ἐννέα δικαίοις οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν μετανοίας.

* Matth. 5 29. 30 f. n. 49⁶).

** Matth. 5 13. Luk. 14 34 f. n. 49⁵).

Mark. 9 ⁴³ ἀπελθ.] βληθῆναι D 12 61 81 4it gat arm] ὅπου ὁ σκόληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται ADX.. min it vg pesch phil go (aeth) ⁴⁵ [ζών] add αἰώνιον D 7it vg arm | γένναν] add εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον ADX.. min f go aeth ⁴⁶ vid. ⁴⁷ βληθ.] ἀπελθεῖν D 10min dic | τὴν (om BL 28) γένν.] add τοῦ πυρός ACX.. min 5it pesch phil go aeth ⁴⁹ πᾶς — ὀλισθ. x (ἐν πυρὶ) BLΔ min k syrsin cop] om D 64 65⁵ 5it tol; add καὶ πᾶσα θυσία (πᾶσα γὰρ θ. D) ἅλ ὀλισθήσεται AC(D)X.. min it vg pesch phil go aeth ⁵⁰ ἔλας (x 1⁶) ABC] ἔλα 1⁰ LΔ, 2⁰ x⁰ LΔ. | ἀρτύσετε xBE..] -σεται ACDL.

Matth. 18 ⁸ τὸ πῦρ τ. αλ.] τὴν γένναν τοῦ πυρός 1 ff¹ gat syrcur Or ¹⁰ τούτων] add τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ D 6it syrcur sah sax | ἐν οὐρ. 1⁰ xDEL.. min verss] ἐν τῷ οὐρανῷ B (33 om τῷ); om ΓΣ.. 9min e ff¹ sah syrsin pesch etc ¹¹ om xBL* 1* 13 33 e ff¹ sah cop syrsin hier Or Eus Hil] ἡλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός DEXΔ.. min it vg syrcur pesch phil arm aeth Chr ¹² ἀφῆσει — καὶ πορευθεὶς BL 124 157 346 it arm aeth] ἀφῆσει — πορευθεὶς xEXΔΣ.. min q syrr ¹⁴ ὑμῶν x (ἡμῶν D^{ext}) EL.. min it vg syrcur pesch] μὲν BΣ.. sah cop syrsin arm aeth Or

Luk. 15 ¹ οἱ 2⁰] om D min arm ² Φαρ. x. οἱ γε.] γρ. x. οἱ Φαρ. A 69 124 346 syrsin cur pesch aeth Bas ⁴ ἔχων] θς ἔξει D | ἀπολέσας] ἀπολέσῃ B* D | οὐ καταλ. ... καὶ πορ. — ἀπολ.] οὐκ ἀφίγησι ... καὶ ἀπελθὼν τὸ ἀπολ. ζητεῖ D

101. Gleichnis vom verlorenen Groschen.

Λuk. 15 8—10.

⁸ Ἡ τις γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ ὅτι εὔρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα. ¹⁰ οὕτως, λέγω δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροὶ τὴν οἰκίαν ὑμῖν, γίνεται χαρὰ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως οὗ εὔρῃ; ⁹ καὶ εὐροῦσα συνακαλεῖ τὰς φίλας καὶ γέλτονας λέγουσα· συγχάρετέ μοι,

102. Gleichnis vom verlorenen Sohn.

Λuk. 15 11—32.

¹¹ Εἶπεν δέ· ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς. ¹² καὶ ²² εἶπεν δὲ ὁ πατήρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· ταχὺ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρὶ· πάτερ, δός μοι τὸ ἐξενέγκαιε στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, ²³ καὶ φέρετε τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ θύσασατε, καὶ φαργόντες εὐφρανθῶμεν, ²⁴ ὅτι οὗτος ὁ ἐκεῖ διεσκόρπισεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσωτῶς. ¹⁴ δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὰ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. ¹⁵ καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτόν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους· ¹⁶ καὶ ἐπεθύμει γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἐκ τῶν κερατίων ὧν ἥσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. ¹⁷ εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν ἔφη· πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύονται ἄρων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ὥδε ἀπόλλυμαι. ¹⁸ ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἡμάρτον εἰς τὸν οὐρανὸν σου, ¹⁹ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· πολήσόν με ὥς ἕνα τῶν μισθίων σου. ²⁰ Καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. ²¹ ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ σου καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. ²² εἶπεν δὲ ὁ υἱὸς αὐτῷ· πάτερ, ἡμάρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἐζήσεν, καὶ ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη.

⁸ οὗ ἡBLX min] ὅτον AΔ.. min; om D 69 ¹⁰ τῶν] om B ¹² ὁ δὲ ἡABL cop] καὶ ἡDX Δ.. min it vg go syrr arm aeth ¹⁸ πάντα BD min] ἅπαντα ἡAL.. min | τ. οὗς. αὐτ.] ἑαυτοῦ τὸν βίον D⁶⁹ ¹⁶ γεμίσει — αὐτοῦ ARXΔ.. min it vg cop syrsin pesch phil arm] χορτασθῆναι ἡBDL.. min def sah syrcur hier aeth ¹⁷ περισσεύονται ABP 1 94] -ουσιν ἡDL.. min ²⁰ ἑαυτοῦ ABE..] αὐτοῦ ἡD.. min | ἐπέπεσεν] ἐνέπ. D ²¹ υἱός σου] add ποιήσόν με ὥς ἕνα τῶν μισθίων σου ἡBD. min ²² ταχὺ ἡB (ταχέως D) LX it vg go cop syrsin hier arm aeth] om APRΔ.. min sah pesch phil ²⁴ ἀνέζησεν] ἐζήσεν B cop pesch arm | εὐρέθη] pm ἄρτι D ⁶ καὶ — ἡγγισεν] ἐλθὼν δὲ καὶ ἐγγίσας D ²⁶ ἂν BPR. min] om ἡAD.. min | εἰτὶ ταῦτα] θέλει τοῦτο εἶναι D ²⁹ πατρί ἡEL.. min go phil arm] add αὐτοῦ ABD.. min it vg sah cop syrsin pesch | ἐντολ. σου παρήλθ.] παρέβην σου ἐντολήν Dcdff² gat ἔριπον (add ἐξ αἰγῶν D)] ἐρίφιον B | εὐφρ.] ἐριστήσω D it vg ³⁰ ὅτε — βίον] τῷ δὲ νῖῳ σου τῷ καταφαγόντι πάντα D e πορνῶν ἡB.. min syrsin] pm τῶν ADL. sah cop | ἦλθεν] καὶ ἐλθόντι D e | αὐτῷ] om Dae ³¹ τέκν.] om Da ³³ ἔξ. ἡBLΔ. sah cop pesch arm] ἀνέξ. ἡAD.. min it vg go syrsin phil hier aeth | καὶ ἀπολ. ABL.. min pesch phil hier go aeth] om καὶ ἡDX min it vg sah cop arm; add ἦν ἡΔ.. min sah cop

103. Von brüderlicher Bndht.

Matth. 18 15—20.

Luk. 17 3.

¹⁵ Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε· ἔλεγχον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· ¹⁶ ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἓτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα· ¹⁷ ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὼν τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

¹⁸ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ.*

¹⁹ Πάλιν [ἀμὴν] λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐξ ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ²⁰ οὗ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἓμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.

³ Προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν ἁμαρτήῃ ὁ ἀδελφός σου, καὶ ἐὰν ἐπιτήρησον αὐτῷ, μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ.

104. Von versöhnlicher Gesinnung.

Matth. 18 21. 22.

Luk. 17 4.

²¹ Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· κύριε, πόσας ἁμαρτήσας εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπτάκις; ²² λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις, ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

⁴ Καὶ ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμαρτήσῃ εἰς σέ καὶ ἐπτάκις ἐπιστρέψῃ πρὸς σέ λέγων· μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ.

105. Gleichnis vom Schalksknecht.

Matth. 18 23—35.

²³ Διὰ τοῦτο ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δοῦλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀπῆ- ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησεν συναῖραι λόγον μετὰ κεν αὐτῷ.

²⁴ Ἀρξάμενου δὲ αὐτοῦ συναῖρειν, ²⁵ ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκείνος εὗρεν ἓνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὥφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἐπνιγεν λέγων· ἀπόδος εἴ τι ὀφεί- λεις. ²⁶ πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι. ²⁷ οὐ δὲ οὐκ ᾔθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτόν εἰς φυλακὴν ἕως ἀποδοῦν τὸ ὀφειλόμενον.

* Matth. 16 19. Joh. 20 23 f. n. 90.

Matth. 18 ¹⁵ ἁμαρτ. sB 1 22 234* sah Or] add εἰς σέ D.. min it vg cop syrr | ὑπάγε sBD min ff^{1,2} sah pesch phil arm] add καὶ I.. it vg cop aeth Lef Hil ¹⁶ μὴ] add σοῦ LΔ min it vg sah cop syrsin cur pesch arm aeth | σοῦ BD.. min] σευτοῦ sL. min | μαρτύρων] om D 435 ¹⁷ εἰπὼν sL Or] εἰπέ BD.. min ¹⁹ ἀμὴν BEX.. min 8it syrsin cur sah] om sDLΣ. min ff^{2,1} vg cop arm phil | συμφωνήσωσιν BX.. min Or Bas Chr] -σουσιν sDLΣ. min ²⁰ οὐκ εἰσιν γὰρ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἓμὸν ὄνομα, παρ' οἷς οὐκ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν D syrsin Clem Al ²¹ αὐτῷ 1⁰] om s* ²⁴ προσήχθη BD] προσήνεχθη sELΔ.. min | μνησίων πολλῶν s* sah cop ²⁵ ἔχει B 1 56 58 124] εἶχεν sDLΔ.. min it vg etc ²⁶ δοῦλος s*B.. min sah arm] add ἐκείνος sCDLΔΣ 33. it vg syrcur pesch phil cop aeth Lef | λέγων BD 6it vg syrcur Or Chr Lef] add κύριε s.. min ff² g¹ sah cop pesch phil arm aeth ²⁷ ἐκείνου sD.. min it vg etc] om B 1 124 ²⁸ ἀπόδος sBDL 1 33 144 it vg sah cop aeth] add μοι CF.. min ef syrr arm | εἴ τι sBCD.. 150 min q Or Chr] ὅτι min it vg syrsin arm aeth ²⁹ αὐτοῦ sBC*DL.. min it vg syrcur sah aeth] add εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ C²EΔ.. min f q pesch phil arm | καὶ s*BC*D.. min 6it syrcur phil arm] add πάντα s^o C²L 1 33.. 6it pesch sah co aeth

Luk. 17 ³ ἁμαρτή sABL min 9it 9vg go cop pesch phil hier sax] -τήση DXΔΠ 10min; add εἰς σέ D XΓΔ.. min 3it ⁴ ἔπτ. 2° sBDLX min 7it cop hier arm] add τῆς ἡμέρας AΓΔ.. min fg¹ vg go pesch phil aeth | πρὸς σέ] om ΓΔ.. min fim go aeth | ἀφήσεις] ἄφες DHA min verss

³¹ Ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐληπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν πάντα τὰ γενόμενα. ³² τότε προσκαλεσμένος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· δοῦλε πονηρὲ, πᾶσαν τὴν ὀρελὴν ἐκέλευν ἀφῆκα σοι, ἔπει παρεκάλεσάς με· ³³ οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύν-

δουλόν σου, ὥς καὶ γὰρ σὲ ἡλέησα; ³⁴ καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασιανισταῖς ἕως οὗ ἂποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. ³⁵ ὤτως ὁ κύριος ὁ πατὴρ μου ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐάν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.

2. Jesus auf dem Laubhüttenfest in Jerusalem.

(Sonderbericht des Johannes-Evangeliums.)

106. Unglaube und Spott der Brüder Jesu.

Joh. 7 2—9.

²⁷ Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία. ³ εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· μετάβηθι ἐντεῦθεν καὶ ὑπάγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταὶ σου θεωρήσουσιν τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς· ⁴ οὐδεὶς γάρ τι ἐν κρυπτῷ ποιεῖ καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρορσίᾳ εἶναι, εἰ τὰῦτα ποιεῖς, φανερώσωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. ⁵ οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευσον εἰς αὐτόν.

⁶ Ἀγρεύει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὐπω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτε ἔστιν ἔτοιμος. ⁷ οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς, ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἔστιν. ⁸ ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὐπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ ἐμὸς καιρὸς οὐπω πεπλήρωται.

⁹ Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.

107. Jesus in Jerusalem. Zwiespalt des Volkes.

Joh. 7 10—13.

¹⁰ Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰς τὴν ἐφορτὴν, αὐτοῦ ἦν πολὺς ἐν τοῖς ὄχλοις· οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη, οὐ φανερώς ἀλλὰ ὥς ἐν κρυπ-
τῷ. ¹¹ οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐξήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἐφορτῇ καὶ ὄχλον. ¹³ οὐδεὶς μέντοι παρησιᾶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ ἔλεγον· ποῦ ἐστὶν ἐκεῖνος; ¹² καὶ γογγυσμὸς περὶ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.

108. Jesu Beugnis vom göttlichen Ursprung seiner Lehre.

Joh. 7 14—24.

¹⁴ "Ἡδὴ δὲ τῆς ἑορτῆς μεσοῦσης ἀνέβη Ἰησοῦς εἰπεν· ἡ ἐμὴ διδασχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ ἀλλὰ τοῦ
εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκεν. ¹⁵ Ἐθαύμαζον οὖν οἱ πέμψαντός με· ¹⁷ ἕάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ
Ἰουδαῖοι λέγοντες· πῶς οὗτος γράμματα οἶδεν μὴ ποιεῖν, γινώσεται περὶ τῆς διδασχῆς, πότερον ἐκ τοῦ
μεμαθηκώς; ¹⁶ ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς Ἰησοῦς καὶ θεοῦ ἔστιν ἡ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ. ¹⁸ ὁ ἀπ'

Matth. 18 ³¹ γινόμε. s*BCΣ. | γινόμε. DL min ³⁴ οἷ | om B arm | πᾶν | om D min Chr | ἀντὶ
s*C. min sah cop pesch phil aeth | om BD 124*.. ³⁶ οὐραν. sBC²DL. 33.. Or Dam | ἐπορεύσ. C*EΣ..
min | θυῶν | add τὰ παραπτώματα αὐτῶν C.. min fh pesch phil arm Chr Dam

30h. 7 ³ Ἰουδαίαν| Γαλιλαίαν D^{sr} | συν 2° x^o BL.. min fl² vg cop syrsin phil hier go| om x^o D. min 7it
 (syrsin τὸ ἔργον ὃ) syreur pesch sah arm ⁴ αὐτοῖς| αὐτό BD² d sah cop ⁵ ἐπίστευον| -σαν DLq | αὐτόν|
 add τότε D^{sr}; ἔως τότε syrsin ⁶ οὐν x^o BL.. min it vg phil hier sah cop| om x^o D^{sr} 4min e fos syrsin cur
 pesch arm ⁸ ἔορτην 1° BDL.. min 5it sah cop syrsin| add ταύτην x^o J.. min 4it vg syrr arm aeth go
 οὐπω 1° BLΔ.. min fg q vg go sah syrr| οὐκ x^o D. 3min 6it vg cop syreur arm aeth ⁹ δέ BLΔ.. min f
 go sah cop phil hier| om x^o D. min 7it vg syrsin cur pesch arm | αὐτοῖς BD² J.. min f q go phil hier aeth|
 αὐτοῖς x^o D* L. min bdl vg sah cop arm; om syrsin ¹⁰ εἰς τ. ἔορτ. x^o BL. min sah cop pesch hier aeth; nady
 ἀνέβη DΓΔ.. min it vg go syrsin cur phil arm | ὥς 2° BL.. min 6it vg cop pesch phil hier arm| om x^o D
 64 66 a be syrsin cur sah ¹² τοῖς ὄχλοις BLΔ.. min sah phil arm| τῷ ὄχλῳ x^o D 33 it vg syrsin cur pesch
 hier cop go; add ὃς ἐξηλείθει εἰς τὴν ἔορτην syrsin | δέ BX. min 6it vg sah cop phil| om x^o D L.. min be q
 go arm ¹⁴ μεσούσ. | μεσαζούσης D 7min Eriph ¹⁶ οὐν x^o BΔ.. min q go phil| om DLX min 4it vg cop
 syreur pesch arm ¹¹ τοῦ BL. min| om x^o D

ἐαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν θαναμάζετε. ²² διὰ τοῦτο Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθὴς ἐστίν· οὐκ ὅτι ἐκ τοῦ Μωϋσέως ἐστὶν ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων, — καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνεται ἄνθρωπον. ²³ εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωϋσέως, ἔμοι χολᾷτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῇ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; ²⁴ μὴ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ἔν ἐργον ἐποίησα καὶ πάντες κρίνετε κατ' ὅψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.

109. Erneuter Zwiespalt des Volkes.

Joh. 7 25—31.

²⁵ Ἐλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμειτῶν· οὐχ οὗτος ἐστὶν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτείνειν; ²⁶ καὶ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. μὴ ποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτος ἐστὶν ὁ Χριστός; ²⁷ ἀλλὰ τοῦτον οἶδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν. ²⁸ Ἐκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγων· καὶ οἶδατε καὶ οἶδατε πόθεν εἰμὶ· καὶ ἅπ' ἔμαν- τοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐστὶν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε· ²⁹ ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι καὶ κενὸς με ἀπέστειλεν. ³⁰ Ἐξήτουν οὖν αὐτόν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτόν τὴν χεῖρα, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. ³¹ Ἐκ τοῦ ὄχλου δὲ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, καὶ ἔλεγον· ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει ὢν οὗτος ἐποίησεν;

110. Anschlag der Pharisäer.

Joh. 7 32—36.

³² Ἦκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ὑπηρέτας ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. ³³ εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· ἔτι χρόνον μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. ³⁴ ζητήσατέ με καὶ οὐχ εὐρήσατέ με, καὶ ὅπου εἰμι ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε εἰλθεῖν. ³⁵ εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἐαυτούς· ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὐρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασποράν τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς Ἕλληνας; ³⁶ τίς ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος ὃν εἶπεν· ζητήσατέ με καὶ οὐχ εὐρήσατέ με, καὶ ὅπου εἰμι ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε εἰλθεῖν;

111. Jesus das Wasser des Lebens.

Joh. 7 37—39.

³⁷ Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἐορτῆς ῥεῦσουσιν ὕδατος ζῶντος. ³⁸ τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ εἰσήκει ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραξεν λέγων· ἂν τις διψᾷ, πνεύματος οὗ ἐμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύσαντες εἰς ἐμοί, αὐτόν· οὐπω γὰρ ἦν πνεῦμα, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ἔδοξάσθη.

* Bgl. Joh. 8 21 (n. 115). 13 33 (n. 194).

¹⁹ ἔδωκεν BD. min] δέδωκεν NLD. min ²¹ πάντες] ὑμεῖς D ^{21. 22} θαναμάζετε διὰ τοῦτο Xq sah ²² πατέρων] add ὑμῶν syrsin | ἐν NDL. min 6it vg Or] om Bbeff ²³ εἰ] add οὖν Daf arm | ἄνθρ. ND L. min syrsin go] pm ὁ B 33 | Μωϋσ. BDL. min etc] pm ὁ N | ἐμοί] pm πῶς D ²⁴ κρίνατε NXD. min] -ετε BDLT 245 251 ²⁶ ἐστὶν NBDL. 25min it vg syrsin cur sah cop arm] add ἀληθῶς ΓΔ. min f q go pesch phil hier aeth ²⁹ ἐγὼ BLΔ. min 5it vg sah arm phil] add δέ NDX min 4it syrcur pesch hier cop go aeth | ἀπέστειλεν BL. min] ἀπέσταλκεν ND 131 ³¹ πλείονα] πλείονα DΔ | ἐποίησεν NBL T. min 4it phil sah cop aeth] ποιεῖ N*D 13 69 7it vg syrsin cur pesch ³⁴ εὐρ. NDL. min it vg go arm] add με BTX 1 81 258 sah cop syrsin cur pesch phil aeth | ἐλθεῖν] add ἐκεῖ B ³⁵ ἡμεῖς BLT. min f q sah go etc] om ND 249 6it vg cop ³⁶ εὐρ. add με (vgl. ²⁴) ³⁷ ἔκραξεν BLT. min syrcur pesch phil] -ξεν ND 1 69 it vg sah cop | πρὸς με NBLT. min 8it vg sah cop syrsin cur pesch phil] om NDBe ³⁸ οὗ ND. min] ὁ BE. min | ἐμελλον BD. min] ἡμ. NL. min | πιστεύσαντες BLT 18] -οντες ND. min it vg | πνεῦμα NK. 42 91 3vg cop arm] add ἄγιον LX. ; add δεδομένον abceff² gl vg syrsin pesch; add ἄγιον ἐπ' αὐτοῖς Df go (aeth); add ἄγιον δεδομένον B 254 eq phil hier | οὐδέπω LTX. min] οὐπω NBD 64 66 71

112. Fortgesetzt der Zwiespalt des Volkes.

Joh. 7 40—44.

⁴⁰Ἐκ τοῦ ὄχλου οὖν ἀκούσαντες τῶν λόγων τούτων τῆς κώμης ὅπου ἦν Δαυεὶδ, ἔρχεται ὁ Χριστός; ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης· ⁴¹ἄλλοι ⁴³σχίσμα οὖν ἐγένετο ἐν τῷ ὄχλῳ δι' αὐτόν· ⁴⁴τινὲς ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός· οἱ δὲ ἔλεγον· μὴ γὰρ δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέ- ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστός ἔρχεται; ⁴²οὐχ ἡ γραφὴ βαλεν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας.

εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυεὶδ, καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ

113. Ratschlag wider Jesus. Fürsprache des Nikodemus.

Joh. 7 45—52.

⁴⁵Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον ἐπάρατοί εἰσιν. ⁵⁰λέγει καὶ Φαρισαῖους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι· διὰ τί οὐκ ἡγῶνται αὐτόν; ⁴⁶ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· οὐδέποτε ἡγάγησαν οὕτως ἄνθρωπος, ὥς οὗτος λαλεῖ ὁ ἄνθρωπος. ⁴⁷ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι· μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; ⁴⁸μὴ τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων; ⁴⁹ἀλλὰ ὁ ὄχλος

Νικόδημος πρὸς αὐτούς, ὁ ἔλθων πρὸς αὐτόν πρότερον, εἰς ὧν ἐξ αὐτῶν· ⁵¹μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον ἐάν μὴ ἀκούσῃ πρῶτον παρ' αὐτοῦ καὶ γινῶ τί ποιεῖ; ⁵²ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῶ· μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; ἐραύνησον καὶ ἴδε ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγέρεται.

[113a. Die Ehebrecherin.]

Joh. 7 53—8 11.

⁵³Καὶ ἐπορεύθησαν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, κατέγραφεν εἰς τὴν γῆν. ⁷ὥς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες ⁸Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. [αὐτόν], ἀνέκρυψεν καὶ εἶπεν [αὐτοῖς]· Ὁ ἀναμάρτητος ἡμῶν πρῶτος ἐπ' αὐτὴν βαλέτω λίθον. ⁸καὶ πάλιν ⁹οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐξήρχοντο εἰς καθ' εἰς ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ καταλείφθη μόνος, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα. ¹⁰ἀνα- ⁴λέγουσιν αὐτῷ Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατελέηται ἐπ' αὐτοφῶρον μοιχευομένη· ⁵ἐν δὲ τῷ νόμῳ [ἡμῶν] ⁶Μωσῆς ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθάξαι· σὺ οὖν τί λέγεις; ⁷Ἰησοῦς Οὐδὲ ἐγὼ σε κατακρίνω· πορεύου, ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἁμάρτανε.

7 ⁴⁰ἐκ τ. ὄχλ. οὖν sBDL. 1 81 5it vg sah cop arm Or] πολλοὶ οὖν ἐκ τ. ὄχλ. ΓΔ.. min fq go pesch phil hier aeth | οὗτος] pm διτι BD | ὁ προφ. — (⁴¹) ἐστίν] om syrsin ⁴¹οἱ δὲ BLTX 1 33. 4it vg sah arm Or Cyr] ἄλλοι sD.. min syrsin pesch phil go ⁴²οὐχ B³ (σὸ B*) LT Or] οὐχί sD.. min Cyr ⁴⁴ἐπέβ. s* D.. min ef] ἔβαλεν BLT it vg | ἐπ' αὐτόν] αὐτῶ s* ⁴⁶ὥς — ἄνθρ. s* pesch hier] om sBLT 225 229* for Cyr; om λαλεῖ XΓΔ.. eflq vg phil arm aeth go; om ὁ ἄνθρ. Deff² ⁴⁷οὖν BLT.. min 4it vg phil] om sD 1 33.. 4it sah syrsin pesch arm | αὐτοῖς sDLT.. min it vg etc] om BK 5min l fos arm ⁴⁹ἀλλὰ] πλήν syrsin | ἐπάρ. εἰσιν] om syrsin ⁵⁰ὁ ἐλθ. — πρὸτ. s*BLTae sah hier Cyr] ὁ ἐλθ. πρ. αὐτ. νυκτὸς τὸ πρῶτον D syrsin; om s* | εἰς — αὐτ.] om syrsin ⁵¹τόν] om syrsin | γινῶ] ἐπιγινώσκῃ D | ποιεῖ] ἐποίησεν De syrsin Lcf ⁵²ἐραύν. sB*T] ἐρεύν- B³DLX.. min | ἴδε] add τὰς γραφάς D 229

7 ⁵³—8 ¹¹ DFGHKUΓ 300min b*ceff²g¹ms vg aeth hier Hier Amb Aug; mit dem Zeichen * EM II 15min; mit — S 30min; om sABCLTXΔ 70min ab**fl¹q go sah cop syrr arm Or Chr Cyr Tert (Bas Cyp Hil Juv)

8 ¹Ἰησ. δέ D.. min 5it vg cet] καὶ (ὁ) Ἰησ. UΓA min | ἐλαιῶν] add μόνος D 272 ²παρεγ.] παραγίνε- ται D; ἦλθεν UΔ 60min | καὶ πᾶς — αὐτοῖς] om 13 69 124 174 230 346 | καὶ καθ. ἐδ. αὐτοῖς] om D ³Φαρ. DMSUΓA 60min egl² vg cet] add πρὸς αὐτόν EGHKII min eff² cop arm aeth | γυν. ἐπὶ ἀμαρτίᾳ γυν. D | γ. ἐν μοιχ. EGHKII | κατελ.] εἰλ. D; καταλελειμένη EGHKII 40min ⁴λέγ.] εἶπον UΔ 80min 5it vg | αὐτῶ MSUΓA min 5it vg cet] add πειράζοντες EGHKII 60min; add ἐκπερ. αὐτόν οἱ ἱερεῖς, ἵνα ἐκωσιν κατηγορίαν αὐτοῦ D | αὕτη — μοιχ.] ταύτην ἔθρομον ἐπ' αὐτ. μοιχ.-γυν U 70min (aeth om ἐπ' αὐτ.) | κατελ. D 16min | κατελελειμένη EGHKII 25min; εἰλ. MS A 30min ⁵ἡμῖν] om DH 7min hier | ἐνερ.] ἐκέλευσεν D | λιθ. DM SU A 100min eg vg | λιθοβολεῖσθαι EGHKII etc | οὖν] δὲ νῦν D | λέγ.] add περὶ αὐτῆς MSU A 80min eff² arm aeth Amb Aug ⁶τοῦτο—αὐτοῦ] om D 264 (M cf. v. 11) | περ.] ἐκπερ. 10min | αὐτόν] om 10min | ἐχ.] σχῶσι SΓ 10min | κατέγο. D EGHMS 25min | ἐρωαφν KUΓA etc ⁷ἐρωτ.] ἐπερωτ. MS 50min | αὐτόν] om D | αὐτοῖς DSUΓA 70min 5it vg] om M; πρὸς αὐτούς EGHK etc | πρῶτος] -τον EGH 15min | λίθον DUΓA 50min | pm τόν EGHKMS etc ⁸κατακρίνας] add τῷ δακτύλῳ D 28 74 ff² | ἔγραψεν] -ψεν M 126 251; κατέγραψεν D 28 31 | γῆν] add ἐνὸς ἐκάστον αὐτῶν τὰς ἀμαρτίας U 20min ⁹οἱ δὲ — καθ' εἰς] ἕκαστος δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐξήρχοντο D | ἀκούσ. DMUΓA 80min ceff²g vg hier arm aeth] add καὶ ἐπὶ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι EG HKI etc | πρεσβ.] add ὥστε πάντας ἐξελθεῖν D; add ἕως τῶν ἐσχάτων SU A min aeth hier | μόνος D 1 25 e 8vg hier] add ὁ Ἰησοῦς UΓ min ¹⁰αὐτῇ EFGH.. eg vg hier aeth arm] om U A 40min; τῇ γυναικί De | γυναι. MSUΓA 100min 4it vg hier aeth arm] om DEF.. 60min | εἰσιν DMΓA 30min etc] add ἐκεῖνοι (om HSU 60min vg) οἱ κατηγοροὶ σου DMΓA 30min ce 2vg arm hier ¹¹ἡ δὲ εἶπεν] κακείνη εἶπεν αὐτῷ D | εἶπεν 2°— Ἰησ. EFGH.. 60min vg arm] εἰπ. D. αὐτῇ ὁ Ἰ. Γ etc ceff²g hier; ὁ δὲ εἶπεν D | πορεύου] ὑπάγε D | ἀπὸ τοῦ νῦν DMSUΓ 140min eff² vg cop hier arm aeth] om EFGHK A etc | ἁμάρ.] add τοῦτο δὲ εἶπεν πειρά- ζοντας αὐτόν, ἵνα ἐκωσι κατηγορίαν κατ' αὐτοῦ M

114. Jesus das Licht der Welt.

Joh. 8 12—20.

¹² Πάλιν οὖν αὐτοῖς ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς λέγων· ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν μοι οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ὥης.

¹³ Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι· σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. ¹⁴ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· κὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι ἢ ποῦ ὑπάγω. ¹⁵ ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. ¹⁶ καὶ ἐὰν κρίνω

δὲ ἐγὼ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθινή ἐστιν, ὅτι ὁ μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με. ¹⁷ καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. ¹⁸ ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ.

¹⁹ Ἐλεγον οὖν αὐτῷ· ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν ᾔδειτε.

²⁰ Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

115. Jesu Streit mit den Juden über seinen Hingang.

Joh. 8 21—29.

²¹ Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς· ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.* ²² Ἐλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

²³ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμί ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. ²⁴ εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν.

²⁵ Ἐλεγον οὖν αὐτῷ· σὺ τίς εἶ; εἶπεν αὐτοῖς ὁ

Ἰησοῦς· τὴν ἀρχὴν ὃ τι καὶ λαλῶ ὑμῖν; ²⁶ πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν· ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστιν, καὶ γὰρ ἃ ἔκρινον παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λαλῶ εἰς τὸν κόσμον. ²⁷ οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν.

²⁸ Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· ὅταν ὑψώσῃτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ἀπ' ἑμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατήρ, ταῦτα λαλῶ. ²⁹ καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστιν· οὐκ ἀφήκεν με μόνον, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

116. Jesu Verteidigung seiner göttlichen Herkunft.

Joh. 8 30—59.

³⁰ Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ λέγεις ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε; ³¹ Ἐλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους· ἐὰν ὑμεῖς μένητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταὶ μου ἐστέ, ³² καὶ γνώσεσθε τὴν δοῦλός ἐστιν τῆς ἀμαρτίας. ³³ ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ³⁴ ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὅντως ἐλεύθεροι

* Bgl. Joh. 7 34 (n. 110). 13 33 (n. 194).

¹² μοι BT Or] ἐμοί sDL.. min Chr Cyr ¹⁸ Φαρ.] Ἰουδαῖοι syrsin ¹⁴ δέ BDE.. min it vg etc] om sF 19min | ἐρχομαι] ἦλθον syrsin ¹⁶ με sD syrsin] add πατήρ sBLT.. min it vg Or Chr ¹⁷ γέγο. BDLT.. min Chr Cyr] γεγραμμένον ἐστίν s ¹⁹ Ἰη.] add καὶ εἶπεν s fos (+ αὐτοῖς Db) | μου 2° om s | &v] om Dbef² ²⁰ ἐλάλ. sBDL.. 6it 4vg sah cop syrsin pesch phil hier go arm aeth] add ὁ Ἰησοῦς XΓ ²¹ εἶπεν οὖν πάλιν] ἔλεγεν sBDLTbe syrsin Or Cyr] add ὁ Ἰησοῦς IΔA.. min it | τῇ ἀμαρτίᾳ] ταῖς ἀμαρτίαις syrsin ²² ἐαυτόν] αὐτόν D*ΓA 64 69 ²³ ἐγὼ 1°] add δέ D⁸fq go cop aeth ²⁴ οὖν] om s 240 244.. ae syrsin | πιστεύς. BLT.. min it vg sah cop etc] add μοι sD 69 124 e aeth ²⁵ οὖν] om s 249. syrsin pesch | εἶπεν BLT.. min it vg etc] add οὖν sD⁸ 249 ²⁶ αὐτοῦ] αὐτῷ s* | εἰς] add τοῦτον D⁸ 7it ²⁷ αὐτοῖς] αὐτοῦ D min etc | ἔλεγεν] add τὸν θεόν sD 64 6it vg ²⁸ οὖν BLT 1a] add αὐτοῖς sD.. min sit vg etc; + πάλιν sD 28 106 sah pesch phil hier ὅταν] pm ὅτι B | πατήρ sDLT min it vg syrsin hier aeth] add μου BΓA.. fq sah cop pesch phil arm go ταῦτα] οὕτως sae syrsin ²⁹ μόνον sBDLT 4min it vg sah cop (syrsin) hier arm aeth] add ὁ πατήρ NΓ ³⁰ οὐδ. δεδουλ. πώπ.] οὐ δεδουλ. οὐδενὶ πώπ. D ³⁴ τῆς ἀμαρτ.] om Db syrsin Clem

ἔσεσθε. ³⁷ οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτείνειν, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. ³⁸ ἂ ἐγὼ ἐώρακα παρὰ τῷ πατρὶ λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ἂ ἤκουσάτε παρὰ τοῦ πατρὸς ποιεῖτε.

³⁹ Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ· ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστίν. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ποιεῖτε· ⁴⁰ νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτείνειν, ἀνθρώπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησεν. ⁴¹ ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν.

Εἶπαν αὐτῷ· ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐκ ἐγεννήθημεν, ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν. ⁴² εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἡγαπᾶτε αὐν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἦκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαντοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν. ⁴³ διὰ τί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκοῦναι τὸν λόγον τὸν ἐμόν. ⁴⁴ ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστίν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. ⁴⁵ ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε μοι. ⁴⁶ τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεύετε μοι; ⁴⁷ ὃ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ.

⁴⁸ Ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ· οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις; ⁴⁹ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με. ⁵⁰ ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἐστὶν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. ⁵¹ ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

⁵² Εἶπαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραάμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις· ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσῃται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. ⁵³ μὴ σὺ μέλζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον· τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; ⁵⁴ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἐάν ἐγὼ δοξάσω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδὲν ἐστίν· ἐστὶν ὁ πατὴρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ἡμῶν ἐστίν, ⁵⁵ καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν. καὶν εἶπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὁμοιος ὑμῖν ψεύστης· ἀλλὰ οἶδα αὐτόν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. ⁵⁶ Ἀβραάμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἡγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδεν καὶ ἐχάρη. ⁵⁷ εἶπαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν· πεντήκοντα ἔτη οὐπω ἔχεις καὶ Ἀβραάμ ἐώρακα; ⁵⁸ εἶπεν αὐτοῖς Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμί.

⁵⁹ Ἦσαν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν· Ἰησοῦς δὲ ἐκρούβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ.

117. Die Heilung des Blindgeborenen.

Ίωη. 9.

¹ Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. ² καὶ ἠρώτησαν αὐτόν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. ⁴ ἡμᾶς δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρας ἐστίν· ἔρχεται νῦν τυφλὸς γεννηθῆναι; ³ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· οὔτε οὗτος

³⁸ ἂ ἐγὼ ABC cop Or Chr | ἐγὼ α DLX min f syrsin Cyr Tert | πατρί BCLTXgl 7vg hier] add μου ND... min 8it syrsin pesch phil cop go | λαλῶ] pm ταῦτα D 33 229** bc Cyr Chr; ποιῶ syrsin | ἡκούσ. N* BCLX 16min f go cop hier arm Or Chr Cyr | ἐώρακατε N*D... min 9it vg syrsin pesch phil Tert | πατρός BLT 13 Or] add ὑμῶν NCDN... min it vg syrsin cet Chr Tert | ποιεῖτε] pm ταῦτα D Tert ³⁹ λέγ. αὐτ.] ἀπεκρίθη αὐτ. N; εἶπεν οὖν De | ἐστε NBDLT] ἦτε CNXGL... min | ποιεῖτε B**f² vg syrsin Aug] ἐποιεῖτε N*BDE... min etc; + ἂν N*CLN... min ⁴⁰ λελάληκα] -κεν D 69 124 326 6it cop syrsin aeth Or | ἤκουσα] -σεν D*deff² syrsin Tert ⁴¹ ὑμεῖς] add δέ N*D 5min bel syrsin pesch aeth | εἶπαν] add οὖν CD... min f vg sah phil Or Cyr | οὐκ ἐγενν. BD* 409] οὐ γεγεννημέθα N*CD*X... min Or Chr Cyr; οὐκ ἐγεννημέθα N*LT ⁴² εἶπεν BCE...] add οὖν NDM... | πατήρ] pm ὁ B | οὐδέ] οὐ D⁵⁷ 3min 6it ⁴³ λαλιάν] ἀλήθειαν D^{κε*} 248 253 ⁴⁴ οὐκ N*B*DL...] οὐχ B*CG... ⁴⁵ δέ] om D 14 7it | λέγω] λαλῶ D | μοι] add ὑμεῖς D ⁴⁶ om D 235 259* 440 ⁴⁷ ὅτι — ἐστέ] om DG 113 ⁴⁸ ἀπεκρ.] add οὖν GL... min fgq phil Chr | σύ] om N* 1 118 phil^{1st} Or ⁵¹ ἐάν τις] ὃς ἂν D sah syrsin pesch ⁵² εἰπ.] add οὖν DLX... min 5it vg pesch sah Cyr | Ἀβρ.] add γάρ syrsin | καὶ οἱ προσφ. καί] om syrsin | εἰς τ. αἰῶνα] om syrsin ⁵³ πατρ. ἡμ.] om Dabceff² syrsin | ὅστις] ὅτι Da ⁵⁴ δοξάσω N*BC*D min it] -άσω C²LX... min vg syrsin | ἡμῶν AC L... 100min f q vg sax go sah cop pesch phil arm aeth] ὑμῶν N*B*D... min 7it; om syrsin ⁵⁵ ὑμῖν ABD 1 52 81 157 254] ὑμῶν NCL... min ⁵⁶ ὁ πατ. ὑμ.] om syrsin ⁵⁷ οὐδέπω D | ἐώρακα] ἐώρακέρ σε N* sah syrsin ⁵⁸ εἶπεν] add οὖν DGKX 50min sah | γενέσθαι] om Dabceff² lq ⁵⁹ ἦσαν οὖν] τότε ἦσαν D syrsin go | δέ] om B | ἱεροῦ] add διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν καὶ παρήγεν οὕτως ACLNX... min f q cop pesch phil aeth go

⁹ ¹ γεγ.] add καθήμενον D ² αὐτοῦ 1°] om De | λέγοντες] om Del ⁴ ἡμᾶς N*B*DL sah cop hier] ἐμέ ACN... min it vg go syrsin pesch phil | με ABCD...] ἡμᾶς N*L cop | ἕως] ὥς C*L 83 bd

ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάεσθαι. ⁵ ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, πῶς εἰμι τοῦ κόσμου. ⁶ ταῦτα εἰπὼν ἐπτύσεν χαμαὶ καὶ ἐποίησεν πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῦ τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, ⁷ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ὕπαγε νύχαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ (ὃ ἐξηρπνέεται ἀπεσταλμένος). ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἤλθεν βλέπων.

⁸ Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον, ὅτι προσαίτης ἦν, ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν; ⁹ ἄλλοι ἔλεγον ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι ἔλεγον· οὐχί, ἀλλὰ ὁμοιος αὐτῷ ἐστιν. ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι ἐγὼ εἰμι. ¹⁰ ἔλεγον οὖν αὐτῷ· πῶς οὖν ἠνεώχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; ¹¹ ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· ὁ ἄνθρωπος ὁ λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησεν καὶ ἐπέχρισέν μου τοὺς ὀφθαλμούς καὶ εἶπέν μοι ὅτι ὕπαγε εἰς τὸν Σιλωάμ καὶ νίψαι· ἀπελθὼν οὖν καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα. ¹² καὶ εἶπαν αὐτῷ· ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει· οὐκ οἶδα.

¹³ Ἀγνοοῖν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τὸν ποτε τυφλόν. ¹⁴ ἦν δὲ σάββατον ἐν ᾗ ἡμέρα τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. ¹⁵ πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· πηλὸν ἐπέθηκεν μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω. ¹⁶ ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές· οὐκ ἐστὶν οὗτος παρὰ θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον· πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς. ¹⁷ λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν· τί σὺ λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἠνέωξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν ὅτι προφήτης ἐστίν.

¹⁸ Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι ἦν τυφλὸς καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος ¹⁹ καὶ ἠρώτησαν

αὐτοὺς λέγοντες· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν βλέπει ἄρτι; ²⁰ ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπαν· οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη. ²¹ πῶς δὲ νῦν βλέπει οὐκ οἶδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν· αὐτὸν ἐρωτήσατε, ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει. ²² ταῦτα εἶπαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ ὅτι ἐφοβούντο τοὺς Ἰουδαίους· ἥδη γὰρ συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἀποσυνάγωγος γένηται. ²³ διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπαν ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐπερωτήσατε.

²⁴ Ἐφώνησαν οὖν τὸν ἄνθρωπον ἐκ δευτέρου ὅς ἦν τυφλός, καὶ εἶπαν αὐτῷ· δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτωλός ἐστιν. ²⁵ ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος· εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν οὐκ οἶδα· ἐν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω. ²⁶ εἶπαν οὖν αὐτῷ· τί ἐποίησέν σοι; πῶς ἤνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; ²⁷ ἀπεκρίθη αὐτοῖς· εἶπον ὑμῖν ἥδη καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκοῦειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτὸν μαθηταὶ γενέσθαι; ²⁸ καὶ ἐλοιδορήσαν αὐτὸν καὶ εἶπαν· σὺ μαθητὴς εἶ ἐκεῖνος, ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐσμὲν μαθηταί. ²⁹ ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωϋσεὶ λελάληκεν ὁ θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν ἐστίν. ³⁰ ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ἐν τούτῳ γὰρ τὸ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἰδάτε πόθεν ἐστίν, καὶ ἠνοιξέν μου τοὺς ὀφθαλμούς. ³¹ οἶδαμεν ὅτι ὁ θεὸς ἁμαρτωλῶν οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῇς ἢ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τοῦτον ἀκούει. ³² ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἠνέωξέν τις ὀφθαλμούς τυφλοῦ γεγεννημένου· ³³ εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὕτως. ³⁴ ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ· ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.

⁶ πτύσμ.] πτύματος D | ἐπέθ. BC* | ἐπέχρισεν ADEΛ | ⁷ αὐτῷ] om Dael for ⁸ προσαίτης ABC* D.. 10min 4it vg syrsin etc | τυφλός ΓΔΔ.. min ¹⁰ ἔλεγον] εἶπον D | οὖν 2°] om ABΓΔ.. min 7it vg syrsin etc ¹¹ ἀπεκρ. ἐκ.] add καὶ εἶπεν AX.. min abfq go pesch phil hier cop aeth | τὸν Σιλωάμ BBD L.. min 5it sah cop hier arm | τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σ. AN.. min efgq vg go syrsin phil aeth | ἀπελθὼν] ἀπῆλθον DX | οὖν] δέ ΑΓΔ.. min go phil | νίψ.] καὶ ἐνιψάμην D it vg syrsin | ἀνέβλ.] καὶ ἤλθον βλέπων D ¹² καὶ] om Ae 5vg sax sah cop syrsin pesch arm | εἰπ.] add οὖν ΔΓΔ.. min aeff²q fos go phil | λέγει] add αὐτοῖς D 13 69 346 b fos pesch hier arm aeth ¹³ ἄρτι.] pm καὶ Dc pesch hier aeth ¹⁴ ἦν — ὀφθ.] καὶ αὕτη (sc. ἡ ἡμέρα) ἦν σάββατον syrsin | ἐν ᾗ ἡμ. BBLX 33 abeff² mm hier] ὅτε ADN.. min flq vg go sah cop pesch phil ¹⁵ ἠρώτ.] ἐπηρώτων D 229** | καὶ 1°] om syrsin ¹⁶ τηρεῖ] add καὶ πηλὸν ἐποίησεν syrsin | ἄλλοι ALX..] add δέ BBD ¹⁷ λέγ.] ἔλεγον Dabce | πάλιν] om Dabeff² syrsin | αὐτοῦ] σεαυτοῦ N* | ὅτι — ὀφθ.] om syrsin | ἠνέωξεν BXL 5min] ἠνοιξεν NΑ (ἠνέξεν DE).. min ¹⁸ οὖν] om D 69 72 abff² tol* cop | ὅτι — ἀνέβλ.] om DL; καὶ ἀνέβλ. om syrsin | ὅτου] οὐ DX min | αὐτοῦ 2°] om D 131 arm ¹⁹ ἠρώτ.] ἐπηρώτησαν D | λέγοντες N*ABDL.. min cfq vg phil hier] om N*abeff²1 pesch | οὗτος] pm εἰ N*D syrsin pesch ²⁰ οὖν NBJ] om DGL.. min it vg sah cop arm; δέ AE.. min fq syrsin pesch phil; add αὐτοῖς AD.. min belq vg go phil ²¹ ἔρωτ.] ἐπερωτήσατε D | αὐτός] om N* | ἑαυτοῦ] αὐτοῦ DFL min ²² Ἰουδαῖοι] γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι syrsin | αὐτὸν ὁμολ. Χρ.] ὁμολ. αὐτὸν Χρ. εἶναι D ²³ ὅτι] om DLacel fu | ἡλικ. ἔχει] om syrsin | ἐπερ. NBJ] ἐρωτήσατε ALX.. min; ἐρωτᾶτε D ²⁴ τ. ἄνθρ.] αὐτόν D ²⁵ ἐκεῖνος] add καὶ εἶπεν XΓΔ.. min cop pesch hier aeth | ἐν] add δέ N* cop | ὢν] ἡμην καὶ DL 1 22 33 81 118 7it syrsin pesch hier ²⁶ οὖν] om N*ae syrsin pesch cop arm; δέ ΑΓΔ.. min phil | αὐτῷ] add πάλιν AX.. min fq go pesch phil arm aeth | πῶς] pm καὶ Dc aeth ²⁷ ἀπεκρ. αὐτ.] ὁ δὲ εἶπεν D | οὐκ] om syrsin | τί] add οὖν B aeth | ἀκούει] ἀκούσα D ²⁸ καὶ 1°] om AX.. 100min 4it 8vg arm; οἱ δέ DL 1 33 81 167 af cop syrsin pesch phil | δέ] om D 5it arm go ²⁹ θεός] add καὶ ὅτι θεὸς ἁμαρτωλῶν οὐκ ἀκούει D* ³⁰ αὐτοῖς] om D 3min 4it aeth | τό] om AD.. min arm ³¹ οἶδ.] add δέ AX.. min f vg go pesch phil hier aeth | ἁμαρτωλῶν] -λόν E*UX*Γ 30min ³² ἠνέωξ. BXL] ἠνοιξεν NΑ (ἠνέξεν D).. min

³⁵ Ἦκουσεν Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες εὐρῶν αὐτὸν εἴπεν· σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; ³⁶ ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· καὶ τίς ἐστιν, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; ³⁷ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἐώρακας αὐτὸν καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. ³⁸ ὁ δὲ ἔφη· πιστεύω, κύριε· καὶ προσ- ἐκύνησεν αὐτῷ. ³⁹ καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· εἰς κολίμα ὑμῶν μένει.

118. Jesus der gute Hirte.

Μαθ. 10 1—18.

¹ Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλήν τῶν προβάτων ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶν καὶ ληστής. ² ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμὴν ἐστὶν τῶν προβάτων. ³ τοῦτο ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα φωνεῖ κατ' ὄνομα καὶ ἐξάγει αὐτά. ⁴ ὅταν τὰ ἴδια πάντα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἶδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ. ⁵ ἄλλοι οὖν δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσουσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἶδασιν τῶν ἄλλοι τῶν τῆς φωνῆς. ⁶ Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἢ ἐλάλει αὐτοῖς. ⁷ Εἶπεν οὖν πάλιν ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων. ⁸ πάντες ὅσοι ἦλθον πρὸ ἐμοῦ κλέπται εἰσὶν καὶ λησταί· ἄλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. ⁹ ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται καὶ νομὴν εὐρήσῃ. ¹⁰ ὁ κλέπτης οὐκ αὐτήν τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρὸς μου.

119. Erneuter Briefspalt unter den Juden.

Μαθ. 10 19—21.

¹⁹ Σχίσμα πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους. ²⁰ ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν· δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε; ²¹ ἄλλοι

³⁵ ἦκουσ.] pm καὶ s* D syrsin pesch aeth | ἔξω] om D | εὐρῶν αὐτ.] εὐρεν αὐτ. καὶ Dabq pesch | εἶπεν] add αὐτῷ AL.. min it vg syrsin etc | ἀνθρ.] θεοῦ AL.. min it vg cop pesch phil hier go arm ³⁶ ἀπεκρ. ἐκ.] om B | καὶ εἶπ. sDL.. min it vg] om AB | καὶ 2° sBD.. 125min go phil hier arm] om AL min it vg sah cop syrsin pesch | ἐστίν] add ἔφη B ³⁷ εἶπεν] add δέ AL.. min q go ³⁸ ὁ δέ -- Ἰησ.] om s* b1* | αὐτῷ αὐτόν D ⁴⁰ ἦκουσ.] pm καὶ AG.. min 7it vg go pesch phil hier aeth; add δέ D ff³g¹ | ταῦτα] om s* D 63 253 8it vg sah syrsin cop arm ⁴¹ εἶπεν] add οὖν D 15min | αὐτοῖς] om B | ἔν] om DK 10min | ἡ ἀμαρτ. — μένει] αἱ ἀμαρτίαι — μένουσιν DLX syrsin hier arm ¹⁰ 2 ποιμ. ἐστ.] αὐτός ἐστιν ὁ ποιμ. D sah syrsin ³ φωνεῖ] καλεῖ ΓΔ.. min ⁴ ὅταν] pm καὶ AD.. min 4it vg go syrsin pesch phil hier | πάντα BDLX 1 22 33 81 ae sah cop arm] om s* syrsin go; πρόβατα AG.. min fgq vg pesch phil ⁶ ἐκεῖν. δέ] καὶ s* | τίνα — αὐτοῖς] om syrsin ⁷ πάλιν] om s 1 63 69 81 124 253 e Lef Cyr; add αὐτοῖς ADE.. min syrsin | ὅτι] om B.. 30min a mm arm aeth ⁸ πάντες] om Db fos Did | πρὸ ἐμοῦ] om s* E.. 100min 9it vg syrsin pesch phil hier ⁹ θύρα] add τῶν προβάτων syrsin ¹⁰ ἐγὼ] add δέ Da syrsin go aeth | κ. περ. ἔχ.] om D ¹¹ τίθ.] δίδωσιν s* Dbc vg syrsin hier Aug ¹² ὁ μισθ. BGL 1 a 5it Lef] add δέ AG.. min Eus Chr; ὁ δὲ μισθ. sDXΔ 5min Const Cyr | καὶ — ποιμὴν] om syrsin | ἐστίν] εἰσὶν D.. min | ἐρχ.] om s* | αὐτά] om D 4it vg syrsin pesch phil | σκορπ.] add τὰ πρόβατα AXΓΔ.. min it vg go pesch phil ¹³ ὅτι] pm ὁ δὲ μισθωτός φεύγει A³XΓΔ.. min 7it vg go pesch phil ¹⁴ γιν. μ. τ. ἐμ.] γινώσκονται ἐπὶ τῶν ἐμῶν AXΓΔ.. min pesch phil arm ¹⁵ μου] om D 58 71 | τίθ.] δίδωμι s* D ¹⁶ ἄλλα] add δέ 346 pesch phil | γενήσεται s* AGΔ.. min it vg syrsin pesch phil] -σονται s* BDLX 1 33 81 f for hier sah cop arm go ¹⁸ ἦρεν s* B] αἶρει cet | ἄλλ' — ἐμαυτ.] om D 64 251 1° go | ἐξουσίαν ἔχω 2°] om syrsin | λαβεῖν] ἄραι Dc | τήν] om B | μου] om D 36 ab ¹⁹ σχίσμα sBLX 33 249 it vg sah arm] add οὖν ADΓΔ.. min tol cop phil Chr Cyr | πάλιν] om D 64 225 tol syrsin cop Chr ²⁰ δέ] οὖν sD 1 81 86 | πολλοί] om syrsin | δαιμόν.] pm ὅτι D Chr ²¹ ἄλλοι] add δέ syrsin | ἀνοῖξαι] ἀνοίγειν ADΓΔ.. min

3. Sonderstücke aus dem „Reisebericht“ des Lukas (9 51—18 14).

120. Aufbruch von Galiläa.

Mark. 10 1.

Matth. 19 1. 2.

Luk. 9 51.

¹ Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ ὁρδάνου, καὶ συνπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.

¹ Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετήρην ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ ὁρδάνου. ² καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.

⁵¹ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον ἐστήριξεν τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ.

121. Verweigerte Aufnahme in Samaria.

Luk. 9 52—56.

⁵² Καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. ⁵⁴ ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης εἶπαν· καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην Σαμαρειτῶν, κύριε, θέλεις εἰπώμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ὥστε ἐτοιμάσαι αὐτῷ; ⁵⁵ καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς; ⁵⁶ στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς. τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. ⁵⁶ καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

122. Gleichnis vom barmherzigen Samariter.

Luk. 10 25—37.

²⁵ Καὶ ἰδὼν νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτόν ἐβαινε ἀπὸ Ἱερουσαλήμ εἰς Ἱερειχώ, καὶ λησταῖς λέγων· διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; ²⁶ ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν· ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; ²⁷ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.* ²⁸ εἶπεν δὲ αὐτῷ· ὀρθῶς ἀπεκρίθης· ἐστλαγχνίσθη, ³⁴ καὶ προσελθὼν κατέδραμεν τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτόν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτήνος ἤγαγεν αὐτόν εἰς πανδοχείον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. ³⁵ καὶ ἐπὶ τὴν αὐρίον

* Bgl. Mark. 12 29—31. Matth. 22 37—39 (n. 169).

Mark. 10 ¹ καὶ πέραν ὡBC*L cop | om καὶ C²DGΔ 30min it vg pesch go; διὰ τοῦ πέραν ANX.. min phil; εἰς τὸ πέραν syrsin | συνπ. πάλ. ὄχλοι | συνέρχεται πάλιν ὁ ὄχλος D 81 7it | καὶ ὡς εἰώθει] ὡς εἰώθει καὶ Dbff²;

Matth. 19 ¹ ἐτέλ.] ἐλάλησεν D 7it Hil

Luk. 9 ⁵¹ συμπληρ.] πληροῦσθαι D | αὐτοῦ] om ὡ* | πρόσωπ. BLΞ 1 239 c] add αὐτοῦ ὡACD.. min it vg cop syrsin cur pesch phil arm aeth go | ἐστήριξεν BCL. 33min] ἐστήριξε ὡAD.. min ⁵² αὐτοῦ] ἐαυτοῦ AE. 50min | κώμην] πόλιν ὡ*. 25min it vg syrsin Tert | ὥστε ACD.. min 4it vg cop syrr] ὡς ὡB 5it ⁵⁴ μαθητ. ὡB 1 118 131 157 e arm] add αὐτοῦ ACDL.. min it vg syrr cur go aeth | ἀπὸ] ἐκ CD 1 118 131 go | αὐτοῦς ὡBLΞ 71 157 elg¹⁻² vg syrsin cur arm] add ὡς καὶ Ηλείας ἐποίησεν ACD.. min abcfq pesch phil go aeth Bas Chr ⁵⁵ στραφ. δέ] καὶ syrsin | αὐτοῖς ὡABC.. 65min g¹ fu gat syrsin Bas Hier] add καὶ εἶπεν· Οὐκ οἰδατε, ποίου (οἶον) πνεύματος ἐστε (ὕμεις) DF^WKM. min it vg syrcur pesch phil arm go; [⁵⁶] ὁ (γάρ) υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν ψυχᾶς ἀνθρώπων (ἀνθρ. om ce vg syrcur pesch) ἀπολέσαι (ἀποκτείνειν) UΓ 10min, ἀλλὰ σώσαι F^WKM. min abcfq vg syrcur pesch phil arm cop go

10 ²⁵ καὶ — ἀνέστη] ἀνέστη δὲ τις νομικός De | λέγων ὡBLΞe syrcur cop] pm καὶ ACD.. min it vg pesch phil arm aeth go | διδάσκαλε] om D Tert ²⁷ σου 1°] om B²H | τῆς] om BΞ | καὶ 1°] om B | κ. ἐν ὅλ. τ. διαν. σου] om DΓabeff²ilq ²⁸ ζήση] ζήσεις D ²⁹ δικαιοῦσαι ὡBC²D. 167 346] -οῦν AC²ΓΔ.. min ³⁰ ὡπολαβ.] add δὲ ὡAC²DL.. min it vg cop phil go arm | εἶπεν] add αὐτῷ DΓ phil hier aeth | αὐτόν] om D 54 g¹ | ἡμιθ.] add τυχάνοντα ACX.. min cop Chr ³¹ κατὰ συγκ.] κατὰ τυχά D | κατέβ.] καταβαίνων D | ἐν] om B 1 ³² om ὡ* | Λευεῖτ.] add γενόμενος ACDE.. min it vg phil | ἐλθόν] om D 10min 6it vg syrcur Chr ³³ ἰδών] add αὐτόν ACD.. min aef vg cop syrr arm aeth Chr ³⁴ ἐπιβ. δέ] καὶ ἐπιβ. D 3min it vg syrcur pesch hier aeth

ἐκβαλὼν δύο διηνάρια ἔδωκεν τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν· νέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστὰς; ³⁷ ὁ δὲ εἶπεν· ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὁ τι ἂν προσδαπανήσης ἐγὼ ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

³⁶ Τίς τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γενο-

123. Jesus in Bethanien bei Maria und Martha.

Ευκ. 10 38—42.

³⁸ Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς αὐτὸς εἰσῆλθεν μόνην με κατέλειπεν διακονεῖν; εἰπὼν οὖν αὐτῇ ἵνα εἰς κόμην τινά· γυνὴ δὲ τις ὀνόματι Μάρθα ὑπέ- μοι συναντιλάβηται. ⁴¹ ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ δέξασθαι αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν. ³⁹ καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ κύριος· Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ θορυβάζῃ περὶ καλουμένη Μαριάμ, ἣ καὶ παρακαθεσθεῖσα πρὸς τοὺς πολλὰ, ⁴² ὀλίγων δὲ ἐστὶν χρεία ἢ ἐνός· Μαριάμ γὰρ πόδας τοῦ κυρίου ἤκουεν τὸν λόγον αὐτοῦ. ⁴⁰ ἡ δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται αὐτῆς. Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν· ἐπιστὰς δὲ εἶπεν· κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφὴ μου

124. Ablehnung der Schlichtung eines Erbstreites.

Ευκ. 12 13—15.

¹³ Εἶπεν δὲ τις ἐκ τοῦ ὄχλου αὐτῷ· διδάσκαλε, αὐτοὺς· ὁρᾶτε καὶ φυλάσσετε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρο- ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ νομίαν. ¹⁴ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπε, τίς με κατέστη- τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ. σεν κριτὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; ¹⁵ εἶπεν δὲ πρὸς

125. Gleichnis vom fürchtigen Reichen.

Ευκ. 12 16—21.

¹⁶ Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων· ἀν- ἀγαθὰ μου, ¹⁹ καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· ψυχὴ, ἔχεις θρώπου τινὸς πλουσίον εὐφρόησεν ἡ χώρα. ¹⁷ καὶ πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων· τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω πίε, εὐφραίνου. ¹⁰ εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός· ἄφρων, ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς σου; ¹⁸ καὶ εἶπεν· τοῦτο ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ποιήσω· καθελὼ μου τίς ἀποθήκας καὶ μείζονας ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίμι ἔσται; ²¹ οὕτως ὁ θησαυρίζων οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὸν σῖτον καὶ τὰ αὐτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.

126. Das Blutbad der Galiläer eine Mahnung zur Buße.

Ευκ. 13 1—5.

¹ Παρήσαν δὲ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλ- ἔμιξεν μετὰ τῶν θυνσιῶν αὐτῶν. ² καὶ ἀποκριθεὶς λουτες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων ὧν τὸ αἷμα Πειλᾶτος εἶπεν αὐτοῖς· δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτω-

³⁶ εἶπεν BDLΞ etc] add αὐτῷ SAC... etc | ἐγὼ] om x 1 118 arm Chr Amb Aug | σοι] om D ³⁶ τίς — γερον.] τίνα οὖν δοκεῖς πλησίον γεγ. D | τίς] add οὖν ACX... min ce pesch phil hier arm aeth | τούτ. τ. τριῶν] om D ³⁷ δέ] οὖν AC³P... min q phil | αὐτῷ] om DX ³⁸ ἐν — αὐτός SBLΞ 33 syrsin cur cop] ἐγένετο δὲ ἐν τ. πορ. αὐτ. καὶ αὐτός ACΔ... min it vg pesch phil hier arm aeth; ἐγ. δ. ἐν τ. πορ. αὐτὸν εἰσελθεῖν D | εἰς τ. οἰκίαν SCLΞ 33] εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς A (om αὐτ. D) ΔΑ... min; om B ³⁹ ἡ καὶ AB³C... min] om ἡ S³LΞ; om καὶ Dae | παρακ.] -καθίσασα DP... min Bas | πρὸς AB³C*LΞ 33 44] παρὰ AD... min | αὐτοῦ] om D ⁴⁰ κατέλειπεν AB³CL... min] -λειπεν SD... min | εἰπὼν DLΞ 1 33] εἰπέ SABC... min | μοι συναντ.] μου ἀντιλάβηται D ⁴¹ μερ. — πολλὰ] om syrsin abeff²il; nur θορυβ. — πολλὰ Dd ⁴² ὀλίγ. — ἐνός S (χρ. ἐστὶν B; χρ. om S*) C²L 1 33 cop phil^{ms} aeth Or] om Dabceff²il syrsin; ἐνός δὲ ἐστὶν χρεία AC³Δ... min fg¹q vg syrcur pesch phil^{xt} | Μαρία] Μαριάμ B 1 | γὰρ SBL min] δέ AC... min fg¹q 2vg cop pesch phil hier; om D 262 7it vg syrcur arm | ἥτις] ἡ D | αὐτῆς] pm ἀπ' AC... min cdf vg ¹² 13 εἰπέ] εἰπόν D ¹⁴ κριτὴν] δικαστὴν AN... min Bas | ἡ μεριστὴν om D 28 33 c syrsin cur | ὑμᾶς] ὑμῶν S* ¹⁵ αὐτῷ BD... 20min] αὐτοῦ S*AL... min ¹⁸ μείξ. οἰκοδ.] ποιήσω αὐτὰς μείζοντας Dc τὸν σῖτον BL. 10min sah cop arm aeth | τὰ γενήματά μου S*AD... min it vg | καὶ τὰ ἀγαθὰ μου] om S*D 56 130 131 435 9it syrsin cur Amb ¹⁹ κείμενα — πίε] om Dabcei ²⁰ θεός] κύριος A | ἀπαιτ. SAD... min it vg] αἰτοῦσιν BLQ 33 d | δέ] οὖν Decil Cyp | τίμι] τίρος D it vg ²¹ om Dab | πλουτῶν] add ταῦτα λέγων ἐφάρκει· ὁ ἔχων ὅσα ἀκούειν ἀκούετω HUG.1 min ¹³ 1—9] om Meion ¹ ἐν] om D 69 aeg² ² ἀποκρ.] add ὁ Ἰησοῦς AD... min verss

λοι παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι ταῦτα ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι αὐτοὶ ὀφειλέται ἐγέπεπόνθασιν; ³ οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήτε, πάντες ὁμοίως ἀπολείσθε. ⁴ ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ ὀκτώ ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ καὶ μετανοήσητε, πάντες ὡσαύτως ἀπολείσθε.

127. Gleichnis vom unfruchtbaren Feigenbaum.

Λuk. 13 6—9.

⁶ Ἐλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολὴν· συκὴν εἶχεν φων αὐτὴν· ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; ⁸ δὲ ἀποτις πεφυτευμένην ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν κριθεῖς λέγει αὐτῷ· κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ καὶ οὐκ εὗρεν. ⁷ εἶπεν δὲ πρὸς ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλλω κόπρια, ἵνα ἂν μὲν ποιήσῃ καρπὸν εἰς τὸ μέλλον· εἰ δὲ μήγε, τῶν καρπῶν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ καὶ οὐκ εὗρίσκω· ἔκκο- ἐκκόψεις αὐτήν.

128. Heilung eines gichtleidenden Weibes am Sabbat.

Λuk. 13 10—17.

¹⁰ Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σαββάτοις. ¹¹ καὶ ἰδοὺ γυνὴ πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἐτὶ δέκα ὀκτώ, καὶ ἦν συνκύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύβαι εἰς τὸ παντελές. ¹² ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ· γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου, ¹³ καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ παραχρῆμα ἀνορθώθη, καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν. ¹⁴ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ· ὅτι ἔξ ἡμέρας εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν αὐταῖς οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. ¹⁵ ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν· ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; ¹⁶ ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραάμ οὐσαν, ἣν ἔδωκεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;* ¹⁷ Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατησχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

129. Fortsetzung der Reise nach Jerusalem.

Λuk. 13 22.

²² Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ πορεύαν ποιούμενος εἰς Ἱερουσόλυμα.

130. Nachstellungen des Herodes.

Λuk. 13 31—33.

³¹ Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ προσῆλθάν τινες Φαρισαῖοι καὶ ἰάσεις ἀποτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ λέγοντες αὐτῷ· ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτείνειν. ³² καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ³³ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ³⁴ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ³⁵ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ³⁶ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ³⁷ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ³⁸ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ³⁹ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁴⁰ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁴¹ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁴² Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁴³ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁴⁴ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁴⁵ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁴⁶ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁴⁷ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁴⁸ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁴⁹ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁵⁰ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁵¹ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁵² Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁵³ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁵⁴ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁵⁵ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁵⁶ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁵⁷ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁵⁸ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁵⁹ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁶⁰ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁶¹ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁶² Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁶³ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁶⁴ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁶⁵ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁶⁶ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁶⁷ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁶⁸ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁶⁹ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁷⁰ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁷¹ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁷² Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁷³ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁷⁴ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁷⁵ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁷⁶ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁷⁷ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁷⁸ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁷⁹ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁸⁰ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁸¹ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁸² Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁸³ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁸⁴ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁸⁵ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁸⁶ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁸⁷ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁸⁸ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁸⁹ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁹⁰ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁹¹ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁹² Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁹³ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁹⁴ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁹⁵ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁹⁶ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁹⁷ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁹⁸ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ⁹⁹ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν. ¹⁰⁰ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἠρώδης ἀποκτείνει τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ δύναται τὴν ψυχὴν ἀποκτείνειν.

* Matth. 12 11. 12. Λuk. 14 5 f. n. 46.

² ταῦτα] τοιαῦτα AN.. min it vg ³ μετανοήτε] -ήσητε AD.. min | ὁμοίως] ὡσαύτως AX.. min ⁴ ἔπεσεν] ἐπέκ. N | κατοικ.] ἐνοικ. D | Ἱερ. BDLX min] pm ἐν N A.. min ⁵ λέγω] add δὲ D | ἀλλ' ὅτι D | μετανοήσητε N* ADL.. min it vg] -ήτε BEA.. min ⁶⁻⁷ f. 3. 1 ⁸ ἐν αὐτῇ] ἀπ' αὐτῆς D^{sc} ⁷ ἀφ' οὗ BDL.. 13 69 124 346 it vg cet] om AXA.. min verss | εὗρίσκω] add φέρε τὴν ἀξίνην D | τ. γῆν] τὸν τόπον B* 80 ⁸ κόπρια] κόφρινον κοπρίων D 8 it ⁹ εἰς - μήγε NBL.. 33 69 sah cop] εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ADX.. min it vg syrr arm | αὐτῇ] add ταῦτα λέγων ἐφώνει· ὁ ἔχων ὅσα ἀκούει ἀκουέτω Γ min ¹⁰ συναγωγῶν] ἡμετέραν H 13 346 | ἐν 2°] om D 1 13 69 209 346 it vg | τ. σαββάτου] τῷ σαββάτῳ Di sah cop ¹¹ γυνή] add ἦν AΓA.. min e syrcur pesch aeth | πνεῦμα - ὀκτώ] ἐν ἀσθενείᾳ ἦν πνεύματος ἔτη ιη' D | ἔτη] om B* | συνκύπτει] συνκρίπτει. D* ¹² προσεφ. καὶ] om De | τ. ἀσθ. BL.. min] pm ἀπὸ NADX 10 min ¹³ ἀνορθθ. ABD.. 69 433] ἀνωρθθ. NE.. min | ἐδόξαζεν] -σεν Dc pesch ¹⁴ ὅτι 2° NBL etc] om AD.. etc | ἐν - ἐργάζ.] om N* | αὐταῖς] ταύταις DΓ.. min ¹⁵ δέ] οὖν A.. min q phil | κύριος] Ἰησοῦς D^{sc}. 20 min for syrsin cur pesch arm | ὑποκριταί NABL.. 80 min it vg sah cop phil aeth] -τά DN.. min f syrsin cur pesch hier arm | ἀπαγαγὼν] ἀπάγων N*B* 1 ¹⁷ ταῦτα. λέγ. αὐτ.] om De | κατησχύνοντο] -ησχύνθησαν D^{sc} e sah | ἐπὶ π. - αὐτοῦ] ἐν πᾶσιν οἷς ἐθεώρουν ἐνδ. ὑπ' αὐτοῦ γιν. D 8 it ²² Ἱερουσόλυμα] Ἱερουσαλήμ AD.. min ²¹ αὐτῇ] ταύτῃ DK.. min sah cop | ὥρᾳ] ἡμέρᾳ NTΓ.. min it vg sah cop pesch phil arm aeth | Φαρισαῖοι] -λοῦμαι D; ἐπιτελῶ AN.. min | τρίτῃ] add ἡμέρᾳ B 56 346 8 it vg cop syrsin cur pesch arm aeth Or ³³ αὔριον] καί om N*; pm τῇ D

131. Heilung eines Wassersüchtigen am Sabbat.

Λuk. 14 1—6.

¹ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔλθειν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος ἢ οὐ; ⁴ οἱ δὲ ἡσύχασαν.* καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, αὐτὸν καὶ ἀπέλυσεν. ⁵ καὶ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν· τίνος καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν. ² καὶ ἰδοὺ ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς εἰς φρέαθ πεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἄνθρωπός τις ἦν ὑδροπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. ³ καὶ ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;*** ⁶ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι πρὸς ταῦτα. Φαρισαίους λέγων· ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσαι

132. Vom Rangstreit beim Gastmahl. Wahl der Gäste.

Λuk. 14 7—14.

⁷ Ἐλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.*** ⁸ ὅταν κληθῇς ὑπὸ τινος εἰς γάμους, μὴ κατακληθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μή ποτε ἐντιμότερός σου ἢ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, ⁹ καὶ ἔλθῶν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας ἔρεῖ σοι· δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετὰ αἰσχύνῃς τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. ¹⁰ ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σὲ ἔρεῖ σοι· ¹¹ ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σὲ ἔρεῖ σοι· ¹² καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναι σοι· ἀνταποδοθήσεται γὰρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν ἐνῶπιον πάντων τῶν συνανακειμένων σοι. ¹³ ἀλλ' ὅταν δοχὴν ποιῇς, κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλοὺς· ¹⁴ καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναι σοι· ἀνταποδοθήσεται γὰρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

133. Bedingungen der Nachfolge Jesu.

Λuk. 14 28—33.

²⁸ Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίσει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει εἰς ἀπαρισμόν; ²⁹ ἵνα μὴ ποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξονται αὐτῷ ἐμπαλῆιν ³⁰ λέγοντες ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. βαλεῖν εἰς πόλεμον οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλευέσεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιᾶσιν ὑπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιᾶδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; ³² εἰ δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόρου ὄντος πρεσβεῖαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην. ³³ οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσιν ἐν ταῖς ἐνταῖς ἐαυτοῦ ὑπάρχουσιν οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής..

* Mark. 3 4. Λuk. 6 9 f. n. 46.

** Matth. 12 11. Λuk. 13 15 f. n. 46.

*** Matth. 18 4. 23 12. Λuk. 18 14 f. n. 97.

¹ ἐλθεῖν] εἰσελθεῖν DM min it vg sah cop arm | τῶν 2°] om BK* ² τις] om D 1 131 6it ³ λέγων] om Dabeq am syrcur pesch ⁴ καὶ 1° BDL. 15 min it 2vg sah cop syrsin cur pesch arm aeth] add ἀποκριθεὶς N*AX.. min f vg phil hier | υἱὸς ABEL.. 130 min e f q sah (vi. ἢ β. ἢ υἱὸς syrcur) pesch phil Cyr] υἱὸς SL. min 5it vg cop (β. ἢ υἱὸς syrsin) hier arm aeth; πρόβατον D ⁵ καὶ — ἀνταπ.] οἱ δὲ οὐκ ἀπεκρίθησαν D 47; add αὐτῷ AXΔ.. min a f sah cop syrr arm aeth ⁶ ἀπὸ τινος] om De vg syrsin cur | ἢ — αὐτοῦ] ἦξει D ¹⁰ πορευθ.] om D 261 e Clem | ἀνάπεσε] -πιπτε D Clem | ἐρεῖ NBLX 53 63 253 259] εἶπη ADΔ.. min | τότε] pm καὶ D | σοι 2°] om N* 234 | πάντων] om DΓΔ.. min it vg go arm | σοι 3°] om D 258 it vg syrsin cur ¹¹ ταπεινωθ., ὑψωθ.] ταπεινοῦται ὑψοῦται D^{er} ¹⁴ γὰρ ABDL.. min ab vg go cop pesch phil] δέ N* 5min 7it arm aeth ²⁶ γὰρ] δέ De | εἰς BDLR 226] pm τὰ NAE.. 50 min ²⁹ καὶ — ἐκτελ.] μὴ ἰσχύσῃ οἰκοδομῆσαι καὶ De | ἄρξ. — λέγοντες] μέλλουσιν λέγειν De ³⁰ ὅτι] om D min 6it syrcur ³¹ οὐχὶ] οὐκ εὐθέως D ³² τὰ πρὸς ADL.. min] πρὸς N*Γ; εἰς B; τὰ εἰς KΠ 10 min ³³ πᾶς ἐξ ὑμῶν] καὶ ἐξ ὑμ. πᾶς D

134. Gleichnis vom ungerechten Haushalter.

Luk. 16 1—12.

¹ Ἐλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς· ἄνθρωπος τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. ² καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· τί τοῦτο ἐκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δύνη ἐτι οἰκονομεῖν. ³ εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος· τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαυτεῖν αἰσχύνομαι. ⁴ ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ ἐκ τῆς οἰκονομίας δέξωμαι με εἰς τοὺς οἴκους ἑαυτῶν. ⁵ καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἑκαστον τῶν χροσφιλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ ἔλεγεν τῷ πρώτῳ· πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; ⁶ ὁ δὲ εἶπεν· ἑκατὸν βάτους ἑλαίου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· δέξαι σου τὰ γραμματα καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα. ⁷ ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπεν· σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν· ἑκατὸν κόρους σίτου. λέγει αὐτῷ· δέξαι σου τὰ γραμματα καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. ⁸ καὶ ἐπήνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας ὅτι φρονιμῶς ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός εἰς τὴν γενεάν τὴν ἑαυτῶν εἰσιν. ⁹ Καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω, ἑαυτοῖς ποιήσατε φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλήπη δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. ¹⁰ ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστίν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. ¹¹ εἰ οὖν ἐν τῷ ἁδίκῳ μαμωνᾶ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἄληθινόν τις ὑμῖν πιστεῦσει; ¹² καὶ εἰ ἐν τῷ ἁλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἡμέτερον τις δώσει ὑμῖν;

135. Warnung vor dem Hochmut der Pharisäer.

Luk. 16 14—16.

¹⁴ Ἦκονον δὲ ταῦτα πάντα οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμνητρίζον αὐτόν. ¹⁵ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ¹⁶ Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται μέχρι Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.*

136. Gleichnis vom reichen Mann und dem armen Lazarus.

Luk. 16 19—31.

¹⁹ Ἄνθρωπος δὲ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύρῳ καὶ βύσσον εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. ²⁰ πτωχὸς δὲ τις ὀνόματι Λάζαρος ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἐλκωμένος ²¹ καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἐπέλειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ. ²² ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. ²³ καὶ ἐν τῷ ᾧ ᾧ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. ²⁴ καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν· πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύ-

* Matth. 11 12. 13 j. n. 53.

² αὐτόν] om D⁸⁷ 69 | σου] om ADL. 10min | δύνῃ sBDP 10min eff² go pesch phil] δυνήση AL. min it vg cop phil arm aeth ³ ἀπ' ἐμοῦ] μου D arm | ἐπαυτ.] pm καὶ B cop pesch aeth ⁴ ὅταν] ἐν s: ⁶ βάτους] κάδους D* 6min efl vg Chr; κάβους D² | τὰ γραμμ.] sBDL b c ff² q go cop] τὸ γραμμα AΔ.. min el | καθ. ταχ.] om D ⁸ ὅτι 2°] διὸ λέγω ὑμῖν D 6it | εἰς τ. γεν. τ.] ἐν τ. αὐτῇ τῇ syrsin cur ⁹ τ. μαμ. τ. ἀδικ.] τ. ἀδίκου μαμ. Da | ἐκλ(ε)ίπη s*B*DL. min ael* cop syrsin pesch arm aeth] ἐκλ(ε)ίπητε FPGΔΔ.. min 8it vg go phil | σκηνάς sABDL.. min it vg cop phil arm] add αὐτῶν Pb syrsin pesch aeth ¹⁰ ἐλαχ. 2°] ὀλίγῳ D 1 118 7it vg | ἐστίν 2°] γίνεται D ¹² ἡμέτ. BL] ἡμέτερον sAD.. min 7it vg go syrsin pesch phil hier cop arm; ἐμόν 157 eil Tert ¹⁴ πάντα] om D 9min i aeth Or | οἱ] pm καὶ APΔ.. min go phil ¹⁵ ἀνθρώποις] -πῶ B* | τοῦ θεοῦ] κυρίου B ¹⁶ μέχρι sBL. min] ἕως ADΔ.. min | Ἰωάν.] add ἐπροφήτευσαν D | καὶ — βιάξ.] om s*G min ¹⁹ ἀνθρ.] pm εἶπεν δὲ καὶ ἑτέρων παραβολῇ D | δέ] om DXΔabefq vg syrsin arm aeth | ἦν AΓΔ.. min it vg go pesch phil Chr] om sBDL. min aef sah cop arm aeth Clem ²⁰ Λάζ. sBDL. 33 157 aei sah cop a m aeth] add ὃς AΔ.. min 9it vg pesch phil ²¹ τῶν] pm τῶν ψυχίων A (τ. ψυχῶν D) Δ.. min a fg¹ vg go pesch phil arm | πλουσίῳ] add καὶ οὐδὲς ἐδίδον αὐτῷ (vg). Luk. 16, 16) 69 124 130 346 lm vg | ἐπέλειχον sABL. 33] ἀπέλ. NΔ.. min; περιέλ. 157 Chr; ἔλ. D 1 131 it vg ²³ τ. κόλποις] τῷ κόλπῳ D⁸⁷ it vg sah cop pesch hier; add ἀναπαυόμενον D 5it arm

λου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσαν μου, οἶκον τοῦ πατρὸς μου· ²⁸ ἔγω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. ²⁵ εἶπεν δὲ Ἀβραάμ· τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασιάνου. ²⁹ λέγει δὲ Ἀβραάμ· ἔχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς προφῆτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. ³⁰ ὁ δὲ εἶπεν· οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. ³¹ εἶπεν δὲ αὐτῶ· εἰ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθῇ- δέ· ἐρωτῶ σε οὖν, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν σουνται.

137. Vom Knechtelohn.

Λυκ. 17 7—10.

⁷ Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποι- πλέσαι σύ; ⁹ μὴ ἔχει χάριν τῷ δούλῳ ὅτι ἐποίησεν τὰ μαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ αὐτῷ· διαταχθέντα; ¹⁰ οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσῃτε πάντα τὰ εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσε, ⁸ ἀλλ' οὐχί ἐρεῖ αὐτῷ· τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ἐτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακονεῖ ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν. μοι ἕως φάγω καὶ πῖω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσθαι καὶ

138. Heilung von zehn Aussätzigen.

Λυκ. 17 11—19.

¹¹ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορευέσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ, ὑπέστρεψεν μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσον Σαμαρίας καὶ Γαλιλαίας. ¹⁶ καὶ ἔπescen ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρεῖτης. ¹⁷ ἀπο- κριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· οὐχ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; ¹⁸ οὐχ εὐρέσθησαν ὑποστρέψαντες; ¹⁹ καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἐπιδελξατε ἑαυ- τοὺς τοῖς λεγεῖσιν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. ¹⁵ εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη,

139. Vom Kommen des Reiches Gottes.

Λυκ. 17 20. 21.

²⁰ Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρ- ²¹ οὐδὲ ἐροῦσιν· ἰδοὺ ὧδε ἡ· ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία χεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν· τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν. οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως,

²⁴ ὕδατος] ὕδατι x ²⁵ ἀπέλ. x BDL. 30 min it vg sah cop pesch hier arm aeth] add σύ XΓΔ.. min b phil | ὧδε] ὧδε 1.. ²⁶ ἐν x BL 10 it vg cop] ἐπὶ AD⁵⁷ Δ.. min aem syrsin | ἐνθεν] om Dcem | μηδέ] μήτε D | ἐκεῖθεν x² BD it vg syrsin] pm οἱ AL.. min | πρὸς ἡμ. διαπ.] ὧδε διαπεράσαι D it ²⁷ πάτερ] add Ἀβραάμ DN ²⁸ ἵνα] om D ²⁹ λέγει] εἶπεν Dam | δέ] om EG.. min e pesch; add αὐτῷ AD⁵⁷.. min it vg cop pesch phil hier aeth ³⁰ ἀπό] ἐκ DF min it vg ³¹ πεισθήσ.] καὶ ἀπέλθῃ πρὸς αὐτούς πιστεύουσιν D

¹⁷ ⁷ ἐξ] om D⁵⁷ L it vg | ἐρεῖ] pm ἡ D | αὐτῷ] om ΑΓΔ.. min go phil ⁸ ἀλλ' οὐχί] ἀλλά D 10 it pesch | ἐτοίμασον] add μοι x abfq | ἕως] add ἅν AKL.. 20 min | διαταχθ.] add αὐτῷ DX min it vg cop pesch aeth; add οὐ δοκῶ ADΓΔ.. min it vg go pesch phil ¹⁰ πάντα τ. διατ. ὑμ.] ὅσα λέγω D; πάντα om x² 7 it syrsin cur | ὅτι] om AX 6 min it vg | ἀχρεῖοι] om syrsin ¹¹ πορευέσθαι x BL] add αὐτόν ADX.. min etc | διὰ] om D | μέσον x BL des] μέσον AXΓΔ.. min ¹² ἀπήντ. ABX.. min] ἀπήντ. x L min; ὅπου ἦσαν De; add αὐτῷ x AX.. min f vg cop pesch phil hier go | ὡς—πύργ.] om x² | ὡς] καὶ D cop pesch; om syrsin 8 it | ἐστῇ.] ἀνέστ. BF 157 ¹³ αὐτοῖς] om D it vg pesch arm aeth | ἦσαν—λέγ.] ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ De ¹⁴ αὐτοῖς] add τεθεραπεύεσθε Dd ¹⁵ ἰάθη] ἐκαθαρίσθη D 6 min bfl vg go syrsin pesch hier aeth ¹⁷ οὐχ BLS 131] οὐχί x AE.. min fl vg etc | οἱ 1^ο] οὗτοι D 8 it | οἱ δέ] om δέ AD 4 min 8 it cop syrsin pesch Or ¹⁸ οὐχ—δοῦναι] ἐξ αὐτῶν οὐδεὶς εὐρέθη ὑποστρέφων ὃς δώσει D it vg ¹⁹ πορεύου] add ὅτι D 9 it vg arm | ἡ πίστ.—σε] om B ²¹ ἐκεῖ x BL 157 7 it arm] pm ἰδοὺ ADX.. min 5 it go phil aeth Or; add μὴ πιστεύετε D

140. Gleichnis von der Witwe und dem ungerechten Richter.

Luk. 18 1—8.

¹Ἐλεγεν δὲ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάν- γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην ἐκδικήσω
τοτε προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ἐνκακεῖν, ²λέγων· αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάξῃ με.
κριτὴς τις ἦν ἐν τινὶ πόλει τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος ⁶Εἶπεν δὲ ὁ κύριος· ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς
καὶ ἀνθρώπον μὴ ἐντρέπομενος. ³χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ ἀδικίας λέγει· ⁷ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν
πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα· ἐκδίκη- τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων αὐτῷ ἡμέρας καὶ
σόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου. ⁴καὶ οὐκ ᾔθελεν ἐπὶ νυκτός, καὶ μακροθυμεῖ ἐπ' αὐτοῖς; ⁸λέγω ὑμῖν ὅτι
χρόνον· μετὰ ταῦτα δὲ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· εἰ καὶ τὸν ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ
θεοῦ οὐ φοβοῦμαι οὐδὲ ἀνθρώπον ἐντρέπομαι, ⁵διὰ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὐρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

141. Gleichnis vom Pharisäer und Zöllner.

Luk. 18 9—14.

⁹Εἶπεν δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς πεποιθότας ἐφ' οἷς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατεύω πάντα ὅσα κτῶμαι.
ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶν δίκαιοι καὶ ἐξουθενούντας τοὺς λοι- ¹³ὁ δὲ τελώνης μακρόθεν ἐστὼς οὐκ ᾔθελεν οὐδὲ
ποὺς τὴν παραβολὴν ταύτην. ¹⁰Ἄνθρωποι δύο ἀνέ- τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπάραι εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἔτυπεν
βησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσευξάσθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος τὸ στήθος αὐτοῦ λέγων· ὁ θεός, ἰλάσθητί μοι τὰ
καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. ¹¹ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς ταῦτα ἁμαρτωλῷ
πρὸς ἑαυτὸν προσεήχετο· ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ¹⁴λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν
οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἔρπαγες, οἶκον αὐτοῦ παρ' ἐκείνου· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ἀδικοὶ, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης· ¹²νηστεύω ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.*

4. Jesu Aufenthalt im Süden des Landes.

142. Von der Ehescheidung.

Mark. 10 2—12.

²Καὶ προσελθόντες Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτὸν εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναικα ἀπολῦσαι, πειράζοντες αὐτόν. ³ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·

τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωϋσῆς; ⁴οἱ δὲ εἶπαν· ἐπέτρεψεν Μωϋσῆς βιβλίον ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι. ⁵ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. ⁶ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ

Matth. 19 3—12.

³Καὶ προσήλθον αὐτῷ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτόν καὶ λέγοντες· εἰ ἔξεστιν ἀπολῦσαι τὴν γυναικα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; ⁴ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν·

vgl. B. 7. 8

οὐκ ἀνέγνωτε

ὅτι ὁ κτίσας ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ

* Matth. 18 4. 23 12. Luk. 14 11 f. n. 97.

Mark. 10 ²προσελθ. Φαρ.] om Dabk syrsin | Φαρ. ABL.. min] pm οἱ NCNΣ. min | ἐπηρώτων
N BCD. min] -τησαν AN.. min ³ἐνετείλατο] ἐτείλ. D 28* ⁴γράψαι] pm (jo!) δοῦναι D ⁵ὁ δὲ Ἰησοῦς
N BCLΔ cop] καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησ. ADN.. min it vg pesch phil go arm aeth | αὐτοῖς] om D 235 252* |
ἔγραψεν] add Μωϋσῆς Dcg²k | ὑμῖν] om D 8min bcc²k ⁶κτίσεως] om D 255 bff²q pesch phil
Matth. 19 ³Φαρ. BCLΣ.. min cop syrsin] pm οἱ NDE.. min sah Or | ἔξεστιν] add ἀνθρώπων CD..
min it vg syrr sah cop ⁴κτίσας B 1 22 33 124 arm Or] ποιήσας NCD.. min it vg
Luk. 18 ¹αὐτοῖς] om DE.. min go it vg ⁴χρόνον] add τινά D | ταῦτα δὲ BLQ] δὲ ταῦτα NAD..
min; om δὲ syrsin 5it | εἶπεν ἐν ἑαυτῷ] ἤλθεν εἰς ἑαυτὸν καὶ λέγει D ⁵ἐκδικήσω] pm ἀπελθὼν D
⁷μακροθυμεῖ] -μῶν NΓΔ.. min pesch phil | ἐπ'] ἐν D⁸ 157 ⁹λοιπ.] add ἀνθρώπους D | τ. παραβ.
ταύτ.] om D ¹⁰ὁ 1^ο NAL.. min sah cop arm] om BD. syrsin | ὁ ἕτερος] εἰς Dceff²q ¹¹πρὸς ἑαυτ.
AB (καθ' ἑαυτ. D. L.. min ae vg go (om ταῦτα syrsin) syrr arm] om N* 7it sah aeth | ὥσπερ] ὡς DLQ
min ¹³αὐτοῦ NADL.. min] αὐτοῦ BQ Or ¹⁴εἰς — αὐτοῦ] om D sah | παρ' ἐκείνου NB (pm μάλλον D)
L 1 94 209 sah cop Or] ἢ γὰρ ἐκείνος APX.. 150min go phil Bas Cyr; ἢ ἐκ. min

ἐποίησεν αὐτούς· ⁷ ἔνεκεν τούτου κατα-
λείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα,
⁸ καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο
ἀλλὰ μία σὰρξ. ⁹ ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄν-
θρωπος μὴ χωριζέτω.

vgl. B. 4. 5

¹⁰ Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν οἱ μαθηταὶ περὶ τούτου
ἐπηρώτων αὐτόν. ¹¹ καὶ λέγει αὐτοῖς· ὃς ἂν ἀπο-
λύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ
γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν· ¹² καὶ ἔαν αὐτὴ
ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμήσῃ ἄλλον, μοιχᾶται.*

ἐποίησεν αὐτούς ⁵ καὶ εἶπεν· ἔνεκα τούτου κατα-
λείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα
καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται
οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ⁶ ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο
ἀλλὰ σὰρξ μία. ⁷ ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄν-
θρωπος μὴ χωριζέτω.

⁷ λέγουσιν αὐτῷ· τί οὖν Μωϋσῆς ἐνετείλατο
δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου καὶ ἀπολύσαι· ⁸ λέγει
αὐτοῖς· ὅτι Μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν
ὑμῶν ἐπέτερεν ὑμῖν ἀπολύσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν·
ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως.

⁹ λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπο-
λύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ
γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται.*

¹⁰ Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ
αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει
γαμῆσαι. ¹¹ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οὐ πάντες χωροῦσιν
τὸν λόγον τούτον, ἀλλ' οἷς δέδοται. ¹² εἰσὶν γὰρ
εὐνοῦχοι οἷτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως,
καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἷτινες εὐνοουχίσθησαν ὑπὸ τῶν
ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἷτινες εὐνούχισαν
ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος
χωρεῖν χωρεῖτω.

143. Segnung der Kinder.

Mark. 10 13—16.

Matth. 19 13—15.

Luk. 18 15—17.

¹³ Καὶ προσέφερον αὐτῷ
παιδιά ἵνα αὐτῶν

ἄψηται· οἱ δὲ

μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

¹⁴ Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγαπήκτισεν
καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ἄφετε τὰ παιδιά
ἔρχεσθαι πρὸς με, μὴ κω-
λύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων
ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

¹⁵ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ

¹³ Τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ
παιδιά, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ
αὐτοῖς καὶ προσευξῇται· οἱ δὲ

μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

¹⁴ ὁ δὲ Ἰησοῦς

εἶπεν· ἄφετε τὰ παιδιά

καὶ μὴ κολύετε αὐτά

ἐλθεῖν πρὸς με· τῶν γὰρ τοιούτων

ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

¹⁵ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ

¹⁵ Προσέφερον δὲ αὐτῷ
καὶ τὰ βρέφη ἵνα αὐτῶν

ἄπτηται· ἰδόντες δὲ οἱ

μαθηταὶ ἐπετίμων αὐτοῖς.

¹⁶ ὁ δὲ Ἰησοῦς προσεκαλέσατο

αὐτὰ λέγων· ἄφετε τὰ παιδιά

ἔρχεσθαι πρὸς με καὶ μὴ κω-
λύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων

ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

¹⁷ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ

* Matth. 5 32. Luk. 16 18 f. n. 49 ⁶).

Mark. 10 ⁶ αὐτοῖς] om D ⁸ 6* 219 b f f f² k* fu go aeth; add ὁ θεός ADN.. min sit vg go syrsin pesch
phil arm aeth ⁷ ἔνεκεν] pm καὶ εἶπεν DN min 6it 4 vg sax | αὐτοῦ] om DM*N | μητέρα ABCD.. min
klq' vg phil arm] add αὐτοῦ x (ἐαντοῦ D) M 238 abc f f² cop syrsin pesch go aeth; add καὶ προσκολληθή-
σεται τῇ γυναικὶ πρὸς τὴν γυναῖκα D min it vg cop pesch phil arm aeth] αὐτοῦ ACLN.. min a c f g² 3 vg
⁹ οὖν] om D⁸ f f² k ¹⁰ εἰς τ. οἶκ. x BDL.] ἐν τῇ οἰκίᾳ ACN.. min verss | ἐπηρώτων x BCL. min] -τησαν
ADN.. min verss ^{11. 12} Welches Weib ihren Gatten verläßt und einem andern wird, die bricht die Ehe; und
welcher Mann sein Weib verläßt und ein anderes nimmt, der bricht die Ehe syrsin (Merx) ¹² καὶ — αὐτῆς x BCL. Δ
cop aeth] καὶ ἔαν γυνὴ ἀπολύσῃ τ. ἄνδρα αὐτ. καὶ ANX.. min f g¹ | vg pesch phil go; καὶ ἔαν γυνὴ ἐξέλθῃ
ἀπὸ τοῦ ἀνδρός καὶ D min abc f f² g² q arm | γαμ. ἄλλον] γαμηθῇ ἄλλω AN.. min arm ¹³ ἐπετίμησαν αὐτοῖς
x BCL. Δ cop] ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν ADN X.. min it vg syrsin pesch phil ¹⁴ παιδιά] παιδάρια D*

Matth. 19 ⁶ συνέξ.] add εἰς ἐν Dae⁸ f f^{1.2} h Aug | χωρ.] ἀποχωρ. D ⁷ ἀπολύσαι x DLZ 1 22 7it vg
hier arm aeth] add αὐτὴν BCΣ.. min f q pesch phil ⁸ οὐ γέγονεν] οὐκ ἐγένετο D 46 Chr ⁹ ὅτι] om B
DZ 7it | μὴ ἐπὶ πορν.] παρεκτός λόγον πορνείας BD 8 min it syrsin cur sah cop | x. γαμ. ἄλλ.] om BN Σ*
1 4 f f¹ cop Or | μοιχ.] ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι BC*N Σ* 1 4 f f¹ cop hier Or Aug; add καὶ ὁ ἀποκλεινόμεν
γαμήσας (γαμῶν C* Σ. min) μοιχᾶται BC¹ Z.. min 5it vg pesch phil hier arm aeth ¹⁰ ἀνθρ.] ἀνδρός D 8it
¹¹ τοῦτον] om B 1 e aeth ¹² προσηγέθησαν x BCDL min] -χθῇ EF.. min ¹⁴ εἶπεν B.. min it sah arm]
add αὐτοῖς x CDL.. min verss | με BCD.. min] ἐμέ x LZ

Luk. 18 ¹⁵ καί] om DabI go cop pesch | τὰ] om D 6 min cop arm Or | βρέφῃ] παιδία D | ἐπετίμων]
-μῃσαν APΔ.. min e pesch ¹⁶ προσεκ. — λέγων] προσκαλεσάμενος αὐτὰ εἶπεν APΔ.. min it vg phil etc |
αὐτά 1°] om B | τ. θεοῦ] τῶν οὐρανῶν A* 157. abc syrcur pesch ¹⁷ ἀμὴν] add γάρ D

δέξεται τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ
εἰς αὐτήν.*

¹⁶ καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ κατ-
εὐλόγει τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ'
αὐτά.

¹⁵ καὶ ἐπιθεις τὰς χεῖρας
αὐτοῖς ἐπορεύθη ἐκείθεν.

δέξεται τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ
εἰς αὐτήν.*

144. Der reiche Jüngling.

Mark. 10 17—27.

¹⁷ Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς
ὁδὸν προσδραμῶν εἰς καὶ γονυπε-
τήσας αὐτὸν ἐπληρώτα αὐτόν·
διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω
ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;
¹⁸ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· τί
με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς
ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς ὁ θεός.

¹⁹ τὰς ἐν-
τολάς οἶδας·

μὴ φονεύσῃς, μὴ
μοιχεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευ-
δομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς,
τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν
μητέρα.

²⁰ ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ· διδάσκαλε,
ταῦτα πάντα ἐφύλαξά μιν ἐκ
νεότητός μου. ²¹ ὁ δὲ Ἰησοῦς
ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτόν καὶ
εἶπεν αὐτῷ· ἐν σε ὑστερεῖ·
ὑπάγε, ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ
δός [τοῖς] πτωχοῖς, καὶ ἔξεις
θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ,
καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.

Matth. 19 16—26.

¹⁶ Καὶ ἰδὼν
εἰς προσελθὼν
αὐτῷ εἶπεν·
διδάσκαλε, τί ἀγαθὸν ποιήσω
ἵνα σχῶ ζωὴν αἰώνιον;

¹⁷ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τί
με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἰς
ἐστὶν ὁ ἀγαθός· εἰ δὲ θέλεις εἰς
τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, τήρει τὰς ἐν-
τολάς. ¹⁸ λέγει αὐτῷ· ποῖας; ὁ δὲ
Ἰησοῦς ἔφη· τὸ οὐ φονεύσεις, οὐ
μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευ-
δομαρτυρήσεις,

¹⁹ τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν
μητέρα, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον
σου ὡς σεαυτόν. ²⁰ λέγει αὐτῷ ὁ
νεανίσκος· ταῦτα πάντα ἐφύλαξα·
τί ἔτι ὑστερεῶ; ²¹ ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·

εἰ θέλεις τέλειος εἶναι,
ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα
καὶ δός πτωχοῖς, καὶ ἔξεις
θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς,
καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.

Luk. 18 18—27.

¹⁸ Καὶ ἐπληρώ-
τησέν τις αὐτόν ἄρχων λέγων·
διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας
ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;
¹⁹ εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· τί
με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς
ἀγαθός εἰ μὴ εἰς [ὁ] θεός.

²⁰ τὰς ἐν-
τολάς οἶδας·

μὴ μοιχεύσῃς, μὴ
φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευ-
δομαρτυρήσῃς,
τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν
μητέρα.

²¹ ὁ δὲ εἶπεν·
ταῦτα πάντα ἐφύλαξα ἐκ
νεότητος. ²² ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς

εἶπεν αὐτῷ· ἔτι ἐν σοὶ λείπει·
πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ
διάδος πτωχοῖς, καὶ ἔξεις
θησαυρὸν ἐν [τοῖς] οὐρανοῖς,
καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.

* Matth. 18 3 f. n. 97.

Mark. 10 ¹⁵ οὐ — αὐτήν] οὐ μὴ εἰς αὐτ. εἰσελεύσεται D^{sr} ¹⁶ ἐναγκ.] προσκαλεσάμενος D b c f f² q
¹⁷ γονυπετήσας] -των D 28 69 124 346 ¹⁸ εἰς ὁ θεός] μόνος εἰς θεός D b ¹⁹ μὴ φον., μὴ μοιχ. BCΔ 5 min
c cop syrsin] μὴ μοιχ., μὴ φον. ANX.. min 8 it vg phil go arm aeth; om μὴ φον. D^{sr} Γ 1 118 209 300 f k;
om μὴ μοιχ. *; μὴ μοιχ., μὴ πορνεύσῃς D^{sr} k | μὴ ἀποστ. | om B* Δ. 1 28 69* 118 209.. syrsin arm | σου]
om D q Clem | μητέρα N^c ABD.. min 6 it vg syrsin phil arm] add σου N^c C. min 4 it cop go syrsin pesch
aeth ²¹ τοῖς NCD min syrsin cop] om AB.. min go arm Clem | δεῦρο ἀκολ. μοι NBCD 81 406 8 it vg
Clem] add ἄρας τὸν σταυρόν (σου) ΑΣ.. min q phil go; pm G min a (om δεῦρο syrsin) pesch arm aeth Ir
Matth. 19 ¹⁶ διδάσκ. NBDL 1 22 a e f f¹ aeth Or] add ἀγαθέ CEΔ.. min 8 it vg syrr sah cop Bas Cyr
Chr | σχῶ BD] ἔχω CEΔ.. min; κληρονομήσω NL 28 33 77 157 238 syrsin cur cop aeth ¹⁷ ἐρωτ. — ἀγαθοῦ
NB (τοῦ om D) L 1 22 9 it vg syrsin cur hier cop arm aeth Or] λέγεις ἀγαθόν CEΔ.. min f q pesch phil sah
Just Ir Chr | εἰς — ἀγαθ. NB (om ὁ D) L 1 22 syrsin hier arm Or] add ὁ θεός be f f¹ 21 vg syrcur Hier;
οὐδεὶς ἀγ. εἰ μὴ εἰς ὁ θεός CEΔ.. min f g¹ h m q pesch phil sah aeth Eus Chr | τήρει BD] τήρῃσον NCL..
min ¹⁸ λέγ. αὐτ. ποῖας CDΣ.. min it vg] ἔφη αὐτ. ποῖας B 13 c fu; ποῖας; φησὶν NL | ἔφη B 13 124]
εἶπεν NCDΣ.. ¹⁹ κ. ἀγαπ. — σεαυτόν] om hier ²⁰ ἐφύλαξα NBDL 1 22] -ἔαμην C.. min; add ἐκ νεότητός
μου C (om μου D) min 8 it syrr sah cop arm aeth Or ²¹ ἔφη NCD.. min] λέγει B 69 124 it vg | πτωχοῖς
N CZ.. min] pm τοῖς BD sah cop | οὐρανοῖς BCD. min e g¹ (pm τοῖς sah)] -νῶ NELZΔ.. min it vg
cop arm

Luk. 18 ¹⁸ λέγων] om D am sax ¹⁹ ὁ θεός AD min] om ὁ N*B* ²⁰ μὴ -σῃς 1°-4°] οὐ -σεις D it vg |
μητέρα ABDL.. min 6 it vg go phil arm] add σου NE.. min a b c cop syrsin cur pesch hier aeth ²² διάδος
BP.. min cop go phil hier] δός NADLN.. min it vg syrsin cur pesch arm aeth | πτωχοῖς] pm τοῖς D | ἐν
τοῖς οὐρ. BD] om τοῖς NABDL min a e cop; ἐν οὐρανῷ XΔ.. min it vg go arm

²² ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθεν λυπούμενος, ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

²³ Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελεύσονται.

²⁴ οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν·

²⁵ εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς φαφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.

²⁶ οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες πρὸς ἑαυτούς· καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

²⁷ ἐμβλέψας αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγει· παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ Θεοῦ·

πάντα γὰρ δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ.

²² ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον ἀπῆλθεν λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

²³ Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πλούσιος δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

²⁴ πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν,

εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τρήματος φαφίδος εἰσελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

²⁵ ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐξεπλήσσοντο σφόδρα λέγοντες· τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;

²⁶ ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστιν,

παρὰ δὲ Θεῷ πάντα δυνατὰ.

²³ ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα περίλυπος ἐγενήθη, ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.

²⁴ Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· πῶς

δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσπορεύονται·

²⁵ εὐκοπώτερον γὰρ ἐστιν κάμηλον διὰ τρήματος βελόνης εἰσελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.

²⁶ εἶπαν δὲ οἱ ἀκούσαντες· καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

²⁷ ὁ δὲ εἶπεν· τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις;

δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ ἐστιν.

145. Die Lohnfrage der Jünger.

Mark. 10 28—31.

²⁸ Ὡρᾶτο λέγειν ὁ Πέτρος αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφῆκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήκαμέν σοι.

²⁹ ἔφη ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν,

Matth. 19 27—30.

²⁷ Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφῆκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;

²⁸ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν

Luk. 13 30.

18 28—30. 22 28—30.

²⁸ Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφέντες τὰ ἴδια ἠκολουθήσαμεν σοι.

²⁹ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν

Mark. 10 ²² κτήμ. πολλά] πολλά χρήματα D ²³ εἰσελ.] add τάχιον κάμηλος διὰ τρυμαλίδος φαφίδος διελύσεται ἢ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ D 235 abff² (om v. 25) ²⁴ τέκνα] om EFGKΠ min c k | ἐστὶν BBAk] add τοὺς πεποιθότας ἐπὶ (τοῖς D) χρήμασιν AC.. min 5it vg syrsin pesch phil go arm Clem ²⁵ τῆς τρυμ. τῆς φαφ. BE.. min Clem] τρυμ. φαφ. SAC(D) min | διελθ. BC(D). min 8it vg cop pesch phil arm aeth] εἰσελθεῖν AΣΣ.. min ak syrsin go | εἰσελθ.] om syrsin (Dabff² bgl. v. 23) k ²⁶ ἑαυτούς AD.. min it vg syrsin pesch phil go arm aeth] αὐτόν BBAk cop ²⁸ ἠκολουθήκαμεν BCD] -θήκαμεν AΣΣ.. min Clem

Matth. 19 ²² τ. λόγον CDΣΣ.. min ff²g¹⁻²q vg cop phil arm] om SLZefh aeth; add τοῦτον Babcf¹n syrsin cur pesch sah | κτήμ. χρήματα B Chr ²⁴ ὑμῖν BDX.. min it vg arm] add ὅτι BCL. min sah cop syrcur pesch phil aeth | τρήματος A*B] τρυπήματος ADELZΔ.. min; τρυμαλίδος CΣΣ.. min | εἰσελθ. AC ELΣΣ.. min sah cop syrsin pesch phil arm] διελθεῖν BD.. min it vg syrcur | πλούσιον] add εἰσελθεῖν BD it vg sah cop pesch aeth | τ. Θεοῦ BBAkCΔΣΣ.. min sah cop pesch phil arm aeth sax] τῶν οὐρανῶν Z min it vg syrsin cur; add εἰσελθεῖν CXΣΣ.. min phil ²⁵ ἐξεπλ.] add καὶ ἐφοβήθησαν D 6it syrcur ²⁷ ἠκολουθήκαμεν] -θήκαμεν D* ²⁸ αὐτοῖς] αὐτῷ D min

Luk. 18 ²³ ταῦτα] add πάντα ΣΓΓ | ἐγενήθη BBL | ἐγένετο ADXΔ.. min ²⁴ Ἰησ.] add περίλυπον γενόμενον ANPR.. min it vg syrsin cur pesch phil etc; ἰδ. δὲ αὐτ. περίλ. γεν. εἶπ. ὁ Ἰησ. Dbcei | εἰς — εἰσπορ.] εἰσελεύσονται εἰς τ. β. τ. θ. AIP.. min fl syrsin cur pesch phil go arm aeth ²⁵ τρήματος BBAk 49] τρυπήματος LR 157; τρυμαλίδος ANP.. min | βελόνης BBDL 8min] φαφίδος ANPR.. min | εἰσελθ. 1⁰ BBL.. min e cop pesch hier] διελθεῖν AD. 20min it vg go syrsin cur phil aeth ²⁶ ἀκούσ.] ἀκούοντες D⁶ L 118 131 209 254 ²⁸ ὁ Πέτρος. BBDL. min] om ὁ APTΔΔ.. min | ἀφ. τ. ἰδ. A⁶BDL 8min it cop arm] ἀφῆκαμεν πάντα καὶ A⁶APR.. min f vg go pesch phil aeth | σοι] add τί ἄρα ἔσται ἡμῖν A⁶Xcl

ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ,

καθήσεσθε καὶ αὐτοὶ ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ.

22²⁸ Ὑμεῖς δὲ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου· ²⁹ ἀλλ' ὡς διατίθεμαι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλεῖαν, ³⁰ ἵνα ἔσθῃτε καὶ πίνετε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθήσεσθε ἐπὶ θρόνων τὰς δώδεκα φυλὰς κρίνοντες τοῦ Ἰσραὴλ.

οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφάς ἢ μητέρα ἢ πατέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ ἔνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, ³⁰ ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς καὶ μητέρας καὶ τέκνα καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζῶν αἰώνιον.

³¹ πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.*

²⁹ καὶ πᾶς ὅστις ἀφῆκεν οἰκίας ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφάς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἔνεκεν τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος, ³⁰ πολλὰ πλάσιονα λήμψεται

καὶ ζῶν αἰώνιον κληρονομήσει.

³¹ Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.*

ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ γυναῖκα ἢ ἀδελφοὺς ἢ γονεῖς ἢ τέκνα ἔνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ³⁰ ὃς οὐκ ἂν λάβῃ πολλὰ πλάσιονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ

καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζῶν αἰώνιον.

³¹ 13³⁰ Καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.

146. Gleichnis von den Arbeitern im Weinberge.

Matth. 20 1—16.

¹ Ὁμοῖα γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώποιο οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἄμα πρωτὶ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. ² συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν κατὴν ἐξελεθῶν εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας, καὶ λέγει αὐτοῖς· ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. ³ καὶ τί ὥδε ἐστῆκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἄργοι; ⁴ λέγουσιν ἐξελεθῶν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀντὶ· ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς· ἄργοι ἄργοι, ⁵ καὶ ἐκείνοις εἶπεν· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα.

* Matth. 20 16 (n. 146): Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι.

Mark. 10 ²⁹ οἰκίαν] om Db | ἢ μητ. ἢ πατ. BCΔ 81 106 cf q am go] ἢ πατ. ἢ μητ. SA.. min verss; om ἢ πατ. Daff²k; add ἢ γυναῖκα AC.. min f q pesch phil go aeth | ἐν. ἐμοῦ καὶ] om S* | ἔνεκεν 2° SC (-κα D).. 100min it vg etc] om AB*. min ck | εὐαγγ.] add μου syrsin pesch ³⁰ ἐάν] ὃς ἂν D | λάβῃ] ἀπολ. S 1 | νῦν] om D⁸⁷ 255 406 ak q | τούτῳ] add ὃς δὲ ἀφῆκεν Dabff² | οἰκίας — διωγμῶν] om S* ck (οἰκίαν Dabff²) | μητέρας BEΔ.. min vg cop pesch] -τέρα S*ACD min abff² q syrsin phil; pm καὶ πατέρα S*KM. 60min l go aeth | καὶ ἐν] om καὶ Dbff² | αἰώνιον (-νίαν B)] add λήμψεται Dabeff²k ³¹ οἱ BC EN.. min] om SΔDL.. min cop go

Matth. 19 ²⁸ καθήσεσθε SBLΣ.. min] καθίσεσθε CD*E.. min | αὐτοὶ SDLZ 1 124 Or Amb] ὑμεῖς BCΣ.. min it vg syrsin Cyr Chr Bas | τὰς] om D* ²⁹ οἰκίας ἢ BC³DΣ.. min eq syrsin cur pesch phil sah (οἰκίαν ἢ K 30min 11it) om S*; ἢ οἰκίας nad ἄγροὺς S*CL 1 for hier cop Or | ἢ πατέρα] om Dbff^{1,2} m syrsin cur Hil | μητέρα BD 1 7it syrsin hier Or] add ἢ γυναῖκα SC.. min 7it syrcur pesch phil sah cop arm | πολλὰ πλ. BL sah hier Or] ἑκατονταπλασίονα (-σιον D*) SCX.. min it vg cop syrsin cur pesch phil Ir Hil 20 ³ ἐξελεθῶν διεξελθ. D | εἶδεν] εὗρεν D 245 6it ⁶ δὲ 2° SCDL 33 min ff² g^{1,2} l vg sah phil] om BXΣ.. min 8it cop ⁶ ἐξελεθῶν] ἐξῆλθεν καὶ D it vg; om καὶ S* | ἐστῶτας] add ἀργούς C*.. min f h m q pesch phil arm Chr ⁷ ἀμπελ.] add καὶ ὃ ἐάν ἢ δίκαιον λήψεσθε CE.. min f h q syrr aeth

Luk. 18 ²⁹ ὅτι S*ABL.. min] om S*DΔ 131 8it vg | οἰκίαν] -ας DH min pesch | ἢ γυν. — γονεῖς SBL cop] ἢ γον. ἢ ἀδελφ. (add ἢ ἀδελφάς DXΔ 7min Cyp) ἢ γυν. APR.. min it vg syrr | τέκνα] add ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ D | εἶνεκεν SBJ ἐν. ADL.. min ³⁰ ὃς οὐκ ἂν SBL 1 204 209] ὃς οὐ μὴ APR.. min; ἐάν μὴ D arm 5it | λάβῃ BD. 10min arm] ἀπολ. SΔL.. min | πολλὰ πλ.] ἐπαπλ. D 8it Cyp

22 ²⁸ ὑμεῖς — ἐστε] καὶ ὑμεῖς ἠξήθητε ἐν τῇ διακονίᾳ μου ὡς ὁ διακονῶν D ³⁰ καθῆσ. SΔL. min] καθῆσθε B*TΔ; καθέξῃσθε D⁸⁷ | θρόνων] -νους D 13 69 124 346 433 | τ. δῶδ. φ. κρ. B (om τὰς D*) Ti] κρ. τ. δῶδ. φ. cet

⁸ Ὅψις δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελώ-
 νος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· κάλεσον τοὺς ἑργάτας καὶ
 ἀπόδος τὸν μισθόν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως
 τῶν πρώτων. ⁹ ἔλθόντες δὲ οἱ περὶ τὴν ἐνδεκάτην
 ὥραν ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον. ¹⁰ καὶ ἐλθόντες οἱ πρώτοι
 ἐνόμισαν ὅτι πλεῖον λήμψονται· καὶ ἔλαβον τὸ ἀνὰ
 δηνάριον καὶ αὐτοί. ¹¹ λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ
 τοῦ οἰκοδεσπότου ¹² λέγοντες· οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν
 ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους αὐτοὺς ἡμῖν ἐποίησας τοῖς
 ἐσχατοῖς.*

147. Jesus auf dem Tempelweihfest in Jerusalem.

Joh. 10 22—39.

²² Ἐγένετο τότε τὰ ἐγκαίνια ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις·
 χειμὼν ἦν· ²³ καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν
 τῇ στοᾷ τοῦ Σολομῶνος. ²⁴ ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ
 Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγον αὐτῷ· ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν
 αἰρεῖς; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὸν ἡμῖν παρορσία.
²⁵ ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ
 πιστεύετε· τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
 πατρὸς μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ· ²⁶ ἀλλὰ ὑμεῖς
 οὐ πιστεύετε, ὅτι οὐκ ἐστὶ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν.
²⁷ τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούουσιν, κἀγὼ
 γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσίν μοι, ²⁸ κἀγὼ δίδωμι
 αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν
 αἰῶνα, καὶ οὐκ ἀρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου.
²⁹ ὁ πατὴρ μου ὃ δέδωκέν μοι πάντων μετῴν ἐστιν,
 καὶ οὐδεὶς δύναται ἀρπάξαι ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς.
³⁰ ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἔν ἐσμεν.
³¹ Ἐβάστασαν πάλιν λέθους οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα λι-

θάσωσιν αὐτόν. ³² ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πολλὰ
 ἔργα ἔδειξα ὑμῖν καλὰ ἐκ τοῦ πατρὸς· διὰ ποῖον
 αὐτῶν ἔργον ἐμὲ λιθάσετε; ³³ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ
 Ἰουδαῖοι· περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομεν σε ἀλλὰ
 περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σε-
 αὐτὸν θεόν. ³⁴ ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐκ ἐστὶν
 γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν ὅτι ἐγὼ εἶπα· θεοὶ
 ἐστέ; ³⁵ εἰ ἐκείνους εἶπεν θεοὺς πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ
 θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή, ³⁶ ὃν
 ὁ πατὴρ ἡγάσεν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον ὑμεῖς
 λέγετε ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον· υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι;
³⁷ εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε
 μοι· ³⁸ εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις
 πιστεύετε, ἵνα γινώτε καὶ γινώσκητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ
 πατὴρ κἀγὼ ἐν τῷ πατρὶ.
³⁹ Ἐξήτουν οὖν αὐτόν πάλιν πιάσαι· καὶ ἐξῆλθεν
 ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

* Mark. 10 31. Matth. 19 30. Luk. 13 30 f. n. 145.

Matth. 20 * ἀπόδος sCLZ Or] add αὐτοῖς BD Σ.. min it vg syrr sah cop etc ⁹ ἐλθ. δέ B syrcur
 sah] καὶ ἐλθ. sCE.. min pesch phil cop aeth; ἐλθ. οὖν D 33 69 124 346 it vg ¹⁰ καὶ ἐλθ. BCD 13 33 69
 124 346 e syrcur pesch aeth] ἐλθ. δέ sELZ.. min q cop phil | πλεῖον BC*Z Σ. min] πλείονα sEL.. Chr;
 πλείω D | κ. ἔλαβ.] ἔλαβον δέ D it vg | τό sCLZ Σ 33] om BD.. min ¹¹ ἐγόγγυζον] -γρσαν D it syrcur
 pesch ¹³ συνεφ. μοι sBCD.. min it vg syrcur pesch phil arm Or Chr] συνεφωνήσά σοι LZ Σ 33 sah syrsin
 cop aeth ¹⁴ δέ] ἐγὼ B ¹⁵ οὐκ BDLZ syrsin cur arm] pm ἢ sC Σ.. min it vg sah cop pesch phil aeth
 Chr | ἔξεστιν] ἐστιν D* ¹⁶ ἔσχ. 2^ο sBLZ 36 sah cop] add πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί
 Matth. 22, 14) CDN Σ.. min it vg syrr arm aeth Or

Joh. 10 ²² τότε BL 33 sah arm] δέ sAD.. min c f ff² vg go pesch phil hier Chr | τοῖς ABL 33 min]
 om sD.. min Chr | χειμὼν] pm καὶ AE.. min 6 it vg go syrsin pesch phil hier arm Chr ²⁴ ἐκύκλωσαν]
 -κλευσαν B | εἰπόν s*] εἰπέ ABD min ²⁵ αὐτοῖς] om s*D go | εἶπον] λαλῶ D 7 it vg syrsin Tert | οὐ
 πιστ.] οὐκ ἐπιστεύσατε B 157; add μοι D 9 min sah arm Chr | ταῦτα] αὐτά Dael Tert ²⁶ ἐμῶν] add καθὼς
 εἶπον ὑμῖν AD.. min abef go syrsin pesch phil hier aeth ²⁹ μου] om s* 13 6 it syrsin hier | ὃ δέ] δ. s
 B*L sit vg go cop] ὃς δέ] δ. AB*XL.. min sah syrsin pesch phil hier aeth; ὁ δεδωκὼς D | μετῴν ABX it
 vg go cop hier] μετῴν sDLJ.. min sah syrsin | πατρός] sBL syrsin hier Or] add μου ADX.. min it vg
³¹ ἐβάστ.] add οὖν ADX m n it cop phil | πάλιν] om D 9 min it vg syrsin cop arm ³² καλά] om syrsin
 πατρός] add μου ALX.. min it vg ³³ Ἰουδ.] add λέγοντες DE.. min e hier aeth | σὺ] om DK. 10 min
 pesch phil hier ³⁴ Ἰησ.] add καὶ εἶπεν D cop aeth | ὑμῶν] om s*D 6 it syrsin | εἶπα] εἶπον AD.. 40 min
³⁶ ἡγάσεν] ἡγάγησεν U 47 | τοῦ ABLX.. min] om sDEG 15 min ³⁸ πιστεύητε BKL. min] -ετε sAE..
 min; θέλετε D | πιστεύετε sBD.] -σατε AE.. min | καὶ γινώσκητε BLX etc] om D 6 it; κ. πιστεύσητε sA
 Γ.. ³⁹ οὖν] om BE.. syrsin cop arm go | πάλιν] om s*D 11 min 7 it vg hier

148. Jesus in Perŕa.

Joh. 10 40—42.

⁴⁰ Καὶ ἀπῆλθεν πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου εἰς ἕλεγον ὅτι Ἰωάννης μὲν σημειῖον ἐποίησεν οὐδέν, πάντα τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων, καὶ δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου ἀληθὴ ἦν. ⁴² καὶ ἔμενεν ἐκεῖ. ⁴¹ καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν ἐκεῖ.

149. Auferweckung des Lazarus.

Joh. 11 1—44.

¹ Ἦν δὲ τις ἀσθενῶν, Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ συνμαθηταῖς· ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ. ² Ἦν δὲ Μαριάμ ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ καὶ ἐκμάχασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θορίξιν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἡσθένει. ³ ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι· κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. ⁴ ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· αὕτη ἡ ἀσθενεία οὐκ ἔστιν πρὸς θάνατον ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῆς. ⁵ ἡγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον. ⁶ ὥς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπων δύο ἡμέρας· ⁷ ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς· ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· ⁸ ῥαββί, νῦν ἐξήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; ⁹ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· οὐχὶ δώδεκα ὥραι εἰσιν τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκοπῆται, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. ¹⁰ ἐάν δὲ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτὶ, προσκόπεται, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. ¹¹ ταῦτα εἶπεν, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. ¹² εἶπαν οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτῷ· κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. ¹³ εἰρήμει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκείνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει. ¹⁴ τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ· Λάζαρος ἀπέθανεν, ¹⁵ καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. ¹⁶ εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς μαθηταῖς· ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ. ¹⁷ Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὑρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡδὴ ἡμέρας ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. ¹⁸ Ἦν δὲ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. ¹⁹ πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὴν Μάρθαν καὶ Μαριάμ, ἵνα παραμυθῶσονται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ. ²⁰ ἡ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι Ἰησοῦς ἐρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· Μαριάμ δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο. ²¹ εἶπεν οὖν ἡ Μάρθα πρὸς Ἰησοῦν· κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός μου. ²² καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεὸν δώσει σοι ὁ Θεός. ²³ λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. ²⁴ λέγει αὐτῷ ἡ Μάρθα· οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ²⁵ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται, ²⁶ καὶ πᾶς ὁ αἰὼν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα· πιστεύεις τούτῳ; ²⁷ λέγει αὐτῷ· ναί, κύριε· ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. ²⁸ καὶ τοῦτο εἰποῦσα ἀπῆλθεν καὶ ἐφώνησεν Μαριάμ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λέθρα εἰποῦσα· ὁ διδάσκαλος πάρεστιν καὶ φωνεῖ σε. ²⁹ ἐκίνησεν δὲ ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτόν. ³⁰ οὕτως δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἔτι ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα. ³¹ οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκῇ καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαριάμ ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν

Joh. 10 ⁴⁰ πάλιν] om syrsin | εἰς τ. τόπον] om s* 225 245 Chr | καὶ — ἐκεῖ] om syrsin | ἔμενεν B abceff² | ἔμεινεν sADL.. min fg vg etc ⁴¹ οἱ] om sDce ⁴² ἐκεῖ] om syrsin

11 ¹ ἐκ — αὐτῆς] ὁ ἀδελφὸς Μαρίας καὶ Μάρθας syrsin ² Μαριάμ B 33] Μαρία sADLX etc | αὐτοῦ] om D | ἧς] add καὶ D ³ ἀδελφαί] add αὐτοῦ DS 1 81 249 346 . acefl vg go syrsin pesch hier etc | αὐτῶν] τὸν Ἰησοῦν Dbcl syrsin pesch hier aeth ⁴ ῥαββί] add αὐτοῦ D aeth ⁵ ἡγάπα] ἐφίλει Dade ⁶ ἔμεινεν] add ὁ Ἰησοῦς Dbceff² | ἐν — τόπων] ἐπὶ τῷ τόπῳ D ⁷ ἔπειτα] εἶτα D 435 Chr | μαθητ.] add αὐτοῦ ADL.. etc | πάλιν] om syrsin ⁸ νῦν] ἰδοὺ syrsin ⁹ ὥραι — ἡμέρας] ὥρας ἔχει ἡ ἡμέρα D ¹⁰ αὐτῷ] αὐτῇ D*^d ¹¹ κεκοίμ.] κοιμᾶται D it vg | ἵνα ἐξυπν.] τοῦ ἐξυπνίσαι DΓ ¹² κεκοίμ.] κοιμᾶται D it vg ¹⁴ Λάζ.] add ὁ φίλος ἡμῶν D ¹⁷ Ἰησ.] add εἰς Βηθανίαν A^dDXA 157.. syrsin pesch hier aeth | ἦδη] om A*^d 237 e^{ff} 2 fos sah cop syrsin pesch arm aeth ¹⁸ ὡς] om D syrsin Cyr ¹⁹ Ἰουδ.] Ἱεροσολύμων D ²⁰ τὴν] τὰς περὶ ΑΓΔ.. min ²¹ κύρ.] om B syrsin | ἀπέθ. sBC*D.. min | ἐτεθνήκει ΑΓΔ.. min ²² καὶ] pm ἀλλὰ ADL.. min it vg syrsin sah cop etc ²⁴ οἶδα] add οἶδα L ²⁷ αὐτῷ] om D^{sc} 57 ²⁸ τοῦτο] ταῦτα ADΓΔ.. min it vg sah pesch phil hier arm | λέθρα] σιωπῇ D it vg ³⁰ δέ] om AD.. min a c e g vg arm | ἐγείρ. ΑΓΔ.. min l vg pesch phil | ἠγέρθη sBC*DLX 33 249 it 2vg go arm aeth | ἤρχετο sB C*LX 33 249 abff² go syrsin pesch arm aeth | ἐρχεται ADΓΔ.. min cefg vg phil cop ³⁰ οὐπω] οὐ D^{sc} ³¹ δέ] γάρ D it vg go cop | ἔτι] om ADLΓΔ.. min l syrsin pesch phil aeth ³¹ καὶ 1°] om D | ταχ. ἀνέστη] οὕτως ἐξέστη syrsin

αὐτῇ, δόξαντες ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. ³² ἡ οὖν Μαριὰμ ὡς ἤλθεν ὅπου ἦν Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν ἔπαισεν αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ· κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν μου ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός. ³³ Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίονσαν καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτὸν, ³⁴ καὶ εἶπεν· ποῦ τεθείκατε αὐτόν; λέγουσιν αὐτῷ· κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. ³⁵ ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. ³⁶ ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. ³⁷ τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπαν· οὐκ ἐδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ τυφλοῦ ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; ³⁸ Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον· ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο

ἐπ' αὐτῷ. ³⁹ λέγει ὁ Ἰησοῦς· ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφή τοῦ τετελευτηκότος Μάρθα· κύριε, ἡδὴ ὄζει· τεταρταῖος γὰρ ἐστίν. ⁴⁰ λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς ὅψῃ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ; ⁴¹ ἤραν οὖν τὸν λίθον. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤραν τοὺς ὀφθαλμούς ἄνω καὶ εἶπεν· πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. ⁴² ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτε μου ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστώτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σὺ με ἀπέστειλας. ⁴³ καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασεν· Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. ⁴⁴ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν.

150. Todesbesehluß gegen Jesus.

Ψαλ. 11 45—53.

⁴⁵ Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαριὰμ καὶ θεασάμενοι ὃ ἐποίησεν, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. ⁴⁶ τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἶπαν αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν Ἰησοῦς.

⁴⁷ Συνήγαγον οὖν οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον· τί ποιούμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ ποιεῖ σημεῖα; ⁴⁸ ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. ⁴⁹ εἰς δὲ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν

τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς· ἡμεῖς οὐκ οἶδατε οὐδέν, ⁵⁰ οὐδὲ λογίζεσθε ὅτι συμφέρει ὑμῖν ἵνα εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόλῃται. ⁵¹ τοῦτο δὲ ἄφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου ἐπροφῆτευσεν ὅτι ἐμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ⁵² καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓν. ⁵³ Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας ἐβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

151. Jesu Rückzug nach Ephrem.

Ψαλ. 11 54—57.

⁵⁴ Ὁ οὖν Ἰησοῦς οὐκέτι παρησιᾶ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκείθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραίμ λεγομένην πόλιν, καὶ ἐκεῖ ἔμεινεν μετὰ τῶν μαθητῶν. ⁵⁵ ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυτούς.

⁵⁶ ἐξήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἐστηκότες· τί δοκεῖ ὑμῖν; ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; ⁵⁷ δεδωκυῖαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολὰς ἵνα ἐὰν τις γνῷ ποῦ ἐστὶν μνηστήρ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

³¹ δόξαντες ABC*DL X min syrsin pesch cop arm aeth] λέγοντες AΓΔΔ.. min it vg go sah phil hier | ἐκεῖ | om syrsin ³² ἰδοῦσα αὐτ. | om syrsin | πρὸς | εἰς AΓΔΔ.. min ³³ ἔτεβε. — ἐαντ. | ἐταράχθη τ. πν. ὡς ἐνβριμούμενος D 1 22 arm ³⁵ ἐδάκρ. | pm καὶ ND 61 69 81 it vg go cop syrsin pesch hier arm aeth ³⁶ ἐμβριμάμ. BDLΓΔ.. min Or] -βριμούμ. SAU 69 124 131 248; -βριμησάμενος C*X | εἰς | ἐπὶ D | ἐπ' | om NL it vg ³⁹ ἄδ. τ. τετ. | om syrsin | τετελευτ. | τεθνηκός ΓΔΔ.. min | κύρ. | add τί αἶψωσιν τὸν λίθον; ἰδοὺ γὰρ syrsin | ἡδὴ | om syrsin | γὰρ | om D ⁴⁰ οὐκ | om syrsin ⁴¹ ἤραν οὖν | δε οὖν ἤραν D | τ. λίθον | add οὐ ἦν AKΠ 1 22 249 f go phil; οὐ ἦν ὁ τεθνηκώς κείμενος EGH.. min; ὅπου ἔκειτο 56 58 61 ἄνω | pm εἰς τὸν οὐρανόν KΠ 10 min syrsin ⁴⁴ ἐξῆλθεν BC*L sah Or] pm καὶ SA X ΓΔ.. min it pesch phil etc; pm καὶ εὐθύς D f vg ⁴⁵ οὖν | δέ x sah | ἐκ | om D 1 Or | οἱ ἐλθ. | τῶν ἐλθόντων D | κ. θεασ. | εωρακότες D | ὁ BC*D 1 244 249 e go sah aeth] ἃ SA*LΔ.. min 7 it vg cop arm | ἐποίησεν | add ὁ Ἰησοῦς DXΔ.. min a fff* g pesch phil hier aeth ⁴⁶ ἃ NBLΔ.. etc] ὁ CDM etc ⁴⁷ δε | om D | πολλά | τοιαῦτα Dbceff* ⁴⁸ ἐάν | pm καὶ D 235 syrsin pesch hier aeth | καὶ τ. τόπ. | om καὶ DKΠ 10 min 7 it ⁴⁹ Καϊάφας | Kηφᾶς D*; Καϊφᾶς D 3 it vg sah ⁵⁰ τ. ἐν ἐκ | om syrsin | ἐκεῖνον | om D^{στ} | ἐμελλεν NE.. min | ἡμ. ABDL. min min cfg 7 vg syrsin etc ⁵¹ τ. ἐν ἐκ | om syrsin | ἐκεῖθεν | om DΓ min it vg syrsin | χώραν | add ⁵³ ἐβουλ. NBD 13 69 124 346] συνεβ. ALΔ.. min ⁵⁴ ἐκείθεν | om DΓ min it vg syrsin | τὸ D ⁵⁶ ἐστηκ. | om syrsin | τί δοκ. ὑμ. | τί δοκεῖτε D it vg ⁵⁷ ἐντολὰς NB. 1 118 254 | -λήν ADLΔ.. min it vg sah cop phil ⁵⁷ γνῶ | γνοῖ D*

152. Dritte Leidensankündigung.

Mark. 10 32—34.

³² Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαί-
νοντες εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν
προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ
ἐθαμβοῦντο, οἱ δὲ ἀκολουθοῦντες
ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὸν πάλιν
τοὺς δώδεκα ἤρξατο
αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ
συμβαλεῖν, ³³ ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνο-
μεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ

ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου παραδοθήσεται τοῖς
ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς γραμματεῦ-
σιν, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν
θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐ-
τὸν τοῖς ἔθνεσιν ³⁴ καὶ ἐμπαί-
ξουσιν αὐτῷ καὶ ἐμπτύσουσιν
αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν
καὶ ἀποκτενοῦσιν, καὶ μετὰ
τρεις ἡμέρας ἀναστήσεται.

Matth. 20 17—19.

¹⁷ Μέλλων δὲ ἀναβαί-
νειν Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα

παρέλαβεν
τοὺς δώδεκα κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν τῇ
ὁδῷ εἶπεν αὐτοῖς·

¹⁸ ἰδοὺ ἀναβαίνο-
μεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ

ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου παραδοθήσεται τοῖς
ἀρχιερεῦσιν καὶ γραμματεῦ-
σιν, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν εἰς
θάνατον, ¹⁹ καὶ παραδώσουσιν αὐ-
τὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαί-
ξαι

καὶ μαστιγῶσαι
καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ
τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται.

Luk. 18 31—34.

³¹ Παραλαβὸν δὲ
τοὺς δώδεκα
εἶπεν πρὸς αὐτούς·

ἰδοὺ ἀναβαίνο-
μεν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ τελεσ-
θήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ
τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ ἀν-
θρώπου· ³² παραδοθήσεται γάρ

τοῖς ἔθνεσιν καὶ ἐμπαυχθήσεται
καὶ ὕβρισθήσεται καὶ ἐμπτύσ-
θήσεται, ³³ καὶ μαστιγώσαντες
ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ
ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται.

³⁴ καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συν-
ῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο
κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ
ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

153. Ehrgeiz der Bebedäusöhne.

Mark. 10 35—45.

³⁵ Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ
Ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου λέγοντες αὐτῷ·
διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν σε
ποιήσης ἡμῖν. ³⁶ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τί
θέλετέ με ποιῆσω ὑμῖν; ³⁷ οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ·
δὸς ἡμῖν ἵνα εἰς σου ἐκ δεξιῶν καὶ εἰς ἐξ
ἀριστερῶν καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.
³⁸ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ οἴδατε
τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πλεῖν τὸ ποτήριον
ὃ ἐγὼ πίνω, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζω-

Matth. 20 20—28.

²⁰ Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν
υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς προσ-
κυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι ἀπ' αὐτοῦ.

²¹ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· τί
θέλεις; λέγει αὐτῷ· εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν
οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ μου εἰς ἐκ δεξιῶν καὶ εἰς
ἐξ ἐκ δεξιῶν σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.
²² ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· οὐκ οἴδατε
τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πλεῖν τὸ ποτήριον
ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν;

Luk. 22
24—27.

Mark. 10 ³² οἱ δὲ (NB* L⁴ 1 81 cop arm; καὶ AN.. min fg¹⁻² l q vg go syrsin pesch phil) — ἐφοβ.]
om DK 11 28 61 157.. ab ³³ καὶ τοῖς (τοῖς om CDE.. 70 min) γραμμ. s^c ABL. min cop] om s* | θανάτῳ]
-του D* ³⁴ κ. ἐμπτ. αὐτ. κ. μαστ. αὐτ. NBCL⁴ 4 min 7 it vg cop hier aeth] κ. μαστ. αὐτ. κ. ἐμπτ. αὐτ. AN
X.. min syrsin pesch phil go arm | ἐμπτύσουσιν] -ξουσιν D* | κ. μαστ. αὐτ.] om D 47 115 258 ff² g²
κ. ἀποκτ. (αὐτόν A^c CN.. min it vg cop syrsin pesch phil go aeth)] om A² D 157 225 g² | μετὰ τρ. ἡμ. s^B
CD. it cop] τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ANX.. min fg² l q vg go syrsin pesch arm aeth Or ³⁵ οἱ s^D EL.. min syrsin]
om AK.. min go; add δύο BC cop | ἵνα] om D⁸⁷ min i | αἰτήσωμεν BCL.. min] ἐρωτήσ. D 1 81 ³⁶ τί
θέλ.] om D; θέλ. om abi | με ποιῆσω s^B B arm] om με CD min it vg syrsin; ποιῆσαι με ANX.. min go;
με ποιῆσαι L ³⁷ ἐξ BD¹ 1 81 8 it arm] pm σου s^L | ἀριστ. BL⁴] ἐκ δεξιῶν s^A CD.. min
Matth. 20 ¹⁷ μέλλ. δὲ ἀναβ. B 1 sah pesch] καὶ ἀναβαίνων s^C D.. min it vg syrsin cur phil arm aeth
δῶδ. s^D LZ 1 syrsin cur cop arm] add καὶ θανάτῳ BCZ.. min it vg phil sah ¹⁸ εἰς θάνατ. s^L] θανάτῳ CDZ
Σ.. min Or; om B aeth ¹⁹ ἐγερθ. s^C LZ Σ. 50] ἀναστήσεται BDE¹ Δ.. min ²⁰ ἀπ' BD] παρ' s^C Z Σ..
min ²¹ λέγ. αὐτ. s^C D.. 4 it vg cop. etc] ἢ δὲ εἶπεν B sah; ἢ δὲ λέγει αὐτῷ Σ ²² αἰτεῖσθε] αἰτεῖτε D* |
πίνειν s^B DL. 1 22 it vg syrsin cur sah cop aeth] add ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζωμαι βαπτισθῆναι CE.. min
f h q pesch phil arm Chr Bas

Luk. 18 ³¹ τῷ υἱῷ] περὶ τοῦ υἱοῦ D 13 69 124 346.. ³² παραδοθ. γάρ] ὅτι παραδ. De | καὶ ὕβρισθ.]
om DL min 6 it phil ³³ ἀποκτενοῦσιν] ἀποκτείνουσιν D⁸⁷ | ἀναστ.] ἐγερθήσεται L 10 min ³⁴ καὶ αὐτ.]
αὐτ. δὲ DU min e pesch aeth | τοῦτο] om D 1 25 131 209 7 it syrsin cur arm

μαι βαπτισθῆναι; ³⁹ οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· λέγουσιν αὐτῷ·
 δυνάμεθα. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· τὸ ²³ λέγει αὐτοῖς· τὸ
 ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε· ⁴⁰ τὸ τὸ
 δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου ἢ ἐξ ἐξωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς μὲν ποτήριόν μου πίεσθε,
 ἡτοίμασται. δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ ἐξωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν τοῦτο δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου.

⁴¹ Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρο- ²⁴ Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ²⁴ Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν
 ξαντο ἡγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. ⁴² καὶ προσκαλεσά- αὐτοῖς, τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι
 μενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει μειζων. ²⁵ ὁ δὲ
 αὐτοῖς· οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες εἶπεν αὐτοῖς·
 ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύ- οἱ βασιλεῖς
 οῦσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι τῶν ἐθνῶν κυριεύ-
 αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. ουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ
⁴³ οὐχ οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν· ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται
 ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι καλοῦνται. ²⁶ ὁ δὲ
 ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος, εἰπὼν
⁴⁴ καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος,
 πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος·* καὶ ὁ ἡγούμενος
⁴⁵ καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὡς ὁ διακονῶν.*
 οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ ²⁷ τίς γὰρ μεζῶν, ὁ ἀνακείμενος
 διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυ- ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος;
 χὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμι ὡς ὁ
διακονῶν.

154. Heilung des blinden Bartimäus.

Mark. 10 46—52.

Matth. 20 29—34.

Luk. 18 35—43.

⁴⁶ Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱερειχὼ. ³⁵ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν
 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ αὐτὸν εἰς Ἱερειχὼ
 Ἱερειχὼ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Ἱερειχὼ ἠκολούθησεν αὐτῷ
 καὶ ὄχλου ἱκανοῦ ὁ υἱὸς Τιμαίου ὄχλος πολὺς.

* Mark. 9 35. Matth. 23 11. Luk. 9 48b f. n. 97.

Mark. 10 ⁴⁰ ἡτοίμ.] add ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου x* 7 min a ⁴¹ οἱ δέκα] οἱ λοιποὶ δ: D 6 it hier | ἡρξ.
 ἀγ.] ἡγανακτήσαν A min ⁴² μεγ. αὐτ.] βασιλεῖς x 6 it vg ⁴³ ἐστὶν xBC*DLΔ 9 it vg | ἔσται AN.. min q
 cop syrsin pesch phil arm go | γεν. ἐν ὑμ.] ἐν ὑμῖν εἶναι Dabck pesch arm aeth | ἔσται ABDL.. min it
 vg pesch phil cop | ἔστω xCΔ 10 min syrsin ⁴⁴ ἐν ἡμ. εἶν. xBC*LΔ min it vg cop syrsin | ὑμῶν γενέσθαι A
 (εἶναι D 1 81 118) X.. min pesch phil go arm aeth | πάντων] ὑμῶν D 40 81 a g² ⁴⁵ ἔρχονται] ἔρχεται
 D 61 258 abff²g²i syrsin Or | ἀπὸ Ἱερ.] ἐκείθεν D 81 abff²i q go Or | καὶ τῶν μετὰ τῶν Dabff²il go
 arm | ὁ] om AX.. min go

Matth. 20 ²² αὐτῷ] om D am syrsin cur aeth ²³ πίεσθε xBDL. min it vg syrsin cur sah cop aeth]
 add καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε CX.. min fhq pesch phil arm Chr Bas | καὶ xCD
 Z.. min 3 it 2 vg syrr cop arm aeth] ἢ BL 1 33 9 it vg sah | τοῦτο CDΔ. 33 346.. q sah cop phil] om
 xBZΣ.. min it vg pesch arm aeth ²⁴ καὶ ἀκούσ. xBCDΣ.. min it vg syrcur phil arm aeth] ἀκούσ. δὲ
 xLZ 18 33 69 sah cop pesch Or | ἡγαν.] ἡρξαντο ἡγανακτεῖν x 253 ²⁵ ἐστὶν BDZ m sah] ἔσται xCEL
 Σ.. min it vg syrr cop aeth arm | ἐν ὑμῖν ²⁶ ὑμῶν LZ | ἔσται] ἔστω xL. min 5 it arm aeth ²⁷ ἐν ἡμ.
 εἶν. xCD.. min it vg] εἶναι ὑμῶν B | ἔσται] ἔστω BE.. min | ὑμῶν] πάντων M ²⁸ πολλῶν] add ὑμεῖς
 δὲ ζητεῖτε ἐκ μικροῦ ἀυξῆσαι καὶ ἐκ μεζῶνος ἑλαττον εἶναι. εἰσερχόμενοι δὲ καὶ παρακληθέντες δειπνήσῃ μὴ
 ἀνακλινέσθε εἰς τοὺς ἐξουσιάζοντας τόπους, μὴ ποτε ἐνδοξότερός σον ἐπέλθῃ καὶ προσελθὼν ὁ δειπνοκλήτωρ εἰπῇ
 σοι· ἔτι κάτω χώρε, καὶ καταισχυνθήσῃ. ἐὰν δὲ ἀναπέσῃς εἰς τὸν ἡττονα τύπον καὶ ἐπέλθῃ σον ἡττων, ἐρεῖ σοι
 ὁ δειπνοκλήτωρ· Στήγαγε ἔτι ἄνω, καὶ ἔσται σοι τοῦτο χρήσιμον (vgl. Luk. 14, 8—10) D it syrcur ²⁹ ἡκολ.
 πολὺς] ἠκολούθησαν α. ὄχλοι πολλοὶ D min cef¹g²q vg eodd phil

Luk. 22 ²⁴ τίς — μεζῶν] τίς ἂν εἴῃ μεζῶν Dafq syrcur pesch sah cop ²⁵ καὶ — εὐεργ.] καὶ οἱ ἄρχον-
 τες τῶν (αἰθρ.) ἐθνῶν] ἐξουσιάζουσιν αὐτῶν καὶ εὐεργ. x* ²⁶ γινέσθω xBDL. min] γεν. AX.. min | νεώτ.]
 μικρότερος D 5 it; μικρός syrsin | διακονῶν] διάκονος D 6 it ²⁷ τίς — οὐχί] μέλλον ἢ D | οὐχὶ ὁ ἀνακ.]
 om syrcur | ἐγὼ — διακ.] ἐγὼ γὰρ ἐν μέσ. ὑμ. ἦλθον οὐχ ὡς ὁ ἀνακείμενος ἀλλ' ὡς ὁ διακ. De Or

Βαρτιμαῖος, τυφλὸς προσαίτης,
ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδόν.
⁴⁷ καὶ ἀκούσας

ὅτι Ἰησοῦς
ὁ Ναζαρενὸς ἐστὶν ἤρξατο κραγεῖν
καὶ λέγειν· υἱὲ Δαυεὶδ Ἰησοῦ,
ἐλέησόν με.
⁴⁸ καὶ
ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιω-
πήσῃ· ὁ δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκρα-
ξεν· υἱὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με.
⁴⁹ καὶ στάς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν·
φωνήσατε αὐτόν. καὶ φωνοῦσιν
τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ· θάρσει,
ἔγειρε, φωνεῖ σε. ⁵⁰ ὁ δὲ ἀποβαλὼν
τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ἀναπηδήσας ἦλθεν
πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ⁵¹ καὶ ἀποκριθεὶς
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· τί σοι θέ-
λεις ποιῶ; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν
αὐτῷ· ῥαββουνεῖ, ἵνα ἀναβλέψω.

⁵² καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ·
ὑπάγε, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.
καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψεν,
καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.

⁵⁰ καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ
καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν,
ἀκούσαντες

ὅτι Ἰησοῦς
παράγει, ἔκραξαν λέγοντες·
κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὸς Δαυεὶδ.
⁵¹ ὁ δὲ ὄχλος
ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα σιω-
πήσωσιν· οἱ δὲ μεῖζον ἔκρα-
ξαν λέγοντες· κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς,
υἱὸς Δαυεὶδ. ⁵² καὶ στάς ὁ Ἰησοῦς
ἐφώνησεν αὐτούς

καὶ
εἶπεν· τί θέ-
λετε ποιῶ ὑμῖν; ⁵³ λέγουσιν
αὐτῷ· κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ
ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. ⁵⁴ σπλαγχνισθεὶς
δὲ ὁ Ἰησοῦς ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν
αὐτῶν,
καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψαν
καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

τυφλὸς τις
ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν ἐπαίτων.
⁵⁶ ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευο-
μένου ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο.
⁵⁷ ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς
ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. ⁵⁸ καὶ
ἐβόησεν λέγων· Ἰησοῦ υἱὲ Δαν-
εῖδ, ἐλέησόν με. ⁵⁹ καὶ οἱ προ-
άγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιγή-
σῃ· αὐτὸς δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκρα-
ξεν· υἱὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με.
⁴⁰ σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν
αὐτόν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν.

⁴¹ ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ
ἐπηρώτησεν αὐτόν· ⁴¹ τί σοι θέ-
λεις ποιῶ; ὁ δὲ εἶπεν·
κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.

⁴² καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἀνά-
βλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.
⁴³ καὶ παραχρημα ἀνέβλεψεν,
καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων
τὸν θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν
ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.

155. Einkehr bei Bakchäus.

Luk. 19 1—10.

¹ Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱερουσόλῃμ. ² Καὶ ἰδοὺ αὐτόν τινες αἰνῶντες. ³ καὶ ἰδοὺ αὐτόν τινες αἰνῶντες. ⁴ καὶ ἰδοὺ αὐτόν τινες αἰνῶντες. ⁵ καὶ ἰδοὺ αὐτόν τινες αἰνῶντες. ⁶ καὶ ἰδοὺ αὐτόν τινες αἰνῶντες. ⁷ καὶ ἰδοὺ αὐτόν τινες αἰνῶντες. ⁸ καὶ ἰδοὺ αὐτόν τινες αἰνῶντες. ⁹ καὶ ἰδοὺ αὐτόν τινες αἰνῶντες. ¹⁰ καὶ ἰδοὺ αὐτόν τινες αἰνῶντες.

Mark. 10 ⁴⁶ τυφλ.] pm ὁ ACX.. min syrsin | προσαίτης — ὁδόν & (pm καὶ) BLΔ k cop arm] ἐκάθ.
π. τ. ὁδ. προσαιτών AC²X.. min 10 it vg syrr go aeth (ἐπαίτων D 81 Or) ⁴⁷ Ναζαρενὸς BLΔ 1 118 209
8 it vg Or] Ναζορενὸς DL²q**; Ναζωραῖος & AC.. min g² go ⁴⁹ φων. αὐτ. & BCLΔ min k cop] αὐτόν
φωνηθῆναι ADX.. min it vg pesch phil aeth | καὶ φων. — αὐτῷ] οἱ δὲ λέγουσιν τῷ τυφλῷ D 81 it sax
⁵⁰ ἀποβ.] ἐπιβαλὼν 81 | ἀναπηδ.] ἀναστάς AC.. min syrsin pesch phil arm aeth ⁵¹ ῥαββ.] κύριε ῥαββέ D
ab ff²i ⁵² καὶ ὁ BLΔ min cop pesch aeth] ὁ δὲ & ACD.. min it vg phil go arm
Matth. 20 ⁵⁰ κύριε, ἐλ. ἡμ. BLZ 124 g¹ g² l vg sah cop hier aeth] om κύριε & D 13 69 118 209 346 6 it
syrcur arm; ἐλ. ἡμ., κύριε CEΣ.. min fff²q pesch phil Or ⁵⁰. ⁵¹ υἱὸς BZ min] υἱὲ & CDLΣ min ⁵⁴ ὀμ-
μάτων BDLZ 13 69 124 346] ὀφθαλμοὶ CN.. min | ἀνέβλ. & BDLZ 10 min it vg sah cop syrcur hier arm
aeth] add αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ CN.. min q pesch
Luk. 18 ³⁶ τί & AB.. min] add ἄν DKL. min ⁵⁷ Ναζωραῖος] Ναζαρενὸς D⁵⁷ 1 131 209 a vg Or
⁵⁹ πολλῶ] om Dc syrsin cur pesch ⁴⁰ πρὸς αὐτόν] om D min 5 it syrsin cur ⁴⁸ αἶνον] δόξαν D
19 ² καλ.] om DG 7 min it vg cyrcur pesch aeth | καὶ αὐτός 1⁰] οὗτος Defi | καὶ αὐτός 2⁰ BK.
min biq vg arm] καὶ ἦν & L 245 cop syrr go; καὶ οὗτος ἦν A Q.. min f; om De ⁴ προδρ.] προλαβὼν D |
ἐκείνης] ἐκείνη D ⁵ καὶ — τόπον] καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διέρχεσθαι αὐτόν D 157 9 it | ἀναβλ. ὁ Ἰησ.] εἶδεν καὶ
D syrsin; add εἶδεν αὐτόν καὶ A Q.. min f vg go phil hier | σπεύσας] σπεῦσον D⁵⁷ eq cop | σῆμ. γὰρ] ὅτι
σῆμ. D it vg ⁷ λέγοντες] om D 6 it syrcur ⁸ τοῖς] om B 2 min ⁹ τ. οἶκῳ] pm ἐν AD | Ἀβρ. & LR]
add ἐστὶν ABD.. min it vg etc

156. Die Salbung in Bethanien.

Mark. 14 3—9.

³ Καὶ ὄντος αὐτοῦ
ἐν Βηθανίᾳ
ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ,

κατακειμένου αὐτοῦ ἦλθεν γυνή
ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου
νάρκου πιστικῆς πολυτελοῦς· συν-
τρίψασα τὴν ἀλάβαστρον κατέχεεν
αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς.

⁴ Ἦσαν δὲ
τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἐαυτούς·
εἰς
τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου
γέγονεν; ⁵ ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ
μύρον πρᾶθῆναι ἐπάνω θηραρίων
τριακοσίων καὶ δοθῆναι τοῖς
πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.

⁶ ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν· ἄφετε αὐτὴν· τί αὐτῇ
κόπους παρέχετε;
καλὸν ἔργον ἠργάσατο ἐν
ἐμοί. ⁷ πάντοτε γὰρ τοὺς πτω-
χοὺς ἔχετε μεθ' ἐαυτῶν, καὶ ὅταν
θέλητε δύνασθε αὐτοῖς εὖ ποιῆσαι,
ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ⁸ ὁ
ἔσχεν ἐποίησεν· προέλαβεν μυρίσαι
τὸ σῶμά μου εἰς
τὸν ἐνταφιασμόν.

⁹ ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν, ὅπου ἔαν
κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον εἰς

Matth. 26 6—13.

⁶ Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου
ἐν Βηθανίᾳ
ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ,

⁷ προσῆλθεν αὐτῷ γυνή
ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου
βαρυτίμου
καὶ κατέχεεν
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακει-
μένου.

⁸ Ἰδόντες δὲ οἱ
μαθηταὶ ἠγανάκτησαν λέγοντες·
εἰς
τί ἡ ἀπώλεια αὕτη;
⁹ ἠδύνατο γὰρ τοῦτο
πρᾶθῆναι πολλοῦ
καὶ δοθῆναι
πτωχοῖς.

¹⁰ γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς· τί
κόπους παρέχετε τῇ γυναικί;
ἔργον γὰρ καλὸν ἠργάσατο εἰς
ἐμέ. ¹¹ πάντοτε γὰρ τοὺς πτω-
χοὺς ἔχετε μεθ' ἐαυτῶν,

ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε·
¹² βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον
τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου πρὸς
τὸ ἐνταφιασθαι με ἐποίησεν.

¹³ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἔαν
κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν

Joh. 12 1—8.

¹ Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἑξ ἡμερῶν
τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν,
ὅπου ἦν Λάζαρος, ὃν ἠγειρεν ἐκ
νεκρῶν Ἰησοῦς. ² ἐποίησαν οὖν
αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα
διηκόνει, ὁ δὲ Λάζαρος εἰς ἣν ἐκ
τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ. ³ ἡ
οὖν Μαριάμ λαβοῦσα λίτραν μύρου
νάρκου πιστικῆς πολυτίμου
ἤλειψεν τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ
καὶ ἐξέμαξεν ταῖς θριξίν αὐτῆς
τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία
ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὁσμῆς τοῦ μύρου.

⁴ Λέγει δὲ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώ-
της εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὁ
μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι· ⁵ διὰ
τί

τοῦτο τὸ
μύρον οὐκ ἐπράθη
τριακοσίων θηραρίων καὶ ἐδόθη
πτωχοῖς; ⁶ εἶπεν δὲ τοῦτο οὐχ
ὅτι περὶ τῶν πτωγῶν ἔμελεν αὐτῷ,
ἀλλ' ὅτι κλέπτῃς ἦν καὶ τὸ γλωσσό-
κομον ἔχων τὰ βαλλόμενα ἐβάστα-
ξεν. ⁷ εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς·
ἄφες αὐτήν, ἵνα εἰς τὴν ἡμέραν
τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τηρήσῃ
αὐτό.

⁸ τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάν-
τοτε ἔχετε μεθ' ἐαυτῶν,

ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

vgl. B. 7

Mark. 14 ³ νάρκ. πιστ. πολυτ.] om D⁶⁷ | πολυτελοῦς] πολυτίμου AG min | συντρ. NBL cop | pm καὶ
AC.. min it vg etc; καὶ θραύσασα D 81 | τὴν ἀλ. BCLΔ] τὸν ἀλ. N* ADE.. min; τὸ ἀλ. GM min | αὐτ.
τ. κερ.] αὐτ. κατὰ τ. κερ. AX.. min pesch phil arm; ἐπὶ τῆς κεφ. αὐτοῦ D ⁴ ἦσαν — ἐαντ.] add καὶ λέγον-
τες AX.. min it vg; οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ διεπονοῦντο καὶ ἔλεγον D 81 arm | τοῦ μύρου] om 1 63 64 209
ac1 syrsin | γέγονεν] om D 64 a ff² i ⁵ γάρ] om Dk arm aeth | τὸ μύρον] om EF.. min ck cop pesch |
ἐνεβριμῶντο ABDL etc] ἐνεβριμοῦντο NC* | αὐτῇ] pm ἐν D* ⁶ εἶπεν] add αὐτοῖς D 81 238 8 it sah cop
arm | καλόν] add γάρ NG min c phil arm ⁷ ἐαυτῶν] ἑμῶν D 91 299 | αὐτοῖς CDΔ. min] add πάντοτε
BL sah cop; αὐτούς AXΣ..; om N* | ποιῆσαι] ποιεῖν D* Δ ⁹ τὸ εὐαγγ. NBDL 4 min 4 it syrsin] add τοῦτο
AX.. min 4 it vg etc

Matth. 26 ⁶ λεπροῦ] λεπρωσοῦ D* ⁷ βαρυτίμου BΔ.. min] πολυτίμου NADL.. min ⁹ πτωχοῖς] pm
τοῖς ADE.. min

Joh. 12 ¹ Λάζαρος NBLXace sah pesch hier aeth] add ὁ τεθνηκώς ADΔ.. min b ff² g vg go cop
syrsin phil arm ² ἐποίησ. οὖν] καὶ ἐπ. Dace syrsin pesch aeth | ἐκ NBL etc] om ADXΔ.. min ³ Μαρία
B 1 33] Μαρία NADL.. min | νάρκδου] om De | ἐπληρώθη] ἐπλήσθη B ⁴ δὲ NB cop go] οὖν ADXΔ..
min f g vg phil hier | Ἰουδ. ὁ Ἰσκ. NBL 8 min g vg sah syrsin pesch hier arm aeth] Ἰουδ. ἀπὸ Καρνατοῦ D;
Ἰουδ. Σίμωνος Ἰσκ. A (E ὁ Ἰσκ.) ΓΔ.. min f ff² fos go phil | ὁ — παραδ.] ὅς ἤμελλεν παραδοῦναι αὐτόν D
b c ff² | τριακ.] διακοσίων L 69 124 258 346 | πτωχ.] pm τοῖς D 33 syrsin ⁶ ἔχων NBDLQ 1 33 81 157
g vg sah cop] εἶχεν καὶ AIXΔ.. min 5 it go arm ⁷ ἵνα... τηρήσῃ NBDL. etc] (om ἵνα)... τετήρηκεν AI
ΓΔ.. min f go pesch phil | μου] om D ⁸] om D syrsin

ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὅλη τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ
ὁ ἐποίησεν αὐτὴ λαληθήσεται ὁ ἐποίησεν αὐτὴ
εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

157. Todesbeschluss gegen Lazarus.

Joh. 12 9—11.

⁹Ἐγὼ οὖν ὁ ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ¹⁰ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον
ἐκεῖ ἐστίν, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἀποκτείνωσιν, ¹¹ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν
ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν ὃν ἡγείρεν ἐκ νεκρῶν. Ἰουδαίων καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

VII. Jesu letzte Wirksamkeit in Jerusalem.

158. Der Einzug in Jerusalem.

Mark. 11 1—11.

Matth. 21 1—11.

Luk. 19 28—44.

Joh. 12
12—19.

¹ Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν
εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς
Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς
τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀπο-
στέλλει δύο τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ ²καὶ λέγει αὐτοῖς· ὑπά-
γετε εἰς τὴν κώμην τὴν
κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθὺς
εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὐ-
ρήσετε πῶλον δεδεμένον ἐφ'
ὃν οὐδεὶς οὐπω ἀνθρώπων
ἐκάθισεν· λύσατε αὐτὸν καὶ
φέρετε. ³καὶ εἰάν τις ὑμῖν
εἴπῃ· τί ποιεῖτε τοῦτο; εἰπατε·
ὁ κύριος αὐτοῦ χρειαν ἔχει,
καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἀποστέλλει
πάλιν ὁδε.

¹ Καὶ ὅτε ἤγγισαν
εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἦλθον εἰς
Βηθφαγὴ εἰς
τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε Ἰησοῦς
ἀπέστειλεν δύο μαθητὰς
²λέγων αὐτοῖς· πορευέσθε
εἰς τὴν κώμην τὴν
κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθὺς
εὐ-
ρήσετε ὄνον δεδεμένον καὶ
πῶλον μετ' αὐτῆς·
λύσαντες
ἀγάγετέ μοι. ³καὶ εἰάν τις ὑμῖν
εἴπῃ τι, ἐρεῖτε
ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρειαν ἔχει·
εὐθὺς δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

⁴ Τοῦτο δὲ γέγονεν ἵνα πλη-
ρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφή-
του λέγοντος·

⁵εἰπατε τῇ θυγατρὶ Σιών·
ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι
πραῦς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον
καὶ ἐπὶ πῶλον υἱὸν ὀπιζυγίου.

²⁸ Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμ-
προσθεν ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσό-
λυμα. ²⁹ Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν
εἰς
Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς
τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν,
ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθητῶν
³⁰λέγων· ὑπά-
γετε εἰς τὴν
κατέναντι κώμην, ἐν ᾗ
εὐ-
εἰσπορευόμενοι εὐ-
ρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ'
ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων
ἐκάθισεν, καὶ λύσαντες αὐτὸν
ἀγάγετε. ³¹καὶ εἰάν τις ὑμᾶς ἐρω-
τᾷ· διὰ τί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε·
ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρειαν ἔχει.

Mark. 11 ¹ἐγγίζουσιν | ἤγγισεν D min | εἰς Βηθφ. καὶ ᾤBCL.. min fg²q pesch phil cop go arm
aeth | καὶ εἰς D 7it vg Or | τῶν 10⁹ τό B ²τ. κατέν. ὄν. | om ᾤ* | εἰς αὐτὴν | om D 6it | οὐπω | πώ-
ποτε A; om DXF.. min 5it arm aeth | ἐκάθ. ᾤBCLΔ min | κεκάθικεν ADX.. min | λύσατε — φέρε. | λύ-
σαντες αὐτ. ἀγάγετε AD⁸XΓ.. min go ³τί π. τοῦτο | τί λύετε τὸν πῶλον D 5min 5it arm | πάλιν | om AC²
XΓ.. min it vg sah cop syrsin pesch phil go arm aeth

Matth. 21 ¹εἰς 3⁰ BC² 8it | πρὸς ᾤDEL.. min 3it vg ²ἀγάρ. | ἄγετε BD 56 58 ³τι | τί ποιεῖτε
D 157 aeth | αὐτῶν | αὐτοῦ ᾤ | ἀποστελεῖ | ἀποστέλλει CEL.. min dh syrr ⁴δέ | add ὅλον BC³N.. min etc
⁵υἱὸν (om ᾤ³LZ) ὑπόζ. | υἱ. ὑποζύγιον D⁴4it

Luk. 19 ²⁸ἐμπροσθεν | om D 40 6it ²⁹Βηθανίαν | Βηθανιά ᾤ³BD⁸* 131 ³⁰λέγων ᾤBDL 13 69 157 |
εἰπὼν ARΔ.. | δεδεμ. | om D | πώποτε | om DH 245 9it syrsin cur aeth | αὐτόν | om DL 6min ³¹διὰ
τί λύετε | om D 5it | ἐρεῖτε | add αὐτῷ AΓΔ.. min af vg go syrcur pesch phil arm

Joh. 12 ⁹Ἐγὼ οὖν ὁ (ᾤB³L; om AIQX..) ὄχλ. πολ. ἐκ τ. Ἰουδ. ὄχλος δὲ πολὺς ἐκ τ. Ἰουδ. ἤκουσαν
Da sah | μόνον | om D 245 be syrsin | καὶ 2⁹ | om D it vg syrsin ¹⁰δέ | add καὶ B ¹¹δὲ — καί | διὰ
τὸν Λάζαρον syrsin

<p>⁴ Καὶ ἀπῆλθον καὶ εὗρον πῶλον δεδεμένον πρὸς θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφοδίου, καὶ λύνουσιν αὐτόν. ⁵ καὶ τινες τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἔλεγον αὐτοῖς· τί ποιεῖτε λύνοντες τὸν πῶλον; ⁶ οἱ δὲ εἶπαν αὐτοῖς καθὼς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφήκαν αὐτούς.</p>	<p>⁶ Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς</p>	<p>³² Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. ³³ λύνοντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον εἶπαν οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς· τί λύετε τὸν πῶλον; ³⁴ οἱ δὲ εἶπαν· ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρειαν ἔχει.</p>	<p>vgl. 8. 14</p>
<p>⁷ καὶ φέρουσιν τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτόν. ⁸ καὶ πολλοὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν, ἄλλοι δὲ στιβάδας, κόψαντες ἐκ τῶν ἀργῶν.</p>	<p>⁷ ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτῶν τὰ ἱμάτια, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν. ⁸ ὁ δὲ πλείστος ὄχλος ἔστρωσαν ἐαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἔστρώνον ἐν τῇ ὁδῷ.</p>	<p>³⁵ καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιτίθοντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν. ³⁶ πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώνον τὰ ἱμάτια ἐαυτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. ³⁷ Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, ³⁸ λέγοντες·</p>	<p>vgl. 8. 14 vgl. 8. 14 ¹² Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος πολλὸς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, ¹³ ἔλαβον τὰ βαῖα τῶν φοινίκων καὶ ἐξηλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ,</p>
<p>⁹ καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον· ὡσαννὰ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου· ¹⁰ εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυεὶδ· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.</p>	<p>⁹ οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες αὐτὸν καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον λέγοντες· ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυεὶδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.</p>	<p>καὶ ἔκραζον· ὡσαννὰ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.</p>	<p>καὶ ἔκραζον· ὡσαννὰ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.</p>

Mark. 11 ⁴ πῶλον ABDL.. min cop go | pm τὸν 8CΔ min syrsin sah arm | θύραν BLΔ sah cop go arm | pm τὴν 8ACD.. min syrsin ⁶ αὐτοῖς om D min 5it | εἶπεν] εἰρήγει D 5it; ἐντετέλειτο AX.. min 4it vg pesch phil go; add αὐτοῖς DM min verss ⁷ φέρ. 8CBLΔ Or] ἄγουσιν 8*C min; ἤγαγον ADX.. min 5it vg pesch phil go aeth | ἐπιβάλλ.] ἐπέβαλον AXΓ.. min 6it sah pesch phil aeth go | αὐτῶν] ἐαυτῶν B | ἐκάθισεν] καθίζει D^{8v} 7min | αὐτόν] αὐτῷ ANX.. min ⁸ αὐτῶν] ἐαυτῶν B | ἔστρωσαν] ἐστρώνον D 8min | ἄλλοι — ἀργ.] om syrsin | κόψαντες (ἔκοπτον C sah) ἐκ τ. ἀργ. 8B(C)LΔ (sah)] ἐκ τ. ἀργ. ἐκ τῶν δένδρων καὶ ἔστρώνον εἰς (om D^{8v}) τὴν ὁδὸν ADN.. min it vg pesch phil go arm ⁹ ὡσαννὰ] om D b ff² ¹⁰ βασιλ.] add ἐν ὀνόματι κυρίου ANX.. min q phil go aeth Hier

Matth. 21 ⁶ συνέτ. BCD 33] προσέτ. 8ELZΣ.. min ⁷ αὐτῶν 1° αὐτόν D 8it Or | ἐπεκάθ.] ἐκάθισαν 8*; ἐκάθητο D | αὐτῶν 2° αὐτοῦ D 9it pesch hier ⁸ ἐαυτῶν] αὐτῶν DLΔ 20min | ἐστρώνον 8CΝΖΣ.. min 6it vg sah syrr] ἔστρωσαν 8*D 4it cop Or ⁹ αὐτόν] EF.. min it vg arm

Luk. 19 ³²⁻³⁴ ἀπειθ. δέ — οἱ δὲ εἶπαν] καὶ ἀπελθόντες ἀπεκρίθησαν D ³⁵ καὶ ἤγαγ. — καὶ] καὶ ἀγαγόντες τὸν πῶλον D | ἐπιτίθ.] ἐπρίψαν D | αὐτῶν] ἐαυτ. ARΓ.. min | ἐπὶ τ. πῶλον] ἐπ' αὐτόν Dceff² syrsin cur arm | ἐπεβίβ.] pm καὶ D 1 131 209it ³⁶ ἐαυτῶν ABKR. min] αὐτῶν 8DLΔ.. min Or | ἐν τ. ὁδῷ] om D 229 ³⁷ ἤδη] om D. 9min ae syrsin cur pesch aeth | τ. καταβ.] τὴν κατάβασιν D 115 | φων. μεγ.] om D1 | πασῶν πάντων BD | δυνάμ.] γινομένων D ³⁸ ὁ ἐρχ. ὁ βασιλ. B (syrsin ὁ βασιλ. ὁ ἐρχ.) cur pesch] ὁ ἐρχ. βασιλ. ALR.. min 4it vg go cop phil arm; ὁ βασιλ. 8*H 69 el* Or; ὁ ἐρχ. D. min acff² is aeth | κυρίου] add εὐλογημένος ὁ βασιλεὺς D 157 acff² is (aeth phil c* add Ἰσραήλ)

Joh. 12 ¹² ὁ 1° BL] om cet | ὁ 2°] om 8*Δ 81 | Ἱεροσ.] Ἱερουσαλήμ D ¹³ ὑπάντ. 8BE.. min] ἀπάντ. AK. 50min Or; συνάντ. DL. 10min | αὐτοῦ DΓ 8min | ἐκραζόντων 8DLQ 122 157] -σαν B*; ἐκραζον AXΔ.. min Or; add λέγοντες 8AD. 20min aff² etc | εὐλογ.] εὐλογητός D; om syrsin | καὶ] om DKXΠ min syrsin sah; om καὶ ὁ ΑΓΔΑ.. 100min

vgl. B. 4. 7	vgl. B. 6. 7	vgl. B. 32. 35	¹⁴ Εὐρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάνιον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθὼς ἔστιν γεγραμμένον· ¹⁵ μὴ φοβοῦ, θυγάτηρ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται, καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.
			¹⁶ Ταῦτα οὐκ ἔγνωσαν αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ.
			¹⁷ Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὃ ὦν μετ' αὐτοῦ ὅτε τὸν Ἀδάραρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. ¹⁸ διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποιημέναι τὸ σημεῖον.
		³⁹ Καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπαν πρὸς αὐτόν· διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου. ⁴⁰ καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν· λέγω ὑμῖν, ἐὰν οὗτοι σιωπήσουσιν, οἱ λίθοι κρᾶξουσιν.	¹⁹ Οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπαν πρὸς ἑαυτούς· θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν· ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.
		⁴¹ Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτήν, ⁴² λέγων ὅτι εἰ ἔγνως ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ καὶ σὺ τὰ πρὸς εἰρήνην· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ⁴³ ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σὲ καὶ παρεμβалоῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι καὶ περικυκλώσουσίν σε καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν, ⁴⁴ καὶ ἐδαφιοῦσίν σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν λίθον ἐπὶ λίθον ἐν σοί, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.	
¹¹ Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα	¹⁰ Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐσεῖσθη πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα· τίς ἐστὶν οὗτος; ¹¹ οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ὁ προφήτης Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέθ τῆς Γαλιλαίας.		
εἰς τὸ ἱερόν· καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὁψέ ἡδυσθη τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.	vgl. B. 17 (n. 160)		

Mark. 11 ¹¹ εἰς 2° pm καὶ ADN^x.. min q go phil arm | ὁψέ NCL] ὁψίας ABDN.. min | τῆς (om D 81 246) ὥρας] om B | δῶδ.] add μαθητῶν D 10 min 7 it

Mattth. 21 ¹¹ ὄχλοι] πολλοί D 6 it

Luk. 19 ⁴⁰ σιωπῆς.] σιγήσουσιν D | κρᾶξ. NBL] κερᾶξονται ARΓΔ.. min; κρᾶξονται D ⁴² ἐν τῇ σου (om σου AD min efiqs syrsin cur cop arm) ταύτῃ ADE.. min it vg syrsin cur pesch phil cop arm go πρ. εἰρ. NBL 259 Ir Or] add σου ARΔ.. min a go cop syr arm aeth Bas Cyr; add σοι D 4 min 7 it vg νῦν — ὁφθ. σου.] om A* ⁴³ παρεμβ. NC*L 33] περιβ. ABRΔ.. min; ἤξουσ. ἡμ. καὶ βαλοῦσιν ἐπὶ σὲ D σοι] om Da eff² ⁴⁴ ἐν σοί 1°] om D 124 Or | ἐπὶ λίθον NBDL. min] ἐπὶ λίθῳ ACE.. min | ἐν σοί 2°] ἐν ὅλῃ σοι D 1 209 eff² is arm | τ. καιρ. τ. ἐπισκ.] εἰς καιρὸν ἐπισκοπῆς D

Joh. 12 ¹⁴ αὐτό] αὐτῷ KMXΓΔΠ 30 min | γερε.] add ἐν Ζαχαρίᾳ τῷ προφῆτῃ syrsin ¹⁵ θυγ.] θύγατερ NEG.. min Or | σου] om A ¹⁶ ταῦτα 1°] add δέ ADX.. min verss | ἔγνωσαν] ἐνόησαν D | ἐπ' αὐτῷ] περὶ αὐτοῦ D ¹⁷ ὅτε NAB.. 100 min f q vg go phil hier aeth] ὅτι DE*L. 5 it sah cop syrsin pesch arm ¹⁸ καὶ] om B*EH. 20 min 6 it go sah cop syrsin pesch | ὁ] pm καὶ B* | ὄχλος] add πολὺς N; ὑπήντησαν αὐτῷ ὄχλοι Dc pesch | ἤκουσαν] -σε EG. min phil ¹⁹ ἑαυτούς] αὐτούς D min | κόσμος] add ὁλος DLQX 15 min it vg cop arm syrsin pesch hier aeth

159. Versuchung des unfruchtbaren Feigenbaumes.

Mark. 11 12—14.

¹² Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξεληθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας ἐπεινάσεν. ¹³ καὶ ἰδὼν συκὴν ἀπὸ μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα ἤλθεν εἰ ἄρα τι εὐρήσει ἐν αὐτῇ, καὶ ἔλθων ἐπ' αὐτὴν οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· ὁ γὰρ καιρὸς οὐκ ἦν σύκων. ¹⁴ καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ· μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Matth. 21 18. 19.

¹⁸ Πρωτὶ δὲ ἐπαναγαγὼν εἰς τὴν πόλιν ἐπεινάσεν. ¹⁹ καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἤλθεν ἐπ' αὐτὴν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα καὶ λέγει αὐτῇ· οὐ μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκὴ.

160. Tempelreinigung (vgl. n. 25).

Mark. 11 15—19.

¹⁵ Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ τοὺς ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς κατέστρεψεν, ¹⁶ καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ, ¹⁷ καὶ ἐδίδασκεν καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· οὐ γέγραπται ὅτι ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· πάντες οἱ ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ποιήκατε αὐτὸν σπήλαιον ληστῶν.

Matth. 21 12—17.

¹² Καὶ εἰσῆλθον Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς,

¹³ καὶ λέγει αὐτοῖς· γέγραπται· ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ποιεῖτε σπήλαιον ληστῶν.

¹⁴ Καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Luk. 19 45—48.

⁴⁵ Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας,

⁴⁶ λέγων αὐτοῖς· γέγραπται· καὶ ἔσται ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν.

¹⁸ Καὶ ἤκουσαν οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

¹⁵ Ἰδόντες δὲ οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θανάσιμα ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς κρᾶζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας· ὥσαννά τῷ υἱῷ Δαυίδ, ἠγανάκτησαν, ¹⁶ καὶ εἶπαν αὐτῷ· ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;

⁴⁷ Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ, ⁴⁸ καὶ οὐκ εὗρισκον τὸ τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέμετο αὐτοῦ ἀκούων.

Mark. 11 ¹² ἐξελθ. αὐτῶν] ἐξεληθόντα D^{8c} ¹⁸ εἰ — εὐφ.] ἰδεῖν ἐάν τί ἐστιν D 6 it | ἐλθ. ἐπ' αὐτ.] om D 5 it | οὐδ. εὐφ.] μηδὲν εὐρών D (81 a q Or καὶ μηδ. εὐρών) ¹⁴ καὶ 1°] om D 81 a q Or ¹⁵ καὶ ἐρχ. — ἱερὸν] καὶ εἰσελθὼν εἰς Ἱερ. καὶ ὅτε ἦν ἐν τῷ ἱερῷ D | ἐκβάλλ.] add ἐκείθεν D b | κατέστρε.] om D^{8c} k ¹⁷ αὐτοῖς] om B 28 b g¹ arm syrsin | οὐ] om D 1 28 81 5 it cop arm | πεποιήκατε BL⁴ Or] ἐποιήσατε x ACD.. min | αὐτόν] αὐτὴν D* ¹⁸ ἐξεπλήσσετο] -σσαντο x A. 5 min

Matth. 21 ¹² ἱερὸν xBL 3 min b sah cop arm aeth sax] add τοῦ θεοῦ CDEΣ.. syrsin min it vg syrcur pesch phil ¹³ ποιεῖτε xBL 124 cop aeth Or Eus] ἐποιήσατε CDE.. min Bas ¹⁸ ἀκούεις] pm om FH 25 min syrcur cop ¹⁹ ἐπαναγαγὼν x⁸ B⁸ L] ἐπανάγων CEΣ.. min; παράγων D it syrcur ¹⁹ οὐ BL] om xCD.. min

Luk. 19 ⁴⁵ πωλ.] add ἐν αὐτῷ ADR.. min it vg go syrsin cur pesch phil; add καὶ ἀγοράζοντας ACD.. min it vg go pesch phil etc; add καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχευ καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς κατέστρεψεν (om κατέστρε. Daeg² is phil) D.1 262 aceff² g² ilqs phil aeth ⁴⁶ καὶ ἔσται... προσευχ. xBLR 10 min cl cop arm Or] ὅτι (om EG.. min 5 it) ὁ — προσευχῆς ἐστιν ACD.. min it vg go syrr ⁴⁸ τό] om DUF² A min arm Or | ἐξεκρέμετο xB] κρέμετο ALQR.. min Or; ἐκρέμετο D 47 | ἀκονῶν] ἀκούειν DM 8 min

¹⁹ Καὶ ὅταν ὄψῃ ἐγένετο, ἐξεπο-
ρεύοντο ἔξω τῆς πόλεως.

¹⁷ Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλ-
θεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν,
καὶ ἠύλισθη ἐκεῖ.

161. Gespräch beim verdorrten Feigenbaum.

Mark. 11 20—25.

²⁰ Καὶ παραπορευόμενοι πρὸς εἶδον τὴν συκῇν
ἐξηραμένην ἐκ διψῶν. ²¹ καὶ ἀναμνηθεὶς ὁ Πέτρος
λέγει αὐτῷ· ῥαββί, ἴδε ἡ συκὴ ἣν κατηράσω ἐξή-
ρανται.

²² καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· ἔχετε
πίστιν θεοῦ. ²³ ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ
τῷ ὄρει· ὄρει τούτῳ· ἄρθῃτι καὶ βλήθῃτι εἰς τὴν
θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὃ λαλεῖ γίνεται, ἔσται αὐτῷ.* ²⁴ διὰ
τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα προσεύχεσθε καὶ
αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι ἐλάβετε, καὶ ἔσται ὑμῖν. ²⁵ καὶ
ὅταν στήκετε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ
τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῇ
ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.**

[B. 26 f. im Apparat]

Matth. 21 20—22.

²⁰ Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν
λέγοντες· πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκὴ;

²¹ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ δια-
κριθῇτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ
τῷ ὄρει τούτῳ εἰπῇτε· ἄρθῃτι καὶ βλήθῃτι εἰς τὴν
θάλασσαν, γενήσεται.*
²² καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσῃτε ἐν τῇ προσευχῇ
πιστεύοντες λήψετε.

162. Die Vollmachtsfrage.

Mark. 11 27—33.

²⁷ Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσό-
λυμα. καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπα-
τοῦντος αὐτοῦ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύ-
τεροι, ²⁸ καὶ ἔλεγον
αὐτῷ· ἐν ποίᾳ
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἢ τίς
σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν
ταύτην ἵνα ταῦτα ποιῇς; ²⁹ ὁ δὲ
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἐρωτήσω
ὑμᾶς ἓνα λόγον, καὶ ἀποκριθῇτέ
μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ

Matth. 21 23—27.

²³ Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερὸν
προσηλθόν αὐτῷ διδάσκοντι
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
πρεσβύ-
τεροι τοῦ λαοῦ λέγοντες·
ἐν ποίᾳ
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς
σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν
ταύτην; ²⁴ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἐρωτήσω
ὑμᾶς καὶ γὰρ λόγον ἓνα, ὃν ἐὰν εἴ-
πητέ μοι, καὶ γὰρ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ

Luk. 20 1—8.

¹ Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν
διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν
τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου
ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυ-
τέροις, ² καὶ εἶπαν λέγοντες
πρὸς αὐτόν· εἰπὼν ἡμῖν ἐν ποίᾳ
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς
ἐστὶν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν
ταύτην; ³ ἀποκριθεὶς δὲ
εἶπεν πρὸς αὐτούς· ἐρωτήσω
ὑμᾶς καὶ γὰρ λόγον, καὶ εἴ-
πατέ μοι·

* Matth. 17 20. Luk. 17 6 f. n. 94.

** Matth. 6 14. 15. f. n. 49¹³).

Mark. 11 ¹⁹ ὅταν BCL. min] ὅτε ADN. min | ἐξεπορεύοντο AB. min cd pesch arm] -εὔετο NC
D⁵⁷. min 9 it vg cop go aeth syrsin phil ²¹ ἰδὲ] ἰδοὺ D min Or | ἐξηράνθη DLNΔ min Or
²² ἔχετε] pm εἰ ND min abi syrsin arm ²³ πιστεύῃ BBLΔ] -ση ACD. min | ὅτι 2^ο — αὐτῷ] τὸ μέλλον
ὁ ἂν εἴπῃ γενήσεται αὐτῷ Dbcff²¹ | λαλεῖ] λέγει ACX. min 4 it vg | ἔσται αὐτῷ] add ὁ ἐὰν εἴπῃ ANX.
min 3 it ²⁴ ἐλάβετε BBLΔ cop] λαμβάνετε ANX. min syrsin pesch phil go arm; λήψετε D 1 81 it vg
aeth Cyp ²⁶ om BLSΔ min g² kl syrsin cop; εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς (om τοῖς
CD. min) οὐρανοῖς ἀφήσει (add ὑμῖν D 10 min 6 it vg go pesch phil Cyp) τὰ παραπτώματα ὑμῶν ACDE.
min 8 it vg go pesch phil arm] ²⁷ πρεσβ.] add τοῦ λαοῦ D ²⁸ ἢ τίς — ποιῇς] om D 7 min k ²⁹ ὑμᾶς
BCLΔ k² cop] add καὶ γὰρ NDG. min it vg etc | καὶ ἐρῶ] καὶ ἐγὼ λέγω D
Matth. 21 ¹⁷ ἔξω τ. πύλ.] om N* | ἠύλισθη] -θησαν C* ²² ἂν] om D ²³ ἐλθόντος αὐτοῦ] ἐλθόντι
αὐτῷ EFG. min | καὶ τίς] ἢ τίς Cff¹ g² ²⁴ δέ] om LZ it vg cop | ἐρωτήσω] ἐπερωτ- D min | ὃν] om D*
Luk. 20 ¹ ἡμερ.] add ἐκείνων ACR. min go phil arm | ἀρχιερ.] ιεροῖς AEΔ. 100 min go ² λέγοντες]
om CD 63 64 efq cop arm hier aeth | εἰπὼν ἡμ.] om N* C | ἢ τίς] καὶ τίς D ae pesch ³ ἐρωτήσω]
ἐπερωτ- D 235 | λόγον BBLR 7 min 2 it 2 vg] pm ἓνα CDE. min etc | καὶ] ὃν D

<p>ἐξουσία ταῦτα ποιῶ. ³⁰ τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκριθῆτέ μοι. ³¹ καὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες· ἐὰν εἰπωμεν· ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ· διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ³² ἀλλὰ εἰπωμεν· ἐξ ἀνθρώπων; — ἐφοβοῦντο τὸν ὄχλον· ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην ὄντως ὅτι προφήτης ἦν. ³³ καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ λέγουσιν· οὐκ οἶδαμεν.</p> <p>καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.</p>	<p>ἐξουσία ταῦτα ποιῶ. ²⁵ τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες· ἐὰν εἰπωμεν· ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν· διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ²⁶ ἐὰν δὲ εἰπωμεν· ἐξ ἀνθρώπων, φοβοῦμεθα τὸν ὄχλον· ἅπαντες γὰρ ὡς προφήτην ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην. ²⁷ καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶπαν· οὐκ οἶδαμεν.</p> <p>ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός· οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.</p>	<p>⁴ τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ συνελογίζαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες ὅτι ἐὰν εἰπωμεν· ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ· διὰ τί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ⁵ ἐὰν δὲ εἰπωμεν· ἐξ ἀνθρώπων, ὁ λαὸς ἅπας καταλιθάσει ἡμᾶς· πεπεισμένος γὰρ ἐστὶν Ἰωάννην προφήτην εἶναι. ⁶ καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. ⁷ καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.</p>
---	---	--

163. Gleichnis von den ungleichen Söhnen.

Matth. 21 28—32.

²⁸ Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχεν τέκνα δύο· λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ προσελθὼν τῷ πατρὶ εἶπεν· τέκνον, ὕπαγε σήμερον τελῶναι καὶ αἱ πόροιαι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασι-
 ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνι. ²⁹ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· λείαν τοῦ θεοῦ. ³² ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν
 ἐγὼ κύριε, καὶ οὐκ ἀπῆλθεν. ³⁰ προσελθὼν δὲ τῷ ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ
 δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐ τελῶναι καὶ αἱ πόροιαι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ
 θέλω, ὕστερον μεταμελήθεις ἀπῆλθεν. ³¹ τίς ἐκ τῶν ἰδόντες οὐδὲ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι
 δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς; λέγουσιν· ὁ αὐτῷ.*
 ὕστερος.

164. Gleichnis von den Weingärtnern.

Mark. 12 1—12.

Matth. 21 33—46.

Luk. 20 9—19.

<p>¹ Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λαλεῖν. ἀμπελῶνα ἄνθρωπος ἐφύτευσεν, καὶ περιέθηκεν φραγ-</p>	<p>³³ Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε. λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην. ἄνθρωπος ἦν οἰκοδεσπότης ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγ-</p>	<p>⁹ Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην. ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα,</p>
--	--	--

* Luk. 7 29. 30 f. n. 53.

Mark. 11 ³⁰ οὐρανοῦ] -νων D^{sr} ³¹ λέγοντες] add τί εἰπωμεν D 6min abc ff² ik | οὖν sB D^{sr}.. min
 4it vg sah phil] om AC*L. 30min 8it syrsin cop ³² ἀλλὰ] ἐὰν D 15min 3it vg | ἐφοβ.] φοβοῦμεθα D²
 (φοβοῦμεν D*) N min 7it vg sax cop phil arm aeth | ὄχλον sBCΣ 33 106] λαὸν ADL.. min ³² εἶχον]
 ἡδεῖσαν D 81 8it arm | ὄντως] ἀληθῶς D
 Matth. 21 ²⁵ τὸ 2°] om D.. min | ἐν BLZ 6min] παρ' sCDΣ.. min | οὖν] om DL 20min 5it
 pesch Or ²⁶ ἔχουσιν] εἶχον min 7it vg syrsin cur pesch ²⁸ ἄνθρ.] add τις CE. 70min it vg syrr arm |
 προσελθὼν s*LZeff¹ cop] pm καὶ BCDΣ.. min it vg pesch phil; καὶ προσελθὼν om syrsin cur | ἀμπελῶνι
 sC* (εἰς τὸν ἀμπελῶνα D) L. 30min verss] add μον BZ.. min 4it vg cop ²⁹ ὁ δὲ ἀποκρ.] om syrcur
²⁹ 30° ἐγὼ (ὁπάγω 13 69 124 arm) κύριε, κ. οὐκ ἀπῆλθ. ... οὐ θέλω, ὕστ. (δὲ) μετ. ἀπῆλθ. B 4 13 69 124 238
 262 346 cop hier arm aeth] οὐ θέλω, ὕστερον (δὲ) μεταμελήθεις ἀπῆλθεν (εἰς τὸν ἀμπελῶνα D it syrsin cur)
 ... ἐγὼ κύριε (add ὁπάγω D), καὶ οὐκ ἀπῆλθεν sCDΣ.. min it vg syrsin cur pesch phil Or ³⁰ προσελθὼν
 δέ] καὶ προσελθὼν CXΔ.. min h q pesch phil | δευτ. BL.. min] ἐτέρῳ s*C*DE.. 100min it vg syrr arm
 aeth ³¹ ὁ ὕστ. B (ὁ δεύτερος 4)] ὁ ἔσχατος D 13 69 124 238 262 346 8it 5vg cop syrsin hier arm Hil; ὁ
 πρῶτος sCLZΣ.. min 4it vg syrcur pesch phil aeth Eus Chr Hier ³² οὐδὲ B 10min it vg syrr cop aeth
 Hil] οὐ sCLΣ.. min Or Chr; om D ce syrsin
 Luk. 20 ⁴ Ἰωάν. ABC.. min] pm τὸ sDLR ⁶ τί sBEL.. 80min 4it 2vg cop aeth hier] add οὖν
 ACD. min 6it vg phil arm ⁸ ἐξ] ἀπὸ τῶν D 4it | εἶναι] γεροντεῖαι D 13 69 124 346 9it ⁷ εἰδέναι]
 add αὐτοῖς CD ⁹ ἤρξατο — λέγειν] ἔλεγεν δὲ D e

μόν καὶ ὥρυνξεν
ὑπολήριον καὶ ὑποδομήσεν
πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωρ-
γοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.

² καὶ ἀπέστειλεν
πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ
δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν
λάβῃ ἀπὸ τῶν καρπῶν τοῦ ἀμπε-
λῶνος· ³ καὶ λαβόντες αὐτὸν

ἔδειραν καὶ ἀπέστειλαν κενόν.
⁴ καὶ πάλιν ἀπέστειλεν πρὸς αὐ-
τοὺς ἄλλον δοῦλον· κακείνους
ἐκεφαλῶσαν καὶ ἡτίμασαν.

⁵ καὶ

ἄλλον ἀπέστειλεν· κακείνους ἀπέκτει-
ναν, καὶ πολλοὺς ἄλλους, οὓς μὲν
δέροντες, οὓς δὲ ἀποκτείνοντες.

⁶ ἔτι ἕνα εἶχεν, υἱὸν ἀγαπητόν· ἀ-
πέστειλεν αὐτὸν ἔσχατον πρὸς
αὐτοὺς λέγων ὅτι ἐντραπήσονται
τὸν υἱὸν μου. ⁷ ἐκείνοι δὲ οἱ
γεωργοὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἶπαν ὅτι
οὗτός ἐστιν ὁ κληρο-
νόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐ-
τόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.
⁸ καὶ λαβόντες ἀπέκτειναν αὐτόν,
καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπε-
λῶνος.

⁹ τί ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶ-
νος; ἐλεύσεται

καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς,
καὶ δώσει τὸν ἀμπε-
λῶνα ἄλλοις.

¹⁰ οὐδέ

τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε·
λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ
οἰκοδομοῦντες,
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν
γωνίας·

μόν αὐτῷ περιέθηκεν καὶ ὥρυνξεν
ἐν αὐτῷ ληνὸν καὶ ὑποδομήσεν
πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωρ-
γοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν. ⁸⁴ ὅτε δὲ
ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν,
ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ
πρὸς τοὺς γεωργοὺς

λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

⁸⁵ καὶ λαβόντες οἱ
γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὃν
μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν,
ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. ⁸⁶ πάλιν
ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλεί-
ονας τῶν πρώτων, καὶ ἐπολῆσαν
αὐτοῖς ὡσαύτως.

⁸⁷ ὕστερον δὲ ἀ-
πέστειλεν

πρὸς
αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέγων· ἐν-
τραπήσονται τὸν υἱόν μου. ⁸⁸ οἱ δὲ
γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον
ἐν ἑαυτοῖς· οὗτός ἐστιν ὁ κληρο-
νόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐ-
τόν καὶ σγῶμεν τὴν κληρονομίαν
αὐτοῦ· ⁸⁹ καὶ λαβόντες αὐτόν
ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπε-
λῶνος καὶ ἀπέκτειναν. ⁴⁰ ὅταν
οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶ-
νος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς
ἐκείνοις; ⁴¹ λέγουσιν αὐτῷ· κακοὺς
κακῶς ἀπολέσει αὐτούς,

καὶ τὸν ἀμπε-
λῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς,
οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρ-
ποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

⁴² Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐδέ-
ποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς·
λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ
οἰκοδομοῦντες,
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν
γωνίας·

καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωρ-
γοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν χρόνους
ἱκανούς.

¹⁰ καὶ καιρῷ ἀπέστειλεν
πρὸς τοὺς γεωργοὺς
δοῦλον, ἵνα

ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπε-
λῶνος δώσουσιν αὐτῷ· οἱ δὲ
γεωργοὶ ἐξ᾿ ἀπέστει-
λαν αὐτόν δειράντας κενόν.

¹¹ καὶ προσέθετο ἕτερον πέμψαι
δοῦλον· οἱ δὲ κακείνους δειράν-
τες καὶ ἀτιμάσαντες ἐξαπέστειλαν
κενόν. ¹² καὶ

προσέθετο τρίτον πέμψαι· οἱ δὲ
καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέ-
βαλον. ¹³ εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ
ἀμπελῶνος· τί ποιήσω; πέμψω τὸν
υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἵσως

τοῦτον ἐντραπήσονται.

¹⁴ ἰδόντες δὲ αὐτόν οἱ
γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλή-
λους λέγοντες· οὗτός ἐστιν ὁ
κληρονόμος· ἀποκτείνωμεν αὐ-
τόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρο-
νομία. ¹⁵ καὶ ἐκβαλόντες αὐτόν
ἔξω τοῦ ἀμπε-
λῶνος ἀπέκτειναν.

τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος
τοῦ ἀμπελῶνος; ¹⁶ ἐλεύσεται

καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς
τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπε-
λῶνα ἄλλοις.

ἀκούσαντες δὲ εἶπαν· μὴ γένοιτο.

¹⁷ Ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν·
τί οὖν ἐστιν τὸ γεγραμμένον τοῦτο·
λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ
οἰκοδομοῦντες,
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν
γωνίας;

Mark. 12 ¹ ἐξέδετο] -δοτο DNX. min ² ἵνα — τ. ἀμπ.] ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τ. ἀμπ. δώσουσιν αὐτῷ
D it ³ κενόν] add πρὸς αὐτόν Dab ff ⁴ ἐκεφαλῶσαν SBL] -καίωσαν ACD. min; pm λιθοβολήσαντες
ACN. min pesch phil go aeth | ἡτίμασαν (-μῆσαν D)] ἀπέστειλαν ἡτιμαμένους ACN. min pesch phil go
arm aeth ⁵ καὶ 1°] add πάλιν ANX. min etc | ἀποκτείνοντες] -κτείνοντες B ⁶ ἔτι SBL 1 33 209
bi cop arm aeth] add οὖν ACDN. min lq vg phil ⁹ τί BLg² syrsin cop] add οὖν SCD. min it vg
pesch phil

Mattth. 21 ³³ ἐξέδετο] -δοτο DX. min ³⁸ σγῶμεν] κατάσχωμεν CXΔ. min
Luk. 20 ⁹ ἐξέδετο] -δοτο DQR. min ¹¹ καὶ — δοῦλον] καὶ ἐπεμψεν ἕτερον δοῦλον De ¹² καὶ —
πέμψαι] τρίτον ἐπέμψεν De | ἐξέβαλον] ἐξαπέστειλαν κενόν Dfq ¹³ τί ποιήσω] om B* | ἵσως] τυχόν B
ἐντραπ.] pm ἰδόντες ARΔ. min ef vg go pesch phil aeth ¹⁴ οἱ γεωργ.] om De | πρ. ἀλλ.] πρ. ἑαυτοῦς
ACQΔ. min | ἀποκ. AB. min it vg go arm] pm δεῦτε SCDL. min cop syrcur pesch phil aeth Or
¹⁵ αὐτοῖς] om D 6min aceq for ¹⁶ τούτους] om D 76 247 435 e cop

¹¹ παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη,
καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὁφ-
θαλμοῖς ἡμῶν;

παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη,
καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὁφ-
θαλμοῖς ἡμῶν;

⁴³ διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσε-
ται ἅφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
καὶ δοθήσεται ἔθνη ποιοῦντι τοὺς
καρποὺς αὐτῆς. ⁴⁴ [καὶ ὁ πεσὼν
ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσε-
ται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λιμνήσει
αὐτόν.]

¹⁸ πᾶς ὁ πεσὼν
ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσε-
ται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λιμνήσει
αὐτόν.

¹² Καὶ ἐξήτουν

⁴⁵ Καὶ ἀκούσαντες
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς
παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι
περὶ αὐτῶν λέγει· ⁴⁶ καὶ ζητοῦντες
αὐτὸν κρατῆσαι ἐφοβήθησαν
τοὺς ὄχλους, ἐπεὶ εἰς προφήτην
αὐτὸν εἶχον.

¹⁹ Καὶ ἐξήτησαν οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ'
αὐτόν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ,

αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν
τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι
πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν
εἶπεν. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

καὶ ἐφοβήθησαν
τὸν λαόν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι
πρὸς αὐτοὺς εἶπεν τὴν παραβο-
λὴν ταύτην.

165. Gleichnis von der königlichen Hochzeit.

Matth. 22 1—14.

¹ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν παρα-
βολαῖς αὐτοῖς λέγων· ² ὁμοιωθῇ ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν

ἄνθρωπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν γάμους
τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ³ καὶ ἀπέστειλεν τοὺς
δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς

κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθεῖν.
⁴ πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων· εἰπατε τοῖς
κεκλημένοις· ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμακα, οἱ
ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα
ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.

⁵ οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὃς μὲν εἰς τὸν ἴδιον
ἀγρόν, ὃς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· ⁶ οἱ δὲ λοιποὶ
κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτει-
ναν.

166. Gleichnis vom großen Abendmahl.

Luk. 14 15—24.

¹⁵ Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα εἶπεν
αὐτῷ· μακάριος ὅστις φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ
τοῦ θεοῦ.

¹⁶ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον
μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλοὺς, ¹⁷ καὶ ἀπέστειλεν τὸν
δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου

εἰπεῖν τοῖς
κεκλημένοις·

ἔρχεσθε, ὅτι ἡδη ἔτοιμά ἐστιν.

¹⁸ καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ
πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· ἄγρὸν ἡγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην
ἐξελθῶν ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.

¹⁹ καὶ ἕτερος εἶπεν· ζεύγη βοῶν ἡγόρασα πέντε, καὶ
πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρη-
τημένον. ²⁰ καὶ ἕτερος εἶπεν· γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ
τοῦτο οὐ δύναμαι ἔλθεῖν.

²¹ Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἀπήγγειλεν τῷ
κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα.

Mark. 12 ¹¹ παρὰ — αὕτη] om D ¹² τὴν παρ. s ABCD..] add ταύτην min blk vg syrsin
Matth. 21 ⁴³ ἡμῶν] ὑμῶν D* min ⁴⁴ s B C Z Σ.. min e f g^{1,2} h q vg syrcur pesch phil hier uop arm
aeth] om D 33 a b e f f^{1,2} syrsin Or Eus Lcf ⁴⁵ καὶ ἀκούσ. B C D Σ.. min it vg pesch phil aeth Or] ἀκούσ.
δέ s L Z 33 syrsin cur cop | τὰς παραβ.] τὴν παραβολὴν D 2 min ⁴⁶ τ. ὄχλους] τὸν ὄχλον s* C min b scyrc
pesch | εἰς s B L 1 22] ὡς C D X.. min
22 ⁴ ἡτοίμακα] —σα X Δ.. min; —μασται 10 min
Luk. 14 ¹⁵ ὅστις B L P R X 11 min cop syr] ὃς A D Δ.. min | ἄρτον s A B D.. min it vg go cop pesch
phil aeth] ἄριστον E M.. 130 min syrsin cur arm ¹⁷ ἔρχεσθε:] —σθαι s A D L.. min vg syrsin cur cop | ἐστὶν
A B D.. min] εἰσὶν s L R; add πάντα A N R X.. min f vg phil arm aeth; πάντα ἐτ. ἐστ. D a e m cop syrcur
pesch hier ¹⁸ ἐξελθῶν s B D L] —θεῖν G R cop syrsin cur pesch arm aeth; —θεῖν καὶ A P X.. min 10 it vg
go phil ¹⁹ ἐρωτῶ — παρητ.] διό οὐ δύναμαι ἔλθεῖν D 7 it ²⁰ ἕτερος] ἄλλος D | ἔγημα] ἔλαβον D | καὶ —
τοῦτο] διό D
20 ¹⁹ ἐξήτησαν] ἐξήτουν C D 15 min it vg cop syrcur pesch arm | εἶπεν] εἰρκεν D

¹⁵ ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν εἶπεν αὐτοῖς· τί με πειράζετε; φέρετέ μοι θηνάριον ἵνα ἴδω.
¹⁶ οἱ δὲ ἤνεγκαν.
καὶ λέγει αὐτοῖς· τίνας ἢ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Καίσαρος. ¹⁷ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· τὰ Καίσαρος ἀπόδοτε Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.

καὶ ἔξεθαύμαζον ἐπ' αὐτῷ.

¹⁸ γινούς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν· τί με πειράζετε, ὑποκριταί; ¹⁹ ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσ- ἤνεγκαν αὐτῷ θηνάριον. ²⁰ καὶ λέγει αὐτοῖς· τίνας ἢ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; ²¹ λέγουσιν· Καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς· ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.

καὶ ἀκούσαντες ἔθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθαν.

²³ κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουρηγίαν εἶπεν πρὸς αὐτούς· ²⁴ δεῖξατέ μοι θηνάριον·

τίνας ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; οἱ δὲ εἶπαν· Καίσαρος, ²⁵ ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· τοῖνον ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. ²⁶ καὶ οὐκ ἔχουσιν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ, καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρισίᾳ αὐτοῦ ἐσίγησαν.

168. Die Sadduzäerfrage nach der Auferstehung.

Mark. 12 18—27.

¹⁸ Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες· ¹⁹ διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι ἐάν τις ἀδελφὸς ἀποθάνῃ καὶ καταλίπῃ γυναῖκα καὶ μὴ ἄφῃ τέκνον, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
²⁰ ἔπλᾶ ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἄφηκεν σπέρμα·

²¹ καὶ ὁ δεῦτερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανεν μὴ καταλιπὼν σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως. ²² καὶ οἱ ἔπλᾶ οὐκ ἄφηκαν σπέρμα. ἔσχατον πάντων καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν.

Matth. 22 23—33.

²³ Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν ²⁴ λέγοντες· διδάσκαλε, Μωϋσῆς εἶπεν·

ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ²⁵ ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἔπλᾶ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γήμας ἐτελεύτησεν, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἄφηκεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ·

²⁶ ὁμοίως καὶ ὁ δεῦτερος καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἔπλᾶ. ²⁷ ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανεν ἡ γυνή.

Luk. 20 27—40.

²⁷ Προσελθόντες δὲ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτόν ²⁸ λέγοντες· διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τις ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ᾖ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

²⁹ ἔπλᾶ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεκνος·

³⁰ καὶ ὁ δεῦτερος ³¹ καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἔπλᾶ οὐ κατέλιπον τέκνα καὶ ἀπέθανον. ³² ὕστερον καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν. ³³ ἡ γυνή

Mark. 12 ¹⁵ εἰδὼς ABCL.. min 5it vg sah cop syrsin pesch phil etc] ἰδὼν S*D 5min 5it go ¹⁶ οἱ δὲ 2°] om ADabilq vg ¹⁷ ὁ δὲ BCLΔ 33 sah] καὶ ἀποκριθεὶς (ἀποκρ. δὲ) ὁ ADN.. min it vg syrsin phil go arm | αὐτοῖς] om BD | ἔξεθαύμαζον] -ζοντο D²; -μασαν ACN.. min k sah go phil | ἐπ' αὐτῷ] ἐπ' αὐτόν D 2min ¹⁹ καταλίπῃ] ἔχη D 28 7it syrsin ²⁰ ἔπλᾶ — ἦσαν] ἦσαν οὖν παρ' ἡμῖν ἔπλᾶ ἀδ. D 5it ²¹ μὴ καταλ. BCLΔ] καὶ οὐδὲ αὐτὸς (add οὐκ D) ἄφηκεν ADX.. min it vg pesch phil go arm | καὶ — ὡσαύτ.] om D ff²i ²² καὶ οἱ ἐ] καὶ (ὡσαύτως D) ἔλαβον αὐτήν οἱ ἐ. καὶ DXΓΔΠ.. min pesch aeth | ἔσχ. πάντ.] om D ck

Matth. 22 ²⁰ αὐτοῖς BΣ.. min sah phil] add ὁ Ἰησοῦς DLZ 5min it vg etc ²¹ λέγουσιν B g² pesch arm] add αὐτῷ DLX.. min it vg syrsin cur phil sah cop | οὖν] om D 4min 5it syrsin cur cop arm aeth ²³ λέγ.] pm οἱ EFL.. min sah cop phil arm ²⁴ τέκνα] add ἵνα D it vg cop | τ. γυν. αὐτοῦ] om D ²⁵ γήμας] γαμήσας DΓΔ.. min Chr ²⁷ ἡ] pm καὶ DΓ.. min it vg cet

Luk. 20 ²³ καταν.] ἐπιγινούς De | πανουρηγ.] πονηρίαν C*D 60 243 ael syrsin cur | αὐτούς] add τί με πειράζετε ACD.. min verss ²⁴ δην.] νόμισμα D; add οἱ δὲ ἔδειξαν· καὶ εἶπεν BCL min cop phil arm ²⁵ τοῖνον] om D 5it syrsin cur aeth ²⁶ αὐτοῦ 1° ACD..] τοῦ BBL ²⁷ ἀντιλέγ. APΓ.. min a phil arm] ²⁸ ἔχων — ἦ] BDL 157] καὶ ἔλαβεν ὁ δεῦτ. τὴν γυναῖκα καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος APΓΔ.. min (it vg arm) syrr ³⁰ καὶ ὁ δεῦτ. ³¹ ἔλαβ. αὐτ.] om D ae cop aeth arm | οὐ κατέλιπον] οὐκ ἄφηκεν D

²³ ἐν τῇ ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσιν, τίνος αὐτῶν ἐστὶ γυνή; οἱ γὰρ ἐπὶ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.

²⁴ Ἐφη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ;

²⁵ ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

²⁶ περὶ δὲ τῶν νεκρῶν ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωϋσέως ἐπὶ τοῦ βάρτου πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς λέγων· ἐγὼ ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς Ἰακώβ; ²⁷ οὐκ ἔστιν Θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων. πολὺ πλανᾶσθε.

²⁸ ἐν τῇ ἀναστάσει οὖν τίνος τῶν ἐπὶ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.

²⁹ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ.

³⁰ ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ εἰσιν.

³¹ περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λέγοντος·

³² ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν [ὁ] Θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων.

³³ καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήρουντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

οὖν ἐν τῇ ἀναστάσει τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἐπὶ ἔσχον αὐτήν γυναῖκα.

³⁴ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οἱ υἱοὶ τοῦ αἵωνος τούτου γαμοῦσιν καὶ γαμίζονται, ³⁵ οἱ δὲ καταξιοθέντες τοῦ αἵωνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται. ³⁶ οὐδὲ γὰρ ἀποθαβεῖν ἔτι δύνανται. ἰσάγγελοι γὰρ εἰσιν, καὶ υἱοὶ εἰσιν Θεοῦ τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. ³⁷ ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ Μωϋσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάρτου, ὡς λέγει κύριον τὸν Θεὸν Ἀβραὰμ καὶ Θεὸν Ἰσαὰκ καὶ Θεὸν Ἰακώβ. ³⁸ Θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.

³⁹ ἀποκριθέντες δὲ τινες τῶν γραμματέων εἶπαν· διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. ⁴⁰ οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.

vgl. B. 34b (n. 169)

vgl. B. 46 (n. 170)

169. Vom vornehmsten Gebot.

Mark. 12 28—34.

²⁸ Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ἐπηρώτησεν αὐτόν· ποία ἐστὶ ἐντολὴ πρώτη πάντων; ²⁹ ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι πρώτη ἐστὶν· ἄκουε, Ἰσραήλ, κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν κύριος εἷς ἐστίν, ³⁰ καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς δια-

Matth. 22 34—40.

³⁴ Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό, ³⁵ καὶ ἐπηρώτησεν εἰς ἐξ αὐτῶν νομικὸς πειράζων αὐτόν· ³⁶ διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; ³⁷ ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ·

ἀγαπήσεις κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ δια-

Mark. 12 ²⁸ τῇ] add οὖν AC²K. . pesch phil arm aeth; τ. ἀν. οὖν DG min 6it vg | ὅτ. ἀναστ. AX. . min 6it vg go syrsin phil arm] om ABCDL. 4min ck sah cop pesch ²⁴ εἰδότες] γινώσκοντες D Or | τ. Θεοῦ] add οἶδατε D ²⁵ ἄγγελοι] pm oi B syrsin Or | ἐν NCD. . 80min cop phil aeth] pm oi AB. . min sah syrsin pesch go arm Or ²⁶ τοῦ βάρτου] τῆς β. DM min Or | πῶς] ὡς AD. . min Or ²⁷ Θεός BDL. 20min] pm ὁ NAC. . min | πολὺ] pm ὑμεῖς οὖν ADX. . min it vg etc ²⁸ εἰδὼς AB. . min sah cop] ἰδὼν N*CDL 25min 9it vg etc | αὐτόν] add λέγων διδάσκαλε D 6it ³⁰ κ. ἐξ ὅλ. τ. διαν. σου] om DH 4it hier

Matth. 22 ³⁰ γαμίζ.] ἐγκαμ- EF. . min | ἄγγελοι] add Θεοῦ (τοῦ Θ. ΓΔ. . min) NLS. . 20min syrsin ³² ὁ Θεός 4° BLΔ min sah cop syrsin] om ὁ ND min; pm ὁ Θεός EFΣ. . min phil arm ³⁴ ἐπὶ τὸ αὐτό] ἐπ' αὐτόν D 5it syrsin cur aeth Hil ³⁵ νομικός] om 1 118 209 e syrsin arm Or | αὐτόν] add καὶ λέγων DΓΔ. . min 5it sax syrsin cur phil arm Chr

Luk. 20 ³⁴ γαμοῦσιν κ. γαμίζ. N(A)B. . min f vg go pesch phil cop arm aeth] om c eff² il q gat* Cyp Aug; pm γεννῶνται καὶ γεννῶσιν D ff² i q mm gat*; pm γεννῶνται καὶ γεννῶνται accl phil^{ms} Or Cyp Aug; pm τίκτουσι καὶ γεννᾶσι syrsin cur | γαμίζονται NBL 10min Clem Or Eus] ἐγκαμίζονται EG. . min; ἐγκαμίζονται AK. . 50min Bas; γαμοῦνται D ³⁵ γαμίζονται NDL. min Clem] ἐγκαμίζονται AP. . 100min Bas; γαμίζονται B 10min ³⁶ οὐδέ ABΔLP 3min] οὔτε NQR. . min Bas | δύνανται] μέλλουσιν D^{sr} e phil^{ms} Cyp Meion | κ. vñ. εἰς. Θεοῦ] τῷ Θεῷ D; Θεοῦ it Cyp ³⁷ ὅτι δέ — ζώντων] om Meion ³⁷ ἐμήνυσεν

ἐδήλωσεν D 122

νοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.

³¹ δευτέρα αὕτη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.* μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν.

³² καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς· καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ' ἀληθείας εἶπες· ὅτι εἷς ἔστιν καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ· ³³ καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν περισσώτερόν ἐστιν πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θνσιῶν. ³⁴ καὶ ὁ Ἰησοῦς, ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκριθῆ, εἶπεν αὐτῷ· οὐ μακρὰν εἰ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. καὶ οὐδεὶς οὐκ ἐτίολμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

νοία σου. ³³ αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτη ἐντολή. ³⁹ δευτέρα ὁμοία αὐτῇ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.* ⁴⁰ ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὁλος ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ προφῆται.

vgl. 23. 46 (n. 170). Luk. 20, 40 (n. 168)

170. Jesus der Sohn und Herr Davids.

Mark. 12 35—37a.

Matth. 22 41—46.

Luk. 20 41—44.

³⁵ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ Χριστὸς υἱὸς Δαυεὶδ ἔστιν;

³⁶ αὐτὸς Δαυεὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ·

εἶπεν κύριος τῷ κυρίῳ μου·
κάθου ἐκ δεξιῶν μου
ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς
σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν
σου.

³⁷ αὐτὸς Δαυεὶδ λέγει αὐτὸν κύριον, καὶ πόθεν αὐτοῦ ἔστιν υἱός;

⁴¹ Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων ἐπηρώτησεν αὐτούς ὁ Ἰησοῦς

⁴² λέγων· τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνας υἱὸς ἔστιν; λέγουσιν αὐτῷ· τοῦ Δαυεὶδ. ⁴³ λέγει αὐτοῖς· πῶς οὖν Δαυεὶδ ἐν πνεύματι καλεῖ αὐτὸν κύριον λέγων·

⁴⁴ εἶπεν κύριος τῷ κυρίῳ μου·
κάθου ἐκ δεξιῶν μου
ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς
σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν
σου;

⁴⁵ εἰ οὖν Δαυεὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἔστιν;

⁴⁶ Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκριθῆναι αὐτῷ λόγον οὐδὲ ἐτόλμησέν τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκ ἐτι.

⁴¹ Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· πῶς λέγουσιν τὸν Χριστὸν εἶναι Δαυεὶδ υἱόν;

⁴² αὐτὸς γὰρ Δαυεὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν·

εἶπεν κύριος τῷ κυρίῳ μου·
κάθου ἐκ δεξιῶν μου
⁴³ ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς
σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν
σου.

⁴⁴ Δαυεὶδ οὖν αὐτὸν κύριον καλεῖ, καὶ πῶς αὐτοῦ υἱὸς ἔστιν;

vgl. 23. 34b (n. 169)

vgl. 23. 40 (n. 168)

* Vgl. Luk. 10 27—29 (n. 122).

Mark. 12 ³⁰ ἰσχ. σου] add αὕτη πρώτη ἐντολή AD.. min verss ³¹ αὕτη 8BLA sah cop] pm ὁμοία AX.; ὁμοία ταύτῃ D 69 ³² εἷς ἔστιν] add (ὁ) θεός DE.. min 6it vg syrsin phil sah cop arm | ἄλλος] om Da ³³ συνέ.] θυνάμεις D 81 a iq; add καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ADX.. min vg sah pesch phil go aeth | κ. ἐξ ὅλ. τ. ἰσχ.] om D 33 | περισσ.] πλεῖον AD.. min | θνσιῶν ABD.. min] pm τῶν 8L. min ³⁴ εἰ] om 8L | οὐκ ἐτι] om D min sah cop ³⁶ κύριος BD] pm ὁ 8AL.. min | κάθου] κάθισον B | ὑποκ. BD^{sc} 28 sah cop] ὑποπόδιον 8AL.. min verss

Matth. 22 ³⁹ δευτέρα 8B] add δέ DL.. min it vg etc | ὁμοία] ὁμοίως B | αὐτῇ] αὕτη EF.. min; ταύτῃ D min; om B ⁴⁴ ὑποκάτω 8BD.. 25min be h q syrsin cur pesch sah cop Aug] ὑποπόδιον EF.. min it vg phil arm aeth Cyr Or Hil ⁴⁵ καλεῖ] pm ἐν πνεύματι DK.. 50min 8it sax hier phil ⁴⁶ ἡμέρας]

Luk. 20 ⁴¹ λέγ.] add τίνες AK. 20min phil ⁴² εἶπεν] λέγει D ac ff² g | κύριος BD] pm ὁ 8AL.. min Cyr ⁴³ ὑποπόδ.] ὑποκάτω D 145 7it cop syr cur pesch ⁴⁴ καλεῖ] λέγει D^{sc} | καί] om D 157 251 5it syr cur pesch arm

171. Weheruf über die Schriftgelehrten und Phariseer.

Mark. 12 37b—40.

^{37b} Καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.
³⁸ Καὶ ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ ἔλεγεν·

Matth. 23 1—36.

¹ Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ² λέγων· ἐπὶ τῆς Μωϋσεως κατέδρας ἐκάδισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. ³ πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν ποιήσατε καὶ τηρεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν.

Luk. 11 37—54.

³⁷ Ἐν δὲ τῷ καλῇσαι ἔρωτᾷ αὐτὸν Φαρισαῖος ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῶ· εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.
³⁸ ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἐρίστου.

Luk. 20 45—47.

⁴⁵ Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς·

⁴ δεσμεύουσιν δὲ φορτία βαρέα καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά.

⁴⁵ Ἀποκριθεὶς δὲ τις τῶν νομικῶν λέγει αὐτῷ· διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. ⁴⁶ ὁ δὲ εἶπεν· καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἐνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσπαύετε τοῖς φορτίοις.

βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θεολόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν καὶ ἄσπασμους ἐν ταῖς ἀγοραῖς ³⁹ καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις·

⁵ πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις· πλατύνουσιν γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσιν τὰ κράσπεδα, ⁶ φιλοῦσιν δὲ τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δειπνοῖς καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς ⁷ καὶ τοὺς ἄσπασμους ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων βαββεῖ.

⁴⁶ προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θεολόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς καὶ φιλοῦντων ἄσπασμους ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις,

⁴³ Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἄσπασμους ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

⁸ Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε βαββεῖ· εἰς γὰρ ἐστὶν ὑμῶν ὁ διδάσκαλος, πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοὶ ἐστε. ⁹ καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἰς γὰρ ἐστὶν ὑμῶν ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος. ¹⁰ μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί, ὅτι

Mark. 12 ³⁸ καὶ ἐν — ἔλεγ. NBL 33 ek cop pesch] καὶ ἔλεγ. αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ AX.. min 1q vg sah phil go aeth; ὁ δὲ διδάσκων (add ἅμα D^{ex}) ἔλεγ. αὐτοῖς D^{ex} 81 abdi | ἀγοραῖς] add ποιεῖσθαι D 81

Matth. 23 ⁵ ὑμῖν] add τηρεῖν Δ.. min pesch phil | ποιήσατε] ποιεῖτε D 1 209 ⁴ δὲ 1° NBL.. 20 min 9it 4vg sah cop phil] γὰρ D*EF.. min efh vg | βαρέα N (pm μεγάλη) L 1 118 209 5it syrsin cur pesch cop] add καὶ δυσβάστακτα B (D* ἀδυσβ.) ΓΔΣ.. min 7it vg sah arm phil aeth ⁵ κράσπεδα] add τῶν ἱματίων αὐτῶν ΓΠ.. 4it 2vg syrr cop arm (om αὐτῶν LZ) ⁶ τὴν πρωτοκλ.] τὰς -σίας N^o L min it vg syrr arm aeth ⁷ βαββεῖ] add βαββεῖ ΔΓΠ.. min syrsin cur phil arm ⁸ διδάσκ. BU 65 min Clem] καθηγητῆς ND L.. min; add ὁ Χριστὸς E*F.. min syrcur phil ⁹ οὐράν.] ἐν (τοῖς) οὐρανοῖς ΔΓΔΠ.. min it vg etc

Luk. 11 ³⁷ ἐν δὲ — αὐτῷ] ἐδεήθη δὲ αὐτοῦ τις Φαρ. ἵνα ἀρ. μετ' αὐτοῦ D | καλῇσαι] add αὐτόν A | ἔρωτᾷ NABM min] ἠρώτα CLΔ.. min it vg etc ⁴³ τ. Φαρ. ABCL.. min fl vg etc] Φαρισαῖοι ND 7it n. τ. ἀσπ. — ἀγορ.] καὶ τὰς (om D) πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις CD min bq ⁴⁶ δυσβάστ.] pm βαρέα καὶ CX min | αὐτοῖς] add ὅμοις B | τ. φορτίοις] om D bq

καθηγητῆς ὑμῶν ἐστὶν εἷς ὁ Χριστός. ¹¹ ὁ δὲ μείζων ὑμῶν
ἐστὶν ὑμῶν διάκονος.* ¹² Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπει-
νωθήσεται, καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.**

¹³ Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν
ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε,
οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε
εἰσελθεῖν.

⁴⁰ οἱ κατέσθοντες τὰς οἰκίας τῶν
χρηῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσ-
ευχόμενοι, οὗτοι λήμψονται περισ-
σότερον κρίμα.

B. 14 f. im
Apparat

⁵² Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,
ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως·
αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθατε
καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.

⁴¹ οἱ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας τῶν
χρηῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσ-
εύχονται· οὗτοι λήμψονται περισ-
σότερον κρίμα.

¹⁵ Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περι-
άγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον, καὶ
ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν.

¹⁶ Οὐαὶ ὑμῖν, ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες· ὅς ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ
ναῷ, οὐδὲν ἐστὶν· ὅς δ' ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει.
¹⁷ μωροὶ καὶ τυφλοὶ, τίς γὰρ μείζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ναὸς ὁ
ἀγιάσας τὸν χρυσόν; ¹⁸ καὶ· ὅς ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ,
οὐδὲν ἐστὶν· ὅς δ' ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ,
ὀφείλει. ¹⁹ τυφλοὶ, τί γὰρ μείζων, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον
τὸ ἀγιάζον τὸ δῶρον; ²⁰ ὁ οὖν ὁμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ὁμνύει
ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· ²¹ καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ
ναῷ ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν· ²² καὶ ὁ ὁμό-
σας ἐν τῷ οὐρανῷ ὁμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ
καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.

²³ Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρι-
σαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ
ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμι-
νον, καὶ ἀφίκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου,
τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν·
ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι κάκεινα μὴ
ἀφεῖναι. ²⁴ ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ διῶλλοντες
τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.

²⁵ Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι
ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν

⁴² Ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρι-
σαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ
ἡδύοσμον καὶ τὸ πῆγανον καὶ πᾶν
λάχανον, καὶ παρέρχεσθε
τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ·
ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι κάκεινα μὴ
παρεῖναι.

³⁹ Εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν· νῦν
ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν

* Mark. 9 35. 10 43. 44. Matth. 20 26. 27. Luk. 22 26 f. n. 97.

** Matth. 18 4. Luk. 14 11. 18 14 f. n. 97.

Mark. 12 ⁴⁰ οἱ κατέσθ. B | οἱ κατεσθίουσιν B L.. min; οἱ κατεσθίουσιν D 1 91 299 | χρηῶν] add καὶ
ὄρεων D 6 min 7 it hier | καί] om D it vg

Matth. 23 ¹¹ ἐστὶν] ἔστω G 30 min [¹⁴ Οὐαὶ ὑμῖν, γρ. κ. Φαρ. ὑποκρ., ὅτι κατεσθίετε τ. οἰκ. τ. χρρ. κ.
προφ. μακρ. προσευχ. διὰ τοῦτο λήμψεσθε περ. κρ. (cf. Mk. 12, 40 = Lk. 20, 47) EF L.. min 5 it vg could syr-
cur pesch phil aeth Hil; om BBDLZ 6 min 5 it 9 vg sah syrsin] ¹⁵ ποιῆσαι] ἵνα ποιήσητε D (it vg) ¹⁷ ἀγιάσας
BBDZ] ἀγιάζων CLZ.. min ¹⁹ τυφλοὶ BDLZ 1 118 209 8 it vg syrsin cur aeth] pm μωροὶ καὶ BCΔΣ..
min pesch phil sah cop arm Or ²¹ κατοικοῦντι B. min] -κήσαντι CDLZΣ.. min ²³ δὲ BCLΣ. 30 min
adh verss] om B D.. min 7 it vg arm | ἀφεῖναι BBL 2 min] ἀφιέναι CD.. min ²⁴ οἱ BCLΣ.. min] om
BD*L

Luk. 11 ³⁹ Φαρ.] add ὑποκριταί Db ⁴² κρίσιν] κλήσιν Meion Tert | τ. θεοῦ] om B* | ταῦτα —
παρεῖναι] om D | δὲ BCL.. 20 min c vg pesch phil aeth] om B* AE.. min a ff² i syrsin arm ⁵² ἤρατε]
ἐκράνσατε D 157 abceq syrsin cur arm | αὐτοί] pm καὶ D 5 min 6 it aeth Or | εἰσερχ.] εἰσπορευομένους D
ἐκωλύσατε] κωλύετε G c arm

²⁰ ⁴⁷ κατεσθίουσιν] κατεσθίουσιν PX 122; -έσθοντες D | μακρά] -κράν A*LX 5 min | προσεύχονται]
-γόμενοι DPR 13 69 124

τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκρασίας. ²⁶ Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ καθαρόν.

²⁷ Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκοινωνημένοις, οἵτινες ἔσωθεν μὲν φαίνονται ὥραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὁστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. ²⁸ οὕτως καὶ ὑμεῖς ἔσωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ ἔστε μεστοὶ ὑποκρισεως καὶ ἀνομίας.

²⁹ Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, ³⁰ καὶ λέγετε· εἰ ἡμεῖς ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἡμεῖς αὐτῶν κοινῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. ³¹ ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοὶ ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφῆτας. ³² καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.

³³ ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γενένης;* ³⁴ Διὰ τοῦτο

ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς· ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσατε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσατε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν·

³⁵ ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυννόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ

τοῦ αἵματος Ἀβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ³⁶ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρῖζεστε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας. ⁴⁰ ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔσωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν; ⁴¹ πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἔστιν.

⁴⁴ Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.

⁴⁷ Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν,

οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς.

⁴⁸ ἄρα μαρτυρεῖς ἔστε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε.

⁴⁹ Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν· ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν

καὶ

διώξουσιν.

⁵⁰ ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ ἐκχευμένον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, ⁵¹ ἀπὸ αἵματος Ἀβελ ἕως αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου· καὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

* Vgl. Matth. 3 7b. Luk. 3 7b (n. 15).

Matth. 23 ²⁵ ἀκρασίας NBDL. min arm phil] ἀκαθαρσίας 66 71 4it vg sah cop syrsin; ἀδικίας CE.. 150min pesch; πλεονεξίας M ²⁶ ποτηρ. D 3min ae syrsin] add καὶ τῆς παροψίδος NBCLΣ.. min it vg pesch phil cop arm aeth | αὐτοῦ B*DE* 25min ae aeth] αὐτῶν NCL.. min pesch phil cop arm ²⁷ παρομ.] ὁμοιάζετε B 1 | οἵτινες — γέμουσιν N (om οἷτ. N*) BC.. min it vg etc] ἔσωθεν ὁ τάφος φαίνεται ὥρατος, ἔσωθεν δὲ γέμει D Clem Cyr Ir; ἔσωθεν καὶ ἔσωθεν γέμουσιν syrsin ³² πληρώσατε NCLΣ.. min 10it vg etc] -σετε B* 60 e syrsin; ἐπληρώσατε DH 15min ³⁵ υἱοῦ Βαρ.] om N* 2min Eus

Luk. 11 ⁴⁰ τ. ἔξ. κ. τ. ἔσ. NABL.. min 6it vg cop etc] τ. ἔσ. κ. τ. ἔξ. CDF 7min 3it sax ⁴⁴ ὑμῖν] add γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί A (D om ὑπ.) X.. min 4it pesch phil aeth | ὡς τ. μν. τ.] μνημεῖα Daceff² syrsin cur ⁴⁷ οἱ δὲ ABDL.. min it vg etc] καὶ οἱ N*C ⁴⁸ καὶ συνευδ.] μὴ συνευδοκεῖν Dab eq Lef ⁴⁹ καὶ — εἶπεν] om Db Lef | ἀποστελῶ] -στέλλω Db q Lef | διώξ. NBCLX 12min] ἐκδιώξ. AD Δ.. min ⁵⁰ ἐκκεχ. B 33 69 syrsin] ἐκχυννόμενον NACD.. min | ἀπὸ 2°] ἕως Dabeilq syrsin cur ⁵¹ Ζαχ.] add υἱοῦ Βαραχίου D syreur | τ. ἀπολ. μετ.] ὃν ἐφόνευσαν ἀνὰ μέσον Da aeth | οἴκον] ναοῦ D 2min e arm

⁵³ Κακείθεν ἐξελθόντος αὐτοῦ ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, ⁵⁴ ἐνεδρεύοντες αὐτὸν θηρεύσαι τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

172. Weissagung über Jerusalem.

Matth. 23 37—39.

³⁷ Ἰερουσαλὴμ Ἰερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία [αὐτῆς] ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. ³⁸ Ἰδοὺ ἀφίσταται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν. ³⁹ λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ με ἴδῃτε ἀπ' ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε·

εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Luk. 13 34. 35.

³⁴ Ἰερουσαλὴμ Ἰερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ὄρνις τὴν ἐαυτῆς νοσσίαν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. ³⁵ Ἰδοὺ ἀφίσταται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν. λέγω [δὲ] ὑμῖν, οὐ μὴ ἴδῃτε με ἕως ἣξει ὅτε εἴπητε·

εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

173. Das Scherflein der Witwe.

Mark. 12 41—44.

⁴¹ Καὶ καθίσας κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά· ⁴² καὶ ἰδοῦσα μίαν χήρα πτωχὴ ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὃ ἐστὶν κοδράντης. ⁴³ καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἢ πτωχὴ πλεῖον πάντων ἔβαλεν τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· ⁴⁴ πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

Luk. 21 1—4.

¹ Αναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον ² εἶδεν δὲ τινὰ χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ λεπτὰ δύο, ³ καὶ εἶπεν· ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἢ πτωχὴ πλεῖον πάντων ἔβαλεν· ⁴ πάντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς πάντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλεν.

174. Die heilsverlangenden Griechen.

Joh. 12 20—36.

²⁰ Ἦσαν δὲ Ἕλληνες τινες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἦλθον Φιλιππῶ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ· ²¹ οὗτοι οὖν προσκαί ἡρώτων αὐτὸν λέγοντες· κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν

Mark. 12 ⁴¹ κατέν.] ἀπέν. BU 20 min | βάλλει — πλούσιοι] om D | ἔβαλλον] -λλεν D ⁴² πτωχῇ] om D 81 7 it arm ⁴³ ἔβαλεν ABDL. 15 min] ἔβαλλεν N*; βέβληκεν EFX.. min

Matth. 23 ³⁷ αὐτήν] σέ D 2 min it vg | αὐτῆς N* DM Δ 33] om B*; ἐαυτῆς CLX.. min ³⁸ ὁμῶν BL ff* syrsin] add ἐρημος NCD.. min it vg sah pesch phil arm aeth ³⁹ κυρίου] θεοῦ D

Luk. 11 ⁵³ ⁵⁴ λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς (auch AX.. min it vg syrsin cur pesch phil arm aeth) ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ (auch X 157 a fil syrsin cur aeth) ἤρξαντο οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ (auch fl vg) δεινῶς ἔχειν (auch 6 min di) καὶ συνβάλλειν αὐτῷ (auch 69 dil) περὶ πλειόνων (f. Text), ζητοῦντες (auch ACX.. min it syrsin cur pesch) ἀφορμὴν τινα λαβεῖν αὐτοῦ (auch ail syrsin cur), ἵνα ὑφωσιν κατηγορήσαι αὐτοῦ (nur Df syrcur) Db c eg syrsin ⁵⁴ ἐνεδρ. αὐτ. ABCL.. min vg pesch phil aeth] om αὐτ. N X cop | αὐτοῦ NBL cop syrsin aeth] add ἵνα κατηγορήσω(ου)σιν αὐτοῦ ACX.. min it vg pesch phil arm

13 ²⁴ ὄρνις] ὄρνις N D ²⁵ ὁμῶν] add ἐρημος DE.. min 7 it syrsin cur pesch phil aeth | δέ ABD.. min f q vg cop phil arm] om N* L 3 min 5 it sah syrsin (pm καί) cur aeth | ἣξει ὅτε ADE Δ.. min 7 it vg syrsin (cur phil ἣξει ἡμέρα ὅτε)] om BLR 79; ἂν NMX 169 min

21 ² δύο] add ὃ ἐστὶν κοδράντης D ³ πλείον AB.. min] πλείον N 243; πλείω DQX 6 min ⁴ δῶρα] add τοῦ θεοῦ AD.. min it vg pesch phil arm | ἔβαλεν] add ταῦτα λέγων ἐφώνει· ὃ ἔγων ὧτα ἀκούειν ἀκούετω EGH. min

ιδεῖν. ²² ἔρχεται ὁ Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ· ἔρχεται Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος καὶ λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ.

²³ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκρίνεται αὐτοῖς λέγων· ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ²⁴ ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόσμος τοῦ σίτου πεσῶν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολλὴν καρπὸν φέρει. ²⁵ ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολλύει αὐτήν, καὶ ὁ μισθῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.* ²⁶ ἐὰν ἐμοὶ τις διακονῇ, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω, καὶ ὅπου ἐμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· ἐὰν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. ²⁷ νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται, καὶ τί εἶπω; πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἤλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. ²⁸ πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ²⁹ Ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω. ³⁰ ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγεν βροντὴν γεγενῆσθαι· ἄλλοι ἔλεγον· ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν.

³⁰ Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. ³¹ νῦν κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. ³² κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐκύσω πρὸς ἑμαυτόν. ³³ τοῦτο δὲ ἔλεγεν ση- μάντων τοῖς θανάτῳ ἡμελλεν ἀποθνήσκειν.

³⁴ Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ ὄχλος· ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ πῶς λέγεις σὺ ὅτι δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστὶν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;

³⁵ Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς ἐν ὑμῖν ἐστίν. περιπατεῖτε ὡς τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει. ³⁶ ὡς τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε.

Ταῦτα ἐλάλησεν Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.

175. Gegner und geheime Anhänger Jesu.

Ψαλ. 12 37—43.

³⁷ Ταῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν, ³⁸ ἵνα ὁ λόγος Ἡσαίου τοῦ προφήτου πληρωθῇ ὃν εἶπεν· κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίον κυρίου τίς ἀπεκαλύφθη; ³⁹ διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεῦναι, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαίας· ⁴⁰ τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐπώρρωσεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσιν τῇ καρδίᾳ καὶ στραφῶσιν, καὶ ἰάσονται αὐτούς.** ⁴¹ ταῦτα εἶπεν Ἡσαίας ὅτι εἶδεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν περὶ αὐτοῦ.

⁴² Ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται. ⁴³ ἤγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

176. Jesu göttliche Sendung.

Ψαλ. 12 44—50.

⁴⁴ Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ ἀλλὰ εἰς τὸν πέμψαντά με, ⁴⁵ καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μένῃ. ⁴⁷ καὶ ἐὰν τις μου ἀκούσῃ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. ⁴⁶ ἐγὼ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν καὶ μὴ φυλάξῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν.

* Bgl. die Parall. zu Matth. 10 39 n. 68.

** Matth. 13 14. 15 f. n. 60 3).

²² ἔρχ. Ἀνδρ. — λέγουσιν s (pm καὶ πάλιν) ABL] καὶ (om D) πάλιν Ἀνδρ. κ. Φ. λέγουσιν DXΔ. min fg vg go phil ²³ ἀποκρ. sBLX 33] ἀπεκρίνατο ADΓΔ. min it vg etc ²⁴ δέ] add πεσῶν syrsin ²⁵ ἀπολλύει sBL 33 ff²] ἀπολέσει ADX. min it vg syrsin etc ²⁶ τὸ ὄνομα] τὸν υἱὸν LX min g mui cop Ath Or; add ἐν τῇ δόξῃ ἢ εἰχον παρὰ σοὶ πρὸ τοῦ τὸν κόσμον γενέσθαι (cf. 17, 5) D | ἦλθεν οὖν] καὶ ἐγένετο D | οὐρανοῦ] add λέγουσα Dace cop syrsin phil hier aeth ²⁹ οὖν] om Ba ³⁰ γέγονεν] ἦλθεν D it vg sah aeth Tert Hil ³¹ τοῦτον 1°] om Dbgl vg sah | ἐκβληθήσεται] βληθήσ. B ³² ἐκ sAB. min Or] ἀπὸ DL min 7 it vg Chr | πάντας ABL. min pesch phil go arm] πάντα s²D 56 it vg go hier aeth, unumquemvis sah cop syrsin, „non autem dixit omnes, sed omnia“ Aug ³⁴ τίς — ἀνθρ.] τίς ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος L; om EFG 18 min ³⁵ ἐν ὑμῖν sBDL. 20 min it vg go cop phil] μεθ' ὑμῶν AEF. min sah syrsin pesch hier arm aeth | ὡς A BDL. 5 min phil^{ms} Cyr] ἔως sΓΔ. min it vg syrsin pesch phil^{xt} hier go arm Chr | σκοτία] pm ἢ s²KLΔ. min syrsin ³⁶ ὡς sABDL. 5 min aeth] ἔως XΓΔ. min it vg syrsin etc (cf. v. 35) ³⁷ ἔμπρ. αὐτ.] om syrsin ³⁸ ὅ] ὅς syrsin | ἀκοῇ] κρίσει syrsin ³⁹ ὅτι] καὶ γὰρ D ⁴¹ ταῦτα] add δέ D 249 | ὅτι sA BL. 5 min e sah cop arm] ὅτε DΓΔ. min it vg syrsin pesch phil hier go aeth | αὐτοῦ 1°] τοῦ θεοῦ αὐτοῦ D; τοῦ θεοῦ 13 69 gat sah cop phil^{xt} hier ⁴³ ἥπερ ABD. min it vg] ὑπέρ sLX 11 min ⁴⁶ πᾶς] om B ⁴⁷ μί] om Dabeff² fos Amh | φυλάξῃ sABDL. 20 min abcff² gl vg sah cop syrsin pesch phil^{xt} hier arm aeth] πιστεύῃ EFG. min fg go phil^{ms} | κρίνω] κρίνω G min Aug

οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω πατὴρ αὐτός μοι ἐντολὴν δέδωκεν τί εἶπω καὶ τί λα-
τὸν κόσμον. ⁴⁸ ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ λήσω. ⁵⁰ καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος
ῥήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐστίν. ἃ οὖν ἐγὼ λαλῶ, καθὼς εἰρηγνέν μοι ὁ πατήρ,
ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρίνει αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. οὕτως λαλῶ.
⁴⁹ ὅτι ἐγὼ ἐξ ἑμαντοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με

Eschatologische Reden und Gleichnisse.

177. Von der Verführung Jerusalems und dem Ende der Welt.

Mark. 13 1—23.

Matth. 10 17—22. 24 1—28.

Luk. 12 11. 12. 17 22—25. 37.
21 5—24.

¹ Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ
τοῦ ἱεροῦ λέγει αὐτῷ εἰς τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ· διδάσκαλε, ἴδε
ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκο-
δομαί. ² καὶ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτῷ· βλέπεις ταύτας τὰς
μεγάλας οἰκοδομάς;

οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ
λίθον ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.

³ Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ
ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ
ἱεροῦ, ἐπηρώτα αὐτὸν κατ'
ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ
Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας· ⁴ εἶπὸν ἡμῖν,
πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ
σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα συν-
τελεῖσθαι πάντα;

⁵ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρξατο λέγειν
αὐτοῖς· βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς
πλανήσῃ. ⁶ πολλοὶ ἐλεύ-
σονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες

ὅτι ἐγὼ εἰμι,
καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.

Ὅταν δὲ ἀκούσῃτε πολέμους
καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ
θροεῖσθε· δεῖ γενέσθαι,
ἀλλ' οὕτω τὸ τέλος.

¹ Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ
τοῦ ἱεροῦ ἐπορεύετο, καὶ προσῆλθον
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδειῖξαι αὐτῷ
τὰς οἰκο-
δομάς τοῦ ἱεροῦ. ² ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν αὐτοῖς· οὐ βλέπετε ταῦτα
πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ
λίθον ὃς οὐ καταλυθήσεται.

³ Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ
ὄρους τῶν ἐλαιῶν προσῆλθον
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ'
ἰδίαν

λέγοντες· εἰπὲ ἡμῖν,
πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ
σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ συν-
τελείας τοῦ αἰῶνος;

⁴ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς· βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς
πλανήσῃ. ⁵ πολλοὶ γὰρ ἐλεύ-
σονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες· ἐγὼ εἰμι ὁ Χριστός,
καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.

⁶ μελλήσετε δὲ ἀκοῦεν πολέμους
καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε, μὴ
θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι,
ἀλλ' οὕτω ἐστὶν τὸ τέλος.

⁵ Καὶ τινων λεγόντων περὶ
τοῦ ἱεροῦ,

ὅτι
λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασιν
κεκόσμηται,
εἶπεν· ⁶ ταῦτα
ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν
αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ
λίθῳ ὃς οὐ καταλυθήσεται.

⁷ Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν

λέγοντες· διδάσκαλε,
πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ
σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα
γίνεσθαι;

⁸ ὁ δὲ εἶπεν·
βλέπετε μὴ
πλανηθῇτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύ-
σονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες· ἐγὼ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς
ἤγγικεν· μὴ πορευθῇτε ὀπίσω αὐτῶν.
⁹ ὅταν δὲ ἀκούσῃτε πολέμους
καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῇτε·
δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον,
ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.

Mark. 13 ¹ οἰκοδομαί] add τοῦ ἱεροῦ D 7it 3vg ² αὐτῷ] αὐτοῖς D min 8it [βλέπεις] βλέπετε D 2min
9it sax | οὐ μὴ] pm ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι DG 15min 10it arm | ἀφεθῇ AE.. min ff² 11 vg] add ὧδε sB
DL.. 60min 4it syrsin pesch phil arm | μὴ καταλυθῇ] καταλυθήσεται s^{*}L min; add καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν
ἄλλος ἀναστήσεται ἀνευ χειρῶν D 9it Cyp ⁵ ἤρξ. λέγειν] εἶπεν D 8min a kn arm ⁶ ἀκούσ.] ἀκούητε B |
θροεῖσθε] θορυβεῖσθε D 4min

Matth. 24 ² οὐ 1° sABC.. min q pesch phil] om DLX 30min it vg sah cop syrsin arm aeth ⁶ γενέσθαι]
pm πάντα CGAP.. min pesch phil

Luk. 21 ⁵ ἀναθήμ. BL.. min] ἀναθέμ. sAD.. min ⁶ λίθος ἐπὶ λίθῳ] add ὧδε sBL min cop; pm ὧδε
X min es syrsin cur arm aeth; add ἐν τοίχῳ ὧδε D 5it ⁷ ὅταν — γίν.] τῆς σῆς ἐλευσεως D1 ⁹ πτοηθ.]
φοβηθῇτε Dq

Joh. 12 ⁴⁸ κρίνοντα] κρίναντα EΔ 251 | κρίνει] κρίνει FGA min d ⁴⁹ αὐτός] οὗτος G | δέδωκεν
sAB. 30min] ἔδωκε DLΔ.. min ⁵⁰ ἐγὼ] om DΓ 44 a em Chr

⁸ ἔγεροθή-
σεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ
βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν.
ἔδονται σεισμοὶ κατὰ
τόπους, ἔδονται λιμοὶ·
ἀρχὴ ὧδίνων ταῦτα.

⁹ Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς·

παραδώσουσιν ὑμᾶς
εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγω-
γὰς δαρήσεσθε
καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βα-
σιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν
ἐμοῦ,
εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ¹⁰ καὶ εἰς
πάντα τὰ ἔθνη πρῶτον δεῖ κηρυχ-
θῆναι τὸ εὐαγγέλιον.

¹¹ καὶ ὅταν ἄγωσιν
ὑμᾶς παραδιδόντες,

μὴ

προμεριμᾶτε

τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν
δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ,
τοῦτο λαλεῖτε·
οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λα-
λοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἁγίου.

¹² καὶ παραδώσει ἀδελφὸς
ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ
τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται
τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώ-
σουσιν αὐτούς· ¹³ καὶ ἔσεσθε

⁷ ἔγεροθή-
σεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ
βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ
ἔδονται λιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ
τόπους·

⁸ πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὧδίνων.

¹⁷ Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀν-
θρώπων·

παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς
εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγω-
γαῖς αὐτῶν μαстиγώσουσιν ὑμᾶς·
¹⁸ καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βα-
σιλεῖς ἀγθήσεσθε ἕνεκεν
ἐμοῦ,

εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ
τοῖς ἔθνεσιν.

vgl. 24, 14

¹⁹ ὅταν δὲ
παραδώσιν ὑμᾶς,

μὴ
μεριμνήσητε πῶς

ἢ τί λαλήσητε· δοθήσε-
ται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ
τί λαλήσητε·

²⁰ οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λα-
λοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ
πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.

²¹ παραδώσει δὲ ἀδελφὸς
ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ
τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται
τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώ-
σουσιν αὐτούς. ²² καὶ ἔσεσθε

¹⁰ Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς· ἔγεροθή-
σεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ
βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,
¹¹ σεισμοὶ τε μεγάλοι καὶ κατὰ
τόπους λοιμοὶ καὶ λιμοὶ ἔδονται,
φθόνη τε καὶ ἀπ' οὐρανοῦ
σημεῖα μεγάλα ἔσται.

¹² Πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπι-
βαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐ-
τῶν καὶ διώξουσιν, παραδιδόντες
εἰς τὰς συναγω-
γὰς καὶ φυλακάς,
ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ
ἡγεμόνας ἕνεκεν
τοῦ ὀνόματός μου· ¹³ ἀποβήσεται
ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

¹² ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν
ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ
τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ
μεριμνήσητε πῶς ἢ τί ἀπολογη-
σῆσθε ἢ τί εἰπῆτε·

vgl. B. 12

¹² τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα
διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἃ δεῖ εἰπεῖν.

¹⁴ Θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις
ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογη-
θῆναι· ¹⁵ ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν
στόμα καὶ σοφίαν, ἣ οὐ δύνησονται
ἀντιστῆναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαν-
τες οἱ ἀντιτεκμνοῦντες ὑμῖν.

¹⁶ παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ
γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγε-
νῶν καὶ φίλων,
καὶ θανατώ-
σουσιν ἐξ ὑμῶν, ¹⁷ καὶ ἔσεσθε

Mark. 13 ⁸ λιμοὶ (om κατ. τόπ., ἔσ. λιμ. N*) NBDL 10it vg cop aeth] add καὶ ταραχαί AX.. min q sah
syrsin pesch phil; add καὶ λοιμοὶ κ. ταρ. arm | ἀρχὴ NBDL.. min 10it vg sah cop syrsin pesch phil arm
aeth] ἀρχαὶ AE.. min ⁹ βλέπετε — ἐαντ.] om D 5min 4it arm | παραδ. (γὰρ) ὑμ.] εἰτα ὑμᾶς αὐτοὺς παραδ.
D 81 5it ¹⁰ εὐαγγ.] add ἐν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν D ff² g² tol ¹¹ λαλήσ.] add μηδὲ μελετᾶτε AXΓΔ.. min
pesch phil

Matth. 10 ¹⁹ δοθῇσ. — λαλήσ.] om DL 10min k 2vg arm Or ²¹ ἐπαναστήσονται] -σεται BΔ min
²⁴ ⁷ λιμοὶ (σεισμοὶ καὶ λ. N) BDE* 3min 4it syrsin] add καὶ λοιμοὶ CΓΔΠ.. min h cop pesch phil
arm aeth Chr Or; λοιμοὶ καὶ λ. L 33 2min 7it vg

Luk. 12 ¹¹ πῶς ἢ τί NABL.. min fg² vg phil hier arm] om ἢ τί D 157 8it syrcur pesch aeth Clem
Or; om πῶς ἢ syrsin

²¹ ¹⁰ τότε — αὐτ.] om Del syrsin cur pesch ¹¹ λιμοὶ (add κατὰ τόπους syrsin) κ. λιμοὶ B min it vg
syrsin cur] λιμοὶ κ. λοιμοὶ NAD.. min e cop pesch phil hier arm | φοβητὰ NAL.. min] φοβητὰ BD |
καὶ — μεγάλα] ἀπ' οὐρ. καὶ σημ. μεγ. D it vg syrsin cur Or ¹⁴ προμελ.] -μελετώντες D ¹⁵ ἀντιστ. ἢ ἀντειπ
NBL 5min ef arm Or] ἀντειπ. οὐδὲ (ἦ) ἀντιστ. ARXΔ.. min phil; om ἦ ἀντειπ. D⁸⁷ 6it syrsin cur pesch Cyp

μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ
τὸ ὄνομά μου.*

ὁ δὲ ὑπομεί-
νας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

vgl. B. 9a

vgl. B. 13a

vgl. B. 12a

vgl. B. 22a

vgl. B. 6

vgl. B. 13b

vgl. B. 10

μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ
τὸ ὄνομά μου.*

ὁ δὲ ὑπομεί-
νας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

⁹ τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς
θλίψιν καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ
ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων
τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.*

¹⁰ καὶ τότε σκανδαλισθήσονται
πολλοὶ καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν
καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους· ¹¹ καὶ
πολλοὶ ψευδοπροφήται ἐγερθή-
σονται καὶ πλανήσουσιν πολλοὺς·
¹² καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν
ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν
πολλῶν. ¹³ ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς
τέλος, οὗτος σωθήσεται. ¹⁴ καὶ
κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ
εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν,
καὶ τότε ἔξει τὸ τέλος.

¹⁵ Ὡταν οὖν ἴδῃτε τὸ βδέλγυ-
μα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ
Δανιὴλ τοῦ προφήτου ἐστὸς ἐν
τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω,
¹⁶ τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευνγέ-
τωσαν εἰς τὰ ὄρη, ¹⁷ ὁ ἐπὶ τοῦ
δώματος μὴ καταβάτω
ἀραιὰ τὰ ἐκ τῆς οἰκίας
αὐτοῦ, ¹⁸ καὶ ὁ ἐν τῷ ἁγρῷ
μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω
ἀραιὰ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.***

μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ
τὸ ὄνομά μου.* ¹⁸ καὶ θρίξ ἐκ
τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόλη-
ται.** ¹⁹ ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν
κτῆσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

vgl. B. 12

vgl. B. 17

vgl. B. 16a

¹⁴ Ὡταν δε ἴδῃτε τὸ βδέλγυ-
μα τῆς ἐρημώσεως
ἐστηκότα ὅπου
οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω,
τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευνγέ-
τωσαν εἰς τὰ ὄρη, ¹⁵ ὁ ἐπὶ τοῦ
δώματος μὴ καταβάτω μηδὲ
εἰσελθάτω τὴ ἀραιὰ ἐκ τῆς οἰκίας
αὐτοῦ, ¹⁶ καὶ ὁ εἰς τὸν ἁγρὸν
μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω
ἀραιὰ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.***

²⁰ Ὡταν δὲ ἴδῃτε κηλομένην
ὑπὸ στρατοπέδων Ἱερουσαλήμ, τότε
γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις
αὐτῆς.

²¹ τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευνγέ-
τωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν
μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρεῖτωσαν,

καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις
μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν,
²² ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὐταῖς εἰσιν
τοῦ πλησθῆναι πάντα τὰ γεγραμ-
μένα.

²³ οὐαὶ ταῖς ἐν γαστρὶ
ἐχοῦσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκεῖναις ταῖς ἡμέραις·

¹⁷ οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ
ἐχοῦσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκεῖναις ταῖς ἡμέραις. ¹⁸ προσ-
εύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται
χειμῶνος·

¹⁹ ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκείναι

¹⁹ οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ
ἐχοῦσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκεῖναις ταῖς ἡμέραις. ²⁰ προσ-
εύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ
φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος μηδὲ σαββά-
τῳ· ²¹ ἔσται γὰρ τότε

ἔσται γὰρ ἀνάγκη

* Bgl. Joh. 15 21 (n. 202).

** Matth. 10 30. Luk. 12 7 f. n. 67.

*** Luk. 17 31 (n. 180): Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὅς ἐστι ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ
καταβάτω ἀραιὰ αὐτῶν, καὶ ὁ ἐν ἁγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.

Mark. 13 ¹⁴ ἐρημ. sBDL 81 7it vg sah cop arm] add τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου AXΓΔ.. min
4it pesch phil aeth | νοεῖτω] add τί ἀναγινώσκει Dag² n ¹⁵ ὁ BFHc sah cop] add δὲ sAL.. min phil
arm; καὶ ὁ D 81 7it vg syrsin | καταβ. sBL ck sah cop pesch] add εἰς τὴν οἰκίαν ADXΔ.. min 7it vg
syrsin phil arm aeth | τί ἀραιὰ BKLΠ* 72 253] ἀραιὰ τὴ sAD.. min it vg etc ¹⁷ θηλαζούσαις] -ζομέναις
D 28 ¹⁸ γένηται] add ἡ φυγὴ ὑμῶν AXΓΔΠ.. min kg² gat sah cop pesch phil go aeth | χειμ.] add ἡ
σαββάτον L 20min 3it

Matth. 24 ¹² πληθυνθ.] πληθύνει D ¹⁶ εἰς BDΔ 20min] ἐπὶ BLZ.. min 4it vg ¹⁷ τὰ BLZ..
150min cop syrr] τί D min it vg arm aeth ¹⁸ τὸ ἱμάτ. sBDLZ. 40min it vg sah cop pesch aeth] τὰ ἱμά-
τια ΓΔ.. min f phil arm

Luk. 21 ¹⁸ καὶ — ἀπόλ.] om syrcur Meion ¹⁹ κτῆσεσθε AB 11min it vg cop syrr arm aeth Or]
κτῆσεσθε sDL.. min ^{21, 22} om Meion ²¹ ἐκχωρ.] pm μή D tol sax

θλίψις, οἷα οὐ γέγονεν τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως ἢν ἔκτισεν ὁ θεὸς ἕως τοῦ νῦν καὶ οὐ μὴ γένηται. ²⁰ καὶ εἰ μὴ ἐκολόβωσεν κύριος τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς οὕτως ἐξελέξατο ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας.

²¹ Καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ· ἴδε ὧδε ὁ Χριστός, ἴδε ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε· ²² ἐγερθήσονται δὲ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται καὶ ποιήσουσιν σημεῖα καὶ τέρατα πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν εἰ δυνατόν τοὺς ἐκλεκτούς. ²³ ὑμεῖς δὲ βλέπετε· προεῖρηκα ὑμῖν πάντα.

θλίψις μεγάλη, οἷα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου

ἕως τοῦ νῦν οὐδ' οὐ μὴ γένηται. ²² καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι.

²³ Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ· ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστός, ἢ· ὧδε, μὴ πιστεύετε· ²⁴ ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσιν σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ²⁵ ἰδοὺ προεῖρηκα ὑμῖν.

μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὁργὴ τῆ λαῷ τούτῳ, ²⁴ καὶ πεσοῦνται στόματα μαχαίρης καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς τὰ ἔθνη πάντα, καὶ Ἱερουσαλὴμ ἔσται πατομένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι οὗ πληρωθῶσιν καιροὶ ἐθνῶν.

²⁶ ἐάν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν· ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔστιν, μὴ ἐξέλθῃτε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύετε· ²⁷ ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή ἐξερχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

²⁸ ὅπου ἐὰν ᾖ τὸ πῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ αἱετοί.

17²² Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς· ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν καὶ οὐκ ὅψεσθε. ²³ καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν· ἰδοὺ ἐκεῖ, ἰδοὺ ὧδε· μὴ ἀπέλθῃτε μηδὲ διώξητε.

²⁴ ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. ²⁵ πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

²⁷ καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ· ποῦ, κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ καὶ οἱ αἱετοὶ ἐπισυναχθήσονται.

178. Von der Wiederkunft Jesu.

Mark. 13 24—27.

Matth. 24 29—31.

Luk. 21 25—28.

²⁴ Ἀλλὰ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, ²⁵ καὶ οἱ ἀστέρες ἔσονται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντες,

²⁹ Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ,

²⁵ Καὶ ἔσονται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ

καὶ ἀστροῖς,

Mark. 13 ¹⁹ ἦν — θεός] om D 27 81 61t arm ²⁰ ἡμερας 1°] add διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ D 51t arm ²¹ ἴδε 1° sBL] ἰδοὺ ACD.. min | ἴδε 2° sL 50min vg syrsin] pm καὶ B sah phil; ἢ ἴδε (ἰδοὺ) AD.. min 71t arm go aeth ²² δέ sC] γὰρ ABDL | ψευδόχρ. καὶ] om D 124 ik | ποιῆς. D 8min a] δώσουσι sA BCL.. min it vg etc

Matth. 24 ²¹ οὐ γέγ. BLZΣ.. min] οὐκ ἐγένετο sD ²² πιστεύς. sDLZ.. min] -εῦτε B* 262 ²⁴ πλανῆσαι BXΣ.. min 51t] πλανηθῆναι sD 51t; πλανᾶσθαι LZ min ²⁷ ἔσται sBD.. 70min 41t harl sah cop pesch arm] add καὶ MΔ min it vg phil aeth ³⁰ ἀπὸ BLXΣ.. min] ἐκ sD

Luk. 17 ²² ἡμερῶν] add τούτων D go ²³ ἰδοὺ 2°] pm ἢ AB.. min 51t go cop phil arm aeth; pm καὶ sM 7min 51t vg syrsin pesch | ἀπέλθ. μηδέ] om 13 69 131 arm ²⁴ εἰς — λάμπει] ἀστράπτει D | ὁ υἱὸς — αὐτοῦ] ἡ ἡμ. τ. υἱοῦ τ. ἀνθρ. syrsin cur | ἐν τ. ἡμ. αὐτοῦ sALΔ.. min q vg etc] om BD 220 abei ²⁷ σῶμα] πτώμα EGH 25min e aeth | ἐπισ. sBL.] συναχθ. ADΔ.. min

21 ²⁴ πληρωθ. καιροὶ ἐθν.] πλ. καὶ ἔσονται κ. ἐ. B; πλ. καιρ. καὶ ἔσονται κ. ἐ. L cop; om καιρ. ἐθν. D

καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.

²⁶ καὶ τότε

ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃς μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης· ²⁷ καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους

καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς [αὐτοῦ] ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.

καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

³⁰ καὶ τότε φανήσεται

τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν οὐρανῷ, καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς· ³¹ καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσιν τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.

²⁷ καὶ τότε

ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.

²⁸ ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

179. Zeitpunkt der Wiederkunft.

Mark. 13 28—32.

²⁸ Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολὴν· ὅταν ἦδη ὁ κλάδος αὐτῆς ἀπαλὸς γένηται καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν· ²⁹ οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδῃτε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἐπὶ θύραις.

³⁰ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη μέχρις οὗ ταῦτα πάντα γένηται. ³¹ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ παρελεύσονται·

³² Περὶ δὲ τῆς ἡμέ-

ρας ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.

Matth. 24 32—36.

³² Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολὴν· ὅταν ἦδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἀπαλὸς καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος·

³³ οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδῃτε πάντα ταῦτα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἐπὶ θύραις.

³⁴ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. ³⁵ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.

³⁶ Περὶ δὲ τῆς ἡμέ-

ρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ μόνος.

Luk. 21 29—33.

²⁹ Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς· ἴδετε τὴν συκὴν καὶ πάντα τὰ δένδρα· ³⁰ ὅταν προβάλλωσιν ἦδη, βλέποντες ἅψ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἦδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν· ³¹ οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδῃτε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

³² Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα γένηται. ³³ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελεύσονται.

Mark. 13 ²⁶ αἱ ἐν τ. οὐρ.] τῶν οὐρανῶν DK 115 5it ²⁶ ἐν νεφ.] ἐπὶ τῶν νεφελῶν D ²⁷ ἐκλεκτ. DL 5min 5it Or] add αὐτοῦ ABC.. min 4it vg etc ²⁸ ἦδη] om syrsin ^{28. 29} γινώσκετε AB⁶C.. -ται AD⁵ LΔ min aeth cop ³⁰ μέγας οὐ] μ. ὅτον B; ἕως οὐ D min ³¹ οὐ BD*] add μὴ ACL.. min | παρελεύσ. 2° NBL min] -ἐλθωσιν ACD.. min ³² ἡ ABC.. 100min cff³¹ vg phil] καὶ ND. min 5it sah cop pesch arm aeth | ol ἄγγ. NDL 26min 9it vg cop pesch arm aeth] add ol ACEx.. min sah syrsin phil; ἄγγελος B ³³ ἐν οὐρανῷ NBL] τοῦ ἐν οὐρανοῖς D | τότε 2°] om N⁶ 6min e Cyp ³¹ σάλπιγγος μεγ. NLD 8min e cop syrsin pesch arm] σάλπ. φωνῆς μεγ. BXS.. min sah; φωνῆς σάλπ. μεγ. hier phil aeth; σάλπ. καὶ φωνῆς μεγ. D 10min it vg | ἄκρων 2°] pm τῶν B 1 13 69 209 | αὐτῶν] add ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι ἀναβλέψατε, διότι ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν (cf. Luc.) Dbehq ³⁰ οὐδὲ ὁ υἱός NBD 4min 10it hier aeth arm Ir Or Chr] om EFLΔΣ.. g^{1.2} vg sax sah cop syrsin pesch phil | πατήρ NBDL. 35min it vg sah cop pesch phil hier arm aeth] add μὲν EF.. min ³² ἐν ἀπορίᾳ] pm καὶ N; καὶ ἀπορία D | ἡχους] ἡχούσης DΓΔ.. min Eus ²⁸ ἀρχομένων] ἐρχ- D⁵ 13 ³⁰ ὅταν προβ. ἦδη] δτ. προβ. τὸν καρπὸν αὐτῶν D it syrsin cur | βλέπ. ἅψ' ἑαυτ.] βλέπ. ἀπ' αὐτῶν L 69 157 cop pesch hier arm; om D it syrsin cur aeth ³² ἔν] om D 33 ³³ παρελεύσ. 2° NBDL 13 33 157] -ἐλθωσι ARX.. min

180. Sorglosigkeit der Menschen bei Jesu Wiederkunft.

Matth. 24 37—42.

⁸⁷ Ὡςπερ γὰρ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ⁸⁸ ὥς γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις [ἐκείναις] ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες, ἄχρῃ ἣς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, ⁸⁹ καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἥλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἤρην ἅπαντας,

οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

⁴⁰ τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παραλαμβάνεται καὶ εἷς ἀφίσταται. ⁴¹ δύο ἀλήθουσai ἐν τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίσταται.

⁴² γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποία ἡμέρα ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.**

Luk. 17 26—32. 34. 35.

²⁶ Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

²⁷ ἥσθιον, ἔπινον, ἐγάμιζοντο, ἄχρῃ ἣς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ

ἥλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἀπώλεσεν πάντας.

²⁸ ὁμοίως καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ· ἥσθιον, ἔπινον, ἡγόραζον, ἐπόλουν, ἐφύτευον, ὠκοδόμουν. ²⁹ ἢ δὲ ἡμέρα ἐξῆλθεν Λώτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξεν πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ καὶ ἀπώλεσεν πάντας. ³⁰ κατὰ τὰ αὐτὰ ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.

³¹ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὅς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκευὴ αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεφάτω εἰς τὰ ὀπίσω.* ³² μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ.

³⁴ λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλινῆς μιᾶς, ὁ εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. ³⁵ ἔσονται δύο ἀλήθουσai ἐπὶ τὸ αὐτό, ἡ μία παραλημφθήσεται ἡ δὲ ἑτέρα ἀφεθήσεται.

[B. 36 f. im Apparat]

181. Mahnung zur Bereitschaft.

Matth. 24 43. 44.

⁴³ Εκείνο δὲ γινώσκετε ὅτι εἰ ἤδει ὁ οἰκοδεσπότης ποία φυλακὴ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν εἴασεν διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. ⁴⁴ διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἡ οὐ δοκεῖτε ὥρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.**

Luk. 12 39. 40.

³⁹ Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἤδει ὁ οἰκοδεσπότης ποία ὥρα ὁ κλέπτης ἔρχεται, οὐκ ἂν ἀφῆκεν διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ. ⁴⁰ καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.**

* Mark. 13 15. 16. Matth. 24 17. 18 f. n. 177.

** Zu Matth. 24 42. 44 vgl. Mark. 13 33. 35 (n. 182). Luk. 12 40 (f. v.). Matth. 25 13 (n. 184): Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν.

Matth. 24 ³⁷ γάρ BDI em cop syrsin] δέ NLΔΣ.. min it vg pesch phil^{xt} arm aeth | ἔσται NBL. min 5it cop pesch arm] add καὶ D^{sc}1Δ.. min 9it vg phil aeth ³⁸ ἐκείναις BD 3min] om N1ΔΣ.. min | ταῖς πρὸ] om Laeff¹ sah Or; om ταῖς D 3min | γαμίζοντες ND 33] γαμίσκοντες B; ἐγαμίζ. 1ΔΔ.. min ³⁹ καὶ¹⁰ N1ΔΣ.. min 6it vg phil arm] om BD 102 6it cop syrsin pesch aeth ⁴¹ μύλῳ] μύλων DHM min ⁴² ἡμέρα NBD.. 7min fff² phil hier] ὥρα LΓΠ.. min it vg cop syrsin pesch arm ⁴³ διορυχθῆναι NDIL min] διορυγῆναι AΓΔ.. min

Luk. 12 ³⁹ ἔρχ. N*Dei syrsin cur Tert] add ἐρηγόρησεν ἂν καὶ ABL.. min it vg sah cop pesch phil aeth | ἂν] om BKL. min ⁴⁰ om 1 118 209

17 ²⁷ ἐγαμίζ. NBDL. 20min] ἐξεγαμ. ARΔ.. min | ἥλθεν] ἐγένετο De ²⁸ καθὼς NBLRX 4min i vg] καὶ ὡς AD.. min syrsin (om ὁμοίως) ³⁰ ἡ ἡμ. — ἀποκαλ.] ἐν τῇ ἡμ. τοῦ υἱοῦ τ. ἀνθρ. ἡ ἀποκαλυφθῆ D it ³² Λώτ] Λώθ D 4it 5vg aeth Or ³⁴ μιᾶς] om Be | ὁ εἰς B min cop] εἰς NACD.. | ἀφεθήσεται DK 116 go ³⁵ om N* 209 l vg codd | ἡ μία BDR min] μία AL.. min arm | ἀφεθ. NABL.. min g¹ go cop aeth Bas Op] add δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται DU.. 8it vg syrsin cur pesch phil arm Amb Aug

182. Gleichnis von den wachsamten Knechten.

Mark. 13 33—37.

Matth. 24 45—51.

Luk. 12 41—48.

³³ Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρὸς ἐστίν.* ³⁴ ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφείς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ. ³⁵ γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται,* ἢ ὁψὲ ἢ μεσονύκτιον ἢ ἀλεκτοροφωνίας ἢ πρωΐ. ³⁶ μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης εὗρη ὑμᾶς καθεύδοντας. ³⁷ ὁ δὲ ὑμῖν λέγω, γρηγορεῖτε.

⁴⁵ Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκειτίας αὐτοῦ τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τὴν τροφήν ἐν καιρῷ; ⁴⁶ μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὗρήσκει οὕτως ποιοῦντα. ⁴⁷ ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

⁴¹ Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος· κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας; ⁴² καὶ εἶπεν ὁ κύριος· τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος ὁ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον; ⁴³ μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὗρήσκει ποιοῦντα οὕτως. ⁴⁴ ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

⁴⁸ ἂν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· χρονίζει μου ὁ κύριος, ⁴⁹ καὶ ἄρξεται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνῃ μετὰ τῶν μεθύοντων, ⁵⁰ ἥξει ὁ κύριος τοῦ δοῦλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, ⁵¹ καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσεται· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.**

⁴⁵ ἂν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξεται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι, ⁴⁶ ἥξει ὁ κύριος τοῦ δοῦλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσεται. ⁴⁷ ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνούς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ἐτοιμάσας ἢ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ δαρήσεται πολλὰς. ⁴⁸ ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέθεντο πολὺ, περισσότερον ἀπαιτήσουσιν αὐτόν.

183. Mahnung zur Nüchternheit.

Luk. 21 34—36.

³⁴ Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μὴ ποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν μένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. ³⁶ ἀγρυπνεῖτε αἱ καρδίαι ἐν κραυγῇ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς αἰφνίδιος ἢ ἡμέρα ἐκείνη ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῇται ³⁵ ὡς παγίς· ἐπεισελεύσεται γὰρ ἐπὶ πάντας τοὺς κατὰ-ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

* Matth. 24 42. 44. Luk. 12 40 f. n. 180. 181.

** Vgl. die Parall. zu Matth. 8 12. Luk. 13 28 (n. 50).

Mark. 13 ³³ ἀγρυπν. BD 122 ack] add καὶ προσεεύχεσθε NACL.. min 5it vg sah cop syrsin pesch phil arm aeth | ἐστίν] om D⁸⁷a syrsin

Matth. 24 ⁴⁵ οἰκειτίας BILJ. 8min] οἰκίας N 13min; θεραπείας DΓ.. min it vg ⁴⁸ ἐκεῖνος BCDI LΣ.. min it vg cop pesch phil etc] om N*Γ 5min syrsin Ir ⁴⁹ ἐσθίῃ δ. κ. πίνῃ NB (C τε κ.) D.. 70min] ἐσθίει δ. κ. πίνειν FHK. min it vg cop etc; ἐσθίειν δ. κ. πίνειν G. min

Luk. 12 ⁴¹ δὲ BDLRX 6min 7it sax arm] add αὐτῷ NAP.. min 3it vg sah cop syrcur pesch phil aeth | ἢ — πάντας] om D ⁴² φρόν.] add ὁ ἀγαθός D 3min ce syrcur | τό] om BD 69 ⁴⁴ ἀληθῶς] ἀμὴν D min c ⁴⁷ μὴ ἐτοιμάσας ἢ ποιήσας NB 33] μὴ ἐτοιμ. μηδὲ ποιήσ. ARXIJ.. min f vg cop phil sah; μὴ ἐτοιμ. L 2min 7it syrsin eur pesch arm; μὴ ποιήσας D 69 ⁴⁸ ἐδόθη] ἔδωκαν D | πολὺ ζητηθ. π. αὐτ.] ζητήσουσιν ἀπ' αὐτοῦ περισσώτερον Dff² aeth | περισσ.] πλέον D | αἰτίσ.] ἀπαιτ. DU 30min

21 ³⁴ ³⁵ ἐν. ὡς παγίς· ἐπεισελ. γὰρ NBDL 157 6it cop] ἐκείνη· ὡς παγ. γὰρ ἐπεισελ. ACNRX.. min f] q vg syrr arm ³⁶ κατισχ. NBLX 7min cop aeth] καταξιώθητε ACDN.. min it vg syrr arm | σταθῇται] στήσεσθε D 9it

184. Gleichnis von den klugen und törichtten Jungfrauen.

Matth. 25 1—13.

Luk. 12 35—38. 13 25.

¹ Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν τοῦ νυμφίου. ² πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν μωραὶ καὶ πέντε φρόνιμοι. ³ αἱ γὰρ μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον. ⁴ αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις μετὰ τῶν λαμπάδων ἑαυτῶν. ⁵ χροníζοντος δὲ τοῦ νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. ⁶ μέσης δὲ νυκτός κραυγὴ γέγονεν· ἰδοὺ ὁ νυμφίος, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν. ⁷ τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκείναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν. ⁸ αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπαν· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἔλαιου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. ⁹ ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι· μή ποτε οὐ μὴ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. ¹⁰ ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἑτοιμοὶ εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα.

³⁵ Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὁσφύες περιεζωσμέναι καὶ οἱ λύχοι καιόμενοι· ³⁶ καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσῃ ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῶ.

¹¹ Ὑστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι· κύριε, κύριε, ἀνοίξον ἡμῖν. ¹² ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. ¹³ Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν.*

³⁷ μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. ³⁸ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ καὶ εὕρῃ οὕτως, μακάριοι εἰσιν ἐκεῖνοι.

¹³ ²⁵ Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξῃσθε ἔξω ἐστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν λέγοντες· κύριε, ἀνοίξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν· οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

185. Gleichnis von den unvertrauten Pfunden.

Matth. 25 14—30.

Luk. 19 11—27.

¹¹ Ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα προσθεὶς εἶπεν παραβολήν, διὰ τὸ ἔγγυς εἶναι Ἱερουσαλὴμ αὐτὸν καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεὺς τοῦ

* Bgl. Mark. 13 33. 35. Matth. 24 42. 44. Luk. 12 40 (n. 180—182).

Matth. 25 ¹ ἑαυτῶν BDL 124] αὐτῶν NC.. min | τοῦ νυμφίου NB (C τῷ νυμφίῳ) L.. min sah cop aeth] add καὶ τῆς νύμφης DX* 8min it vg syrsin pesch phil arm ⁸ λαμπάδας NL 44 5it vg arm] add αὐτῶν BCD.. min | ἔλαιον] add ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν D 2min ff¹ ⁶ νυμφίος NBC*DLZ 102 sah cop] add ἔρχεται XFLΠ.. min it vg pesch phil arm aeth ⁹ οὐ μὴ BCD.. 50min] οὐκ NALZ min ¹⁰ ἀπερχ. δὲ αὐτ.] ἕως ἀπάγουσιν D 5it ¹¹ ἔρχ. καὶ] ἦλθον Dcf ¹³ ὥραν] add ἐν ἡ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται Γ.. min
Luk. 12 ³⁵ ἔστωσαν — περιεζ.] ἔστω ὁμ. ἡ ὁσφύς περιεζωσμένη D ³⁶ καὶ 1° — οὕτως NBL. 33 131 sah pesch aeth] καὶ ἐὰν ἔλθῃ τῇ ἐσπερινῇ φυλακῇ καὶ εὐρήσῃ οὕτως, ποιήσει, καὶ ἐὰν ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ τῇ τρίτῃ Dec. | ἐκεῖνοι BDLe syrcur] om N* 4it 2vg syrsin; pm οἱ δοῦλοι APXΔ.. min cfq vg sah pesch phil arm aeth

¹³ ²⁵ κύριε NBL 157 7it vg sah cop] add κύριε ADNXL.. min 4it syrr arm aeth

ἀποδημῶν

ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρ-
έδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, ¹⁵ καὶ ὃ μὲν
ἔδωκεν πέντε τάλαντα, ὃ δὲ δύο, ὃ δὲ ἓν, ἐκάστῳ
κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν.

εὐθέως

¹⁶ πορευθεὶς ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν ἡγοράσατο ἐν
αὐτοῖς καὶ ἐκέρδησεν ἄλλα πέντε. ¹⁷ ὡσαύτως ὁ τὰ
δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο. ¹⁸ ὁ δὲ τὸ ἐν λαβὼν ἀπελθὼν
ᾠρύξεν γῆν καὶ ἔκρυπεν τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου
αὐτοῦ.

¹⁹ Μετὰ δὲ πολὺν χρόνον ἔρχεται ὁ κύριος τῶν
δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

²⁰ καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν προσ-
ήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων· κύριε, πέντε
τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα
ἐκέρδησα. ²¹ ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· εὖ, δοῦλε
ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός, ἐπὶ πολλῶν
σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

²² προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα εἶπεν· κύριε,
δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα
ἐκέρδησα. ²³ ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· εὖ, δοῦλε
ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε
καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

²⁴ προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον εἰληφώς
εἶπεν· κύριε,

ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος,

θεριζῶν ὅπου

οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρισας·
²⁵ καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου
ἐν τῇ γῇ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν. ²⁶ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος
αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ,
ἦδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω
ὅθεν οὐ διεσκόρισα; ²⁷ ἔδει σε οὖν βαλεῖν τὰ ἀρ-
γύριά μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκο-

θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. ¹² εἶπεν οὖν ἄνθρωπός τις εὐγε-
νὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν ἐαυτῷ βασιλείαν
καὶ ὑποστρέψαι. ¹³ καλέσας δὲ δέκα δούλους ἐαυτοῦ
ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς,

καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς·

πραγματεύσασθε ἐν ᾧ ἔρχομαι.

¹⁴ οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτόν, καὶ ἀπέστει-
λαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες· οὐ θέλομεν
τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

¹⁵ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα
τὴν βασιλείαν καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δού-
λους τούτους οἷς δέδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τίς
τί διεπραγματεύσατο.

¹⁶ παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος

λέγων· κύριε, ἡ μνᾶ

σου δέκα προσηγοράσατο μνᾶς.

¹⁷ καὶ εἶπεν αὐτῷ· εὖγε, ἀγαθὲ δοῦλε,
ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων
ἐπάνω δέκα πόλεων.

¹⁸ καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος λέγων· ἡ μνᾶ σου, κύριε,
ἐποίησεν πέντε μνᾶς.

¹⁹ εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ· καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε
πόλεων.

²⁰ καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν λέγων·

κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν
σουδαρίῳ. ²¹ ἐφοβούμην γὰρ σε, ὅτι ἄνθρωπος
αὐστηρὸς εἶ, αἵρεις ὁ οὐκ ἔθνηκας, καὶ θερίζεις ὁ
οὐκ ἔσπειρας.

²² λέγει αὐτῷ· ἐκ τοῦ στόματός σου

κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. ἦδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος
αὐστηρὸς εἰμι, αἵρων ὁ οὐκ ἔθνηκα, καὶ θερίζων ὁ
οὐκ ἔσπειρα; ²³ καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκάς μου τὸ ἀρ-
γύριον ἐπὶ τραπέζαν; καὶ γὰρ ἐλθὼν

Matth. 25 ^{15, 16} ἀπεδήμησεν. εὐθέως (add δέ 5 min 5 it hier aeth arm) πορ. s*B bg¹] ἀπεδήμησεν εὐθέως.
πορ. δέ ACDL.. min g² vg pesch phil Bas Or ¹⁶ ἐκέρδ. BCDL.. 20 min it vg etc] ἐποίησεν s*A*XΔ..
min q phil Bas | πέντε ²⁰ BL 5 min it vg pesch hier sah cop arm] add τάλαντα s*ACD.. min f q phil aeth
¹⁷ ὡσαύτως s*C*L 33 bg² 5 vg] add καὶ B (ὁμοίως καὶ D) XΔ.. min 6 it vg cop syrr etc | ἐκέρδ. s*BC*L 33
59 102 it vg sah cop pesch arm aeth] add καὶ αὐτός A (pm D) XΔ.. min h phil ¹⁸ ἀπελθ..] om D 3 min
it | γῆν s*B (τὴν γ. C*) L 33 ff¹ arm aeth] ἐν τῇ γῇ ADXΔ.. min it vg pesch phil ²⁰ ἐκέρδ. (ἐπεκέρδ.
D)] add ἐπ' αὐτοῖς ACXΔ.. min pesch phil ²¹ ἐπὶ 1°] ἐπεὶ ἐπ' D it vg arm ²² καὶ s*B 102] pm δέ
ACDL.. min it vg phil etc Or | τάλαντα 1° ABCLΔΠ 13 min pesch phil] add λαβὼν s*DXΓ.. min it vg
cop arm aeth Or ²⁷ τὰ ἀργύρια s*B phil] τὸ ἀργύριον ACD.. min it vg etc

Luk. 19 ¹² οὖν] δέ DL 247 go | ἐπορεύθη] ἐπορεύετο DH 157 | ἐαυτῷ] om D 8 it syrcur Lef ¹³ πραγ-
ματεύσασθε (-σθαι s*ABDELRΓ..) πραγματεύεσθε ΔΔ 12 min | ἐν ᾧ] ἕως ΓΔΔ.. syrsin ¹⁴ αὐτοῦ 1°] om D 254 b ff¹ Lef ¹⁵ ἐν τῷ] om D Δε | λαβ. τ. βασ.] om syrsin | καὶ εἶπεν] om καὶ 45 min acs vg codd
cop syrr | αὐτῷ] αὐτοῦ DΓα; om Δ it vg syrsin arm aeth Lef | τοῦτους] om D 4 min it vg syrsin arm aeth
Or Lef | δέδωκε s*BDL 4 min ae arm Or] ἔδωκεν ARΓΔΔΠ.. it vg | γνοῖ s*BDL 33] γνῶ ΑΓΔΔΠ.. Or
τίς τί διεπραγματεύσατο ΑΓ (R -σαντο, Δ πραγματεύσατο).. min it vg pesch phil go arm] τί διεπραγματεύσαντο
s*BDL 157 e cop syrcur aeth ¹⁷ καὶ] ὁ δέ De | εὖγε BD 56 58 61 it vg Or Lef] εὖ s*AL.. min ¹⁸ ἦλθ. —
λέγων] ὁ ἕτερος ἐλθὼν εἶπεν D ²² κρινῶ EHK | min ad tol syrsin] κρινῶ B² A min it vg Lef | αἵρων]
αιρω DF it syrcur pesch phil Lef | θερίζων] -ίζω D it syrcur pesch phil Lef ²³ καὶ διὰ τί] διὰ τί οὖν De

μισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.

²⁸ ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα·

²⁹ τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.* ³⁰ καὶ τὸν ἀρχεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.**

σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἐπραξα. ²⁴ καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν· ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι. ²⁵ καὶ εἶπαν αὐτῷ· κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.

²⁶ λέγω ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται.* ²⁷ πλὴν τοὺς ἐχθροὺς μου τούτους τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε ὥστε καὶ κατασφάξετε αὐτοὺς ἔμπροσθέν μου.

186. Vom jüngsten Gericht.

Matth. 25 31—46.

³¹ Ὃταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ. ³² καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, ³³ καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων.

³⁴ τότε ἔρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ³⁵ ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με, ³⁶ γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθάνησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθατε πρὸς με. ³⁷ τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα καὶ ἐθροέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; ³⁸ πότε δέ σε εἶδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; ³⁹ πότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενή-
 νοντα ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρὸς σέ; ⁴⁰ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἔρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. ⁴¹ τότε ἔρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ⁴² ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, ⁴³ ξένος ἤμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. ⁴⁴ τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενή ἢ ἐν φυλακῇ καὶ οὐ διηκονήσαμεν σοι; ⁴⁵ τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. ⁴⁶ καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.***

187. Schlussbemerkung über Jesu Wirksamkeit in Jerusalem.

Luk. 21 37. 38.

³⁷ Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῇ ἱερῷ διδάσκων, τὰς μενον ἐλαιῶν. ³⁸ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθηρίζεν πρὸς αὐτὸν δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ὑπῄλξετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλοῦ-
 ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

* Mark. 4 25. Matth. 13 12. Luk. 8 18 f. n. 60⁵).

** Vgl. die Parall. zu Matth. 8 12. Luk. 13 28 (n. 50).

*** Vgl. Joh. 5 29 (n. 32).

Matth. 25 ²⁸ δέκα] πέντε D ²⁹ αὐτοῦ] add (ταῦτα λέγων ἐφώνει·) ὁ ἔχων ὅσα ἀκούειν ἀκούετω C³F² G²H²M²⁵V² min; post v. 30 add Γ' 20min ³⁰ ἐκβάλετε] βάλετε ξξω D 51 ³¹ ἄγγελοι] pm ἄγιοι AΓΔ. min f pesch phil ³² ἀφορίσει] *L² 1 209] ἀφοριεῖ ABD. min ³³ ἀσθενοῦντα] BD 124 237 259] ἀσθενή *AL. min ⁴¹ τὸ ἡτοιμασμ.] ὁ ἡτοίμασεν ὁ πατήρ μου D 1 22 7it Ir Cyp Hil Aug ⁴² ἐδίψ.] pm καὶ BL pesch aeth

Luk. 19 ²⁴ τ. μνᾶν κ. δότε] καὶ ἀπενέγκατε D ²⁵ om D 9min beg² syrsin cur Lcf ²⁶ δοθήσ.] προστίθεται D ²⁷ τοῦτ. *BL. 10min cop] ἐκείνους AD²R. min it vg syrcur pesch aeth Or Eus | ἔμπερον] add καὶ τὸν ἀρχεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων (cf. Matth.) D

21 ³⁸ αὐτοῦ] add Joh. 7, 53—8, 11 (n. 113a) 13 69 124 346 788 826

VIII. Jesu Leiden und Tod.

188. Der Anschlag der Feinde.

Mark. 14 1. 2.

¹Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα
μετὰ δύο ἡμέρας.

καὶ ἐξήτουν οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ γραμματεῖς

πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες
ἀποκτείνωσιν.

²ἔλεγον γάρ· μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ,
μὴ ποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.

Matth. 26 1—5.

¹Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰη-
σοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους,
εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ²οἴδατε
ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα
γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

³Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν
αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ λεγομένου
Καϊάφα, ⁴καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα
τὸν Ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσιν καὶ
ἀποκτείνωσιν·

⁵ἔλεγον δέ· μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ,
ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

Luk. 22 1. 2.

¹Ἠγγίζεν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἁζύ-
μων ἢ λεγομένη πάσχα.

²καὶ ἐξήτουν οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ γραμματεῖς

τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν·

ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

189. Der Verrat des Judas.

Mark. 14 10. 11.

¹⁰Καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώθ, ὁ εἷς
τῶν δώδεκα,

ἀπῆλθεν

πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς

ἵνα αὐτὸν παραδοῖ αὐτοῖς.

¹¹οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ
ἐπηγγέλλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦ-
ναι. καὶ ἐξή-
τει πῶς αὐτὸν εὐκαιρῶς παραδοῖ.

Matth. 26 14—16.

¹⁴Τότε πορευθεὶς εἰς τῶν δώ-
δεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκα-
ριώτης,

πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ¹⁵εἶπεν·
τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ γὰρ ὑμῖν
παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ

ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια.
¹⁶καὶ ἀπὸ τότε ἐξή-
τει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

Luk. 22 3—6.

³Εἰσῆλθεν δὲ σατανᾶς εἰς Ἰού-
δαν τὸν καλούμενον Ἰσκαριώ-
την,* ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν
δώδεκα· ⁴καὶ ἀπελθὼν συνελά-
λησεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ στρα-
τηγοῖς τὸ πῶς αὐτοῖς παραδῶ-
ν αὐτόν. ⁵καὶ ἐχάρησαν, καὶ
συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦ-
ναι. ⁶καὶ ἐξωμολόγησεν, καὶ ἐξή-
τει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι
αὐτόν ἅτερ ὄχλου αὐτοῖς.

190. Vorbereitungen zum Passahmahl.

Mark. 14 12—17.

¹²Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν
ἁζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθνον,
λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·

Matth. 26 17—20.

¹⁷Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἁζύμων
προσῆλθον
οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες·

Luk. 22 7—14.

⁷Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἁζύ-
μων, ἣ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα·
⁸καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωά-

* Vgl. Joh. 13 26 b. 27 a (n. 192): βάψας οὖν τὸ ψωμίον λαμβάνει καὶ δίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτου. καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. Vgl. Joh. 13 2 (n. 191).

Mark. 14 ¹κ. τ. ἁζυμα] om Da | ἐν δόλῳ] om D⁸ a i ²γάρ BC⁸ DL 8 it 10 vg cop syrsin] δέ AC² XΓΔΠ.. min vg edd sah phil^{1st} arm aeth ¹⁰Ἰσκαριώθ BC⁸ L aff² i | Ἰσκαριώτης AC² X.. min vg Or Eus; Σκαριώτης D 8 it 4 vg | αὐτοῖς ABC L..] om D 4 min 5 it Or Eus

Matth. 26 ³ἀρχ. ABCDL 15 min 6 it vg sah cop syrsin aeth] add καὶ οἱ γραμματεῖς ΓΔΠ.. min 4 it gat pesch phil arm | τοῦ λαοῦ] om B* | Καϊάφα] Καϊφᾶ D 64 it vg sah ¹⁵ἀργύριον] στατήρας Dabq Eus Or; στατήρας ἀργυρίου 1 209 h

Luk. 22 ²γάρ ABCDL..] δέ D 3 min 6 it vg arm aeth ⁴τ. ἀρχ. κ. στρατ. ABC L.. min f vg cop hier] τ. ἀρχ. κ. τοῖς γραμματεῦσιν 10 min 8 it syrsin cur hier arm aeth; τ. ἀρχ. κ. τ. γραμμ. κ. τ. στρατ. (τοῦ ἱεροῦ) C (om τοῖς 2° P) 9 min pesch phil; τ. ἀρχ. D ⁷τ. ἁζύμ.] τοῦ πάσχα D 6 it syrsin cur pesch | ἡ BC DL min] pm ἐν ARA.. min

ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμά-
σωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πᾶσχα;
¹³ καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθη-
τῶν αὐτοῦ καὶ
λέγει αὐτοῖς· ὑπάγετε
εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσῃ
ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδα-
τος βαστάζων· ἀκολουθήσατε
αὐτῷ, ¹⁴ καὶ ὅπου ἂν εἰσ-
έλθῃ εἰπατε τῷ οἰκο-
δεσπότῃ ὅτι ὁ διδάσ-
καλος λέγει· ποῦ ἐστὶν τὸ κα-
τάλυμά μου, ὅπου τὸ πᾶσχα μετὰ
τῶν μαθητῶν μου φάγω;
¹⁵ καὶ αὐτὸς ὑμῖν δεῖξει ἀνάγαιον
μέγα ἐστρωμένον· ἐτοιμον· καὶ ἐκεῖ
ἐτοιμάσατε ἡμῖν. ¹⁶ καὶ ἐξῆλθον
οἱ μαθηταὶ καὶ ἦλθον εἰς τὴν
πόλιν καὶ εὔρον καθὼς εἶπεν αὐ-
τοῖς, καὶ ἡτοίμασαν
τὸ πᾶσχα.
¹⁷ Καὶ ὥφιας γενομένης ἔρχε-
ται μετὰ τῶν δώδεκα.

ποῦ θέλεις ἐτοιμά-
σωμέν σοι φαγεῖν τὸ πᾶσχα;

¹⁸ ὁ δὲ
εἶπεν· ὑπάγετε
εἰς τὴν πόλιν
πρὸς τὸν δεῖνα

καὶ εἰπατε αὐτῷ·
ὁ διδάσκα-
λος λέγει· ὁ καιρὸς μου ἔγγυς
ἐστίν· πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πᾶσχα μετὰ
τῶν μαθητῶν μου.

¹⁹ καὶ ἐποίησαν
οἱ μαθηταὶ
ὡς συνέταξεν αὐ-
τοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν
τὸ πᾶσχα.
²⁰ Ὁφίας δὲ γενομένης ἀνέειτο
μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν.

νὴν εἰπόν· πορευθέντες ἐτοιμά-
σατε ἡμῖν τὸ πᾶσχα, ἵνα φάγω-
μεν. ⁹ οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· ποῦ
θέλεις ἐτοιμάσωμεν; ¹⁰ ὁ δὲ
εἶπεν αὐτοῖς· ἰδοὺ εἰσελθόντων
ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσῃ
ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδα-
τος βαστάζων· ἀκολουθήσατε
αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν εἰς ἣν εἰσ-
πορεύεται· ¹¹ καὶ ἔρεῖτε τῷ οἰκο-
δεσπότῃ τῆς οἰκίας· λέγει σοι ὁ
διδάσκαλος· ποῦ ἐστὶν τὸ κα-
τάλυμα ὅπου τὸ πᾶσχα μετὰ
τῶν μαθητῶν μου φάγω;
¹² καὶ κεῖνος ὑμῖν δεῖξει ἀνάγαιον
μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ
ἐτοιμάσατε. ¹³ ἀπελθόντες δὲ
εὔρον καθὼς εἰρήκει αὐ-
τοῖς, καὶ ἡτοίμασαν
τὸ πᾶσχα.
¹⁴ Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέ-
πεσεν, καὶ οἱ ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ.

191. Das Passahmahl. Die Fußwaschung.

Joh. 13 1—20.

¹ Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πᾶσχα εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς
ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου
τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς
ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς. ² καὶ δει-
πνου γινομένου, τοῦ διαβόλου ἥδη βεβληκότος εἰς τὴν
καρδίαν ἵνα παραδοῖ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώ-
της, ³ εἰδὼς ὅτι πάντα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς
χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ πρὸς τὸν θεὸν
ὑπάγει, ⁴ ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου καὶ τίθησιν τὰ
ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διέξωσεν ἑαυτόν· ⁵ εἶτα
βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς
πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν
διεξωσμένος. ⁶ ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον·
λέγει αὐτῷ· κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας; ⁷ ἀ-
πεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ὁ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ
οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα. ⁸ λέγει αὐτῷ Πέτρος·

οὐ μὴ νύψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα. ἀπε-
κρίθη Ἰησοῦς αὐτῷ· ἂν μὴ νύψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος
μετ' ἐμοῦ. ⁹ λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· κύριε, μὴ τοὺς
πόδας μου μόνον ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφα-
λήν. ¹⁰ λέγει αὐτῷ Ἰησοῦς· ὁ λελουμένος οὐκ ἔχει
χρεῖαν [εἰ μὴ τοὺς πόδας] νύψασθαι, ἀλλ' ἔστιν
καθαρὸς ὅλος· καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστέ, ἀλλ' οὐχὶ
πάντες. ¹¹ ἥδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν· διὰ
τοῦτο εἶπεν ὅτι οὐχὶ πάντες καθαροὶ ἐστέ.
¹² Ὅτε οὖν ἔνιψεν τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἔλαβεν
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀνέπεσεν πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς·
γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; ¹³ ὑμεῖς φωνεῖτέ με· ὁ
διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ.
¹⁴ εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ ὁ
διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς
πόδας· ¹⁵ ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν ἵνα καθὼς ἐγὼ

Mark. 14 ¹⁴ μου ¹⁰ ABCDLΔ] om APXΓΠ.. ¹⁵ ἐτοιμον] om AM*Δ 20min a1 vg arm ¹⁶ εὔρον]
ἐποίησαν D 5it

Matth. 26 ²⁰ μαθητῶν] om BDΓ.. min sah

Luk. 22 ¹¹ οἰκίας] add λέγοντες B ¹² μέγα] οἶκον D ¹⁴ οἱ ἀπόστ. B*BD 157 7it sah syrcux] οἱ δώ-
δεκα ἀπόστ. ACPR.. min fq vg cop pesch phil hier arm aeth; οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ syrsin

Joh. 13 ¹ ἦλθεν BABL. 30min] ἐλήλυθεν EFG.. min; παρῆν D ² γινομένου B*BLX d aeth] γεν-
AD*ΓΔ.. min | ἵνα — Ἰσκ. BBL. 4it vg arm] Ἰουδα Σίμ. Ἰσκαριώτου (ἀπὸ Καρωτοῦ De) ἵνα αὐτ. παραδ.
ADΓΔ.. min 6it syrsin pesch phil hier aeth ⁵ βάλλει ὕδωρ] λαβὼν ὕδωρ B. 13 69 124 346 ⁶ Σίμ. Πέτρον]
τὸν Πέτρ. Σίμωνα Dal ⁸ οὐ] pm κύριε D 76 ⁹ Σίμ. Πέτρος] Πέτρος Σίμων B; Πέτρος D | κύριε] om
B* 63 253 ¹⁰ οὐκ — νύψ.] οὐ χρεῖαν ἔχει τὴν κεφαλὴν νύψ. εἰ μὴ τοὺς πόδας μόνον D | νύψασθαι B c 6vg]
pm ἡ τοὺς πόδας AE*G.. min; pm εἰ μὴ τοὺς πόδας BC*L. 10min it syrsin pesch phil hier cop etc ¹¹ διὰ —
ἐστέ] om D hier ¹⁴ καὶ 20] pm πόσῳ μᾶλλον D 5it syrsin pesch ¹⁵ ἔδωκα BCD.. min] δέδωκα BA. 60min

ἐποίησα ὑμῖν καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. ¹⁶ Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστιν δοῦλος μελῶν τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα πιστεύητε ὅταν γένηται οὐδὲ ἀπόστολος μελῶν τοῦ πέμψαντος αὐτόν.* ¹⁷ εἰ ὅτι ἐγὼ εἶμι. ²⁰ Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ταῦτα οἶδατε, μακάριοι ἔστε ἂν ποιῆτε αὐτά. ¹⁸ οὐ ἂν τινα πέμψω ἐμὲ λαμβάνει, ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα τίνας ἐξελεξάμην· λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.**

192. Die Bezeichnung des Verräters.

Mark. 14 18—21.	Matth. 26 21—25.	Luk. 22 21—23.	Joh. 13 21—30.
¹⁸ Καὶ ἀνακειμένων αὐ- τῶν καὶ ἐσθιόντων ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν παρα- δώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ.	²¹ Καὶ ἐσθιόντων αὐ- τῶν εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν παρα- δώσει με.	²¹ Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παρα- διδόντος με ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.	²¹ Ταῦτα εἰπὼν Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπεν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν παρα- δώσει με.
¹⁹ ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς καὶ εἰς· μήτι ἐγώ;	²² καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ εἰς ἕκαστος· μήτι ἐγώ εἶμι, κύριε;	vgl. B. 23	²² ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταὶ ἀποροῦμενοι περὶ τίνος λέγει.
²⁰ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· εἰς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβα- πτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρύβλιον.	²³ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὁ ἐμβά- ψας μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα ἐν τῷ τρυβλίῳ, οὗτός με πα- ραδώσει.	²³ ἢ ἂν ἀνακείμενος εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς· ²⁴ νεύει οὖν τούτῳ Σίμων Πέ- τρος καὶ λέγει αὐτῷ· εἰπέ τίς ἐστιν περὶ οὗ λέγει. ²⁵ ἀναπεσὼν ἐκείνος οὕτως ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ λέγει αὐτῷ· κύριε, τίς ἐστιν;	²⁶ ἀποκρίνεται οὖν ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνός ἐστιν ὃς ἐγὼ βάψω τὸ ψαμλὸν καὶ δώσω αὐτῷ.
²¹ ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει κα- θὼς γέγραπται περὶ αὐ- τοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώ- πῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδί- δοται· καλὸν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄν- θρωπος ἐκεῖνος.	²⁴ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει κα- θὼς γέγραπται περὶ αὐ- τοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώ- πῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδί- δοται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄν- θρωπος ἐκεῖνος.	²² ὅτι ὁ υἱὸς μὲν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ ὠρισ- μένον πορεύεται, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώ- πῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδί- δοται.	²³ καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συνζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἕνα εἶη ἐξ αὐτῶν ὁ τούτῳ μέλλον πρᾶσσειν.
vgl. B. 19	vgl. B. 22		vgl. B. 22

* Matth. 10 24. Luk. 6 40 f. n. 67. Joh. 15 20 f. n. 202.

** Vgl. die Parall. n. 69.

Mark. 14 ¹⁸ ὁ ἐσθίων NACDL.] τῶν ἐσθιόντων B ¹⁹ ἐγώ] add καὶ ἄλλος· μήτι ἐγώ; ADX.. min
5it arm ²⁰ τὸ NAD*L.] add ἐν BC* | τρύβλιον] τρυβάλιον D* ²¹ ὁ υἱ. τ. ἀνθρ. 20] om Da
Joh. 13 ¹⁸ μου BCL 3min aeth] μετ' ἐμοῦ NAD.. min 9it vg go cop syrsin pesch phil arm | ἐπήρην
BCDL.. min] ἐπήρην N A. ¹⁹ πιστεύητε BC] -σητε NADL.. min; εἰδῆτε syrsin ²² ἔβλεπ. BC 16 245 e
arm] add οὖν N*AD.. min it vg etc ²⁴ καὶ — ἐστιν] πυνθέσθαι τίς ἂν εἶη A (D add οὗτος).. min go syrsin
pesch phil arm ²⁵ ἀναπεσὼν BC*.. 20min] ἐπιπεσὼν N*AD.. min; add οὖν NDL. etc; add δέ AEF.. etc
²⁶ δώσω BCL cop arm aeth] ἐπιδώσω NAD.. min it vg go phil

²⁵ ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας
ὁ παραδιδούς αὐτὸν εἶπεν·
μήτι ἐγὼ εἰμι, ἡββαί;
λέγει αὐτῷ· σὺ εἶπας.

Βάψας οὖν τὸ ψωμίον λαμβάνει καὶ δίδωσιν Ἰούδᾳ Σκω-
νος Ἰσκαριώτου. ²⁷ καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον
ὁ σατανᾶς.* λέγει οὖν αὐτῷ Ἰησοῦς· ὃ ποιεῖς ποιήσον τάχειον.
²⁸ τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ·
²⁹ τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ὅτι τὸ γλωσσόκομον εἶχεν Ἰούδας, ὅτι λέγει
αὐτῷ Ἰησοῦς· ἀγόρασον ὧν χρεῖαν ἔχομεν εἰς τὴν ἐορτήν, ἢ τοῖς
πτωχοῖς ἵνα τι δῶ. ³⁰ λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος ἐξῆλθεν
εὐθύς· ἦν δὲ νύξ.

193. Die Einsetzung des Abendmahles.

Mark. 14
22—25.

Matt. 26
26—29.

Luk. 22 15—20

[1. Kor. 11
23—25.

vgl. B. 25

vgl. B. 29

¹⁵ Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ
πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν· ¹⁶ λέγω γὰρ ὑμῖν
ὅτι οὐκέτι σὺ μὴ φάγω αὐτὸ ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ
τοῦ Θεοῦ. ¹⁷ καὶ δεξιόμενος ποτήριον εὐχαριστήσας εἶπεν·
λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε εἰς ἑαυτούς· ¹⁸ λέγω γὰρ ὑμῖν,
οὐ μὴ πῶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου
ἕως οὗ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔλθῃ.

²² Καὶ ἐσθιόντων αὐ-
τῶν λαβὼν ἄρ-
τον εὐλογήσας
ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐ-
τοῖς καὶ εἶπεν· λάβετε·
τοῦτό ἐστιν τὸ
σῶμά μου.

²⁶ Ἐσθιόντων δὲ αὐ-
τῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρ-
τον καὶ εὐλογήσας
ἔκλασεν καὶ δοὺς τοῖς
μαθηταῖς εἶπεν· λάβετε
φάγετε· τοῦτό ἐστιν τὸ
σῶμά μου.

²⁸ καὶ λαβὼν ποτήριον
εὐχαριστήσας ἔδωκεν
αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐ-
τοῦ πάντες. ²⁴ καὶ εἶπεν
αὐτοῖς· τοῦτό ἐστιν τὸ

²⁷ καὶ λαβὼν ποτήριον
καὶ εὐχαριστήσας ἔδω-
κεν αὐτοῖς λέγων· πίετε
ἐξ αὐτοῦ πάντες·
²⁸ τοῦτο γὰρ ἐστιν τὸ

¹⁹ Καὶ λαβὼν ἄρ-
τον εὐχαριστήσας
ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐ-
τοῖς λέγων·
τοῦτό ἐστιν τὸ
σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
διδομένον· τοῦτο ποιεῖτε
εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.
²⁰ καὶ τὸ ποτήριον ὡσαύ-
τως μετὰ τὸ δειπνήσαι,
λέγων·

²³ Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον
ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ
παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύ-
ριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ
ἣ παρεδίδοτο ἔλαβεν ἄρ-
τον ²⁴ καὶ εὐχαριστήσας
ἔκλασεν
καὶ εἶπεν·
τοῦτό μου ἐστιν τὸ
σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν·
τοῦτο ποιεῖτε
εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.
²⁵ ὡσαύτως καὶ τὸ ποτή-
ριον μετὰ τὸ δειπνήσαι,
λέγων·

τοῦτο τὸ ποτήριον ἢ τοῦτο τὸ ποτήριον ἢ

* Vgl. Luk. 22 3 (n. 189): Εἰσῆλθεν δὲ σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν καλούμενον Ἰσκαριώτην.

Mark. 14 ²² λάβετε ABCDL. 17 min 6it vg sah cop syrsin pesch phil arm aeth] add φάγετε EF. min ff² ²³ ποτήριον BCDL. 35 min arm] pm τό AP. min

Matt. 26 ²⁶ ἄρτον BCDL 20 min] pm τόν AΓΔ. min | εὐλογ. ABCDL. min it vg sah cop syrsin pesch arm aeth] εὐχαριστήσας AΓΔ. 130 min phil | δοὺς τ. μαθ. BBDLZ 6 min cop] ἐδίδον τ. μ. καὶ AC. min it vg pesch phil arm aeth ²⁷ ποτήριον BELZ. 15 min] pm τό ACD. min | καὶ ²⁸ ABD. min cop] om CLZΔΣ 4 min q

Luk. 22 ¹⁶ οὐκέτι DP. min it vg etc] om ABC*L. 4 min sah syrsin cop | πληρωθῇ] καινὸν βρωθῇ D 17. 18 om be syrcur (vgl. ¹⁹ 20) ¹⁷ ποτήριον BCL. min] pm τό AD. 25 min syrsin ¹⁸ ἀπὸ τοῦ νῦν BCL. min] om ACXΓΔ. min | οὐ BCL. 10 min] ὅτου AD. min ¹⁹ τὸ ὑπὲρ — ἀνάμν.] om Dabeff²il; be hier B. 17. 18. ²⁰ om D abeff²il syrcur; syrcur hier B. 17. 18; syrsin; B. 15. 16. 19. 20 a. 17. 20 b (om τὸ ὑπὲρ ὑμ. ἐκχυνν.). 18

Joh. 13 ²⁶ λαβ. καὶ BCL.] om *ADΓΔ. | Ἰσκ.] ἀπὸ Καρρωτοῦ D [1. Kor. 11 ²³ ἄρτον] pm τόν D*FG ²⁴ τοῦτο 1° ABC*D. 11 min 4it 2vg sah cop] pm λάβετε, φάγετε KLP min vg pesch phil go | ὑμῶν *ABC* 17 67] add κλόμενον EF. min de pesch phil go; add θρυπτόμενον D*

αἷμά μου τῆς διαθήκης τὸ ἐκχυννόμενον ὑπὲρ πολλῶν.	αἷμά μου τῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.	καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυννόμενον.	καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὅσάκις ἐὰν πλῖνῃτε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.]
²⁵ ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ- κέτι οὐ μὴ πῖω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.	²⁹ λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μὴ πῖω ἀπ' ἄρτι ἐκ τοῦ- του τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου.	vgl. B. 18	

194. Von Jesu Scheiden. Mahnung zur Liebe.

Joh. 13 31—35.

³¹ Ὃτε οὖν ἐξηλθεν, λέγει Ἰησοῦς· νῦν ἔδοξάσθη δύνασθε ἔλθειν,* καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. ³⁴ ἐντολὴν και-
ὁ νῦν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἔδοξάσθη ἐν αὐτῷ· νῦν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγά-
³² εἰ ὁ θεὸς ἔδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει πῃσα ὑμᾶς ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. ³⁵ ἐν
αὐτὸν ἐν αὐτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. ³³ τεκνία, τοῦτο γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν
ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἴμι· ζητήσετέ με, καὶ καθὼς ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.
εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ

195. Ankündigung der Verleugnung des Petrus.

Mark. 14 27—31.

(B. 26 f. n. 208)

Matth. 26 31—35.

(B. 30 f. n. 208)

Luk. 22

31—34.

Joh. 13

36—38.

²⁷ Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι
πάντες σκανδαλισθήσεσθε,
ὅτι γέγραπται·
πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ τὰ
πρόβατα διασκορπισθήσονται.**
²⁸ ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερωθῆναί
με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.
²⁹ ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ·
εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται,
ἀλλ' οὐκ ἐγώ.

³¹ Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·
πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν
ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται
γάρ· πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ δια-
σκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς
ποίμνης*** ³² μετὰ δὲ τὸ ἐγερωθῆναί
με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.
³³ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐ-
τῷ· εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται
ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθή-
σομαι.

³¹ Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς
ἐξητήσατο ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν
σίτον· ³² ἐγὼ δὲ ἔδεήτην περὶ σοῦ ἵνα
μὴ ἐκλήπῃ ἡ πίστις σου· καὶ σὺ ποτε
ἐπιστρέψας στήρισον τοὺς ἀδελφούς σου.

³⁶ Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· κύριε,
ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ὅπου
ὑπάγω οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθεῖ-
σαι, ἀκολουθήσεις δὲ ὅτερον.

* Vgl. Joh. 7 34 (n. 110). 8 21 (n. 115).

** Vgl. Joh. 16 32 (n. 206).

Mark. 14 ²⁴ διαθ. ABCDL 81 k sah cop] pm καινης APX Δ Σ. min 6it vg syrsin pesch phil arm
aeth | πολλῶν] add εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν 6min ag² cop ²⁵ πῖω] προσθῶ πῖν D 81 af ²⁷ καὶ 1°] τότε
Deff² | σκανδ. ABCD. min 40min ff² q cop syrsin] add ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ AC² EF. min c g² vgedd
tol sah pesch phil arm aeth; add ἐν ἐμοὶ G 3min 5it syrsin; add ἐν τ. ν. τ. 5min g¹ 10vg sax | διασκορ-
πισθήσονται ABCD. min] -σεται EH. min ²⁹ ἐγώ] add οὐ σκανδαλισθήσομαι D d ff² g¹ q aeth

Matth. 26 ²⁸ αἷμα — διαθ.] αἷμά μου, διαθήκη καινὴ syrsin | τῆς BBLZ 33 cop pesch] pm τό AC
Γ Δ. min phil | διαθ. BBLZ 33 102] pm καινης ACD. min it vg etc ³¹ διασκορπισθήσονται ABC.
40min] -σεται DE. min

Luk. 22 ³¹ Σίμων BLT sah cop syrsin] pm εἶπεν δὲ ὁ κύριος ADN. min b f q vg syrcur phil

Joh. 13 ³⁴ ἵνα κ. ὁμ. ἀγ. ἀλλ.] om syrsin ³⁶ ὅπου ABC. min pesch phil] add ἐγώ Δ D. 75min it vg
go sah cop arm hier

vgf. B. 31	vgf. B. 35	³³ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· κύριε, μετὰ σοῦ ἔτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.	³⁷ λέγει αὐτῷ Πέτρος· κύριε, διὰ τί οὐ δύναμαι σοὶ ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. ³⁸ ἀποκρίνεται Ἰησοῦς· τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ
³⁰ Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω σοι ὅτι σὺ σήμερον ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα φωνήσαι τρίς με ἀπαρνήσῃ.	³⁴ Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτορα φωνήσαι τρίς ἀπαρνήσῃ με.	³⁴ ὁ δὲ εἶπεν·	λέγω σοι, Πέτρε, οὐ φωνήσαι σήμερον ἀλέκτωρ ἕως τρίς με ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι.
³¹ ὁ δὲ ἐκπερισσῶς ἐλάλει· ἐὰν δέῃ με συναποθάνειν σοι, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι. ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.	³⁵ λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθάνειν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν.	vgf. B. 33	vgf. B. 37

196. Die zwei Schwerter.

Luk. 22 35—38.

³⁵ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερο σάτω μάχαιραν. ³⁷ λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον ἐπὶ πῆρας καὶ ὑποδημάτων, μὴ τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπαν· οὐθενός. ³⁶ εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ἔλογισθη καὶ γὰρ τὸ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει. ³⁸ οἱ δὲ ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πῆραν, εἶπαν· κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὥδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἱκανὸν ἐστίν.

Abschiedsreden Jesu nach dem Johannes-Evangelium.

197. Verheißung der Wiedervereinigung.

Joh. 14 1—14.

¹ Μὴ ταρассέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά· πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. ² ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου μοναὶ πολλαὶ εἰσιν· εἰ δὲ μὴ, εἶπον ἂν ὑμῖν· ὅτι πορεύομαι ἐτοιμάσαι τόπον ὑμῖν. ³ καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἐτοιμάσω τόπον ὑμῖν, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήμφομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμι ἐγὼ καὶ ὑμεῖς ᾔητε. ⁴ καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε τὴν ὁδόν.

⁵ Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς· κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγεις· πῶς οἶδαμεν τὴν ὁδόν; ⁶ λέγει αὐτῷ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. ⁷ εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν ᾔδειτε. ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν καὶ ἐωράκατε.

⁸ Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. ⁹ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· το-

* B. 27 (n. 199): μὴ ταρассέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά μηδὲ δειλιάτω.

Mark. 14 ³⁰ σύ ABEL.. min] om NCD 4 min 6it | σήμερον] om D. 81 5it arm | ἡ] om ND 69 81 238 min | δις ABL.. min 5it vg sah cop pesch phil] om NC* D 2min 5it 2vg arm aeth ³¹ ἀπαρνήσομαι ABCD. min] -σωμαι NE.. 50min | δέ 2°] om B min 4it

Luk. 22 ³⁴ με ἀπαρν. εἰδ. NBLT min c] απ. μὴ εἰδ. με A (D pm με) ΓΔ.. min sah syrcur pesch hier arm aeth ³⁵⁻³⁷ ὅτε ἀπέστ. — ἐλογίσθη] om Mcion ³⁶ εἶπεν δέ BLT] εἶπεν syrsin eur pesch; καὶ εἶπεν aeth; εἶπεν οὖν AX..; ὁ δὲ εἶπεν NC* D | αὐτοῖς] om D min 5it arm | ἀράτω] ἀρεῖ D ³⁸ ικ. ἐστίν] ἀρεῖ D 4it

Joh. 13 ³⁷ Πέτρος SAC.. min] om D; pm ὁ BL*M min | κύριε] om NC* min vg cop syrsin | ἀκολουθῆσαι ἄρτι SA (B -θεῖν) ΓΔ..] νῦν ἀκολουθῆσαι D (add ἄρτι) LX; ἀκολουθῆσαι syrsin ³⁸ φωνήσῃ] pm δις syrsin | ἀρνήσῃ BDLX 1 Or] ἀπαρνήσῃ SAC.. min Cyr

14 ¹ μὴ] pm καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Dac syrsin ² καὶ ἐτοιμάσω NBC.. min it vg syrsin phil hier arm aeth] ἐτοιμάσαι DM 60min fq cop ⁴ οἶδ. τ. ὁδ. NBC*L. min a cop aeth] οἶδ. καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε AC³DN.. min it vg go syrsin pesch phil hier Chr Cyr ⁵ Θωμᾶς] add ὁ λεγόμενος Δίδυμος D 76 | πῶς BC*L ab aeth] pm καὶ AC²N.. min 7it vg cop pesch phil hier etc | οἶδ. τ. ὁδόν BC* D 4it aeth] δυνάμεθα τ. ὁδ. εἰδέναι AC²LN.. min 5it vg syrsin pesch phil hier etc ⁷ ἐγνώκειτε ABCLN.. min] ἐγνώκατε ND* cop | ἂν ᾔδειτε BC*L. 4min] γνώσεσθε ND*; ἐγνώκειτε ἂν AN.. min] απ' ἄρτι BC*L. 1 33 81 a] pm καὶ NAD.. min 7it vg syrsin etc | γινώσκετε] γνώσεσθε N fq vg

σοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετε. ¹² ἄμην ἄμην λέγω Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακεν τὸν πατέρα· πῶς σὺ ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ τὰ ἔργα ἂν ἐγὼ ποιῶ κάκεινος λέγεις· δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; ¹⁰ οὐ πιστεύεις ὅτι ποιήσει, καὶ μέλζονα τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ ἐστίν; τὰ δὴ- τὸν πατέρα πορεύομαι· ¹⁸ καὶ ὁ τι ἂν αἰτήσῃ ἐν τῷ ματα ἂν ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν πατὴρ ἐν ἐμοὶ μένων ποιεῖ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ¹¹ πιστεύτε τῷ νῦν. ¹⁴ ἐάν τι αἰτήσῃ με ἐν τῷ ὀνόματί μου, μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ· εἰ δὲ ἐγὼ ποιήσω.

198. Verheißung des heiligen Geistes.

Job. 14 15—24.

¹⁵ Ἐὰν ἀγαπᾷτε με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσετε. με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς ¹⁶ κἀγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα καὶ ἄλλον παράκλητον μου, κἀγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ δώσει ὑμῖν, ἵνα ἡ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, ¹⁷ τὸ ἐμαυτόν. ²² Λέγει αὐτῷ Ἰουδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης· κύριε, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει· ὑμεῖς γινώσκετε καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. ¹⁸ οὐκ καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; ²³ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν ἀφήσω ὑμᾶς ὁρφανούς, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ¹⁹ ἔτι αὐτῷ· ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατὴρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. ²⁴ ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμὸς ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με

199. Verheißung vollkommener Erleuchtung.

Job. 14 25—31.

²⁵ Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων· ²⁶ ὁ εἰ ἡγαπᾷτε με, ἐλάττετε ἂν ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν δὲ παράκλητος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁ πέμψῃ ὁ πατὴρ πατέρα, ὅτι ὁ πατὴρ μέλζον μου ἐστίν. ²⁹ καὶ νῦν ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ εἰρήνην ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένῃται πιστεύ- ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν ἐγὼ. ²⁷ Εἰρήνην σιγῇ. ³⁰ οὐκέτι πολλὰ καλήσω μεθ' ὑμῶν, ἔρχεται γὰρ ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ ὁ τοῦ κόσμου ἔρχων· καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν, ³¹ ἀλλ' ἵνα γνῶ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασ- καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατὴρ, οὕτως ποιῶ. Ἐγεί- ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ρεσθε, ἀγωμεν ἐντεῦθεν.

* B. 1 (n. 197): Μὴ ταραστέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά

⁹ τοσ. χρόνον ABN... min ff⁹] τοσοῦτον χρόνον BDLQ⁹ ¹⁰ λέγω LNX eq cop] λαλῶ BA... min 6it vg go pesch phil hier arm; λελάληκα D 3 18 220 aeth | πατὴρ BL 4it vg] add ὁ B AD... min 4it syrcur pesch phil hier go cop arm | ποιῶ τ. ξ. αὐτοῦ B D] π. τ. ξ. αὐτός LX 33; αὐτός π. τ. ξ. A Q Δ... 3it vg syrcur pesch phil hier go arm ¹¹ αὐτά] αὐτοῦ B 229* aeth | πιστεύετε 2° BDL 33 4it vg syrcur pesch hier] add μοι AB Δ... min 4it phil cop arm go aeth ¹⁸ αἰτήσῃ] αἰτήσε B Q ¹⁴ om X 9min syrsin hier | με B B... 30min cf vg go pesch phil] om AD... min 4it cop aeth | ἐγὼ B D... min 4it pesch phil go] τοῦτο ABL min c g q vg cop aeth ¹⁵ τηρήσετε (B) BL 54 73 cop] τηρήσατε AD... min it vg syrsin cur pesch phil hier arm aeth ¹⁷ ἔσται B A L... min g vg cop syrsin phil hier arm aeth] ἔστιν BD* 6min it go syrcur pesch Lef ¹⁹ ζήσετε BLX] -σεσθε B AD... min ²² Ἰουδ. οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης] Ἰ. οὐχ ὁ ἀπὸ Καρνατοῦ D; Ἰ. ὁ Κανανίτης sah; Θωμᾶς syrsin cur | καὶ 1° B GH... | γέγονεν] ἐστὶν D syrsin ²³ ἐλευσόμεθα] ἐλεύσομαι De syrcur | μονὴν παρ' αὐτῷ] πρὸς αὐτὸν μονὴν D pesch | ποιησόμεθα B L... 7min] ποιήσομεν AE... min; -σομαι De syrcur ²⁴ τηρεῖ] τηρήσει D cop | λόγος] add ὁ ἐμὸς Da e phil hier arm | πατρός] om syrsin ²⁶ εἰπον] ἂν εἶπω D Π 254 it vg | ἐγὼ BL 127] om cet ²⁸ ἡγαπᾷτε] ἀγαπᾷτε D* HL min | ὅτι 2° B A B D... 12min it vg syrcur pesch phil hier cop go arm aeth] add εἶπον B G... min | ὅτι ὁ πατ.] ὅς syrsin ³⁰ πολλά] om syrsin | τοῦ κόσμ. B A B D... 150min syrsin pesch phil] add τοῦτου min e vg | οὐκ ἔχει] εὐρήσει K Π 12min f phil^{ms} arm aeth | οὐδέν] add εὐρεῖν Da ³¹ ἐνετείλ. B A D... min cop pesch phil hier arm go] ἐντολὴν ἔδωκεν BL it vg | ὁ πατὴρ] om De l*

200. Jesus der rechte Weinstock.

Joh. 15 1—8.

¹ Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργὸς ἐστίν. ² πᾶν κλήμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἶρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτὸ ἵνα καρπὸν πλείονα φέρῃ. ³ ἤδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. ⁴ μένετε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλήμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἄφ' ἑαυτοῦ ἐὰν μὴ μένῃ ἐν τῇ ἄμπελῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μένητε. ⁵ Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα ὁ μένων ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολὺν ὅτι, χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. ⁶ ἐὰν μὴ τις μένῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλήμα καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσιν, καὶ καίεται. ⁷ ἐὰν μένητε ἐν ἐμοὶ καὶ τὰ δῆματά μου ἐν ὑμῖν μένῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσασθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. ⁸ ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί.

201. Mahnung zur Liebe.

Joh. 15 9—17.

⁹ Καθὼς ἠγάπησέν με ὁ πατήρ, κἀγὼ ὑμᾶς ἠγάπησα· μένετε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. ¹⁰ ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τοῦ πατρὸς μου τὰς ἐντολάς τητήρηκα καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. ¹¹ Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν ᾗ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. ¹² αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. ¹³ μεῖζονα ταύτης ἀγάπης οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. ¹⁴ ὑμεῖς φίλοι μου ἐστε, ἐὰν ποιῇτε ὃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν.* ¹⁵ οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδεν τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἵρηκα φίλους, ὅτι πάντα ὃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς μου ἐγνώρισα ὑμῖν. ¹⁶ οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ, ἵνα ὅ τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου ὧς ὑμῖν. ¹⁷ ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

202. Mahnung zur Standhaftigkeit gegenüber dem Haß der Welt.

Joh. 15 18—25.

¹⁸ Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. ¹⁹ εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστὲ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. ²⁰ μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· οὐκ ἔστιν δοῦλος μεῖζον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.** εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. ²¹ ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν εἰς ὑμᾶς διὰ τὸ ὄνομά μου,*** ὅτι οὐκ οἶδασιν τὸν πέμψαντά με. ²² εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχουσαν· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ²³ ὁ ἐμὲ μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. ²⁴ εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ὃ οὐδεὶς ἄλλος ἐποίησεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχουσαν. νῦν δὲ καὶ ἐωράκασιν καὶ μεμισήκασιν καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. ²⁵ ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν γεγραμμένος ὅτι ἐμίσησάν με διωρεάν.

* Mark. 3 35. Matth. 12 50. Luk. 8 21 f. n. 58.

** Matth. 10 24. Luk. 6 40 f. n. 67. Joh. 13 16 f. n. 191.

*** Bgl. Mark. 13 12. 13a. Matth. 10 21. 22. 24 9. Luk. 21 16. 17 (n. 177).

² καρπὸν φέρον] καρποφόρον D | καθαίρει] καθαίρει D 7it vg cop syrsin ⁶ αὐτὰ AB.. min 5it 5vg cop phil] αὐτὰ BDL. 20min 3it pesch hier arm aeth ⁷ αἰτήσασθε ABDL. 55min 4it go cop hier arm aeth] -σεσθε SEG.. min g vg phil | ὑμῖν] om D⁶d^e ⁸ γενήσεσθε SAEL.. min] γένησθε BDL. 14min ἐμοί] μου D* 254 ¹⁰ ἐγὼ ABLX.. min d q pesch phil go aeth] κἀγὼ ND⁶⁷ 7it vg cop hier arm | μου] om Babff² ¹¹ ABD min it vg go syrsin pesch phil hier arm aeth] μείνῃ SAEL.. min f ¹³ τις ABL.. min 3it vg etc] om ND* 6it arm ¹⁴ ποιῇτε] ποιήσητε D* it vg | ὃ Baeg q aeth] ἃ BDLX 9min 5it vg hier ¹⁵ ἃ] ὅσα D*. 6min 5it vg ¹⁶ αἰτήσητε SAD.. min] αἰτήτε BL ¹⁷ ἵνα] om De ¹⁸ ὑμῶν AB.. min 4it vg syrsin pesch phil hier sah go] om ND* 5it cop arm aeth ¹⁹ ἐστέ] ἦτε D⁶d ²⁰ τοῦ λόγου οὗ] τὸν λόγον ὅν Bb; τοὺς λόγους οὗς D | ἐγὼ εἶπον] ἐλάλησα S | δοῦλος] pm μου D⁶⁷* ²¹ εἰς ὑμᾶς BD*L 1 33 4it pesch] ὑμῖν AIN.. min 5it vg phil hier cop go ²² εἴχουσαν BBL. 1 33] εἶχον AIX.. min; εἶχον D* ²⁴ ἐποίησεν SABD.. 13min] πεποίηκεν EG.. min | εἴχουσαν] vgl. B. 22

203. Mahnung zum Beugnisablegen.

Joh. 15 26. 27.

²⁶Όταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ· παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ ²⁷καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἔστε.

204. Mahnung zum Ausharren in Verfolgung und Tod.

Joh. 16 1—4.

¹Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. πατέρα οὐδὲ ἐμέ. ⁴ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ²ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα αὐτῶν μνημονεύετε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρεῖαν προσφέρειν εἶπον ὑμῖν. ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι τῷ θεῷ. ³καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν μεθ' ὑμῶν ἤμην.

205. Notwendigkeit des Scheidens Jesu.

Joh. 16 5—15.

⁵Nῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ ὑπάγω καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με· ¹¹περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με· ποῦ ὑπάγεis; ⁶ἀλλ' ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. ¹²Ἐτι πολλὰ ἔχω ὑμῖν λέγειν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· ¹³ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς τὴν ἀλήθειαν πᾶσαν· οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἀκούει λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ¹⁴ἐκεῖνος ἐμέ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήμψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ¹⁵πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ ἐμά ἐστιν· διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ⁹περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ· ¹⁰περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα

206. Verwandlung der Trauer in Freude und Friede.

Joh. 16 16—33.

¹⁶Μικρὸν καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν ἔστιν ὃ λέγει τὸ μικρὸν; οὐκ οἶδαμεν τί λαλεῖ. ¹⁹Ἐγὼ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ μικρὸν καὶ ὤψεσθέ με. εἶπον αὐτοῖς· περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων ὅτι εἶπον· μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὤψεσθέ με; ²⁰ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι κλαύσετε ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα; ¹⁸ἔλεγον οὖν· τοῦτο τί καὶ θρηνησετε ὑμεῖς, ὃ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς

15 ²⁶ὅταν sBD 81 elm hier] add δέ ADIL.. min fgq vg syrsin pesch phil arm aeth | πέμψω] πείμψω D ff² go syrsin

16 ²πᾶς] om syrsin ³om syrsin | ποιήσ. ABΓΔ.. min 4it 10vg go pesch phil^{xt} Chr Cyp Lef] add ὑμῖν sDL min 5it cop hier arm aeth ⁴αὐτῶν 1° AB. min it vg go pesch phil] om sD.. min a syrsin hier cop arm aeth ⁶πεπλήρωκεν] πεπάρωκεν go ⁷οὐ μὴ ἔλθῃ BL] οὐκ ἐλεήσεται sAD.. min ¹⁵δόγ. ὑμᾶς] ἐκεῖνος ὑμ. ὁδ. D syrsin | εἰς τ. ἀλ. πᾶς. AB] εἰς πᾶς. τ. ἀλ. ΓΔ.. min 6it vg; ἐν τῇ ἀληθείᾳ πάσῃ sDL 1 33 81 b c ff² 1 arm | ὅσα sBDL min] add ἄν AEGH | ἀκούει sL 33] ἀκούσει BD. 4min syrsin; ἀκούσῃ AG.. min 7it ¹⁵λαμβάνει BDEL.. min a go pesch phil arm] λήψεται AKΠ min 7it vg cop syrsin aeth ¹⁰οὐκέτι sBD^{sc}L. 4min 4it vg phil arm] οὐ AΔ.. min 5it cop syrsin pesch go aeth θεωρεῖτε] ὤψεσθε syrsin | με ²⁰sBDL 4it sab] add ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα ANΔ.. min 4it go cop syrsin pesch phil hier ¹⁷οὐ] οὐκέτι D^{sc} 33 124 | θεωρεῖτε] ὤψεσθε D it vg cop syrr ¹⁸ἔλεγον οὖν] om D* 5min 4it syrsin | ὃ λέγει ABL.. min 4it vg syrsin pesch phil cop go aeth] om s*D* 11min 5it hier arm | τὸ sAD.. min arm etc] om BL. min | οὐκ — λαλεῖ] om syrsin | τί λαλεῖ sAL.. min it vg etc] ὃ λέγει D*; om B aeth ¹⁹ἤθελον] ἡμελλον s 69 c ff² | ἐρωτᾶν] ἐπερωτῆσαι περὶ τούτου D | θεωρεῖτε] ὤψεσθε syrsin ²⁰θρηνησετε] add καὶ στεναξετε syrsin

λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. ²¹ ἡ γυνὴ ὅταν τέκνη λύπην ἔχει, ὅτι ἤλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. ²² καὶ ὑμεῖς οὖν νῦν μὲν λύπην ἔχετε· πάλιν δὲ ὁπομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδιά, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀπ' ὑμῶν. ²³ καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμε οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἂν τι αἰτήσητε τὸν πατέρα δώσει ὑμῖν ἐν τῷ ὀνόματί μου. ²⁴ ἕως ἄρτι οὐκ ᾔτησατε οὐδέν ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾗ πεπληρωμένη. ²⁵ Ταῦτα ἐν παροιμίαις λαλήθηκα ὑμῖν· ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρηγορεῖα περὶ τοῦ πατρὸς ἀπαγγεῖλῶ ὑμῖν. ²⁶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε, καὶ οὐ λέγω

ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν. ²⁷ αὐτὸς γὰρ ὁ πατήρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον. ²⁸ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.

²⁹ Λέγουσιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ἴδε νῦν ἐν παρηγορίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις. ³⁰ νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα καὶ οὐ χρεῖαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. ³¹ ἀπεκρίθη αὐτοῖς Ἰησοῦς· ἄρτι πιστεύετε; ³² ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα καὶ ἐλήλυθεν ἵνα σκοπισθῇτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια· καὶ ἐμὸν μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατήρ μετ' ἐμοῦ ἐστίν. ³³ ταῦτα λαλήθηκα ὑμῖν ἵνα ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλίβην ἔχετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

207. Das hohepriesterliche Gebet.

1) Gebet Jesu für sich.

Joh. 17 1—5.

¹ Ταῦτα ἐλάλησεν Ἰησοῦς, καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα ὁ υἱὸς δόξασῃ σέ, ² καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ³ ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. ⁴ αὕτη δὲ ἐστίν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσιν σέ

τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. ⁴ ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον τελειώσας ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· ⁵ καὶ νῦν δόξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί.

2) Gebet für die Jünger.

Joh. 17 6—19.

⁶ Ἐφάνερῶσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ᾔσαν κάμολοι αὐτοὺς ἔδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετήρηκαν. ⁷ νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ εἰσιν. ⁸ ὅτι τὰ

ῥήματα ὃ ἔδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

⁹ Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου

* Vgl. Mark. 14 27. Matth. 26 31 (n. 196).

** Joh. 3 35 f. n. 28. Matth. 11 27a. Luk. 10 22a f. n. 76.

16 ²¹ ὥρα] ἡμέρα D 248 5it syrsin pesch | θλίψεως] λύπης D c q ²² ἔχετε N*BC.. min 4it vg go syrsin pesch phil arm aeth] ἔξετε ADLN 13min a b e 4vg cop | αἴρει NACL.. min 4it am fu go pesch phil] ἀρεῖ BD*Γ a c ff³ vg syrsin cop arm aeth ²³ πατέρα] add ἐν τῷ ὀνόματί μου syrsin | δώσει ὑμ. ἐν τ. ὀν. μόν NBC*L sah Or] ἐν τ. ὀν. μόν δώσ. ὑμ. ADN. min it vg cop pesch phil hier arm aeth; δώσει ὑμῖν syrsin ²⁴ αἰτεῖτε] αἰτήσασθε N* ²⁵ οὐκέτι — ἀλλά] om syrsin | ἀπαγγεῖλῶ ABC*DL.. min] ἀναγγεῖλῶ EG. min ²⁶ αἰτήσεσθε] αἰτήσασθε N 1 a cop ²⁷ τοῦ BCDL.. min] om N A 251 | θεοῦ N A Δ.. min it vg go syrsin phil hier arm aeth] πατρὸς BC*DLX 77 249 sah cop pesch ²⁸ ἐξῆλθ. ἐκ τ. πατρ. καὶ] om D b syrsin | ἐκ BC*LX 33 249] παρὰ N A Δ.. min | ἐλήλυθα] ἦλθον D | πάλιν — πορεύομαι] καὶ πάλιν πορευθήσομαι syrsin ³⁰ τίς σε ἐρωτᾷ] τινὰ ἐρωτᾷς syrsin | ἀπό] παρὰ D ³² ἐλήλυθεν NABC*D*LX 33 sah syrsin cop arm hier] γμ νῦν Γ Δ.. min it vg go pesch phil aeth ³³ ἔχετε NABCL.. min e 4vg cop pesch phil] ἔξετε D min it vg Γ Δ.. min it vg go syrsin pesch phil hier arm aeth ¹⁷ ² δώσῃ AC.. min] δώσει BE.. 80min; δώσω N*; ἔχη (om αὐτοῖς) D ³ γινώσκωσιν NBC.. min Or Ens] -γινώσκωσιν ADL. min | Χριστ.] add εἰς τοῦτον τὸν κόσμον D ⁴ τελειώσας NABCL. 6min ff³ cop aeth hier] ἐτελειώσα D (καὶ τ. ἐργ. ἐτελ.) X Δ.. min 7it vg go syrsin pesch phil arm ⁵ ἦ] ἦν N* Or | τ. κόσμ. εἶναι] γενέσθαι τ. κόσμ. D* sah ⁶ τετήρηκαν BDL] τετήρηκασιν ACX Δ.. min; ἐτήρησαν N 33 ⁷ ἔγνωκαν ABCD.. min g vg cop phil hier arm aeth] ἔγνων N; ἔγνωκα 6min 7it sah go syrsin pesch phil hier | δέδωκας NCDL.. min] ἔδωκας AB 3min ⁸ ῥήματα] add σου D | ἔδωκας ABCD. min] δέδωκας N LX.. min | καὶ ἔγν. BCL.. min it vg sah cop syrsin pesch phil hier arm aeth] om N*AD a e q go

ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοὶ εἰσιν,
¹⁰ καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἔστιν καὶ τὰ σὰ ἐμὰ, καὶ δε-
 δόξασμαι ἐν αὐτοῖς. ¹¹ καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ,
 καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶν, κἀγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι.
 πᾶτερ ἄγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ
 δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἐν καθῶς ἡμεῖς. ¹² ὅτε ἤμην
 μετ' αὐτῶν, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου
 ᾧ δέδωκάς μοι, καὶ ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν
 ἀπώλετο εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ
 πληρωθῇ. ¹³ νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ
 ἐν τῷ κόσμῳ ἵνα ἔχουσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπλη-

ρωμένην ἐν ἑαυτοῖς. ¹⁴ ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον
 σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ
 τοῦ κόσμου καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. ¹⁵ οὐκ
 ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα
 τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. ¹⁶ ἐκ τοῦ κόσμου
 οὐκ εἰσὶν καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. ¹⁷ ἀγάσονται
 αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ· ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν.
¹⁸ καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα
 αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον· ¹⁹ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν [ἐγὼ]
 ἀγάξω ἑμάντόν, ἵνα ὦσιν καὶ αὐτοὶ ἡγιασμένοι ἐν
 ἀληθείᾳ.

3) Gebet für die künftigen Gläubigen.

Joh. 17 20—26.

²⁰ Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ
 τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ²¹ ἵνα
 πάντες ἐν ὧσιν, καθὼς σύ, πατὴρ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν
 σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ὦσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύῃ
 ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ²² κἀγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς
 μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἐν καθῶς ἡμεῖς ἐν·
²³ ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σύ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσιν τετελειω-
 μένοι εἰς ἔν, ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστει-
 λας καὶ ἡγάπησας αὐτοὺς καθὼς ἐμὲ ἡγάπησας.

²⁴ πατὴρ, ὃ δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ
 κἀκεῖνοι ὦσιν μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσιν τὴν δόξαν τὴν
 ἐμὴν, ἣν δέδωκάς μοι ὅτι ἡγάπησάς με πρὸ καταβολῆς
 κόσμου. ²⁵ πατὴρ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω,
 ἐγὼ δέ σε ἔγνω, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με
 ἀπέστειλας· ²⁶ καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου
 καὶ γνωρίσω. ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἡγάπησάς με ἐν αὐτοῖς
 ἧ κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

208. Jesu Seelenkampf in Gethsemane.

Mark. 14 26. 32—42.

Matth. 26 30. 36—46.

Luk. 22 39—46.

Joh. 18 1.

²⁶ Καὶ ὑμνήσαντες
 ἐξῆλθον
 εἰς τὸ ὄρος τῶν
 ἐλαιῶν.
³² Καὶ ἔρχονται
 εἰς χω-
 ρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθση-
 μανεί,

³⁰ Καὶ ὑμνήσαντες
 ἐξῆλθον
 εἰς τὸ ὄρος τῶν
 ἐλαιῶν.
³⁶ Τότε ἔρχεται μετ'
 αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χω-
 ρίον λεγόμενον Γεθση-
 μανεί,

³⁹ Καὶ
 ἐξεληθὼν ἐπορεύθη κατὰ
 τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν
 ἐλαιῶν·
 ἠκολούθησαν δὲ
 αὐτῷ· καὶ οἱ
 μαθηταί.

¹ Ταῦτα εἰπὼν Ἰησοῦς
 ἐξῆλθεν σὺν τοῖς μαθη-
 ταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ
 χειμάρρου τῶν Κέδρων,
 ὅπου ἦν κήπος, εἰς ὃν
 εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ
 μαθηταὶ αὐτοῦ.

Luk. 22 ³⁹ καὶ 2^ο om B* 15 min aeth

Joh. 17 ⁹ δέδωκάς] ἔδωκας D ¹⁰ καὶ τ. ἐμὰ — ἐμὰ] καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας B | δεδόξασμαι] ἐδόξασάς
 με D ¹¹ ἐν 1^ο] add τοῦτο D 5 it | αὐτοὶ AB 229 254 df] οὗτοι CD⁶ L.. min it vg syrsin etc | ἔρχομαι]
 add οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ εἰμὶ D | πᾶτερ] πατήρ B | σου] add καὶ ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν,
 ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου (v. 12a) D | ᾧ — ἡμεῖς] om syrsin | ᾧ ABCL.. min pesch phil
 hier sah arm] δ D* XU 11 min; οὗς D³ min fg q vg go cop aeth | ἡμεῖς AC⁶ D.. min q go sah cop pesch
 hier aeth] pm καὶ B* M. 12 min fg vg phil arm ¹² αὐτῶν 1^ο B* BC* DL min 5 it vg sah cop] add ἐν τῷ κόσμῳ
 ANX⁴.. min f q go syrsin pesch phil hier arm | ᾧ δέδω. μοι] om B* syrsin (om καὶ ἐφ.) | ᾧ BC* L 33 64]
 δ sah cop hier arm; οὗς ADX.. min it vg go pesch phil aeth ¹³ ἐν] add τοῦτο D 5 it | ἑαυτοῖς BAB.
 3 min] αὐτοῖς DL.. min ¹⁴ ἐγὼ — σου ἐγὼ δὲ ἔδωκα τ. λ. σ. ἐν αὐτοῖς D | ἐμίσησεν] μισεῖ D 6 min aeq |
 ἐκ] add τοῦτον D 4 it | καθὼς — κόσμου] om D. 3 min bce syrsin ¹⁵ ἐκ] add τοῦτον D 4 it | ἐγὼ] κἀγὼ
 D 69 97 cf vg sah cop hier ¹⁷ τῇ] om B | ἀλήθ.] B* ABC* DL 1 it vg go sah hier] add σοῦ X⁴.. min
 q cop pesch phil arm aeth | ἀλήθ.] pm ἡ B ¹⁸ εἰς 1^ο 2^ο] add τοῦτον D 5 it ¹⁹ ἐγὼ BCDL.. min a f
 vg syri arm] om A 3 min 4 it fos sah aeth ²⁰ πιστευόντων ABCD⁶ L.. min b go cop syrsin pesch phil
 arm] δ τωνων D³ min 6 it vg sah aeth ²¹ ἡμῖν BC* D 4 it sah arm] add ἐν A L.. min f g q vg cop pesch
 phil hier go aeth | πιστεύῃ B* BC*] -ση ADL.. min ²² ἐν 1^ο] pm τό D | ἐν 2^ο BCD* L 1 83 e syrsin
 hier aeth] add ἐσμέν AX.. min it vg pesch phil sah cop go arm ²³ ἐν] pm τό D | ἡγάπησας 1^ο] -σα D
 7 min a b gat cop pesch phil hier arm aeth | ἐμὲ] σύ με Dab ²⁴ ᾧ B⁶ D syrsin cop go] οὗς AC⁶ LN..
 min it vg sah pesch phil hier arm aeth | τὴν ἐμὴν] om D 91 syrsin ²⁵ καὶ 1^ο] om D 4 it vg hier Aug |
 κόσμος] add τοῦτος (sic) D | ἔγνω] ἔγνωκα D ²⁶ ἦν] ἡ D it vg | με] αὐτοὺς B
 18 ¹ τῶν Κέδρων BCL.. min] τοῦ Κέδρον B* D ab sah cop aeth; τοῦ Κεδρών AS⁴ 123 5 it vg

καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·
καθίστατε ὧδε ἕως

προσεύξωμαι. ³⁸ καὶ
παραλαμβάνει τὸν Πέτρον καὶ
τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην
μετ' αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμ-
βεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν, ³⁴ καὶ
λέγει αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν
ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου·
μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε.

³⁵ καὶ προσελθὼν
μικρὸν ἐπιπτεν ἐπὶ τῆς γῆς,
καὶ προσηύχεται ἵνα εἰ δυνα-
τὸν ἐστὶν παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ
ὥρα, ³⁶ καὶ ἔλεγεν· ἄββα ὁ πατήρ,
πάντα δυνατὰ σοι· παρένεγκε
τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ·
ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω ἀλλὰ
τί σύ.

καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς·
καθίστατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελ-
θὼν ἐκεῖ προσεύξωμαι. ³⁷ καὶ
παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ
τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου

ἤρξατο λυ-
πεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. ³⁸ τότε
λέγει αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν
ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου·
μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε
μετ' ἐμοῦ. ³⁹ καὶ προσελθὼν
μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον
αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέ-
γων· πάτερ μου, εἰ δυνατόν
ἐστὶν, παρελθάτω

ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο·
πλὴν οὐχ ὥς ἐγὼ θέλω ἀλλ'
ὡς σύ.

⁴⁰ γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου
εἶπεν αὐτοῖς·

προσεύχεσθε μὴ
εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν·

⁴¹ καὶ αὐτὸς ἀπεσπάρθη ἀπ' αὐ-
τῶν ὥσει λίθου βολήν, καὶ θεῖς
τὰ γόνατα προσηύχεται ⁴² λέ-
γων· πάτερ, εἰ βούλει

παρένεγκε

τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ·
πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου ἀλλὰ
τὸ σὸν γινέσθω. ⁴³ ὥφθη δὲ
αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ
ἐνισχύων αὐτόν. ⁴⁴ καὶ γενόμενος
ἐν ἁγωνίᾳ ἐκτενέστερον προσ-
ηύχεται καὶ ἐγένετο ὁ ἰδρὼς αὐ-
τοῦ ὥσει θρόμβοι αἵματος κατα-
βαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν. ⁴⁵ καὶ

ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς,
ἔλθων πρὸς τοὺς μαθητὰς
εὗρεν κοιμωμένους αὐτοὺς ἀπὸ
τῆς λύπης, ⁴⁶ καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
τί καθεύδετε;

ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα
μὴ εἰσελθῇτε εἰς πειρασμόν.

³⁷ καὶ

⁴⁰ καὶ

ἔρχεται

καὶ ἐνδρίσκει αὐτοὺς καθεύδον-
τας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· Σί-
μων, καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας
μίαν ὥραν γρηγορήσαι; ³⁸ γρη-
γορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα
μὴ ἔλθῃτε εἰς πειρασμόν·
τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ
δὲ σὰρξ ἀσθενής.

ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς
καὶ ἐνδρίσκει αὐτοὺς καθεύδον-
τας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· οὐ-
τως οὐκ ἴσχύσατε μίαν ὥραν
γρηγορήσαι μετ' ἐμοῦ; ⁴¹ γρη-
γορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα
μὴ εἰσελθῇτε εἰς πειρασμόν·
τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ
δὲ σὰρξ ἀσθενής.

³⁹ καὶ πάλιν ἀπελθὼν
προσηύξατο τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν.

⁴² πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν
προσηύξατο λέγων· πάτερ μου, εἰ οὐ
δύναται τοῦτο παρελθεῖν ἐάν μὴ αὐτὸ
πίω, γεννηθήτω τὸ θέλημά σου. ⁴³ καὶ
ἔλθων πάλιν εὗρεν αὐτοὺς κα-
θεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ

⁴⁰ καὶ
πάλιν ἔλθων εὗρεν αὐτοὺς κα-
θεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ

Mark. 14 ³² τ. μαθητ. (αὐτοῦ om A) | αὐτοῖς Da | ἕως] add ἀπελθὼν MN 10min aeth ³³ ἀδημονεῖν] ἀκηδεμονεῖν D it vg ³⁶ προσελθὼν NB.. min it vg syrsin cop] προσελθ. ACD⁶⁷EL.. min pesch phil | ἐπιπτεν NB.L..] ἔπεσεν ACD.. min it vg; add ἐπὶ πρόσωπον DG 23min 7it gat syrsin arm | ὥρα] add αὐτῇ D it ³⁸ οὐ τί] οὐχ ὅ D | ἀλλὰ τί] ἀλλ' ὅ D 70 | σύ] add θέλεις D 6it sah cop arm ³⁷ ἴσχυσας] ἴσχύσατε E 20min ff²k ³⁸ ἔλθῃτε NB* B 346 q syrsin] εἰσελθ. ACDL.. min afl vg ³⁹ τ. αὐτ. λόγ. εἰπ.] om Daef²k ⁴⁰ πάλ. ἔλθ. εὗρ. αὐτ. καθ. NB.L. (ἐλθ. πάλ. cop q) | om πάλιν Daef²k; ἔλθ. εὗρ. αὐτ. πάλ. καθ. syrsin; ὑποστρέψας εὗρ. αὐτ. πάλ. καθ. AC.. min (καθ. πάλ. NX); ὑποστρ. πάλ. εὗρ. αὐτ. καθ. 81 fl vg pesch phil arm aeth ⁴¹ Matth. 26 ³⁸ ἕως οὗ BE.. min] add ἔν A; ἕως NC. min; ἕως ἔν DLΔ. min ³⁹ προσελθὼν BΣ. min it vg syrsin] προσελθ. NACD. 100min phil | μου NABCD.. min it vg sah cop syrsin pesch phil arm aeth] om LΔΣ 12min a am ⁴⁰ ἴσχύσατε] ἴσχυσας A ff²g² gat ⁴² λέγων] om B 102 g¹ | τοῦτο NABC.. min b ff²q sah phil aeth] add τὸ ποτήριον EF.. min it vg cop syrsin pesch arm; pm D 4min l fu | παρελθ. NBDL min verss] add ἀπ' ἐμοῦ AC.. min ff²q phil arm ⁴³ ἔλθ. πάλ.—καθεύδ. NBCD.. min it vg syrsin pesch arm sah aeth] ἔλθ. εὗρ. αὐτ. πάλιν καθ. AΔ.. min a q phil | εὗρεν NABCD.. 60min] ἐνδρίσκει EF.. min ⁴⁴ Luk. 22 ⁴⁰ εἰσελθεῖν]—ἐλθῃτε D ⁴¹ ἀπεσπάρθη]—στάρθη D ⁴² εἰ βούλει—γινέσθω] μὴ τὸ θέλημά μου ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω· εἰ βούλει παρένεγκε τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ Daceff² | παρένεγκε BD⁶⁷T min]—ενέγκαι NL. min;—ενεγκεῖν AQX.. | γινέσθω NAB.. 25min] γεν. DE. min ⁴³ 44 N⁴⁰DLQX.. min it sah syrcur pesch phil hier etc] om N⁴ABRT (69 124 add post Matth. 26, 39) f syrsin etc ⁴⁵ ἀπ' οὗο. NL.. min] ἀπὸ τοῦ οὗο. DQ. min cop; om syrcur ⁴⁴ καὶ ἐγέν. NX. min it vg etc] ἐγέν. δὲ DL.. min phil | καταβαίνοντες DL.. min bei 2vg phil aeth]—ντος NX min 5it vg cop hier arm ⁴⁶ τί] om D

ὀφθαλμοὶ καταβαρυνόμενοι, καὶ οὐκ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.
ᾗδειςαν τί ἀποκριθῶσιν αὐτῷ.

vgl. B. 39

⁴¹ καὶ ἔρχεται
τὸ τρίτον καὶ λέγει αὐτοῖς·
καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύ-
εσθε· ἀπέχει ἡλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ πα-
ραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς
τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. ⁴² ἐγεί-
ρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδι-
δούς με ἤγγικεν.

⁴⁴ καὶ ἄφεις αὐτοὺς πάλιν ἀπελθὼν
προσηύξατο ἐν τρίτον, τὸν αὐτὸν
λόγον εἰπὼν πάλιν. ⁴⁵ τότε ἔρχεται
πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ λέγει αὐτοῖς·
καθεύδετε λοιπὸν καὶ ἀναπαύ-
εσθε· ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς
χεῖρας ἁμαρτωλῶν. ⁴⁶ ἐγείρεσθε,
ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδι-
δούς με.

209. Jesu Gefangenahme.

Mark. 14 43—52.

Matth. 26 47—56

Luk. 22 47—53.

Joh. 18 2—11.

⁴³ Καὶ εὐθὺς ἔτι αὐτοῦ
λαλοῦντος παραγίνεται
[ὁ] Ἰούδας εἰς τῶν δώ-
δεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ
ὄχλος μετὰ
μαχαιρῶν καὶ ξύλων
παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ
τῶν γραμματέων καὶ τῶν
πρεσβυτέρων.

⁴⁷ Καὶ ἔτι αὐτοῦ
λαλοῦντος, ἰδοὺ
Ἰούδας εἰς τῶν δώδεκα
ἦλθεν, καὶ μετ' αὐτοῦ
ὄχλος πολὺς μετὰ
μαχαιρῶν καὶ ξύλων
ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων
καὶ
πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.

⁴⁷ Ἐτι αὐτοῦ
λαλοῦντος ἰδοὺ ὄχλος,
καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας
εἰς τῶν δώδεκα προ-
ήρχετο αὐτούς,

² Ἦδει δὲ καὶ Ἰούδας
ὁ παραδιδούς αὐτὸν τὸν
τόπον, ὅτι πολλάκις συν-
ήχθη Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ³ ὁ
οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν
σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρ-
χιερέων καὶ [ἐκ] τῶν
Φαρισαίων ὑπηρέτας ἔρχε-
ται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ
λαμπάδων καὶ ὄπλων.
⁴ Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα
τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν
ἐξῆλθεν καὶ λέγει αὐτοῖς·
τίνα ζητεῖτε; ⁵ ἀπεκριθῆ-
σαν αὐτῷ· Ἰησοῦν τὸν
Ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς·
ἐγὼ εἰμι. εἰστήκει δὲ καὶ
Ἰούδας ὁ παραδιδούς
αὐτὸν μετ' αὐτῶν. ⁶ ὡς
οὖν εἶπεν αὐτοῖς· ἐγὼ εἰμι,
ἀπῆλθαν εἰς τὰ ὄπισθον καὶ
ἔπescan χαμαί. ⁷ πάλιν οὖν
καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς· τίνα
ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπαν· Ἰη-

Mark. 14 ⁴⁰ καταβαρ. ABL.. 60 min] καταβαρυνόμενοι D 238 253; καταβεβαρημένοι N*; βεβαρημένοι CE..
min ⁴¹ τὸ λοιπ. KBL.. min] om syrsin; om τὸ ACD.. 60 min | ἀπέχει (add τὸ τέλος 13 69 81 124..)·
ἦλθ. ἡ ὥρα] ἀπέχει τὸ τέλος καὶ ἡ ὥρα D it pesch phil | τὰς KBCD.. min] om AF.. 19 min ⁴² ἤγγικεν
ABDL.. min] -σεν NC ⁴³ εὐθὺς] om D 6 min 6 it vg pesch phil arm | ὁ Ἰουδ. AB] om ὁ KCD.. min;
add ὁ Ἰσκαριώτης A (D om ὁ).. 40 min it vg pesch phil arm aeth | ὄχλ. KBL 13 69 81 a ff² q 3 vg sah cop
go phil arm] add πολὺς ACD.. min e k l vg pesch | παρὰ] ἀπὸ B | τῶν πρ. BCD.. min] om τῶν N* A.
min ⁴⁴ δεδώκει] ἔδωκεν D⁸⁷ | σύσσημον ABC.. min] σύνσ. KL; σημεῖον D 6 min ⁴⁵ ἐλθὼν εὐθ.] om D
min a c ff² k q

Matth. 26 ⁴⁴ ἐκ τρίτον (N post τὸν αὐτ.) BC.. min it vg sah cop syrsin pesch phil arm aeth] om AD.
min a b | πάλιν ²⁰ KBL 3 min a cop syrsin] om ACD.. min it vg pesch phil etc ⁴⁵ λοιπὸν BCL 6 min]
pm τὸ KAD.. min | ἰδοὺ] add γάρ BE 4 min sah arm

Luk. 22 ⁴⁷ ὄχλος] add πολὺς D min syrcur | λεγόμενος] καλοῦμ. D 1 131 239 it vg | Ἰουδ.] add
Ἰσκαριώθ D1 | προήρχ.] προήγεν D 30 min | ἤγγισ. — αὐτόν] ἐγγίσας ἐφίλησεν τὸν Ἰησοῦν D 7 it syrsin cur;
add τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς· ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν DE. 60 min b c pesch phil arm

Joh. 18 ² παραδιδούς] -διδων D ³ ἐκ τῶν ²⁰ KDL a 2 vg] om ACX.. min it vg; τῶν B syrsin | ὑπηρέτας]
καὶ ὑπηρέτων syrsin | ἐκεῖ] om N* | καὶ ὄπλων] om syrsin ⁴ εἰδὼς] ἰδὼν D 69 90 124 157 syrsin hier
arm | τίνα] τί syrsin ⁵ Ναζωρ.] Ναζαρηνόν Dace vg | ὁ παραδ. αὐτ.] om syrsin ⁷ εἶπαν] add πάλιν D

αὐτῷ λέγει· ῥαββεὶ, καὶ κατεφίλη- σεν αὐτόν·	τῷ Ἰησοῦ εἶπεν· χαῖρε, τῷ Ἰησοῦ ῥαββεὶ, καὶ κατεφίλη- σεν αὐτόν. ⁵⁰ ὁ δὲ Ἰη- σοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἑταῖρε, ἐφ' ὃ πάρει·	φιλῆ- σαι αὐτόν. ⁴⁸ Ἰησοῦς δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ἰουδα, φι- λήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀν- θρώπου παραδίδως;	σοῦν τὸν Ναζωραῖον. ⁸ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· εἰπον ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι· εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν· ⁹ ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι οὗς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπόλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.
⁴⁶ οἱ δὲ ἐπέ- βαλαν τὰς χεῖρας αὐτῷ καὶ ἐκράτη- σαν αὐτόν.	τότε προσελθόντες ἐπέ- βαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκράτη- σαν αὐτόν.		
⁴⁷ εἷς δὲ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν ἐπαυσεν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ ὠτάριον.	⁵¹ καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.	⁴⁹ ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτόν τὸ ἐσόμενον εἶπαν· κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρῃ; ⁵⁰ καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τοῦ ἀρχιερέως τὸν δοῦλον καὶ ἀφείλεν τὸ οὖς αὐτοῦ τὸ δεξιόν.	¹⁰ Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐτὴν καὶ ἐπαυσεν τὸν τοῦ ἀρχιερέ- ως δοῦλον καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτάριον τὸ δεξιόν· ἦν δὲ ὄνομα τῷ δοῦλῳ Μάλχος. ¹¹ εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ· βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην· τὸ ποτήριον ὃ δέδωκάς μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πίνω αὐτό;
	⁵² τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀπό- στρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρῃ ἀπο- λοῦνται.		
	⁵³ ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν πα- τέρα μου, καὶ παραστήσει μοι ἄρτι πλείω δώδεκα λεγιῶνας ἀγγέλων; ⁵⁴ πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι;		
⁴⁸ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·	⁵⁵ Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις·	⁵¹ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἔατε ἕως τούτου· καὶ ἀψάμενος τοῦ ὠτίου ἔλατο αὐτόν.	⁵² Εἶπεν δὲ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παρα- γενομένους ἐπ' αὐτὸν ἀρχιε- ρεῖς καὶ στρατηγούς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους· ὥς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ

Mark. 14 ⁴⁵ ῥαββεὶ \aleph B^C*DL. min etc] add ῥαββεὶ AE.. min pesch phil arm go ⁴⁷ τις BCD . min
al vg go phil arm] om \aleph AL. 10min 5it etc | τῶν παρεστ. om Da | τὴν. om D 3min | ὠτάριον \aleph BD]
ὠτίον ACL.. min ⁴⁸ ὥς] om D
Matth. 26 ⁵⁰ ἐφ' ὃ \aleph ABCD.. 60min] ἐφ' ὃ UΓ min ⁵² ἀπολοῦνται \aleph ABCD. min it vg cop syrsin]
ἀποθανοῦνται FH.. 130min pesch phil aeth ⁵³ πλείω \aleph *BD] πλείους ACL.. min; add ἡ AC.. min |
λεγιῶνας BD.. min Or Bas Chr] -τώνων \aleph * (-εών- AC) L. min | ἀγγέλων \aleph *BD.. min Or Bas Chr] -έλους
ACL. 4min ⁵⁴ πληρωθῶσιν] -θήσονται D it vg
Luk. 22 ⁴⁹⁻⁵¹ om Meion ⁴⁹ ἐσόμενον] γενόμενον D 106 cop pesch arm | μαχαίρῃ \aleph B*DLT] -ρα A
RX.. min ⁵⁰ ἀφείλεν] ἀφείλατο D ⁵¹ καὶ — αὐτόν] καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτοῦ καὶ ἀπεκατέστανεν
τὸ οὖς αὐτοῦ Daeff² (il naq B. 53) ⁵² Ἰησ. \aleph ABT] pm ὁ LRX.. min; om D min e syrsin eur arm |
ἐπ' ABDL.. min syrsin pesch phil Or] πρὸς \aleph R. 50min | ἐξήλθατε \aleph BDL. 10min] -θετε KMXII 30min
Or; ἐξελήλυθατε AΓΔ..
Joh. 18 ⁹ οὐδένα] om syrsin ¹⁰ Σίμ. οὖν] τότε Σίμ. D | ὠτάριον \aleph B^C*LX it vg] ὠτίον ADN.. min

μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλ-
λαβεῖν με· ⁴⁹ καθ' ἡμέραν
ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ
ιερῷ διδάσκων,
καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με·
ἀλλ'

⁵⁰ ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γρα-
φαί.

⁵¹ Καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον πάντες.
⁵² Καὶ νεανίσκος τις συνη-
κολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος
σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρα-
τοῦσιν αὐτόν· ⁵³ ὁ δὲ κατα-
λιπὼν τὴν σινδόνα γυμνὸς
ἔφυγεν.

μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλ-
λαβεῖν με; καθ' ἡμέραν
ἐν τῷ
ιερῷ ἐκαθεζόμενον διδάσκων,
καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.

⁵⁶ Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν
ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γρα-
φαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ
μαθηταὶ πάντες ἀφέντες
αὐτόν ἔφυγον.

μαχαιρῶν καὶ ξύλων;
⁵⁵ καθ' ἡμέραν
ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ
ιερῷ οὐκ ἐξετείνετε τὰς
χεῖρας ἐπ' ἐμέ·
ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα
καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

vgl. 8. 20
(n. 210)

210. Jesu Verhör vor dem hohen Rat.

Mark. 14 53—65.

⁵³ Καὶ ἀπήγαγον
τὸν Ἰησοῦν
πρὸς τὸν ἀρχι-
ερέα, καὶ συνέρχονται
πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ
γραμματεῖς.

⁵⁴ Καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μα-
κρόθεν ἠκολούθησεν
αὐτῷ

Matth. 26 57—68.

⁵⁷ Οἱ δὲ κρατήσαντες
τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον
πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχι-
ερέα, ὅπου οἱ γραμμα-
τεῖς καὶ
οἱ πρεσβύτεροι συν-
ήχθησαν.

⁵⁸ Ὁ δὲ Πέτρος
ἠκολούθει αὐτῷ [ἀπὸ]
μακρόθεν

ἕως τῆς ἀνλῆς
τοῦ ἀρχιερέως,

καὶ

Luk. 22 54. 55. 63—71.

⁵⁴ Συλλαβόντες δὲ αὐ-
τὸν ἤγαγον καὶ εἰσήγαγον
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχι-
ερέως·

Ὁ δὲ Πέτρος
ἠκολούθει μακρόθεν.

Joh. 18 12—24.

¹² Ὁ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ
χιλάρχος καὶ οἱ ὑπηρέται
τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον
τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔδησαν
αὐτόν, ¹³ καὶ ἤγαγον
πρὸς Ἀνναν πρῶτον· ἦν
γὰρ πενθερὸς τοῦ Καϊάφα,
ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνι-
αυτοῦ ἐκείνου· ¹⁴ ἦν δὲ
Καϊάφας ὁ συμβουλευσας
τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέ-
ρει ἓνα ἄνθρωπον ἀπο-
θανεῖν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

¹⁵ Ἦκολούθει δὲ τῷ
Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος
καὶ ἄλλος μαθητής.

ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ
ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθεν τῷ Ἰησοῦ εἰς
τὴν ἀνλὴν τοῦ ἀρχιερέως, ¹⁶ ὁ δὲ Πέτρος
εἰστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἔξῃ λθεν
οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος ὁ γνωστὸς τοῦ
ἀρχιερέως καὶ εἶπεν τῇ θυρωρῷ, καὶ

Mark. 14 ⁴⁹ ἐκρατήσατε] ἐκρατεῖ(τε) B ⁵¹ καὶ νεαν. τις sBCL a cop syrsin pesch arm aeth] νεαν. δέ
tis D 5it vg sah; καὶ εἰς τις νεαν. A Δ Σ. min go phil | συνηκολ. sBCL] ἠκολούθησεν AN. 125 min go
phil; ἠκολούθει D min it vg pesch arm | αὐτῷ] αὐτοῦς D 42 ff³ | αὐτόν sBC*DL 5it vg cop pesch] add
οἱ νεανίσκοι A. min q go phil arm aeth ⁵² ἔφυγ. sBCL ck sah cop pesch aeth] add ἀπ' αὐτῶν AD.
min 4it vg go syrsin phil arm ⁵³ ἀρχιερέα] add Καϊάφαν AKMΠ 30min | συνέρχ. sDL Δ min it vg aeth
Or] add αὐτῷ AB. min syrsin

Matth. 26 ⁵⁵ καθ' ἡμ. sBL 33 102 sah cop syrsin] add πρὸς ὑμᾶς CD. min it vg pesch phil arm
⁵⁷ Καϊάφαν] Καϊφᾶν D it vg sah ⁵⁸ ἀπὸ ABD. min] om sCL. min arm

Luk. 22 ⁵⁵ τοῦ σκότους] τὸ σκότος D ⁵⁴ καὶ εἰσήγ.] om DΓ 16min it vg syrsin cur pesch aeth
Joh. 18 syrsin Versfolge: 12. 13. 24 14. 15. 19—23. 16—18. 25b—31 ¹³ ἤγαγον s*BD min cop

syrsin pesch] ἀπήγ. ACL. min | Καϊάφας] Καϊφᾶ D 7it vg ¹⁴ ἀποθανεῖν sBC*D. min it vg syrsin etc]
ἀπολέσθαι AEN. min go phil ¹⁵ ἄλλος s*AB min it vg sah cop] pm ὁ CLN. min ¹⁶ τῇ θυρῇ] τῷ
θυρ. syrsin

ἕως ἔσω εἰς τὴν ἀγλήν εἰσελθὼν ἔσω
τοῦ ἀρχιερέως,

vgf. B. 66—70 (n. 211)

vgf. B. 69—72 (n. 211)

vgf. B. 56—58
(n. 211)

εἰσήγαγεν τὸν Πέτρον· ¹⁷ λέγει οὖν
τῷ Πέτρῳ ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς· μὴ
καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώ-
που τούτου; λέγει ἐκείνος· οὐκ εἰμί.

¹⁸ εἰσήγαγον δὲ οἱ δοῦλοι

καὶ ἦν συναθήμενος

ἐκάθηντο

⁵⁵ περιπατούντων δὲ πῦρ καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρώ-
κων ἐν μέσῳ τῆς ἀγλῆς καὶ
συναθισάντων ἐκάθηντο
ὁ Πέτρος
μέσος αὐτῶν.
καὶ οἱ ὑπηρέται, ὅτι
ψυχὸς ἦν, καὶ ἐθερμαί-
νοντο· ἦν δὲ καὶ ὁ Πέτρος
μετ' αὐτῶν ἐστὼς καὶ
θερμαινόμενος.

μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ
θερμαινόμενος πρὸς τὸ
φῶς.

μετὰ τῶν ὑπηρετῶν
ἰδεῖν τὸ τέλος.

μέσος αὐτῶν.

vgf. B. 49 (n. 209)

vgf. B. 55 (n. 209)

(B. 56—62
f. n. 211)

vgf. B. 53
(n. 209)

¹⁹ Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν τὸν
Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ
περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. ²⁰ ἀπεκρίθη
αὐτῷ Ἰησοῦς· ἐγὼ παρηγοῖα λελάληκα
τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν
συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντες
οἱ Ἰουδαῖοι συνέχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ
ἐλάλησα οὐδέν. ²¹ τί με ἐρωτᾷς; ἐρώ-
τησον τοὺς ἀκηκοῦτας τί ἐλάλησα αὐ-
τοῖς· ἴδε οὗτοι οἶδασιν ἃ εἶπον ἐγώ.
²² ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος εἰς παρεστη-
κὼς τῶν ὑπηρετῶν ἔδωκεν ῥάπισμα
τῷ Ἰησοῦ εἰπὼν· οὕτως ἀποκριθὲν τῷ
ἀρχιερεῖ· ²³ ἀπεκρίθη αὐτῷ Ἰησοῦς· εἰ
κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ
κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;
²⁴ ἀπέστειλεν οὖν αὐτὸν ὁ Ἀννας
δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα.

vgf. B. 65

vgf. B. 67, 68

⁶³ Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες αὐτὸν
ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες, ⁶⁴ καὶ περι-
καλύψαντες αὐτὸν ἐπηρώτων λέγοντες·
προφήτευσον, τίς ἐστὶν ὁ παῖδας
σε; ⁶⁵ καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες
ἔλεγον εἰς αὐτόν.

⁵⁵ Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον
τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ
τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν

εἰς τὸ θανατοῦσαι αὐτόν,
καὶ οὐχ ἠΐτις· ⁵⁶ πολλοὶ
γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ'
αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ
ἦσαν. ⁵⁷ καὶ τινες ἀναστάντες
ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ
λέγοντες ⁵⁸ ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν
αὐτοῦ λέγοντος ὅτι ἐγὼ καταλύσω
τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίη-

⁵⁹ Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ τὸ
συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευ-
δομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ
ὅπως αὐτὸν θανατώσωσιν,
⁶⁰ καὶ οὐχ εὗρον πολλῶν προσ-
ελθόντων ψευδομαρτύρων.

ἕστερον δὲ προσελθόντες δύο
⁶¹ εἶπαν· οὗτος ἔφη·
δύναμαι καταλύσαι
τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ

⁶⁶ Καὶ ὥς ἐγένετο ἡμέρα, συν-
ήχθη τὸ πρεσβύτεριον τοῦ λαοῦ,
ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ
ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον
αὐτῶν,

Mark. 14 ⁵⁵ ἐψευδ.] add καὶ ἔλεγον D⁵⁷ ⁵⁸ τοῦτον] om D⁵⁷
Matth. 26 ⁵⁹ ἀρχιερεῖς BDL 69 102 157 it vg sah cop arm] add καὶ οἱ πρεσβύτεροι AC. min f q pesch
phil aeth | θανατώσουσιν ADL.. 12 min] -σωσιν B.. min ⁶⁰ πολλ.. — ψευδ. B⁵⁷C⁵⁷L 6 min 6 it vg sah cop
arm] καὶ πολλ. ψ. πρ. οὐχ εὗρον AEF.. min 3 it syrsin phil aeth | δύο B⁵⁷L 1 102 118 124 209 sah cop
pesch hier aeth] add ψευδομαρτυρεῖς CDΓΔ.. min it vg syrsin phil arm ⁶¹ οὗτ. ἔφη] τοῦτον ἠκούσαμεν
λέγοντα D 5 it

Luk. 22 ⁵⁵ αὐτῶν] add θερμαινόμενος D ⁵⁸ δέροντες] om D 69 5 it pesch ⁶⁴ αὐτόν BKL. i cop]
add ἐνυπνιόν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον καὶ ΑΧΓΔ.. min f vg pesch phil ⁶⁶ ἀνέγ. BDKT 25 min] ἀνέγ. ALX
Δ.. min it vg

Joh. 18 ¹⁷ ἡ θυρ.] τοῦ θυρωροῦ syrsin ²⁰ πάντες] πάντοτε DΓΔ.. min q go phil ²³ εἰ — καλῶς]
καλῶς ἐλάλησα syrsin | ἐλάλησα] εἶπον B⁵⁷

τον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν
ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομή-
σω.* ⁵⁹ καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν
ἢ μαρτυρία αὐτῶν. ⁶⁰ καὶ ἀνα-
στὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον
ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων·
οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; τί οὗτοί
σου καταμαρτυροῦσιν; ⁶¹ ὁ
δὲ ἐσιώπα καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο
οὐδέν. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπη-
ρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ·

σὺ εἶ

ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογη-
τοῦ; ⁶² ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἐγὼ
εἰμι,

καὶ ὤψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθή-
μενον τῆς δυνάμεως καὶ
ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν
τοῦ οὐρανοῦ.

⁶³ ὁ δὲ ἀρχιε-
ρεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐ-
τοῦ λέγει· τί ἔτι
χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων;
⁶⁴ ἡκούσατε τῆς βλασ-
φημίας· τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ
δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν
ἐνοχόν εἶναι θανάτου.

⁶⁵ Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν
αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν αὐτοῦ
τὸ πρόσωπον καὶ κολαφίζειν
αὐτὸν καὶ λέγειν αὐτῷ· προ-
φήτευσον, καὶ οἱ ὑπηρέται
ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔλαβον.

καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν
οἰκοδομή-
σαι.*

⁶² καὶ ἀνα-

στὰς ὁ ἀρχιερεὺς
εἶπεν αὐτῷ·
οὐδὲν ἀποκρίνη, τί οὗτοί
σου καταμαρτυροῦσιν; ⁶³ ὁ
δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα.

καὶ ὁ ἀρχιερεὺς
εἶπεν αὐτῷ·

ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ
ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ
ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

⁶⁴ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· σὺ εἶπας·

πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ’
ἄρτι ὤψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ
δεξιῶν τῆς δυνάμεως καὶ
ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν
τοῦ οὐρανοῦ.

⁶⁵ τότε ὁ ἀρχιε-
ρεὺς διέρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ
λέγων· ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι
χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων;
ἴδε νῦν ἡκούσατε τὴν βλασ-
φημίαν· ⁶⁶ τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ
δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν·
ἐνοχὸς θανάτου ἐστίν.

⁶⁷ Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολά-
φισαν αὐτόν, οἱ δὲ ἐράπισαν
⁶⁸ λέγοντες· προ-
φήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς
ἐστίν ὁ παῖσας σέ;

⁶⁷ λέγοντες·

εἰ σὺ εἶ

ὁ Χριστὸς, εἰπὸν ἡμῖν.

εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ἐὰν ὑμῖν εἴπω,
οὐ μὴ πιστεύσητε· ⁶⁸ ἐὰν δὲ ἐρω-
τήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῇτε. ⁶⁹ ἀπὸ
τοῦ νῦν δὲ ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ
δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ
θεοῦ.

⁷⁰ εἶπαν δὲ πάντες· σὺ
οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς
αὐτοὺς ἔφη· ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐγὼ
εἰμι. ⁷¹ οἱ δὲ

εἶπαν· τί ἔτι
ἔχομεν μαρτυρίας χρεῖαν;
αὐτοὶ γὰρ ἡκούσαμεν ἀπὸ τοῦ
στόματος αὐτοῦ.

vgl. B. 63—65

211. Verleugnung des Petrus.

Mark. 14 66—72.

Matth. 26 69—75.

Luk. 22 56—62.

Joh. 18 25—27.

⁶⁶ Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου

κάτω ἐν τῇ αὐλῇ ἐκάθητο ἕξω ἐν τῇ αὐλῇ·
ἔρχεται μία καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία

⁶⁹ Ὁ δὲ Πέτρος

²⁵ Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος
ἐστὼς καὶ θερμαινόμε-
νος.

* Bgl. die Parall. zu Joh. 2 19 (n. 25).

Mark. 14 ⁶⁶ ἀχειρ. οἰκοδ.] ἀναστήσω ἀχειρ. D acff²k ⁶⁰ τί] ὅτι L syrsin ⁶¹ ὁ δὲ — οὐδέν] ἐκεῖνος
δὲ ἐσίγα καὶ οὐδὲν ἀπεκρίθη D | τοῦ εὐλογ.] τοῦ θεοῦ S*; pm τοῦ θεοῦ AKII 15 min ff² vg ⁶² καὶ ἐρχό-
μενον] om D^{kr} | μετά] ἐπὶ G 30 min a sah pesch ⁶⁴ τῆς βλασφ. SBC... min] τὴν βλασφημίαν ADG 8 min
φαίνεται] δοκεῖ DN 28 81 ⁶⁵ αὐτῷ 1°] τῷ προσώπῳ αὐτοῦ D af go sah cop pesch arm | οἱ ὑπηρ.] om D
Matth. 26 ⁶¹ οἰκοδ. B 1 69 102 209 arm aethl] pm ob. add αὐτόν SACDL... min verss ⁶³ ὁ ἀρχ.
Luk. 22 ⁶⁸ ἀποκρ. SBLT cop] add μοι ἡ ἀπολύσις (με syrcur pesch) ADXJ... min it vg syrsin phil etc
Joh. 18 ²⁵ ἦν — θερμαίν.] om syrsin (vgl. 18 b unb zu 12)

τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως, ⁶⁷ καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει· καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ ἦσθα τοῦ Ἰησοῦ.

⁶⁸ ὁ δὲ ἡρνήσατο λέγων· οὔτε οἶδα οὔτε ἐπίσταμαι σὺ τί λέγεις. καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον· ⁶⁹ καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν ἡρξάτο πάλιν λέγειν τοῖς παρεστῶσιν ὅτι οὕτως ἐξ αὐτῶν ἐστιν. ⁷⁰ ὁ δὲ πάλιν ἡρνεῖτο.

καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ· ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ. ⁷¹ ὁ δὲ ἡρξάτο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνῦναι ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. ⁷² καὶ εὐθύς ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τὸ ῥῆμα ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι πρὶν ἀλέκτορα δις φωνῆσαι τρίς με ἀπαρνήσῃ· καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιεν.

παιδίσκη

λέγουσα· καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου. ⁷⁰ ὁ δὲ ἡρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων λέγων· οὐκ οἶδα τί λέγεις. ⁷¹ ἐξελθόντα δὲ εἰς τὸν πυλῶνα

εἶδεν αὐτὸν ἄλλη γυνὴ τοῖς ἐκεῖ· οὕτως ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. ⁷² καὶ πάλιν ἡρνήσατο μετὰ ὄρκου ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. ⁷³ μετὰ

μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἐστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ· ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δηλὸν σε ποιεῖ. ⁷⁴ τότε ἡρξάτο καταθεματίζειν καὶ ὀμνῦναι ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθύς ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

⁷⁵ καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος Ἰησοῦ εἰρηκότος ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς ἀπαρνήσῃ με· καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.

⁵⁶ Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν

παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς κατένευσάσα αὐτῷ εἶπεν· καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. ⁵⁷ ὁ δὲ ἡρνήσατο λέγων· οὐκ οἶδα αὐτόν, γύναι.

⁵⁸ καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη· καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. Πέτρος ἔφη· ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.

⁵⁹ καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς ἄλλος τις διίσχυριζέτο λέγων· ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν.

⁶⁰ εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος· ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. ⁶¹ καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ, καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι σήμερον ἀπαρνήσῃ με τρίς. ⁶² καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.

vgl. B. 17 (n. 210)

εἶπον οὖν αὐτῷ· μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἡρνήσατο ἐκείνος καὶ εἶπεν· οὐκ εἰμί.

²⁶ λέγει εἰς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενῆς ὢν οὗ ἀπέκονεν Πέτρος τὸ ὥτιον· οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; ²⁷ πάλιν οὖν ἡρνήσατο Πέτρος,

καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

Mark. 14 ⁶⁷ καὶ 2°] om D ⁶⁸ σύ] om D min it vg | προαύλιον BBL 17^{ov} c cop syrsin] add καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησεν ACD.. min 6it vg sah pesch phil arm aeth go ⁶⁹ ἡρξ. πάλ. λέγ.] εἶπεν B sah cop aeth ⁷⁰ εἶ 2° BCDL 4min 6it sah cop syrsin Eus Aug] add καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει AXΓΔ.. min q go pesch phil arm aeth ⁷¹ ὀμνῦναι BE.. 80min] ὀμνῶναι BAC.. min; λέγειν D ⁷² εὐθύς] om ACX.. min sah cop syrsin phil go | ἐκ δευτ.] om BL | ὡς BABC. 8min sah cop go] ὁ DX.. 130min | ὅτι—ἀπαρν.] om D 142* a | δις] om B*Δ 251 5it aeth | ἐπιβ. ἔκλ.] ἡρξάτο κλαίειν D it vg sah syrsin pesch phil arm go Matth. 26 ⁶⁹ Γαλιλ.] Ναζωραίου C 238 252* pesch ⁷⁰ πάντων] pm αὐτῶν AC*.. 135min go | λέγεις] add οὐδὲ ἐπίσταμαι D. 1 209 abn mm syrsin hier ⁷¹ ἄλλη] add παιδίσκη D 7it vg | οὗτος BBD sah syrsin] pm καὶ ACL.. min it vg cop phil ⁷² καὶ σύ] om D | δηλὸν σε ποιεῖ] ὁμοιάζει D 6it syrsin Luk. 22 ⁶⁷ ἡρνήσ. BBL.. 40min 5it sah cop syrsin eur pesch arm aeth] add αὐτόν AD*.. min d vg phil | γύναι] om D ⁶⁸ ἔφη—εἶ] εἶπεν τὸ αὐτό D syrcur ⁶⁹ διίσχ.—ἀληθ.] διίσχυριζέτο· ἐπ' ἀληθείας λέγω Dd ⁶⁰ γ] τί B min it vg | ἀλέκτωρ] pm ὁ min sah ⁶¹ ὁ Πέτρ.] om D 167 gat | λόγον AD.. min] ῥήματος BBL. min | πρὶν] add ἡ B | σήμερον BBL.. 25min 3it sah cop syrsin phil sax aeth] om AD.. min 6it vg syrcur pesch arm | τρίς] add μὴ εἰδέναι με Ds* 71 3it ⁶² om abeff*il* Joh. 18 ²⁵ αὐτοῦ] ἐκείνον C*

212. Übergabe an Pilatus.

Mark. 15 1.

Matth. 27 1. 2.

Luk. 23 1.

Joh. 18 28.

¹ Καὶ εὐθὺς πρῶτ' συμβούλιον ἐτοιμάσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δῆσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ.

¹ Πρωτὰς δὲ γενομένης συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὥστε θανατώσαι αὐτόν· ² καὶ δῆσαντες αὐτόν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

¹ Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν ἤγαγον αὐτόν ἐπὶ τὸν Πειλάτον.

²⁸ Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον· ἦν δὲ πρῶτ'· καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν ἀλλὰ φάγωσιν τὸ πάσχα.

213. Ende des Judas.

Matth. 27 3—10.

[Apgsch. 1 15—20.

³ Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδούς αὐτόν ὅτι κατέκρίθη, μεταμεληθεὶς ἔστρεψεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ πρεσβυτέροις ⁴ λέγων· ἤμαρτον παραδούς αἷμα ἁθῶν. οἱ δὲ εἶπαν· τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψῃ. ⁵ καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναὸν ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγγεατο.

⁶ οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπαν· οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἱματός ἐστιν. ⁷ συμβούλιον δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἄγρον τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.

⁸ διὸ ἐκλήθη ὁ ἄγρος ἐκεῖνος ἄγρος αἵματος ἕως τῆς σήμερον. ⁹ τότε ἐπληρώθη τὸ ὄηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου ὄν ἔτιμῃσαντο ἀπὸ νύκτων Ἰσραήλ, ¹⁰ καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἄγρον τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέν μοι κύριος.

¹⁵ Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς Πέτρος ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν εἶπεν· ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὥσει ἑκατὸν εἴκοσι· ¹⁶ ἄνδρες ἀδελφοί, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ἣν προεῖπεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος Δαυεὶδ περὶ Ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσιν Ἰησοῦν, ¹⁷ ὅτι κατηριθιμμένος ἦν ἐν ἡμῖν καὶ ἔλαχεν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης. ¹⁸ οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ προηὴς γενόμενος ἐλάκησεν μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ· ¹⁹ καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλήμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν Ἀκeldαμάχ, τοῦτ' ἐστὶν χωρίον αἵματος.

²⁰ γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν· γενηθήτω ἡ ἐπανις αὐτοῦ ἕρμος καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ,

καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λαβέτω ἕτερος.]

Mark. 15 ¹ ἐτοιμάσ. sCL | ποιήσαντες AB.. min l vg cop arm go; ἐποίησαν D 5 min 5 it sah pesch phil aeth | ἀπήνεγκαν sABL.. min arm | ἀπήγαγον CD. 8 min it vg pesch phil go aeth; add εἰς τὴν ἀβλήν D 5 it Or

Matth. 27 ¹ ἔλαβον] ἐποίησαν Daef | ὥστε θαν.] ἵνα θανατώσουσιν D ² Πειλ.] pm Ποντίῳ AC.. min it vg phil arm aeth go ³ παραδούς BL 33 259 it vg sah cop phil | παραδιδούς sAC.. min | ἔστρεψεν sBL 102 | ἀπέστρ. AC.. min ⁴ ἁθῶν sAB* C.. min pesch phil | δίκαιον L it vg sah cop hier arm; τοῦ δικαίου syrsin ⁵ τὰ] add τριάκοντα s 122 | εἰς τ. ναόν sBL 33 69 124 go aeth] ἐν τῷ ναῷ AC.. min it vg syri ⁶ κορβανᾶν] κορβᾶν B* 6 it aeth ⁷ Ἱερεμ. sABC.. min it vg etc] om 33 157 a b syrsin pesch ¹⁰ ἔδωκαν] -κα s 4 min syrsin pesch phil hier

Luk. 23 ¹ ἀναστὰν] -ντες D 8 min sah syrcur pesch | ἅπαν — αὐτῶν] om D | ἤγαγον sABDL.. min it vg sah cop syrsin cur pesch phil arm] -γεν min | τόν] om D

Joh. 18 ²⁸ τὸ πάσχα] τὰ ἄζυμα syrsin [Apgsch. 1 ¹⁵ ἀδελφ. sABC* 8 13 163 vg sah cop arm aeth] μαθητῶν (C³DE min pesch phil ¹⁶ ἔδει] δεῖ D* dg vg cop | γραφὴν] add ταύτην C³DE min pesch phil ¹⁷ καὶ] δε Dε* ¹⁸ ἀδικίας] add αὐτοῦ D sah phil aeth ¹⁹ καὶ] pm δ s* Dε* 18 | ἰδίᾳ AB³CE min] om sB* D | Ἀκeldαμάχ B Eus | Ἀκeldαμάχ sA 40 61; Ἀκeldαμάχ D; Ἀκeldαμά C min Chr vg^{ca} ²⁰ ἔστω] ἡ D*

214. Jesu Verhör vor Pilatus.

Mark. 15 2—5.	Matth. 27 11—14.	Luk. 23 2—5.	Joh. 18 29—38.
			²⁹ Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πειλᾶτος ἔξω πρὸς αὐτοὺς καὶ φησὶν· τίνα κατηγορεῖτε τούτῳ ἀνθρώπου τούτου; ³⁰ ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ· εἰ μὴ ἦν οὗτος κακὸν ποιῶν, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. ³¹ εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· λάβετε αὐτόν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. ³² ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν εἶπεν σημαίνων πῶς θανάτῳ ἡμελλεν ἀποθνήσκειν.
		² Ἦρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες· τοῦτον εὗραμεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ κωλύοντα φόρους Καίσαρι διδόναι, καὶ λέγοντα ἑαυτὸν Χριστὸν βασιλέα εἶναι.	
² Καὶ ἐπρωτότησεν αὐτὸν ὁ Πειλᾶτος· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει· σὺ λέγεις.	¹¹ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος· καὶ ἐπρωτότησεν αὐτόν ὁ ἡγεμὼν λέγων· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη· σὺ λέγεις.	³ Ὁ δὲ Πειλᾶτος ἠρώτησεν αὐτόν λέγων· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη· σὺ λέγεις.	³³ Εἰσῆλθεν οὖν πάλιν εἰς τὸ πραιτώριον ὁ Πειλᾶτος καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν καὶ εἶπεν αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ³⁴ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ὅφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι εἰπὼν σοι περὶ ἐμοῦ;
		³⁵ ἀπεκρίθη ὁ Πειλᾶτος· μή τι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἄρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; ³⁶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἡγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. ³⁷ εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πειλᾶτος· οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· σὺ λέγεις ὅτι βασιλεὺς εἰμι. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς. ³⁸ λέγει αὐτῷ ὁ Πειλᾶτος· τί ἐστὶν ἀλήθεια;	
³ καὶ κατηγοροῦν αὐτοῦ οἱ ἄρχιερεῖς πολλά.	¹² καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτόν ὑπὸ τῶν ἄρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων οὐδὲν ἀπεκρίνατο. ¹³ τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πειλᾶτος· οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσιν; ¹⁴ καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν βῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πειλᾶτον.		vgl. Joh. 19, 9. 10 (n. 218)
<p>Mark. 15 ³πολλά] add αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο NU 45 min ac sah syrsin phil arm aeth Or ⁴ἐπρωτά B. min ak] -τησιν NACD.. min 4it vg etc λέγων ABCD.. min 5it vg cop phil] om N* 1 81 209 a sah syrsin οὐδένα] om B* κατηγορ. NBCD min it vg cop aeth] καταμαρτυροῦσιν AE.. min sah pesch phil arm go</p> <p>Matth. 27 ¹¹ἐστάθη NBL 1 33] ἔστη AX.. min syrsin ἔφη NL 4min ad sah cop hier arm] add αὐτῷ AB min it vg syrsin pesch phil</p> <p>Luk. 23 ²ἡμῶν] om AE.. min; add καὶ καταλύοντα τὸν νόμον καὶ τοὺς προσήτας bceff²ilq 2vg διδόναι] add καὶ ἀποστρέφοντα τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα Meion ³ἥρωτ. NBR] ἐπηρ. ADL.. min</p> <p>Joh. 18 ²⁹φέρειτε N*Baceq] add κατὰ ACLNX.. min bfff²g vg syrsin ³⁰κακ. ποιῶν] κακοποιός AX.. min 6it vg etc ³¹αὐτόν 2°] om N* 4min c arm ³²ὃν εἶπεν] om N* 254 ³⁴ὅφ' ἑαυτοῦ AX.. min] ἀπὸ σεαυτοῦ NBO* L σὺ] om N* 59 it vg sah arm aeth Chr ³⁶μή τι μή N* 3min οἱ ἄρχ.] ὁ ἄρχιερεὺς N* be ³⁸οὐ ὅτι φωνή.] pm καὶ N ³⁷εἰμι NBL. min ac fos arm] add ἐγὼ ANX 4.. min 5it vg sah cop pesch phil hier go τ. ἀληθ.] περὶ τῆς ἀληθείας N*</p>			

⁴ ὁ δὲ Πειλάτος εἶπεν Καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν
πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς Ἰου-
δαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς·
οὐδὲν εὗρίσκω ἐγὼ οὐδεμίαν εὗρίσκω
αἰτίαν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐν αὐτῷ αἰτίαν.
τούτῳ. ⁵ οἱ δὲ ἐπίσχουν
λέγοντες ὅτι ἀνασείλει τὸν
λαόν, διδάσκων κατὰ ὅλης
τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἀρξά-
μενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
ἕως ὧδε.

215. Sendung zu Herodes und Rückführung zu Pilatus.

Luk. 23 6—12.

⁶ Πειλάτος δὲ ἀκούσας ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. ¹⁰ εἰστήκεισαν δὲ οἱ
Γαλιλαῖοι ἐστίν, ⁷ καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας κατηγοροῦντες
Ἡρώδου ἐστίν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρώδη, ὅντα αὐτοῦ. ¹¹ ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς
καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. στρατεύμασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαλῆας, περιβαλὼν ἐσθῆτα
⁸ ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν· ἦν γὰρ λαμπρὰν ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πειλάτῳ. ¹² ἐγένοντο
ἐξ ἱκανῶν χρόνων θέλων ἰδεῖν αὐτὸν διὰ τὸ ἀκοῦειν δὲ φίλοι οἱ τε Ἡρώδης καὶ ὁ Πειλάτος ἐν αὐτῇ τῇ
περὶ αὐτοῦ, καὶ ἡλιπίζειν τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ ἡμέρα μετ' ἀλλήλων· προὔπηρχον γὰρ ἐν ἐχθρᾷ ὄντες
γινόμενον. ⁹ ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· πρὸς αὐτούς.

216. Ahermalige Erklärung von Jesu Unschuld.

Luk. 23 13—16.

¹³ Πειλάτος δὲ συνκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ. ¹⁵ ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης· ἀνέ-
τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαόν ¹⁴ εἶπεν πρὸς αὐτούς· πεμψεν γὰρ αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς· καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον
προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὥς ἀποστρέ-
φοντα τὸν λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρί-
νας οὐθέν εὑρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἰτίαν ὧν αὐτὸν ἀπολύσω.

217. Jesus oder Barabbas?

Mark. 15 6—14.

Matth. 27 15—23.

Luk. 23

Joh. 18 39, 40.

⁶ Κατὰ δὲ ἑορτὴν
ἀπέλυνεν αὐτοῖς ἓνα
δέσμιον ὃν παρηγοῦντο.

¹⁵ Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει
ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἓνα τῶ ὄχλῳ
δέσμιον ὃν ᾗθελον.

18—23.
[B. 17 f. im
Apparat]

³⁹ Ἔστιν δὲ συνήθεια
ὑμῶν ἵνα ἓνα ἀπολύσω
ὑμῶν ἐν τῷ πάσχᾳ·

Mark. 15 ⁶ ἑορτ.] pm τήν D | ὃν παρηγ. s*AB*] ὃν περ ἡτοῦντο CX.. min; ὃν ἂν ἡτ. DG 13 69 81
Matth. 27 ¹⁵ ἑορτ.] pm τήν D | ἡθελον] παρηγοῦντο s*
Luk. 23 ⁶ ἐπίσχ.] ἐνίσχ. DH 69 | λαόν] ὄχλον sL 131 | διδάσκ.] om s* 64 6it | Ἰουδ.] γῆς D | καὶ
sBLT 4vg syrsin cur pesch phil] om AD.. min it vg sah ⁶ ἀκούσας] add Γαλιλαίαν AD.. min it vg sah
syrr etc | ὁ] om B* min ⁷ πρὸς (τὸν BT) Ἡρ.] τῷ Ἡρώδῃ D | καὶ αὐτόν] αὐτῷ D it | ταῖταις] ἐκείναις
D it vg cop syrcur ⁸ ἀκοῦειν sBD. 15min sah cop syrsin eur] add πολλά AR.. min it vg pesch phil arm
^{10—12}] om syrsin ¹¹ ὁ ABD⁸⁷.. min it vg sah syrcur pesch phil etc] pm καὶ sLTX 13 69 ad | ἀνέπεμψεν]
ἐπεμψεν s* LRe ¹²] ὄντες δὲ ἐν ἀηδία ὁ Πιλ. καὶ ὁ Ἡρ. ἐγένοντο φίλοι ἐν αὐτ. τ. ἡμ. De (om προὔπ. —
αὐτοῖς) ¹³ τόν] pm πάντα De syrsin cur ¹⁴ προσην.] κατηνέγκατε D | καὶ ἰδοὺ ἐγὼ] καὶ γὰρ δὲ D | ἐν
αἰτίαν] αἰτίαν ἐν αὐτῷ D sah | ὃν — αὐτοῦ] om D 59 274* | κατ' B'TX.. min] om sAL. min ¹⁵ ἀρέπ. —
ἡμᾶς sBL. 20min sah cop] ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρ. αὐτόν ADN.. min it vg; ἀνέπεμψα γὰρ αὐτόν πρ. αὐτόν
274 x⁸⁷ syrsin cur pesch arm sax | ἰδοὺ] om D syrsin cur | αὐτῷ] pm ἐν DXT 40min ¹⁷ om ABKLT
Ha fu sah] ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἓνα s (D syrsin cur aeth naq B. 19; XΓJ.1.1.. min
9it vg pesch phil
Joh. 18 ³⁹ ἐν] om B

⁷ ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν στασιαστῶν δεδεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν.
⁸ καὶ ἀναβάς ὁ ὄχλος ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς ἐποίει αὐτοῖς.

⁹ ὁ δὲ Πειλᾶτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων· θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;
¹⁰ ἐγίνωσκεν γὰρ ὅτι διὰ φθόρον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς.

¹¹ Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.

¹⁶ εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον λεγόμενον Βαραββᾶν.

vgl. B. 19

vgl. B. 40b

¹⁷ συνηγμένων οὖν αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν, Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; ¹⁸ ἥδει γὰρ ὅτι διὰ φθόρον παρέδωκαν αὐτόν.

¹⁹ Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος ἀπέστειλεν πρὸς αὐτόν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα· μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.

²⁰ Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.

²¹ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς· τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπαν·

τὸν Βαραββᾶν·

²² λέγει αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος· τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν;

λέγουσιν πάντες· σταυρωθήτω.

²³ ὁ δὲ ἔφη· τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;

¹⁸ ἀνέκραγον δὲ παντληθεὶ λέγοντες· αἴρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν· ¹⁹ ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον βληθεὶς ἐν τῇ φυλακῇ.

²⁰ πάλιν δὲ ὁ Πειλᾶτος προσεφώνησεν αὐτοῖς, θέλων ἀπολύσαι τὸν Ἰησοῦν.

²¹ οἱ δὲ ἐπεφώνουν λέγοντες· σταύρου σταύρου αὐτόν. ²² ὁ δὲ τρίτον εἶπεν πρὸς αὐτούς· τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;

⁴⁰ ἐκράνυσαν οὖν πάλιν λέγοντες· μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν. ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς ληστής.

vgl. Joh. 19, 6. 15 (n. 218)

Mark. 15 ⁷ στασιαστ. ABCD. min sah] ουστασιαστ. A.. min ⁸ ἀναβάς N*BD 4it vg sah cop go] ἀναβήσας AC.. min pesch phil arm | ὁ ὄχλ.] pm δλος D 299 ak go | καθὼς NBΔ sah cop] add ἀεὶ ACD.. min aff²¹ vg phil arm go ⁹ ὑμῖν] om Dff² ¹⁰ ἐγίνωσκ.] ἥδει D 1 13 69 81 346 | παραδεδ.] παρῆδωκαν D. 8min | οἱ ἀρχ.] om B 3min cop syrsin ¹¹ ἀνέστ.] ἐπεισαν D 5it sah arm | τὸν ὄχλ.] τῷ ὄχλῳ D* ¹² ποιήσω NBCL 1 13 33 69 sah cop] pm θέλετε AD.. min it vg syrsin pesch phil arm go aeth ¹³ οἱ δὲ πάλιν ἐκράξαν· ¹⁴ ὁ δὲ Πειλᾶτος ¹⁵ εἶπεν αὐτοῖς· τί γὰρ ἐποίησεν κακόν; ¹⁶ εἶχον] εἶχεν min ff¹g¹ vg Or | ¹⁷ Βαρ.] pm Ἰησοῦν (τόν) 1 118 209 241 299 syrsin hier arm Or ¹⁸ ἀίρε τοῦτον] add αἴρε τοῦτον Dd ¹⁹ βληθεὶς] βεβλημένος AD.. min; om N* | ἐν τ. φυλ. NBL. 243] εἰς (τὴν) φυλακὴν AD.. min | vgl. zu B. 17 ²⁰ αὐτοῖς NBLT 124 157 a sah cop syrcur aeth] om ARX.. min pesch phil arm; αὐτούς D 13 syrsin ²¹ ἐπεφ. λέγ.] ἐκράξαν D ²² ἀπολύσω ABL.. min Chr Cyr] pm ἵνα N.. min ⁴⁰ πάλιν] add πάντες AE.. min fg vg etc

οἱ δὲ περισσῶς
ἔκραξαν·
σταυρώσον αὐτόν.

οἱ δὲ περισσῶς
ἔκραζον λέγοντες·
σταυρωθήτω.

οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εἶχον ἐν αὐτῷ· παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. ²³οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλας αὐτοῦ· μενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἰφωναί αὐτῶν.

218. Sehst, welch ein Mensch!

Joh. 19 1—15.

¹ Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πειλάτος τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔμαστιγώσεν. ² καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν, ³ καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν καὶ ἔλεγον· χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ῥαπίσματα.*

⁴ Καὶ ἐξηλθεν πάλιν ἔξω ὁ Πειλάτος καὶ λέγει αὐτοῖς· ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι οὐδεμίαν αἰτίαν εὐρίσκω ἐν αὐτῷ. ⁵ ἐξηλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς· ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος. ⁶ ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν λέγοντες· σταυρώσον σταυρώσον. λέγει αὐτοῖς ὁ Πειλάτος· λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.** ⁷ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὀφείλει ἀποθάνειν, ὅτι υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησεν.

⁸ Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πειλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη, ⁹ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον

πάλιν καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ· πόθεν εἰ σύ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. ¹⁰ λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πειλάτος· ἐμοὶ οὐ λαλεῖς;*** οὐκ οἶδας ὅτι ἔξουσίαν ἔχω ἀπολύσαι σε καὶ ἔξουσίαν ἔχω σταυρώσαι σε; ¹¹ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· οὐκ εἶχες ἔξουσίαν κατ' ἐμοῦ οὐδεμίαν εἰ μὴ ἣν δεδομένον σοι ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδούς μέ σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. ¹² ἐκ τούτου ὁ Πειλάτος ἐζήτηε ἀπολύσαι αὐτόν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐκραύγασαν λέγοντες· ἔαν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἰ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλεὺς ἑαυτὸν ποιῶν ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι.

¹³ Ὁ οὖν Πειλάτος ἀκούσας τῶν λόγων τούτων ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον, Ἑβραϊστὶ δὲ Γαββαθᾶ. ¹⁴ ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα ἣν ὡς ἔκτη· καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις· ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. ¹⁵ ἐκραύγασαν οὖν ἐκείνοι· ἄρον ἄρον, σταυρώσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πειλάτος· τὸν βασιλεὺς ὑμῶν σταυρώσω;*** ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς· οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα.

219. Die Verurteilung Jesu.

Mark. 15 15.

Matth. 27 24—26.

Luk. 23 24, 25.

Joh. 19 16a.

²⁴ Ἰδὼν δὲ ὁ Πειλάτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενήφατο τὰς χεῖρας κατέναντι τοῦ ὄχλου λέγων· ἀθῶός εἰμι ἀπὸ

* Bgl. Mark. 15 16—19. Matth. 27 27—30 (n. 220).

** Bgl. Mark. 15 12—14. Matth. 27 22, 23. Luk. 23 20—23 (n. 217).

*** Bgl. Mark. 15 4, 5. Matth. 27 13, 14 (n. 214).

Matth. 27 ²³ σταυρ.] add σταυρωθήτω KII 4 min aeth
εἰμι] add ἐγὼ D

Luk. 23 ²² οὐδ. αἰτ.] οὐδεμίαν αἰτίαν D 7 it vg | εἶδον] εὐρίσκω D 243 it vg syrsin eur ²³ σταυρωθ.] σταυρωσάι B | αὐτῶν SBL 7 it sah cop] add καὶ τῶν ἀρχιερέων ADN.. min cf syrsin eur pesch phil arm
Joh. 19 ³ x. ἤρχ. πρ. αὐτ. SBL.. 20 min it vg sah cop phil hier arm aeth Cyr] om AD.. fq go pesch
⁴ οὐδεμ. — αὐτῷ] αἰτίαν οὐχ εὐρίσκω x* ⁵ ὁ ἄνθρ.] om ὁ B ⁶ ἐκραύγ.] ἐκραῖξαν x* | λέγοντες ABD.. min cfrq vg etc] om s. 91 abeff* ⁷ αὐτῷ ABDL..] om s 1 abceff* aeth Or | νόμον ²⁰ SBL.. it
vg Or Hil] add ἡμῶν AX.. min q go sah cop pesch phil hier Chr Cyr ⁹ πάλιν] om s* min sah aeth
¹⁰ οὖν BDL..] om s* A 30 min q cop pesch arm Cyr | ἀπολ. — σταυρ. S ABE* e pesch] σταυρ. — ἀπολ. LX
ΓΔ.. min ¹¹ ἀπεκρ. AX..] add αὐτῷ SBDL 1 33 249 ac sah pesch Cyr | εἶχες BΓΔ.. min Chr Cyr
ἔχεις SBDL.. 12 min cop ¹² ἐκραύγασαν BD min a hier] -γάζον AL.. 25 min Or; ἐκραῖζον s* EH.. min Chr
Cyr | πᾶς] add γάρ D min afq vg cop pesch ¹³ τ. λόγων τούτων] τοῦτον τὸν λόγον KNU min pesch aeth
¹⁴ ἔκτη s* AB.. min it vg cop pesch phil hier arm aeth Cyr] τρίτη s* DLXΔ 72 83 151

τοῦ αἵματος τούτου· ὑμεῖς ὕψεσθε. ²⁵ καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν· τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

¹⁵ ὁ δὲ Πειλᾶτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν,

καὶ παρέδωκεν τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας ἵνα σταυρωθῇ.

²⁶ τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν,

τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.

²⁴ καὶ Πειλᾶτος ἐπέκρινεν γενέσθαι τὸ αἷτημα αὐτῶν· ²⁵ ἀπέλυσεν δὲ

τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς φυλακὴν, ὃν ᾗτοῦντο, τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν τῷ

⁶ Τότε οὖν

παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ.

220. Die Verspottung Jesu.

Mark. 15 16—20 a.

¹⁶ Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὃ ἔστιν πραιτώριον, καὶ συνκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν. ¹⁷ καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον·

¹⁸ καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν· χαῖρε, βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων· ¹⁹ καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλὰ μῶ καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.*

²⁰ Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ.

Matth. 27 27—31 a.

²⁷ Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. ²⁸ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν χλαμύδα κοκκίνην περιέθηκαν αὐτῷ, ²⁹ καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκάνθων ἐπέθηκαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιξαν αὐτῷ λέγοντες· χαῖρε, βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων, ³⁰ καὶ ἔμπτυσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.*

³¹ Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,

221. Der Gang nach Golgatha.

Mark. 15 20 b. 21.

Καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν. ²¹ καὶ ἀγγαρεύουσιν παρ' ἀγροντὰ τίνα Σίμωνά Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ρούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

Matth. 27 31 b. 32.

Καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρώσαι. ³² Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον, ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

Luk. 23 26—32.

²⁶ Καὶ ὥς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι Σίμωνά τίνα Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὀπισθεν τοῦ Ἰησοῦ.

Joh. 19 16 b. 17 a.

Παρέλαβον οὖν τὸν Ἰησοῦν· ¹⁷ καὶ βαστάζων ἑαυτῷ τὸν σταυρὸν

* Bgl. Joh. 19 2. 3 (n. 218).

Mark. 15 ¹⁶ βουλ. — ποιῆσαι] om Dff²k | καὶ παρέδ.] παρέδ. δέ B cop; add αὐτοῖς syrsin ¹⁶ τ. αὐλῆς] εἰς τὴν αὐλήν DP min g² 8vg cop arm Aug | συνκαλ.] καλοῦσιν D^{sc} ¹⁷ ἐνδιδύσκ. sBCD. min] ἐνδύουσιν ANP.. min | περιτιθ.] ἐπιτιθέασιν Dff²k1 vg | πλέξ.] om D ¹⁸ βασιλεῦ sBD. min] ὁ βασιλεὺς AE.. 110min ¹⁹ κ. τιθ. — αὐτῷ] om D min k ²⁰ ἐνέπ. αὐτῷ] om D | τὰ ἱμάτια αὐτοῦ BCD | τ. ἰδία ἱμ. αὐτ. s syrsin; τ. ἱμ. τὰ ἰδ. AS.. min; τὰ ἱμάτια D^{sc} | ἐξάγ.] ἄγουσιν A | σταυρώσωσιν sBX.. min] —σουσιν ACDL. min | αὐτόν ABCL.. min 1 vg etc] om sD 122 ff²k

Matth. 27 ²⁴ τούτου BD 102 ab syrsin Or] pm τοῦ δικαίου sL.. min 6it vg phil; add τ. δικ. AΔf h sah cop pesch hier arm aeth ²⁸ ἐκδύσαντες sAL.. min 6it sah cop pesch phil hier arm Eus Chr] ἐνδύς. BD 157 5it syrsin Or | αὐτόν] add ἱμάτιον πορφύρεον καὶ D 157 6it 2vg Or ²⁹ βασιλεῦ BD. min] ὁ βασιλεὺς sAL.. min Eus Chr ³² Κυρην.] add εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ Dabeff²g²h 5vg sax

Luk. 23 ²⁶ δέ 1° sABD.. min a sah cop] add αὐτοῖς KMII min verss | διά — φόν.] ἐνεκα φόνου D ²⁶ ἀπήγαγον] ἀπήγον B 2min | Σίμ. — ἐρχόμενον] Σίμωνός τινος Κυρηναῖον ἐρχομένου AP.. min Joh. 19 ¹⁶ Ἰησ.] add καὶ ἀπήγαγον A min g q vg phil aeth; add καὶ ἤγαγον DE.. 125min f 3vg pesch Chr Cyr; add ἀπήγαγον sM. min sah arm ¹⁷ ἑαυτῷ τ. σταυρ. sLII Cyr Or] αὐτῷ τ. στ. BX 33; ἑαυτοῦ τ. στ. D 239 254 299; τ. στ. ἑαυτοῦ A. min Chr; τ. στ. αὐτοῦ EHK. min

²⁷ Ἡκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν αἱ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρόνον αὐτόν. ²⁸ στραφεῖς δὲ πρὸς αὐτὰς Ἰησοῦς εἶπεν· θνηατέρες Ἰερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ· πλὴν ἐφ' ἐαυτὰς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, ²⁹ ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν· μακάριοι αἱ στεῖραι, καὶ αἱ κοιλίαι αἱ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἱ οὐκ ἔθρεψαν. ³⁰ τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσιν· πέσατε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς· καλύψατε ἡμᾶς. ³¹ ὅτι εἰ ἐν ὄρεσιν ξύλων ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται;

³² Ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι κακοῦργοι δύο σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.

222. Die Kreuzigung.

Mark. 15 22—27.

²² Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν Γολγοθᾶν τόπον, ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενος κρανίου τόπος. ²³ καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ἔσμυρνισμένον οἶνον· ὃς δὲ οὐκ ἔλαβεν. ²⁴ καὶ σταυροῦσιν αὐτόν,

Matth. 27 33—38.

³³ Καὶ ἐλθόντες εἰς τὸν λεγόμενον Γολγοθᾶ, ὃ ἐστὶν κρανίου τόπος λεγόμενος, ³⁴ ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν οἶνον μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἠθέλησεν πιεῖν. ³⁵ σταυρώσαντες δὲ αὐτόν

Luk. 23 33—35 a. 38.

^{33a} Καὶ ὅτε ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον, ³⁴ ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν οἶνον μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἠθέλησεν πιεῖν. ³⁵ σταυρώσαντες δὲ αὐτόν

Joh. 19 17b—27.

^{17b} ἔξῃλθεν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον, ὃ λέγεται Ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ, ^{18a} ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν,

³⁴ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν· πᾶτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν.

²³ Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἐκάστῳ στρατιῳτῇ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτῶν ἄραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὡφαντὸς δι' ὅλου. ²⁴ εἶπαν οὖν πρὸς ἀλλήλους· μὴ σχίσωμεν αὐτόν,

Mark. 15 ²² φέρουσιν] ἄγουσιν D 13 69 81 346 it vg | μεθερμηνευόμενος ABΣ] -νον sCDL.. min ²³ ἐδίδουν sBC*LΔ n cop syrsin arm] add πιεῖν AC² (D πεῖν) PX.. min cff²kl vg sah pesch phil aeth go ²⁴ σταυρ. αὐτ. καὶ BL cdf²kl sah cop arm aeth] σταυρώσαντες αὐτ. sACD².. min ln vg go

Matth. 27 ³³ τόπον] τὸν τόπ. τόν B ³⁴ πιεῖν bis] πεῖν s*D | οἶνον sBD.. 13min 7it vg sah cop syrsin hier arm aeth] ὕδωρ ANΓΔ.. min 4it pesch phil Or

Luk. 23 ²⁷ αὐτῷ πολὺ πλῆθος] τὸ πλῆθος αὐτῷ D | γυναικῶν] γυναῖκες D 243 cf sah syrsin cur pesch ²⁸ ἐπ' om D 5it | ἐμέ] add μηδὲ πενθεῖτε D | πλὴν] ἀλλ' D it vg | ἐφ' et ἐπὶ om D 5it ²⁹ ἰδοὺ om D 13 69 124 346 5it syrsin cur arm aeth | ἔρχονται D 4min it vg syrsin | ἔθρεψαν sB(*L 131) | ἐξέθρ. C²D 1 118 209; ἐθῆλκσαν APX.. min f vg syrsin cur pesch phil aeth ³⁰ πέσατε CL. 3min] πέσατε s*ABD.. min ³¹ ἐν 1° BC] add τῷ sAD.. min | γένηται] γενήσεται DKΔ 25min it vg sah cop ³² ἕτεροι] om syrsin (cop sah?) cef² ³³ ἦλθον sBC (D -αν) L. 5min it vg syrsin cur pesch] ἀπῆλθον AX.. min phil ³⁴ ὁ δὲ — ποιοῦσιν s (A om πᾶτερ) CL.. min 5it vg cop syrcur pesch phil hier arm aeth Ir Or Eus etc] om BD* 38 435 abd syrsin sah

Joh. 19 ¹⁷ Κρανίου] phil^{ms} cod^{luc} adnotat: hoc est patris nostri Adam; in quo loco sepelivit eum Noach post diluvium, ibi fixerunt crucem domini nostri. Cf. Chr: τινὲς φασιν ἐκεῖ τὸν Ἀδὰμ τετελευτηκέναι καὶ κείσθαι, καὶ τὸν Ἰησοῦν ἐν τῷ τόπῳ ἐνθα ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν, ἐκεῖ καὶ τὸ τρώπαιον στήσαι; A scholion: ὅπου γὰρ ὁ Ἀδὰμ ἐκεῖτο, ἐκεῖ ὁ Ἀδὰμ ἐσταυρώθη (in Haur der Worte Ἀδὰμ ἐσταυρ.: τὸ τρώπαιον ἐστήσεν [sc. Χριστός]. ὃ λέγεται sABK 20min a c f q hier Cyr] ὃς λέγ. EH.. min e phil; om [Ἑβρ. δέ, LX 33 249 b ff²g vg sah cop pesch Chr | Γολγοθᾶ] Γολγοθᾶ B sah

καὶ διαμερίζονται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,	διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ	διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ	ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ τίνος ἔσται· ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ· διεμερίσαν- το τὰ ἱμάτιά μου ἑαν- τοῖς καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισ- μόν μου ἔβαλον κλῆρον. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν.
βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ τίς τί ἄρῃ. ²⁵ ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἔσταυρώσαν αὐτόν.	βάλλοντες κλῆρον, ³⁶ καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ.	ἔβαλον κλήρους.	
²⁶ καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη·	³⁷ καὶ ἐπέθηκεν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην· ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ	³⁸ ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ ἐπ' αὐτῷ·	¹⁹ ἔγραψεν δὲ καὶ τίτλον ὁ Πειλάτος καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένη·
Ο ΒΑ- ΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥ- ΔΑΙΩΝ.	Ο ΒΑ- ΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥ- ΔΑΙΩΝ.	Ο ΒΑ- ΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥ- ΔΑΙΩΝ ΟΥΤΟΣ.	ΙΗΣΟΥΣ Ο ΝΑΖΩΡΑΙΟΣ Ο ΒΑ- ΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥ- ΔΑΙΩΝ.
		²⁰ τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἔσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστὶ, Ῥωμαϊστὶ, Ἑλληνιστὶ. ²¹ ἔλεγον οὖν τῷ Πειλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων· μὴ γράψῃ· ὁ βασι- λεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπεν· βασιλεὺς εἰμι τῶν Ἰουδαίων. ²² ἀπεκρίθη ὁ Πειλάτος· ὁ γέγραφα, γέγραφα.	
²⁷ Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο ληστές, ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἓνα ἐξ ἐκωνύμων αὐτοῦ.	²⁸ Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λησταί, εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ ἐκωνύμων.	^{33b} καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.	^{18b} καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν.
[Σ. 28 f. im Apparat]		^{35a} καὶ εἰστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν.	²⁵ εἰστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μητέρα αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνῆ.
vgl. Σ. 40. 41 (n. 225)	vgl. Σ. 55. 56 (n. 225)	vgl. Σ. 49 (n. 225)	
		²⁶ Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ· γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου. ²⁷ εἰτα λέγει τῷ μαθητῇ· ἴδε ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια.	

Mark. 15 ²⁵ ἔσταυρω· ἐφύλασσαν Dff²kn ²⁶ καὶ ἦν ἡ] ἦν δὲ D | ὁ βασ.] pm οὗτός ἐστιν D go
²⁸ om s ABCDX 45min k syrsin sah] add καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· Καὶ μετὰ ἀνόντων ἐλογίσθη
EFLΔ.. min 5it vg (cop om ἡ λέγουσα) pesch phil go arm aeth
Matth. 27 ²⁶ βάλλοντες BL.. min] βαλόντες sAD. 30min | κλῆρον] add ἵνα πληρωθῇ τὸ ὁρῶν ὑπὸ
τοῦ προφήτου· διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαντοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον Δ 1 118 209 6it
vg phil arm Eus
Luk. 23 ³⁴ κλήρους AX 10min 4it vg arm phil hier] κλῆρον sABCDL.. min b c pesch aeth ³⁸ αὐτῷ]
add γράμματα ἐλληνικοῖς (καὶ) ῥωμαϊκοῖς (καὶ) ἑβραϊκοῖς s*ADN.. min it vg pesch phil arm aeth Cyr |
ὁ βασ. — οὗτος] οὗτός ἐστιν ὁ β. τ. I. AQR.. min bfq etc
Joh. 19 ²⁴ πληρ. sB 249 5it sah] add ἡ λέγουσα AL.. min fgq vg cop etc ²⁵ Μαρία bis ABL..
min] Μαριάμ s. 1 33 ²⁶ ἴδε BD.. 80min Or Chr Cyr] ἰδοὺ sA.. min ²⁷ ἴδε sBL. 12min Chr Cyr]
ἰδοὺ AD.. min | ὥρας] ἡμέρας AE* 40min sah

223. Εἰρήσεις τοῦ Ἑκκευξίτου.

Mark. 15 29—32a.

²⁹ Καὶ οἱ παρὰ πορευόμενοι
ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινούμενοι
τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγον-
τες· οὐκ ὁ καταλύων τὸν ναὸν
καὶ οἰκοδομῶν [ἐν] τρισὶν
ἡμέραις,* ³⁰ σῶσον σεαυτὸν
καταβὰς
ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.

³¹ ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς
ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ
τῶν γραμματέων
ἔλεγον· ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν
οὐ δύναται σῶσαι· ^{32a} ὁ Χριστὸς
ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ κατα-
βάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ,
ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν.

vgl. B. 36 (n. 225)

Matth. 27 39—43.

³⁹ Οἱ δὲ παρὰ πορευόμενοι
ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινούμενοι
τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ⁴⁰ καὶ λέγον-
τες· ὁ καταλύων τὸν ναὸν
καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδο-
μῶν,* σῶσον σεαυτὸν,
εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, καὶ κατέβηθι
ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.

⁴¹ ὁμοίως οἱ ἀρχιερεῖς
ἐμπαίζοντες μετὰ
τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων
ἔλεγον· ⁴² ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν
οὐ δύναται σῶσαι·
βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστίν, κατα-
βάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ
καὶ πιστεύσωμεν ἐπ' αὐτόν. ⁴³ πέ-
ποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν, ῥυσάσθω νῦν
εἰ θέλει αὐτόν· εἶπεν γὰρ ὅτι θεοῦ
εἰμι υἱός.

vgl. B. 48. 49 (n. 225)

Luk. 23 35b—37.

^{35b} Ἐξεμνητήριζον δὲ καὶ οἱ
ἀρχόντες
λέγοντες· ἄλλους ἔσωσεν, σῶσά-
τω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ
Χριστὸς τοῦ θεοῦ ὁ ἐκλεκτός.

³⁶ ἐνέπειξαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ
στρατιῶται προσερχόμενοι, ὅσος
προσφέροντες αὐτῷ ³⁷ καὶ λέγοντες·
εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων,
σῶσον σεαυτόν.

224. Die beiden Schächer.

Mark. 15 32b.

^{32b} καὶ οἱ
συνεσταυρωμένοι σὺν αὐτῷ
ὠνειδίζον αὐτόν.

Matth. 27 44.

⁴⁴ τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λησταὶ οἱ
συνεσταυρωθέντες σὺν αὐτῷ
ὠνειδίζον αὐτόν.

Luk. 23 39—43.

³⁹ Εἰς δὲ τῶν κρεμασθέντων
κακούργων ἐβλασφήμει αὐτόν·
οὐχὶ σὺ εἶ ὁ Χριστός; σῶσον
σεαυτόν καὶ ἡμᾶς.

* Vgl. die Parall. zu Joh. 2 19 (n. 25).

Mark. 15 ²⁹ παρὰ πορευόμενοι] παρὰ πορευόμενοι D Eus | οὐκ] om L* Δ^{gr} dk | ἐν] om BCL.. min dff² n vg
syrsin cop] om AD^{gr}.. 10 min ck sah ³¹ ὁμοίως] om D 238 c ff² kn ³² πιστεύσας. ABC*.. min vg go
cop syrsin phil] add αὐτῷ DF.. 80 min 5 it 2 vg sah pesch arm aeth | σὺν αὐτῷ] om D^{gr}; αὐτῷ
AC.. min

Matth. 27 ⁴⁰ ὁ καταλ.] pm οὐκ DM Δ min 8 it vg sax phil hier arm | ἐν] om Ld | εἰ τ. θεοῦ] θεοῦ
εἰ B | καὶ κατέβη. AD 5 min 4 it syrsin pesch hier] om καὶ BL.. min 7 it vg sah cop phil ⁴¹ ὁμοίως
NAL.. 5 min b for] add καὶ BK 9 min 9 it (syrsin om ὁμοίως) pesch arm; add δὲ καὶ D^{gr} FLJ.. min ff¹ phil
aeth | γραμμ. κ. πρεσβ. (πρεσβ. κ. γρ. N) ABL min 3 it vg sah cop aeth] γρ. κ. πρ. καὶ Φαρισαίων EF..
150 min f pesch phil; γρ. καὶ Φαρις. D 10 min 6 it gat syrsin | ἔλεγον] λέγοντες D^{gr} 2 it 2 vg sah cop phil
aeth ⁴² βασ. BDL 33 102 sah] pm εἰ A Γ Δ Π.. min it vg cop syrsin pesch phil arm aeth Eus Or
πιστεύσωμεν BD.. min cop syrsin phil arm aeth Eus Cyr] -εύσωμεν A 3 min it vg Or; -σωμεν NL.. 35 min
ἐπ' αὐτόν] BL min] ἐπ' αὐτῷ EF.. 150 min; αὐτῷ AD min (it vg arm go Or) ⁴³ πέποιθεν. pm εἰ D 1 118
209 4 it sah cop arm aeth Eus | τ. θεόν] τῷ θεῷ B Eus | νῦν] om A.. 60 min ff² cop Eus; add αὐτόν
AD.. min it vg etc ⁴⁴ συνεσταυρωθ.] σταυρωθέντες DL | σὺν] om A.. min

Luk. 23 ³⁵ καὶ οἱ ἀρχ. ABCL.. min cop phil hier] om καὶ ND min ac; add σὺν αὐτοῖς A Γ Δ.. min f
vg syrsin cur pesch arm | ἔσωσας Dc | σωσ. ἑαυτόν] σεαυτόν σῶσον Dc | εἰ -- ἐκλ.] εἰ υἱὸς εἶ τοῦ
θεοῦ, εἰ Χρ. εἶ, ὁ ἐκλ. Dd ³⁷ εἰ σὺ -- σεαυτ.] χαίρει, ὁ βασ. τ. Ἰουδ. (add σῶσον σεαυτόν c), περιτιθέμενος
αὐτῷ καὶ ἀκάνθινον στέφανον Dc; add καὶ ἐπέθηκεν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ στέφ. ἀκάνθ. syrsin cur ³⁹ κρεμασθ.]
om D | οὐχὶ BL] pm λέγων NC* ab ff² sah cop syrcur hier arm aeth; λέγων εἰ A Q R.. min cfq vg pesch
phil Or; οὐχὶ -- ἡμᾶς om Dc

⁴⁰ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπιτιμῶν αὐτῷ ἔφη οὐδὲ φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; ⁴¹ καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ὅτι γὰρ ὡς ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἐπράξεν. ⁴² καὶ ἔλεγεν· Ἰησοῦ, μνησθητί μου ὅταν ἔλθῃς εἰς τὴν βασιλείαν σου. ⁴³ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀμὴν σοι λέγω, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

225. Der Tod Jesu.

Mark. 15 33—41.

³³ Καὶ γενομένης ὥρας ἑκτῆς σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.

³⁴ καὶ τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ· ἑλωὶ ἑλωὶ λαμὰ σαβαχθανεὶ; ὃ ἐστὶν μεθερμηνεύμενον· ὁ θεὸς μου ὁ θεός μου, εἰς τί ἐγκατέλιπες με; ³⁵ καὶ τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον· ἴδε Ἡλείαν φωνεῖ.

Matth. 27 45—56.

⁴⁵ Ἀπὸ δὲ ἑκτῆς ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.

⁴⁶ περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· ἡλεὶ ἡλεὶ λεμὰ σαβαχθανεὶ; τοῦτ' ἐστίν·

θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; ⁴⁷ τινες δὲ τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι Ἡλείαν φωνεῖ οὗτος.

Luk. 23 44—49.

⁴⁴ Καὶ ἦν ἡδὴ ὥσεὶ ὥρα ἑκτὴ καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης ⁴⁵ τοῦ ἡλίου ἐκλιπόντος,

Joh. 19 28—30.

²⁸ Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἡδὴ πάντα τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή, λέγει· διηνῶ. ²⁹ σκευὸς ἔκειτο ὄξους μεστόν· σπόγγον οὖν μεστόν τοῦ ὄξους ὑσώπων περιθέντες προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι.

³⁰ ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος

³⁶ δραμὼν δέ τις γεμίσας σπόγγον ὄξους περιθεὶς καλὰ μωφ ἔπιτιζεν αὐτόν, λέγων· ἄφετε ἴδω-

⁴⁸ καὶ εὐθὺς δραμὼν εἰς ἐξ αὐτῶν καὶ λαβὼν σπόγγον πλήσας τε

ὄξους καὶ περιθεὶς καλὰ μωφ ἔπιτιζεν αὐτόν. ⁴⁹ οἱ δὲ

vgl. B. 36. 37 (n. 223)

λοιποὶ εἶπαν· ἄφες ἴδω-

Mark. 15 ³³ ἐφ' — γῆν] om syrsin ³⁴ ἐβόησεν] ἐφώνησεν D | ἑλωὶ] ἡλεὶ (ἡλεὶ) D 81 131 cikn | λαμὰ BDΣ 1 ff² in 3 vg arm Eus] λεμὰ CCL 72 c g² 1 4it sax cop pesch; λεμὰ AP. | σαβαχθ.] σαβαφθανεὶ B; ξαφθανεὶ D | ὁ θεός μ. 1⁰ ABCDL. min verss] om μου AEL. 60 min i Eus | ὁ θεός μ. 2⁰ om B | ἐγκατέλ.] ἀπειδίσας D^{sc} c ³⁵ παρεστηκ. CLΣ. min] παρεστώτων ND. min; ἐστηκότων B; ἐκεῖ ἐστηκ. A | ἴδε BL. min] ἰδοὺ AE. min; om D c k 2vg syrsin pesch Eus | φωνεῖ] add οὗτος D c ff² ³⁶ γεμίσας BL c cop syrsin] pm καὶ NAC. min kln vg pesch go arm aeth; καὶ πλήσας D 81 | περιθεὶς D | ἄφετε ABC. min l vg cop syrsin pesch phil aeth] ἄφες N. 30 min cik go

Matth. 27 ⁴⁵ ἐπὶ πᾶσ. τ. γῆν] om N* 248 l ⁴⁶ ἀνεβ. NAD. min] ἐβόησεν BL 33 69 124 syrsin | ἡλεὶ (ἡλεὶ) ADEF. min] ἑλωὶ B; ἑλωὶ N min | λεμὰ NBL 33 ff¹ g¹ 6vg cop (syrsin lemana) pesch] λαμὰ D 1 118 209 abh gat mm arm aeth; λεμὰ A. min f q go phil | σαβαχθ.] σαβανθανεὶ B; ξαφθανεὶ D b d h ⁴⁷ ἐστηκ. NBL 33] ἐστώτων AD. min ⁴⁸ τε] om D ⁴⁹ εἶπαν (-ον) BD 69 124 6it] ἔλεγον NACL. min 4it vg pesch phil Or Aug

Luk. 23 ⁴⁰ εἰ] add καὶ ἡμεῖς ἐσμεν D; ἐσμέν C* sah cop syrcur hier ⁴¹ ἄτοπον] πονηρόν D Chr ⁴² καί] add στραφεὶς πρὸς τὸν κύριον D | Ἰησοῦ N* BC* L sah cop] pm τῷ AQRX. min it vg syrcur pesch phil hier aeth Or Aug; αὐτῷ D | μνησθ. μου NBC* D. min a sah cop hier] add κύριε ARX. min b q pesch phil arm aeth; pm κύριε Q 5it vg syrsin cur | ὅτ. ἔλθ.] om DQ Chr Bas | εἰς τ. βασ. σου BL 5it vg] ἐν τῇ βασιλείᾳ σου NAC. min a b q syrsin; ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐλευσεώς σου D ⁴³ om Meion | καὶ εἰπ. αὐτ.] ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ τῷ ἐπιπλήσσαντι D | ἀμὴν σοι λέγω] θάρσει D ⁴⁴ ἡδὴ BC* L cop phil] om NAD. min it vg syrsin cur pesch hier sah arm ⁴⁵ τ. ἡλ. ἐκλ. N (B ἐκλείπ-) C* L min sah cop Or Cyr hier] (καὶ) ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος A (D ἐσκ. δέ) QRX. min 4it vg syrsin cur pesch aeth

Joh. 19 ²⁸ εἰδὼς NADL. min 4it vg etc] ἰδὼν EG. 70 min a cop aeth | τετέλεσται] τετελείωται D 64; add τὰ περὶ αὐτοῦ U 20 min | τελειωθῇ] πληρωθῇ ND 15 min Eus ²⁹ σπόγγ. — ὄξους NBL. 1 33 81 beff² sah] οἱ δὲ πλήσαντες σπ. ὄξ. καὶ ADN. min fg vg pesch phil arm

μεν εἰ ἔρχεται Ἡλείας | μεν εἰ ἔρχεται Ἡλείας
καθελεῖν αὐτόν. | σώσειν αὐτόν.

³⁷ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφείλετο | ⁵⁰ ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν
φωνὴν μεγάλην | κράζας φωνῇ μεγάλῃ

ἐξέπνευσεν. | ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα.

³⁸ Καὶ τὸ κατα- | ⁵¹ Καὶ ἰδοὺ τὸ κατα- | ^{45b} ἐσχίσθη δὲ τὸ κατα-
πέτασμα τοῦ ναοῦ | πέτασμα τοῦ ναοῦ | πέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον.
ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπ' | ἐσχίσθη [ἀπ'] ἄνωθεν
ἄνωθεν ἕως κάτω. | ἕως κάτω εἰς δύο,

καὶ ἡ γῆ ἐσεισθή, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, ²⁵ καὶ τὰ μνημεῖα
ἀνεφύθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθησαν.
⁵³ καὶ ἐξεληθέντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσῆλθον
εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.

³⁹ Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ | ⁵⁴ Ὁ δὲ ἐκατόνταρχος
παρεστὴς ἐξ ἑναντίας αὐτοῦ | καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν
ὅτι οὕτως ἐξέπνευσεν, | Ἰησοῦν ἰδόντες τὸν σεισμόν καὶ
εἶπεν· | τὰ γινόμενα ἐφοβήθησαν σφό-
ἀληθῶς οὗτος ὁ ἄνθρωπος | δρα, λέγοντες·
υἱὸς θεοῦ ἦν. | ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.

⁴⁷ Ἰδὼν δὲ ὁ ἐκατόνταρχος
τὸ γενόμενον ἐδόξαζεν τὸν θεὸν
λέγων·
ὅντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δι-
καιος ἦν.

⁴³ καὶ πάντες οἱ συν-
παραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν
θεωρίαν ταύτην, θεωρήσαντες
τὰ γενόμενα, τυπνόντες τὰ στήθη
ὕπεστρεφον.

⁴⁰⁷ Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες | ⁵⁵ Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες
ἀπὸ μακρόθεν θεω- | πολλὰ ἀπὸ μακρόθεν θεω-
ροῦσαι, ἐν αἷς καὶ Μαρία ἡ | ροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν
Μαγδαληνῇ καὶ Μαρία ἡ Ἰα- | τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
κώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσήτος | διακονοῦσαι αὐτῷ. ⁵⁶ ἐν αἷς
μήτηρ καὶ Σαλώμη, ⁴¹ αἱ δὲ ἦν | ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνῇ, καὶ
ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν | Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ
αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ, | Ἰωσήφ μῆτηρ, καὶ ἡ μήτηρ
καὶ ἄλλαι πολλαί* αἱ συνανα- | τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.*
βᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.

⁴⁹ Εἰστήκεισαν δὲ πάντες οἱ
γνωστοὶ αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν,
καὶ γυναῖκες αἱ συνακολου-
θοῦσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλι-
λαίας*, ὁρῶσαι ταῦτα.

ηgl. Joh. 19, 26 (n. 222)

* Bgl. Luk. 8 2. 3 (n. 59).

Mark. 15 ³⁸ δύο] add μέρη D 6it ³⁹ ἐξ ἑναντ. αὐτ.] ἐκεῖ D 81 inq Or | ὅτι οὕτως] οὕτως αὐτόν
κράζαντα καὶ Dd (!) | οὕτως sBL] om cop; add κράζας ACX.. min cff² n q vg pesch phil go aeth Aug |
εἶπεν] om D (!) | ἦν] om syrsin ⁴⁰ Μαρία 1^ο sAD (L μακαρία) X.. min cop] Μαριάμ BC min | μικροῦ
καὶ] add ἡ B 131 | Ἰωσήτος BD^{sc} L 13 33 69 81 346 kn cop] Ἰωσή s*AC.. min pesch phil arm go aeth
⁴¹ αἱ sB 33 131 5it cop pesch arm aeth] καὶ ACL 10min l vg go Aug; add καὶ DX.. min n phil | ἠκο-
λούθουν] -θησαν D^{sc} 59 245 440 | κ. διηκ. αὐτ.] om CD 1 9min n

Matth. 27 ⁴⁹ σώσαν ABCL.. min ff¹ g¹ vg arm aeth] σώσαι s* min fg² pesch phil go; καὶ σώσει D 1
209 7it | αὐτόν AD.. min it vg syrsin pesch phil cop arm go] add ἄλλος δὲ λαβὼν λόγχην ἐνύξεν αὐτοῦ
τὴν πλευράν, καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ καὶ αἷμα (vgl. Joh. 19, 34) sBC. 5min gat mm hier aeth ⁵¹ ἀπ' (ἀπό) AB
CD.. min] om sL Or | δύο] add μέρη D it vg Or ⁵⁵ ἐνεφαν.] ἐφάνθησαν D ⁵⁴ ἐκατόνταρχος ABCL..
min] -τάρχης sD Or | γινόμε. BD min it vg] γενόμε. sACL.. min ⁵⁶ Μαρ. ἡ Μαγδ. καὶ] om s* | Μαρία 1^ο
ABD.. min] Μαριάμ CL 1 syrsin phil | καὶ Ἰωσ. μήτ.] καὶ ἡ Μαρία ἡ Ἰωσήφ s* | Ἰωσήφ sD*L 4min
it vg syrsin cop aeth] Ἰωσή ABC.. min pesch phil arm go

Luk. 23 ⁴⁵ ἐσχ. — μέσον] om D; naq B. 46: καὶ τὸ καταπ. τ. ναοῦ ἐσχίσθη D ⁴⁷ ἰδὼν — γενόμε.] καὶ ὁ
ἐκατόνταρχος φωνήσας D | ἐκατόνταρχος s*B. 1 131 209] -τάρχος ACD.. min ⁴⁸ στήθη] add καὶ τὰ μέ-
τωπα D ⁴⁹ γυναῖκες] pm αἱ B sah syrsin | συνακολουθοῦσαι sBCL. min] -θήσασαι AD.. min it vg etc

Joh. 19 ³⁰ ὁ Ἰησ. ADL.. min verss] om s*a em; om ὁ B | τετέλεσται τετελείωται D

226. Bezeugung des Todes Jesu.

Joh. 19 31—37.

³¹ Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν,* ἵνα μὴ τὰ σκέλη, ³⁴ ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἐνυξεν, καὶ ἐξῆλθεν εὐθὺς αἷμα καὶ ὕδωρ. ³⁵ καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκεν, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία, καὶ ἐκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθὴ λέγει, ἵνα καὶ ὑμεῖς πιστεύητε. ³⁶ ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ· ὅσπου οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ. ³⁷ καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει· ὅψονται εἰς ὃς εἶδον ἤδη αὐτὸν τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ ὃν ἐξεκέντησαν.

227. Das Begräbnis Jesu.

Mark. 15 42—47.

⁴² Καὶ ἦδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευή,** ὅ ἐστιν προσάβατον,

⁴³ ἔλθων

Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτής, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς τὸν Πειλᾶτον καὶ ᾔτησατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. ⁴⁴ ὁ δὲ Πειλᾶτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκεν, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανεν. ⁴⁵ καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδωρήσατο τὸ πτώμα τῷ Ἰωσήφ.

Matth. 27 57—61.

⁵⁷ Ὀψίας δὲ γενομένης ἦλθεν ἀνθρῶπος πλούσιος

ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοῦνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθητεύθη τῷ Ἰησοῦ·

⁵⁸ οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ᾔτησατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

τότε ὁ Πειλᾶτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι.

Luk. 23 50—56.

⁵⁰ Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ βουλευτῆς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, ⁵¹ οὗτος οὐκ ἦν συνκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, — ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ὃς προσεδέχετο τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ⁵² οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ᾔτησατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ,

Joh. 19 38—42.

³⁸ Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πειλᾶτον

Ἰωσήφ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὢν μαθητῆς τοῦ Ἰησοῦ κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ·

καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πειλᾶτος.

ἦλθεν οὖν καὶ ἦρεν τὸ σῶμα αὐτοῦ. ³⁹ ἦλθεν δὲ καὶ Νικόδημος, ὁ ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν νυκτὸς τὸ

* Bgl. Mark. 15 42 (n. 227).

** Bgl. Joh. 19 31 (n. 226).

Mark. 15 ⁴² προσάββ. NB* C. min] πρὸς σάββατον AEL.. 50min; πρὶν σάββ. D 5it vg 7min syrsin | τ. Θεοῦ] τῶν οὐρανῶν syrsin | σῶμα] πτώμα D⁵⁷ aeth ⁴⁴ πάλαι NAC.. min] ἤδη BD; om syrsin ⁴⁵ ἀπὸ] παρὰ D 1 81 124. | πτώμα NBDL 81 aeth] σῶμα AC.. min it vg cop etc

Matth. 27 ⁵¹ ἐμαθητεύθη NCDΣ min] ἐμαθήτευσεν ABL.. min ⁵² ἀποδοθ. NBL 15min hier] add τὸ σῶμα AC.. min it vg etc

Luk. 23 ⁵⁰ ἀνὴρ 2° AB.. min f vg sah cop etc] om DΓ 6it; pm καὶ N (C add ὁ) L. min; pm ἦν syrsin | ἀγ. κ. δίκ.] om καὶ B sah; δίκ. κ. ἀγ. syrsin ⁵¹ συνκατατεθειμ. AB.. min] -τιθέμενος NCDL. 15min | προσεδ. NBCDL 69 4it sah cop] pm καὶ Γ min; pm καὶ αὐτός KMP. 15min arm; καὶ προσεδ. καὶ αὐτός AEF.. min phil

Joh. 19 ³⁵ πιστεύητε N*B Or] -σητε ADL.. min Chr Cyr ³⁶ γάρ] δέ KN 10min e ³⁸ ἀπὸ] pm ὁ AX.. min pesch phil hier | ἦλθεν... ἦρεν ABD.. min f g q vg pesch phil cop aeth Cyr] ἦλθον... ἦραν N* 5it fos sah hier | τὸ σῶμα αὐτ. BLX. 10min sah] τ. σ. τοῦ Ἰησοῦ D.. min f g q vg cop pesch phil; αὐτόν N* 5it fos hier arm

⁴⁶ καὶ ἀγοράσας σινδόνα
καθελὼν αὐτὸν ἐνέλι-
σεν τῇ σιν-
δόνι

καὶ κατέθηκεν αὐτὸν
ἐν μνή-
ματι ὃ ἦν λελατομημένον
ἐκ πέτρας, καὶ προσε-
κύλισεν λίθον ἐπὶ τὴν
θύραν τοῦ μνημείου,

⁴⁷ ἡ δὲ Μαρία
ἡ Μαγδαληνὴ καὶ
Μαρία ἡ Ἰωσήτος
ἐθεώρουν

ποῦ τέθειται.

⁵⁹ καὶ λαβὼν
τὸ σῶμα ὃ Ἰωσήφ ἐνε-
τύλιξεν αὐτὸ [ἐν] σιν-
δόνι καθαρῶς,

⁶⁰ καὶ ἔθηκεν αὐτὸ
ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνη-
μαίῳ ὃ ἐλατόμησεν ἐν
τῇ πέτρᾳ, καὶ προσ-
κύλισας λίθον μέγαν τῇ
θύρᾳ τοῦ μνημείου
ἀπῆλθεν.

⁶¹ Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαριάμ
ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη
Μαρία, καθήμεναι ἀπέ-
ναντι τοῦ τάφου.

⁵⁸ καὶ
καθελὼν
ἐνε-
τύλιξεν αὐτὸ σινδόνι,

καὶ ἔθηκεν αὐτὸν
ἐν μνή-
ματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν
οὐδεὶς οὐπω κείμενος.
⁵⁴ καὶ ἡμέρα ἦν παρα-
σκευῆς, καὶ σάββατον ἐπέ-
φωσκεν.

⁵⁵ Κατακολουθήσασαι δὲ
αἱ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν
συνεληλυθυῖαι ἐκ τῆς
Γαλιλαίας αὐτῷ, ἐθεάσαν-
το τὸ μνημεῖον καὶ ὡς
ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ,
⁵⁶ ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμα-
σαν ἀρώματα καὶ μύρα.
Καὶ τὸ μὲν σάββατον
ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν.

πρῶτον, φέρον μῆγμα
σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς
λίτρας ἑκατόν. ⁴⁰ ἔλαβον
οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ
καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀθονοίς
μετὰ τῶν ἀρωμάτων, κα-
θὼς ἔθος ἐστὶν τοῖς Ἰου-
δαίοις ἐνταφιάζειν. ⁴¹ ἦν
δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου
ἐσταυρώθη κήπος, καὶ ἐν
τῷ κήπῳ μνη-
μεῖον καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω
οὐδεὶς ἦν τεθειμένος.
⁴² ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρα-
σκευῆν τῶν Ἰουδαίων,
ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον,
ἔθηκεν τὸν Ἰησοῦν.

228. Die Grabwache.

Matthy. 27 62—66.

⁶² Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶν μετὰ τὴν παρασκευὴν, αὐτὸν καὶ εἵπωσιν τῷ λαῷ ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. ⁶⁵ ἔφη αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος ἔχετε κοινοὺς ἀσφα-
⁶³ λέγοντες· κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἐν ζῶν· μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.
⁶⁴ κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μή ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ κλέψωσιν αὐτὸν καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. ⁶⁵ ἔφη αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος ἔχετε κοινοὺς ἀσφα-
λισσασθε ὡς οἴδατε. ⁶⁶ οἱ δὲ πορευθέντες ἡσφαλίσαντο τὸν τάφον σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κοινοῦς ἀσφα-
λισσασθε ὡς οἴδατε. ⁶⁶ οἱ δὲ πορευθέντες ἡσφαλίσαντο τὸν τάφον σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς

Mark. 15 ⁴⁶ καὶ 1° ὃ δὲ Ἰωσήφ D 38 81 106 435 it vg pesch phil hier arm Aug | καθελὼν | λαβὼν D | κατέθηκεν (A κάθηκεν) C⁶ E... min | ἔθηκεν BBDL min | μνήματι B | μνημαίῳ ACBL... min | μνημείου | add καὶ ἀπῆλθεν D 157 ⁴⁷ Ἰωσήτος BL 1 118 209 k cop | Ἰωσή CE... min pesch phil go; Ἰωσήφ A 258 l vg aeth; Ἰακώβον Dff² n q syrsin | ἐθεώρουν ποῦ | ἐθεάσαντο τὸν τόπον ὅπου D

Matthy. 27 ⁵⁹ λαβὼν παραλαβὼν D | ἐν BD 5 min it vg cop Or Aug | om BACL... min ⁶¹ Μαριάμ BBLCL 1 | Μαρία AD... min | ἡ ἄλλη | om ἡ AD | ἀπέναντι | κατέν. D ⁶⁴ κλέψωσιν αὐτ. | pm νουκτός FGL. min arm; add νουκτός 8 min syrsin pesch aeth ⁶⁵ ἔφη BEL... 70 min verss | add δέ BACD... min phil | κοινοὺς ἀσφα- | φύλακας D* 7 it for arm go Or | ἀσφαλίσασθε | -σθαι BCD ⁶⁶ ἡσφαλ. | ἡσφαλίσαν D* | τῆς κοινοῦς. | τῶν φυλάκων D* it vg arm

Luk. 23 ⁵³ σινδόνι | pm ἐν D 440 7 it | μνήμ. λαξ. | μνημαίῳ λελατομημένῳ D | οὐπω ABDL 1 118 209 | οὐδέπω BCL... min | κείμενος | add καὶ θέντος αὐτοῦ ἐπέθηκεν τῷ μνημαίῳ λίθον, ὃν μόγις εἴκοσι ἐκάλιον D c sah ⁵⁴ καὶ ἡμ. ἦν | ἦν δὲ ἡ ἡμ. Dc | παρασκευῆς BCL 13 346 6 it vg | -σκευῇ APX... min fff² am Eus; πρὸ σαββάτου D | καὶ σάββ. ἐπέφ. | om Dc; om καὶ APX... min sah ⁵⁵ αἱ BLPX min sah cop syrr | om BACL... 100 min Eus; δύο D 29 5 it | τὸ μνημεῖον | τὸ μνήμα αὐτοῦ D | καὶ — αὐτοῦ | om D ⁶⁶ κατὰ τ. ἐντ. | om D

Joh. 19 ³⁰ μίγμα | ἔλιγμα B* B ⁴⁰ ὀθον. BBL... min | pm ἐν AD... 120 min | ἐστὶν | ἦν syrsin ⁴¹ καινόν | κεινόν D 8 min; om syrsin | ἦν τεθ. B syrsin Cyr | ἐτέθη ADL... min Or

IX. Von der Auferstehung bis zur Himmelfahrt Jesu.

229. Jesus erscheint den Frauen.

Mark. 16 1—8.	Matth. 28 1—10.	Luk. 24 1—11 [12].	Joh. 20 1—18.
¹ Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ [τοῦ] Ἰακώβου καὶ Σαλώμῃ ἡ γόρασαν ἀρώματα ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. ² καὶ ἰαν πρωτῇ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνήμα, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.	¹ Ὅψὲ δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκουσῇ εἰς μιᾶν σαββάτων, ἦλθεν Μαριάμ ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. ² καὶ ἰδὸν σεισμὸς ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσελθὼν ἀπεκύλισεν τὸν λίθον καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. ³ ἦν δὲ ἡ εἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπῇ, καὶ τὸ ἐνδύμα αὐτοῦ λευκὸν ὡς χιὼν. ⁴ ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσεσθῆσαν οἱ τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν ὡς νεκροί.	¹ Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὁρθρου βαθέως vgl. B. 10 ἐπὶ τὸ μνήμα ἦλθον φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα.	¹ Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται πρωτῇ σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνημεῖον,
³ καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημεῖου; ⁴ καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀνακεκύλισται ὁ λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. ⁵ καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιotoῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξέθαμβήθησαν.		² εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημεῖου, ³ εἰσελθοῦσαι δὲ οὐκ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. ⁴ καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου καὶ ἰδὸν ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθῇτι ἀστραπτούσῃ·	καὶ βλέπει τὸν λίθον ἡρμένον ἐκ τοῦ μνημεῖου. ² τρέχει οὖν

Mark. 16 ¹ καὶ διαγ. — Σαλώμῃ] καὶ πορευθεῖσαι Dn | Μαρία 1° pm ἡ B*L | τοῦ 2° AB. min] om s*C.. min | ἐλθοῦσαι] om D 5it ² ἰαν] om D ckn pesch arm | τῇ μιᾷ s (B om τῇ) LΔ min cop Eus] τῆς μιᾶς AC (D om τῆς) E.. min | τῶν σαββ. sB. min Eus] om τῶν ACE.. min; σαββάτων D min cdkq μνήμα s*C*] μνημεῖον ABDL.. min | ἀνατείλ.] -τέλλοντος Dcnq ³ ἐκ sABL.. min] ἀπό CD 8 min it vg Eus ⁴ ἦν γὰρ μέγας σφόδρα· καὶ ἔρχονται καὶ εὐρίσκουσιν (θεωροῦσιν syrsin) ἀποκεκυλισμένον τὸν λίθον D 81 cff²n syrsin hier Eus | ἀνακε. sBL] ἀποκε. AC(D)X.. min ⁵ εἰσελθ.] ἐλθοῦσαι B 127 | ἐξέθαμβ.] ἐθαμβήσαν D

Matth. 28 ¹ Μαριάμ sCLΔ] Μαρία ABD.. min ² ἐξ] ἀπ' D | λίθον sBD 60 81 84 9it vg etc] add ἀπὸ τῆς θύρας ACE*.. min fh pesch arm; add ἀπὸ τ. θ. τοῦ μνημεῖου FL. 50 min cop phil ⁴ αὐτοῦ] om AΔ min aeth | ἐγενήθ. sBC*DL 33] ἐγένοντο AΓΔ.. min

Luk. 24 ¹ τῇ δὲ μιᾷ] μιᾷ δὲ D | μνήμα ABDL.. min] μνημεῖον sC*. min | ἀρώμ.] om D 6it sah syrsin eur; add καὶ τινες σὺν αὐταῖς ADX.. min fq sah syrr arm aeth Eus; add ἐλογίζοντο δὲ ἐν ἑαυταῖς· τίς ἄρα ἀποκυλίσει τὸν λίθον Dc sah ² εὗρον δὲ] ἐλθοῦσαι δὲ εὗρον Dc sah ³ οὐκ sC*] οὐχ cet | τ. κρ. Ἰησ. sABCL.. min eq vg cop phil hier arm aeth] om D abeff²1 Eus; τοῦ Ἰησοῦ 42 f sah syrsin eur pesch ⁴ τοῦτον] αὐτοῦ D Eus | καὶ 2°] om D min 4it vg sah cop syrcur | ἐσθῇτι ἀστραπτ. sBD it vg Eus] ἐσθῇτεσιν ἀστραπτούσας AC (L λευκαῖς) X.. min sah cop phil hier arm

Joh. 20 ¹ τῇ — σαββ.] καὶ ἐν τῇ νυκτί, ὅτε ἡ μία τῶν σαββάτων ἐπέφωσεν syrsin | Μαρία BDX.. min] Μαριάμ sAL 1 33 | ἐκ τ. μνημ.] ἀπὸ τῆς θύρας (s add ἐκ) τοῦ μνημεῖου s 1 19 22 81 157 209 df mm sah cop arm aeth; ἀπὸ τοῦ στόματος τ. μν. syrsin

λέγει αὐταῖς· ⁶ὁ δὲ μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρητὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἡγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε·

⁵ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναῖξιν· μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε· ⁶οὐκ ἔστιν ὧδε· ἡγέρθη γὰρ καθὼς εἶπεν·

⁵ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὰ πρόσωπα εἰς τὴν γῆν,

εἶπαν πρὸς αὐτάς·

τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; ⁶οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ ἡγέρθη. μνησθῆτε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ⁷λέγων τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ὅτι δεῖ παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.

ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. ⁷ἀλλὰ ὑπάγετε εἰπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.

δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο. ⁷καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἰπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε. ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.

⁸καὶ ἐξελθούσας ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου, εἶχεν γὰρ αὐτάς τρόμος καὶ ἔκστασις· καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπαν· ἐφοβοῦντο γάρ.

⁸καὶ ἀπελθούσας ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ

⁸καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, ⁹καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου

φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

⁹καὶ ἰδοὺ Ἰησοῦς ὑπήντησεν αὐταῖς λέγων· χαίρετε. αἱ δὲ προσελθούσας ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. ¹⁰τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς· μὴ φοβεῖσθε· ὑπάγετε ἀπαγγεῖλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ ἐκεῖ με ὄψονται.

vg1. B. 12

καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς· ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἶδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

³Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητής, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. ⁴ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ· καὶ ὁ ἄλλος μαθητής προέδραμεν τάχειον τοῦ Πέτρου καὶ ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, ⁵καὶ παρακύβας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. ⁶ἔρχεται οὖν καὶ Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον· καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα, ⁷καὶ τὸ σουδάριον, ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἓνα τόπον.

Mark. 16 ⁶ὁ δὲ — αὐτ.] καὶ λέγ. αὐτ. ὁ ἄγγελος D ff² | ἐκθαμβ.] φοβεῖσθε D | τὸν Ναζ.] om S¹ D | ἴδε ὁ τόπος.] ἴδετε ἐκεῖ τὸν τόπον αὐτοῦ D | ⁷προάγει] ἰδοὺ προάγω D | αὐτόν] με Dk | εἶπεν] εἰρηκα D 41t
⁸γὰρ 1° SBD 7it vg cop pesch arm aeth] δὲ ACL.. min go phil | τρόμος] φόβος D 41t
Matth. 28 ⁶ἔκειτο S B 33 102 e cop syrsin arm aeth] add ὁ κύριος ACDL.. min it vg pesch phil
⁷ἀπὸ τ. νεκρ.] om D 7it vg syrsin arm Or Aug | ἰδοὺ 1°] om D 51t Or | εἶπον] εἶπα S¹ ⁸ἀπελθ.] S B
CL 33 69 124 e] ἐξελθ. AD.. min it vg ⁹pm ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ACL..
min f q phil aeth | ὀπήντ. SBC. 15 min Or] ἀπήντ. ADL.. min Eus ¹⁰μον] om S¹ | ἀπέλθ.] ἐλθωσιν
S¹ it vg | ὄψονται] ὄψεσθε Deh
Luk. 24 ⁵ἐμφόβ. — κλινουσ.] ἐνφοβοὶ δὲ γενομέναι ἐκλιναν D | εἶπαν] pm οἱ δὲ D ⁶οὐκ — ἡγέρθη] om Dabeff² 1 | ὡς] ὅσα De syrsin cur pesch ⁷λέγων] om Dc | ἀμαρτ.] om Dbeff² 1 ⁸ἀπὸ τ. μνημ.]
om Dabceff² 1
Joh. 20 ²ἄλλον] om syrsin | οἶδαμεν] οἶδα syrsin ⁴τάχειον AB¹EGL.] τάχιον cet ⁷δ — ἀλλά] om syrsin

⁸ τότε οὖν εἰσῆλθεν καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδεν καὶ ἐπίστευσεν· ⁹ οὐδέπω γὰρ ᾗδεισαν τὴν γραφὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. ¹⁰ ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς αὐτοὺς οἱ μαθηταί.

¹¹ Μαρία δὲ εἰσῆλθει πρὸς τῷ μνημείῳ ἔξω κλαίονσα. ὡς οὖν ἔκλαιεν, παρέκτυψεν εἰς τὸ μνημεῖον, ¹² καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, ἓνα πρὸς τῇ κεφαλῇ καὶ ἓνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. ¹³ καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι· γύναι, τί κλαίεις; λέγει αὐτοῖς ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

¹⁴ Ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα, καὶ οὐκ ᾗδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. ¹⁵ λέγει αὐτῇ Ἰησοῦς· γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρὸς ἐστίν, λέγει αὐτῷ· κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκες αὐτόν, καὶ γὰρ αὐτόν ἀρῶ. ¹⁶ λέγει αὐτῇ Ἰησοῦς· Μαριάμ. στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ Ἑβραϊστὶ· Ῥαββουνεὶ (ὃ λέγεται διδάσκαλε). ¹⁷ λέγει αὐτῇ Ἰησοῦς· μὴ μου ἅπτου, οὐπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα· πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς· ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν καὶ θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν.

ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἑνδεκα ¹⁸ ἔρχεται Μαριάμ ἡ Μαγδαληνὴ καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς. ¹⁰ ἦσαν δὲ ἡ ἀγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἐώρακα Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ. Μαρία ἡ Ἰακώβου· καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα.

¹¹ καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὥσει λῆρος τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἠρίστουν αὐταῖς. ¹² [Ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον· καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια μόνα· καὶ ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.]

vgl. B. 3—10

230. Der Betrug der Hohenpriester.

Matt. 28 11—15.

¹¹ Πορευομένων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ τινες τῆς κουστω- κοιμωμένων. ¹⁴ καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγε-
ρίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦ- μόνος, ἡμεῖς πείσομεν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμους ποιήσομεν.
σιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. ¹² καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν ¹⁵ οἱ δὲ λαβόντες ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν.
πρεσβυτέρων συμβουλίον τε λαβόντες ἀργύρια ἵκανά· Καὶ διεφηνίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις
ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις, ¹³ λέγοντες· εἰπατε ὅτι οἱ μέχρι τῆς σήμερον [ἡμέρας].
μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν

Matt. 28 ¹¹ ἀπήγγ. ABCL.. min] ἀνήγγ. sD Or Chr ¹² συμβ. τε] om D 2 min | ἀργύρια ἵκανά] -ριον -ρόν D it vg pesch arm ¹⁴ ἐπὶ sACL.. min etc] ἀπό BD 59 it vg ¹⁵ ἀργ. s*B*] pm τὰ cet
διεφην. ABCDL.. min Chr] ἐφην. sA 33 60 Or | Ἰουδ.] pm τοῖς D | σήμερον sA.. min Or] add ἡμ.
BDL it vg Chr

Luk. 24 ¹⁰ ἦσαν δέ] om ADΓ 40 min cop syr cur aeth | ἡ Μαγδ. Μαρ.] Μαρ. ἡ Μαγδ. D 80 it vg sah
cop | Ἰωάννα DL] Ἰωάννα sAB etc | ἔλεγον] pm αῖ KX. min acf vg cop pesch phil arm Cyr ¹¹ ταῦτα]
αὐτῶν AX.. min f phil arm ¹² sABL.. min cff² vg sah cop syrr aeth Eus Cyr (ὁθόν. κείμενα AL min
c ff² vg pesch phil hier aeth Cyr; om μόνα s*AKII 4 min 3 vg] om Dabel fu

Joh. 20 ⁸ εἶδεν κ. ἐπίστευσεν] εἶδον κ. ἐπίστευσαν syrsin | ἐπίστευσεν] pm οὐκ D ⁹ ᾗδεισαν] ᾗδει
sah syrsin pesch ¹¹ Μαρία ABDLX.. min] Μαριάμ s. 1 33 syrsin | πρὸς] ἐν s | ἔξω] om s*Aabceff²
sah syrsin pesch ¹² δύο] om s*o | ἐν λευκ. καθ.] om D ¹³ καὶ 1° ABDL.. min ceq fos cop syrr arm
aeth] om sabdfg vg syrsin sah | κλαίεις] add τίνα ζητεῖς D 5 min syrsin (καὶ τ. ζ.) aeth | λέγει] pm καὶ
B aeth | ἔθηκαν] τέθεικαν D Cyr ¹⁵ ἐβάστ.] ᾗρας D syrsin | ἔθηκες] τέθεικας D ¹⁶ Μαριάμ sBL.
1 33 sah cop syrsin] Μαρία ADX.. min Cyr | Ἑβραϊστὶ sBDL. min 4 it 3 vg sah cop pesch phil hier arm
aeth] om AE.. min 4 it vg syrsin | διδάσκ.] pm κύριε D; add καὶ προσέειπεν ἠψασθαι αὐτοῦ s^{ca} 13 346
g gat mm syrsin phil hier Cyr ¹⁷ πατέρα 1° sBDdbe hier Ir Epiph Chr] add μου ALN.. min 6 it vg sah
cop syrsin pesch phil arm aeth Eus Cyr | μου 2° ABL.. min it vg syrsin sah cop etc] om s*De ¹⁸ Μαριάμ
sBL 1 33 sah syrsin] Μαρία ADX.. min cop Cyr | ἐώρακα sBXaff² g vg sah cop syrsin aeth] -κεν ADL..
5 it pesch phil hier arm Cyr | καὶ — αὐτῇ] καὶ ἔειπεν αὐτῇ ἐμήνυσεν αὐτοῖς De aeth (syrsin)

231. Jesus und die Emmausjünger.

Εκκ. 24 13—35.

¹³ Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἦσαν πορευόμενοι εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἐξήκοντα ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ἢ ὄνομα Ἑμμαούς, ¹⁴ καὶ αὐτοὶ ὠμύλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων. ¹⁵ καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς· ¹⁶ οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγινῶναι αὐτόν. ¹⁷ εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· τίνας οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες; καὶ ἐστάθησαν σκυθρωποί. ¹⁸ ἀποκριθεὶς δὲ εἰς ὀνόματι Κλεόπας εἶπεν πρὸς αὐτόν· σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσαλὴμ καὶ οὐκ ἔγνωσ τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; ¹⁹ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ποῖα; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφητῆς δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, ²⁰ ὅπως τε παρέδωκεν αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. ²¹ ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ· ἀλλὰ γε καὶ σὺν πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει ἄφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. ²² ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθοῖναι ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ²³ καὶ μὴ εὗροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἤλθον λέγουσαι καὶ ὅπτασάν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἱ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. ²⁴ καὶ ἀπηλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτως καθὼς

καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. ²⁵ καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς· ὃ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεῦναι ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται· ²⁶ οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; ²⁷ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωϋσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διεξηγήμεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἐαυτοῦ. ²⁸ Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιήσατο πορρώτερον πορεύεσθαι. ²⁹ καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες· μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν ἐστὶν καὶ κέκλικεν ἡδὴ ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μέναι σὺν αὐτοῖς. ³⁰ καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἐπέδιδον αὐτοῖς· ³¹ αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. ³² καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους· οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὥς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, ὥς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; ³³ Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εὗρον ἡθροισμένους τοὺς ἐνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, ³⁴ λέγοντας ὅτι ὄντας ἡγέρθη ὁ κύριος καὶ ὤφθη Σίμωνι.* ³⁵ καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὥς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

232. Jesus erscheint den Jüngern außer Thomas.

Εκκ. 24 36—49.

Ψαλ. 20 19—23.

³⁶ Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλοῦντων αὐτὸς ἔσθη ἐν μέσῳ αὐτῶν [καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήνῃ ὑμῖν]. ³⁷ πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν

¹⁹ Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνη τῇ μιᾷ σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔσθη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήνῃ ὑμῖν.

* Sgl. 1. Kor. 15 5 (n. 238b).

Εκκ. 24 ¹³ ἐξήκ. κBD.. min it vg etc] ἐκατὸν ἐξήκ. κIK*II. 4min g¹ fu phil hier arm | ἢ ὄν. Ἑμμ.] ὀνόματι Οὐλαμμάους D ¹⁴ ἀλλ.] ἐαυτοῦς D ¹⁵ καὶ αὐτός] om ce syrsin cur sah; om καὶ B⁶; om αὐτός Da aeth ¹⁷ πρ. αὐτ.] om D | ἀλλήλ.] ἐαυτοῦς D | περιπ.] om abceff¹ syrsin cur | καὶ ἐστάθ. κA*B (l' ἔστησαν) e sah cop] om D Cyr; καὶ ἐστε A²RX.. min 7it vg syrsin cur pesch phil arm ¹⁸ ὄνομα. κBL. b] ὃ ὄνομα AD.. min 6it vg syrsin Cyr ¹⁹ αὐτοῖς] αὐτῷ Dd | οἱ — αὐτῷ] om D | Ναζαρ. κBL. 6it] Ναζωραῖον ADN.. min | ἐναντίον] ἐνώπιον D ²⁰ ὅπως τε] ὥς D 7it ²¹ ἠλπίζ. ABDL.. min 5it vg syrr] ἐλπίζ. κR. min e ff² | ἐστίν] ἦν Dede | ταύτην] om D 5min 7it vg Aug | ἄγει κBL. 1 syrcur pesch hier cop arm] pm σημεῖον (!) D; add σημεῖον APX.. min it vg phil sah aeth Aug ²² ἐξ ἡμῶν] om D aeth ²⁴ καθὼς] ὥς D | καὶ 3⁰ κAL.. min cop phil] om BD it vg etc | εἶδον] εἰδομεν De ²⁵ τοῦ πιστ.] om D ²⁶ οὐχὶ] ὅτι D ²⁷ ἀρξάμ.] pm ἦν D 5it gat mm Aug | ἀπὸ 2⁰] om D 28 it vg | διεξηγῆν. κ²BL. min] -νευεν AGP. min; ἐξηγήσαν D | ἐν ABD.. min it vg etc] pm τί ἦν κL 1 33 | πάσαις] om κDg¹ ²⁸ πορρώτερον AB 382] πορρωτέρω κDL.. min ²⁹ ἐστίν καὶ κέκλ.] om ἐστίν καὶ D 6it 3vg pesch; om καὶ κέκλ. syrsin cur | ἡδὴ] om AD.. min cl gat² sah syrsin cur arm aeth | σὺν αὐτοῖς] μετ' αὐτῶν D ³⁰ μετ' αὐτῶν] om De syrsin cur | τὸν] om D 131 Eus | κλάσας ἐπέδ.] προσεδίδον D ³¹ αὐτῶν — ὀφθ.] λαβόντων δὲ αὐτῶν τὸν ἄρτον ἀπ' αὐτοῦ ἠνοίχθησαν οἱ ὀφθ. αὐτῶν Dce Or ³² ἀλλήλ.] ἐαυτοῦς D | ἡμῶν καιομ. ἦν] ἦν ἡμῶν κεκαλυμμένη D (βεβαρημένη syrsin cur sah arm) | ἐν ἡμῖν] om BDce tol syrsin cur | ὥς ἐλάλ. ἡμῖν] om abceel syrsin cur Amb Aug Or | ὥς 2⁰] pm καὶ APX.. min phil etc ³³ ἀναστ.] add λυπούμενοι Dce sah ³⁴ λέγοντας] -ντες D ³⁵ ὥς] ὅτι Dce ³⁶ καὶ — ὑμῖν κABL.. min etc] om Dabeff²¹ ³⁷ πτοηθ.] φοβηθέντες κ; φορηθέντες B

Ψαλ. 20 ¹⁹ ὀψης — ὀψίας] καὶ syrsin | σαββ. κABIL 33] pm τῶν DXA.. min Cyr | μαθηταί] add συνηγμένοι ELN.. min 5it vgcodd sah cop hier arm aeth

πνεῦμα θεωρεῖν. ³⁸ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαλίνουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν; ³⁹ ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι ἐγὼ εἰμι αὐτός· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὅσπερ οὐκ ἔχει καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. ⁴⁰ [καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.] ⁴¹ ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς· ἔχετε τι βρώσιμον ἐνθάδε; ⁴² οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀποῦ μέρους· ⁴³ καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.

⁴⁴ Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· οὗτοι οἱ λόγοι μου οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως καὶ τοῖς προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. ⁴⁵ τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς· ⁴⁶ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι οὕτως γέγραπται παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐν νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ⁴⁷ καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν εἰς ἅφεςιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, — ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ. ⁴⁸ ὑμεῖς μάρτυρες τούτων. ⁴⁹ καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίστατε ἐν τῇ πόλει ἕως οὗ ἐνδύσηθε ἐξ ὕψους δύναμιν.

²⁰ καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῖς.

ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον.

²¹ εἶπεν οὖν αὐτοῖς [ὁ Ἰησοῦς] πάλιν· εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ πατήρ,

ἐκ γὰρ πέμπω

ὑμᾶς. ²² καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ²³ ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφένονται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῇτε, κεκράτηνται.*

233. Jesus erscheint den Jüngern mit Thomas.

Ιωη. 20 24—29.

²⁴ Θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἀίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν Ἰησοῦς. ²⁵ ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί· ἐώρακαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσίν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τόπον τῶν ἥλων καὶ βάλω μου τὴν χεῖρα εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.

²⁶ Καὶ μεθ' ἡμέρας ὁκτὼ πάλιν ἦσαν ἕσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν. ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς

τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν· εἰρήνη ὑμῖν. ²⁷ εἰτα λέγει τῷ Θωμᾶ· φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευρὰν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός. ²⁸ ἀπεκρίθη Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ὁ κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου. ²⁹ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὅτι ἐώρακάς με, πεπίστευκας; μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

* Matth. 16 19. 18 18 f. n. 90.

Luk. 24 ³⁷ πνεῦμα] φάντασμα D ³⁸ τῇ καρδίᾳ BD 6it 2vg sah aeth] ταῖς καρδίαις N(A)LX.. min vg etc ³⁹ με] om D it vg syrsin cur hier | σάρκα ABL.. min it vg etc] σάρκας N*D ⁴⁰ NABL.. min cf q vg sah cop pesch phil hier etc] om Dabeff² syrsin cur ⁴² μέρος NABD. e syrsin sah Clem Or] add καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου (E*X min κηρίον) KMΔ.. min it vg syrcur pesch phil hier arm aeth ⁴⁵ ἔφαγεν] add καὶ (λαβὼν) τὰ ἐπίλοιπα ἔδωκεν αὐτοῖς KΠ* min vg syrcur phil hier arm aeth ⁴⁴ ἔτι ὢν] ἐν ᾧ ἤμην D | πληρωθῇ] πλησθῆναι D | τοῖς] om AD.. min ⁴⁶ γέγορ.] add καὶ οὕτως ἔδει AX.. min f q vg pesch phil Cyp Aug | ἐκ νεκρ.] om D 3min ⁴⁷ εἰς NB cop pesch] καὶ ACD.. min it vg phil hier etc ⁴⁸ μάρτυρες BD aeth Aug] pm ἐστὲ NΔ (codd) L.. min it 6vg cop arm pesch phil ⁴⁹ ἰδοὺ] om NDL 33 7it vg etc | τ. πατρ.] om De | πόλει NBO*DL] add Ἱερουσαλὴμ AC²XΓΔ..

Ιωη. 20 ²⁰ ἔδειξεν ... πλευρ. αὐτοῖς NABDIq] ἔδ. αὐτοῖς ... πλευρ. αὐτοῦ EGL.. min (it vg) sah cop syrsin pesch phil hier arm aeth Eus Cyr | καὶ ²⁹ AB phil] om NDLX.. min it vg sah cop syrsin pesch hier arm Eus Cyr ²¹ ὁ Ἰησ. AB.. min etc] om NDL.. 5it vg syrsin sah cop arm Eus Cyr ²² ἐνέφ.] add αὐτοῖς D pesch hier arm aeth ²³ τινων bis] τινος Baef syrsin Cyp] ἀφένονται] ἀφίονται B*; ἀφίονται B³EG.. min 4it vg etc ²⁴ ὁ λεγ. Αἰδ.] om syrsin ²⁵ τόπον AI 4min 5it vg syrsin phil hier arm] τύπον BDL.. min sah cop ²⁷ γίνου] ἔσθι D

234. Schluß des ursprünglichen Johannes-Evangeliums.

Job. 20 30. 31.

⁵⁰ Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ ἡγεῖς ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν, ἃ οὐκ ἐστὶν γεγραμμένα ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· ³¹ ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύ-

235. Jesu Erscheinung am See Genesareth.

Job. 21 1—23.

¹ Μετὰ ταῦτα ἐφάνερωσεν ἑαυτὸν πάλιν Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος· ἐφάνερωσεν δὲ οὕτως. ² ἦσαν ὁμοῦ Σίμων Πέτρος καὶ Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος καὶ Ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. ³ λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος· ὑπάγω ἀλιεῦν. λέγουσιν αὐτῷ· ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐν ἐκεῖνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν. ⁴ Πρωτὰς δὲ ἥδη γινομένης ἔστη Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν· οὐ μὲντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. ⁵ λέγει οὖν αὐτοῖς Ἰησοῦς· παιδία, μὴ τι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· οὐ. ⁶ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὐρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἐλκύσαι ἴσχυον ἀπὸ τοῦ πληθους τῶν ἰχθύων. ⁷ λέγει οὖν ὁ μαθητῆς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ· ὁ κύριός ἐστιν. Σίμων οὖν Πέτρος, ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, τὸν ἐπενδύτην διεξώσατο, ἦν γὰρ γυμνός, καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν· ⁸ οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον, οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς ἀλλὰ ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων, σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων. ⁹ ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνδρακιὰν κειμένην καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον καὶ ἄρτον. ¹⁰ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν. ¹¹ ἀνέβη Σίμων Πέτρος καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον εἰς τὴν γῆν μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντήκοντα τριῶν· καὶ τοσοῦ-

των ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. ¹² λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· δεῦτε ἀριστήσατε. οὐδεὶς ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἑξετάσαι αὐτόν· σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν. ¹³ ἔρχεται Ἰησοῦς καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως. ¹⁴ Τοῦτο ἥδη τρίτον ἐφανερώθη Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐγερεθεὶς ἐκ νεκρῶν. ¹⁵ Ὅτε οὖν ἠρόστησαν, λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς· Σίμων Ἰωάννου, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; λέγει αὐτῷ· ναί, κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· βόσκε τὰ ἄρνια μου. ¹⁶ λέγει αὐτῷ πάλιν δευτέρων· Σίμων Ἰωάννου, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ· ναί, κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· ποιμαίνε τὰ προβάτιά μου. ¹⁷ λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον· Σίμων Ἰωάννου, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον· φιλεῖς με; καὶ εἶπεν αὐτῷ· κύριε, πάντα σὺ οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ Ἰησοῦς· βόσκε τὰ προβάτιά μου. ¹⁸ ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἥς νεώτερος, ἐξώνυνες σεαυτὸν καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελεις· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος ζώσει σε καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις. ¹⁹ τοῦτο δὲ εἶπεν σημαίνων ποῖα θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι. ²⁰ Ἐπιστραφεὶς ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δέλπνῳ ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ καὶ εἶπεν· κύριε, τίς ἐστίν ὁ παραδιδούς σε; ²¹ τοῦτον οὖν ἰδὼν ὁ Πέτρος

20 ³⁰ μαθητ. NB.. min f sah phil] add αὐτοῦ CD.. min it vg cop syrsin pesch hier phil arm aeth ³¹ πιστεύετε NB] -σῃτε ACD.. min Cyr | ζωὴν ABX.. min aem vg phil hier] add αἰώνιον NC*DL min befg gat sax cop pesch arm aeth
21 ¹ πάλιν] om syrsin ² ὁ λεγ. Δίδ.] om syrsin ³ πλοῖον] add εὐθὺς AP.. min phil Cyr ⁴ γινομ. ABC*. 10 min] γενομ. ND.. min it vg Cyr | εἰς BC.. min it vg] ἐπὶ NAD. min | ᾔδεισαν ABCD.. min] ἔγνωσαν NLX 33 127 299 befg vg syrsin Cyr ⁵ ὁ δὲ εἶπεν ABCD.. min aefq Cyr] λέγει N* 239 beq vg cop syrsin pesch hier ⁷ ἔστιν] add ἡμῶν Dd syrsin | ἦν γὰρ γυμν.] om syrsin ⁸ οὐ — διακ.] om syrsin ⁹ κειμένην] καιομένην abeff ¹⁰ ἀπὸ NABC.. min] ἐκ DL ¹¹ ἀνέβη AD.. min 6it vg arm] add οὖν NBCL. min cop phil hier Cyr | εἰς NABC. min Cyr] ἐπὶ D min ¹² οὐδεὶς BC] add δὲ NADL.. min 5it cop pesch phil hier arm Cyr ¹³ καὶ Δίδ.] εὐχαριστήσας ἔδωκεν D⁵⁷ ¹⁴ ff. Ἰωάννου N*BD⁵⁷] Ἰωάννου C*L it vg sah cop; Ἰωάν. ANXΔ.. min c syrsin pesch phil hier arm aeth | πλέον τοῦτ.] om 1 22 81 abceff² syrsin ¹⁵ οὐ — σε] om ae syrsin | ἄρνια] πρόβατα C*D 5it ¹⁶ πάλιν] om Dce | δεύτ.] om N* 249 5it vg arm; add ὁ κύριος D | με] add λίαν syrsin | οὐ — σε] om a syrsin | προβάτια BC] πρόβατα NAD.. min ¹⁷ εἶπεν 2° BC.. min etc] λέγει NAD. min etc | αὐτῷ 3°] om B 249 | προβάτια ABC] πρόβατα ND.. min 8it vg ¹⁸ ἄλλος — οἴσει ABC*. min it vg pesch phil cop aeth] ἄλλοι σε ζώσουσιν καὶ ἀπάγουσιν σε l] (hier arm οἴσουσιν) ¹⁹ τοῦτο] ταῦτα D Or Chr ²¹ Πέτρ.] add ἀκολουθοῦντα αὐτῷ syrsin

λέγει τῷ Ἰησοῦ· κύριε, οὗτος δὲ τίς; ²² λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; σύ μοι ἀκολουθεῖ.

²³ Ἐξῆλθεν οὖν οὗτος ὁ λόγος εἰς τοὺς ἀδελφούς

ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει· οὐκ εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ'· ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;

236. Jesus erscheint den Jüngern auf einem Berge in Galiläa.

Matth. 28 16—20.

¹⁶ Οἱ δὲ ἑνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ¹⁷ καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίδασκαν. ¹⁸ καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων· πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς.

¹⁹ πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ²⁰ διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἵωνος.

237. Die Himmelfahrt Jesu.

Luk. 24 50—53.

[Apgesjh. 1 1—14.

⁵⁰ Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἕως πρὸς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς.

¹ Τὸν μὲν προῶτον λόγον ἐποιήσαμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε, ὃν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, ² ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου οὓς ἐξελέξατο ἀνελήμφθη· ³ οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὁπτανόμενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ⁴ καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ μὴ χωρῖσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς ἣν ἠκούσατέ μου· ⁵ ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ ἐν πνεύματι βαπτισθήσεσθε ἄγιοι οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας.

⁶ Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες· κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ; ⁷ εἶπεν πρὸς αὐτούς· οὐχ ὑμῶν ἐστὶν γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ⁸ ἀλλὰ λήμψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἐσεσθέ μου μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρίᾳ καὶ ἕως ἑσχάτου τῆς γῆς.

⁹ καὶ ταῦτα εἰπὼν βλεπόντων αὐτῶν ἐπῆρθη, καὶ νεφέλῃ ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

⁵¹ καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς διέστη ἀπ' αὐτῶν [καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν].

Matth. 28 ¹⁷ προσεκ. xBD 33 102 it vg Eus] add αὐτῷ AΔ.. min q pesch phil cop etc ¹⁸ οὐρανῷ] -ροῖς D | τῆς BD Eus] om xA.. min Or Bas ¹⁹ πορ. οὖν BΔΣ 1 33 118 209 7it vg pesch phil arm aeth] om οὖν xA.. 150 min; πορεύεσθε vñv Dabhn | βαπτίζ. xA.. min] -σαντες BD ²⁰ αἰῶνος xA*BD min 8it vg cop arm] add ἀμήν A³ΓΔΠ.. abcf 5vg sax pesch phil aeth

Luk. 24 ⁵⁰ αὐτοῖς ¹⁰ xBC*L 1 33 157 ae cop pesch hier arm] add ἕως AC³DX.. min 6it vg phil aeth | φως] om D ⁵¹ διέστη] ἀπέστη D; ἀνεφέρετο syrsin | καὶ ἀνεφ. — οὐρ. x³ABC.. min cfq vg pesch phil hier etc] om x*D 5it

Joh. 21 ²² μένειν] add οὕτως dff² vgcodd ²³ ἀδελφ.] μαθητάς syrsin | ὅτι ¹⁰ pm καὶ ἔδοξαν D arm ἀποθνήσκει ²⁰ -κεις De | τί πρὸς σέ ABC(D).. min 5it vg pesch phil hier cop aeth Or Cyr] om x* 1 22 81 ae syrsin arm

[Apgesjh. 1 ² ἐξελ.] add καὶ ἐκέλευσε κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον D ⁴ συναλίζ.] συναλισκόμενος D; add μετ' αὐτῶν D sah cop pesch phil arm aeth Aug | μου] φησὶν διὰ τοῦ στόματός μου D vg aeth Aug ⁶ ἀγίῳ] add καὶ δ μέλλετε λαμβάνειν D Aug | ἡμέρ.] add ἕως τῆς πεντηκοστῆς D*d sah Aug

⁵² καὶ αὐτοὶ [προσκυνήσαντες αὐτὸν] ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης,

⁵³ καὶ ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ ἱερῷ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν.

¹⁰ καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρεστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθήσεσι λευκαῖς, ¹¹ οἳ καὶ εἶπαν· ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἐσθήκατε βλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναλημφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐδεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν.

¹² Τότε ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὃ ἐστὶν ἐγγὺς Ἱερουσαλὴμ σαββάτου ἔχον ὁδόν. ¹³ καὶ ὅτε εἰσῆλθον, εἰς τὸ ὑπερῶον ἀνέβησαν οὗ ἦσαν καταμένοντες, ὃ τε Πέτρος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος καὶ Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφραίου καὶ Σίμων ὁ ζηλωτὴς καὶ Ἰούδας Ἰακώβου. ¹⁴ οἳτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ σὺν γυναικὶν καὶ Μαριὰμ τῇ μητρὶ [τοῦ] Ἰησοῦ καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.]

238. Schluß des Johannes-Evangeliums.

Joh. 21 24. 25.

²⁴ Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ ὁ γράψας ταῦτα, καὶ οἶδμεν ὅτι ἀληθὴς αὐτοῦ ἡ μαρτυρία ἐστίν.

²⁵ Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἓν, οὐδ' αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρήσειν τὰ γραφόμενα βιβλία.

[238a. Bericht des rechten Markusschlusses über Erscheinungen und Himmelfahrt Jesu.

(Nach einer armenischen Handschrift von 989 aus dem Kloster Edschmiadzin; verfaßt von einem Presbyter Ariston [aus Pella; ca. 150 n. Chr.])

Mark. 16 9—20.

[238b. Bericht des Paulus über die Erscheinungen Jesu.

1. Kor. 15 3—8.

⁹ Ἀναστὰς δὲ πρῶτ' ἑορτῇ σαββάτου ἐφάνη πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, παρ' ἧς ἐκβεβλήκει ἐπὶ δαιμόνια. ¹⁰ ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλεν τοῖς μετ'

³ Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς, ⁴ καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ κατὰ τὰς γραφάς, ⁵ καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, ⁶ εἶτα τοῖς δώδεκα, ⁷ εἶτα ὡφθῇ ἐπ' αὐτὸν

* Bgl. Luk. 24 34 (n. 231).

** Bgl. Luk. 24 36—49. Joh. 20 19—23 (n. 232).

[Mark. 16 ^{9—20} ACD.. min eff²g^{1,2}lnq vg cop go syreur pesch phil^{1st} hier arm aeth] om sB(L) syrsin armeodd aethcodd ⁹ ἐφάνη πρῶτ.] ἐφανέρωσεν πρώτοις D | παρ' C*DL 33] ἀφ' AEX.. min Eus Luk. 24 ⁵² προσκ. αὐτ. sABC.. min fq (243 c vg om αὐτ.) etc] om Dabeff²¹ syrsin Aug ⁵³ εὐλογ. sBC*L cop syrsin hier] αἰνοῦντες Dabeff²¹ gat Aug; αἰν. καὶ εὐλογ. AC²XJ.. min cfq vg pesch phil arm; εὐλ. κ. αἰν. aeth | Θεόν sC*DL. 6min abeff²¹ 9vg cop hier arm] add ἀμὴν ABC²X.. min cfq vg pesch phil aeth

Joh. 21 ²⁴ ὁ μαρτ.] ὁ καὶ μαρτ. B Cyr | καὶ ὁ BD⁴bq cop aeth] ὁ καὶ s* 4 33 69 81 122 124 c phil arm; om ὁ s*ACX.. min fg vg syrsin pesch hier ²⁵ ABC²D.. min it vg syrsin etc] om s* | ἃ sB(*X min] ὅσα AD.. min | Ἰησοῦς] pm Χριστός D | οὐδ' — βιβλία] ὁ κόσμος οὐκ ἔν ἐχώρησεν αὐτά syrsin | χωρήσειν sBC*] χωρήσαι AD.. min it vg | βιβλία sABD min 6it sah cop pesch phil arm syrsin] add ἀμὴν EG.. min cf am phil aeth

[Apgesjh. 1 ¹⁰ ἐσθήσ. λευκ. sABC 4min vg sah cop pesch arm] ἐσθήτῃ λευκῇ DE min phil aeth ¹¹ βλέπ. s*B. 20min] ἐμβλέποντες ACD min | εἰς τ. οὐρ. 2°] om D ¹⁴ προσευχῇ] add καὶ τῇ δεήσει (*3 min Chr | γυναικὶν] ταῖς γυν. καὶ τέκνοις D | τοῦ] B om | σὺν 2° BE min pesch phil] om sAC²D 4min vg sah cop arm aeth]

[1. Kor. 15 ³ εἶτα BL. min sah cop Or] εἶτα sA min; καὶ μετὰ ταῦτα D*FG | δώδεκα] ἑνδεκα I³ FG 122² it vg²go

αὐτοῦ γενομένοις πενθοῦσι καὶ κλαίουσιν· ¹¹ καὶ οἱ ἀκούσαντες ὅτι ξῆ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς ἠπίσθησαν.*

¹² Μετὰ δὲ ταῦτα δυὸν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἐτέρῳ μορφῇ πορευομένοις εἰς ἀγρόν· ¹³ καὶ οἱ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.**

πεντακοσίους ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείονες μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ ἐκοιμήθησαν· ⁷ ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν· ⁸ ἔσχατον δὲ πάντων ὥσπερ ἐν τῷ ἐκτρώματι ὤφθη καὶ μοι.†††]

¹⁴ Ὅτερον [δὲ] ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἑνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνειδίσειεν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγγεγραμμένον οὐκ ἐπίστευσαν.*** ¹⁵ καὶ εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.† ¹⁶ ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. ¹⁷ σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύουσιν ταῦτα παρακολουθήσει, ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσιν, γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς,

¹⁸ ὅφεις ἀροῦσιν καὶ θανάσιμόν τι πίνουσιν οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ, ἐπὶ ἄρρώστοις χεῖρας ἐπιθήσουσιν καὶ καλῶς ἔξουσιν.

¹⁹ Ὁ μὲν οὖν κύριος [Ἰησοῦς] μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἀνελήμφθη εἰς τὸν οὐρανὸν†† καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ. ²⁰ ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων.]

[238c. Kürzerer Schluß des Markus-Evangeliums.]

Πάντα δὲ τὰ παραγγελμένα τοῖς περὶ τὸν Πέτρον δι' αὐτῶν τὸ ἱερὸν καὶ ἄφθαρτον κήρυγμα τῆς αἰωνίου συντόμως ἐξήγγειλαν. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ σωτηρίας.] Ἰησοῦς ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ ἄχρι δύσεως ἐξαπέστειλεν

* Bgl. Luk. 24 9—11. Joh. 20 14—18 (n. 229).

** Bgl. Luk. 24 18—35 (n. 231).

*** Bgl. Luk. 24 36—49. Joh. 20 19—23 (n. 232).

† Bgl. Matth. 28 19 (n. 236).

†† Bgl. Luk. 24 51. Apgefth. 1 9 (n. 237).

††† Bgl. Apgefth. 9 3—6.

[Mark. 16 ¹¹ ἠπίστ.] οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῇ D ¹⁴ δὲ AD 10 min 4 it etc] om CEX.. min ff² g¹ vg | ἐγγεγραμ. DEL.. min it vg cop pesch aeth] add ἐκ νεκρῶν AC⁸X. 20 min phil arm ¹⁷ παρακολ.] ἀκολουθήσει C⁸L | καιναῖς] om D⁸L Δ cop arm ¹⁸ ὅφεις] pm καὶ ἐν ταῖς χερσίν CLX Δ⁸ 6 min cop syreux phil arm ¹⁹ οὖν] om C⁸L 90 arm | Ἰησοῦς C⁸L Δ. min 3 it vg cop syreux pesch phil arm aeth] om ADX.. min 2 it 4 vg | ἐκ δεξ.] ἐν δεξιᾷ C Δ min | Θεοῦ] πατέρος 1⁸ c cop ²⁰ σημείων] add ἀμήν C⁸DLX.. min c o 3 vg cop aeth

[1. Kor. 15 ⁶ δὲ] add καὶ KLP min aeth ⁷ ἔπειτα ὤφθη] εἶτα DE cop | εἶτα BDL. min] ἔπειτα N⁸A. min ⁸ ὥσπερ εἶ] ὥσπερ D⁸ Eus]

[Kürzerer Markus-Schluß: LT¹ P 274^{ms} 579 k phil^{ms} copcod^{ms} aethcodd

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500
All items are subject to recall.

Hilfsblatt zu Larfelds Griechischer Synopse.

I. Griechische Handschriften.

a) Unzialhandschriften (IV—X).

- Σ Sinaiticus; Petersburg; IV/V; A T fast vollständig; NT; 7 Korrektoren.
 A Alexandrinus; London; V; A T, NT von Matth. 25, 6 ab; Joh. 6,50—8,52 fehlt.
 B Vaticanus; Rom; IV; A T, NT bis Hebr. 9, 14. 2 Korrektoren.
 C Ephraemodex; Paris; V; Palimpsest, A und NT, lückenhaft, aus Ägypten? Korrektoren aus VI u. IX.

Nur Evangelienhandschriften:

- D Bezae Cantabrigiensis; Cambridge; VI; griechisch-lateinisch. 9 (?) Korrektoren. Dgr = D graecus d. h. der lat. Text (d) weicht ab.
 E Basileensis; Basel; VIII; Lücken in Lukas; viele liturgische Anmerkungen.
 F Boreellianus; Utrecht; IX; sehr lückenhaft. F^w = von Wettstein bezeugt.
 G Seidelianus I; London u. Cambridge; X; sehr lückenhaft.
 H Seidelianus II; Hamburg u. Cambridge; IX; Lücken.
 I Petersburg; 28 Palimpsestblätter; V.
 K Cyrius (Colbertinus); Paris; IX; vollständig; verwandt mit II und M.
 L Parisiensis; VIII; 5 Lücken; doppelter Markus-Schluß.
 M Campianus; Paris; IX; vollständig; a. zu K.
 N Purpureus; 227 Blätter; Petersburg, Patmos, Rom, London, Wien; VI; Korrekturen.
 O Moskau; IX; 4 Stücke aus Joh.; vom Athos?
 P u. Q Wolfenbüttele; Palimpseste; VI u. V; Bruchstücke.
 R London; Palimpsest; VI; 516 Verse aus Lukas.
 S Rom; datiert: 1. März 949; vollständig.
 T 33 Bruchstücke; Rom, Petersburg, Paris usw.; V—X.
 T^a Rom; V; Stücke aus Luk. u. Joh.
 Tⁱ Paris; VII/VIII; doppelter Markus-Schluß.
 U Nanianus; Venedig; IX/X; vollständig; Bilder.
 V Moskau, vom Athos; IX; Lücken in Matth. und Joh.
 W 14 Frgm.; Paris, Neapel usw.; VII—IX.
 X München; X; lückenhaft, mit Kommentar in Minuskelschrift.
 Y Rom; VIII; nur Joh. 16,3—19,41.
 Z Dublin; Palimpsest; V/VI; nur Matth.; lückenhaft.
 I^r Oxford u. Petersburg; IX/X; Lücken in Matth. u. Markus.

Δ St. Gallen; IX/X; mit lateinischer Interlinearübersetzung.

Λ Oxford; IX; Luk. u. Joh.; der 2. Teil von 866?

Ξ London; aus Zante; Palimpsest; VIII; Stücke aus Lukas.

Π Petersburg; aus Smyrna; IX; Lücken; s. zu K.

Σ Rossano; VI; nur Matth. und Markus; mit Miniaturen.

Φ Berat; VI; Matth. u. Markus; Lücken.

Ψ Athos; VIII/IX; NT fast vollständig; doppelter Markus-Schluß.

Ω Athos; VIII/IX; es fehlt nur Lukas 1,15—28.

* = Urschrift (N*), ² oder abc = Korrekturen von 1. 2. 3. Hand.

b) Minuskelhandschriften (meist X—XVI).

Zählung (mit arabischen Ziffern) nach GREGORY; nach WESTCOTT-HORT: 81 u. 103 (= Gregory 565 u. 489 = Tischendorf 2^{pe} und wser).

Textfamilien:

1) 1—118—131—209.

2) die Ferrargruppe 18—69—124—346—543—713—788—826—828.

33 „Königin unter den Kursivhandschriften“; Paris; IX/X.

Älteste datierte Minuskel (461) vom 7. Mai 835.

c) Liturgische Bücher: 17^{ev} (Paris, IX); xser (London, X).

II. Übersetzungen.

1. Syrische (syrr). Altsyrische Übers. (II):

a) *syrein* (= syrus sinaïticus); Sinai; IV.

b) *(syrr) cur* (= syr. Curetonian); London; V.

pesch = Peschitta-Handschr.; V—XV.

phil = Philoxenisch-heraklenaische Übers.; Hdschr. VIII—XVII. *hier* = hierosolymitanus, kirchl. Lesebuch in palästinensischem Syrisch; Hdschr. VII—XII.

2. Ägyptische (*cop*): die boheirische Übers., älteste Hdschr. VIII. || *sah*: die sahidische Übers., Hdschr. seit V.

3. Äthiopische (*asth*), Hdschr. XIII—XIX.

4. Armenische (*arm*), Älteste Hdschr. X?

5. Italaoiodices (*it*): a) Vercellensis, IV; Lücken. b) Veronensis, IV/V; Lücken.

c) Colbertinus, Paris; XII; verwandt mit ff^a. d) Cantabrigiensis, der lat. Text von D. e) Palatinus, Wien; IV/V; Lücken.

f) Brixianus; VI. ff^a Corbelensis I, Petersburg; X/XI; nur Matth. ff^a Corbelensis II, Paris; V?; Lücken. g¹ Sangermanensis I, Paris; VIII/IX. g² Sangermanensis II, Paris; X. h) Claramontanus, Rom; V; Matth. altlat., sonst Vulgata.

Fortsetzung siehe umstehend.

Hilfsblatt zu Larfelds Griechischer Synopse.

Fortsetzung.

- i Vindobonensis; V/VI. j Saretlanus, Florenz; V; Joh. 1—9; Lücken. k Bobbiensis, Turin; V/VI; Stücke aus Matth. u. Markus; wichtigste Hdschr. der afrikanischen Rezension. l Rehderanus, Breslau; VII. m Sessorianus, Rom; VIII/IX; Lesestücke aus dem NT n o p (= a₂) St. Gallen; V—VIII; Stücke aus Matth., Joh. u. Markus. q Monacensis, VI/VII; Bruchstücke. r Usserianus, Dublin; VII; Lücken. s Mailand; VI; Stücke aus Lukas. t Bern; V/VI; Mark. 1—3 (Lücken). v Wien; VII; Joh. 19, 37—30, 11.
6. *Vulgatacodices* (vg): am Amiatinus, Florenz; ca. 715. bodl Bodleianus, Oxford; VII. for Foroiulensis, Fréjus (Venedig, Prag); VI/VII. fos Fossatensis, Paris; VIII/IX; A u. NT; Text Alcuins. fu Fuldensis; ca. 540; NT; sehr guter Text. gat Gatianus, Paris; VIII/IX. harl Harleianus, London; VI/VII. ing Ingolstadtensis, München; VII. mm London; X/XI. mt Tours; VIII/IX. pe Perugianus; VI; Stücke aus Lukas. reg regius, Paris; VII/VIII; Stücke aus Matth. u. Mark. san Sangallensis, St. Gallen; VI; Matth. 6, 21—Joh. 17, 18. taur Taurinensis, Turin; VII; Matth. 1, 1—13, 54 fehlt. tol Toletanus, Madrid; VIII; A u. NT. || δ, lateinische Interlinearübersetzung von A.
7. *Gotische* (go).

III. Kirchliche Schriftsteller.

- Ambrosius**, Bischof von Mailand 374—397.
- Athanasius**, geb. um 296 in Alexandria, daseibst Bischof seit 328, † 373.
- Augustinus**, Aurelius, Bischof von Hippo, 354—430.
- Basilius d. Gr.**, Bischof von Cäsarea in Kappadozien, 329—379.
- Chrysostomus**, Johannes, geb. in Antiochien um 347, Bischof von Konstantinopel, † 407.
- Clemens** von Alexandria, † um 230.
- Clem. Rom. I** = Brief der röm. Gemeinde an Korinthen, ca. 95 verfaßt; **II** = Homilien (130—160?).
- Cyprianus**, um 248 Bischof von Karthago, † 258.
- Cyrillus**, Bischof von Alexandria 412—444; Luk.-Kommentar in Bruchstücken erhalten.
- Cyr** hier, Cyrill, Bischof von Jerusalem 350—386.
- Damasceus**, Johannes von Damaskus, Kanzler eines sarazen. Fürsten; † 754.
- Dialogus contra Marcionitas**, früher dem Origenes zugeschrieben, Ende 3. Jh.
- Didymus** von Alexandria, 309 (314) — 394 (399).

- Epiphanius**, aus Palästina, Bischof von Salamis auf Cypern seit 368; † 402.
- Eusebius Pamphili**, Bischof von Cäsarea, 270—340.
- Greg. Naz.**, Gregor, seit ca. 370 Bischof von Nazianz, 328—389.
- Greg. Nyss.**, Gregor, seit 370 Bischof von Nyssa, Bruder Basilus des Gr., † um 39.
- Hesychius**, Presbyter, später Patriarch von Jerusalem; † 609.
- Hieronymus**, geb. 321 (341?) zu Stridon in Dalmatien, † 430 in Bethlehem.
- Hilarius**, Bischof von Poitiers, ca. 310—368.
- Irenaeus**, geb. um 130 in Kleinasien, Bischof von Lyon; griech. Bruchstücke seines Werkes „adversus haereses“ bei Epiphanius; Irlat = Iren. interpres = lateinische Übersetzung.
- Justin** der Märtyrer, aus Samarien, † 165 als Märtyrer in Rom.
- Juvencus**, spanischer Presbyter u. Dichter; um 330.
- Lof** Luciferus, Bischof von Cagliari, † 371.
- Mcion** Marcion, aus Sinope, Gnostiker, um 150; sein Kanon des NTs enthielt Lukas und Paulusbriefe.

- Origenes**, geb. 186 in Alexandria, Vorsteher der Katechetenschule, † 254. Oriat (interpres) = lateinische Übersetzung.
- Porphyrius** von Tyrus, Philosoph, blühte nach 250.
- Ptolemaeus**, Gnostiker, blühte nach 150.
- Tertullian**, geb. um 150 in Karthago, Presbyter, † um 220.

Sonstige Bezeichnungen.

- Fettdruck = Übereinstimmung mit einem anderen Evangelientext. add = addit (-unt), al = alii, cod = codex, codd = codices, cet = ceteri, min = Minuskeln, om = omittit (-unt), pm = praemittit (-unt), verss = versiones.
- 1° 2° 3° = das 1., 2., 3. von gleichlautenden Wörtern desselben Verses.
- txt = Text, mg = Randlesart.
- 10 min, 5 lt, 3 vg bedeutet, daß 10 Minuskeln, 5 Itala- und 3 Vulgatahandschriften die Lesart vertreten.
- Angaben wie 10, 50, 100 min sind näherungsweise zu verstehen.
- Ein • gibt an, daß noch einzelne, ein ••, daß noch eine Reihe von Textzeugen derselben Art hinzukommen.

